LOVSAMLING FOR ISLAND.

INDEHOLDENDE

UDVALG AF DE VIGTIGSTE ÆLDRE OG NYERE LOVE OG ANORDNINGER, RESOLUTIONER, INSTRUCTIONER OG REGLEMENTER, ALTHINGSDOMME OG VEDTÆGTER, COLLEGIAL-BREVE, FUNDATSER OG GAVEBREVE, SAMT ANDRE AKTSTYKKER,

TIL OPLYSNING OM

ISLANDS RETSFORHOLD OG ADMINISTRATION

I ÆLDRE OG NYERE TIDER.

Samlet og udgivet

af

Oddgeir Stephensen, og **Jón Sigurðsson,**
Justitsraad og Directeur for det islandske Departement. Archivar og Althingsmand.

FÖRSTE BIND.

1096—1720.

KJÖBENHAVN.
Forlagt af Universitets-Boghandler ANDR. FRED. HÖST.
Trykt hos S. TRIER.
1853.

Medens der, saavel for Danmark som for Hertugdömmerne, ere udgivne deels almindelige Lovsamlinger, deels særegne Samlinger for flere enkelte Afdelinger af Lovgivningen, har man længe savnet en saadan Lovsamling for Islands Vedkommende. Imidlertid har dog Nytten og Nödvendigheden af en saadan Samling for Island i Særdeleshed længe været almindelig erkjendt saavel af Embedsmænd som af Andre, for hvem nærmere Kjendskab til den islandske Lovgivning og Administration har været af Vigtighed. At der i de Danske Samlinger, Qvart-Forordningerne, den Schouske og den Fogtmannske, samt i Collegial- og Departements-Tidenden ogsaa ere optagne islandske Forordninger m. v., har saameget mindre kunnet afhjelpe denne Mangel, som endog flere vigtige ældre Forordninger, Island særlig vedkommende, ere i Schous Register enten aldeles udeladte eller kun optagne i ufuldstændige Udtog, medens man i de andre Samlinger for största Delen har indskrænket sig til at optage, hvad der er udkommet igjennem Justits-Collegiet, det forrige Danske Cancellie, men derimod kun sjeldent har optaget Bestemmelser fra Rentekammeret, eller Directionen for Universitetet og de lærde Skoler, der dog med Hensyn til Island, især for Rentekammerets Vedkommende, have været af indgribende Vigtighed. Desuden kunde disse Samlinger ikke, ifölge deres almindelige Bestemmelse og store Omfang, give nogen særegen Oplysning om de der optagne Lovbuds Gyldighed for Island, ligesom

deres Vidtlöftighed og Kostbarhed gjör det næsten til en Umulighed for de underordnede Embedsmænd i Island at anskaffe dem.

Man har ogsaa flere Gange været betænkt paa at afhjelpe dette Savn, hvorom den Mængde större og mindre haandskrevne Samlinger og Repertorier, som Udgiverne af denne Samling have forefundet, saavel i Bibliothekernes Haandskrift-Samlinger, som hos flere Embedsmænd og Andre i Island, bære Vidne. Regjeringen har endog flere Gange sögt at befordre en saadan Samlings Fremme, i Erkjendelsen af dens flersidige Nytte for Island.

For over Hundrede Aar siden paalagde saaledes Kong Frederik den Femte ved Reskript 30. April 1751 den daværende Stiftamtmand over Island, Grev Rantzau, og General-Procureur Lüxdorph, at besörge alle Island vedkommende Love og Forordninger, samt Reskripter, ved Trykken paa Dansk og Islandsk bekjendtgjorte. Ifölge allerhöieste Ordre til Consistorium bleve to af de dygtigste islandske daværende juridiske Studerende udnævnte til Medhjelpere ved Arbeidet. Skjöndt denne Samling aldrig kom for Lyset, feiler man dog vel næppe i at antage, at to temmelig volumineuse og ret interessante Samlinger af ældre og nyere Anordninger, Reskripter, og andre vigtige offentlige Aktstykker vedkommende Island, den ene i det kongelige Bibliotheks „Nye kongelige Samling" Nr. 1939, 4to, den anden, med Lüxdorphs Mærke og forsynet med Register af afg. Conferentsraad Jon Erichsen, blandt „Additamenta" paa Universitets-Bibliotheket, Nr. 30, 4to, ere Resultaterne af de til dette Arbeides Udförelse föiede Foranstaltninger. Det for sin Tid höist fortjenstlige Værk: „Historisk Indledning til den gamle og nye islandske Rettergang"

maa vistnok ogsaa henföres hertil, da det deels sees at være fremkaldt ved Stiftamtmand Rantzaus virksomme Opmuntringer, deels netop er udarbeidet af de to Mænd, som af Consistorium vare udnævnte til Medhjelpere ved den nævnte Lovsamlings Udarbeidelse.

Omtrent ved samme Tid har Hannes Finnsson, senere Biskop i Skalholt, fornemmelig af Geheime-Archivets Samlinger og det Danske Cancellies Registranter udskrevet en betydelig Samling af „Kongebreve til Island" fra 1448 til 1756, hvilken Samling, bestaaende af 13 Bind i 4to, senere er kjöbt af det Offentlige blandt Biskop Steingrim Jonssons efterladte Haandskrifter, og findes nu i Stiftsbibliotheket i Island. — Noget senere ere to meget vigtige Samlinger komne for Lyset, nemlig en stor Deel af de vigtigste Geistligheden og Kirkevæsenet i Island vedkommende Anordninger, Reskripter m. m. indtil 1740 i Finn Jonssons berömte Værk: Historia Ecclesiastica Islandiæ. I—IV. B., Hafniæ 1772—1778. 4to, og en Samling af „kongelige Forordninger og aabne Breve som til Island ere udgivne" fra 1449 til 1730, ved Magnus Ketilsson, Sysselmand i Dala Syssel, i Hrappsey 1776—1787, 3 Bind i 4to. — Foruden disse findes ingen Samling af lignende Art fra forrige Aarhundrede for Islands Vedkommende, der fortjener at nævnes, med Undtagelse af Althings-Akterne, hvor en betydelig Mængde af de efterhaanden udkomne og paa Althinget publicerede Anordninger, Reskripter og Resolutioner m. v. findes deels trykte, deels afskrevne, forsaavidt nemlig som selve Akterne ikke ere blevne trykte.

Ifölge Cancellie-Skrivelse til Landsoverretten i Island af 2. August 1800 blev det overdraget bemeldte Ret at oversætte og paa offentlig Bekostning at udgive de Island vedkommende Anordninger og andre Bestem-

melser, som det ansaaes nödvendigt at bringe til Almeenhedens Kundskab. Landsoverretten beholdt dette Hverv, indtil det ved For. 21. Decbr. 1831 blev foreskrevet, at de for Island bestemte Lovbud skulde derefter i Regelen udkomme med vedföiet islandsk Oversættelse. — Af Landsoverretten er udgivet: deels en Oversigt over de i Retten publicerede Love, Reskripter, collegiale Breve og Övrighedens Bekjendtgjörelser, hvoraf adskillige ere trykte heelt (Reskripterne i Oversættelse), for Aarene 1806—1809, Nr. 1—5, 52 Sider i 8vo, uden Titelblad; deels en Samling af Anordninger, Plakater, Reskripter m. v. i Oversættelse, ialt 268 Sider i 8vo, ogsaa uden Titelblad og Register, hvoraf S. 1—16 er udkommen 1801; S. 17—112: 1810; S. 113—128: 1820; S. 129—256: 1828 og Resten, S. 257—268: 1830.

I den senere Tid have Flere begyndt paa Udarbeidelsen af Samlinger af de for Island udkomne Love. Saaledes blev der ved Canc. Skriv. 17. Oktobr. 1820 givet daværende Assessor i den islandske Landsoverret, nuværende Conferentsraad Bjarni Thorsteinson Adgang til Cancelliets Archiv, for at samle „de Lovbestemmelser, som angaae Justits- og Politievæsenet i Island". — Senere erholdt Cand. juris Hallgrimur Bachmann, ved Canc. Skriv. 30. Juli 1831, Adgang til samme Archiv, „for at indsamle de for Island siden Aaret 1660 emanerede Lovbestemmelser". — Stud. juris Stephan Eiriksson havde ligeledes paabegyndt en slig Samling af Love fra ældre og nyere Tider, som han ved sin Död (1837) skjænkede til den Arna-Magnæanske Stiftelse, hvor den endnu opbevares. — Sysselmand Haldor Einarsson i Borgarfjords Syssel begyndte i Aaret 1837 paa en fuldstændig Lovsamling for Island fra 1660 af, og benyttede dertil i nogen Tid

Cancelliets og Rentekammerets Archiver, men ved hans Död (23. Novbr. 1846) havde han kun naaet til Slutningen af Aaret 1755. — Ingen af disse Samlinger er imidlertid udkommen i Trykken, hvorimod en betydelig Deel af de Geistligheden vedkommende Love og andre Bestemmelser er trykt i Professor, Dr. theol. Pètur Pètursssons „Historia Ecclesiastica Islandiæ ab anno 1740 ad annum 1840". Havniæ 1841. 4to.

Den 18. Januar 1845 indgav Udgiverne af nærværende Samling et Andragende til det Danske Cancellie om offentlig Understöttelse til Udarbeidelsen af en særskilt Lovsamling for Island. Efter næsten 2 Aars Forlöb blev der, især ved H. Exc. Hr. Geheimeconferentsraad F. F. v. TILLISCH's virksomme Interesse for Sagen, ved allerhöieste Resolution af 27. Oktobr. 1847 tilstaaet os en Understöttelse til Udarbeidelse af Samlingen, under den Betingelse, at den skulde være fuldfört i 3 Aar. Efter at disse Betingelser fra vor Side vare opfyldte, blev der fremdeles ved Finantsloven for 1852—53 bevilget en Understöttelse til Udgivelsen af de förste 2 Bind: 300 Rbd. pr. Bind til Udgiverne og 333 Rbd. 32 Sk. til Forlæggeren.

Saaledes fremtræder da her det förste Bind af denne Samling, og det paaligger os nu at gjöre Rede for, hvilke Regler vi have fulgt ved Udarbeidelsen af samme.

Det Formaal vi have haft for Öie, er, at levere en saadan Samling, hvori juridiske og administrative Embedsmænd af alle Klasser og i det Hele Enhver, som maatte önske at blive nöie bekjendt med Landets Love og offentlige Forhold i alle Retninger, skulde kunne söge de vigtigere Bestemmelser af alle Arter, som have praktisk eller retshistorisk Betydning for Island. Det kan imidlertid derved ikke være vor Mening, som det ogsaa vilde

have oversteget vore Kræfter, i den forholdsviis korte Tid der var os afmaalt til Samlingens Udarbeidelse, at optage eller anföre alle de Bestemmelser, som af en eller anden Forfatter eller Embedsmand ere til en eller anden Tid ansete som gjeldende eller bragte i Anvendelse, at rette de feilagtige Data hvorunder flere Bestemmelser hist og her findes anförte o. s. v. Ligesaa lidt have vi tænkt paa at afgjöre noget bestemt om, hvorvidt enhver optagen Bestemmelse, navnlig af de ikke udtrykkelig for Island givne, eller ikke der publicerede Love, skulde være at ansee som virkelig gjeldende; vi have kun optaget saadanne, som vi vide at have haft en betydeligere Indflydelse ogsaa paa den islandske Retstilstand, eller tjene som Grundlag eller Forklaring for de för eller senere om samme Gjenstande givne Love. Men hvad vi i saadanne Tilfælde ikke have villet forsömme, det er deels at eftervise vore Kilder, deels at oplyse hvad vi have fundet vedkommende saadanne Loves Gyldighed eller Ikke-Gyldighed, hvorved især deres Publication kommer i Betragtning, da det overalt og til alle Tider kan paavises, at Regjeringen med Hensyn til ethvert Lovbuds Gyldighed for Island i Regelen har tillagt Publicationen en afgjörende Vægt.

Med Hensyn til Tidsgrændsen kunde der være Spörgsmaal, om ikke Samlingen burde begynde med 1660, hvor Enevolds-Arve-Regjeringens Indförelse danner en ny Epoche. Men med Hensyn til Island er dette ikke noget afgjörende Tids-Moment. Det er först senere, og efterhaanden, navnlig ved Rentekammerets Overtagelse af Islands Administration 1683, ved Indförelsen af Norske-Lovs Former i Rettergangen og paa Althinget, især efter 1700, og ved Höieste-Rets

Indtrædelse som överste Instants i islandske Sager, omtrent ved samme Tid: at en mærkelig Forandring i de ældre Retsforhold og Administrationsvæsen træder klart frem. Men ved Siden deraf finde vi endnu endeel ældre Bestemmelser, navnlig i Skatte-Lovgivningen og vedkommende Geistligheden, som endnu i Dag ere i fuld Gyldighed, og disse troede vi saa meget mindre at burde udelade, som de netop ere blandt de mindst tilgængelige, og derfor mindst bekjendte. Vi have derfor fundet det rigtigst at gaae tilbage til den ældste Lov, som saavidt vi vide endnu er i Kraft, nemlig Biskop Gizur Isleifssons saakaldte Tiende-Statut af 1096, der ligger til Grund for hele den nugjældende Tiende-Lovgivning.

Det vilde iövrigt före for vidt her at udvikle Grundene for hvert enkelt Aktstykkes Valg, idet vi ingenlunde ville nægte, at der fra denne ældre Tid kunne findes enkelte saadanne, som der muligen kunde have været Anledning til at optage i Samlingen, men vi troede i denne Henseende at burde indskrænke os saa meget som muligt, for at indrömme det Nyere saa meget mere Plads. Vi ville kun bemærke, med Hensyn til de tre optagne Retterböder af 15. Juli 1294, 23. Juni 1305 og 14. Juni 1314, at vi fortrinsviis have optaget disse i deres Heelhed, fordi de ere de eneste Retterböder, som nu findes udstykkede hist og her i Lovbogens Text i alle Udgaver af Jónsbók, og at det nu, ved Hjelp af de af os tilföiede Henvisninger, er en let Sag for Enhver at sondre disse Retterböder fra Lovbogens Text, og saaledes danne sig et Begreb om denne i dens Oprindelighed. Paa de ganske faa Steder (vi have fundet tre i Udgaven fra 1709) hvor Retterböder citeres foruden de her anförte, beroer et saadant

Citat paa en Feil i Udgaven, og Stedet hidrörer fra Lovbogens oprindelige Text. — Med Hensyn til det aabne Brev om Kirkegodsernes Bestyrelse, 2. Mai 1297, fortjener det at bemærkes, at Adskillelsen imellem de saakaldte Beneficia og Proprietair-Kirker i Island endnu i Dag bygges paa det i dette Brev fastsatte Princip.

En særegen Omtale fortjene maaskee de optagne Althings-Domme og Althings-Beslutninger eller Althings-Vedtægter, almindeligvis kaldte „alþíngisdómar" og „alþíngis-samþykktir". Efter Jónsbók, navnlig þíngfararbálks 4de og 9de Cap., samt Retterböderne fra 15. Juli 1294 og 14. Juni 1314, havde nemlig Laugmanden og Laugrettesmændene Ret til deels at fortolke Loven, deels at træffe nye Bestemmelser i locale Sager af forskjellig Art. Som Fölge heraf bleve Laugmandens og Althingets Vedtægter ansete som Love eller lovskraftige Bestemmelser, hvilke kun „Kongen med forstandige Mænds Raad" kunde forandre. Saadanne Vedtægter udtaltes ofte i Doms Form, undertiden som Stadfæstelse paa en af en Sysselmand afsagt Kjendelse, undertiden som en Resolution paa en Forespörgsel, deels i Anledning af en forskjellig Opfattelse af Lovens Mening, deels i Anledning af Tvistigheder om lovbestemte Ydelser eller andre borgerlige Pligter, og endelig undertiden som Anordning eller Bestemmelse om nye borgerlige Indretninger. Det forekom os derfor, at der var god Grund til at optage et Udvalg af disse, dog kun forsaavidt, som de yde noget Bidrag til Lovgivningen, eller angaae nye Indretninger, som f. Ex. Hospitalerne, eller Landbovæsenet og den communale Bestyrelse. — Efter 1700 finder man, at de kongelige Collegier have begyndt at afgjöre de administrative og Lovfortolknings Spörgsmaal, som för vare Gjenstand

for Althingets og Laugmandens Afgjörelse. Vi have derfor fundet det nödvendigt at optage i Samlingen de vigtigere collegiale Breve og Resolutioner. — Synodal- eller Consistorial-Forsamlingerne ere egentlig en Levning fra den catholske Tidsalder, men fornyede og organiserede af Biskop Brynjolf Sveinsson, især ved den bekjendte Vælugerðis-Dom, 3. Juni 1645 (trykt i Finn. Joh. Hist. Eccl. Isl. III., 657—664). Disse Forsamlingers Beslutninger have vel aldrig, saavidt vides, erholdt nogen bestemt udtalt Anerkjendelse som Love, men deres Authoritet i geistlige Sager har dog i Praxis til sine Tider været meget stor, og deres Organisation, navnlig Præsidiet deri, har været flere Gange Gjenstand for Lovgivningens Opmærksomhed.

Da Fundatser og Gavebreve til offentlige Stiftelser og Indretninger saa nær beröre de offentlige Forhold, og det desuden er os bekjendt, at de ikke haves paa vedkommende Steder, samt da det maa befrygtes, at de efterhaanden vilde gaae reent tabte, troede vi det passende her at optage hvad vi have kunnet finde af disse Aktstykker.

Det vil vistnok billiges, at vi ved Udarbeidelsen af denne Samling have strengt fulgt den chronologiske Orden, dog med Tilföielse af et efter Gjenstandene ordnet Register ved hvert Bind. Henvisninger til de efterfölgende Bestemmelser om samme Gjenstand ere ogsaa hyppig tilföiede, skjöndt vi maae tilstaae ikke i den Fuldstændighed, som muligen af Nogle maatte ansees önskeligt, hvilket tildeels er foranlediget ved, at vi ikke kunde ansee det for tjenligt at overlæsse med Citater af Parallelsteder, der dog næppe nogensinde kunde være tilföiede paa en ganske fuldstændig eller consequent Maade. I Optagelsen have vi fulgt den

Regel, stedse at give ordret det som optages, og ikke ved Omskrivninger eller vilkaarlig foretagne Forkortninger eller Omsætninger at forsöge paa at gjengive paa vor egen Maade det som vi vilde optage. Vi indrömme vel, at dette havde givet en större Plads, og kunde ogsaa uden Skade for Indholdet være skeet paa mangfoldige Steder, men vi ansee Vigtigheden af den Forvisning, at Udgiverne aldrig have indladt sig herpaa, og at man derfor stedse kan vide at have Originalens Ord for sig uforandrede, for meget overveiende. Med Hensyn til Retskrivningen have vi, for at den ikke skulde blive altfor broget, og tildeels, for dem som vi fortrinsviis maatte tage Hensyn til, uforstaaelig, fulgt den Regel, at lempe den saa nær den nu sædvanlige som muligt, dog med Bibeholdelse af saavel Ordföiningen, som alt hvad vi maatte ansee for virkelige Former; hvorvidt vi heri maatte have truffet det Rigtige maae vi overlade til Kyndiges Bedömmelse. At nogen Vaklen i Skrivemaaden herved er fremkommen er uundgaaeligt. Med Hensyn til Sproget have vi fulgt den Regel, at optage Bestemmelserne i Originalsproget, dog er med Hensyn til de Anordninger, hvoraf en officiel Oversættelse haves, dette udtrykkeligen bemærket.

Sluttelig maae vi udtale vor forbindtlige Tak for den store Forekommenhed og velvillige Understöttelse, hvormed Benyttelsen af det Materiale, som findes i de offentlige Archiver, saavel her som i Island, er bleven os lettet af vedkommende Embedsmænd. Ved denne Understöttelse har Samlingen vundet uendelig meget, baade i Fuldstændighed og Nöiagtighed.

Kjöbenhavn, den 31. Marts 1853.

Udgiverne.

Islands ældste Tiendelov. Vedtaget paa Althinget i Aaret 1096. — Almindelig bekjendt under Navnet Gizurarstatúta eller Biskop Gizurs Tiende-Statut. Her aftrykt efter Pergaments-Haandskrift i Kongens Bibliothek, Gamle kongel. Saml. Nr. 1157 Fol. p. 180 ff. — Jfr. Jus eccles. vetus, udg. af G. Thorkelin. Hafn. 1776. 8. c. xxxvi—xLiij. S. 140—163; Grágás, ved Vilhjálmur Finsen, Kh. 1852. 8. II, 205. — Haldor Einarsen. Om Værdie-Beregning paa Landsviis og Tiende-Ydelsen i Island. Kh. 1833. 8. S. 61—84, med dansk Overs. — Finni Johann. Hist. Eccl. Island. I, 120—21. — Tabeller over Tiendens Beregning hos F. Joh. anf. St. S. 128—130; M. Stephensen, Handbók fyrir hvern mann, Leirárg. 1812. 8. S. 58—59. Sammes Commentatio de legibus, quæ jus Islandicum hodiernum efficiant, &c. Havn. 1819. 8. S. 89—90. 1096.

Þá er liðit var frá hingatburð vors herra Jesú Christi M. xc ok vi vetr, á xvi. ári biskupsdóms virðulegs herra Gizurar Skálaholts biskups, var þessi tíundargjörð lögtekin yfir allt Ísland, bæði af lærðum mönnum ok leikmönnum, sem hèr fylgir[1]:

I. Um tíundargjald. — 1. Þat er mælt í lögum hèr, at menn skulu tíunda fè sitt allir á landi hèr, lögtíund. Þat er lögtíund, at sá maðr skal gefa vi álna eyri á tveim misserum, ef hann á tíutigi fjár vi álna aura. Sá maðr, er hann á x vi álna aura fyrir utan föt sín, hvers dags búníng, skuldlaust, sá skal gefa áln vaðmáls eða ullar reyfi, þat er vi göri hespu, eða lambgæru; — en sá er xx aura á, sá skal gefa tvær álnir: en sá er á xl, sá skal iij álnir; — en sá er á hálft hundrað: sá skal iiij álnir; — sá er áttatigu á, sá skal v álnir; —

[1]) denne Indledning er taget efter A. Magn. Nr. 347 Fol. Mbr.

1096. sá er á x tigu, sá skal vı álnir. — 2. þat fè þarf eigi til tíundar at telja, er áðr er til guðs þakka lagit, hvarz þat er til kirkna lagit eða til brúa, eða til sælu skipa, hvarz þat fè er í löndum eða í lausum aurum. Prestar þurfu ok eigi at tíunda þat fè, er þeir eigu í bókum ok í messuklæðum, ok þat allt er þeir hafa til guðs þjónustu; tíunda skulu þeir annat fè. — 3. Bús afleifar þarf maðr eigi at tíunda um vár, ef maðr heldr búi sínu; ef hann bregðr því, eða selr hann or því, þat skal hann tíunda. — 4. Ef maðr á goðorð, ok þarf eigi þat til tíundar at telja; veldi er þat, en eigi fè. — 5 Bóendr allir skulu tíund gera, þeir er þíngfararkaupi eigu at gegna, af fè sínu skuldlausu; eigi skal ómögum fè ætla, þó at hann eigi minna fè, ef hann á x aura skuldlausa, ok skal hann þá tíund af gera hvarz hann er bóandi eða griðmaðr, nema hann eigi þá ómaga, er hann skyli á verkum sínum fram færa. -- 6. Rètt er at þurfamenn þeir allir þiggi tíund, er eigi skulu gjalda. — 7. Jamt skulu konur gjalda tíund sem karlar. — 8. Samkvâmur skulu menn eiga um haust í hrepp hverjum, eigi fyrr en iiij vikur lifa sumars, ok skipta tíundum. Skipt skal tíundum drottins dag enn fyrsta í vetri. v menn skal til taka í hrepp hverjum at skipta tíundum ok matgjöfum ok sjá eiða at mönnum, þá er hazt þikkja til fallnir, hvarz þeir eru bóendr eða griðmenn, ok sækja menn um laga afbrigð. -- Skyldr er hverr maðr til þeirrar samkvâmu at fara, er hann á tíund at gera, eða fá mann fyrir sik, þann er lögskilum haldi upp fyri hann ok handsöl sè at þiggjandi. — Ef hann kemr eigi sjálfr fyri miðjan dag, ok engi af hans hendi, þá verðr hann um þat útlagr iij mörkum, ok skal hann þá tíund gjalda sem skipt verðr á hönd honum. — þar skal telja fè manna, hve mikit fè hverr á; skal virða lönd ok lausa aura, ok skal þat fè virða, er at lög-fardögum var skuldlaust. — 9. Sjálfr skal hverr virða fè sitt ok telja, en þá er hann hefir talit fè sitt ok virt, þá skal hann taka bók í hönd sèr eða kross, ok nefna vátta: «at því vætti» skal hann kveða, «at ek viun eið at bók, lögeið, ok segi ek

þat guði, at ek á svå fè sem ek hefi nú talit, eða minna». 1096.
— En ef hann vill eigi vinna eið, þá er hann er beiddr, þá verðr hann um þat sekr xii mörkum; þá er hann beiddr er hann er beðinn. — Hans tala skal standa á fènu sjálfs, ok skal hann af því gera tíund, nema hann sveri fjórðúngi minna en sè. Ef hann sverr fjórðúngi minna en sè, þá verðr hann sekr um þat xii mörkum, ok skal hann svå mikla tíund gjalda sem samkvâmu(menn) telja ok skipta á hönd honum eiðlaust. — 10. þar er maðr hefir eið svarðan, ok skal hann svå tíund af göra sem hann hefir til svarit, nema fè hans þverri eða vaxi x tigum. Ef fè hans þverr x tigum þaðan frá, er hann hefir til svarit, ok er honum rètt at fara til samkvâmu, ok telja fè sitt ok vinna eið at, ok gera þar tíund af er hann sverr til. — Nú vex fè hans x tigum eða meira, þá er honum rètt at fara til samkvâmu, ok segja til þess ok gera þar tíund af. — Nú hyggja hreppsmenn at meira hafi vaxit fè hans en hann segi, eða hann vili ekki frá segja þó at fè hans hafi vaxit x tigum eða meira: þá eigu samkvâmumenn at gera honum orð, at hann komi til samkvâmu ok vinni eið at fè sínu í annat sinn. Ef hann vill eigi vinna eiðinn í annat sinn, þar er samkvâmumenn vilja, þá verðr hann sekr um þat xii mörkum, ok er þat eiðfall, ok skal hann svå mikla tíund gjalda sem samkvâmumenn telja, ok þeim gjalda sem þeir ráða á at kveða. — 11. þar er manni verðr eiðfall ok eigu hreppsmenn sök þá, hverr þeirra fyrst er vill. Sök þeirri skal stefna at lögheimili þess er sóttr er, ok telja hann sekjan um, xii mörkum, ok kveðja til heimilisbúa hans v á þíngi, ef kviðr berr á hann eiðfallit, ok skal dómr dæma vi merkr þeim er sótti, en aðrar vi skulu fylgja annarri tíund.

II. Um þurfamanna tíund. — 12. Hreppsmenn þeir, er eru til teknir, skulu skipta hvers manns tíund í fjóra staði, nema minni sè en eyris tíund, enda er þó (þá?) rètt at hon hverfi í einn stað Fjórðúng einn tíundar skal gefa þurfamönnum innan hrepps, þeim er til ómaga bjargar þurfu at hafa á þeim misserum, ok skipta með þeim, gefa

1096. þeim meiri (meira?) er meiri er þörf. — 13. Eigi á tíund or hrepp at gefa nema samkvámumenn verði á þat sáttir, ok þykki utanhrepps mönnum meiri þörf. — 14. Þat fè, er gefa skal þurfamönnum, þat skal vera í vaðmálum, eða í vararfeldum, eða í ullu, eða í gærum, eða í mat, eða í kvikfè, öllu nema í hrossum. Þat skal goldit vera ok fram komit, þeim mönnum er við skulu taka, fyri Marteinsmessu. Ef þá er eigi fram komit, ok verðr þat tíundar hald, ok verðr sá sekr um þat VI mörkum, er gjalda skal. Þurfamaðr sá, er til handa er skipt, hann er aðili at sök þeirri, bæði sækjandi ok seljandi. Sá er annarr aðili, er til sóknar er tekinn í hreppinum ok tíund skipti til handa honum. Sök þeirri skal stefna at lögheimili þess, er sóttr er, ok kveðja til búa V á þingi, þá er næstir búa stefnustöðum. — 15. Þeim manni er rètt at stefna heima at sín, er tíund skipti til handa þurfamanni VTA dag viku, er IIIJ vikur eru af sumri, ef eigi er áðr fram komit. Rètt er at hann taki þann dag við vaðmálum til handa þurfamanni, ef hinn vill þá hafa goldit; era hann þá skyldr at taka við í öðru fè, nema hann vili, ef eigi kemr þann dag fram, ok skal sá maðr, er til sóknar er tekinn, gánga út í tún at sín, eða sá maðr er hann selr sök, ok nefna vátta at því, at hann er búinn at taka við tíund þeirri, er hinn skyldi gjalda, ok nefna hann, ok kveða á hve mikit fèit er, ok hann sèr engi þann, er gjaldi haldi upp fyri hann. Hann skal nefna vátta í annat sinn: «at því vètti», skal hann kveða, «at (ek) stefni honum», ok nefna hann, «um þat, at hann heldr tíund fyri honum», ok nemna þurfamanninn, «ok tel ek hann sekjan um þat VI mörkum, ok gjalda fjórðúnginn tvennum gjöldum, svá sem búar virða þann hluta er ogóldinn er, ef sumr er goldinn; stèfni ek til gjalda ok til útgöngu um fè þat», ok kveða á hvar hann stefnir til þíngs ok stefnir lögstefnu; hann skal kveða til búa V á þíngi, þaðan frá er hann stefndi.

III. Um biskups tíund. 16. Annan fjórðúng tíundar skal hafa biskup, en þat fè skal vera í vaðmálum

eða í vararfeldum, eða í lambagærum, eða í gulli, eða 1096.
í brendu silfri. Þar er biskup ferr um fjórðúng, þá skal hann segja til at kirkju sóknum í hrepp hverjum, hverr við þeim fjórðúngi skal taka tíundar, er hann skal hafa. Þar e mæltr eindagi á fè því, er menn skulu biskupi gjalda, enu fimta dag viku er iiij vikur eru af sumri, at lögheimili þess manns er biskup bauð um. Rètt er þótt fyrr sè goldit. Ef þá kemr eigi fram, þá skal sá, er sækjandi er rèttr, gánga út í tún at sín, ok nefna vátta at því, at hann er búinn við fè því at taka er hinn skyldi gjalda, ok nefna hann, ok kveða á hve mikit fèit er, ok hann sèr eigi þann mann, er gjald inni af hendi. Honum er þar rètt at stemna svá um þenna fjórðúng tíundar sem um hinn, er fyrr var um tínt. Þat er honum ok rètt at stefna síðarr um þat fè, at lögheimili þess er gjalda skal. Þess á hann ok kost at segja biskupi til, ok láta hann heimta svá sem hann vill.

IV. Um kirkna tíund. — 17. Nú eru eptir tveir fjórðúngar, þat er hálf tíund hvers manns, þat skal leggja til kirkna ok til presta reiðu, svá til hverrar kirkju sem biskup skipar tíundum til, ok reiða þeim manni í hönd, er kirkju þá varðveitir, er tíundinni er til skipt. Hann ska' kaupa at presti tíðir, svá sem hann má við komast, ok fá þá luti aðra til kirkju þurptar, er hafa þarf, sem fè þat vinnst til. Svá skulu menn gjalda tíund af öllum bæjum í hèraði til kirkna, sem biskup hefir boðit, hverigir sem á bólstöðum búa. — 18. Bóandi sá, er á kirkjubæ þeim býr, er tíundinni er til skip(t), hann er rèttr heimtandi ok sækjandi ok seljandi þeirrar sakar ef hann vill; en ef hann vill eigi, þá er rèttr aðili þeirrar sakar lærðr maðr, sá er kirkjunni þjónar, sá er til kirkju þurptar vill fèit hafa. — 19. Fjórðúng tíundar, þann er til presta reiðu skal leggja, hann skal gjalda í vaðmálum, eða í vararfeldum, eða í lambagærum, eða í gulli eða í brendu silfri. — 20. En þann lut tíundar, er til kirkju þurptar skal leggja, þann skal gjalda í vaxi eða í viði, eða í reykelsi, eða í tjöru, eða í lèreptum

1096. nýjum, þeim er hæf sè til kirkju búnaðar, svå sem getr at kaupa með vaðmálum í því hèraði. Rètt er þótt vaðmál ein sè goldin. — 21. þat fè skal goldit it síðarsta enn v. dag viku, er iiij vikur eru af sumri; en ef eigi kemr þá fram, þá skal sá, er heimtandi er, stefna þann dag í túni á kirkjubæ þeim, er tíund á til at hverfa, ok sækja svå sem um aðra tíund. Hann skal stefna sinni stefnu um hvårn fjórðúnginn, ok láta (varða) vi merkr í hvårumtveggja stað haldit. Kostr er ok at stefna einni stefnu um báða fjórðúnga, ok fylgja þá ein álög, því at einn er aðili at báðum. — 22. Rètt er at stefna heiman til vårþínga um tíundarmál, ef þeir eru samþínga, ok sækja þar í dóm, ef hinn er þar, er sóttr (er). þá er rètt um biskups fjórðúng at sækja, þótt sá sè eigi þar, er sóttr er. Ef lýst er á þíngi, þá skal kveða til heimilis búa v, þess er sóttr er

V. Um tíund. — 23. Ef maðr hefir ómaga eyri at varðveita, þann er hann hefir vöxtu af, ok skal hann þann luta vaxtarins tíunda er undir hánn berr, sem þat fè er hann átti áðr. — 24. Íslenzkir menn allir skulu tíunda fè sitt, en um útlenda menn, ef þeir koma út hingat, ok erat þeim skylt at tíunda hèr fè sitt, áðr þeir hafa hèr verit iij vetr samfast, nema þeir geri bú fyrr, en þat vår skulu þeir gera tíund, er þeir gera bú, ok þau misseri eptir. En ef orir landar fara hèðan, ok eigu fè eptir, ok skal maðr gjalda tíund af, er at varðveita hefir fèit; en um þat fè, er hann hefir á brott með sèr, ok erat hann skyldr at gjalda hèr tíund af því þótt hann sè alllengi á brott. En ef hann kemr út hingat, þá skal hann gjalda hèr tíund af því fè, er hann hefir út með sèr enn næsta vetr eptir, er hann hefir út komit áðr um sumarit, þótt hann sè í Görðum austr. Ef maðr kemr út hingat, ok hefir vaxit fè hans eða þorrit, eða hann hefir eigi eiða fyrr at unnit, ok er hann skyldr at vinna eið at fè sínu, ef menn vilja beiða hann. — 25. Ef hjú eigu fè saman, ok skal karlmaðr vinna eið fyri fè þeirra beggja. Ef karlmaðr ok kona eigu fè saman, þótt þau sè eigi

hjóna, ok skal karlmaðr vinna þar eið Ef karlar eigu 1096.
fè saman, ok er rètt þótt annarr vinni þar eið. Ef þeir metast við, ok vill hvárgi vinna, ok er sök við hvárntveggja. Sá skal eið vinna fyri fè hvert, er lögráðandi er fjárins. — 26. Ef vöxtu berr undir mann af þess manns fè, er erlendis er, ok skal hann þat fè svá tíunda, sem vöxt berr undir hann af ómaga eyri. — 27. Þar skal maðr tíund gjalda í þeim hrepp, sem hann á lögheimili þau misseri, hvárgi er fè er. — 28. Rètt er at sættast á tíundarmál, meðan eigi er stefnt um; þó er rètt at sættast á, þótt stefnt sè um, ok skal eigi meira niðr falla álaganna en helmíngrinn. Ef maðr tekr minni sátt en iij marka, ok varðar honum iij marka sekð, ok á sá sök er vill. — 29. Ef tíund gelzt eigi heima í hèraði, enda er eigi stefnt um, þá er rètt at lýsa et næsta sumar eptir á alþíngi, at lögbergi. Innanhrepps menn eigu at lýsa föstudag ok þváttdag um tíundarmál, ok þeir menn er af þeim taka; ef hreppsmenn hafa eigi lýst fyri helgina, þá er rètt eptir helgina hverjum at lýsa er vill, til þess er dómar fara út. Sá er lýsa vill um tíund, hann skal gánga til lögbergs ok nefna sèr vátta: «at því vætti», skal hann kveða, «at (ek) lýsi sök á hendr honum» ok nefna hann, «um þat, at hann hafi haldit þeim fjórðúngi tíundar», ok kveða á hverr sá er, «tel ek hann sekjan um þat vi mörkum, ok gjalda þann luta, er ógoldinn er, tvennum gjöldum, sem búar virða», ok kveða á hvar hann lýsir til dóms; «lýsi ek löglýsíngu». — 30. Þar er maðr lýsir um tíundarmál, þar skal hann kveðja til búa v á þíngi, þess er sóttr er; en þar er maðr stefnir heiman um tíundarmál, þar skal hann kveða til v búa á þíngi, þá er næstir eru stefnustaðnum. Engi er hruðníng til um þá búa, nema at leiðar-lengð. — 31. Eigi skal spell meta á tíundarmálum, ef rètt er höfðuð sökin. — 32. Ef maðr tekr gagnsök upp í gegn tíundarmáli, ok á eigi at meta þá sök, nema hon sè fjörbaugs sök eða meiri; meta skal ef tíundarsök er. — 33. Því at eins er rètt at lýsa á þíngi ok sækja et sama sumar um tíundarmál, ef sá er á þíngi,

1096. er sóttr er; þó er rètt at sækja um biskups fjórðúng, þótt sá sè eigi á þíngi er sóttr (er). — 34. Eigi skal tíundarsök fyrnast, heldr en önnur fèsök eða fjárheimtíng; ef hann geldr eigi en fyrstu misseri, þá er hann átti at gjalda, þá skal stefna at lögheimili þess er sóttr er, eða lýsa á þíngi. — 35. Þar er maðr stefnir heima at sín, þá iiij vikur eru af sumri, um tíundarmál, ok á dómr at dæma at gjalda í þeim stað.(num sama xiiij nóttum eptir vápnatak innstæðann, ok vi merkr álaga, ok skal þeim dæma iij merkr er sækir, en aðrar iij skulu fylgja þeim fjórðúngi tíundar, sem um er stefnt. — 36. En ef stefnt er at lögheimili þess er sóttr er, ok skal þar þá dæma at gjalda innstæða ok álög, xiiij nóttum eptir vápnatak. — 37. En ef lýst er á þíngi um tíundarmál, ok á dómr at dæma innstæða ok álög at lögheimili þess er sóttr er, xiiij nóttum eptir vápnatak. — 38 En um févíti öll, þau er hèr fylgja, ok útlegðir, þar skal dæma vı álna aura. — 39. Of alla tíund, þá er minni er skiptíngartíund, at hon skal hverfa með þurfa (manna) tíund á haust, nema biskupar vili einkum til kirkna leggja láta.

VI. Um tíundamál. — 40. Biskup skal ráða, til hverrar kirkju skal leggja tíund af hverjum bæ, ok skal þat haldast meðan enn sami biskup ræðr fyri. Þat skal rètt, ef biskup leyfir at þar sè kirkja gör er eigi er áðr, at hann leggi til þeirrar kirkju tíund af þeim bæ, þótt hann liggi til annarrar kirkju áðr. Heimilt á biskup at taka tíund frá kirkjum, þótt hann hafi til lagðar (lagða?), ef þær eru verr varðveittar en mælt er. Nú hefir biskup ekki um rætt, ok lætr vera sem áðr var, ok er honum rètt, þar er hann vill, at skipta á annan veg ok skipta eigi optarr en um sinn. — 41. Hverr maðr skal eiða vinna at fè sínu, ok er skyldr til þess þá er hann er xvı vetra gamall, enda skulu allir eið vinna á hverjum iij vetrum. Griðmenn skulu eið vinna fyri bóanda, eða sjálfeldismenn. Fyrir þeim bóanda er rètt at þeir vinni eið, er þeim mönnum þykkir þat fullt, er til eru teknir at sjá eiða at mönnum í hrepp hverjum; eru bóendr skyldir at segja til

tíundar þeirra á samkvámu. — 42. þar skal maðr gjalda vártíund sem skipt er á haust tíund haus; en ef þat er hvergi, þá skal þar gjalda sem hann er Marteins messu vistfastr. 1096.

Bergþórs-statúta. Den saakaldte **Bergthors-Statut. Om Reglerne for Taxering af Jorder og deres Herligheder i Island.** Udgives for at være en Lov, vedtaget paa Althinget i Aaret 1117 under Lovsigemanden Bergþór Rafnsons Bestyrelse, men er i Virkeligheden ikke ældre end fra 17de Aarhundrede, skjöndt flere have troet og maaskee endnu troe paa dens Ægthed. — Udg. med Oversættelse af Haldor Einarsen i hans anf. Skrift: om Værdieberegning og Tiende o. s. v. S. 165—175. 1117.

Kristinrèttr Þorláks ok Ketils. Vedtagen som Lov paa Althinget i Aaret 1123. Udg. af Thorkelin: Jus ecclesiasticum vetus, sive Thorlaco-Ketillianum. Havniæ & Lipsiæ 1776. 8. med lat. Oversættelse. — Paa ny med dansk Oversættelse, som förste Afsnit af Graagaasen, ved Vilhjálmur Finsen. Khavn 1852. 8. **Uddrag.** 1123.

[Om Tiende til Kirken, jfr. Thorkel. Udg. cap. IX. S. 44—46; Finsens Grágás, S. 14—15, Overs. S 13—14.]:

þángat skal leggja hverr lögtíund sína hálfa til þeirrar kirkju sem biskup kveðr at, ok skal biskup skipta því hèraði til þess, at af hverjungi bæ til hverrar kirkju hverr skal gjalda tíund sína, hvergi er á landi býr. Sá er tíund skal inna af höndum, hann skal gjalda þar í túni fyrir karldurum á kirkjubænum e n n v. d a g v i k u, e r i i i j v i k u r e r u a f s u m r i; hann skal gjalda þat fè í v a ð m á l u m, e ð a v a r a r f e l d u m, e ð a í g u l l i, e ð a í b r e n d u s i l f r i. Hann skal gjalda hálfan þann hlut, ef hann vill, er hann geldr þángat — þat er fjórðúngr tíundar hans allrar — þann skal hann gialda, ef honum þikkir þat betra, í v a x i, e ð a v i ð i, e ð a t j ö r u. Kost á hann at gjalda a l l t í v a ð m á l u m e f h a n n v i l l. Ef eigi kemr fè þat fram, svá sem mælt er, ok er þeim manni rètt, er kirkju varðveitir, at nefna vátta at, at fè

1123. þat kemr eigi fram, ok stefna þar um í túni heima fyrir karldurum at sín um tíundarhald, ok telja hinn sekjan um vi mörkum, ok gjalda þann hlut tíundar, er eptir stóð, tvennum gjöldum, sem búar virða. Honum er rètt at stefna sinni stefnu um hváru fjórðúnginn, enda er rètt at stefna einni stefnu um báða fjórðúngana, af því at einn er aðili at báðum, ok heimta sem aðra tíund.

[Om Bispetiende, jfr. Thorkel. Udg. cap. xiv. S. 64; Finsens Grágás S. 19—20, Overs. S. 18—19.]:

— — [1])Biskup skal til þess láta segja í hèraði hverju, at kirkju sókn, hverjum í hönd skal inna fè þat, er menn skulu gjalda biskupi. Hverr maðr er skyldr at láta þángat koma fjórðúng tíundar sínnar, til þess búanda er biskup kveðr á. þar verðr gjalddagi á því fè inn v. dag viku, er iiij vikur eru af sumri. Ef eigi kemr fram fèit svá sem mælt er, ok er þeim manni rètt, er biskup hefir um boðit, at nefna vátta at, at eigi ferr gjald fram; honum er rètt at stefna þar um og heimta. sem aðra tíund, enda er rètt at hann lýsi til fjárins á þíngi, ok eru en sömu viðrlög. þar er maðr skal gjalda tíund biskupi, hann skal gjalda í gulli eða í brendu silfri, eða í vaðmálum, eða í vararfeldum.

[Almindelige Bestemmelser, efter Thorkel. Udg. c. L. S. 174]: Svá er mælt í lögum, at maðr skal þar gjalda alla tíund sína sem hann er í vist um haustið, þá er skipt er tíundum; en ef þar er engi samkváma í þeim repp, sem hann er vistfastr, til þess at skipta tíundum manna, þá skal hverr gjalda þar tíund sem hann er vistfastr um Marteinsmessu, ok skal sá maðr jafnan gjalda tíund af fènu sem lögráðandi er fjárins.

---

[1]) Flere af de gamle Haandskrifter indskyde fölgende mærkelige Bestemmelse: «Ef biskup synjar þess sem hann er skyldr til at lögum, ok megu þeir halda tíundum hans á móti», Thorkel. S. 62.

Den ældste Forenings-Akt mellem Island og Norge. Vedtagen paa Althinget Aar 1262. Almindelig bekjendt under Navn af «Gamli Sáttmáli». Her aftrykt efter Pergaments-Haandskrift i Arne Magnussons Samling Nr. 175 A. i 4to. — Udg. för i Forening med den islandske Lovbog Jónsbók 1578–80, 1707 og 1709. S. 473–74, og i Norges gamle Love 1, 460–61; — Latinsk Overs. i Crymogæa S. 107. Torfæi Hist. Norveg. IV, 334. Finni Joh., Hist Eccl. Isl. I, 381–82, — Dansk Oversætt. i Bilagene til «Den islandske Lov Jonsbogen». Khavn. 1763. 8. S. 376–378 (feilfuld), og i Kriegers «Grundlag for Forelæsninger over den danske Privatrets almindelige Deel», Khavn 1849–50. 8. S. 120–121. 1262.

Í nafni föður ok sonar ok heilags anda var þetta játað ok samþykt af öllum almúga á Íslandi með lófataki:

Vèr bjóðum virðulegum herra Hákoni konúngi hinum kórónaða vora þjónustu, undir þá grein laganna sem samþykt er milli konúngdómsins ok þegnanna, er landit byggja. — Í fyrstu grein, at vèr viljum gjalda konúngi skatt ok þíngfararkaup, sem lögbók váttar, ok alla þegnskyldu, svo framt sem haldit er við oss þat móti var játað skattinum: — Í fyrstu, at utanstefníngar skyldum vèr engar hafa, utan þeir menn sem dæmdir verða af vorum mönnum á alþíngi burt af landinu. — Item, at íslenzkir sè lögmenn ok sýslumenn hèr á landinu, af þeirra ætt sem at fornu hafa goðorðin upp gefit. — Item, at sex hafskip gángi til landsins á hverju ári forfallalaust. — Erfðir skulu upp gefast fyrir íslenzkum mönnum í Noregi, hversu lengi sem staðit hafa, þegar er rèttir arfar koma til, eðr þeirra umboðsmaðr. — Landaurar skulu ok upp gefast. — Item skulu slíkan rètt íslenzkir menn hafa í Noregi, sem þeir hafa beztan haft. — Item at konúngr láti oss ná friði ok íslenzkum lögum, eptir því sem lögbók vor váttar, ok hann hefir boðit í sínum brèfum, sem guð gefr honum framast vit til — Item jall viljum vèr hafa yfir oss, meðan hann heldr trúnað við yðr en frið við oss.

Halda skulum vèr ok vorir arfar allan trúnað við yðr, meðan þèr ok yðrir arfar haldit trúnað við oss ok

1262. þessar sáttargjörðir fyrskrifaðar, en lausir ef rofin verðr af yðvarri álfu at beztu manna yfirsýn.

1275. **Kristinrèttr Árna biskups.** Vedtagen som Lov paa Althinget 1275. Bekræftet af Kong Magnus Eiriksson 1356, jfr. Aabent Brev 13. April 1565, Reskr. 19. Febr. 1734. — Udg. af Thorkelin (Jus ecclesiasticum novum s. Arnæanum. Hafniæ 1777. 8. med latinsk Oversættelse). **Uddrag.**

[**Om Tiende.** Efter Pergaments-Haandskrift i Arne Magn. Saml. Nr. 350 Fol., skreven 1363. — Jfr Thorkel. Udg. Cap. xiv—xv. S. 80—102.]:

Hèr segir hversu menn skulu fè sitt tíunda at lögum.

Á dögum virðuligs herra Gizurar biskups í Skálaholti var þessi tíundargerð almennilega lögtekin á Íslandi, at sá maðr, sem hann á tíu hundruð álna skuldlaust, greiði tólf álnar á hverju ári. Á hann meira fè eðr minna í landi eðr lausum eyri, þá gerist þar tíund af eptir fjármegni, með slíkri grein sem hèr segir:

Sá maðr sem hann á tíu sex álna aura skuldlausa, fyrir utan hversdaglegan búníng, skal greiða alin vaðmáls. — en sá maðr, sem hann á xx aura skuldlaust, skal greiða tvær álnar. — sá sem á xl aura, skal greiða iij álnar. — en sá sem á lx aura, skal ıv álnar. — en sá sem lxxx aura (á), skal v álnar. — sá sem á lxxxxx, greiði vı álnar. — ok á hverjum fimm hundraðum skal aukast tíundin sex álnum, utan þá luti sem eigi skyldast tíundargerð af ok hèr skýrir:

Prestar eru ok eigi skyldir at tíunda þat fè, sem þeir eiga í helgum bókum eðr messuklæðum, ok þat allt, sem þeir hafa til guðsþjónustu; tíunda skulu þeir annat fè.

En ef þeir menn eru í Noregi, eðr öðrum löndum, sem eignir eigu á Íslandi, þá skal þar tíund af gerast, guði ok heilagri kirkju ok hennar þjónustumönnum, sem eignin liggr, hvárt sem greiðir sá, sem jörð á, eðr hinn, sem á býr, eðr sá sem hann býðr um, en á þeim er löglig heimta, sem á jörðu býr.

Bús afleifar er eigi skylt at tíunda um vár, ef hann

heldr búi sínu; en ef hann bregðr búi eðr selr or búi, þá skal hann þat tíunda. 1275.

Bændr allir skulu tíund gera, þeir sem þíngfararkaupi eigu at gegna, af fè sínu skuldlausu. Eigi skal ómögum fè ætla, þó at hann eigi fram at færa. En þótt hann hafi minna fè, ef hann á x aura skuldlausa, þá skal hann tíund af gera, hvárt sem hann er griðmaðr eðr bóndi, nema hann eigi ómaga þann, sem hann verðr á verkum sínum fram at færa.

Rètt er, at fátækir menn allir þiggi tíund, þeir sem eigi gera.

Svá skulu konur tíunda fè sitt sem karlar.

Samkvámur skulu menn eiga um haust í repp hverjum, eigi fyr en iiij vikur eru til vetrar, at skipta tíundum. Skipt skal tíundum drottinsdag hinn fyrsta í vetri. Fimm menn skal taka til í repp hverjum at skipta tíundum ok matgjöfum með fátækum mönnum, ok sjá eiða at mönnum, þá sem bezt þikkja til fallnir, hvárt sem eru bændr eðr griðmenn. Skyldr er hverr maðr til þeirrar samkvámu at fara, sá sem tíund á at gera, eðr fá annan mann fyrir sik, þann er lögskilum haldi upp fyrir hann ok handsöl sè at þiggjandi; en ef hann kemr eigi sjálfr fyrir miðjan dag forfallalaust, ok enginn af hans hendi, þá er hann sekr um þat þrim aurum, ok skal hann þó þá tíund gjalda, sem skipt verðr á hönd honum. Þar skal telja fè manna, hversu mikit hverr á í landi ok lausum eyri, þat sem at fardögum var skuldlaust. Sjálfr skal hverr telja sitt fè, ok láta virða två skilríka bændr, eðr fleiri; en á samkvámu skal hann taka í hönd sèr guðspjallabók, eðr kross vígðan, ok nefna vátta två eðr fleiri: «í þat vætti, at ek vinn eið at bók, ok segi ek þat guði, at ek á svå fè sem nú hefir ek talt, eðr minna». — En sá er eigi vill eið vinna at fè sínu, þá er hann er rèttlega beiddr, þá verðr hann sekr um þat þrim mörkum; en sá sem sver fjórðúngi minna en sè, þá sekist hann tólf mörkum, ok skal hann þó svá mikla tíund gera, sem samkvámumenn skipta á hendr honum eiðlaust. — Ef fè manns þverr

1275. þaðan í frá, sem hann hefir svarit til, þá er honum rètt at fara til samkvámu ok telja fè sitt, ok vinna eið at, ok gera svá tíund af. — Nú vex fè manns tíu tigum aura eðr meira, þá er hann skyldr at segja til þess á samkvámu ok gera tíund af.

Hèr segir hversu tíunda skal úmaga eyri.

Ef maðr hefir úmaga eyri at varðveita, þann er hann tekr vöxtu af, ok skal hann þat fè allt tíunda, svá sem hann ætti sjálfr. — En ef útlendir menn koma út híngat, þá er þeim eigi skylt at tíunda fè sitt áðr þeir hafa hèr verit þrjá vetr í samt, nema þeir geri fyrr bú; en þat vár skulu þeir tíund gera, sem þeir gera bú, ok þau misseri eptir. — Nú ef várir landsmenn fara hèðan, ok eigu fè eptir, þá skal sá maðr gjöra tíund af því fè, sem fjárvarðveizlu hans hefir, en eigi er hann skyldr at gera tíund hèr af því, sem hann hefir brott með sèr; en ef hann kemr aptr, þá skal hann gjalda hinn næsta vetr eptir tíund af því fè, sem hann hefir út haft með sèr áðr um sumarit, þótt hann eigi garða eðr eignir utanlands. Ef vaxit hefir fè manns eðr þorrit í utanferð, þá er hann skyldr at vinna eið at fjáreign sinni, ef hann er beiddr at lögum.

Ef hjú eigu fè saman, þá skal karlmaðr vinna eið fyrir fè þeirra beggja. Ef karlmaðr ok kona eigu fè saman, þótt þau sè eigi hjóna, þá skal karlmaðr vinna þar eið fyri. Ef karlar eigu fè saman, ok er rètt þó at annarr vinni þar eið at; en ef þeir metast við, ok vill hvárgi sverja, þá er við hvárntveggja sökin. Sá skal eið vinna fyrir fè hverju, sem lögráðandi er fjárins.

Þar skal maðr vártíund gjalda, sem hann á lögheimili þau misseri, þá sem skipt er tíundum á haustið; en ef eigi er skipt, þá skal hann þar gjalda alla tíund, sem hann er heimilisfastr Marteinsmessu.

Nú ef maðr sitr svá tólf mánuði, at hann geldr eigi biskups tíund sína rètta, sá sem gera á, þá er hann sekr um þat þrim mörkum við biskup; en ef hann sitr svá aðra tólf mánuði, at hann gerir eigi tíund sína rètta, þá

er hann sekr sex mörkum við biskup. En ef hann sitr svå þrjá vetr, at hann geldr eigi tíund sína rètta, þá hefir hann fyrir gert löndum ok lausum eyri, ok öllu því sem hann á, ok á hálft konúngr en hálft biskup. En ef maðr gerir af sumu, en eigi af sumu, þá á hann þat sem tíundat er, en svå mikit uppnæmt konúngi ok biskupi, sem eigi er tíundað. — Slíka sókn ok álög á hverr á sínum fjórðúngi tíundar, sem biskup, hverjum luta tíundar sem haldit er, þar til er á þriðja ári fellr undir konúng ok biskup. 1275.

Tíund skal svå skipta: at biskup skal hafa fjórðúng ok fátækir menn fjórðúng, prestr fjórðúng, kirkja fjórðúng. Þann fjórðúng tíundar, sem biskup á at taka, skal greiða í vaðmálum eðr vararfeldum, lambagærum, gulli eðr brendu silfri. Eindagi er mæltr á því fè, er menn skulu biskupi greiða í tíund: hinn fimta dag viku er fjórar vikur eru af sumri, at lögheimili þess manns, er biskup bauð um at taka við fè því, eðr þar sem þeir urðu ásáttir; rètt er þó at fyrri sè greidt. — Vita skal biskup láta, eðr þeir menn sem fyrir eru biskupsstólum, jafnan er þeir skipta um þá menn, er við taka biskups tíundum.

Hreppstjórar skulu skipta á samkvámu um haust fjórðúngi tíundar með þurfamönnum innan hrepps, þeira sem til ómaga bjargar þurfu at hafa á þeim misserum; gefa þeim meira sem meiri er þörf. — Eigi á tíund or hrepp at skipta, nema hreppstjórnarmenn verði á þat sáttir, ok þikki utanhreppsmönnum meiri þörf.

Þat fè, er þurfamenn skulu hafa, skal greiða í vaðmálum eðr vararfeldum, í ullu eðr gærum, mat eðr kvikfè, nema ross skal eigi greiða. Þat skal goldit þeim er hafa skulu eigi seinna en at Marteinsmessu; en ef eigi er þá fram komit, þá verðr þat tíundarhald. — En þeir, sem fátækra manna tíundum skipta, skulu heimta þeirra lut, ok hafa helmíng álaga. — Öll sú tíund, sem minni er en eyris tíund, skal hverfa til

1275. fátækra manna, nema biskup vili hana heldr til kirkna leggja, ok sýnist honum þat nauðsynlegra.

Þángat skal hverr maðr leggja kirkjutíund sína, sem biskup kveðr á, ok skal hann skipta hèraði til þess, til hverrar kirkju hverr maðr skal gjalda tíund sína. — Heimilt á biskup at taka tíund frá kirkjum, ef hann vill, þó at hann hafi til lagt áðr, ef þær eru verr varðveittar en mælt er. — Sá sem kirkjutíund ok preststíund skal af höndum inna, hann skal gjalda þar í túni, fyrir karldurum á kirkjubænum hinn fimta dag viku, þá er fjórar vikur eru af sumri. Hann skal gjalda þat fè í vaðmálum eðr vararfeldum, í gulli eðr brendu silfri; gjaldi kirkju-fjórðúng, ef honum líkar, í viði eðr vaxi, í tjöru eðr reykelsi, eðr í lèreptum góðum, svá sem fær at kaupa með vaðmálum í því hèraði; kost á hann at gjalda allt í vaðmálum.

Þar sem maðr leggr fè til kirkju, hvárt sem þat er í löndum eðr lausum aurum, eðr búfè, þá skal sá maðr sem kirkju varðveitir láta þat rita allt í máldaga kirkju þeirrar. Hann skal láta lesa upp allan þann máldaga hvern kirkjumessu-dag fyrir tíða sóknar-mönnum. En ef kirkjan er úvígð, þá sè þó lýst á hverjum tólf mánuðum, þá er flestir sækja þángat tíðir. — Hverr sá maðr, sem gjalda á álnar tíund eðr meiri, er skyldr at greiða á hverjum tólf mánuðum tvo aura vax, heilagri kirkju til lýsíngar, þeirri sem biskup kveðr á, eðr þá lausn sem vaxit geldr í þeirri sveit eptir skynsamra manna dómi ok yfirsýn. En ef ólærðir menn taka lýsistoll ok tíund, kirkju fjórðúng og prests fjórðúng, þá skulu þeir lúka presti tíðakaup fyrir hans fjórðúng, en kaupa kirkju nokkura sæmilega luti með hennar fjórðúngi, svá sem fè þat vinnst til, nema kirkja þurfi öðruvís sèr til uppheldis. Rètt er, at biskup skipi hennar fjórðúngi til prests offrs, ef honum þikkir nauðsyn til standa. — Ekki bænahús skal tíundir taka, þat sem eigi er kirkjuvígsla á.

Kong Erik Magnussons Retterbod, angaaende nogle Ændringer i den islandske Lov Jónsbók. Tunsberg 15. Juli 1294. Denne Retterbod er trykt i Thorkelins Diplomatar. Arna Magn. II, 151—155, og findes hist og her indskudt i Jonsbogens Text, tildeels uden Bemærkninger. Den er her aftrykt efter Pergaments-Haandskrift i Arne Magnussons Samling Nr. 127. 4to og Nr. 346. Fol. Den henföres af Nogle til 1293, men vi antage dette for Feilskrift (iij af iu) og regne efter Regjeringsaaret. 1294. 15. Juli.

Eirikr Magnus með guðs miskunn Noregs konúngr, son Magnúsar konúngs, sendir öllum mönnum á Íslandi kveðju guðs ok sína.

Þorlákr lögmaðr kom til vár ok tæði oss bænarstað yðarn um nökkura luti, þá sem þèr beiddust at til skyldi leggjast bókar yðarrar eða or takast; svá sýndi hann oss ok þá luti, sem hann beiddist af yðarri hálfu, ok honum ok þeim fleirum góðum mönnum, sem á Íslandi eru ok þá vóru hjá oss, þikkja yðr harðla nytsamligir vera; ok af því, at vèr viljum jamgjarna sjá yðra nauðsun, þó at þèr sèð í fjarska, um þá luti sem þèr beiddust skynsamliga, sem þeirra þegna várra sem nær oss búa, þá gjörum vèr yðr kunnigt, at vèr samþykkjum þessar yðrar beiðslur allar, sem hèr fylgja.

1 Með handsölum skal jarðir byggja ok svá í borgan gánga. — 2. Svá skal leiguliði hjón hafa, at hann fái unnit engjar allar, ella bæti hann landsdrottni skaða þann allan, sem menn meta at jörð spillist af því, utan þeir skili öðruvíss. — 3. Um kaldakol forfallalaust þat sem fèmætt er eptir, utan kvikfè, þá eignast sá er jörð á. — 4. Um brottfærslu taða: tvígildi fyri þat sem eptir er, þá er hann ferr af jörðu, þann kostnað sem sá þarf til brottfærslunnar er til kom jarðar. — 5. Full skaðabót skal greiðast fyri beit töðu akra eða engja, þó at eigi sè lög-

§ 1. jfr. Jónsb. Kaupab. c. 23. — § 2. jfr. Landsl. b. c. 5. — § 3. jfr Landsl. b. c. 9. — § 4. jfr. Landsl. b. c. 8. — § 5. jfr. Landsl. b. c. 31.

1294. garðr um, landnámslaust fyri þeirra manna fè, er beit
15. Juli. eigu í örskotshelgi, en ella fullt landnám með. Skylt er at hafa löggarð, hvárt sem blaðit er korni eða töðu. — 6 Um geldfjár rekstr á vár til afrèttar, ok fjallgöngur á haustum, hvern tíma vera skal, gjöri eptir því sem reppstjórnarmenn gjöra ráð fyri, ok hverju bygðarlagi hæfir, því at þat heyrir eigi einn veg öllum til, ellar svari sá slíkri sekt sem lögbók váttar, er eigi gjörir svá. — 7. En um allt kvikfè, þat sem goldit er eða gefit, utan ross, eignist sá er mark á, ef eigi er af brugðit innan hálfs mánaðar, er hann bannaði lögliga með vitnum. — 8. Ef maðr leggr sitt mark á fè annars manns með leynd, ok villir svá heimildir at, þá er hann þjófr, ef svá mikit er at þjófsök nemr. — 9. [Nú kemr engi eptir fè því fyri miðjan vetr, er bóndi veit eigi hverr á, ok hefir þar verit hálfan mánuð síðan sagt var til:] þá er rètt á fyrstu viku þorra at láta virða fè þat vi granna sína; þeir skulu svá virða sem þeim þikkir þá vert er þeir virða. — 10. Standa skal lögleiga eptir bók, at vi skynsamir menn meti hvárt sá er leigði hefir til fóðr eða smjör, ok ef eigi er til, gjaldi jafnvirðan annan mat, ef hann þarf eigi úti at kaupa, ella leysi xii álnum vaðmáls. — 11. Nú krefr maðr mann fjár síns í rèttan gjalddaga, þess er vitni veit eða við er gengit; þá er vel ef hann geldr, ella stefni honum heim á xiiij nátta fresti, ok krefi þar enn fjár síns. Nú vill hann eigi greiða, þá stefni honum þíng ok krefi þar enn skuldar sinnar. Nú vill hann eigi greiða, þá sekist hann ij aurum fyri kröfu hverja. En þaðan af þínginu skal sækjandi nefna svá marga menn, sem hann þikkist þurfa, ok fari síðan eptir bók. — 12. Ef verkmaðr liggr ij nóttum lengr um heyannir, en hálfan mánuð utan heyannir, meti skynsamir menn hvert

§ 6. jfr. Landsl. b. c. 46. — § 7. jfr. Landsl. b. c. 48 S. 291 (uden Bemærkn. i Udg.). — § 8. jfr. Landsl. b. c. 48. — § 9. jfr. Landsl. b. c. 50. — § 10. jfr. Kaupab. c. 15. — § 11. jfr. Kaupab. cap. 3. — § 12. jfr. Kaupab. cap. 25.

leigufall er. — 13. Sú klausa er or tekin bókinni, er fyribýðr at hafa dilkfè. — 14. ok þat kapítulum, er fyribýðr at þeir menn reisi búnat er minna fè eigu en til v hundraða. — 15. Nú ferr maðr á veg með rossi, ok þó at þeir sè iij, ok stendr hey nær götu en bær eigi allnær, þá taki þeir hey at úsekju ef þeir þurfu, slíkt sem ross þeirra eta þar, ef nauðsun gengr til. — 16. Þat skal standa um melrakka veiðar sem lögrèttumenn skipa, ok aldri meiri sekt en vi álnar fyri hvern. — 17. Eigi skal úmaga telja framarr en á fè þess hjóna er úmaginn er skyldr, ok hverfi af fènu þegar hann er xvi vetra, ef hann er heill ok verkfærr. — 18. Ef mær eða kona, utan ekkja, giptist utan ráð föður síns eða bróður, eða móður, eða þess er giptíngarmaðr er fyri ráði hennar, hafi fyrigort arfi sínum eptir giptíngarmann, þann sem hon stóð til, utan hann vili meiri miskunn á gera, nema giptíngarmaðr vili firra hana jafnræði. — 19. Erfíngi á kost at halda úmaga eyri, þó at hann eigi minna fè en úmaginn á, ef skynsömum mönnum virðist hann úhæltr skuldunautr. — 20. Bóndi skal eiga hálfar vígsbætr eptir húsfrú sína. — 21. Eigi skal bóndi selja eignir húsfrú sinnar, eða þær er þau eigu bæði saman, utan samþykki hennar, nema full nauðsun gángi til, ok þó með skynsamra manna ráði. — 22. Ef rútr kemr til sauða, eða hafr til geita, ok gjörir spell, bæti skaða er metinn verðr. — 23. Nú er maðr stolinn fè sínu, þá á sá, er stolinn er, full gjöld fjár síns af fè hins sakaða, ok kostnað þann, er hann þurfti til eptirfarar, ok rètt sinn eptir lagadómi, sem hann sè lögræntr jammiklu. — 24 Eigi

1294. 15. Juli.

§ 13. hörer hen til Landsl. b. c. 47 — § 14. var næstsidste Cap. i Kaupabalk; udeladt i Udgaverne. — § 15. jfr. Þjófab. c. 12. — § 16. jfr. Þíngfararb. c. 6. — § 17. jfr. Framfærslub. c. 1. — § 18. jfr. Kvennagipt. c. 1. S. 117 (uden Bemærkn. i Udg.). — § 19. jfr. Arfatökur c. 21. — § 20. jfr. Mannhelgi c. 1. — § 21. jfr. Kvennagiptíngar c. 3. — § 22. jfr. Landsl. b. c. 49 i Slutningen, uden Bemærkning i Udgaven. — § 23. jfr. Þjófab. c. 8. — § 24. jfr. Kaupab. c. 10.

1294. er umboð fullt, utan með váttum ok handsölum. —
15. Juli. 25. Um skrúðklæða búuat sekr ij aurum fyri hvert er hann berr framarr en lög vátta, utan honum sè gefin. — 26. Um eldi þíngmanna sekr ij aurum fyri hvern mann er eigi er alinn forfallalaust. — 27. Ef maðr rángfærir úmaga, gjaldi þeim kostnað fullan er til er fært, þann er hann hafði fyrir. — 28. Um skuldir kaupmanna sekr hálfri mörk fyri c hvert, er eigi er goldit at Ólafsmessu forfallalaust, hálft konúngi en hálft þeim er skuld á — 29. þar sem maðr segir sik or dómi forfallalaust, lögliga til krafðr af rèttaranum, sekr hálfri mörk, við konúng hálft ok hálft við þann er mál á, utan svá mikit mál sè at dæma, at þeir fái eigi yfir tekit, þá leggi til alþíngis eða heima til lögmanns. — 30. vi eru mórendar álnar til eyris. — Ekki eru melrakka belgir mæltir í lögaura. — 31. Sá kapítuli er or tekinn bókinni, er váttar um tveggja missera vinnumenn — 32. Ef maðr særir mann, bindr eða berr, eða skemmir fullrèttisorðum eða verkum, ok vitu þat vitni, ok krefr sá laga stefnu ok rèttar síns er fyri vanvirðu verðr, en hinn neitar, þá sekist hann hálfri mörk, hálft hvárum: konúngi eða þeim er mál á. — 33. Hvar sem úngum manni tæmist land í erfð eða at gjöf, í vígsbætr eða rèttarfar, ok selr fjárhaldsmaðr hans í brott, þá á hann brigð til þess lands. — 34. Ef maðr fellir boð, þat er stefnt er þíng at heyra konúngs brèf, eða manndráps þíng, eða manntals þíng til jafnaðar, eða reppstjórnar þíng um haust, sekr ij aurum fyri hvert. — 35. Ef maðr mjólkar stelandi hendi bú annars manns,

§ 25. jfr. Framfærslub. c. 13 i Slutn. (uden Bemærkn. i Udgaven). — § 26. jfr. þíngf. b. c. 2. (uden Bemærkning). — § 27. jfr. Framfærslu b. c. 4. — § 28. jfr. Kon. þegnsk. c. 3 i Slutn. -- § 29. jfr. þíngfarar b. c. 8. — § 30. jfr. Kaupab. c. 5. — § 31. Dette Kap. var oprindelig det tredje sidste i Kaupabalk; findes ikke i Udgaverne. — § 32. jfr. Mannhelgi c. 23. og 30. (ordret det samme paa begge Steder i Udg.). — § 33. jfr. Landabr. b. c. 1. i Begyndelsen (uden Bemærkn. i Udgaven). — § 34. jfr. Framfærslub. c. 10. — § 35. jfr. þjófab. c. 10.

bæti sem fyri stuld, sá er fè hefir til, ella láti húðina 1294.
eptir laga dómi. — 36. Skylt er bóndum at gera vegu 15. Juli.
færa um þver hèrut ok endilöng, þar sem mestr er almanna vegr, eptir ráði sýslumanna ok lögmanna: sekr eyri hverr er eigi vill gjöra, ok leggist þat til vega bóta. — 37. Ef griðúngr eltir fáng or kú, svá at skaði virðist, sá er heima er gætt með búi, bæti fjórðúngi bóta ef sannprófat verðr, en engu þeim er hann lèr; en ef hann vill eigi varðveita hann, eða reka í afrètt, bæti skaða þann sem hann gjörir, eptir því sem menn meta. — 38. Eigi skal hèr á landi gefa mey eða konu meiri tilgjöf en til Lx hundraða, þó at menn sè ríkir, ok hvergi meira en sè fjórðúngr or fè hans; en ef hann gefr í beztu eign sinni, þá skulu erfíngjar hans leysa til sín, ef þeir vilja. — 39 Ef maðr færir bú sitt reppa meðal, þá skal hann segja til einkunnar sinnar í þeim repp sem hann hefir bú sitt í fært, ok láta skrá með einkunnum þeirra manna sem þar búa fyri. — 40. Stefnu skal leggja til kaupa við skip fyri heyannir ok eptir, ok seli þar hönd hendi. — 41. Sektalaust er manni at kjósa undan sèr málaland sitt. — 42. Þeim mönnum skal eigi gefast ölmusa, er gánga húsa í meðal ok bera vápn. — 43. Þessor orð eru or tekin bókinni, at ekki skal at skáldskapar málum ráða. — 44. Um kálfa ok lömb, kið ok grísi, þá sekist maðr eigi þó at úmarkat sè, meðan í sjálfs hans landi gengr. — 45. Endrnýja má maðr umboð at liðnum iij vetrum, hvárt sem hann er utan lands eða innan. — 46. Þíngvíti skulu leggjast til þínghússgerðar, svá lengi sem þarf. — 47. Landnám ok skaðabætr skal gjalda sá er svín þau á er skaða gjöra, svá sem fyri annan fènat — 48. Ekki á

§ 36. jfr. Landsleigub. c. 44. — § 37. jfr. Landsl. b. c. 55. — § 38. jfr. Kvennagipt. c. 1. (uden Bemærkning i Udgaven). — § 39. jfr. Landsl. b. c. 47. (uden Bemærkn. i Udg). — § 40. jfr. Þegnsk. c. 3. — § 41. jfr. Landabr. b. c. 10. — § 42. jfr. Mannhelgi c. 30. — § 43. jfr. Mannhelgi c. 27. — § 44. jfr. Landsleigu, b. c. 47. — § 45. jfr. Arfatökur c. 24. — § 46. jfr. Þingfarar b. c. 5. — § 47. jfr. Landsl. b. c. 51. — § 48. jfr. Landsl. b c. 59.

1294. jörð í viði þeim, er flottr er or almenníngi, utan hann
15. Juli. liggi lengr en lög vátta. — 49. Sá skal skatt gjalda, er búnat reisir, en hinn eigi, er brigðr búi, ef hann hefir minna fè en til x hundraða skuldlaust ok ómagalaust. — 50. þat kapítulum skal ok vera í bók yðarri, sem váttar um bygging á konúngs eignum. — 51. Eigi viljum vèr at mikil skreið flytist hèðan, meðan hallæri er á landinu.

Eru þeir nökkurir lutir hèr í ritnir, sem þeim vitraztum mönnum sem á eru landinu sýnast ofarr meirr of harðir eða of linir, þá bjóðum vèr lögmönnum várum at þeir riti til vár þat sem þèr beiðist allir samt, skulu vèr þá sannliga, með góðra manna ráði, þá skipan á gjöra, sem vèr væntum at yðr sè hentast. — þessi skipan var gjör í Túnsbergi, þá er liðit var frá burð várs herra Jesú Christi ꝏ. cc. xc. ok. iiij. vetr á svithúns vöku dag, á xv. ári ríkis várs. herra Bárðr Serksson kanceler várr innziglaði. Jón klerkr ritaði.

Kong Erik Magnussons aabne Brev til Island, hvorved det mellem Kronen og Kirken oprettede Forlig om Kirkegodsernes Bestyrelse bekjendtgjöres. Ögvaldsnes 2. Mai 1297[1]).

Aftrykt efter Pergaments-Haandskrift i den Arna-Magn. Saml. Nr. 138. 4. — För udg. i Finn. Joh. Hist. Eccl. Isl. I, 411 med lat. Oversætt. og henfört til 13. Sept. s. A. — Dansk Overs. bag ved «den islandske Lov». Kh. 1763. 8. S. 399. — Latinsk Overs. i Uddrag hos Arngrim Jonsson i Crymogæa III, 120 (urigtig henfört til Aar 1295), og hos Torfæus, Hist. Norveg. IV, 398—399.

---

§ 49. jfr. þegnsk. c. 1 i Slutn.; i Udg. urigtigen tilegnet Kong Hakon. — § 50. d. e. Landsl. b. c. 2. efter Udgaverne. — § 51. jfr. Farmanna l. c. 27.

[1]) De islandske Annaler anföre, at Biskop Arne er reist fra Island 1297 (Flatö-Annalen alene har 1296). Brevet derimod angiver 17de Regjeringsaar (10. Mai 1296 til s. D. 1297). Dette kan kun forenes ved at antage Foraarsmisse som den nævnte Dag.

Eirikr með guðs miskunn Noregs konúngr, son Magnús konúngs, sendir öllum mönnum lærðum ok leikum á Íslandi kveðju guðs ok sína. 1297. 2. Mai.

Vèr gjörum yðr kunnigt, at vèr höfum sætt við Árna biskup í Skálaholti, og gjört fullan veg á við hann um staði ok kirkna eignir í Skálaholts biskupsdæmi, með ráði ok samþykt Jörundar erkibiskups: at þær jarðir í Skálaholts biskupsdæmi, sem kirkjur eigu allar, skulu vera undir biskups forræði, en þær sem leikmenn eigu hálfar eðr meir skulu leikmenn halda, með þvílíkum kennimannaskyldum, sem sá hefir fyri skilt er gaf, en lúka af ekki framar. — Svá skal ok Skálaholts biskup visitera sitt ár hvern fjórðúng landsins, síns biskupsdæmis, ok ríða eigi optarr í sama stað, fyrr en hann hefir áðr alla sína sýslu í milli yfir riðit; ríða heiman eptir Pètrsmessu, ok svá lángt fram á haust sem fjórðúngr vinnst, ok skipti sinni yfirreið at jafnaði. — Sóru vj prestar með biskupinum, at þessi sættargjörð skyldi standa óbrigðilega fyri sik ok sína eptirkomendr æfinlega. — Bjóðum vèr yðr öllum at halda þetta fyri lög, nema hverr er öðruvís gjörir vili sæta af oss reiði ok refsíngum, ok þó fella á sik pávans bann ok guðs reiði ok hans heilagra manna. — Ok til sanninda hèr um setti Jörundr erkibiskup ok Árni biskup sín innsigli með voru innsigli fyri þessa sættargjörð, er gjör var á Ögvaldsnesi krossmessu aptan á sjauljánda ári ríkis várs. Herra Finnr innsiglaði. Jón klerkr ritaði.

Fornyelse af Overeenskomsten med Norge. 1302.

Vedtaget paa Althinget i Aaret 1302. Aftrykt efter Pergaments-Haandskrift Nr. 456 i 12mo i Arne Magnussons Samling. — Udg. i Norges gamle Love 3, 145. Jfr. Crymogæa III, 122; Torfæi Hist. Norv. IV, 405.

Í nafni föður ok sonar ok heilags anda. Var þetta jáð ok samþykt af almúganum á alþíngi við handgengna menn með fullu þíngtaki.

At várum virðulegum herra Hákoni Noregs konúngi hinum kórónaða bjóðum vèr fullkominn góðvilja ok vára

1302. þjónustu, ok at hafa ok halda þá lögbók, sem hinn signaði Magnús konúngr sendi út, sem vèr sórum næst. Alla viljum vèr ok eiða våra halda við konúngdóminn, undir þá grein lögmálsins, sem samþykt var millum konúngdómsins ok þegnanna, þeirra sem landit byggja. — Er sú hin fyrsta, at vèr viljum gjalda skatt ok þíngfararkaup xx álnir, sem lögbók våttar, ok alla þá þegnskyldu er lögin våtta með stöddum eiði ok endimörkum oss á hendr. Hèr á mót sakir fátæktar landsins, ok nauðsynja þess fólks, er landit byggir, at ná þeim heitum í móti því gózi, er heitið var móti skattinum í fyrstu af konúngsins hálfu. — En þat eru þau heit, at íslenzkir sè sýslumenn ok lögmenn á landi voru, ok þvílíkan skipagáng hafa sem heitið var á hverju ári út híngat forfallalaust, ok þeim gæðum hlaðin sem nytsamlegt sè landinu. — Viljum vær engar utanstefnur hafa, framar en lögbók våttar, því at þar höfum vær margfaldan skaða af fengit, ok við þat þikjumst vær eigi búa mega; en allr sá boðskapr, er oss býðr meira afdrátt eðr þýngsl, en áðr er svarit ok samþykt, þá sjáum vær með engu móti at undir megi standa, sakir fátæktar landsins. — En hálfu síðr þorum vær fyrir vorum herra Jesú Christo at játa nú meira undan þeim guðs ölmösum, sem áðr með guðs miskunn höfum vær veittar oss til sáluhjálpar. — Biðjum vær einkannlega virðulegan herra Hákon konúng enn kórónaða ok alla aðra dugandis menn, at þeir þröngvi oss eigi framar en lög våtta til meiri álaga. — Þat gefi vor herra Jesús Christus, at þetta vort ráð verði sjálfum guði til tignar ok virðíngar, en öllum helgum til lofs ok dýrðar, ok konúnginum í Noregi ok öllu hans rèttu ráðuneyti til vegs ok virðíngar, en oss til friðar ok frelsis. Amen.

1305. **Kong Hakon Magnussons Retterbod om adskillige Punkter i den islandske Landslov. Tunsberg**
23. Juni. **den 23de Juni 1305.** Hidtil ikke udgiven i sin Helhed, men indskudt hist og her i Jonsbogens Text. Aftrykt

efter Pergaments-Haandskrift i Arne Magnussons Samling Nr. 127. 4. — Uddrag i latinsk Oversætt. i Arngrim Jonssons Crymogæa III, 124. 1305. 23. Juni.

Hákon með guðs miskunn Noregs konúngr, son Magnúsar konúngs, sendir öllum guðs vinum ok sínum, þeim sem þetta brêf sjá eða heyra, kveðju guðs ok sína.

Þér ritaðut til vár ok beiddust af oss nökkurrar vægðar ok linunar um suma luti, þá sem allt Ísland tekr í ymsum atburðum, ok af því, at vèr höfum jafnan reynt af yðr góðvilja ok eptirlæti, þá sendum vèr yðr þetta várt brêf; í hverju vèr höfum greint þær rèttarbætr., sem vèr viljum ok megum at sinni yðr gefit hafa, þar til sem vèr látum ofarr meirr greina þá luti í lögbók várri. — 1. Er þat þá fyrst, at þeir af várum mönnum sem sigla til Íslands ok þar kunnu brotligir verða viljum vèr at þeim sè þar sakir gefnar, ok rèttr af þeim gjörr at Ólafsmessu fyrri, ok svá sè þeim ok rètt gjört af nokkurr gjörir þeim rángt. En ef sýslumaðr fyrinemst rètt at gjöra, þá svari hann sökinni. — 2. Bjóðum vèr fullkomlega, at vándum mönnum sè refst þar sem þeir verða teknir, ef þar er lögleat próf áðr á komit, ellar fáist þeir í hendr sýslumanni þar sem þeir takast, ok sendi þá hverr sýslumaðr frá sèr til annars í góðri geymslu ok sinni ábyrgð, þar til er hann kemr til þess sýslumanns, er brotið er at. — 3. Líkar oss ok vel, at frændr gjöri kaupmála sín í millum ok helmíngar fèlag, eptir því sem þeim semr; en ef hjón gjöra sín á meðal, standi eptir því sem bók váttar. — 4. Ok ef annathvárt þeirra kann frá at falla, þeirra sem x vetr eða lengr hafa saman verit, ok hafa þau jafnan haldit sik fyri lögleg hjón, þó at hjúskapr þeirra hafi eigi lögliga verit ámálgaðr, ok eigi bygðarfleygt meðau þau lifðu bæði, millum skilríkra manna, at hon væri hans frilla eða hórkona,

---

§ 1. jfr. Jónsb. Þegnsk. c. 3. — § 2. jfr. Þjófab. c. 1. — § 3. jfr. Kvennagipt. c. 3. urigt. tilegnet Kong Erik. — § 4. jfr. Arfatökur, c. 27.

1305. þá skal barn eða börn, ef til eru, í arf setjast ok haldast
23. Juni. fyri skilgetin, þó at eigi lifi festíngarvâttar. — 5. Viljum vèr, at frítt eitt fè sè virt í forlagseyri, ok at erfíngjar ómagans sè skyldir at taki við hans gózi ok fjárhaldi, þó at hann sè eigi fullveðja, ef frændr úmagans samþykkja ok sýnist hann þeim úhættr skuldunautr, ok skulu þá frændr svara skaða úmaganum. — 6. En ef fátækir menn skjóta börnum sínum aflögliga í repp, lofum vèr reppstjóra þeim sem næstr er, ok bóndum með honum, at taka þann mann ok binda ef þarf, ok færa aptr, ok binda síðan barn á bak honum ok láta sjálfan bera brott or reppinum. — 7. En um skyldu fátækra manna viljum vèr, at nótt sè á hverjum x hundruðum, þar til er verðr c hundraða, en síðan nótt á xx hundruðum, þar til sem er cc. hundraða, en þó at fè sè meira, takist þat ekki til manneldis, utan reppstjórnarmönnum sýnist aunat rèttara. — 8. Þat er ok góðr vili vârr, at geldfè sè sektalaust í heimalöndum, ef reppstjórar ok grannar lofa ok samþykkja ok gefa önga sök á. — 9. Þeir ok, sem eigi vilja halda þá skipan sem reppstjórar gjöra löglega, ok gjaldi hálfą mörk, hálft konúngi en hálft reppstjórum, ok leggist þat til fátækra manna. — 10. Einar vâgir ok ein mælikeröld viljum vèr at gángi um allt landit, ok bjóðum, at hverr sýslumaðr í sinni sýslu sjái þar svâ eptir, sem hann vill halda þeim sæmdum sem hann hefir af konúngdóminum. — 11. Búlausir menn ef penninga eigu, svari manneldi ok öllum repp-nauðsynjum at jafnaði, sem reppstjórnarmenn gjöra ráð fyri. — 12. Sá ok, sem boð fellir, svari sekt fyri alla þá er á þeirri boðslóð eru ok eigi kom boð til forfallalaust.

Var þetta brèf gort í Túnsbergi Jónsvöku aptan á setta ári ríkis vârs. Herra Áki canceller vârr innsiglaði, Símon klerkr Þorsteinsson ritaði.

§ 5. jfr. Arfatökur, c. 21. — § 6. jfr. Framfærslub. c. 9. § 7. jfr. Framf. b. c. 12. — § 8. jfr. Landsl. b. c. 46. — § 9. jfr. Framf. b. c. 9. — § 10. jfr. Kaupab. c. 26. — § 11. jfr. Framf. b. c. 12. — § 12. jfr. Framf. b. c. 10.

Kong Hakon Magnussons Retterbod, ang. adskillige Punkter i den islandske Landslov. Bergen 14. Juni 1314. 1314. 14. Juni. Hidtil ikke udgiven i sin Helhed, men indskudt hist og her i Jonsbogens Text. Aftrykt efter Pergaments-Haandskrift i Arne Magnussons Samling Nr. 127. 4. — Uddrag i lat. Oversætt. i Arngrim Jonssons Crymogæa III, 121.

Hákon meðr guðs miskunn Noregs konúngr, son Magnúsar konúngs, sendir öllum mönnum á Íslandi, þeim sem þetta brèf sjá eða heyra, kveðju guðs ok sína.

Skylda vár ok ástsemd sú, sem vèr berum til alþýðu ríkissins, sakir mikils góðvilja ok eptirlætis, er allir menn hafa oss veitt síðan guð kaus oss til ríkisstjórnar, krefr oss til um at bæta þá luti sem áfátt er, einkannliga um lög ok landsins rètt; höfum vèr þar um hugsat með beztu manna ráði ok bænarstað þeirra vitraztu manna ok þá voru í hjá oss, ok lètum skrifa yðr til nytsemdar ok hugganar þessar rèttarbætr sem hèr fylgja:

1. Í fyrstu, at þau mál er lögmenn ok sýslumenn fá eigi yfir tekið, þá gjörist xii mánaða stefna til Noregs, svå at þá megi þar rètt af gjöra. — 2. Item at svå sè laga stefna til sýslumanns sem lögmanns, ok hálfu minni sekt við. — 3. Sýslumenn skulu ok gera stundarstefnu til sín, at annsvara mönnum, þeim sem lögligt mál hafa á hendr þeim ok svå vitnum þeirra, ok gjöri þeim rètt sem mishaldinn er, þó at stefndr komi eigi forfallalaust. — 4. Svå viljum vèr ok, at rètt sè at gera stundarstefnu til lögmanns, þá er hann ríðr um land at skipa málum manna, svå þó, at stefndr megi auðveldlega vitnum sínum til koma. — 5. Þeir búlausir menn skulu skatt greiða, sem hann á til x hundraða fyri sik ok c fyri hvern úmaga sinn, ok eitt c umfram. — 6. Fyrirbjóðum

§ 1. jfr. Jónsb. þingfarar b. c. 9. — § 2. jfr. sammest. — § 3. sammest. — § 4. sammest. — § 5. jfr. þegnsk. c. 1. — § 6. jfr. Konúngs þegnsk. c. 2.

1314. vèr, at þeir sè lènsmenn sem eigi eru fullveðja at bæta
14. Juni. aptr ef þeir taka úrèttliga, utan bændr samþykki annat. — 7. Eigi viljum vèr at nökkurr skjóti máli sínu undan lögmanni eða sýslumanni, ok tálmi svá rèttindi manna, ef skynsamir menn sjá at þeir fái yfir tekið. — 8. Þat capítulum skal ok vera í bók yðarri, sem stendr í rèttarbótum þeim sem Viljálmr kardinali gaf öllum mönnum í Noregs konúngs ríki, ok þetta er upphaf: «Ef virka daga má eigi vinna, sakir veðráttu», ok þetta annat, er svá hefr: «Fyrir sakir nauzynja lands». — 9. Svá höfum vèr ok staðfest: alla þá vandræðamenn, sem komast á kirkju náðir, skal sektalaust flytja til Noregs ok koma þeim þar í kirkju eptir ráði lögmanns ok sýslumanns, utan þá menn, er kirkja á eigi at halda eptir lögum. — 10 Þessar náðir gjörum vèr ok um fjölmæli: ef maðr kallar annan mann drottins svikara, fordæðu, morðíngja, þjóf eða hvinn, pútu son eða hórkonu son, eða önnur jamskemmilig orð: þá skal sá er þat mælir sekjast iiij mörkum við konúng. — 11. En öll þau fjölmæli er smæri dæmast ok til minni hneygsla horfa, skulu eptir dómi gánga, bæði sekt ok rèttr þeirra er talat er til, þar til er vèr getum við komizt með ánefndri grein at setja þau, með beztu manna ráði. — 12. En hvar sem maðr fær mey eða konu eptir lögum, ok eru honum lèðir peníngar eða í borgan gengit, at hann á svá mikla penínga sem þá eru á nefndir, þá skal sömu leið fara sem lögbók váttar um þat fè sem konu verðr lèð. En ef hann vanrækir, þá sæki giptíngarmaðr eða löglegr umboðsmaðr konunnar henni til handa, ok taki þar af fyrir starf sitt svá at hann sè vel haldinn af. — 13. Þar sem maðr festir mey eða konu at guðs lögum

§ 7. jfr. Þíngfarar b. c. 9. — § 8. De citerede Afsnit af Cardinal Vilhelms Bevillinger ere trykte som 27. og 28. Kap. i Biskop Arnes Christenret, Thork. Udg. S. 174—178. jfr. Jónsb. Rekab. c. 10. — § 9. jfr. Mannhelgi c. 18. — § 10. jfr. Mannhelgi c. 25. — § 11. sammest. — § 12. jfr. Kvennagipt. c. 2. — § 13. jfr. Erfðatal, 1. erfð.

ok samþykt beggja þeirra, þá eru þau börn öll löglega 1314.
til arfs komin, sem þau eiga, hvárt sem þau eru getin 14. Juni.
fyri festíng eða eptir, utan þau hafi í hórdómi getin verit. — En sú ein er lögleg festíng, eptir því sem forn landslög vátta, en engi önnur: ef maðr tekr í hönd mey eða konu, nærverandi skilríkum vitnum, ok festir hann með þeim orðum sem þar heyra til, en hverr sem öðruvíss bindr sinn hjúskap, þá skulu þeirra börn eigi lögleg til arfs. — 14. Svá er nú ok skipat, at móðir skal taka arf eptir barn sitt, þat sem hon gat í frillulifnaði, í hinni settu erfð næst eptir frillu son, en ef hon er eigi til, þá tekr frillu dóttir. — 15. Sá maðr skal eigi játa mega arfi undan sèr, er hann er ýngri en xx vetra. En sá er tvítugr er hann hefir xx jólanætr. — 16. Þat er nú ok staðfest, att ættleiðíngs son skilgetinn taki næst eptir ættleiðíng, ok þá þeir, sem honum standa jamfram, þann arf sem faðir hans var til leiddr, ef hann er andaðr; svá ok þó at sonar synir sè ij eða fleiri, þeir sem faðir þeirra var skilgetinn, þá taki þeir eigi meira arf en faðir þeirra stóð til, ef þeir eiga við þá at skipta sem jamfram þeim standa. — 17. Skylt er hvárt hjóna at færa annat fram, hvárt sem þat er framfærslu þarf verðr ótt, eða fær annan kránkleika; en ef þau hafa með minna fè saman gengit, en þau ætti bæði samt til iij hundraða, ok aldri urðu þau svá rík, at þau ætti konúngi skatt at gjalda, þá sè hvárt annars handbjargarómagi, eða flyti á rossi, ef þau fá eigi fyri unnizt, ok þeirra börn skulu eigi á reppa segjast meðan þau mega flytjast með fyrra skilorði. — Þar skal þrot heita sem sá andast frá, er með handbjörg átti fram at færa eða fyrr sögðum flutníngi. — 18. Eigi skal nú þurfa at lögbjóða ómaga meir en einum, nema hann sýni með skilríki í

---

§ 14. jfr. Erfðatal, 6. erfð. — § 15. jfr. Erfðatal, c. 15., hvor dog en nöjagtig Betegnelse af det indskudte mangler i Udg. — § 16. jfr. Erfðatal, 2. erfð. — § 17. jfr. Framf. b. c. 2. hvor Betegnelsen af det indskudte dog er unöjagtig. — § 18. jfr. Framfærslub. c. 4.

1314. lögligan stefnu dag at nökkurr standi jamfram honum,
14. Juni. þeirra sem fullan forlagseyri eigu; skal þá ekki framarr dæmast á hann, en eptir rèttri tiltölu. — 19. Bjóðum vèr ok staðfastliga ok í lög setjum, at allir þeir fátækir menn, sem á vânar völ gánga ok þiggja ölmusu, eru skyldir at leiða eða bera börn sín, eða annan veg flytja, eptir því sem skynsamir menn sjá at þau fái orkat, ok svá föður sinn ok móður, utan son eða dóttir vinni sèr áðr tveggja missera björg, þá eru þau eigi skyld at gánga á fátæki með föður eða móður. — 20. En þeir menn, sem með vânar völ gánga ok þiggja ölmusu, vanvirða bændr ok aðra dugandi menn, þá sem heimilisfastir eru, með orðum eða verkum, svá at þat verði vitnisfast, þá svari líkamlegri refst löglega eptir dómi, utan þeir fái fullan borgunarmann, at lúka slíkt fè sem dæmt var í rètta salastefnu. En ef þeir, sem misgjörðu, vilja laupast undan dómi, krefi sá granna sína er fyri vanvirðíngu verðr, ef konúngs umboðsmaðr er eigi nær, at taka þann mann ok fjötra, ok flytja undir lögsamðan dóm, utan sá fái borgunarmann, at hann skal hvergi laupast. — 21. Item um þá lausamenn, sem úskil gjöra ok skuldir eigu at lúka, þá taki sýslumenn, hverr í sinni sýslu, góz þeirra, með vitorði skilríkra bónda, ok lúki hverjum sína skuld, ef til vinnst, ella missi hverr sem tala rennr til. — 22. Ef þórsdag þann, sem iij vikur eru af sumri, berr á helgan dag, þá komi öll gögn fram um landabrigði hinn næsta sýknan dag eptir. — 23. En ef maðr tekr fálka á annars manns jörðu, eigi sá tvá luti verðs er á jörðu býr, en sá priðjúng er veiddi. — 24. Hèðan af skal xv vetra gamall maðr vera vitnis bærr, ok eiga sjálfr rètt á sèr, ef honum verðr með öfund misþyrmt; skal ok fjárhaldsmaðr hans fullu fyri svara af hans gózi

§ 19. jfr. Framf. b. c. 6. — § 20 jfr. Mannhelgi c. 30. — § 21. jfr. Kaupab. c. 7. — § 22. jfr. Landabr. b. c. 1. — § 23. jfr. Landsl. b. c. 58., urigtigen henført til Kong Erik. — § 24. jfr. Kaupab. c. 2.

um þat sem hann kann brotlegr verða. — 25. En ef 1314.
menn verða sannprófaðir at stika rángt með réttum stikum, 14. Juni.
eða vega rángt með réttum vågum, eða mæla úréttlega
með réttum mælikeröldum, ok verðr þat eyris skaði eða
meiri: svari slíku fyrir sem hann hafi stolit jammiklu.
Björgynjar askr mótmarkaðr skal gánga til hunángs ok
lýsis, eða sá sem sýslumaðr lætr þar eptir gjöra, en
hverr sem í röngu keraldi mælir svari konúngi fullri
sekt, eptir því sem bók våttar, en þeim fyri skaða sinn
sem síns misti úréttlega. — 26. þar sem menn rjúfa
skipan í veri, eða í láugferðum, sekir hálfri mörk við
konúng, en hinum eptir löglegum dómi, er skip átti.
En hverr sem tekr annars skipara víssvitandi, sekr hálfri
mörk við konúng, ok skal skipari þó þar vera sem hann
réð sik fyrri. — 27. Konúngr á sekt þá, sem við liggr
um heilagra daga veiðar. — 28. Engi maðr skal lengr
ábyrgjast vitni um skuldalúkníngar en um iij ár, ef
skuld er minni en vi hundruð, en þó at skuld sè meiri,
ábyrgist eigi lengr en v vetr.

Bjóðum vèr at þèr haldit alla þessa articulos, ok
látið skrifa í bók yðra.

þetta bréf var gort í Björgun iij nóttum fyri Bót-
ólfs vöku á xv. ári ríkis vårs. Herra Bjarni Auðunarson
innziglaði. Jón murti ritaði.

Kong Hakon Magnussons Retterbod, at den gamle Kristenret skal indtil videre være den gjeldende. Bergen 28. Juli 1316 1316. 28. Juli. Denne Retterbod er feilagtig antagen at være udgiven for Island og at indföre igjen som Lov Kristenretten fra 1123. — Den findes trykt med lat. Overs i Finn. Joh. Hist. Eccl. Island. I, 422—423, samt i latinsk Oversætt. uden Aar i Arngrim Jonssons Crymogæa III, 125, og i Torfæi Hist. Norveg. IV, 450. — Dansk Overs. uden Aar bag ved Jonsbogens danske Over-

---

§ 25. jfr. Kaupab. c. 26. — § 26 jfr. þjófab. c. 17. — § 27. jfr. Rekab. c. 10. — § 28. jfr nsb. Kaupab. c. 8.

1316. sættelse. Khavn 1763. 8. S. 385. — Den er imidlertid kun given for Norge og trykt i Norges gamle Love 3, 116. jevnfr. sammest. S. 82, Anm. 2, samt Kong Magnus Eirikssons Retterbod 14. Sept. 1327, sammest. S. 153. — Den ældre Kristenret, som her menes, er den af Kong Hakon Hakonsson og Erkebiskop Sigurd af Nidaros i Norge alene indförte Kristenret.

1319. **Anden Fornyelse af Overeenskomsten med Norge.** Vedtaget paa Althinget Aar 1319. Her aftrykt efter en Copie i Geheime-Archivet. — Paa Latin i Arngr. Jonssons Crymogæa III, 127, Torfæi Hist. Norveg. IV, 454 (henfört til Aar 1320).

Öllu voru og virðulegu ríkisráði og geymslumönnum í kóngs garði í Noregi senda bændur og almúgi á Íslandi kveðju guðs og sína, kunnugt gjörandi, at Gunnar ráðsveinn tèði fyrir oss á alþíngi með auðmjúkum góðvilja við kóngdóminn, sem hann fremst mátti, hvernig þèr báðuð oss sverja júngherra Magnúsi dóttursyni Hákonar kóngs hins krónaða slíkum þegnskyldum, sem hans virðulegum foreldrum var játað æfinlega til þarfinda ok þeirra afkvæmi at forfallalausu kóngsins vegna í móti vorum skattgjöfum, at tilskildum sex skipum híngat til Íslands hvert sumar, þeim gæðum hlaðin er landinu væri nauðsynleg, tvö fyrir norðan, tvö fyrir sunnan, eitt fyrir austan ok (eitt) í Vestfjörðum, ok at íslenzkir sè lögmenn og sýslumenn, sè annarr lögmaðr fyrir norðan en annarr fyrir sunnan, og hafi þeir ekki sýslur. En sökum þess vèr ekki viljum af oss standi nokkur brygð vors máls, þá höfum vèr gjört og gjöra viljum alla þá þegnskyldu, sem vèr erum honum skyldugir að veita eptir fyrirsögðu skilorði, þar til er þèr megit gott ráð fyrir gjöra, at vèr megum ná fornum fríheitum og nýjum skilmála. Vitið fyrir víst, at vèr þykjumst lausir, eptir því fornasta brèfi sem vor(t) forelldri sór Hákoni kóngi gamla, ef vèr fáum ei at sumri þat sem oss er játað af honum og nú mælum vèr til. Skreið ok mjöl viljum vèr at ekki flytist meðan hallærit er í landinu,

meir en kaupmenn þurfa til matar sèr, en útstefníngar sampykkjum vèr ei framar en lögbók vottar; þá eina viljum vèr sóknarmenn hafa er bændur kjósa. Viljum vèr þann tíma sverja, en ekki fyrr, sem ríkisins ráðs brèf með innsiglum er oss sendt, ok þar með fram komi góðvili. Gefi þat vor herra Jesus Christus, at þèr gjörit svo ráð fyrir þessu ok öllu öðru, at sál virðuglegs Hákonar kóngs sè til eilífs fagnaðar, júngherra Magnúsi til heiðurs ok æru, ok oss öllum til friðar og fagnaðar bæði lífs ok sálar. 1319.

Kong Magnus Eirikssons Anordning for Holum Stift, om Kristenrettens Gyldighed sammesteds. Bergen 19. Oktobr. 1354. —

1354. 19. Okt.

Udg. i F. Joh. Hist. Eccl. Island. I, 436–37 med lat. Overs., henført til Aar 1355, ellers ofte citeret under Aar 1356, eller endogsaa 1350. Den her omtalte Kristenret er Biskop Arne Thorlakssons fra 1275, see F. Joh. Hist. Eccl. Island. I, 546—47.

Magnús, með guðs náð Noregs, Svía ok Skane konúngr, sendir öllum mönnum í Hóla biskupsdæmi, þeim sem þetta brèf sjá eðr heyra, kveðju guðs ok sína. Vær viljum at þèr vitið, at heiðrligr herra ok vårr andligr faðir, herra Ormr með guðs náð biskup á Hólum, kom ok kærði fyrir oss, at ymsir menn í hans biskupsdæmi vili eigi gjöra sínar tíundir, eptir því sem þeir eru guði skyldugir ok heilagri kirkju, bæði af heilagra daga veiðum ok öðrum lutum; svo ok, at þèr vilit eigi láta hann hafa visitationem eptir kristinna laga rètti. Ok af því vèr viljum einkis manns rètt krenkja, allra sízt heilagrar kirkju ok hennar formanna, heldr styrkja ok staðfesta til allra góðra luta, því er þat vårt fullkomit boð ok sanur vili, at þèr gjörit yðar tíundir á hverju ári eptir landsins lögum ok kristindóms rètti, eptir því sem sèrhverr yðar vill fyrir guði ok oss forsvara, ok haldit biskupinum visitationem ok reiðskjóta, eptir því sem lögbók våttar. Svå viljum vèr ok, at sá kristindóms rèttr, sem gengr sunnanlands, at hann gángi um all landit, ok

1354. fyrirbjóðum vèr hverjum manni eptir öðrum rètt at sækja,
19. Okt. nema hverr sem fyrirnæmist, at eigi gjörir eptir því sem nú höfum vèr boðit, eðr nokkurr ónáðar Hólabiskup móti frelsi ok rètti heilagrar kirkju, vili svara oss átta ortugum ok þrettán merkr í brèfabrot, ok honum fullrètti sitt tvíaukit eptir lögum ok dómi, eptir því sem hans verndarbrèf vátta, sem vèr höfum honum gefit.

Þetta brèf var gjört í Björgvin sunnudaginn fyrstan í vetri, á sjötta ok þrítugasta ári ríkis vårs. Herra Ormr Eysteinsson sekreter vårr innsiglaði.

1404. **Althings-Beslutning**[1] indeholdende Bestemmelser om **Tjenestefolk** m. v. Vedtagen paa Althinget 1404 og bekræftet af Lehnsmanden. Her aftrykt efter Pergaments-Haandskrift i den Delagardiske Samling i Upsala Nr. 9 4to, fol. 138. Haand fra omtr. 1570. — Trykt bagved Jonsbogens Udgaver som Nr. XVI. S. 475. Dansk Oversættelse i den danske Bearbeidelse, Kh. 1763. S. 378. Den findes almindeligviis uden Aarstal og henföres til Aar 1400, jfr. F. Joh. Hist. Eccl. Isl. I, 441—42.

In nomine domini. Amen. At sub anno gratiæ ∞⁰ cd⁰ quarto var þetta brèf samþykt af hirðstjóranum Vigfúsi Ívarssyni, lögmönnum sunnan ok norðan á Íslandi ok af lögrèttumönnum utan ok innan vebanda á Öxarár þingi:

1. Í fyrstu, at þeir menn, sem sik ráða með tveimr eðr fleirum, skulu rètt fángaðir af sýslumönnum ok bændum, undir þvílíka refsing sem dómr dæmir, en veri sem áðr þar sem þeir voru ráðnir fyri. — 2. Skulu þetta lagaráð vera, sem við er gengit fyri vottum[2], eða fè er til tekið at þjóna, eða verit í vist iij nætr. — 3. Skulu allir vinnumenn komnir til sinnar vistar at krossmessu forfallalaust, ellegar sè þeir sóttir at ósekju, hvar

[1]) Om Althingsbeslutningers Lovgyldighed see Jónsb. Þingfararbalk, Cap. 4., 6., 9.; samt Retterbod 14. Juni 1314 § 7.
[2]) jfr. Kaupab. cap. 25.

sem þeir eru. — 4. Þeir vinnumenn, sem eigi vilja vinna með bændum, þá fyribjóði bændr þá at hýsa eða heima, at ljá eða leiga, eða ljá fènaði þeirra hagabeit. — 5. Item fiskimenn, sem eigi geta goldit skreiðar-skuldir, vinni fyrir skuldinni til þess at lokin er, ok svá hinir, sem minna vinna en þeir hafa upp lokit eða upp borit, ok á sik skilit ok keypt at vinna. — 6. En hverr sem greinda articulis brýtr eða rýfr, í mót þessari samþykt, svari slíku fyri sem hann rjúfi lögrèttumanna dóm [1]. 1404.

Traktat om Fred og Forbund mellem Kong Erik af Pómmern og Kong Henrik den Sjette af England. Khavn 24. Decembr. 1432. — Original i Geheime-Archivet; Uddrag i Delagard. Archivet ed. Wieselgren, II, 22; jfr. Hvitfeldt Danm. Rig. Krönike IV, 499—503. Uddrag. 1432. 24. Dec.

Art. VI. Ceterum mercatores et alii utriusque partis homines ac subditi confidenter et pacifice tam per terras quam per mare se mutuo visitare possunt in locis et portubus non prohibitis, suasque mercantias legaliter exercere; ita tamen, quod faciant et exhibeant debita uniuscujusque loci, ad quem pervenerint, secundum quod ibidem debeat exhiberi. Caveant nihilominus omnino mercatores et alii quicunque homines et subditi regis Angliæ et Franciæ &c. ne de cetero sub poena amissionis vitæ et bonorum visitare præsumant terras Islandiæ, Finmarchiæ, Halghalandiæ, seu alias quascunque terras prohibitas aut portus illegales Daciæ, Sveciæ et Norwegiæ. Similiter caveant homines et subditi regis Daciæ, Sveciæ et Norwegiæ, sub poena praemissa terras seu portus prohibitos et illegales regis Angliæ visitare, nisi hos vel illos evidens maris periculum aut tempestatum impulsus coëgerint, ubi tamen sub poena præcedente minime mercari licebit.

---

[1]) jfr. Þíngf. b. c. 9.

1449. **Traktat** paa to Aar mellem Kong Christian den Förste og Kong Henrik den Sjette af England. Khavn 1449. ratificeret af Kongen af England 9. April 1450. — Original i Geheime-Archivet. Uddrag i Delagard. Archivet ed. Wieselgren II, 29-30. — **Uddrag.**

Item mercatores Anglicani statuto illo termino non debeant versus Islandiam, Halgalandiam et Finmarkiam (unde præsentes discordiæ pro maxima parte surrexerunt) navigare, seu quovis quæsito colore illuc declinare, sine regis Norvegiæ seu officialium ejus licentia principali. Si quis illorum oppositum fecerit, luat delictum suum.

1450.
26. Nov. **Retterbod** angaaende adskillige Punkter i **Retsplejen og Administrationen i Island.** dat. Kjöbenhavn 26. Nov. 1450 — Denne Kong Christian den Förstes saakaldte **Lange-Retterbod**, findes ikke at være indregistreret af Althinget. — Trykt med dansk Oversættelse i M. Ketilssons Samling af Forordninger, I, 10—34, efter Transscript fra 1543; — Uddrag med lat. Oversætt. i Finn. Joh. Hist. Eccl. Isl. II, 236—240.

1465. **Traktat** mellem Kong Christian den Förste og Edvard den Fjerde af England, sluttet i Hamborg 3. Okt. 1465 [1], ratificeret i Westminster 20. November s A. — Original i Geheime-Archivet. Udg. i Rymers Foedera &c. ed. Holmes Tom. V. P. II. S. 135; Dumont Corps diplomat. III, 584—86; Uddrag i Delagardiska Archivet ed. Wieselgren II, 34—35. — **Uddrag.**

— III. Item serenissimus rex Angliæ provideat, ne subditi sui ad terram seu in terra Izlandiæ, absque speciali licentia domini Regis Norwegiæ petita et obtenta, ullatenus navigent, accedant seu intrent in præjudicium

[1]) Denne Traktat er fornyet 1473, 1476, 1478, 1479 og 1480 (Rymers Foedera Tom. V. P. III. S. 29, 69, 81—82, 98, 106; Dumont Corps dipl. III, 456, 527).

domini regis Norwegiæ, sub poena amissionis vitæ et bonorum: nec etiam ad Halgalandiam seu Findmarkam, nisi Anglicos illos evidens maris periculum aut tempestatum impulsus accedere vel intrare coëgit; ubi tunc minime ipsos mercandisare licebit. 1465

Retterbod angaaende **Fremmedes Vinterleje** og om **Gjeld til Kirkerne i Island. Kjöbenhavn 30. April 1480.** Denne Forordning findes at være indregistreret af Althinget, eller som det hedder, «samþykt á alþingi með lófataki af lögmönnum ok lögrèttumönnum ok hirðstjóra ok öllum almúga». — Findes i (mindre godt) Transscript fra 1483 i Arne Magnussons Samling af islandske Diplomer og Breve, Fasc. XXV, Nr. 3. — Forhen trykt i M. Ketilss. Saml. I, 59—62 og det senere Membrum med lat. Overs. i F. Joh. Hist. Eccl. Isl. II, 241—42, henfört paa begge Steder til dominica Cantate eller 4de Söndag efter Paaske (20 Mai) 1481. Det andet Membrum alene hos M. Ketilss. to Gange: a) I, 57—59 med dansk Oversætt. uden Sted og Dag, men henfört til Aar 1480; b) I, 62-64, en gammel islandsk Oversættelse med M. K. Oversætt. derfra paa Dansk, dat. Kh. Dominica Cantate 1480. I nogle Haandskrifter angives Datum at være 1. Söndag efter Paaske (29de April) 1481. 1480. 30. April.

Vi Christiern med Guds Nade Danmarkis, Sverigis, Norgis, Vendis og Gottis Koning, Hertug i Slesvig og i Holsten, Stormarn og Ditmersken, Greve i Oldenborg og Delmenhorst, gjöre alle vitterligt: at vore kjere Undersate og meue Almue, som bygge og boe paa vort og Kronens Land Island, have nu haft deris Bud hos os med deris Breve og Skrivelse, kærendis,

1. at udlendske Mend ligge der i Landet Vinterlege, og holde der Hus og Garde ved Stranden mod Landsens Lag, og gjöre Indbyggerne stort Forfang, og lokke fra dem deris Tjenistefolk, saa at Bönderne kunde ei have Magt at bygge og upholde deris Jorde, og at utlendske Mend ei ville blive ved det Kjöb, som vant er at gaa der i Landet, og tilforn sett og samtykt er, men sette deris Gods saa djurt som de ville, mod saadan Privilegie

1480. og Friheder, som vore Undersate der i Landet have, at
30. April. vor Embitsmand maa uptage saadan Gods. som udlendske
Mend der neder sette om Vinteren, og sameledis med de Kjöb, som gjöris mod de Samme og Samtykkelse, som de gjorde. Da ville vi, at inge udlendske Mend skulle her efter ligge der paa Landet Vinterlege, der Hus og Garde at holde eller kjöbe og selge mod Landsins Lag, Privilegie og Frihed, og at de saadan Kjöb her efter holde skal, som tilforne vant er at være, og gjort og samtykt er. — 2. Item have og de ladet herette for os, at naar saa skeer, at Bonden og Kirken haver nogen Garde til sammen, og de som paa Gardene boe blive Kirken noget skyldige, da vil Biskopen eller Forsvar paa Kirkens Vegne ei andet have af Bonden, end hans Deel, eller Hovedgarden, som han iboer, til Betalings, og forminkes Kronens Rente og Rettighed dermed, hvilket vi ei tilstede mue, mens ville, at hvilken Bonde som bliver Kirkerne i saadan Maade noget skyldig, at han eller hans Arvinge mue det betale med saadan Vare, som de kunne af sted komme, eller med andre deris smaa Jorde, om ingen af deris Arvinge ville saadan Jorde til sig udlöse og deris Gjeld betale. — Thi forbjude vi alle, ehvo de helst ere eller vere kunde her imod denne vor Vilge og Skikkelse her efter at gjöre, saa fremt vor Embitsmand skal ei Magt have paa vor Vegne at annamme hves de i saadanne Maade have med at fare, om saa skeer at dette vort Brev bliver lest saa betiden, at fornevnte udlendske Mend betiden kunde komme der af Landet for Vinteren. —

Datum in castro nostro Hafniensi. Dominica Cantate. Anno domini ∞. cd. Lxxx°.

nostro sub secreto presentibus appenso.

1489. **Anordning om Tiende, Fattigforsörgelse m. m. i**
(Juli.) **Island.** Vedtaget som Synodal-Beslutning paa Althinget, Aar 1489, og almindelig kaldet «Píningsdómr um tíundir»; dens Gyldighed er senere erkjendt saavel af Biskopperne som i mange Domme (jevnf. F. Joh. Hist. Eccl. Island. II, 245, 490, 492;

Haldor Einarsen om Tiende, S. 135). Trykt i M. Ket. Saml. I, 389—392 med dansk Overs. og Anmærkninger; Uddrag med dansk Overs. sst. S. 75—78. 1489. (Juli.)

Vèr bróðir Magnus, með guðs náð biskup í Skálholti, Eyjólfr Einarsson, lögmann sunnan ok austan á Íslandi, Didrik Píníng, hirðstjóri ok höfuðsmaðr yfir allt Ísland, gjörum góðum mönnum kunnigt, at vèr höfum samþykt ok æfinlega lögtekið bèðanaf í almennilegri prestastefnu:

1. In primis fyrstu grein: at Máriumessa, sú sem er einni nótt fyrir Ceciliu messu á vetrinn, ok kallast Præsentatio Mariæ virginis, skal haldast at föstu ok helgihaldi sem Máriumessa síðari á haustin. — 2 Í annarri grein, at enginn taki þá menn í bygðir nè vistir, sem þeir vita engin deili á, at þeir sè skilamenn. — 3. Í þriðju grein, at lúkast skuli allar tíundir af þeim jörðum, sem fèllu undir konúng ok kirkju, ok fallit hafa fyrir xx vetrum, æfinlega hèðan í frá. — 4. Í fjórðu grein, skal vera xviij álna sök á Rómaskatts haldi. xviij álna sök á líksaungs haldi. xviij álna sök á legkaups haldi, ok svâ á oleunar kaupi. xviij álna sök á heytolls haldi, ok lúkist af þeim sem á jörðu búa, fyrir utan þat sem prestsetr er. xviij álna sök hverr sem fornæmist at gjöra kirkjugarð, löglega áminntr. — 5. Item eru allir skyldugir fátækum at fylgja ok lífga, þeir sem bygð ból hafa ok halda. — 6. Item var ok samþykt, at biskup skyldi ríða við xiij. mann; lögmaðr við x. mann; hirðstjóri við x. mann; nefndarmenn til þíngs við iij. mann; officialis við vij. mann; prófastr við v. mann. — Skulu þessir menn allir áneíndir vera, ok taka tvöfaldan rètt ef þeim verðr með öfund misþyrmt eða hugmóð.

Er þetta boðið bæði prestum ok sýslumönnum, at hafa ok halda þessar greinir æfinlega, segja ok lesa fyrir sínum undirmönnum.

Traktat i 30 Artikler, mellem Kong Hans og Henrik den Syvende af England, ratificeret i 1490. 20. Januar.

1490. **Kbavn „die Fabiani et Sebastiani" 1490**[1].
20. Januar. Rymers Foedera ed. Holmes Tom. V. P. IV. S. 6—8; Dumont Corps Diplom. Tom. III. P. II. S. 244—47 jfr. Hvitfeldt Danmarks Riges Krönike, VI, 94; Delagard. Arch. ed. Wieselgren, II, 41. — **Uddrag.**

Art. IV. Item ordinatum est per nos, quod mercatores et homines legii, Piscatores et quicunque alii regis Angliæ & Franciæ subditi libere possint temporibus futuris in perpetuum ad insulam Tyle (id est: Islandiæ) cum eorum navibus, bonis et mercandisis, victualibus et aliis rebus quibuscunque, emendi, vendendi, piscandi sive mercandizandi causa navigare, accedere, et intrare, ibique morari, et more mercatorio conversari, et ab eadem redire et libere revenire, totiens qvotiens eis placuerit, absque prohibitione, molestatione vel impedimento nostro hæredumve nostrorum et successorum in regnis Daciæ et Norvegiæ vel officialium nostrorum quorumcunque; solvendo tamen in illa insula seu portubus ejusdem, in quibus eos appellere contigerit, jura et theolonia debita et consueta; proviso semper, quod lapso septennio post datam præsentium immediate currente, licentiam novam a nobis et successoribus nostris regibus Daciæ et Norvegiæ petant et obtineant; ut sic de septennio in septennium mercatores et omnes prædicti nos et successores nostros reges Daciæ et Norvegiæ in impetratione novæ licentiæ in perpetuum recognoscant.

Art. XVI. Item — in perpetuum curabimus providere, et per presentes providemus in civitate Bergensi in regno Norvegiæ, nec non in insula Islandiæ unum vel plures præfectum sive præfectos officiales ad levandum et colligendum theolonia et consuetudines in civitate et insula prædictis

[1]) Denne Traktats Bestemmelser ere optagne i Traktat mellem Christian den Anden og Henrik den Ottende 30. Juni 1523. Rym. Foed. Tom. VI. P. I. S. 216; Dumont Tom. IV. P. I. S. 386; Kalkar Aktstykker til Danm. Hist. i Reformationstiden, Odense 1845. 4. S. 13—24.

providum vel providos et circumspectos viros, origine Dacos vel Noricos non alium vel alios alterius nationis seu originis cujuscunque. 1490. 20. Januar.

Anordning om Handelen, om Lösgængerie, Nævningsmænds Skatfrihed m. m. 1. Juli 1490. 1490. 1. Juli.

Vedtaget som Althingsbeslutning i Domsform og almindelig kaldet «Píníngsdómr um verzlun» o. s. fr. — Dens Gyldighed er siden erkjendt og stadfæstet ved flere Domme, jevnf. F. Joh. Hist. Eccl. Isl. II, 245, Espolín Íslands Árb. II, 113. — Her aftrykt efter Transscript af fem Mænd fra 1544 i Geheime-Archivet («Island og Færöe» Nr. 10); gammel Afskrift i Geheime-Archivet: «Island 4. Suppl. Nr. 1 a,» fol. 57 b. — Forhen trykt med dansk Oversætt. i M. Ket. Samling I, 78—87.

Öllum mönnum þeim sem þetta brèf sjá eðr heyra senda Eyjólfr Einarsson lögmann sunnan ok austan á Íslandi, Finnbogi Jónsson lögmann norðan ok vestan á Íslandi, ok allir lögrèttumenn, kveðju guðs ok sína, kunnigt gjörandi, at þá er liðit var frá guðs burð vors herra Jesú Kristi M. CCCC ok níutygir ára, miðvikudaginn næstan eptir Pèturs messu ok Páls, á almennilegu Öxarár þíngi, vorum vèr til kallaðir af heiðursamligum manni Didrek Píníng, höfuðsmanni yfir öllu Íslandi ok Varðhúsin, at dæma ok skoða, hvern frið at útlenzkir kaupmenn skulu hafa hèr í landit, ok þær fleiri greinir sem hèr eptir fylgja. — 1. In primis þat sama brèf, sem birtist um frið í millum Noregs kóngs ok Englands kóngs þar á þínginu, um engelska menn, at þeir skyldu mega sigla með frí í Ísland, með rèttan kaupskap ok falslausan; svo ok eigi síðr um þýzka menn, þá sem kóngsins brèf hafa fyrir sèr, ok með rèttan kaupskap vilja fara, með svoddan tunnu mál, áttúnga, kvartèl ok stikur, sem at fornu hefir verit hèr í landit. En hverr sem fals selr, sekr xiij mörkum, en hinum sem keyptu eptir því sem lögbók vottar[1]. En ef þeir vilja eigi bæta, sem misgjörðu, þá sè þeim fyrirboðinn kaupskapr á því skipi, en hverr við þá kaupir þar

[1]) Jónsb., Kaupab. c. 11.

1490. eptir, sekist sem þeir kaupi við útlæga menn [1]. — Svo
1. Juli ok höfum vèr dæmt, at þýzkir ok Engelskir skulu halda frið sín í millum hèr í landit, meðan þeir liggja í höfnum, sakir þess at kóngsins skipan verður landinu eigi til nytta, ef þeir halda ekki frið sín á millum, en hvorir hafi hafnir sem þeim hentar; en hvorir sem friðinn brjóta, þá sè eigi við þá keypt, undir slíka sekt, sem fyr skrifat stendur. — Skulu vorir landsmenn líka svara þeim lögum ok rètti, sem við þá kunna brotligir at verða, sem þeir við oss. Svo ok skulu engir útlenzkir menn hafa hèr vetrsetu, utan fyrir fulla nauðsyn, ok seli þó engan peníng dýrra vetr en sumar, ok halda engan íslenzkan mann sèr til þjónustu ok gjöri hvorki skip nè menn til sjós. En hverr sem þá hýsir eða heimir, öðruvís en nú er sagt, svari slíku fyrir sem hann hýsi útlægan mann [2], en hverr íslenzkra manna sem þeim þjónar, svari slíkri sekt sem hinir; eiguist kóngr hálfar sektir, ok svo þat góz sem óleyfilega stendr, en kóngs umboðsmaðr hálft ok hans fylgðarmenn. — 2. Svo ok höfum vær dæmt ok samþykt af allri lögrèttunni, at engir búðsetumenn skulu vera í landinu, þeir sem eigi hafa búfè til at fæða sik við, svo þó, at þeir eigi ekki minna fè en iij hundruð, svo karlar sem konur, og skyldir til vinnu hjá bændum allir þeir, sem minna fè eigu en nú er sagt, konur og karlar. En þeir karlar ok konur, sem eigi vilja vinna, sè upptækr allr þeirra afli kóngs umboðsmanni ok bændum öllum í sveitinni; en hverr sem þá heldr eða styrkir móti þessum vorum dómi ok samþykt, sè sekr iv mörkum við kóng; — en um kaupalag á skreið eðr varníng í sveitum sè eptir því, sem dándimenn verða ásáttir með sýslumanns ráði — en ef þeir eðr þær vilja heldr fara á húsgáng en vinna, hafi refsíng til vj aura, sem sýslumenn ok bændr verða ásáttir. — 3. Item höfum vèr dæmt alla nefndarmenn ok kóngsins handgengna menn frí um skatt, en taka óskert þíngfararkaup umfram, ok alla skylduga

[1] Kaupab. c. 14. — [2] Mannhelgi, c. 6.

at ríða með lögmanni til þíngs, sem lögbók útvísar, ok 1490.
samleið eiga við hann, eðr sekr xij aurum, ok gjaldi apt 1. Juli.
skatt ok þíngfararkaup, ok sè úr nefndinni, utan valdsmönnum lítisl annat sannara. Samþykti þenna vorn dóm fyr skrifaðr Didrik Píníng, sèra Árni Snæbjarnarson officialis heilagrar Skálholts kirkju, herra Halldór Ormsson ábóti á Helgafelli, Herra Jón Arason ábóti í Viðey, ok allr almúgi sem þá voru á þínginu. Ok til sanninda hèr um settu fyrskrifaðir dándimenn sín innsigli með fyrskrifaðra lögmanna innsiglum fyrir þetta dómsbrèf, er skrifat var í sama stað ok ári, degi síðar en fyr segir.

En Ordinants, hvorledes Kirketjenesten skal 1537.
holdes. Kjöbenhavn 2. Sept. 1537 [1]. Denne 2. Sept.
Kong Christian den Tredies Kirkeordinants er udgivet for «Danmarks og Norges Riger og de Hertugdöme til Slesvig og Holsten» i Khavn 2. Sept. 1537, senere med enkelte Forandringer bekræftet paa Herredag i Odense 14. Juni 1539. — Den latinske Ordinants trykt i Khavn 1537. 8vo.; Biskop Palladii danske Oversættelse trykt förste Gang i Roeskilde 1539. 8. og senere flere Gange med forandret Redaktion. — Vedtaget for Skalholt Stift i Island paa Althinget 1541 og for Holum Stift 1551. I alle Bestallinger for de ældre islandske Biskopper efter 1540 paalægges dem at holde «Ordinantsen», eller «vor Reformats og Ordinants», hvis Overholdelse ogsaa indskjærpes idelig i mange Reskripter og aabne Breve, hvoraf de fleste findes i den Ketilsonske Samling. Der findes ogsaa den kgl. Intimations-Skrivelse til Ordinantsen i islandsk Overs., samt tillige paa Dansk, men ikke ganske fuldstændig [M. Ket. I, 206—222]. Det her optagne Uddrag er taget efter den roeskildske Udg. af 1539. En utrykt islandsk Overs. af denne Ordinants findes i det store kgl. Bibl., Thotts Saml. Nr. 1282. Fol. — **Uddrag.**

Vi Christian o. s. v. helse vore Rige og Herlugdöme med Naade, Fred og Lykke af Gud. — — — Vi have ladt forsamle Prester og Predikere, som lære udi Kirkerne over Danmarks Rige og vore Herlugdöme, og befole, at de os skulle beskrive en ret helig Ordinants, den vi kunde

[1] see Ordinants 2. Juli 1607.

1537. tage i vort Beraad. Og den samme toge vi, og senden
2. Sept. bort til verdige Fader Doctor Morten Luther, ved hvilken Gud haver af sin Mildhed og Barmhiertighed udi desse siste Tider igien send os Christi helige og rene Evangelium; saa ansaa han samme Ordinants med de andre vise Mend i Skriften, som i Wittemberg ere, god og ret at vere. — Men paa det, at det maatte gaa des rettere til med denne helige Handel, da have vi begieret af Högborne Förste Johan Frederik, Hertugen af Saxen, Körförste etc., vor gode Ven, at han hid sende os elskelige Hans Bugenhagen af Pomern, en Doctor i den helige Skrift, hvis samme vise Mands Raad og Tilhielp vi med vort Raad have brugt til at fuldgiöre denne helige Ordinants, at man skal vide os ikke at have verit sielfraadige eller fremfusinde her udi, men have brugt saa mange og saadane Tilhielpere. — Der samme Ordinants vor nu bleven fuldkommen, da indförde vi hende ved vor Cancellere for vort menige Riges Raad; saa bejaede de og toge ved alt det samme Ordinants indholder — — Givet paa vort Slaat i Kiöbenhafn, Aar efter Guds Byrd M. d. xxxvij, den anden Dag i Höstmonet, der Superattendenterne bleve viede og overlyst forskikkede til Stiktene. — — —

I. Om Lerdomen.

II. Ceremonier og udvortes Kirketienste.

4. *Om Heligedagshold.*

— — Ingen helige Dage, som för er sagt, tage vi ved, uden de vonlige Söndager, at Folk een sinde om Ugen maa hvile sig af Arbeid, höre Guds Ord, annamme Sakrament almindelig med hver andre, bede om al Nödtörft og takke Gud for velgjort. — Tre Christi Hoved-Högtider udi tre samfelde Dage holde vi for Christi Histories Skyld helige, desligeste Nytaars Dag, helige tre Konger-Dag, Kyudermysse Dag, Marie Forkyndelses Dag [1], og dersom den samme falder i Dimeluge, da skal han holdes

[1]) Fr. 26. Oct. 1770.

Palmelöverdag, efter gammel Sed; vor Herres Himmelfards Dag, Mariæ Besögelses Dag, med sit vonlige Evangelio, men Epistelen skal leses af Jesaie Prophetie cap. xi.: «Der skal udgaae en Qvist» o. s. v. — og endes der: «og hans Leyersted skal vorde hederlig»; S. Hans Baptistes Högtid, S. Michelsdag for en Taksigelse, og Alle-Hellene Dag. — — — 1537. 2. Sept.

8. *Hvorledis man skal samle Folk udi Egteskaf.*

— — Der skulle ingen gives tilsammen udi Egteskaf mod Forbud udi de forbödne Led. Ikke heller de som lönlig mellom sig sielf have trolovet sig sammen, foruden deris Villie, hvilke de ere undergifne. Eller de som ikke ere tilforn en og anden sinden obenbare forkyndte udi Kirken, og med en almindelig Bön have ladt sig hielpe hos Gud. — Men hvor to nu ere, der ingen Hinder er hos i desse eller andre Maade, de mue udi Kirkens Nerverelse, efter Landsens vedtagne Sed af Kirkens vedtagne Tienere lade sig samle, efter den Skik og Maade som staar i Dr. Mortens lille Catechismo. — Saa skal nu efter denne Dag intet Egteskaf tilstedes udi tredie Led, at der maa holdes den Höfskhed til Slegten, som her til dags af vore Forfædre haver verit holden.

9. *Hvorledis Kirkens Tienere skulle tilskikkes* [1].

Fordi Prest-veyningen eller Ordning er intet andet, end en Skik i Kirken, at kalde nogen til at tiene udi Guds Ord og Sakramenter, di ingen skal af sig sielf, uden han bliver lovlig kald, understaa sig den Tienste udi Kirken eller indtrenge sig udi nogen Sogen. — Saa mue nu alle Prestene udi hvert Heret eller Len, med deris Superattendent udvelle sig een af Predikerne, hvilken de agte duelig der til, hvad heller han boer udi Kiöbsted eller paa Landsbyen, til at vere en Probst over Presterne og Kirkerne udi Heredet. — Naar man behöver da en

[1]) see 4. Mai 1542.

1537. Tienere udi nogen Kirke, da skal der, för end nogen
2. Sept. udvelles, flittelig bedes om hannem, efter Christi eget Ord og Exempel. — Siden skulle de beste af Kirken, hvilke det samme behör, paa den menige Almues vegne med Probsten udvelle seg den de agte bekvem der til, den Kirken kan med et godt Rygte om et godt Lefnet og gode Seyer (Sæder) forskrefne (ɔ. forskrive) til Superattendenten over samme Sted, saa skal Kirken med Skrivelse forskikke hannem til Superattendenten, og der lade hannem forhöres om sin Lærdom og Forstand — Men hvor som nogle ere,de Rettighed have af Arilds Tid at forlene nogle Kirker, som sande Patroner der til, og pleye at kiese Sognepresler eller Predikere der til, og dennem for Bispen indföre, der skal Kirken dennem bede om en Mand, hvilken hun agter at vere bekvem, at de saa kunde indföre den samme for Superattendenten. — Udi Kiöbstederne skal denne Rettighed vere hos Borgmester og Raad, end ogsaa der, som Raadet her til ikke pleyer at have nogen Rettighed, om de ellers ikke vorde denne vor Ordinants og Skik misbrugendis. — Og Kirken som saa udskikker samme Person til Superattendenten og Lensmanden skal staa hans Tering. — Dersom samme Person, den Kirken saa begierer, findes da skikkelig udi Lærdomen, da skal Superattendenten forskrive hannem til Lensmanden over samme Sted, at han hannem annammer og stadfester paa vore vegne. Der skal Eden, den han skal giöre, saa lyde og ei anderledis: «Jeg N., udvold Sogneprest til den Kirke N, lover min naadigste Her Konge Troskaf, at jeg vil forfremme det Hans Kongelige Mayestat kan vere til Ære, Lydelse og Frid. Ogsaa lover jeg, at jeg vil vere flittig i mit Embide det mig befalles, saa lenge som jeg bliver der ved, efter som det mig forskrevet staar i Ordinantsen. Dersom jeg enten uforseendis eller af menneskelige Skröblighed noget forsömer, da forlade mig det Gud ved sin Sön vor Herre Jesum Christum. Men her emod vil jeg af ret Forakt intet giöre, saa sandelig hielpe mig Gud med sit helige Evangelio». — Der skal da vor

Lensmand, strax som han kommer, tage blidelig mod hannem, og forsende hannem saa med Skrivelse bort til Superattendenten, at han ei skal besvores med lang Tering, og Kirken ei heller altho lenge ombere Sogneprest, og sin Sielesyrgere paa Guds vegne, hvilket ei kan vere foruden Fare. Ikke skal heller vor Lensmand tage noget af hannem: at vore Lensmend ei lade sig befinde udi slig Girighed, den vi Superattendenten formene. Ogsaa at vore Prester ei skulle siunes eller nödes til, af en forbandet Simoni, at kiöbe sig det helige Kirke-embede til, der böfske og lerde Dandemend skulle tilkaldes, og end med en helig Paamindelse tilnödes, om de ellers ikke vilde, saa langt er det der fra, at de ugudelige og slemelig skulde kiöbe sig det til. Saa kan det nu ikke söme vore Lensmend, som her til dags ikke sömede Pavens Bisper, uden de vilde og alsom högeste lastes for Tyranni og Simoni. Men dersom Skrivern der Brevet skriver skal noget have for sin Umage, den dog er föye, da skal det vere en half Gyllene, eller og i det högeste en heel Gyllene for en Æres Skyld, den maa han, som udvold er til Sogneprest, give Lensmandens Skrivere, dog skal Kirken den bekoste, som hannem haver udsend. — Siden naar han kommer igien til Superattendenten med Bref, saa skal han tage hannem ind i Kirken der udi Byen som han boer, og for Alteret befale hannem sit Embide, med saadan en Fandzone: — — —

1537. 2. Sept.

Siden skal Superattendenten med sit besegle Bref forskikke hannem til Probsten, og tale hans Bedste hos hannem, saa vel som hos de andre Preste, om der ere nogle flere udi samme By, dit som han forskikkes; og saa skal han med Skrivelse tale hans Bedste til Raadet og den hele Menhed, at han skal vere deris Predikere i Guds Ord, og uddele dennem Christi Sakramenter. Saa skal Probsten om Söndagen eller den neste helige Dag der efter udi Prediken tale hans Bedste for Folket, og lese Bispens Bref, at han er rettelig kaldet, overhörd og til Embidet beskikket udi den Kirke. — Naar vor Lensmand

1537. haver siden noget Erinde did heden (ellers giöres det ikke
2. Sept. Behof at komme did for hans Skyld) da skal han paa Kongens Vegne give Folket i samme Sted Befaling, at de skulle vide for^{ne} Prestes Bedste og give hannem paa sin Tid hvad hannem tilfalder, og sige dennem det hordelig til, at han paa Kongens vegne vil straffe over de Ulydige. Saa er nu dette vor alvorlige Befaling, at vore Lensmend saadant skulle udrette, naar det dennem kan vere leyligt. — Fremdeles findes her vel de Sogner udi Riget, hvor hverken er saa meget Folk, eller ere saa rundelig forsyrgede, at hver kan holde sin Sogneprest, der af kommer det da, at een Sogneprest nödes til at tiene mange Sogner, bode med sin store Umage og deris föye Forbedring. Di skal ingen Sogneprest have flere Kirker, end han til Gafns kan med Prediken og Sakramenters Tildelelse vel bestaa, og med sin Degn lære Börnelærdomen, og besöge dennem paa sin Tid i deris Huse, at vide hvad de have lærd, efter den Ordinants som Superattendenten hannem forskrivende vorder, med Probsten i samme Heret. Saa mue der da af flere Sogne blive een Sogn, hvor som Superattendenten, Probsten og vor Lensmand saa sjunes. Saa kunde de skrive os til, at vi det saa stadfeste. — — — De Sogneprester, som ere nu saaledis forskikkede til den aandelige Tienste, at predike Evangelium, mue saa lenge aktes og kaldes det de ere, som de blive voragtige udi retsindig Lærdom og gode Seyer, at de ikke bevore sig med nogre timelige Handel, og hvad dennem og deris Embede ikke vedkommer, men dersom de begynde at blive andre end de vore, og end dennem bör at vere, og ei raade Bod paa naar de ere blefne paaminte, da mue de vel efter Superattendentens og Probstens Skiön af Herskafet settes til Rette, ja afsettes, og regnes for uveyde, ligesom andet Almusfolk. — — —

III. Om Börneskoler. — —

Kongelige Privilegier for Klerke.

Paa det at Salighedsens Ord og sand Dyd maa have sin tilbörlige Ære, som det haver hos vore Forfædre,

framfarne Konger verit holdet, og endnu allevegne holdes af christne Förster, saa ville vi og, at Predikerne og alle andre, som tiene enten udi Kirkerne eller Skolerne, med alle Studenter og Peblinge skulle nyde og beholde de vonlige Friheide og Privilegier, som de her til dags have haft, at de skulle blive fri for al Skat og Tönge, som almindelig gaar over Almuen, di de have dog Besvoring nog, om de staa deris Embide trolig for, hvilke de have den menige Mand til Tienste. 1537. 2. Sept.

IV. *Om Uphold og Forsiun til Guds Ords Tienere og de Fattige.*

— — — Landssogne skulle lade sig nöye hver med sin Sogneprest, om de knude föde hannem, kan det ikke een gjöre, da maa der legges een eller to af de neste der til, men ingen skal eyge sig flere end tre til uden obenbare Nöd trenger hannem der til, men det er allerede nog sagt. — Til Landspresterns Ophold maa holdes den Rente, som her til pleyer at udredes — — — Prestegaarde med Skov og Mark, som det dennem er tillagd efter Love og Kirkeböger; Offer paa de tre store Christi Höytider, först i Messen, strax Epistelen er lest. Item for Brudvielse skal Sognepresten gives den vonlige Penning. — —

Naar Landspresterne dö, da skulle deris efterlevendis Enker udi Sognerne med deris smaa Börn opholdes et helt Aar efter deris Död [1], intil de kunde bekvemmelig blive forseete, og een sinde efter Mandsens Död skulle de have enten Vinterseden eller Sommerseden og tage Halvdelen af Tiende. Saa at dersom Sognepresten dör efter Row (Rug) er soet, som bort efter S. Mortens Dag, da maa hun med den hele Rowhöst ogsaa have Bygseden halv, med den halve tilkommendis Tiend, og holde saa Sognepresten til Kost indtil et andet Aar han tager Renten. — Men dör han efter Bygseden, som mellom Woldermysse

[1]) Fr. 3. Mai 1650.

1537. og S. Bartholomei Dag, da maa hun höste det hun haver
2. Sept. soet, tage half Tienden, og have siden half Rowseden. Men dör han mellom S. Bartholomei og S. Martini Dag, saa maa hun beholde det Aars Tiende alsammen, og have Rowseden alene, og holde saa Sognepresten til Kost intil han tager Renten. Men naar Aaret er ude, da skal hun vige ud af Prestegorden, om Sognepresten vil strenge, dersom det og sinnes den Efterkommere noget svort, saa tenke sig det at faa igien udi sin Efterleverske alt hvad hannem her udi affalder. — —

De Fattige til Behielpning skal al den Rente beholdes som de her til dags ere vone at have, og hvad som helst Gaver der foruden velvilligen gives, de enten om helige Dage samles, eller i andre Mode did til föres. — —

Sognepresterne skulle almindelig alle enten leve kyskelig i Renlevenhed, hvilke det er givit, eller og gifte sig. Dersom de her gjöre imod, da skal man een og anden sinde paaminde dennem; ville de da ikke raade der Bod paa, da skulle de settes ud af Embidet, og udi deris Sted andre tilskikkes. — — —

V. *Om Superintendenter og Probster, deris Medhielpere.*

Superintendenter, som skulle holde denne Reformats i Kirken ved Magt, skulle vere een udi hvert Stigt, og til Medhielpere have en Probst udi hvert Heret. — Dersom Probsterne have ikke nog i Sognene som de have, da ville vi legge dennem rondelig mer til, saa at de samme, som af andre skulle have Umage, ei mue sielf lide nogen Armod. Men naar som Probsterne af Nödtörtighed besöge nogen Kirke, da skal Kirken give dennom een Mark, og tage dennom fri udaf Herberg. — — —

En Superattendent — — — kaldes nu ikke til nogen Örkelöshed, som sodane pleye at vere udi, men til stor Arbeyd, hvilket vi af Guds Naade vel kiende kunde, at de paa Latine skulle tractere og lære andre den helige Skrift, predike Guds Ord for Folket ikke aleneste hieme i Byen, der som de bo, men ogsaa over det hele Stigt, hvort som

helst de komme; de skulle holde vore Undersotte til at 1537.
vere fridsommelige og lydagtige, med den Undervisning 2. Sept.
de skulle udi deris Prediken gjöre om Herskaf og Lydelse, som man dennem er pligtig; de skulle legge Vind paa, at Predikerne mue alle retsindelig og endregtelig lære Christi helige Evangelium og andet det der bör at fylle (fölge) med, og at Sognepresterne med deris Hussinde mue före et höfskt Lefnet — — — — Förend de skikke dennem til sodan Tieneste, skulle de höre dennem flittelig over; saa skulle de, naar de ere overhörde, og af Lensmanden paa Kongens Vegne stadfeste, skikke dennem til Embedet, og med en Forskrift sende dennem saa heden til sin Kirke udi Herrens Nafn. — Men hvilke som her imod gjöre og tage ikke vore paa sit Embede, dennem skulle de give Paamindelse og Advorsel, og straffe dennem, saa at de enten bedre sig, eller og tage Lensmanden og Probsten til sig med nogle andre Sognepresler, og sette dennem ud af Embedet. — De skulle og tage alle de Sager til sig, som Samvittighederne ere anrörinde. — — Men Ægteskabssager mue de forvise til os sielf eller vor Lensmand. — — — Efterdi de kaldes da til sodant svort Arbeyd og Kirkens Forsyringe (Forsörgning), og vi ei ville at de skulle noget enten lidet eller meget eske for deris Tieneste, men at de skulle tiene hver Mand forgieves med sodan deris Befaling, undertaget det de hos Landspresterne fortere med deris Folk og iiij Heste, og udi Kiöbstederne hos Kirkeverierne, naar de ere udi Visitats een sinde om Aaret, eller og naar nogen af dennem for nogen nödig Sags Skyld ellers nogen Tid eskes af nogen Kirke, eller han haver dog Behof at ferdes did heden. Da love vi, som vi for Gud bekiende det pligtige at vere, at vi dennem skulle beskierme med vore Lensmend. Og som vi vel vide hvad det er Christus siger: «En Arbeidere er sin Lön værd &c.» — — — da ville vi beskikke hver Superattendent en ærlig Ophold og Besolding. — — — Dersom vi og siden i Sandhed kunde forfaret, at de have der ikke nog udi, da ville vi legge

1537. 2. Sept. til hvad der fattes. — — Efterdi det hör og de Christne til, at have Omsorg for de Fattige, da holde vi det og tilbörligt, at vi (naar Tiden saa begiver sig) vere ombyggelige for Supperattendenterns og saa de andre Kirketieners efterlevendes Enker og faderlöse Börn.

Noget meer om Superattendenter, Probster og fattige Folkes Kiste.

Superattendenten skal sielf have Tilsiun til alle Skoler, og vide hvorledis der læres bode paa Troens Vegne og udi andre bogelige Konster; og han skal sette Skolemestere dertil, hvilke han sielf, med Sognepresten og de bedste udi Raad, haver overhört. Men Skolemestern skal sielf forsyrge sig Hörne, som under hannem skulle tiene udi Skolen, og tage dennem som Sognepresten kiender og holder der gode for.

Superattendens skal een sinde i det förste, med fuld Myndighed af os, og med vor Lensmand, besöge alle Sognekirker, og fatte en god Besked paa alle Sogner, lade beskrive alt det Gods der tilligger, med alle de Prebender, der udi ere, og beskrive alting udi klare Register. Saa skal han beholde et hos sig og antvorde vor Lensmand det andet os til hende, at man der udaf altid kan forfare, om Kirkens Tienere have nog at holde sig af, at nogen ei heller maa her efter röve fra Kirken naar hannem saa löster. — — Over alting ville vi, at Superattendenten med vor Lensmand skal flittelig skrive os til, hvad hver Sogneprest haver Behof til sin Föde, hver Predikere, hver anden Kirketienere, hver Skolemester og Hörre, at vi dennem stadfeste hver en evig Ophold. Og dersom Kirkerne formue ikke saa meget, da ville vi legge til hvad der fattes. — — — Probsterne skulle og have Forstand udi Landsloven, og een sinde skulle de besöge alle Sognerne hvert Aar og Raadet vere der over, hvor de komme i Kiöbstederne. Og naar Kirkens Regenskaf er giord, da skulle de forhöre med det förste, hvor retskaffelig Sognepresterne predike Evangelium, udlegge Börnelerdomen, uddele Sacramenterne, og i alle Maade staa deres Embede

for, og pryde det med et godt Lefnet, ogsaa om de ere vel 1537.
forsyrgede til deres Nödtörtighed. — Dernest skulle de 2. Sept.
give Agt paa Sognefolket, at de mue vide hvad de have forbedret sig i den christelige Tro, hvilken de bekiende — — hvorledis de skikke sig der efter med deris Lefnet; de skulle give Agt paa Kirkerne og paa Kergordene, ogsaa skulle de udspörie om Sognepresterne faa deris vonlige Lön, som dem bör at have. — — Superattendenterne skulle hieme, der som de bo, udlegge den helige Skrift og stöndum predike, men aleniste een sinde om Aaret med vor Lensmand besöge Kirkerne hver i sit Stigt udi leylig Tid, uden der og begiver sig nogen sönderlig Nödtörtighed, at de tiere have Behof at fare nogen sted. — — — Der skal og Superattendenten med vor Lensmand flittelig bespörie sig, hvorledis Predikerne og Skolerne holdis, ogsaa hvorledis det gaar med Hospitalerne og Fattige Folkes Kiste, og vere der om, at der intet fattes udi. — Dersom Superattendenten bliver befunden at staa ikke sit Embede saa ret trolig for som det sig burde, men lader sig forkrenke enten af Sognepresterne med Gaver, eller og nogen anden Forsömmelse han tager derfor, at han jo ikke er orvogen til at gjöre det hannem er befalet; eller og, det Gud forbiude, han fulde udi nogen obenbare syndig Last eller Kietteri, da skal man kiere hannem for Kongen; saa skal han stedis til Ords i to eller tre andre Superattendenters Nerverelse — — — men dersom han ikke raader Bod paa den Bröst eller Last, der han kan rette sig udi, da skal han settes ud af sit Embede. — — Naar der udi nogen Stigt fattes en Superattendent, da skulle alle Sognepresterne aleneste og Kjöbstederne i Stigtet komme tilsammen Saa dog, at Kirkerne lige vel forsyrges med Prediken og Sacramenter Tivende Dagen efter han er död skulle de samles udi Byen der som Superattendentens Bolig er. Saa skulle de endregtelig give fire Sogneprester fuld Magt og Myndighed til at udvelge een, den de kiende en verd Mand og skikkelig baade i Lærdom og Lefnet. Saa skulle samme iiij fylle hannem heden til den Super-

1537. 2. Sept. attendent, som nest er ved Honden, at han der bliver overhörd, kan det ikke saa strax skee, saa mue de gjöret det snarste de kunde. Dersom han dömer hannem da skikkelig dertil, da skal han siden heden sende hannem til Kongl. Mayestat, at han der bliver stadfest. Dersom Kongen da annammer hannem, da skal han ved sine Befelsmend og Lensmanden der sammesteds gjöre hannem myndig udi Stigtet, og befale alle Sognepresterne, at de skulle ansee hannem derfor, og lyde hannem i de Ærinde som en Superattendent befalne ere. Ogsaa skal Superattendenten sverie Kongen Troskaf, og at han vil vere flittig udi sit Embide og aandelige Regiment, det han haver paa Kirkens Vegne, af den Naade Gud giver hannem. — —— Naar sodan en Superattendent er da saa annammet til Stigtet, da skal han aabenbare indveyes, i den Kiöbsted der som han skal bo, paa en Syndag eller nogen Höytidsdag för end Prediken begyndes, ret for Alteret, formedels Probsterne og v eller vj Predikere, de der nest hos ere. Men den Superattendent, som der nest hos er boendis, skal indveye hannem, saaledis som her siden efterfylle skal. — —

1542. 4. Mai. **Sex og tyve Artikle, som bleve paa Religions vegne bevilgede, samtykkede og beseglede i Ribe. 4. Mai 1542** — Disse Christian den Tredies saakaldte R i b e r - A r t i k l e r [Rípar-artikular] ere aldrig udtrykkelig indförte i Island, men dog sandsynligviis anvendte af Geistligheden under eet med Ordinantsen selv, förend deres vigtigste Bestemmelser optoges i Christian den Fierdes norske Kirkeordinants 2. Juli 1607. — Finn. Joh. Hist. Eccl. Isl. II, 662 siger: at Riber-Artikler ere förte til Island 1543, og III, 120: at de ere gjorte gjeldende som Lov («in leges relati»); det förste forholder sig rigtigt, men til det sidste findes intet Spor, undtagen forsaavidt som enkelte Geistlige forpligtede sig til at holde dem. Den af M. Stephensen i hans Dissert. S. 115 paaberaabte kongelige Befaling af 1543, hvorved de skulde være paabudte som Lov, findes ikke [1]. — Trykte först

[1]) Sandsynligviis er denne Stephensens Angivelse foranledi-

1542, derefter med Ordinantsen i Khavn 1553. 8. og siden oftere; Islandsk Oversættelse utrykt i det kgl. Bibliothek, Thotts Saml. Nr. 596. 8°. — Uddrag. 1542. 4. Mai.

Vi Christian &c. G. A. V. at efterdi der tit og ofte er beret for os, hvorledis at vor Reformats og Ordinants — — ikke ved Magt holdes, eller hertil haver haft sin Fremgang som det sig burde. — — Da have vi diss til Behof ladet alle vore Befalningsmend, desligeste alle Superintendenterne over alle Stigterne, over alt vort Rige Danmark, forskrive hid til os, til vor Kiöbsted Rihe, og befalet samme vore Superintendenter at de skulde optegne alle Bröster, hvormed de viste og kunde tenke at samme vor Ordinants mest og höyest med blev forhindret, og dem paa Artikle overantvorde os, hvilket de ogsaa giort have. Hvilke samme Artikle vi nu med vort elskelige Danmarkis Rigis Raad, som nu her hos os tilstede er, have i alle forskrefne vore Befalningsmends for Stigterne Nerverelse disputeret, överveiet og i saa Maade beraadslaget og samtykket, som her efterfölger. Hvilke samme efterfölgende Artikle alle og hver serdelis lige med forskrefne vor Ordinants, som vi om. Religionen have ladit udgaa, ville at skulle ved Magt holdis. Dog skal forskrefne Ordinants ligevel blive ved sin Magt, og dermed vere uforkrenket i alle Maade.

1. Först at som Superintendenterne have givet os tilkiende, hvorledis at hvor nogen Sogneprest dör eller afgaar her i Riget, da pleie menige Sognemend at trette om en Sogneprest at udvelie igien, hvoraf tit og ofte skeer, at hvilken Persone som haver mest Slegt eller Venner i en Sogen, eller haver den största Part paa sin Side, den bliver Sogneprest hvad heller han er duelig eller lærd dertil eller ei. Da ville vi at dermed herefter saa holdis skal, at naar nogen Sogneprest döer eller afgaar, da skulle

get ved Udtrykket hos Kongslew (Private Rets förste Grunde I, 230), der beretter, ligefrem efter Finn Jonsson, at Riber-Artikler ere «förte til Island» (ɔ: bragte derover, ved Biskop Jon Arasons Udsendinge) 1543.

1542. menige Sognemend strax dertil keyse og udnefne siu af
4. Mai. de eldste og akteste Mend der i Sognen[1], hvilke samme siu Mend skulle have fuld Magt til, med Herredsprovestens Raad og Samtykke der i Herret, at keyse og udvelie en anden from lærd Mand til deris Sogneprest i den dödis og afgangne Sogneprestis Sted. Og hvilken Persone som samme siu Mend med Herrets-Provstens Raad og Samtykke i saa Maade udvælendis vorde, der skulle Sognemendene være tilfreds og lade dem nöye med, og samme Sogneprest, som i saa Maade udvælies, skal strax forvisis til Superintendenten i hvilkens Stigt samme Sogner liggendis ere, og der af hannem examineris og overhöris, og siden fremdelis af Superintendenten forskrivis til Befalningsmanden for Stigtet, og der af hannem stadfestis efter vor Ordinantsis Lydelse. Dog hvor nogen Riddersmands mand haver Jus patronatus til nogen Kirke, da maa han self udvæle og med Provestens Raad tilskikke en lærd Mand til en Sogneprest til samme Kirke, dog at samme Persone skal först forskrivis til Superintendenten og af hannem examineris og overhöris, om han er lærd og god for en Sogneprest, för end han bliver indsæt i samme Sogn — 2. Ikke skulle heller samme Befalningsmend for Stigterne mue for Gunst, Gave, Vild eller Venskaf, imod vor Ordinantsis Lydelse, stadfeste nogen til Sogneprest, uden han tilforn er examinerit og overhört af Superattendenten, om han er lærd og duelig for en Sogneprest, og ei heller maa tage Penninge for samme Confirmats, som skede i gammel Tid, meget mindre mue eller skulle Superintendenterne for Gunst eller Gave, Vild eller Venskaf, forhindre nogle til at blive Sogneprester, om de af forskrefne siu Mend der i Sognen med Herrits-Provstens Raad ere dertil udvolde, og de ere lærde og duelige til Sogneprester. — — 7. Item hvilke som holde Capellaner, de skulle ingen Capellaner mue holde eller sætte i samme Sogner, uden de ere tilforn af Superintendenterne examinerede og overhörde, og Su-

[1]) Ordinants 2. Juli 1607.

perintendenterne kende dem gode og duelige der fore. — 1542.
8. Og hvis som nogle Jorder og Eyendomme ere komne 4. Mai.
fra Kirkerne eller Prestegaardene med Uret, da skulle Befalningsmendene for Stigterne dele samme Eyendomme der til igien. — — 17 Item, dersom en Bonde haver nogen Sogneprest noget til at tale med Rette, da skal han tale hannem til for Herritsprovsten, i hvilket Herrit han iboendis er; og Herritsprovsten skal være pligtig til strax at hielpe Bonden saa meget som ret er, over samme Prestmand, saa fremt som Presten ikke vil lade sig af Bonden fordele til Tinge. — — 22 Item, naar nogen Superintendent döer og afgaar, skal den Superintendent som udvæles igien give sig til Domkirken og annamme samme Stigt og Embede efter vor Ordinantsis Lydelse. Og skal samme Superintendent, som udvæles, nyde, bruge og beholde den Rente og Residents som han tilforn havde, it halft Aar der nest efter i det mindste, dog ikke flytte för end om Paaske eller S. Michelsdags Tide, og den afdödis Superintendentis Hustru skal blive og saa længe boendis paa Superintendentens Residents, og skal hun til sin og den dödis Superintendentis Börns Bedste beholde Halvdelen af det tilkommendis Aars Rente, som Superintendenten tilkommer. — — 26. Item, de som ikke holde helligt alle Söndage og andre höytilige Dage, som ere berammede og budne i vor Ordinants, og findes der imod at giöre, enten med Ægt eller Arbeide, da skal hver af sit Herskaf derfore straffes, ligesom for Hellebröde efter Loven, som er tre Mark. — — Givet i vor Kiöbstæd Ribe, Torsdagen nest efter Sanctorum Philippi og Jacobi Apostolorum Dag, Aar &c. Mdxlij.

Anordning om Præsternes Underholdning i Skalholts Stift. Khavn 19. Novembr. 1542. — 1542. 19. Novbr.

Additamenta i Kbhavns Univers. Bibl. Nr. 30, p. 179; forhen trykt i Kjöbenhavnske Selskabs Skrifter, V, 277; M. Ket. I, 241—243; Christian den Tredies Historie II, 368.

Vi Christian &c. G. A. V. at menige Sogneprester udi alt Skarholt Stigt paa vort Land Island have nu

1542. ladet give os tilkiende dennom belangende, at efterdi
19. Novbr. Messer og Vigilier, og anden saadan ugudelige Ceremonier og Misbrug, som hertil desverre haver været brugt der paa Landit, skulle nu blive, som tilbörligt er, aflagde: da vil deris Rente og Underholdinge der med blive dennom formindsket og for ringe for at upholde dennom og deris Hustruer og Börn med. — Da paa det at Sognepreste og de Guds Ords Personer og Tienere, som skulle predike og lære den fattige simpel og uforstandige Almue Guds hellige Ord og deris Siels Salighed, mue ligervel have og fange deris nöttorftige Uppholdinge, og der med Tiden ikke skal blive Bröst for Sogneprester for deris Upphold Skyld: da skal vor Lensmand der paa Landet med os elskelig Her Gitzer Ennertsen, vor Superintendent udi Skarholt Stigt, have Fuldmagt og Befaling at forfare samme Sogneprestеrs Rente og Uppholdinge, og hvilke Sognepreste da findis, som ikke have Rente nok at kunde nöttorftig holde sig af, da skulle de tage saa mögen Rente af Kirkernis Part af Tienden, hvor Kirkerne ere saa bygde at de det ikke sielf Behof have, og legge samme Kirkens Part til Sognepresternis Underholdinge, til saa lenge vi kunde udi andre Maade lade finde Raad til samme Sogneprestеrs Underholdinge.

Desligeste ville vi, at Bönderne og Almuen der over alt Skarholts Stigt skulle her efter som tilforn give deris Sogneprester deris Hötolde og Jordferd, efter som de af gammel Tid gjort have. — Ikke ville vi heller at Sognepresterne der over alt Skarholts Stigt skulle besveris med nogen Tiunge eller Udgift af vore Lensmend, uden de vore egne obne Breve der om fangendis vorde. — Givet paa Vort Slot Kjöbnehafn, Söndagen næst for Vor Frue dag præsentationis Aar ꝏ. d. xlij.

1545. **Aabent Brev, hvorved Præsters Ægte-Hustruer**
13. Marts. **og Börn i Island tilstaaes fuld Arveret. Kol-**

dinghus 13. Marts 1545.[1] Register over alle Landene 4, 19; trykt efter Originalen i Kjöbenh. Selsk. Skr. V, 279; M. Ket., 253—255; Christian den Tredies Hist. II, 393. 1545. 13. Marts.

Vi Christian &c. G. A. V. at vi af vor synderlig Gunst og Naade, saa og paa det at Prestemendene paa vort Land Island skulle have des större Aarsag til at give dennom udi et godt, erligt og christeligt Lefnit, og hver her efter have sin egen Egtehustrue, og ikke före saadant löst Skjörlefnit, som her til desverre skeet er, have undt og tilladet og nu med dette vort obne Bref unde og tillade, hvilke af samme Prestemend eller andre geistlige Personer der paa Landet, som gifte sig udi et godt erligt Egteskab og tager sig en Egte-Hustrue, da mue og skulle samme deris Egte-Hustruer og beggis deris rette Egte-Börn, som de efter dennom ladendis vorder, efter samme Prestemends Död være deris rette Arvinge, at arve efter dennom alt deris rette efterladendis Gods og Arf, rörendis og urörendis Gods, som dennom sielf med rette tilhörer, ligesom andre Egte-Hustruer og Börn der paa Landet. — Dog saa, at for^ne Prestemend skulle være pligtige til at predike og lere deris Sognefolk Guds hellige Ord og Evangelium rent og klart, og giöre dennom tilbörlige Tieneste udi Kirken og uden, baade med Sacramenternes Uddielinge og anden Rettighed efter guddommelige Indsetninge og Befalinge, og i alle Maade skikke dennom efter vor Ordinants, som vi om Religionen og anden Kirkernis Ordning med vort elskelige Rigens Raad og efter andre lerde Mends Raad og Samtykke haver over alt vort Rige Danmark og Norge ladet udgaae. — Cum inhibitione solita. Datum Koldinghus, Fredagen nest efter Söndagen Oculi. Aar &c. M. d. xl. v.

Althingsdom, afsagt af Laugmændene samt Sysselmænd og Laugrettesmænd og bekræftet af Lehusmanden og Althinget, om **udenlandsk** 1545. 30. Juni.

---

[1]) See ~~16. Oct.~~ 1551. 20. febr.

1545. 30. Juni. **Handel, Vinterleje og Told m. v. i Island. 30. Juni 1545.** Aftrykt efter Papirshaandskrift i det kongelige Bibliotheks Gamle Kongel. Saml. Nr. 1159 Fol., samt Afskrift fra 17de Aarhundrede i A. Magn. Samling.

Öllum þeim mönnum sem þetta brèf sjá eður heyra sendir Erlendur þorvarðsson, lögmann sunnan og austan á Íslandi, þorleifur Pálsson lögmann norðan og vestan á Íslandi, sýslumenn allir og svo lögrèttumenn kveðju guðs og sína, góðum mönnum kunnugt gjöraudi með þessu voru opnu brèfi, að þá liðið var frá guðs burð' M. d. xl og v ár, á þriðjudaginn næstan eptir Pèturs messu og Páls, á almennilegu Öxarár þíngi, vorum vèr tilkallaðir af heiðarlegum manni Otta Stígssyni, kgl. M^{ts} fógeta og höfuðsmanni yfir allt Ísland, að skoða og ransaka og fullnaðar dóm á að leggja, eptir því innsigluðu brèfi sem kgl. M^t sendi inn í landið með nefndum Otta Stígssyni, hvert að hlýddi uppá að haldast skyldi upp hèðan eitt erlegt skikk og regiment milli útlenzkra og innlenzkra.

Kom þar fram í fyrstu áklögun kaupmannanna af Hamborg um þá fiskibáta, sem Otti Stígsson hafði að sèr tekið eptir dómi Kgl. M^{ts} vegna, hvað þeim þókti sig skeð hafa vald og órètt útí, og að þeir hefðu ekki heldur verið rèttilega fyrir kallaðir nè stefndir hið fyrra árið, áður en dómurinn gekk á; svo og kom þar fram um þá vigt og gildíng, sem hèr hefir gengið um landið, og um útlenzkra varníng og litla mælíng, kvartiel og áttúnga mál, sem þeir flytja híngað í landið, hèr með um þeirra toll, sem þeir eru kónginum skyldugir að gefa af hverju skipi, og um þann kaupskap og vetrarlegur og aðra handteríng, er þeir hafa haft hèr í landinu; lofuðu fyrrgreindir kaupmenn að hafa það og halda fyrir sig og sína eptirkomendur, sem þessir fyrskrifaðir lögmenn og lögrèttumenn dæmdu og gjörðu á millum þeirra og almúgans, og það skyldi æfinlega haldast, hverir að svo hètu sem þá voru persónulega á þínginu: Pètur Kerner (Skreider), Hans Tode, Hans Temman, Hans Berman, Hans van Tyner, Her-

mann Prijn, Jurin van Hagen, skipherrar; Henrik Marteins, Hinrik Hinsken, Marteinn Meyenborg, Jacob Hambrok, Hans Lüders, kaupmenn. 1545. 30. Juni.

Leizt oss öllum að þessir kaupmenn hefðu nóglega stefndir verið og svo réttilega fyrir kallaðir með Píníngs dómi og svo öðrum fleirum gömlum dómum, sem títt hafa fyrir þeim lesnir verið, og áður dæmdir um sömu sök, eptir því sem Otti Stígsson hafði þeim svar til gefið þá þeir voru hvorutveggju fyrir Kgl. Mts náð nú í vetur um sama málefni. Því, að guðs náð tilkallaðri, og svo undirtöluðu, fram bornu og fyrir oss komnu, dæmdum vèr fyrrnefndir menn með fullu dóms atkvæði:

Í fyrstu grein, að allir þeir fiskibátar sem útlenzkir menn eða íslenzkir þeirra vegna hafa brúkað til sjós hèr í landið skulu allir vera Kgl. Mt og fóvetanum tilfallnir, eptir Píníngs dómi og öðrum dómum, sem þar um hafa áfallið. En þá báta sem útlenzkir menn hafa gjört eða gjöra látið, og ekki hafa til sjós gengið, dæmdum vèr að þeir mættu þá selja og til kaups bjóða áður enn þeir sigldu af landinu og kaupstefnan væri úti, þó svo, að þeir skyldu enga parta þar í eiga við Íslenzka, smá nè stóra, mikið eða lítið. Lofuðu allir fyrrskrifaðir útlenzkir menn, er í sama tíma voru á þínginu, uppá sína trú, sál og samvizku, að sèrhver þeirra skyldi rètt til segja þeirra báta sem þeir ættu og ekki hafa til sjós gengið, og ef annað kynni sannara síðar að reynast, þá skyldu þessir bátar sem aðrir forfallnir vera Kgl. Mt og fóvitanum til eignar, en farmaskip að flytja þeirra skreið skyldu þeir vel mega eiga, eitt eða tvö mest með hverju skipi og engan ávinníng þar með gjöra eður brúka.

Í annari grein um vigt og gildíng á skreið, dæmdum vèr að engin vigt skyldi vera á millum útlenzkra og íslenzkra, heldur skyldi hún með öllu aftakast um landið allt, fyrir þann skuld, að útlenzkir hafa ei haldið þá lofan er þeir hafa til forna lofað, að flytja falslausan varníng og rèttan mælir í þeirra tunnum, kvartielum og áttúngum, hvað hèr til hefir misjafnt haldið verið, þá skal sú gildíng vera um allt landið hèðanaf, að xx fiskar skulu

1545. leggjast ofaná hvert hundrað og ei meira, af samfenginni
30. Juni. skreið, að burtlögðum laungum og hinum stærstum fyrirtaks fiskum, beinmegríngum, þyrsklíngum og möltum, sem ekki eru kaupmannsgóz, og að vj hinir skilvísustu dánumenn, iij íslenzkir og iij útlenzkir sèu tilsettir af kóngs umboðsmanni í hverjum kaupstað, sem bæði sèu vísir og velviljaðir til að sjá hvorutveggja gagn og nauðsyn, og skoða, virða og verð á að leggja uppá báðar síður hvorutveggju penínga og góz, ef skreiðin kann smá eða lítil að vera, að hún taki ei þvílíkri gildíng sem fyrr greinir, eður ef útlenzkur peníngur og vara kunna svo vond að vera, eða í svo litlum mælum, að hún taki ekki heldur þvílíku verði sem vera á, þá skulu þeir svo til sjá og það til leggja, að bæði seljandi og kaupandi sèu skaðlausir af, eptir rèttri kaupsetníngu, einkanlega ef þá kann á að greina, og þá hvorutveggja skylduga það að halda sem þeir til leggja og ásáttir verða þeirra í milli, sem annan lögsamdan dóm, og eignist þeir iiij marka sök fyrir sitt ómak, hálft hvorir, og sè þar strax rètt tekið af þeirra gózi, hvorra sem að af bregða.

Í þriðju grein dæmdum vèr að Kgl. Mts tollur skyldi vera eptir því, sem nú um tíma hefir verið vani til í landið, xx gyllina í mynt af hverju þýzku skipi sem fer með kaupskap híngað í landið, og skulu greiðast í góðri mynt, gulli eða silfri, en ekki í annari smá vöru eða peníngum. En af hverju engelsku kaupskipi x nobil, og hvert og eitt duggarafar, hvaðan sem það er, ij eingelott kóngs umboðsmanni, þar sem þeir kunna yfir þá að komast; en þeir útlenzkir kaupmenn, sem skipta sínu gózi, reisa búðir og hafa kaupskap í tveimur eða þremur eða fleirum stöðum, gjaldi hærra toll, eður forlíkist við kóngs umboðsmann þarum, því ei skal eitt skip hafa meir kaupskap en í einni höfn. Þar skal hvert skip hafa höfn sem það kann fyrst að að bera. En ef nokkrir dirfast að drífa aðra af höfnum, eður banna hafnir: þeir sömu sem það gjöra skulu strax gefa kónginum sinn fullan toll, svo snart sem kóngs umboðsmaður krefur, þann sem það skip

skyldi gefa sem burt var rýmt, líka vel þó það kunni 1545.
þareptir í aðrar hafnir að koma. 30. Juni.

Í fjórðu grein dæmdum vèr, að engir útlenzkir menn skyldu hafa hèr vetrarsetur í landinu með nokkrum kaupskap eður höndlun, nema fyrir fulla nauðsyn, sem eru skipbrotsmenn eða litlir smádrengir, sem læra vilja mál; eður þeir sem heimta eiga stórar skuldir; eður ef skip kann að fá hafvillu og koma seint, þá allur fiskur er seldur, þá skulu þeir, sem að eptir vilja vera með kaupskap af þeim, mega með fóvetans leyfi vera í landinu, í þann máta að þeir gefa viljuglega og reiðuglega fullan toll, xx gyllini, þó svo, að þeir seli engan peníng dýrra vetur enn sumar, eptir rèttri kaupsetníngu. En ef þetta er ekki af þeim haldið þá sè upptækur allur þeirra peníngur, og sekir xiij mörkum við kóng að auki.

Í fimtu grein var dæmt og samþykt, að barskerar mættu liggja hèr í landið með fóvetans leyfi og samþykki, þeir sem vilja vera landsmúganum til gagns og góða, og græða vilja fólk, þó svo, að þeir sè mögulegir um sitt græðslukaup og góðum mönnum sýnist þeir vera skaðlausir af; en þeir gjöri hvorki skip nè menn til sjós, nè hafi nokkuru annan kaupskap eður handtering hèr í landið; verði þetta ei af þeim haldið, þá sè upptækur allur þeirra peníngur, sem þeir hafa meðferðis, kóngi og kóngs umboðsmanni til handa.

Í sjöttu grein dæmdum vèr Píníngsdóm og svo þann sem dæmdur var fyrra árið á alþíngi, um þeirra báta og skip, að þeir skyldu blífa við magt og í allan máta þá mynduga og skjallega að vera í öllum þeim greinum er þeir verða þessum samþykkir.

Samþykti þennan vorn dóm áðurgreindur höfuðsmann Otti Stígsson, Kgl. M^ts bífalníngsmann yfir allt Ísland, Herra Gissur Einarsson superintendens Schalholtensis, sýslumenn allir og lögrèttumenn allir, þar með allur almúgi, er þann tíð var á alþíngi, og settu sín innsigli fyrir þetta dómsbrèf, er skrifað var í sama stað, degi og ári sem fyrr segir.

1545. **Dom** af sex **Præster** og sex **Lægmænd**, be-
7. Sept. kræftet af **Biskop Gizur Einarsson** af **Skalholt**, **om Fisketienden til Præsterne paa Vestmannö. 7. Sept. 1545** [1]. Aftrykt efter Biskop Gizurs Brevbog i Arne Magn. Saml. Nr. 266 Fol. S. 87.

Öllum mönnum sem þetta brèf sjá eður heyra senda þorleifur Eiríksson, Brynjúlfur Halldórsson, Snorri Hjálmsson, Oddur Halldórsson, Jón Einarsson, Símon Jónsson, prestar Skálholts biskupsdæmis, Páll Vigfússon, Jón Björnsson, Snæbjörn Halldórsson, Erlendur Jónsson, Ólafur Thómasson, Eyjólfr Magnússon, leikmenn, kveðju guðs og sína, kunnigt gjörandi, að árum eptir vors herra híngaðburð M. D. XL. V. mánudaginn næsta fyrir Maríumessu seinni, á Breiðabólstað í Fljótshlíð, vorum vèr tilnefndir og beðnir af herra Gizuri Einarssyni, superintendens Skálholts stiktis, að skoða, rannsaka og fullnaðar dóm á að leggja, hvert afl að hafa skyldi sú áklögun, sem náðugasti herra kóngurinn hafði um tíund í Vestmanneyjum. Kom þar fram fyrir oss herra kóngsins brèf, í hverju svo stóð, að honum hefði flutt verið að tíundin í Vestmanneyjum væri burt dregin af kóngsins landskyld, og hún væri þarmeð forkortuð. Item stóð svo í sama brèfi, að herra kóngurinn biðnr og bígerar Herra Gizur að láta þetta grandlega skoða og greinilega umhugsa. Item í annari grein kom þar fram fyrir oss gamall máldagi kirknanna í Vestmanneyjum, að fiskatíundir í Vestmanneyjum liggja til prestskaups, hálfar til hvorrar kirkju. Sömuleiðis kom þar fram tólf presta dómur, svo hljóðandi, að þeir dæmdu prestunum tíunda hveru fisk af allri þeirri skreið sem kæmi á land í Vestmanneyjum, eptir innsigluðum brèfum góðra manna og gömlum máldaga kirkjunnar í Skálholti, að frátcknu heilagfiski. — því, að heilags anda náð tilkallaðri, að svo prófuðu og fyrir oss komnu, dæmdu vèr fyrrnefndir dómsmenn með fullu dómsatkvæði fyrrgreinda fiskatíund í Vestmanneyjum vera og verið hafa rèttilega rentu og

[1]) See Althings-Resol. 30. Juni 1680.

prestakaup þeirra presta sem eru í Vestmanneyjum, eptir fyrrgreindum máldaga, og herra kónginn öngva tiltölu eiga nè átt hafa til fyrskrifaðrar fiskalíundar. — Samþykti þennan vorn dóm með oss fyrrnefndr herra Gissur og setti sitt innsigli með vorum fyrrnefndra dómsmanna innsiglum fyrir þetta dómsbréf, skrifað í sama stað, degi og ári sem fyrr segir. 1545. 7. Sept.

Aabent Brev til Island om Landets Segl o. s. v. Nyborg (28. Januar) 1550[1]. Tegnelsebog paa alle Landene III, 127 b. — M. Ket. I, 265—6; F. Joh. Hist. Eccl. Isl. II, 302; Christ. d. III.s Hist. II, 431. — Uddrag. 1550. (28. Januar.)

Vi Christian &c. helse eder alle: Biskoper, Prelater, Provester, Prester, Laugmend, Laugrettismend, Bönder og menige Almue, som bygge og boe over alt vort Land Isseland evindelig med Gud og vor Nade.

— — — og skikke vi eder nu med os elskelige Lauritz Mulle, Fogit paa forne vort Land Island et Indzegel, som vi ville at I skulle bezegle de Breve med, som skulle udgivis, som Laudit og den menige Mand anrörendis er, og at I tilforordinere 6 eller og 8 Mend af de agtest og beste der paa Landet, som samme Indzegle altid have udi deris Forvaring, paa det at same Indzegle ikke skal komme til nogeu Vanbrug. Givit paa vort (Slot) Nyborg (Tisdagen post conversionem Pauli apostoli Aar 1550).

Aabent Brev, hvorved Præsters Ægtebörn tillægges fuld Arveret. Khavn 20 Februar 1551[2]. — Orig. i Arne Magn. islandske Diplomsaml. Fasc. LII Nr. 1, med vedhængende Segl; Register paa alle Landene 5, 537. — M. Ket. I, 297; Christ. d. III.s Hist. II, 457; Jonsb. danske Overs. S. 360, urigt. henfört til 16. Oktobr. 1551. 20. Febr.

Vi Christian &c. G. A. V. at vi af vor synderlige Gunst og Naade have undt og tilladet, og nu med dette vort aabne Brev unde og tillade, at alle Preste, som ere egtegifte eller herefter egtegifte vorde over alt vort Land Island, at deris Börn og Afkommere mue arve deris Fader og Moder, som andre verdslige Egtefolk paa vort

[1]) see Reskr. 9. Mai 1593. — [2]) jevnf. 13. Marts 1545.

1551. Land Island gjörendis vorder. Thi forbiude vi alle, ehvo
20. Febr. de helst ere eller vere kunde, serdelis vore Fogetter, Embitsmend og alle andre, for^ne Prestemend, som egtegifte ere og deris egte Börn her emod paa Arve over alt for^ne Island, efter som forskrevit staaer, at hindre eller i nogre Maade Forfang at gjöre, under vor Hyllest og Naade. Givit paa vort Slot Kjöpnehafn, Sancti Galli confessoris Dag, Aar Mdlj.

1552.
13. Marts.
Kongelig Instruction for Paul Hvitfeldt, som Lensmand i Island. Dronningborg 13. Marts 1552. Tegnelser paa alle Landene, IV, 52; M. Ket. I, 298—304; F. Joh. Hist. Eccl. Isl. II, 312—315; Christ. d. III.s Hist. 477—80. — Uddrag.

Erende og Verve, som vi Christian &c. have tiltroet og befalet os elskelig Pouell Huittfeldt, vor Mand og Tiener, paa vort Land Island at udrette.

Först efterdi vi nu er kommen udi Forfaringe, ingen almindelige Skoler at vere der paa vort Land Island, og derfore findis faa lerde eller duelige Prestmend udi bibelske Skrift at vere forfaren, det til stor Seels Voede og Farlighed. Da paa det at saadan Forblindelse og Vanvittighed kunde her efter afstillis, Guds hellige rene Ord maatte leris, predikis og forkyndis, en christelige Religion der med at bögge: da ville vi, at efter denne Dag skal funderis, stigtis og upholdis, först hos Skalholt Domkirke en almindelige Skole og der hos en lerd gudfrögtige Skolemester, saa og tvende Locatter, og xl Personer samme Skole at besöge, og desligeste hos Hole Domkirke en Skole, en Skolemester og tvende Locatter, saa og xxiiij Personer, dennom at tilholde hos Domkirken dageligen at sjunge og læse bibelske Sangen og Læsning, efter som tilforn gjordis og sangis her hos Domkirken de tempore, og udi saa Maade dennom at usitere og bruge hos Kirken udi bibelske Sang og Lesning, at naar som helst at nogen af Landspresterne afdöde og afginge, da skulle Sognefolket vide at have deris Tilflugt til samme Skole

og Domkirke, om hvilken Person da lengst og bedst haver lert og skikkeligst var til det Preste-Embide igjen at komme. Derfor skal for^{ne} Pouell Huittfeldt med begge Superintendenterne og Biskopperne, saa og voris Foget og Befalingsmands Oververelse overvege og tilligge mange Hundritt og Quigelle efter Landsens Viis, som skal af Stigternis Gods udleggis til for^{ne} Skolemesters, Locatters og de for^{ne} Personers, der hos Skolen leris og upholdis skal, til deris Underholling, Klede og Böger, at enhver af samme Skolemester og Locatter skal self vide at kreve og upbere saadanne sin Rente af Bönderne og Tienerne, paa Godset sidde, og self derover megtige at vere, paa det at ingen gjerige eller uskikkelige Biskop skulle dennom samme Rente forhindre, og samme Skole og Religion der med igjen at nederleggis. Siden ville vi ydermere lade vore Breve der om udgaae og saadanne Ordning og Skik skal blive vareude og bestendige. 1552. 13. Marts.

Skal og for^{ne} Pouell Huitfeldt det saa hos begge Superintendenterne af Skalholt og Hole Stigt forhandle, at de ingenledis tilskikke eller forordinere nogen deris Svogere eller Slegtinge, der verdslige Personer ere, eller nogenne Legemend at vere Provestere eller Officialler, sig med Religionen at befatte, men alene de Prestemend, som best ere lerde og mest gudfrögtige ere. — — —

Sammeledis skal han og formane begge Superintendenterne, saa og vor Foget og Befalingsmand, at de troligen underviser og forholder hver Mand der paa Island retferdigen at tiende af Fisk og andet, efter som af gammel Tid veret haver, og den at delis og skiftis under os, Kirken og Presten, efter vor Ordinands Lydelse. — — —

— — Drottningborg Söndagen Reminiscere, Aar ꝏ. d. l. paa det andet.

Paul Hvitfeldts Reglement for Skolerne i Island. Uden Sted, Aar og Dag. Trykt efter Rektor Thorkillii Afskrift i det kgl. Bibl. Ny kgl. Saml. Nr. 338. 8; jfr. en Afskr. i Geh. Arch. «Island 4de Supplement (1552.)

(1552.) Nr. 1 a.» fol. 6; Finni Joh. Hist. Eccl. Isl. III, 167; M. Ket. I, 304—307; Christ. d, III.• Hist. II, 481.

Hvorledes Povel Hvitfeld forordnede om Skolerne.

Disse efterskrevne Artikle skal hver Biskop paa Island holde med deris Skoler, hvilket jeg paa Kgl. M^ts vegne haver tilsagt og befalet dennem efter höibemeldte Kgl. M^ts Villie.

1. Skal hver Biskop holde een god Skole og der udi 24 Skolepilter for Guds Skyld, hvilke hannem med Skolemesteren siunis bedst tilfaldne, og skulle ingen af disse 24 indtagis udi samme Skoler, uden de, som ville love derved at blive og vel at lære, og siden tiene Gud og Kirken hvor de blive til kaldne. — 2. Item skal hver Biskop holde een Skolemester udi hver Skole, som skal lære fornævnte Pilter, og een Hörer, hvilken Skolemesteren siunis bedst. — 3. Item skal hver Biskop give sin Skolemester til Lön hvert Aar 60 Daler, udi Smör, Vadmel, Fiske, Daler og Sölv eller anden Vare, hvad han vil have, og skal det gieldes hannem udi god og hefelig Tid, og skal forbemeldte Skolemester have af Biskoppen til sin Kost hvert Aar: 1 godt Nöd; 4 gamle Faar; 6 Tönder Malt; 3 Tönder Meel; 1 Tönde Salt; 1 Tönde Smör; 2 Hundrede Fiske og dertil Melk og Skjör naar hannem Behov gjöres. — 4. Item skal fornævnte Hörer eller Locat, om Skolemesteren siunis hannem at kunde sit Embide og Kald vel forestaae, have til Lön hvert Aar 20 Rd. udi fornævnte god Vare, og god tilbörlig Kost saa han kan vel hielpis. — 5. Item skal Biskopen holde fornævnte Skolepilter med god Mad og Drikke paa Lands Vise, saa hver af de störste fanger paa Fiske-Dage til hvert Maal 1/4 Part af een gild Fisk eller en halv Medtel-Fisk, og dertil Smör, men om Fisken er ikke saa meget til, da skal dennem gives Kager og andet isteden. Men de mindre skal hver af dennem gives 1/4 af en god Fisk, dog han er ikke gilder, eller en halv Tösling, Smör dertil, Melk og Skjör, og naar Kjöd spises, at de da kunde

faae saameget at de kunde hielpes, og skal der lægges Söl (1552.)
og andet paa Lands Vise paa Bordet med, om de kunde have mere Behov end nu er sagt. — 6. Item skal dennem og gives Mad udi timelig og hefelig Tid, paa det de ikke forsömmer deris Lectier eller bliver utidig til Lectien at höre, som er först da Klokken er ti om Formiddag, og siden til Klokken er 6 om Aftenen udi det seneste. — 7. Item om saa kunde skee, at Gud lader nogen af dennem blive siuge eller kranke, da skal dennem gives saaden Fisk eller blöd, om han kan faaes, og nogen hed Melk, saa meget hver Dag at hver af dennem faaer 1 Mark Melk til hvert Maal i det mindste, eller mere om det gjöres dennem Behov. Og skal dette gives dem hiemme paa Staden eller Biskopsgaarden, og ikke forsendes til Staderbolen eller andre Steder fra deris Lectier. — 8. Item skulle fornævnte Skolepilter have Vadmelsklæder, saa de kunde være ufrosne, saa at hver af de störste faaer hvert Aar 10 Alen Vadmel til Klæder, og hver to Pilter een Rekkevod at ligge udi, og skal hun gives dem hvert andet Aar, og de mindre Pilter hver 7 Alen til Klæder, saa og een Rekkevod at ligge udi, som för er sagt, og skal dette gives dem udi tilbörlig og hefelig Tid, om Mikelsmisse. 9. Item skulle Biskoperne holde fornævnte Skolepilter med Böger og Papir, saa meget de kunde hielpes med, dem som fattige ere. — 10. Item skal dennem faaes Lius udi Skolen, saa meget de kunde hielpes med i baade Lectier og siden, naar de gaaer af Skolen, at de da faaer een Lampe eller Lius, at de kunde repetere deris Lectier ved, og gaae til deris Seng med. — 11. Item skulle forskrevne Skolepilter ikke sendes bort eller forhindres fra Skolen og deris Lectier, enten med Færd, Arbeide eller nogen anden Tövelse, men de skulle alle blive ved Skolen Vinter og Sommer, og ikke derfra hindres i nogen Maade.

Instruction for Knud Stenssen, Lensmand i Island. Nyborg, 20. Marts 1555. — Tegnelser 1555 20. Marts.

1555. paa alle Landene, IV, 528; F. Joh. Hist. Eccles. Island. II,
20. Marts. 329—331; M. Ket. I, 357—362; Christ. d. III.s Hist. II, 515—17. — Uddrag.

1. Först, at eftcrdi Kgl. Mt forfarer, at paa Island findis mange smaa Capeller, udi hvilke mangesteds er befrygtendis at udi skeer stor Guds Fortörnelse, og der til have Presterne, som dennum besöge, ikke deris tilbörlige Underholling, og ei heller kunde gjöre der slig Gudstjeniste, som dennum burde. Da paa det at med samme Capeller maatte gjöris en anden Skik, og Guds Ere kunde der med forfremmis, og vore Undersotte kunde vere nötteligest, skal Knud Stenssen tage til sig begge Superintendenterne paa Island, Laugmendene for sönden og norden, og der til nogne af de fornemiste Bönder paa Island, og forsamlis til Althing og der med dennum overvege den Leilighed om samme Capeller, og gjöre der Ordning og Skik paa, som kan være Gud almegtigste, hans hellige Ord til Forfremmelse og menige Island til Gode og Beste, til deris Siel Salighed, og hvis der om besluttis, forhandlis og samtykkit vorder, at det siden forskrivis til Kongel. Majest., og Kongel. Majest. vil derpaa give sin Confirmatz. — —

— — 3. Desligeste paa det at menige Clerkerie paa Island kunde saa mögit des bedre fange deris Underholling og Kirkenne kunde blive bygt og forbedrit, haver Kgl Majest. tilstedt, at Kronens Tienere, Stigtens Tienere og Klosters Tienere skulle herefter alle tiende, som andre Bönder og Tienere ere pligtige at gjöre paa Island, og Tienden at skiftis udi fire Parter: en Part Superintendenten, den anden Part Prester, den tredie Kirken og den fierde til fattige Folk, dog at der skal havis god flittig Indseende af Kongel. Mts Lensmend, Fogetter og alle andre paa Island, at samme Tiende bliver retferdeligen skift, saa det gaaer ligeligen til og de Fattige ikke fange den minste Part.

Haver og Kongel. Majest. bevilget, at saa holdis skal med Tienden af Vestpenö, at de som boe paa Vestpenö skulle her efter tiende deris fuldvanlig Tiend til Kirken,

meden de som drage ud med deris Baade og ligge paa Kongel. 1555.
M" Grund, de skulle give til Kongel. Majt. Undergift af 20. Marts.
deris Baade, som der pleier at givis af andre Baade paa Island, og den Undergift haver Kongel Majt. undt til Presternis Underholling og til Kirkenis Bygnings Behof paa Vestpennö. — —

6. Naar Superintendenten vil, og er fornöden at han skal visitere og omdrage udi Stigtet, og forfare og have Upseende at Sogneprester og andre Geistlige holde dennum skikkelig udi Lefnet og Lerdom, da vil Kgl. Majt. at hver Sysselmand skal vere forpligtet at fölge Superintendenten over alt det Syssel, som han udi er Sysselmand, og med Superintendenterne have flittige og god Indseende, at Ordinantzen, som Kgl. Majt. om Religionen haver ladet udgaae, bliver udi alle Maade ved Magt holdet. Givet paa Nyborg Slot, Onsdagen nest efter Söndagen Oculi, Aar ꝏ. d. l. v.

Forslag til Anordning om adskillige **Punkter i den geistlige Administration, Tiendens Erlæggelse** m. v. i **Island. 1. Juli 1555.** — 1. Juli.
Denne saakaldte „Bessastaða samþykt" er vedtaget af begge Biskopperne, begge Laugmændene, to Præster og to Lægmænd af hvert Stift paa Bessastað den 24de Juni, men underskreven 1. Juli 1555. — Den er forfattet som Svar paa Knud Stenssens Instruction af 20. Marts 1555; Kongens Resolution er meddeelt i Knud Stenssens anden Instruction 16. April 1556 (see nedenfor S. 73). Uagtet flere af dens Punkter ikke have erholdt udtrykkelig kongelig Sanktion, ere de dog, som byggede paa ældre Sædvaner og Domme, vedblevne at være gjeldende. — Dette Aktstykke er trykt med dansk Oversættelse hos M. Ket. I, 362—376. — Uddrag.

— 1. Í fyrstu grein, það Yðar Kóngl. Majest. áhrærir um þær hálfkirkjur og bænhús, eða um þær aðrar kirkjur sem ekki eru nauðsynlegar sóknarkirkjur, þá skyldu með öllu af takast. Því höfum vèr fyrgreindir menn um þann sama articula eptir Yðar Kóngl. Majt. náðar brèfi, boði og skipan, samþykkir orðið, svo að fyr sagðar kirkjur og saunghús skyldu með öllu af leggjast, utan

1555. þær, sem nauðsyn krefur standa skuli. En þeirra kúgildi
1. Juli. og lausafé skyldi hálfpart leggjast til prestanna uppheldis og spítalanna, sem hinir sjúku skulu inn leggjast, hverir garðar að oss virðast þar bezt til fallnir, sem er fyrst í Sunnlendínga fjórðúngi Kaldaðarnes, Gufudalur í Vestfirðínga fjórðúngi, Glaumbær í Skagafirði í Norðlendínga fjórðúngi, en Bjarnanes í Hornafirði í Austfirðínga fjórðúngi, svo framt sem Yðar Kóngl. Majest. vill það svo hafa og staðfesta. — En annan hálfpart af fyrgreindra hálfkirkna og saunghúsa kúgildum og lausafé skyldu eignarmenn jarðanna eignast, og alla þá fastaeignar parta og ítök, með rekum og skógum, sem þeir og þeirra forfeður hafa þar tillagt, eptir því sem verðugur herra Magnús Noregs kóngur, góðrar minníngar, hefir í sínum bréfum og réttarbótum boðið og bífalað að fornu hér í landið. En inventaria og messuklæði fyrsagðra kirkna og saunghúsa skulu biskuparnir með lénsmannsins ráði og annara góðra manna leggja til þeirra sóknarkirkna, sem mest er þörf á í því héraði eður annarstaðar. — — —

3. Í þriðja lagi um þá tíundargjörð, sem Yðar Kóngl. Majest. um skrifar, býður og bífalar að gjaldast skuli af öllu jarðagózi, bæði krúnunnar, stiglanna, klaustranna og kirknanna, þá höfum vér það svo samþykt með svoddan skilmála, að allt jarðagóz skal tíundast, utan það heimaland, sem stiglin, klaustrin og sóknarkirkjurnar á standa með sinni eiginlegri innstæðu og lausafé, og það sama fyrir þann skuld, að sóknarprestar og aðrir fátækir hafa þar uppá skipaðir verið fyrr meir og forðum daga. Sömuleiðis og svo um það góz, bæði fast og laust, sem eiguarmaður á sjálfur garðinn, þá skal ekki tíundast svo mikill partur sem sú sóknarkirkja á í því heimalandi eða eiginlegri innstæðu, með þeim rekum og öllum ítökum sem hún á, en öll önnur hennar fastaeign tíundist. — En um tíundir af Vestmannaeyjum hefir oss litizt að svo til skipist, að allir þeir menn sem búa á Vestmannaeyjum og þar eru heimilisfastir, og svo þeir sem þar róa á þeirra skipum, skulu gjalda venju-tíund, hvort heldur þau skip eiga þar

innbyggendur í eyjunum, eða útlenzkir menn þar aðrir vistfastir. En þessi venjuleg tíund er hver tíundi fiskur í fjöru, og skal skiptast í fjóra parta, og skal fátækra manna parturinn leggjast til þeirra manna spítals, sem stiptaður verður í Sunnlendínga fjórðúngi. En þann fjórðúng tíundar, sem tekst af fuglum og eggjum, og þurfamönnum tilheyrir, skulu þeir fátækir sjálfir hafa, sem þar í eyjunum eiga skylduga framfærslu. Virðist oss og svo, að eigi mætti þar frekari nè önnur tíund á kóngsins garða leggjast. En bændur þeir þar búa tíunda lausafè sitt eptir landsins vana. En um þau skip, sem af meginlandi koma og þángað eru útgjörð til sjóar um vertíðina, þá gjalda undirgipt, eptir Kóngl. Majest° skipan, sem vanalegt er að gjalda undir skip í Sunnlendínga fjórðúngi, þeim prestum til eignar sem þar búa í eyjunum, þó með því móti, að greindir prestar skulu þar í staðinn skikka þeim mönnum, sem á þessum land-skipum róa, hús og vergögn eptir þeirra þörfum, svo hvorutveggju gjöri öðrum nægju fyrir sitt. — — 1555. 1. Júli.

Skrifað anno 1555 á Yðar Náðar Kóngl. Majest° skattlandi Íslandi, mánudaginn næstan eptir Petri og Pauli.

Instruction for Knud Stenssen, Lensmand paa Island. Kjöbenh. 16. April 1556. — 1556. 16. April.

Register paa alle Landene 6, 604—605; Finn. Joh. Hist. Eccl. Isl. II, 333—335; M. Ket. I, 380—384; Christ. d. III., Hist. II, 524—26. — Uddrag.

— — 1. Först efterdi Kongel. Majest. tilforn haver befalet Knud Stenssen at tage til sig begge Superintendenterne paa Island, Laugmendene for sönden og norden, og forsamles til Adelthing, og der med dennom overveye den Leilighed om de smaa Capeller paa Island — — — og siden der paa tilskrive Kgl. Majest. deris Betenkende — — — hvilket deris Brev og Skrivelse[1] Kongel. Majest. haver overseet, og haver Hans Kongel. Majest. der om bevilget og samtykt, at der med saa holdis skal som her efter fölger, til saa lenge Kongel.

[1]) d. e. den foregaaende Bessastads Anordning.

1556. Majest. kommer videre udi Forfaring om Landsens Leilighed.
16. April. — Vil Kongel. Majest. at udi alle de smaae Capeller paa Island skal her efter ingen Prediken eller Gudstieneste holdis, og skal Superintendenterne det forbiude Presterne, og have derhos flittig Indseende, at det saa ved Magt holdis, og hvis Nötte og Fordeel som Sognepresterne hertil have haft af forne Capeller, skulle de herefter mue beholde, alligevel at de samme Capeller ikke besöge. — Findis og nogen Sogneprest, som ikke haver Prestegaard, da skal Superintendenterne hver udi sit Stigt tillegge hver Sogneprest en Gaard af Stigtens, som alletid skal blive til en Prestegaard. — Tykkis Kongel. Majest. godt være, at der ingen Hospitaler skal stigtes paa Island, medenat de Fattige drager omkring Landet, og söger efter deris Underholling hvor de bedst kunde, og skal Sysselmendene have Tilsiun, at de Fattige blive fört frann et Sted og til et andet inden Syssel, efter Islands Loug og gammel Sedvane. ——— — 3. Vil Kongel. Majest. self lade uppebere fierde Parten af al Tienden over alt Island, som Biskoperne tilforn haft have, og siden de tre Parter at komme til Kirken, Presten og fattig Folk efter gammel Sedvane. — 4. Og skal Superintendenterne her efter for ingen geistlige eller verdslige Sager tage nogen Sagefald, Kongel. Majest. vil self den Rettighed for sig beholdet have, og skal Kongel. Majest. Lensmand overveye Superintendenternes Rente, dersom det da findis at Superintendenterne ikke ere forsörget med tilbörlig Rente, da vil Kongel. Majest. tillegge dennom ydermere, saa at de blive med nöttörftige Underholling forsörget. — — 6. Haver Kongel. Majest. befalet Knud Stenssen, at annamme paa Kongel. Majest. Vegne alle de Jorde, som ligger paa Altenes ok Saltenes[1], og hörer Skalholt Stigt til, dog skal han igien udlegge til Vederlag saa mange Garde og Rente af anden Kronens Tilliggelse til Stigtet igien og baade udi de og alle andre Maade ramme og vide

[1]) d. e. Álptanes og Seltjarnarnes.

Kongel. Maj' Gafn og Beste af hans yderste Magt og Formue. 1556. 16. April.

Givit paa Kjöpnehafns Slot den xvi. Aprilis 1556.

Brev til Superintendenterne paa Island, ang. Forbud imod at afhænde Domkirkens Jordegods. Khavn 16. April 1556. Regist. paa alle Landene 6, 606; M. Ket.I, 379; F. Joh. Hist. Eccl. Isl. II, 335; Christ. d. III.' Hist. II, 524. 16. April.

Vi Christian &c. helse eder Superintendenter for sönden og norden paa vort Land Island kerligen med Gud og vor Naade. Vider, at vi forfare, at der skal mangesteds bortkomme frann Domkirken af Kirkens Gods baade med Maglaug og udi andre Maade, og Kirken ikke skeer der imod Skiel og Fylleste. Thi bede vi eder og strengeligen biude, at I efter denne Dag tiltenke intet af Domkirkens Gods at maglegge der frann, eller udi andre Maade tilstede at der nogel Gods frankommer, uden vort Samtykke [1], meden have god flittig Indseende, at Kirken beholder hendis Gods, som hun haver eller bör at have med Rette, saa framt at vi ikke paa Kirkens Vegne ville vide den Skade hos eder, og I den skulle Kirken igien uprette. Datum Kjöpnehafn, Torsdagen post Quasi modo geniti anno 1556.

Aabent Brev, hvorved Konge-Tiende af nogle Sysseler henlægges indtil videre til Skalholts Bispestol. Khavn 28. Febr. 1558. Register p. a. Land. 6, 629; Finn.' Joh. Hist. Eccl. Island. II, 336—337; M. Ket. I, 387; Christ. d. III.' Hist. II, 541. 1558. 28. Febr.

Vi Christian &c. G. A. V., at vi af vor synderlig Gunst og Naade have undt og tilladet, og nu med dette vort aabne Brev unde og tillade, at al den Stund os elskelige, hederlig og höglerde Mand Herr Giilbertt [2], Superintendent

[1]) Reskr. 22. Apr. 1579; 6. Mai 1617.

[2]) d. e. Gisli Jónsson.

1558. til Skalleholts Stigt paa vort Land Island, er Superinten-
28. Febr. dent udi forne Stigt, maa og skal han til sin Underholding nyde, bruge og beholde al vor og Kronens Tiende af disse efterskrevne Syssel, som ere Aufftfierde[1] Syssel, Syde Syssel, Arne Syssel og Issefierdts Syssel. Thi forbiude vi o. s. v. Kjöpnehafn den xxviij Febr. Aar ꝏ. d. l. viij.

13. Decbr. **Den koldingske Reces. 13. December 1558.** Indfört i Island som subsidiær Lov navnlig med Hensyn til «Ketteri» ved Fr. 20. Marts 1563. — I Geheime-Archivet, «Danske Kongers Historie» Nr. 31. fol. 150—166. Trykt i Khavn 1559 og siden oftere.

Vi Christian den Tredie &c. G. A. V. at vi forfare, at de Recesser som vi have ladet udgaa siden vi med vore elskelige Rigens Raad lode udgaae den Reces etc. Mdxlvij udi vor Kjöbsted Kjöbenhafn, samme Recesser have giort hos vanvittige Herritsfogder og Dommere Besværing, fordi at de ikke kunde vide dem derefter at rette. Derfor have vi nu med vore elskelige Danmarkis Rigis Raad, som nu her hos os til stede ere — — — dragit samme Recesser alle udi denne efterskrevne Reces — — og hvis denne Reces ikke forklarer, da skal man rette sig efter Loven, dog skal den Reces, som vi med vort elskelige Danmarkis Rigis Raad, Prelater, Adel, Kjöbstedsmend og Bönder have ladit besegle og udgaa her med vere uforkrenkit udi alle Artikle, som her udi ikke benefnd ere. — —

60. *Om Hoersag og Jomfrukrenkere.*[2])

Hvilken Egtemand som haver sin Egte-Hustru levendis, eller hvilken Egte-Hustru som haver sin Egtemand levendis, og bliver befunden i aabenbare Hor, saa det er

[1]) d. e. Austfjarðasýsla (nu begge Múla-Sysseler), Síðu sýsla (nu Skaptafells-Syssel), Árnes sýsla og Ísafjarðar sýsla.

[2]) Storedom 2. Juli 1564; aab. Br. 13. April 1565; Ægteskabsordinants 2. Juni 1587.

bevisligt, da skulle de förste Gang, hvis Bröst saa findis, straffis paa deris Gods og Penninge, efter deris yderste Formue, findis de anden Gang, da skulle de udi lige Maade straffis paa deris Gods og siden strax forvises af Landet; komme de tredie Gang, saa det er bevisligt, da skal den Egtemand, hvis Bröst saa findis, miste sit Hoved, og disligest den Egtekvinde, hvis Bröst saa findis, skal druknis. Og naar Hor saa bevisis nogen over for Capitel eller nogen anden tilbörlig Dommere, da skal Dommeren vere pligtig at give det sin Lensmand eller Herskab, eller andre som det bör at straffe, tilkiende. — Hvilken som og sagis og kan skellige bevisis over at vere Jomfrukrenkere, da skal den derfor böde IX Mark til Kvindens retfe Verie, og VIII Skilling grot til sit Herskab. — — — (70 Artikler). Givet paa vort Slot Koldinghus, Sanctæ Luciæ virginis Dag, som er den 13. Dag Decembris Aar etc. Mdlviij.

1558. 13. Decbr.

Aabent Brev, hvorved Kronens **Tiende** af Öefjords og Skagafjords Sysseler indtil videre tillægges **Biskoppen paa Holum** til Skolens Underholdning. Aarhus **29.** Marts **1560.** — Reg. p. a. Land. 7, 521; Finn. Joh. H. Eccl. III, 12; M. Ket. II, 5—6.

1560. 29. Marts.

Vi Frederik den Anden &c. G. A. V. at efterdi vi forfare at stormegtige högbaarne Förste og Herre, Herr Christian den Tredie — — — nogen Tid siden forleden havde udlagt Kronens Part af Tienden af Öyefjord og Skagefjord Sysseler til Skolens Uphold for Norden paa vort Land Island liggendis: da have vi af vor synderlig Gunst og Naade, saa og at Skolen des ydermere kan blive ved Magt, og de unge Personer, som der gange til Skole, kunde des bedre fange deris Underholding og optugtis udi Gudsfrygt, Religionen til Bistand, undt og tilladet, og nu med dette vort aabne Brev unde og tillade, at forskrevne vor og Kronens Part af Tienden af forne

1560. Sysler mue og skulle vere og blive hos forne Skole
29. Marts. for norden, til saa lenge vi anderledis derom tilsigendis vorder, dog saa, at os elskelige hederlig Mand, Herr Oluf Hjaltensenn [1], Superintendent der sammesteds, skal aarligen uppebere samme Tiende, og den siden at forvende til Skolens og de fattige Peblingers Nytte og Underholding, og til intet andet. Givit o. s. v. (Aarhus den xxix. dag Martii Aar &c. M. d. Lix — *rettere:* Mdlx.)

1563. **Aabent Brev, at Klipper [2] og Vildvare,**
20. Marts. **som sælges i Island, skal först tilbydes Kongens Lensmand tilkjöbs. Khavn 20. Marts 1563 [3].** — Reg. p. a. Land. 8, 514 b; M. Ket. II, 18—19 islandsk Oversætt., med hans Oversætt. igjen paa Dansk.

Vi Frederik den Anden &c. G. A. V., at efterdi vi behöve til vort egit Behof nogen Ganger, og forfare at de ere paa vort Land Island tilfangs: da ville vi at vore Undersaatte der paa Landit ingen Klipper skulle afhende, förre de denom tilforn tilbiuder vor Lensmand der sammesteds; ei heller skal nogen Fremmede mue udföre der af Landet nogen Klipper, uden de have dertil Forlof af forne vor Lensmand. Sammeledis hvis Vildvare der falder paa Landet [4], ville vi udi lige Maade at vore Undersaatte skulle först tilbiude forne vor Lensmand. — Thi bede vi og biude alle vore Undersaatte paa forne vort Land Island, som Klipper eller Vildvare have at selge eller afhende, at I denom vor Lensmand först tilbiuder, han skal eder dennom, dersom de ere vor Gad-

[1]) d. e. Ólafr Hjaltason.

[2]) d. e. Heste (= Klepper, Klepperter).

[3]) Dette Brev er, mærkelig nok, endnu paaberaabt af Rentek. i Skr. 19. Jan. 1833. — Man finder iövrigt fra Frederik den Andens Tid mange Breve, hvori den fra gamle Tider i Norge og Island gjeldende kongelige Forkjöbsret er benyttet.

[4]) «sem er skollaskinn, birnaskinu, rosmhvalstennur og stórar hvalatennur», tilf. den isl. Oversætt. (M. Ket. anf. St.) uden Tvivl som Forklaring.

ning, for et skielligt Verd afkiöbe og betale. Fordrister sig nogen til at selge eller afhende til nogen Fremmede enten Klipper eller nogen Vildvare, förre han denom vor Lensmand paa vore vegne tilbiuder, eller og nogen Fremmede uden Forlof denom at udföre, da skulle de, hvis Bröst saa findis, have forbrot til os og Kronen saa mögit, som samme Klipper og Vildvare ere verd, og der til straffis som ved bör. Datum Frederiksborg den xx. dag Martii Aar Mdlxiij. 1563. 20. Marts.

Forordning om Afgjörelsen af de Tilfælde, som ikke omtales i Islands Lov. Frederiksborg 20. Marts 1563. — Reg. paa alle Land. 8, 5t5 b; Finn. Joh. Hist. Eccl. Island. III, 13–14; M. Ket. II, 16–17 jfr. M. Stephensen commentatio de legibus, quæ jus Islandicum hodiernum efficiant. S. 4—5. — Om den ved denne Forordning, der iövrigt maatte ansees bortfalden ved Storedommen, foranledigede Uorden i den islandske Ret, see P. Vídalín Skýríngar yfir fornyrði Jónsbókar. Reykjavík 1849. 8. I, 396; Arnesens islandske Rettergang ved J. Erichsen. 1762. 4. S. 21. 20. Marts.

Vi Frederik den Anden &c. G. A. V., at vi ere komen udi Forfaringe, at der undertiden forekommer adskillige Sager paa vort Land Island, som Islands Loug aldelis intet omformelder, og derover bedrivis mange grove Laster med Ketteri[1] og andet, som ikke bliver straffet som det sig burde; sammeledis at den geistlige Ordinants, som om Religionen er udgangit, udi mange Stykker der paa Landit ikke skal ved Magt holdis. Thi ville vi, at derom her efter saa holdis skal, at hvilke af vore Undersaatte paa forne vort Land Island der bliver befundet efter denne Dag udi obenbare Ketteri, skulle vere udsleger og miste Livit, og deris Gods vere forbrot til os og Kronen, og dersom nogen anden merkelige Sager forekommer, enten om Horsager[2] eller andet, som straffis bör, eller

[1]) d. e. Blodskam, see F. Joh. Hist. Eccl. Isl. III, 304. — I Kristenretten bestemtes Straffe for de her tilsigtede Forbrydelser, men kun Pengeböder og Skrifte, ikke Livsstraf, jevnf. Storedom nedenf. S. 85.

[2]) Fr. 6. Dec. 1743 § 22.

1563. i andre Maade, og Islands Loug derom intet melder eller
20. Marts. forklarer, da skal derom rettis og dömmis efter Recessen [1], som her udi Riget udgangit er. Ville vi og, at Superintendenterne der paa Landit skulle med Flid der over holde, at den geistlige Ordinants bliver ved Magt holdet, efter som den udviser og indholder. Bedendis og biudendis der fore vore Lensmand paa forne vort Land Island, den som nu er eller her efter komendis vorder, sammeledis Laugmend og Laugrettis(mend) der sammesteds, at I have flittig Indseende med, at dette vort Brev aldelis bliver ved Magt holdet, og der emod ikke gjöris, under den Straf som ved bör. Frederiksborg den xx. dag Martii Aar Mdlxiij.

27. Marts. **Anordning om Oprettelsen og Indretningen af Overretten eller 24 Mænds Retten i Island.** Khavn 27. Marts 1563 [2]. — Reg. p. a. Land. 8, 517 b. — En ældre islandsk Oversættelse i Stiftamts-Archivet i Island A. 105 og Papirs-Haandskr. i Arne Magn. Saml. Nr. 189 4to, har Dat. 17. Marts 1562, og til dette Aar henföres denne Anordning i Arnesens isl. Rettergang. Khavn 1762. 4. S. 462. — M. Ketilsson har den islandske Oversættelse, med sin egen danske, og sætter Datum til 17. Marts 1563.

Vi Frederik den Anden &c. G. A. V., at vi ere komne udi Forfaring, at Laugmendene paa vort Land Island dömme undertiden adskillige Domme imellem vore Undersaatte der sammesteds, som ikke alle findis retferdige at vere, og efterdi at Islands Loug formelder, at hvilke Domme Laugmendene dömmer skal Ingen imod sige, uden Koningen selver, hvarfore vore Undersaatte, og synderlige de Fattige, som ikke formuende ere deris Ret hos os her udi vort Rige Danmark at söge, ofte skeer Uret og komme fran det de have Ret til: Da paa det de Fattige saa vel som de Rige mue nyde hvad Loug og

[1]) Christian den Tredies koldingske Reces 13. Dec. 1558.
[2]) see Anordn. 6. Dec. 1593.

Ret er, og derudinden ikke skulle skee Forkort, ville vi det saa alvarligen her efter holdet have, at vor Lensmand paa forne vort Land Island, den som nu er eller her efter komendis vorder, aarligen paa en visse Tid skal tage til sig xxiiij de fornemste og beste Mend paa Landet, og for sig paa et beleiligt Sted udi Rette-kalde alle de Domme, som Laugmendene der sammesteds udgive, og vore Undersaatte denom udi besvere, og med forne xxiiij Mend grandgiveligen grandske og forfare samme Tretter, og dersom da findis, at Laugmendene have dömt uret, da skal forne vor Lensmand med forne xxiiij Mend Fuldmagt have dennom at felde, og vore Undersaatte hver at hielpe hvis Long og Ret er. — Og hvis de paa forne Laugmends Dome dömendis og for rette afsigendis vorder, skulle de vere pligtig at give begge Partene beskrevit, som de ville antsvare for Gud og vere bekiend for os. Dersom siden nogen skader nogit paa forne vor Lensmands og de xxiiij Mends Dom, da tale sig denom til for os, og vore elskel Rigens Raad, og da derom at gange hvad Ret er. Bedendis og biudendis derfore alle vore Undersaatte paa forne vort Land Island, som forne vore Lensmand i saa Maade stefnendis vorder, at I rette eder efter med eders Breve og Bevisning at möde for hanom og forne xxiiij Mend udi Rette, og da at lide og undgjelde hvis Loug og Ret er. Ladendis det ingenlunde. Givit paa Kjöbnehafns Slot den xxvij. dag Martii. Aar Mdlxiij. 1563. 27. Marts.

Forordning, at Præsterne paa Island skulle söge Collats af Lensmanden efter Ordinantsen. Khavn den 27. Marts 1563. Reg. p. a. Landene 8, 518; Finn. Joh. Hist. Eccles. III, 14; M. Ket. II, 20—22. 27. Marts.

Vi Frederik den Anden &c. G. A. V. at vi ere komne udi Forfaringe, at naar nogen Sogneprest paa vort Land Island tilskikkis til nogit Sogen, da skeer det ikke efter som den geistlige Ordinants derom formelder, saa skal

1563. der og vere nogen synderlige geistlige Beneficier, som
27. Marts. Presterne til deris Underholdinge ere med forsörgit, hvilke Superintendenterne her til alene dennom forlent haver, og vor Lensmand der sammesteds, efter som tilbörligt er, ikke bliver der om besögt, og er befrögtendis at der ikke saa retteligen medhandlis skal, som det sig bör. Thi ville vi, at her efter saa holdis skal, at naar nogen Prest til nogit Sogen tilskikkis, da skal dermed i alle Maade efter for^ne Ordinantse handlis, og same Prest at annamme paa hans Sogen Brev og Collats af vor Lensmand, efter som for^ne Ordinants der om videre formelder. Dat. Kjöbnehafn den xxvij. Martii, Aar Mdlxiij.

1564. **Dom om Skibsleie o. s. v. Bessastad 13.**
13. Mai. **Mai 1564.** — Almindelig bekjendt og ofte paaberaabt under Benævnelsen «skipa-dómur» eller «dómur um undirgipt, formannskaup og fiskifáng». Afskrift fra omtr. 1580 i «Liber Bessastadensis» (A. Magn. 238. 4. fol. 103—104), og en omtr. samtidig Afskr. i det kongel. Biblioth. Thottske Saml. Nr. 2102. 4.

Öllum mönnum þeim sem þetta brèf sjá eðr heyra senda Ormur Jónsson, Þórður Guðmundsson, Einar Eireksson, Fjölsvinnur Helgason, Þórir Sveinsson, Árni Jónsson, Hallur Ólafsson, Þórólfur Eyjólfsson, Páll Eyjólfsson, Ólafur Eyjólfsson, Jón Björnsson, Guðmundur Sveinbjarnarson kveðju guðs og sína: kunnigt gjörandi, að þá liðið var frá guðs burð 1564 ár, á Bessastöðum á Kóngsnesi, á laugardaginn næstan eptir uppstigníngardag um vorið vorum vèr til kallaðir og í dóm nefndir af heiðarlegum herra og höfuðsmanni Páli Stígssyni, kóngl. Maj.s bífalníngsmanni yfir öllu Íslandi, til að skoða og rannsaka og fullnaðar dóms atkvæði á að leggja almúgans vegna, er nauðsyn þótti til draga uppá laganna vegna, sem að er um það fiskifáng sem guð gefur á hvers manns skip, fyrir sakir þess að honum leizt, með fleirum öðrum, eigi samjafnt verða um þá skipleigu, sem vanalegt hefir verið að goldizt hefir af þorski, hvað vær ströffum ekki; en um þann ólöglegan vana, sem þeir hafa í venju dregið, að þeir hafa ekki goldið skipleigu af neinu því fiskifángi sem guð

hefir gefið á skipið, einngiun og svo af því, sem þeir eptir 1564.
hafa og áfast er við skipið. Nú af því, að vær skoð- 13. Mai.
uðum og að grunduðum með sjálfum oss, að skipeigandinn
væri ekki haldinn í utan með því móti, að hann hefði
líka vel skipleigu af öllu því matfiski sem að guð gefur
á skipið, sem er að tilgreindum ísum, steinbítum, flyðrum,
körfum, keilum, kolum, upsum, lýsum, skötum, hátöskum,
háköllum, hámerum, háfum og öllum fljótandi dráttum,
hvort þeir eru við skip eður eptir, og þeir mega með
lögum eiga, og líka vel trè og hvali. — Svo og í anuari
grein voru vær til kallaðir, hvað þeir væri vanhaldnir í
skiptum og kaupskap sem svo gæfi: 10 aura undir sex-
æríng, 4 ærgildi undir áttæríng, 5 ærgildi undir teinæríng,
6 ærgildi undir tólfæríng. Nú fyrir sökum þess, að vær
strölfum ekki þennan þeirra gjörníng allt híngað til; svo
og þau formanns kaup sem þeir hafa meðtekið með hvoru-
tveggja forlíkun. Nú að öllu svo prófuðu og fyrir oss
komnu, þá dæmdum vèr fyr nefndir dómsmenn með fullu
dóms atkvæði tvo skiphluti af öllu því fiskiľángi sem fyr
skrifað stendur, bæði utan vertíðar og innan, líka ogsvo
af þorski utan vertíðar, en um vertíð haldist skipleiga
sem að fornu: einnig ogsvo að niður leggist 20 álnir
af hverju skipi af undirgjöft og formanns kaupi, utan
formenn fái menn til skips, þá sè undir þeirra skil-
mála; sem er til einkat 5 ærgildi undir tólfæríng, 4
ærgildi undir teinæríng, 3 ærgildi undir áttæríng, 40
álnir undir sexæríng. Svo falla 20 álnir af hverju for-
manns kaupi og svo undirgjöft, hvort það er smátt eður
stórt, þá dæmdum vèr þenna óvana af með öllu og í
engan máta meira gjaldist en svo sem fyrr skrifað stendur.
Svo og lízt oss að gjaldast skuli 40 fiskar af öllum þeirra
hlutum, sem á skipinu róa, fyrir hverja mjöltunnu, sem lögð
er með skipinu, en 20 fiskar fyrir hverja sýrutunnu, ef þeir
vilja mjöl og sýru hafa, ellegar missa, þó svo, að með hverjum
áttæríngi leggist ekki meir en mjöltunna og 2 tunnur
sýru, og með tólfæríngi hálf önnur tunna mjöls og 3 tunnur
sýru, en með minni skipum eptir því sem tala rennur til, með

1564. slíku gjaldi sem fyr skrifað stendur, og haldist vertíð fram
13. Mai. til tveggja postula messu, en skipeigandi og þeirra heimamenn hafi lóðar-kaup frí til fardaga, en hver leigumaðr annar gjaldi lóðar-kaup eptir því sem þeir kunna að forlíkast við þann sem á jörðu býr. — En hver sem þenna dóm dirfist að rjúfa, þá er hann sekur 4 mörkum við kóng, hvort sem hann er úngur eða gamall, ríkur eða fátækur, með þvílíkri grein, að lögmaður með lögréttunni sjái hér ekki aðrar lögmætar greinir á móti, því viljum vèr gjarnan þiggja og heyra hans forbetran, en ef hún finnst ekki af honum, þá skal þennan vorn dóm ekki rjúfa, utan vor högbornasti herra kóngurinn með beztu manna ráði. Samþykti þennan vorn dóm með oss áðurgreindur höfuðsmann, og setti sitt signet með vorum innsiglum fyrir þetta dómsbréf, hvert eð skrifað var í sama stað, degi og ári sem fyrr segir[1].

2. Juli. **Althings-Dom om Hoer og Leiermaals-Sager i Island. 2 Juli 1564.** — Denne saakaldte «Lángidómur», senere «stóridómur», er bekræftet af Kongen 13. April 1565 (see nedenf. S. 89). Særskilt aftrykt paa Holum 14. Juni 1743 tilligemed en islandsk Oversættelse af den kongelige Stadfæstelse, samt af Edens Forklaring, paa 4 Qvartblade[2]. — Afskrift fra omtr. 1580 i den saakaldte «Liber Bessastadensis» (Arne Magn. Samling 238. 4. fol. 101—103) og i Geheime-Archivet: «Island. 4de Supplem. Nr. 1 a» fol. 55—56. og i flere Haandskrifter. — M. Ketilss. II, 31—38. — Dansk Overs. bagved den danske Overs. af Jonsbogen Kh. 1763. S. 405—413 og hos M. Ketilss. II, 41—51. — Lat. Overs. i Dethardings Abhandlung von den isländischen Gesetzen. Hamb. 1748. 4. S. 14 20.

Vèr Arni Gíslason, þorlákur Einarsson, Gunnar Gíslason, Halldór Einarsson, Snæbjörn Halldórsson, Björn þorleifsson, Jón Ólafsson, Brandur Einarsson, þórður

[1]) Denne Dom er bekræftet af Laugmanden Páll Vigfússon med tilkaldte 6 Laugrettesmænd, paa Hliðarenda den 2. Januar 1565.

[2]) Flere særskilte Aftryk findes ikke. Kongslew's og Fleres Anförelse af en anden Udgave fra «kort för 1760», eller «fra 1760», beroer paa en Feiltagelse.

Guðmundsson, Gísli Sveinsson, Hallur Ólafsson, Þorvarður 1564.
Björnsson, Þórir Sveinsson, Þorsteinn Oddsson, Guðmundur 2. Juli.
Jónsson, Einar Gíslason, Einar Pálsson, Jón Sigurðsson, Magnús Ketilsson, Pétur Þorleifsson, Magnús Jónsson, Árni Jónsson, Magnús Jónsson og Oddur Tumasson gjörum öllum og sèrhverjum kunnigt, þeim sem þetta brèf birtist, lesa eða heyra lesið, að árum eptir guðs burð m. d. lx. iiij. föstudaginn næstan fyrir Visitatio Mariæ, þann þrítugasta dag Junii, á fimta ári ríkis þess högbornasta, stórmektugasta, víðfrægasta förs'ta og herra, konúngs Friðreks annars, þess nafns, með guðs náð Konge til Danmerkur og Noregs, vors allrakærasta og náðugasta herra, á almennilegu Öxarár þíngi, vorum vèr til nefndir af erlegum og velburðugum mönnum, Páli Vigfússyni, lögmanni sunnan og austan, og Eggert Hannessyni fyrir norðan og vestan á Íslandi, fulla grein á að gjöra, sem standa skyldi um aldur og æfi, fyrir allt fólk á Íslandi, alna og óborna, karlmenn og konur, frá þeim degi: hversu miklar fèsektir og háfar refsíngar vera skyldu á frændsemi og mægða spjöllum, hórdómum og frillulífi, sem að í vorum íslenzkum lögum ei var svo fullulega nè skilmerkilega ámálgað eður tileinkað, með því þann heiðurlegi, velbyrðugi og háttaktaði höfuðsmann Páll Stígsson, köngl. majest. befalníngsmann yfir allt Ísland hafði hèr dóms á beðizt af lögmönnunum, og þótti hèr svo stórleg þörf og nauðsyn á vera. sakir þeirrar óhæfu og fordæðuskapar, sem svo margan hendir opt og ósjaldan, ár eptir ár, mest sakir hegníngarleysis, sem guð foi betri, og etc.

Þá höfum vèr þessa grein á gjört, að þær seytján[1] persónur karlmanna og kvenna, að frændsemi og mægðum, sem til eru greindar í þeim gömlu kirkjulögum,

[1]) Det her tilsigtede Sted findes i Biskop Arnes Christenret cap. xx (Thorkel. Udg. S. 142), hvor der opregnes paa Qvindesiden: móðir, systir, dóttir, stjúpmóðir, sonarkona, bróðurkona, sonardóttir; stjúpdóttir, bróðurdóttir, systurdóttir, dótturdóttir, föðurmóðir, móðurmóðir, móðursystir, föðursystir, móðir konu manns, systir konu manns.

1564 sem verið hafa hèr í landið að fornu, skulu falla til
2. Juli. óbótamála og hafa fyrirgjört lífinu, karlmenn höggvist en konur drekkist; þeirra fè, fast og laust, standi til vors náðugasta herra kóngsins náða, hverja vægð og myskun sem hans háleit náð, fyrir guðs skuld og vorn auðmjúkan bænarstað, sakir fátæktar landsins vill hèr á gjöra, svo að hálfir þeirra peníngar mætti falla undir hans náð og krúnuna, en hálfir til fátækra náunstu erfíngja, eptir því sem vottar rèttarbót virðulegs herra Magnúsar kóngs Hákonarsonar um öll óbótamál[1], utan laudráð og drottins svik við kóng.

Þær persónur, som firnari eru að mægðum en fyrr eru taldar í greindum lögum, og þar stóðu ekki tilgreindar, sem eru: kona móðurbróður og föðurbróður, bróðurdóttir konu manns og systurdóttir konu manns, og aðrar persönur jafnskyldar og mægðar, svo í karllegg sem kvenna: þá seljum vèr þar á IX marka sekt, á hverju um sig, og í refsíng IX vandarhögg hvert um sig sem brotlegt verður, og sýslumenn skyldugir heima í sveitum þá refsíng á að láta leggja. — En kunni þessir menn í annað sinn brotlegir að verða og falla í sömu sök sín á millum, eður öðrum jafnnánum persónum, þá sèu þau sek XIIJ mörkum hvert um sig, og missi húðina fyrir valdsmanni. Kunni þessir menn í þriðja sinni brotlegir að verða í sama misferli, hafi fyrirgjört fè og friði, eptir slíkri myskun sem kóngur vill á gjöra, sem fyrr segir.

Hvervetna þar sem syskinabörn kunna sín á millum brotleg að verða, þá sèu þau sek hálffimtu mörk refsíngarlaust, sem fyrr hefir verið, og skilist að upp þaðan. En ef þau verða brotleg í annað sinni, gjaldi kóngi IX merkur, hvort sem hann eður hún verða brotleg sín á milli, eður við aðra jafnskylda. Verði þau brotleg í þriðja sinni með sama hætti, fari bæði útlæg sams árs, sem þau fyrst við komast, til kóngsins náða, án nokkra fègjalda.

Ef þeir menn verða brotlegir sem eru manni firr

[1] Den her tilsigtede Retterbod er trykt bag ved den islandske Text af Jonsbogen, Nr. XI, den danske Overs. S. 373.

en systrúngar at frændsemi eður mægðum, gjaldi kóngi 1564.
hálfa fjórðu mörk í fyrsta sinni. Verði þau brotleg í 2. Juli.
annað sinni, gjaldi kóngi vij merkur. En ef þau hafa
ekki fè til, hafi refsíng, ij vandarhögg fyrir hverja mörk
sem ógoldin er að næstum fardögum, utan þau fái borgunarmann fyrir sig. Kunni þau í þriðja sinn brotleg að verða sín á milli, eður við aðra jafnskylda, þá fari strax útlæg af þeim fjórðúngi í næstu iij ár, utan sá vili meiri mýskun á gjöra er kóngs vald hefir í hendi, eptir atvikum. Verði þrimenníngar brotlegir sín á milli, hvort heldur sem er að frændsemi eður mægðum, veri sek iij mörkum í fyrsta sinn og skili eptir löglega áminníng. Kunni þau í annað sinn brotleg að verða, eptir sitt fyrra bætt brot, þá sekist hvort um sig vj mörkum, og fari annaðhvort úr hèraðinu. En ef þau verða fundin í þessum misferlum í þriðja sinni, gjaldi ix merkur hvort, sem svo hefir brotið, og fari annað af fjórðúnginum, hvort sem sýslumanni með dándimanna ráði virðist hentugra að fara skuli. En kunni þau að falla í fjórða sinni, þá veri sek hvort um sig xiij mörkum við kóngdóminn og missi húðina. En ef fyrskrifaðir menn hafa ekki fè til, þá fái refsíng eptir marka tali af vandarhöggum, sem fyrr er sagt.

Þær persónur, sem brotlegar verða í þriðja og fjórða ættlegg, hvort sem er að frændsemi eður mægðum, þá skulu þau skilja og gjalda kóngi xij aura hvort fyrir sig, og fyrirbjóðist saman að giptast utan með kóngs leyfi. Verði þau brotleg í annað sinni, gjaldi kóngi iij merkur, hvort fyrir sig. En ef þau brjóta í þriðja sinni í sama misferli, gjaldi kóngi vj merkur hvort um sig. En ef þau brjóta í fjórða sinni, missi húðina hvortveggi og gjaldi engar fèsektir.

Þær persónur, sem löglega eru eigingiptar og kunna í einföldum hórdómi brotlegar að verða, gjaldi kóngi vj merkur fyrsta sinn hvort um sig. En ef giptur maður tekur gipta konu, eður gipt kona giptan mann, sekist hvort um sig xij mörkum. En hvort þeirra, sem ei hefir fè til að gjalda að næstum fardögum, fái tvö vandarhögg fyrir hverja mörk ógoldna, nema sá vili meiri myskun

1564. á gjöra sem kóngsvald hefir í hendi. Ef þau falla í
2. Juli annað sinn í sama sakferli sín á milli eður við aðra, annaðhvort einfalt eða tvöfalt, svari slíkum fésektum hálfu auknum, hvort um sig, og missi húðina. En hvort sem ei hefir fè til missi húðina, og hafi að auk aðra líkamlega refsing, sem xij skynsamir menn dæma. En ef annaðhvort þeirra manna kunna með sama hætti í þriðja sinn brotleg að verða, hvort heldur það er í einföldum hórdómi eður tvöföldum, og sannprófast meður opinberum verkum eður lóglegum skilríkum vitnum eður þeirra sjálfra viljanlegri og lostuglegri óneyddri meðkenníng og viðgaungu: þá skulu karlmennirnir missa sitt höfuð en konurnar drekkjast, eptir köngl. majest. recess ávísan, utan sjálfur kóngur vili meiri myskun á gjöra, en allt góz og eiguir hins sakaða falli til löglegra erfíngja, fyrir sakir fátæktar landsins.

þeir menn, sem geta börn í frillulífi, gjaldi xviij álnir hvort um sig að fyrstu barneign, en vj aura að annari barneign; að þriðju barneign xij aura hvort um sig; að fjórðu barneign iij merkur hvort um sig og fari af fjórðúnginum. Kunni þau í fimta sinn brotleg að verða sín á millum að fimta barni, missi húðina eður eigist. Skal presturinn til skyldur uppá síns embættis vegna, og svo sýslumaðurinn uppá síns valds vegna, slíka menn harðlega á að minna, að þau af láti þvílíkum óheyrilegum lifnaði og lifi meður engu móti í slíkum opinberum hneigslunum. þeir menn sem liggja í opinberum frillulifnaði, og ekki vilja af láta eptir síns sóknarprests þrjár kristilegar áminníngar, þá sè þeir sekir á hverju ári slíkri sekt sem fyrr segir, við hvert barn; vili hann eður hún á fimta ári ei af láta, þá missi húðina og sè þrisvar áminntir áður af prestinum á hverju ári, eptir því sem ordinantian ávísar.

Dæmdum vèr með fullu dómsatkvæði alla þessa vora skikkan og setnínga í forsjón og umbót vors náðugasta herra kóngsins og Danmerkur ríkis ráðs, það af að taka og við að auka sem hans högmektug náð meður ráðinu þætti oss hans kónglegrar náðar undirsátum, inn-

byggjurum og almúga fólki bezt henta í þessu fátæka landi. 1564.
Treystandi hans kóngleg náðmuni sig við oss myskunsamlega 2. Juli.
auðsýna í öllum vorum þrengjandi og áliggjandi nauðsynjum.

Samþykti með oss þennan dómgreindur bífalníngsmann Páll Stígsson og báðir lögmennirnir, og settu sín innsigli með vorum fyrrgreindra manna innsiglum fyrir þetta brèf, sem skrifað var í sama stað, tveimur dögum síðar en fyrr segir.

Kongelig Stadfæstelse paa Store-Dommen.

Lund 13. April 1565. — Originalen paa Pergament 1565.
i Stiftamts-Archivet i Island A. Nr. 105. Seglet bortkommet. 13. April.
Findes indført i Reg. p. a. Landene 8, 552. Trykt hos M. Ket. II, 52—53, III, 201 og i Fogtm. Reskriptsaml. II, 210 Anm.[1] Islandsk Overs. trykt særskilt med Dommen paa Holum 14. Juni 1743 og hos M. Ket. II, 38—40 efter Transscript fra 1570. — Dansk Overs. fra den islandske bagved den danske Overs. af Jonsbogen 1763. S. 413—414. — Lat. Overs. i Dethardings Abhandl. S. 20—21.

Vi *Frederik den Anden &c. G. A. V.* at os elskelig Powell Stisen, vor Mand, Tiener og Embitsmand paa vort Land Island, haver haft for os en Dom, som vore Undersaate Laugmend og Laugrettismend paa forne vort Land Island om Hoersag, Skörlefnit og denom, som dieris egne Slegt beligge, dömt have. Hvilken forne Dom vi have fuldbyrd, samtykt og stadfest, og nu med dette vort opne Bref fuldbyrde, samtykke og stadfeste, ved sine fulde Magt at blive udi alle sine Ord, Punkter og Artikle, som den udi alle Maade udviser og indeholder. Og efterdi same Dom, efter den gamle Kirkeloug, formelder om Obotemaal, saa at de som efter same Doms Liudelse blive befundet udi Ketteri, at beligge dieris egne Slegt, skulle miste Livet og alt dieris Gods at vere forbrott til os og Kronen. Da paa det forne vore Undersaate paa Island

[1]) I Anledning af Storedommens Indförelse paa Færöerne 1682. Fogtm. anförer ved denne Leilighed feilagtig Gabel som Stiftbefalingsmand over Island, hvilket han aldrig var, men derimod ved den Tid Henrik Bjelke. Iövrigt synes ikke selve Store-Dommen, men kun denne Stadfæstelse at være sendt til Færöerne.

1565. ikke skulle forarmis, saa og dieris Odel og Arvegods skal
13. April. denom frakomme, have vi af vor synderlige Gunst og Naade formildet og efterladet, og nu med dette vort opne Bref formilde og efterlade for^ne Artikel om Obotemaal udi saa Maade, at hvilken som efter denne Dag beligger sin egen Slegt, og med slig Last befindis, skal straffis paa Livet, og hans Lösör at vere forbrott til os og Kronen, men hans Odel og Arvegods skal kome til hans rette og sande Arvinge. Forbiudendis derfore alle, ehvo de helst ere eller vere kunde, serdelis vore Fogitter, Embitsmend og alle andre for^ne vore Undersaate paa Island, her imod efter denne Dag, paa dieris Odel og Arvegods for de Sager, som for^ne Dom indeholder, efter som forskrevit staaer, at forsvare, Forfang at gjöre, eller udi nogre Maade at uforrette. Under vort Hyllist og Naade. Givet paa vor Gaard udi Lund, den xiij. dag Aprilis Aar Mdlxv.

13. April. **Aabent Brev, hvorved Kongetienden af Rangarvalla og Bardastrands Sysseler henlægges til Skalholt Skole.** Lund 13. April 1565. — Reg. p. a. Land. 8, 552 b.; Finn. Joh. Hist. Eccl. III, 16; M. Ket. II, 54—55.

Vi Frederik den Anden &c. G. A. V. at vi af vor synderlig Gunst og Naade, saa og paa det Skolen for synden paa vort Land Island saa mögit dis bedre maa ved Magt holdis og have sin Ophold, og unge Personer der sammesteds kunde leris og optuglis udi Guds Frögt og bogelige Konster, have undt og tilladt, og nu med dette vort obne Bref unde og tillade, at vore og Kronens Tiender af Rangervalde og Bardestrande Sysler maa her efter vere og blive til samme Skole, og opberis til Skolens Ophold, og ikke til andet, til saa lenge vi anderledis derom tilsigendis vorder. Thi forbiude vi o. s. v. — Givit paa vor Gaard udi Lund, den xiij. dag Aprilis, Aar Mdlxv.

27. Sept. **Lensmandens og Biskoppens Anordning om Sogne-Inddelingen og Kirkerne i Sneefjeldsnæs Syssel m. v.** Bessastad, 27. Sept. 1565. —

Efter en ældre Brevbog i Geheime-Archivet: «Island 4. Supplement Nr. 1 a,» fol. 31 b henført til Datum 27. Decembr. (?), jevnf. Espól. Isl. Árbækur IV, 133. 1565. 27. Sept.

Vèr Páll Stígsson Kóngl M^ts Befalníngsmann yfir allt Ísland og svo Herra Gísli Jónsson, superintendens í Skálholts stigti, heilsum öllum yðnr sem byggið og búið og eruð útí Snæfellsness sýslu, kunnugt gjörandi, að um kirkjur og sóknir höfum vèr, sökum nanðsynja, með dándismanna ráði, sem eru: Herra Marteinn Einarsson, sira Loptur Narfason, sira Ólafur Sveinsson, Jón Halldórsson, Brandur Einarsson og Árni Oddsson, svo fellda skikkan og skipan giört innan sagðrar sýslu sem hèr greinir: að á Breiðabólstað á Skógarströnd skal vera alkirkja og þessi sókn til liggja, Hólátur (= Hólmlátur), Laxárdalur, Borgir, Leiti, Býlduhóll, Vörðufell, Bakki, Valshamar, Drángar, Háls, en hinar samt til Eyrar, og Úlfarsfell, og skal einn prestur hafa þessar báðar kirkjur — og að þinga-sókn um Eyrar sveit skal liggja til Setbergs, og skal í Krossnesi vera hálfkirkja, sem áður hefir verið. — Item að Fróðá, milli Höfða og Ennis, skal vera alkirkja, og þar til liggja Máfahlíð, og þeir bæir er undir Máfahlíð hafa legið, svo og skal til Fróðár kirkju gjaldast tíundir og tollar, sem áður hafa goldizt til Máfahlíðar hálfkirkju, því hún skal með öllu af leggjast; en Ingjaldshóls kirkja skal vera samt sem hún að fornu verið hefir með allri sinni rentu, og þar til liggja Saxahóll og Öndverðarnes. — Item skal í Lóni byggjast sóknarkirkja og undir liggja þessir bæir: Hólar, Garðar, Hella í Bervík, og Dritvík, með tollum og tíundum, svo og skulu allir búðarmenn og róðrarmenn í Dritvík og Lóni gefa til kirkjunnar uppheldis árlega, einn fisk hver maður, og greiða þá þeim sem kirkjuna halda; en ef nokkrir vilja þrjózkast og ekki greiða þennan fisk viljanlega, þá skal Kgl. M^ts umboðsmaður makt til hafa, að taka af þeirra hlut einn fisk kirkjunnar vegna. Item skal á Laugarbrekku vera sóknarkirkja með þessum bæjum tillögðum: Dagverðará, Miðvellir, Öxnakelda, Brekkubær,

1565. 27. Sept. Vætakrar, Arnarstapi, með tollum og tíundum. Hnarar kirkja skal vera samt sóknarkirkja, skal þar til liggja öll Breiðavík út að Sleggjubeinu, en í Hraunhöfn bænhús. Gaularkirkja og Hofstaða kirkja skulu vera samt með allri sinni rentu sem til forna. — Miklholts kirkja skal vera sem til forna, og þar til liggja sókn og renta frá Hóls-landi, Hömlholti, Rauðkollsstöðum, Hrútsholti, Söðulsholti, Haffjarðarey og Hausthúsum. Af Haffjarðareyjar kirkju skal byggjast kirkja í Hrossholti, til þess að presturinn megi hvílast þar tveim nóttum saman þá hann fremur þjónustu fyrir fólki, þá nauðsyn til dregur. Rauðamels kirkja skal afleggjast. Item skal Kolbeinstaða kirkja standa samt með allri sinni rentu, og til liggja Kolviðarnes, Hrossholt, Dalsmynni, Þverá, Akurholt, Gerðuberg, Ytri-Rauðamelur. Að Krossholti skal kirkja uppbyggjast, ekki þó stór, og sókn til liggja: frá Jörfa, Brú, Hrauni, Einholti, Litla-Kállalæk og Skiphyl; en hálfkirkja á Rauðamel hinum syðra skal með öllu afleggjast.

Hèr megi þèr vita að rètta yður eptir, því að vèr viljum láta þetta svo haldast sem áður er skýrt, en hver annars eða hèr í móti gjörir, þá sè hann sekur og svari 4 mörkum, sem fyrir dómrof. — Og til sanninda hèr um setjum vèr áðurnefndir menn vor innsigli fyrir þetta brèf, hvert að skrifað var heima á Bessastöðum þann 27da dag 10br. 1565.

1566. 1. Mai. **Dom, bekræftet af Laugmanden, om Tiende, Gjaftold, Lysetold og Ligsang. Miðgörðum 1. Mai 1566.** — Afskrift i „Liber Bessastadensis" fra omtrent 1580. (A. Magn. Nr. 238. 4. fol. 108 og 129b—130); en anden i Haandskrift i det kongel. Biblioth. gamle kongel. Saml. Nr. 1159. Fol.

Öllum mönnum sem þetta brèf sjá eður heyra senda Þorleifur Einarsson, Brandur Einarsson, Steinþór Finnsson, Jón Halldórsson, Árni Oddsson, Guðmundur Gíslason, Jón Jónsson, Þórður Þórðarson, Jón Gíslason, Ólafur Jónsson, herra kóngsins eiðsvarar, Halldór Jónsson, Hannes Björnsson, Erlendur Jónsson, Páll Teitsson, Pètur Ólafsson,

þorleifur Bjarnason, Guðmundur Sigurðsson og þorkell Jónsson kveðju guðs og sína, kunnugt gjörandi: 1566. 1. Mai.

þá liðið var frá guðs híngaðburði 1566 ár, fyrsta dag Maji í Miðgörðum í Staðarsveit á þíngstað réttum, vorum vèr í dóm nefndir af erlegum velbyrðugum manni Henrich Krag, Kgl. Mt. Fóveta yfir Snæfellssýslu, til að skoða og rannsaka og fullnaðar dómsatkvæði á að leggja, hvert afl og makt að hafa skyldi sú tvídrægni og óhlýðni, sem á milli kóngsvaldsins og almúgans er og verið hefir. Í fyrstu um þann góðvilja eður gjaftoll, sem hèr í landið hefir verið, og á alþíngi hefir af Kgl. M. náðar umboðsmönnum, lögmönnum og lögrèttunni samþykkt verið að haldast skyldi, hvað oss virðist í sumri grein nógu harðlega að farið vera, vegna fátæktar landsins, bæði kóngsvaldsins og kirkjunnar vegna. Í annari grein um þá menn, sem eigi sækja sín skylduþíng. Item í þriðju grein um venjulegar tíundir, sem að fornu hafa hèr í landið verið. Item í fjórðu grein um þá venjulega tolla, sem til koma kennimönnum og þeim sem kirkjurnar halda. Item í fimtu grein um helgidaga höld. —

því í Guðs nafni amen: Að heilags anda náð tilkallaðri og að öllu svo prófuðu og fyrir oss komnu, dæmdum vèr fyrrskrifaðir dómsmenn með fullu dómsatkvæði um áðurgreinda sýslumanns og prófasts gjaftolla, að þeir sem nokkra tíund gjöra skyldu gefa árlega v álnir í þessa báða gjaftolla. En þeir sem tíunda v hundruð og skattbændur inn til x hundraða gefi x álnir í þessa báða tolla. Í líka máta þeir sem að eiga x hundruð eður meira, [til xx hundraða, gjaldi xv álnir í þessa báða tolla, hvort sem þeir eru búfastir eða búlausir; sömuleiðis þeir sem eiga xx hundraða eða meir, gjaldi xx álnir í báða[1], og hèr í þessum þremur sýslum gjaldist ei frekari gjaftollar þó meira eigi. En þeir sem enga tíund gjöra, sýni kóngs valdsmanni nokkra hlýðni, þeim til hagnaðar;

[1]) fra [til xv hundraða, gjaldi xv álnir í þessa báða tolla; líka þeir sem eiga xv^{c}, inntil xx^{c}, gjaldi xx áln. í báða tolla, hvort þeir eru búfastir eða búlausir. A. Magn. 55. 8°.

1566. en um búðarsetumenn höndlist sem tilforna hefir verið. —
1. Mai. Í öðru lagi dæmdum vèr eptir lögbókarinnar orðum alla búfasta menn skylda að sækja iv þíng án löglegra forfalla, sem er: hreppstjórnar þíng, manndráps þíng, manntals þíng á vor og kóngsbrèf að heyra á haust eða á leiðum, sekur ij aurum við kóng fyrir hvert sem ekki er sókt, en hver sem fellir boð að þessum þíngum eður öllum öðrum, svari sekt fyrir þá alla er á þeirri boðslóð liggja sem ekki kom til boð, svo fátækur sem fullríkur bóndi. — Í þriðja máta dæmdum vèr venjulegar tíundir, sem að fornu hefir verið, skyldi gjaldast, og þurfamanna tíund eptir hreppstjórnarmanna ráði og skipan, og uppboðin að Marteinsmessu eð seinasta. En um þær tíundir þrjár: kóngs tíund, kirkjunnar og prestsins, skulu gjaldast eptir venjulegum hætti í tíundar eindaga, sem er fimti dagur viku þá iv vikur eru af sumri, og flyti hver til sinnar sóknarkirkju þessar allar tiundir, og sè þar að lögum við skildur, taki þar kóngs umboðsmaður sinn hlut, prestur sinn og kirkjunnar umboðsmaður sinn, en hver sem ei geldur þessar tíundir sínar í fyrrnefndan eindaga, sè sekur iij mörkum fyrir hverja tíund, utan hann eður þeir sem kirkjurnar halda, eða tíundirnar taka, gjöri annan sama sín á millum. — Í fjórðu grein um þá venjulega tolla sem kennimönnum tilkoma, eður þeim sem kirkjur halda, sem er legkaup og líksaungseyrir, þíngatollar og ljóstollar, skulu gjaldast eptir venju, eptir því herra kóngsins náðarbrèfi sem hans náð hefir útgefið og hèr er inn komið í landið, og á alþíngi hefir almennilega upplesið verið [1], en prestarnir og kirkjubændurnir sèu skyldugir að hafa graftól sem þörf gjörist, ala menn, og einn hest, ef þá kann að nátta sem koma með menn til graptar og svo börn til skírnar; en þíngatollar gjaldist af öllum sem áður verið hefir. — Í fimtu grein þá dæmdum vèr um þá helga daga, sem nú eru boðnir og haldast skulu eptir Kgl. Mt^s Ordinantiu, en hver sem þá brýtur og ei heldur sè sekur vj aurum

[1] see 19. Nov. 1542.

fyrir hvern vj aura dag, að undanteknum þeim þremur Kristshátíðum, sem er Jóladagur, Páskadagur og Hvítasunna, en hver sem þá brýtur sè sekur xij aurum. En hver sem þá páfans helgidaga heldur, sem af eru skipaðir, sekur vj aurum fyrir hvern vj aura dag, en xij aurum fyrir hvern xij aura dag. — En hver sem þennan dóm rýfur í sèrhverri grein, sè sekur iv mörkum í dómrof, nema sá vili meiri myskun á gjöra sem konúngsvald hefir í hendi. — Lögsamdi og samþykkti þennan vorn dóm með oss áðurskrifaður konúngs umboðsmaður og setti sitt zignet með vorum fyrrgreindra manna innsiglum fyrir þetta dómsbrèf, hvert eð skrifað var í sama stað, degi og ári sem fyrr segir. 1566. 1. Mai.

Úrskurður Eggerts lögmanns uppá þennan dóm:

Eg Eggert Hannesson, lögmaður norðan og vestan á Íslandi, gjöri góðum mönnum kunnugt með þessu mínu opnu brèfi, að velbyrðig mann Henrik Krag hefir auglýst fyrir mèr eitt dómsbrèf, sem í fyrstu grein hljóðar uppá setta gjaftolla og samþykkta; í annari grein um hèraðsþíngsóknir; í þriðju grein um venjulegar tíundir; í fjórðu grein um þá venjulegu tolla, sem að til koma kennimönnum og þeim sem kirkjur halda; í fimtu grein um helgidaga höld, og hefir nú fyrskrifaður velb. mann Henr. Krag mig til krafið og skyldað uppá lagauna vegna hèr ljósan úrskurð laganna yfir að segja, hvort sá dómur í sínum greinum sumum eða öllum eða engum skyldi við magt blífa og haldast, hefi eg þennan dóm innvirðilega skoðað, og rèttilega rannsakað, virðist mèr dómurinn friðsamlegur og eptir lögum dæmdur hafa verið, og af því að guð segir sjálfur, að allt vald sè af guði gefið og þarfyrir ber oss því hlýðni að veita; í annari grein, fyrst valdið er af guði, þá skipar og Kristur: gefið það guði sem guði tilheyrir, en valdinu það því tilheyrir, hvar að fleiri greinir má til finna í guðs lögum og setníngi. Item í brèfi Magnúsar konúngs segir svo: að höfðíngjar skulu halda láta guðs frið og góðra manna frelsi í milli kristinna manna, og þeim með lögum hógsamlega að hegna, sem að öðrú verða prófaðir, já,

1566. hverjum eptir sinni forþènan. Í annari grein þar eð svo segir:
1. Mai. „Eigi mega höfðíngjar ánauðga fólki með ofmikilli ágirnd, og að ei mega menn synja höfðíngjunum rèttrar þegnskyldu fyrir þrjózku sakir og skammsýnnar fávizku", með þeim fleirum greinum sem hèr að lúta, og svo að sèrhverri grein, sem í fyrskrifuðum dómi standa, bæði í andlegum lögum og veraldlegum. — Því í guðs nafni, amen, að öllu svo prófuðu og fyrir mig komnu, þá segi eg, greindur lögmann, fyrskrifaðan dóm, með þessum mínum lagaúrskurði og órofnu lögmáli, myndugan og skjallegan, og við magt skulu haldast með öllum sínum greinum og artíkulis, sem hann útvísar og inniheldur, og til meiri staðfestu hèrum set eg mitt innsigli neðan á þetta brèf, hvert skráð var á Sauðafellí í Miðdölum xiij. d. Oct. anno 1566.

1571. **Reskript, ang. Uddeling af et Hundrede Daler**
28. April. **til fattige Præster i Holum Stift. Frederiksborg 28. April 1571** [1]. — Finn. Joh. Hist. Eccl. Isl. III, 17; M. Ket. II, 64—65.

Vi Frederik den Anden &c. helse Eder, os elskelig Johann Boeholt, vor Mand, Tiener og Befalingsmand paa vort Land Island, og hederlig Mand Her Gudbrand Torlakssøn, Superintendent udi Hole Stigt der sammesteds, med Gud og vor Naade. Vider, at vi ere kommen udi Forfaringe, hvorledis Sognepresterne udi forne Hole Stigt mögit skulle vere forarmede og hverken vere med ubekvemmelige Bolige eller nötturftige Underholdninge forsörgede. Thi bede vi eder og befale, at I med det allerförste forfarer, hvorledis og i hvad Maade fornefnte Sogneprester i Hole Stigt bedst kunde blive med Verelser og Vonninger forsörgit, for dennum der nu ere og deris Efterkommere. — Sammeledis have vi bevilligit, at fornefnte Sogneprester, hvilke som fattige og nöttörftige ere, til Hielp til deris Underholdninge aarligen mue bekomme af Mödrevalde Kloster i Hörgerdal et Hundrede Daler,

[1]) see 20. Marts 1573; 21. Marts 1575; Resol. 6. Mai 1702 § 7.

hvilke I samtlig paa vore Vegne skulle skifte og uddele emellum fornefnte fattige og nödtörftige Sogneprester, og naar I saa om deris Bolige og Verelse, saa og fornefnte Penninge uddelt og skift haver, og alting dermed ordentlig gjort og bestilt, at I da det under eders samtlig Segel skriftlig forfatter og os tilskikker. Siden ville vi derpaa lade udgaae vort Brev, saa det altid derefter maa og skal blive holdet. Dermed gjöre I vor Villige og Befaling, thi tager der ingen Forsömmelse fore. Givet paa vort Slot Frederiksborg den xxviij Aprilis Aar Mdlxxi. 1571. 28. April.

Reskript til Lensmanden og Biskoppen paa Holum om Uddelingen af den til fattige Præster i Holum Stift bevilgede Understöttelse. Skanderborg 20. Marts 1573. — Norske Tegn. I, 30b; Finn. Joh. Hist. Eccl. III, 17—18; M. Ket. II, 67—69. — **Uddrag.** 1573. 20. Marts.

Frederik den Anden &c. vor Gunst tilforn. Vider at eftersom vi forgangen 71 Aar lod til eder udgange vort obne Bref, om de Prester udi Hole Stigt, som hverken med Bolige eller Underholdning ere forsörget, at I der om med det allerförste skulle forfare — — — da forfare vi, at endnu af vor Befalning intet er udrett, givis og tilkiende, at du, Johan Bochholt, dig haver ladet fornemme, at for^ne^ fattige Prester intet skulle have af for^ne^ et Hundrede Daler af Mödernevelde Kloster, men at vi derom anderledis skulle vere tilsinds, saa vide vi os ikke at besinde, at vi derpaa haver gjort nogen Forordning, ei heller dig befalet det anderledis at bestille, ville derfore at for^ne^ vor Forordning skal gaa for sig, bedendis eder endnu samtligen, og ville, at I alting med for^ne^ Sogneprester efter for^ne^ vort Brefs Liudelse forhandler og for^ne^ Penge uddeler, og det, eftersom för er rört, udi Skrift under eders Seigel forfatter og til os forskikker, saa ville vi derom lade vort Bref udgaa, at det her efter saa maa og skal blive holdet. Der med skeer vor Villie

1573. og Befaling, thi lader det ingenlunde. Skrevet paa vort
20. Marts. Slot Skanderborg den xx. dag Martii Aar Mdlxxiij.

20. Marts. **Aabent Brev til Holum Stift, at kun lærde Mænd skulle beskikkes til Provster. Skanderborg 20. Marts 1573.** — Norske Reg. 1, 42; Finn. Joh. Hist. Eccl. Isl. III, 18—19; M. Ket. II, 69—70.

Vi Frederik den Anden &c. G. A. V. at efterdi vi ere kommen udi Forfaringe, at paa vort Land Island udi Hole Stigt skal findis stor Uskikkelighed med Provester, saa at der med intet holdis efter Ordinantsen, men Syslemendene, som aldelis ulerde ere, nu bruges til den Befalninge. Da paa det alting med Religionen saa meget des flittigere, bedre og skikkeligere maa til gange, og intet der over skulle blive forsömmit: ville vi, at Superintendenten der udi Stigtet, os elskelig, hederlig Mand Her Gudbrand Torlakssen, strax maa og skal tilskikke udi hvert Syssel, og saa mange Steds Behof gjöris udi hans Stigt, af Prestmendene de lerde og skikkelige ere til Provester, og de skulle vere hans Medhielpere med Kirkerne at visitere, og udi andre Maade efter Ordinantsens Lydelse, og naar nogen af forne Provester dör og afgaar, da skal Superintendenten som nu er, og hans Efterkommere, strax igien tilskikke udi hans Sted en anden lerd og forstandig Mand, som samme Befalning kan forestaa. Og skal samme Provester aarligen for deris Umage have hvad som Ordinantsen derom formelder og dennom tilholder, hvilket vi ville at altid herefter saa dermed holdis skal. Thi forbiude vi alle, ehvo de helst ere eller vere kunde, serdelis vore Fogeder paa Island, Laugmend, Syslemend der sammesteds, og alle andre, forne Her Gudbrandt Torlakssen eller hans Efterkommere, Superintendenter der sammesteds, her imod, efter som forskrevit staaer, at hindre, eller udi nogen Maade Forfang at gjöre, under vor Hyllist og Naade. Givit paa vort Slot Skanderborg den xx. Dag Martij Aar Mdlxxiij.

Aabent Brev til **Skalholt Stift**, at kun lærde **Mænd** skulle beskikkes til **Provster**. Frederiksborg den **31**. Januar **1574** — Norske Reg. 1, 65b; M. Ket. II, 72—73. 1574. 31. Januar.

Vi Frederik den Anden &c G. A. V. at efterdi vi ere komne udi Forfaringe, at paa vort Land Island udi Skalholt Stigt skal findis stor Uskikkelighed med Provester — o. s. v. — — ville vi at Superintendenten der udi Stigtet, os elskelige hederlige Mand Herr Gisle Jonssen strax maa og skal tilskikke udi hvert Syssel o. s. v. — (iövrigt ligelydende med næstforegaaende Brev). — — Givet paa vort Slot Frederiksborg den 31. Januarii Aar Mdlxxiiij.

Brev til Island, at ingen **Sag** maa indstævnes for **Kongen** og **Rigsraadet** förend den er **paadömt i Landet selv**. Frederiksborg **5**. April **1574**. — Norske Tegn. I, 52b; M. Ket. II, 74—75. 5. April.

Vi Frederik den Anden &c. helse Eder alle, vore kjære tro Undersotte, Bönder og menige Almue, som bygge og boe over alt vort Land Island, evindeligen med Gud og vor Naade. Vider at vi komme udi Forfaringe, at mange af eder om adskillige Sager og Tretter, som sig under eder begiver, understaar eder at drage hid neder udi Riget til os, og fordre om Stefninge, uanseet at eders Sager hiemme til Laugtinget (og) udi Sysselne ikke ere ordelet eller fuldt som det sig bör, hvorover samme eders Sager en Part ere dunkel og meget uklare naar de kommer for os og vore elsk. Rigens Raad, saa vi os ikke noksom der udi kunde rette. — Da efterdi til Laugtinget bör at gaae Dom paa alle Sager, för de skulle stefnis med Kongens Stefning, og paa det I ikke skulle reise saa lang og viid en Vei til forgevis og siden forvisis hiem til Laugtinget, ville vi at ingen Sager skulle komme for os og vore elskel. Rigens Raad, för end Dom er gangen hiemme. Dog dersom nogle haver denum at

1574. beklage over Laugmendene der paa Landet og hvis Domme
5. April. de udgive, mue de Laugmendene indstefne for os og for höygere Ret, da skulle denum vederfares hvis Loug og Ret er. Hvor efter I eder fremdelis kunde vide at rette. Givit paa vort Slot Frederiksborg den v. dag Aprilis, Aar Mdlxxiiij.

Juli. **Althings-Resolution** ang. **Tiende** m. m. **Juli 1574.** — Althingsbog fra 1570 til 1606 i Geheime-Archivet: «Island 4de Supplem. Nr. 1 b.» fol. 20. — **Uddrag.**

1. Í fyrstu leizt oss það orð «lènsmann» vera svo mikið sem sýslumann, og þá svo mikið vald eiga að hafa, sem þeirra bífalníngsbrèf inniheldur af yfirvaldinu — 2. Item í annari grein, um þann kristinrètt sem stendur um tíundargjörð og vor gömul lög halda, leizt oss nógu hart og ekki herða mega; en um dauða peninga[1]: skal virða iij^c, og felli svo niður, að eitt hundrað verði til tíundar, sem að fornu, og tíunda allt það sem hann á skuldlaust í fardögum, og eignist hver sök á sinni tíund, ef ógoldið er eptir lögum; en að þriðja ári falli helmíngur þess fjár, sem ótíundaður er, undir kóng, en annar helmíngur falli undir nánustu frændur þess er braut. En ef fastaeign fellur undir kónginn, þá skulu erfíngjar lausn á eiga, og hafi lýst innan x vetra, og aldrei falli meira en ótíundað er, þó tíundarhöldin verði meiri. — 3. Í þriðju grein, að gjaldast skuli tíund fátækum[2] af öllum kóngs jörðum og kirkjunnar, sömuleiðis af beneficiijörðum og bænda-kirkju-jörðum, utan heimagarðarnir sjálfir og þeirra lausafè, sem kirkjunum til kemur. — 4. Item í fjórðu grein, að tilgjöf kvenna, hvort ómagar hans eður hennar skulu uppá hana gjörast, leizt oss svo, að helmíngur tilgjafar skal leggjast, ef nauðsyn krefur, til hennar og hennar ómaga, en hálf fyrir hann og hans ómaga, þó ei fyr en þau hafa eydt öllu öðru sínu gózi.

---

[1]) Althíngs-Resolution 1604.
[2]) Althingsdom 1579, 1595, 1605, 1622.

— 5. Item í fimtu grein, þar sem að ómögum er í ættir skipt, og sè ekki fjórmenníngar til og þar fyrir innan, þeir eð fè eður forlagseyrir hafa til, þá hverfi hvorutveggju í aðra ættkvísl eptir rèttri tiltölu, fyr en á hreppa, og skal allt til virða í landi og lausum eyri. — 6. Í sjöttu grein, að ef maður slær mann með lurki eða steini, sè eigi meiri sekt við en xiij merkur á v högg-um (í bók Jóns lögmanns segir: «at fimta höggi»). — 7. Item sjöunda grein, þar sem svo stendur: «þar eru þeir hreppsmenn, sem þeir hafa upp fæðzt, eður þar sem þremenníngur hans er vistfastur» — þá leizt oss, að sá hans þremenníngur eigi v hundruð skuldlaust og ómagalaust. 1574. Juli.

Anordning om Præsternes Indtægter i Holum Stift. Frederiksborg 21. Marts 1575. — Orig. i Bispe-Archiv. i Isl. «Bref frá Hólum» Fasc. I, Nr. 4; Norske Reg. 1, 114 b — 116; Finn. Joh. Hist. Eccl. Isl. III, 20—23; M. Ket. II, 75—79.

1575. 21. Marts.

Vi Frederik den Anden &c. G. A. V. efter som mange fattige Prestmend udi Hole Stigt paa vort Land Island have dennum beklaget, ikke med tilbörlig Rente og Indkomst at vere forsörgede, eller at have Bolige eller Prestegaarde at boe paa, hvorfore vi nogen Tid siden forleden have tilskrevit os elskelig Johan Bochholt, vor Befalingsmand der paa Landet, og hederlig Mand Her Gudbrand Thorlakssen, Superintendent udi forne Hole Stigt, at de samtligen skulle betragte og overveyge, hvad Rente og Bolige samme Prestmend, som ere bröstholden, kunde udleggis, saa de tilbörligen kunde blive forsörgede: da have de nu haft for os paa Islands Tungemaal et obet beseiglet Bref om samme Skik, de med andet forstandigt Folk der paa Landet gjort haver, fast udi denne Indhold paa Danske, som her efter fölger:

1. Först, at alle de Prestegaarde, som tilforn haver veret Prestebolige, men nu udi lang Tid have veret bruget af Bönderne, skulle igien komme til Presterne, saa framt der findis Preste, som ville tage vid dennum. — 2. Skulle ogsaa Prestene nyde hvis Told og Tiende

1575. de have haft af Arilds tid og denum bör efter Ordi-
21. Marts. nantsen, som er Höetold, Liusetold, der Presten tager at gjöre Kirkens Lius af; item hvad der givis til Kirken for Begravelse, det og at skulle forvendis did heden, som det gafs tilforn. — Disligiste skal hver Prest have Tiende af alle de Bönder og Gaarde, som ligge udi hans Sogn, ehvem som helst samme Gaarde tilhöre, hvad heller det er Kronens, Domkirkens, Klosters eller Preste-Tienere; men af Klosterne selv skal Presterne ingen Tiende have, og ei heller af det Qveg, som Klosterne tilkommer, men af alle andre Gaarde og Boel skulle de have Tiende, ligesom de tilforn have haft af Domkirkens Gaarde og Bolige. — 3. Der skal og udi hvert Kloster holdis en Sogneprest og en Degen, der fore skal Presten have ccc[1] til aarlig Rente af Klosterne, og derforuden sin Told og Tiende af Bönderne; men om Presterne ere gifte, som ere paa Klosterne, skulle de have et af Klosternis Bolige at boe paa, som beleiligt er for Sognefolket, for saadan Leie, som der pleier af at gaae og ret kan vere, og Degnen skal have Klæde og Föde af Klosteret. — 4. Item Oxnehols Kirke skal ödeleggis, og Sognefolkit at söge til Mörkaa[2], med al Told og Tiende, for Prestens og Kirkens Fattigheds Skyld, — 5. Den anden Prestegaard, som ligger udenfor Landet i den lille Ö, som kaldis Grimsö, og hertil haver verit leiet Prest til for vis Lön, skal her efter vere en fri Prestegaard, og der til skal Presten have aarligen c af vor Almisse, og c af Munkisvraa[3] Kloster, og c af Mödrevele[4] Kloster efter gammel Skik, med hvad andet Fisk, Hval, Fugl og Æg der udi Öen, som han haver haft af Arilds Tid. — 6. Sammeledis efterdi der udi Hole Stigt mangesteds ikke er Prestegaarde udi Kirkesognerne, da skulle disse efterskrevne Domkirkens Gaarde og Bolige vere og blive altid her efter fri Prestegaarde, som Presterne skulle boe

[1]) = tre Hundreder. — [2]) Myrká. — [3]) Múnkaþverá. — [4]) Möðruvöllum.

og residere udi: Först Öyerdalsau[1], med 6 Kiör; Mörkaa, med 6 Kiör; Audkule, med 6 Kiör; Ripur, med 6 Kiör. — Item den Prest, som haver Hofstader og Fluemyre[2] Kirker, han skal have en af Domkirkens Gaarde at boe paa, som haver verit givit af til Afgift ce, med 6 Kiör. — Den Prest som haver Hof og Mikleby skal have en anden Domkirkens Gaard til fri Bolig, (som) haver værit givit af aarligen ee, dertil med 6 Kiör. — Udi lige Maade skulle disse efterskrefne Klostergaarde udleggis til Prestegaarde, först Hof paa Skagestrand, med en liden Bolig, som hider Styennestad[3], og den Prest der boer skal have dertil eclx[4] af vor Almisse. — Item Thingöre Klosters Gaard, kaldis Hjaltebakke, skal vere en fri Prestegaard, og der til e af Almissen. — 7. Item her foruden skal givis af vor Almisse dcelx[5] udi hvert Syssel til fattige Prester, som her efter skrevit stander: 1575. 21. Marts.

Presten paa Gord[6], c. — Presten ved Nyvatten[7], celx. — Presten paa Nes i Adel-Rökedal, ec. — Presten paa Stad i Kyni[8], e. — Presten paa Öjerdalsaa[9], c. — Presten paa Glesseby, Lid[10] og Svalbard, ec. — Presten paa Stadaskogi[11], e. — Presten paa Hollumdall og Miehelegord[12], ce. — Presten paa Grund og Mödervelle, elx. — Presten paa Hvame i Laxedal, c. — Presten paa Fagrenes cec, og dertil e fran Domkirken for samme Prestes Fattigdoms Skyld. — Presten paa Rip, e. — Presten paa Mikleby udi Oxlandtslid[13], clx. — Sjöe Torlaehssen[14], e, til hans Vilkaar kan blive bedre. — Presten paa Stad udi Rutefiord, lx. — Presten paa Blandedalshole, lx. — Presten paa Tjörn i Vadsnes og Hvame[15], c.

---

[1]) Eyjadalsá. — [2]) Flugumýri. — [3]) Steinnýjarstaðir, nu Steinastaðir, Johnsens Jarðatal S. 244. — [4]) d. e. 2½ Hundrede. — [5]) d. e. 7½ Hundrede. — [6]) Garðr í Kelduhverfi. — [7]) Mývatn. — [8]) Þóroddstað í Kinn. — [9]) Eyjadalsá. — [10]) Glæsibæ, Lögmannshlíð. — [11]) Stærra-Árskógi. — [12]) að Hólum, Dal og Miklagarði í Eyjafirði. — [13]) Miklabæ í Óslandshlíð. — [14]) sera (Þorleifr) Þorláksson. — [15]) Tjörn á Vatnsnesi og Kirkjuhvammi.

1575. 21. Marts. — Presten som nu boer paa Nup[1], ec, saa lenge han der boer, men efter hanum skal Staderbakke Sogn og forne Nups Kirke komme til samen. — Presten paa Quiebeck[2] skal have til samme Sogn et andet Sogn, kaldis Seglenes, og der til c af Domkirken aarligen.

End om nogen Prestmand tilföies synderlig Nöd og Trang for mangfoldig Börn og anden Fattigdoms skyld hanum tilslaer, da skal af den Almisse tagis fra denum, som mindst have det i Behof, og med Bispens og Herritsfogedens Samtökke uddelis iblant de vedtörftige, dog med saa Skel, at samme Rente ikke skal bort vendis fra den hun er tagen fra, men igien komme naar den fattige död er, eller han anderledis bliver forsörgit.

Hvilket forne Bref, Skik og Ordning vi af vor synderlige Gunst og Naade have fuldbyrdt, samtykt og stadfest ved sin fulle Magt at skulle blive, udi alle Ord, Punkter og Artikler, efter som det udviser og indeholder, udi alle Maade. Givit paa Frederiksborg xxi. Martii Aar Mdlxxv.

1576. 19. April. **Aabent Brev, at grove Syndere skulle afflöses i Domkirkerne. Frederiksborg 19. April 1576[3].** — Norske Reg. 1, 142 b; Finn. Joh. Hist. Eccl. Isl. III, 23—24; M. Ket. II, 80.

Vi Frederik den Anden &c. G. A. V. at vi ere komen udi Forfaringe, at det haver verit en gammel Sedvane og Brug paa vort Land Island, at naar nogen er bleven befunden udi obenbare grove Synder og Laster, som er Hor, Mord, Blodskam og andre saadanne Guds Fortörnelser, da haver slige obenbare Syndere veret tilholden at tage obenbare Skrift og Aflösning udi almindelige Forsamlinge udi Domkirkerne, og ikke udi Landskirkerne, hvor de have verit boendis, för nu paa en stakkit Tid, nogre vore Sysselmend haver holdit over den Skik her

---

1) Efra-Núpi. — 2) Kvíabekk í Ólafsfirði.

3) see 15. Mai 1578; 25. April 1594.

holdis nedre udi Danmark, og den Artikel udi Ordinantsen findis, at hver udi hans Sognekirke skulle aflösis, og efterdi Ordinantsen formelder derhos, at dermed skulle holdis som sedvanligt haver veret, og den Skik ikke haver verit holden paa Island, men her nöre, og vi formerke, at der ikke er nogen synderlige Forsamlinge udi Landskirkerne, at ofte, nor slige Aflösninger skeer, er ikke over iiij eller v Personer tilstede, hvor over Folkit udi Synd og Ondskab forherdis, at de ikke meer agte derom, da paa det dermed ikke skal givis Orsage til mere Synd, ville vi denne efterskrefne Skik, som ogsaa tilforn haver veret, alvorligen og strengeligen holdit have over alt vort Land Island, udi saa Maade, at naar nogen sig forseer udi de Maade, at han hör at tage obenbare Aflösning, da skal den tage Aflösning udi Domkirken udi det Stigt han er boendis, og ikke udi nogen Sognekirke, saa at de udi Hole Stigt boendis skulle tage Aflösning udi Hole Domkirke, og de udi Skalholt udi Skalholts Domkirke. Thi bede vi o. s. v. Frederiksborg den xix. dag Aprilis Aar Mdlxxvj.

1576. 19. April.

9. Mai.

Reskript til **Lensmand Johan Bochholt** og **Superintendent i Skalholt, Gisle Jonsson,** at udarbeide et **Forslag om Forbedring af Præsternes Kaar** i dette Stift. **Frederiksborg 9 Mai 1576** [1]. — Norske Tegnelser I, 97 b; Finn. Joh. Hist. Eccl. Isl. III, 22—23; M. Ket. II, 82—83.

Frederik den Anden &c. Vider, at vi komme udi Forfaringe, hvorledis Presterne udi Skalholt Stigt der paa vort Land Island skulle meget vere bröstholden, baade for Underholdinge og bekvemme Bolige, og efter som nogen Tid forleden er gjort en Forordning med Hole Stigt med Presternis Underholding, som denum udi nogre Maade efter Leiligheden er bleven forbedrit, og vi og ikke heller ere utilnöiet, at komme denum med noget til Hielp udi

[1]) 12. Mai 1579; 3. Okt. 1580.

1576. Skalholt Stigt, naar vi der om kunde fange klar Besked:
9. Mai. da bede vi eder og ville, at I med det förste forfarer, hvilke og hvor mange Prester der udi saa Maade have Behof at hielpis udi forne Stigt, og siden derpaa gjörer en Skik, hvorledis de best kunde hielpis, og al Besked derom skriftligen os tilkjendegiver, saa vi der efter altingist kunde vide os at rette. Dermed o. s. v. Frederiksborg den ix. dag Maji Mdlxxvj.

1578. **Aabent Brev, at Aflösning for Hor skal i**
15. Mai. **Island foregaae hos Herredsprovsten.** Kronborg **15. Mai 1578.** — Norske Register 1, 212 b; Finn. Joh. Hist. Eccl. Island. III, 24; M. Ket. II, 85-86.

Vi Frederik den Anden &c. G. A. V. Eftersom det nu en tidlang paa vort Land Island haver verit sedvanligt og af os udi lige Maade samtökt, at hvilken Mandsperson eller Kvindfolk, som sig forseer udi Egteskab, skulle staae offentlig Skrift for Superintendentere der paa Landit og udi Domkirkerne, og ikke andersteds, og vi nu forfare, at saadan Indskikkelse ikke skal vere gafnlig for Landsens Leiligheds Skyld, af den Orsage Landet er fast stort og saadanne Syndere undertiden have udi de hundrede Mile at reise frann deris og til Superintendenten, saa at mange hendöe med besverede Samvittigheder og Conscientzer for et Afskyende for saadanne Reiser. Da have vi nu derfore for got anseet, at hvem som sig efter denne Dag udi Horsag forseer, da skal den derfore stande Skrift hos sin Herritsprovist udi hvert Syssel, og ikke tilholdis at fergis for slige Sager til Superintendenten, som her til skeet er. Bedendis og biudendis Lensmanden paa vort Land Island, at han dette vort Brev og Ordning lader forkynde udi alle Syslene, at hver sig der efter kan have at rette. Givit paa vort Slot Croneborg d. 15. Maji Anno 1578.

Reskript til Superintendenterne i Island, ang. Forbud imod at afhænde Domkirkens Jorder. Frederiksborg 22. April 1579. — N. Tegnelser I, 161; M. Ket. II, 89. 1579. 22. April.

Vi Frederik den Anden &c. helse eder Superintendenterne for sönden og norden paa vort Land Island kierligen med Gud og vor Naade. Vider, at som udi höghaarne Förstis vor kiere Herre Faders salig og högloflige Ihukommelsis Tid[1] er udgaaet Breve, at aldelis intet Gods, enten for Maglaug eller udi andre Maade skulle bort kome frann Domkirkerne, men Kirken at beholde hendis Gods, som der haver til ligget og hun af Arilds Tid med Rette haft haver, og vi nu komme udi Forfaringe, at ligevel der imod skal vere bortvendt frann Domkirken af hvis Gods der haver til ligget, endog vi ikke haver givit der Samtökke til: da bede vi eder og strengeligen biude, at I retter eder efter at have flitig Indseende med, at aldelis intet Gods efter denne Dag bortkommer frann Domkirkerne enten for Maglaug eller udi andre Maade, med mindre det skeer med vor Bevilling og Samtykke, og dersom befindis at nogit er der frann kommit uden vor Tilladelse, som Kirken ikke er skeet Skiel og Fylliste fore, at I da paa Kirkens vegne det igien indtaler med Loug og Ret, tagendis der paa endelig Dom for eder, paa det Kirken udi ingen Maade skeer forkort paa hvis hende med Rette bör at tilkomme, saa fremt I ikke ville staude derfor til Rette. Ladendis det ingenlunde. Givit paa vort Slot Frederiksborg den xxij. Dag Aprilis, Aar Mdlxxix.

Reskript til Lensmanden i Island og begge Superintendenter ang. Uddelingen af de fattige Præster tilstaaede ccc Daler. Frederiksborg 12. 12. Mai.

[1]) 16. April 1556.

1579. **Mai 1579.** — Norske Tegn. I, 166; Finn. Joh. Hist.
12. Mai. Eccl. Isl. III, 24—25; M. Ket. II, 91—92.

Vi Frederik den Anden &c. helse eder, os elskelige Johan Bochholt, vor Mand, Tiener og Befalingsmand paa vort Land Island, saa og begge Superintendenter sammesteds kierligen med Gud og vor Naade. Vider, at efter vi naadigst have forordnit, at vor Befalingsmand der paa Landit, som nu er eller her efter kommendis vorder, aarligen skal uddele til Presterne der paa Landit, som ere bröstholden, tre Hundrede Daler, da paa det samme vor naadigst Bevilling ikke skal udi nogen Maade misbrugis eller uddelis til denom, som ikke ere vedlörftige, og tilforn noksom ere forsörgit, bede vi eder og befale, at I Presternis Leilighed der paa Landit hver udi Synderlighed overveier, og, efter som hver deris Nöttörft fordrer, tillegger denom noget til Underholdninge af fornefnde ccc Daler, og derpaa lader gjöre et klart Register, og det siden til os forskikke; siden ville vi derpaa lade give denom vort aabne Bref, at det altid her efter saa holdis skal, havendis herudinden flittig Indseende, at same fornefnde ccc Dalers Underholdninge bliver til de fattigste og ringesteSogner saa rettferdeligen og christeligen forordnet og uddelt, som I ville andtsvare for Gud, og udi Fremtiden vere bekiendt for os. Dermed skeer vor Vilge og Befalinge, thi lader det ingenluude. Frederiksborg den 12. dag Maji Aar 1579.

Juli. **Althingsdom af 12 Mænd, ang. Gjaftold. Juli 1579.** — Efter Althingsbog fra 1570 til 1606 i Geheime-Archivet «Island 4de Supplement Nr. 1 b.» fol. 34. — **Uddrag.**

— — — Nú af því að vèr vitum, að sá prófasts gjaftollur hafi að öndverðu og ennú verið samþyktur, og haldinn fyrir uppgjöf sekta, en nú eru allar sektir andlegra og veraldlegra til kóngsins fallnar, því leizt oss og þeim sama gjaftollurinn heyra, sem sektina á að taka.

Althingsdom om Tiendeydelse til Fattige af Kongens og Kirkernes Gaarde. Juli 1579 — Papirs-Haandskrift i Arne Magnussons Samling Nr. 196, 4to, fol. 134. — Uddrag. 1579. Juli.

— — Var dæmt og samþykt af lögmönnum og lögrèttumönnum um tíund fátækra af köngsjörðum og kirkna, að þær skyldu gjaldast án alls mótmælis, eptir því semkóngsins náðarbréf og dómarnir gamlir og nýir þar um hljóða.

Reskript til Pouell Matzen, Superintendent over Sieland Stigt, ang. islandske Studenters Optagelse som Communitets-Alumner. Skanderborg 23. Dec. 1579. — Siellandske Tegn. XIV, 292; Engelstofts Universit. og Skole Annall. 1810. S. 188 efter en mindre nöiagtig Afskrift i det kongel. Bibliothek. 23. Decbr.

Frederik den Anden, &c. Vor synderlig Gunst tilforn. Vider, at eftersom I underdanigst lader give os tilkiende, hvorledis at de Isselender, som begiver seg did til Universitetit at studere, ikke ere self saa formuende, at de lenge kunde holde denum der, og at det er denum langt at fortöve, til de kunde bekomme Kost under de hundrede Studenter, efter Fundatsens Liudelse, og at der ingen Isslender neder skikkis at studere, om hvilke jo tilforn skal vere god Forhobning, at det ikke bliver unytteligen spilld hves Naade og Fribed denum tilbeste kunde vederfaris: — da ere vi naadigst tilfrids, at hvilke fattige Isslender, som did kommer at studere, mue for nogen anden bekomme dieris Kost og Underholning under de hundrede Studenter, naar nogen Platz ledig bliver, og ikke med denum regnis den Tid, som de tilforn skulle complere för de mothe (maatte) der indtagis, efter Fundatsens Liudelse, dog saa, at udi andre Maade aldelis intet gjöris imod Fundatsen, hvormed den udi nogre Maade kunde forkrenkis, hvilkit vi eder naadigst for Svar ikke ville have forholdit. Dermed &c. — Aetum Skanderborg den xxiij. Decembris Mdlxxix.

1580. 3. Oktbr. **Lensmand Johan Bochholts Brev, hvorved Jordegods udlægges til fattige Præster[1]. Skalholt 3. Oktobr. 1580.** — Efter en gammel Brevbog.

Eg Johann Bochholt, Kóngl. Majest' Befalníngsmann yfir Íslandi, meðkennist með þessu mínu opnu brèfi, að eptir Kóngl. Maj.' míns náðuga herra boði og skipun hef eg afhent herra Gísla Jónssyni, þeirra fátækra presta vegna sem öngva underhollning hafa í Skálholts stikti, þessar eptirskrifaðar jarðir. — Í fyrstu:

Straum í Austfjörðum.	Mosfell.
Steina í Hornafirði.	Mógilsá.
Bakka og	Haukagil.
Ása stærri, báðar á Síðu.	Brúar-Reykir.
Mýrar í Veri.	Minni-Kambur.
Heiði í Mýrdal.	Þæfusteinn.
Götu.	Skoravík.
Eystri-Skóga.	Múli.
Foss á Síðu.	Íngunnarstaðir.
Bolholt.	Miðjanes.
Steinkross	Fjarðarhorn.
Saurbæ.	Gröf.
Borg í Grímsnesi.	Svarfhóll.
Hvol í Ölvesi.	Dvergasteinn.
Breiðholt.	Miðmörk undir Eyjafjöllum.
Skrauthóla.	Torfastaðir í Fljótshlíð[2].
Háls.	

[1]) I Anledning af Reskr. 12. Mai 1579 om Uddeling af de bevilgede ccc Daler. Et Reskript af 1577, som M. Ket. II, 186 formoder at have bestemt herom, har vistnok aldrig været til. Det her udlagte Gods maa betragtes som Æqvivalent for de cc Daler, som vare bestemte til Skalholt Stift. Præsterne i Holum Stift ere vedblevne at hæve de dem ved Reskr. 28. April 1571 bevilgede c (120, senere 100) Daler i Penge.

[2]) Om Fordelingen af disse Jorder see Finn. Joh. Hist. Eccl. Isl. III, 309. Kun Dvergasteinn anföres der ikke. Der findes i Island to Gaarde af dette Navn, den ene i Mula

þessar allar áður skrifaðar jarðir með kúgildum og landskyldum, sem verið hefir. Þar fyrir býð eg öllum sýslumönnum, í hvers sýslu sem þessar jarðir liggja, að þèr látið þessar jarðir lausar án allrar hindrunar eða nokkurs undandráttar. Og í sannleika að svo sè, sem skrifað stendur, þrykki eg mitt Zignet á þetta bréf, skrifað í Skálholti 3 d. Octobr. 1580. 1580. 3. Oktobr.

Traktat mellem Kong Frederik den Anden og Dronning Elisabeth af England. Haderslev 22. Juni 1583. 1583. 22. Juni.

— Med Grams Haand i Geheime-Archivet. «Island og Færö» Supplem. II, Nr. 1. Litr. O. — Uddrag.

Nos, dum Serenitas ipsius et nos quoque in vivis erimus, Anglicis mercatoribus prædictæ societatis clementissimè permissuros esse, adeòque vigore harum concedere ac permittere, ut per totum istud mare septentrionale versus Moscoviam, ad sinum et portum B. Nicolai, tuto navigare, ire, redire, tempestatibus etiam aliave violentiore causâ coacti, utraque tam Norvegica quam Islandica littora subire, in quibuscunque eorundem littorum portubus naves suas applicare, pro commodo suo in eis subsistere, opportuno et suo tempore inde, sine omni impedimento, solutis anchoris, recedere possint ac debeant. — Hoc tamen reservato, ne sine speciali nostra licentia in portubus Norvagicis et Islandicis antea prohibitis ulla ratione negotientur et mercaturam exerceant, neve subditis nostris dictorum locorum ulla re contra hospitalitatis jura molesti sint, ac ab omni maleficio prorsus abstineant.

Aabent Brev til Island, ang. at Horsager og Blodskam ikke skal straffes med Böder, men 1585. 29. April.

Syssel, som er legeret til Beneficium af Biskop Mag. Brynjolf Sveinsson (F. Joh. H. E. III, 509); den anden i Isafjords Syssel, i Nærheden af den anförte Gaard Svarfhóll, men denne Dvergasteinn anföres i Jordebögerne som Böndergods. Sammenhængen hermed kan her ikke oplyses.

1585. **straffes efter Loven.** Frederiksborg 29. April
29. April. **1585.** — Norske Register 1, 491; Finn. Joh. Hist. Eccl. Isl. III, 26—27; M. Ket. II, 105—107. En gammel Afskrift i Stiftamts-Archiv. i Island A. 105, paategnet at være thinglæst paa Vestmannö 6. Febr. 1636.

Vi Frederik den Anden &c. G. A. V., at efterdi vi komme udi Forfaringe, hvorledis sig mögen Uskikkelighed med Horeri og anden Blodskam tildrager paa vort Land Island, saa at undertiden skeer og hender, at en beligger tvende Söstre og andre deris ner Slekt og Forvandte emod Guds Loug, Ordinantsen og al christelig Skik og Höviskhed, og at saadan grove Synd og Laster sommetider for Penninge og Straf paa Gods efterladis, sommetider ogsaa for Gunst og Venskaf Skyld endeel oversees og ingen tilbörlig Straf dennom derfore skeer eller vederfaris, derover sig mögen Guds Hefn og Vredis Straf kunde foraarsagis; da paa det at slig uchristelige og utilbörlige Blodskam maa afskaffis, og ikke saa til ondt Exempel forfölgis eller ustraffit bedrivis, ville vi hermed have budit, befalit og paalagt vore Embitsmand, Syslemend og Fogitter paa forne vort Land Island, som nu ere eller her efter kommendis vorder, at de efter denne Dag ikke tage Penninge for saadanne Sager og Forseelser, som forskrevit staar, men at de lader straffe efter Lougen, om nogens Bröst der udinden findis, paa det at andre derved kunde see dennom udi Speigel og vide dennom slig Guds Fortörnelse og Menniskens Forargelse at undholde; saa framt nogen, som haver Befalinge og Magt der paa Landit der over paa vore Vegne at straffe, seer hermed egiennom Fingre, da skal han straffis der fore som ved bör, og afsettis med sin Bestillinge og Embede. Her efter sig hver vil vide at rette og forholde, under vor Hyldiste og Naade. Actum Frederiksborg den 29de Aprilis, Aar Mdlxxxv.

Juli. **Althings-Resolution** om Erlæggelsesmaaden af **Tiende og Skat.** Juli 1585. — Althingsböger

fra 1570 til 1606 i Geheime-Archivet: «Island 4de Supplem. Nr. 1 b», fol. 47 a. 1585. Juli.

Item var þessi samþykt gjörð af lögmanninum. Þórði Guðmundssyni og Jóni Jónssyni og allri lögrèttunni, um tíundargjald og skattgjald um allt landið:

1. Í fyrstu um þurfamanna tíund, að hún gjaldist eptir gömlum vana, þó þriðjúngur í vaðmálum eður gærum, ef svo með þarf, af hverri 20 hundraða tíund eða meiri, lítist svo hreppstjórum í sèrhverri sveit. — 2. Item í presttíund skal gjaldast í vaðmálum og vararfeldum, í gulli og brenndu silfri. — 3. Í kirkjutíund skal gjaldast í vaxi og viði, í tjöru og reykelsi, eður lèreptum, svo sem fær að kaupa með vaðmálum í því hèraði; kost á hann og að gjalda allt í vaðmálum ef hann vill. — 4. Item í þá tíund sem biskup tekur hèr í landi skal gjaldast í vaðmálum og vararfeldum, í lambagærum, gulli og brenndu silfri; en sè sá skileyrir ekki til tíundar, þá greiðist í fríðum peníngum og ófríðum, eptir því sem hver til hefir, eptir almennilegum verðaurum og góðri greiðslu, og ábyrgist kvikfè til fardaga, ef sá vill svo sem við á að taka; en bjóði þó rètt gilt í rèttan gjalddaga. — 5. Item í rèttan kóngsins skatt og kóngsins tíund skal fyrst gjaldast í vaðmálum svo mikið sem til vinnst og af má leggjast, en sè vaðmál eigi til, þá gjaldist í öðrum flytjandi eyri, í því sem Hans Náðar fóvetum er vel tækt að taka.

Ordinants, hvorledes udi Ægteskabssager paa Island dömmes skal. Kronborg 2. Juni 1587. 1587. 2. Juni.

— Norske Reg. 1, 606 b; M. Ket. II, 108—126. — Islandsk Oversætt. trykt bag ved Biskop Odd Einarssons Oversættelse af Christian den Fjerdes norske Kirkeordinants af 1607, Holum 1635. 8., under Titel: «Hjónabands-artícular». — For nogle Aar siden yttrede en Amtmand paa Island, at denne Anordning endnu maatte ansees at være gjeldende der, hvilket dog Cancelliet fandt «tvivlsomt».

Vi Frederik den Anden &c. G. A. V., at eftersom

1587. vi nogen Tid forleden[1] have verit foraarsagit med vore
2. Juni. elskelige Danmarkis Rigis Raad og nogen de höglerde her udi Rigit at lade forfatte og udgaa nogen visse Punkter og Artikler, hvor efter udi Egteskabssager paa Capitlerne eller andensteds, hvor de blive indstefnit og burde at ordelis, skulle dömmis og sig hver vide at rette: og vi nu forfare, at paa vort Land Island skal findis og sig tildrage stor Uskikkelighed udi saadanne Egteskabssager, og ikke efter forne Ordinants og Artikler, og sedvanlig Ret her udi Rigit er almindelig, skal forhandlis. Da paa det, at der paa Landit saa vel som her udi Rigit og andensteds kan derudinden dis skikkeligere, tilbörligere og ordenligere forholdis og tilgange, have vi for got anseet og endeligen ville, at udi Egteskabssager, hvor de indstefnis og bör at föris for Rette, skal der paa Landit holdis, forhandlis og ordelis efter forne Artikler, som vi med vore elskelige Rigens Raad have udi vore Riger ladit udgaa, hvilke ere liudendis Ord fran Ord som her efterfölger:

Om Trolovelse. — Efterdi at Egteskab er Guds egen Ordning og Indskikkelse, hvilken derfore bör at begyndis med al Alvorlighed og Gudfrygtighed, da have de vise og gudfrygtige Forfedre uden alt Tvivl vilde saa skikke det, at de Personer som agtede at indgaa det hellige Egteskabs Stat, skulle först trolovis, og siden for Bröllupit lade liuse tre Gange for denum, paa tre Söndager, hver efter hinanden, obenbare af Predikestolen, i den christne Kirkis Forsamlinge, paa det at dersom nogen var, der kunde lovligen forhindre saadant Egteskab, at det midlertid kunde grandskis og forfaris, för end Egteskabit blev fuldkommit. — Derfor, om nogen haver nogit der udi at sige, da skulle de det gjöre för end der liusis tredie Gang, hvis de det ikke gjöre, da skal det intet agtis, hvad de der efter gjöre ville. — Disligeste, hver der vil gjöre nogit Forbud paa Egteskab, da skal den

[1] 19. Juni 1582 er Ordinantsen om Ægteskabssager udkommen for Danmark og Norge. Orig. i Geheime-Arch. «Danske Geistlige Sager Nr. 71», Append. Nr. 2.

give Sognepresten det tilkjende, udi to eller tre Dannemends Nerverelse, og skal vere forpligt strax at tage Stefning, hvorfore han eller hun samme Egteskab forhindre ville: hvis det ikke gjöres, da skal samme Forbud heller intet gjelde. — Og dersom nogen findis at gjöre Forbud, eller stefne nogen udi rette for slig Sag, og ikke haver der skjellig Aarsage til, den straffis af Övrigheden, og oprette Gjenparten sin Skade og Omkostuing. — Og paa det altingist kan gaa dis ordentliger og skikkeliger til, skal efter denne Dag ingen Trolovelse skee, foruden at Presten og fem andre Vindisbyrd i det mindste er der ververendis. — Skal og ikke heller tilstedis denum, som ere retteligen trolovit, at söge Seng med hveranden, för de ere viidt og given sammen udi Kirken. Hver der fordrister sig der imod at gjöre, skulle straffis af deris Övrighed, naar de af Sognepresten blive paamindte, og dersom de, der saaledis ere trolovede sammen, ligge udi et ondt Lefnit, og forholder at lade denum vie sammen for Kirkedören, skal Sognepresten sette saadanne en vis Tid fore, inden hvilken de skulle komme til Kirken, og lade sig christeligen vie og give sammen, hvis de det ikke gjöre, skal han aabenbare forbinde saadanne Sacramentet, og dersom de ikke end da ville rette sig, da skulle de for saadan deris Forargelsis Skyld aabenbarlig settis udi Band. — Ikke skal heller nogen Prest understaa sig at trolove nogen sammen, uden de ere hans egne Sognefolk, eller om de komme andensteds fra, at de have deris Vindisbyrd, at deris Vilkaar ere saa, at de mue lade sig trolove med hvilken Person de begjere. — Skeer det og saa, at nogen vil gjöre Forbud hos Presten för Trolovelsen skeer, da skal Presten holde sig der fra, og den som saadant Forbud gjör, skal vere forpligt til, strax at tage Stefuing, ligesom tilforn sagt er, om nogen vil gjöre Forbud for Bröllupet. 1587. 2. Juni.

Saa skal nu holdis med Trolovelse efter Ordinantzen. — Först, at der skal ingen trolovis tilsammen i de forbuddene Led, som ere förste, andet og tredie Led, som ere,

1587. Södskind, Södskindebörn, og nest Södskindebörn. — Dette
2. Juni. Forbud er fornöden at holdis for merkelige Sager Skyld, men dog förstelige Personer undtagen, hvilke maa vel tilstedis at komme tilsammen, om de end bode ere udi tredie eller andet Led. Fordi det er ikke imod Guds Loug, og skeer ikke heller foruden synderlige Aarsager. De andre maa det tilstedis i fjerde Led at komme tilsammen. Disligest om den ene Person er udi tredie, og den anden Person udi fjerde Led, da maa de og komme tilsammen; men om den ene Person er udi andet Led, og den anden udi fjerde Led, da maa denum ikke tilstedis at komme sammen. — Hos denne Artikel er at agte, at ligesom man maa ikke have sin egen Slegt i förste, andet eller tredie Led, saa maa ikke heller Hosbonden have sin Höstruis Slegt, eller Höstruen hendis Hosbondis Slegt i samme Led, efter at Hosbonden eller Höstruen döer fran hinanden, men i fjerde Led maa det skee. Udi lige Maade skal og holdis, om nogen beligger noget Qvindfolk, endog de ere ikke Egtefolk, dersom nogen af denum vilde siden gifte sig, da maatte hverken han have hendis, ikke heller hun have hans Slegt udi tredie Led. — Dernest skal og hiemmelig Trolovelse intet holdis, som er skeet foruden deris Vilge, hvilke de ere undergifne, som ere Foreldre, eller andre, som ere udi Foreldris Sted, fordi den Ere og LIudighed udkrever Gud udi det fjerde Budord; dog dersom der findis slig Vilkaar paa ferde, at Foreldrene ikke have nogen skjellig eller louglig Aarsage, det at forhindre, da skal deris Forbud, eller hvis Forhindring de derudinden ville gjöre, intet have paa sig. — Sammeledis skal ikke heller holdis Trolovelse, som skeer udi Drukkenskab, eller udi nogens umyndige Aar, ikke heller om en er ikke ved sin rette Fornuft og Forstand; saa skulle ikke heller agtis, eller for fulde ansees, hvis hemmelig Bepligtelse eller Trolovelsebreve, som nogen give hverandre indbyrdis.

Nogle besynderlige Aarsager, hvorfore de som ere Trolovede maa adskillis. — 1. Trolovelse som nogen

nödis til, bör ikke at holdis, saaframt det givis tilkiende 1587.
för Brölluppet skeer, men derefter at ville sige sig at 2. Juni.
vere nödt til, skal intet gjelde. — 2. Om nogen fester en Pige og (hun) bliver derefter befunden at vere krenkit af en anden, da maa han skille sig ved hende, om han ikke vil tage hende til Naade. Og dersom den förste, der hafde krenkit hende, vil tage hende til Höstru, da maa det og saa tilstedis, dog at begge deris Forseelse afbedis af Sognepresten paa Predikkestolen. — 3. Om de Personer, som ere trolovede, forseer sig paa enten Sider, saa at enten han bevarer sig med nogen anden Qvindfolk, eller hun bevarer sig med nogen anden Mandsperson, da maa de og vere hveranden qvit, uden den Person som uskyldig er vil benaade den Skyldige, men dersom de forseer sig paa begge Sider, da skal denum ikke tilstedis at blive ved den Person, de havde forseet sig med, paa enten Sider, for Forargelse der vilde fölge efter, men derfore at straffis som ved bör. — 4. Dersom og nogen trolover sig en, og ikke ligevel bevarer sig med hende, og han derefter trolover sig en anden, og beligger hende, og enddog ikke nogen slig Trolovelse efter denne Dag vel kan skee, efter den Skik og Ordning, som om Trolovelse tilforn formeldit er, da, dersom nogen slig Hendelse skeede, skal han straffis af Öfrigheden, som ved bör, og ingen af denum beholde, og den Prest som haver verit over den sidste Trolovelse, og ikke haver anseet hvis tilforn om Trolovelse sagt er, skal og straffis der over, som ved bör. — Men dersom nogen, efter at han haver trolovet sig med en, beligger hindis Söster, eller hindis neste Slegt, da skal han skillis ved denum baade, og tilbörligen straffis paa begge Sider, som det sig bör. — 5. Dersom nogen, efter Trolovelsen er skeet, drager hen fra sin Festemö, og bliver lenge fra hinde, emod hindis Vilge og Samtökke, da maa hun efter tre Aar gifte sig med en anden, om Festemanden ikke er udi louglig Forfald forhindrit. — 6. Om nogen af Parterne, efter Trolovelsen er skeet, forseer sig med Tyveri eller anden saadanne

1587. uerlige Gjerninger, hvilken dog ikke fölger Livsstraf efter,
2. Juni. da maa den Uskyldige befries fra den Skyldige, om den det begjerer. — 7 Om nogen för Trolovelsen havde nogen hiemmelig Siugdom, som Spedalsk, den faldende Soet, eller nogen anden slig besmittelig og vederstyggelig Siuge, og ikke den aabenbarede, da maa han eller hun og blive hveranden qvit, om de det begjere. Men dersom saadan Siugdom, eller anden Krankhed kommer efter Trolovelsen, da skal der settis nogen Tid, udi hvilken man skal söge Raad, om den Siuge midler tid kan hielpis; kan det ikke, da maa den Trolovelse vel opslaaes, om det begjeris. — 8. Om det sig saa kan tildrage, at her efter nogle troloer hverandre, og den ene ikke findis efter Trolovelsen saa riig, som den havde sig angivit, og den anden for slig Aarsage Skyld vil saadan Trolovelse omkaste og ikke holde, da skulle de dog derfore ikke maa skillis ad, efterdi det siunis en mögen stor Letferdighed, at nogen skulle sig udi den vigtige Handel med hverandre indlade, för end de vel kiende hinanden.

Om Jomfrukrenkere. — Hvad Jomfrukrenkelse belanger, skal holdis der med efter Lougen, Recessen og Handfestningen. Men dersom nogen enten sielf, eller ved andre, beder om en Dannemands Datter, og der over beligger hinde, för Trolovelsen skeer, eller han faar endelig Svar, da skal han endeligen tage hinde til Egte, om hindis Foreldre eller Formyndere ville det samtökke. — Dersom nogen beligger nogen Mö eller Pige, og siger nei derfore, da verge sig derfore efter Lougen, eller böde derfore efter Lougen og Recessen. — Sigtes og nogen at have beligget nogen Enke, som tilforn haver verit uberögtet, da og at verge sig derfore efter Lougen, eller böde udi lige maade. — Og efterdi det tit og er bleven befundit, at der er bleven stefnit udi Rette saadanne Jomfrukrenkere, som ublueligen have skendit den ene uberygtet Mö eller Enke efter den anden, undertiden tre, fire eller flere, og en gudfrygtig Öfrighed ikke bör saadanne grove Synder og Forargelse at lade blive ustraffit, da skulle

de, eller den, som her efter udi slige grove Laster og Forseelse blive befundit, ikke alleeniste böde efter Lougen og Recessen, men og dömmis udi Öfrighedens Naade og Unaade, og enten straffis paa Livit, eller udi andre maade, med tilbörlig, alvorlig, höigeste Straf, andre til Exempel og Forskrekkelse. — Dersom og nogen voldtager en erlig Mö eller Enke, og det bevisis, da at straffis derfore efter Lougen, men om hanum benaadis Livit, tage sig hinde til Höstru, om hun og hindis Formynder ville, men ville de ikke det tilstede, give hinde af sine Penninge og Gods efter fellige Venners Raad og Samtökke. — Bliver og nogen befunden at have voldtagit den ene efter den anden, og ingen han tager til Egte, han bör efter Guds og naturlig Loug at straffis paa Livit. 1587. 2. Juni.

Aarsage hvorfore Egtefolk maa adskillis — Den förste Aarsage er Horeri, dog skal den Person, som anklager, lougligen stefne den der anklagis, udi Rette, og skielligen bevise det, og er det ikke nok, at den Person som anklagis det sielf bekiender, fordi mand tit befinder, at mange liuge paa sig sielf, paa det den ene kan blive af med den anden, eller og komme den udi Skade, som han eller hun siger sig at have syndet med, eller for andre Sager. — Her hos skal Dommere forfare, for det förste, om den Person, som anklager, er uskyldig, fordi dersom dens Skyld og findis udi lige maade, da bör denum ikke at skillis ad, efterdi hverken af denum, som hinanden udi saa maade ville beskylde, bör sielf for den Sag uskyldig at vere; men dersom den ene Person retter og bedrer sig, og den anden ikke, saa det findis beviisligt, da maa den, som retter sig, vel adskillis fra den anden, som bliver varagtig udi sit syndige Lefnit. — For det Andet, skal og fliteligen forfares, om nogen af denum haver givit den anden merkelig Aarsage til saadan Forseelse, med Rufferi, Tiranni, eller udi andre maade, som Dommerne kan kiende at vere ret Aarsag til saadan Fald, da bör denum ikke heller saa letteligen at skillis ad. — For det Tredie, om en Danneqvinde

1587. bliver voldtagen, da bör hende ikke for saadan Voldtegt
2. Juni. at skilles fra hindis Hosbonde, fordi den bör ikke at straffis, som lider Uret, men den som gjör Uret. — For det Fjerde, dersom en Mand, efter han haver befundet sin Höstru udi Hoer, söger Seng med hinde, da haver han der med forbrudt sin Tiltale til hinde; men dersom hun anden Gang forseer sig, og han da holder sig fra hinde, da maa han klage hinde an, og skillis ved hinde, men den Person, som bliver saa adskilt fra den anden for Hoersag, skal ikke maa gifte sig igien uden Konningens synderlige Bevillinge og Tilladelse, og dog skal det ikke maa skee för end tre Aar ere forlöbne, da skal den Person före nöyagtig Vindisbyrd, at den midler tid siden haver skikket sig erligen og christeligen, om den skal benaadis at gifte sig igien, dog skal den skyldige Person, som udi saa maade skillis fra den uskyldige, ikke maa gifte sig, eller blive boendis udi det Sogn, Herrit eller By, som den uskyldige ere bosiddendis.

Den anden Aarsage hvorfore Egtefolk maa skillis ad: er Desertio, som er, naar den ene Egteperson, foruden nogen skiellig Aarsage, eller den andens Samtökke, forlader den anden, og drager bort; og skal her med saa holdis, at den Person som forladt er skal töve den anden efter i tre Aar udi det mindste, uden saa er, at det kan skielligen bevisis, at den Person, som er bortdragen, beligger sig med nogen anden, da maa den Person, som forladt er, tilstedis til Egteskab, strax saadant bevist er. — Men naar de tre Aar ere forlöbne, da skal den Person, som forladt er, stefne den anden, först til Herritzthing, og siden til Landsthing, og före det Beviis til Consistorium, dernest skal den have sit Vindisbyrd beskrevit af sin Sogneprest, disligste og sit Skudtzmaal af sine Sognefolk, som skal tagis til Thinge, at den anden Person haver verit borte udi tre Aar, og at den forladte Person haver midlertid levit og holdet sig erligen og vel, og ikke givit den Person, som er bortrömt, skiellig Aarsage der til. Og naar dette saa alt-

sammen lougligen bevist er, da maa den Person, som forladt er, tilstedis at gifte sig igien. — Skeer det og saa, at den forladte Person forseer sig, för end de tre Aar ere at ende, da skal den Person vere under tilbörlig Straf af sit Herskab, dog ikke at forbiudis Egteskab, uden med den Person som den haver forseet sig med. — Men dersom en Mand drager hen i Krig, eller paa sin Kjöbmandskab, og af saadan Aarsage bliver lenger borte, han skal ikke boldis pro desertore, og skal fordi hans Höstru fortöve hanum efter i det mindste udi siuf Aar. — Der som og er vis Kundskab, at han er fangen, eller udi andre maade forhindret, imod hans Vilge, da skal hun endeligen fortöve hanum efter, og ikke gifte sig med nogen anden. — Disligeste naar der er Vindisbyrd at en Mand er bleven enten i Krig eller udi andre maade omkommen, da skulle de Vindisbyrd overhöris af deris tilbörlige Dommere, om de ere nöyagtige, og der tagis beskrefne, og siden skal den Person, som vil gifte sig igien, indföre samme Vindisbyrd for Consistorio, og da der at have bevisligt, at den haver skikket sig vel, og siden maa den tilstedis andit Egteskab. — Men dersom nogen fordrister sig til at söge Seng med hverandre, för end saadan Dom er lougligen skeet udi Consistorio, da skulle de straffis af deris Öfrighed som ved bör. — Skeer det og saa, at naar en Qvinde saa haver gift sig med en anden Mand, efter Dom er gaaet, at den förste hindis Mand kommer igien, og begierer sin Höstru til sig udigien, da bör hanum at have nöyagtig Vindisbyrd med sig, at han haver midlertid sig tilbörligen forholdit, og med nogen anden ikke forseet, eller forvisis at söge saadanne Vindisbyrd af denum han haver verit hos, og naar han det haver gjort bevisligt, bör hans Höstru at forlade den anden Mand, og komme til den förste igien.

1587. 2. Juni.

Den tredie Aarsage, hvorfore Egtefolk maa skillis ad, er: om nogen er Impotens, det er, uskikkelig til Egteskab; dog skal den Person, hvis Bröst saa findis, stedis tre Aars tid, at söge Raad, om han midlertid kan

1587. hielpis, om han hafde den Bröst for Brölluppet, og der-
2. Juni. som han ikke da bliver hiulpen, da maa der blive Skilsmösse emellum denum. Men dersom den Bröst kom efter Brölluppet, da skulle de bere det som et andet Kors, Egtefolk kan tilkomme.

Om adskillige Tilfald udi Egteskab. — 1. Om en Mand eller Qvinde, som er egtegift, forseer sig med hans eller hindis Broder, Söster eller neste Slegt, som er imod Guds Loug, og hanum eller hinde af synderlige Aarsage naadeligen benaadis Livit, da maa de ikke skillis fra hinanden, men ligevel blive tilsammen som Egtefolk, undertagit at den, som uskyldig er, begierer at skillis fra den sig udi saa maade forseet haver, da bör det at vere den frit for. — 2. Om den, der haver sin Festemö, tager sig en anden til Egte, da dersom han haver haft noget ydermere at skaffe med samme sin Trolovede, bör hanum at forlade den anden, og beholde den förste, om hun vil; men dersom han i saa maade er uskyldig med den förste, da skal han blive hos den anden, besynderlig om hun ikke viste at han var trolovit med den förste, der hun gaf sig udi Egteskab med hanum; men dersom hun viste det, da bör han at give den anden over og blive hos den förste, om hun det begierer. Begier hun det ikke, saa skal han dog ikke beholde den anden, efterdi hun viste at han tilforn var trolovit, og han, som sig udi saa maade forseer, at straffis derfore af Öfrigheden med höigiste straf, som det sig bör. — 3. Dersom Höstru eller Hosbonde falde udi nogen besmittelig Siuge, som Spedalsk, eller Frandsoser, da bör denum ikke derfore at skillis ad, men lide det taalmodeligen, som det Kors Gud denum haver paalagt; dog er det udi sig sielf christeligt, at den, som med slig Siugdom er beladt, ikke begier at besmitte den anden. — 4. Dersom og er bevisligt, at enten Höstruen eller Hosbonden have verit besmittet med Spedalske Siuge, og ikke det have obenbarit för de komme sammen udi Egteskab, men at den ene derefter haver fordervit den

anden, da maa den, der saa er bedragen, vel skillis af med 1587.
den anden. — 5. Dersom og hender, at Hosbonde eller 2. Juni.
Höstru bliver afsindige, da maa deris Egteskab derfore ikke adskillis, men den ene at see den anden tilgode, og hielpe hinanden udi alle de maade muligt kan vere. — 6. Om Hosbonde eller Höstru bliver befunden udi Tiuveri, eller nogen anden uerlig Sag, som er halslös Gjerning, og bliver dog spardt paa Livit af Öfrighed[en], da maa de derfore ikke skillis ad. Men bliver saadanne Misdeder fredlös eller fluglig, og ikke benaadis af Öfrigheden inden tre Aar, da maa den uskyldige Person tilstedis at gifte sig, om den udi midlertid haver holdet sig erligen og vel, og det skielligen kan bevise. — 7. Dersom nogen bliver fredlös, dog for erlig Gjerning, da bör Höstruen at fortöve udi siuf Aar, om han midlertid kan stille Öfrigheden tilfreds, og komme til sin Fred igien; skeer det ikke, da maa hinde efter de siuf Aar tilstedis at gifte sig med en anden. — 8. Om en Egtemand farer andensteds heden, og der gifter sig med en anden Höstru, som ikke veed af det förste hans Giftermaal, da holdis hun uskyldig, saa lenge hun veed der intet af, og bör derfore hverken hun, eller hindis Börn, som de have aflit sammen, at lide nogen Skade, enten paa Ere eller Gods. Men om hun kommer udi vis Forfaring, at han haver en anden Höstru, da bedriver hun Hoer, om hun lenger haver Samqvem med hanum, og naar saadant bliver aabenbarit, at han (maaskee) bliver benaadit Livit af Öfrigheden, for nogen merkelig Aarsage Skyld, da skal han komme til den förste igien, om hun vil tage hanum til Naade. Vil hun ikke, da maa han dog ikke beholde den anden, men hinde skal det vere frit fore at gifte sig med en anden Mand. Sammeledis skal og holdis, om en Egteqvinde hindis Forseelse udi saa maade findis. — 9. Dersom nogen enten til Thinge, eller imellum sig sielf, giver hverandre Skilsmösse-Bref, da skulle saadanne Breve intet actis, men denum samme Breve udgive og samtökke at straffis af deris Herskab,

1587. som ved bör. — 10. Om nogen bliver lougligen stefnit til
2. Juni. Egteskabs Dom, og sidder Stefningen overhörig, og ikke vil möde, da skal den, som i saa maade stefnit vorder, give den anden sin Kost og Tering igien. — Tager og nogen Stefning, og ikke sielf vil möde, at give den Sag som stefnit er, da bör hans Gienpart at dömmis qvit for samme Stefninge, til saa lenge han igien vil stefne, og vere udi Rette, og igien oprette den anden hans bevislige Kost og Teringe.

Hvilke fornefnte Punkter og Artikler vi udi alle Maade, efter som forskrevit staar, ville have holdit og efterkommit der paa forne vort Land Island, saa vel som andensteds udi vore Riger. Bedendis og biudendis vor Lensmand, som nu er eller der sammesteds kommendis vorder, saa og Superintendenter, Provester, Prester, Laugmend og alle andre Giestlige og Verdslige, som ere udi Consistoriis eller andensteds skulle sidde Ret, forhöre og dömme udi Egteskabssager, at I rette eder efter, efter forne Punkter og Artikler retferdeligen at dömme og forhielpe hver udi hvis Egteskabssager lougligen for eder indstefnis, saa mögit christeligt og ret er, og imod forne Artikler aldelis intet at dömme eller gjöre udi nogen Maade, under vor Hyldiste og Naade. Givit paa vort Slott Kroneborg den ij. dag Junii Aar Mdlxxxvij.

1590. **Althings-Dom om Erlæggelsen af Mandtals-**
30. Juni. **fisk**[1]. **30. Juni 1590.** — Efter Afskrifter i det kongel. Biblioth. Gamle kongel. Saml. Nr. 1159 Fol., og i Universitets-Bibliotheket, Additament. Nr. 30. 4.

Öllum og sèrhverjum sem þetta brèf birtist, lesa eður heyra lesið, sendum vèr Magnús Jónsson, Benedikt Halldórsson, Hákon Árnason, Eiríkur Jakobsson, Nikulás Björnsson, Markús Ólafsson, Árni Oddsson, Björn Benediktsson, Narfi Ormsson, Jakob Hannesson, Björn Gunnarsson

[1]) Denne Dom er stadfæstet af Althinget 1646 (i Althingsbögerne staaer der urigtig Aarstallet 1596 for 1590).

og Gísli þórðarson kveðju guðs og vora, kunnugt gjörandi, 1590.
að árum eptir lausnarans fæðíng 1590, þann næsta dag 30. Juni.
eptir Péturs messu og Páls, á almennilegu Auxarárþíngi, vorum vèr til dóms nefndir af heiðarlegum og velbornum manni Laffrans Krwss, kgl. M^ts Befalníngsmanni yfir Íslandi, þareptir af virðuglegum mönnum, þórði Guðmundssyni lögmanni fyrir sunnan og austan, og Jóni Jónssyni, lögmanni fyrir norðan og vestan á Íslandi, að skoða og rannsaka, þarmeð fullnaðar dómsaðkvæði á að leggja um þá manntalsfiska[1], sem um lángan tíma hefir verið að fyrir vana haldizt hafa, hvort framvegis gjaldast skyldi eða ekki — Komu þar fram fyrir oss vitnisburðir skjallegra manna, sem það báru, að það hefði á almennilegu Auxarárþíngi samþykt verið, að sá vani skyldi stöðugur og staðfastur haldast eiga án allra mótmæla í þessari sýslu, sem nú er kölluð Gullbríngu sýsla, og mótmælislaust skeð hefir. — Í annan máta var tèð og tjáð fyrir oss, þar með klagað og kært af sjálfum valdsmanninum og hans umboðsmanni, að þar fyndust nokkrir þrjózkir og illviljugir af utansveitar mönnum, sem slíka almúgans samþykt vilja ónýta og að engu halda. Nú eru það orð landsins laga: að vèr skulum kóngi vorum eða hans löglegum umboðsmanni ei synja þvílíkrar þegnskyldu, sem vèr höfum honum játað og vopnatak er að. Í annari grein, ef maður rýfur dóm þann, sem dæmdur er á alþíngi og vopnatak er að utan lögrèttu og innan, þá er sá sekur IV mörkum við kóng. því, fyrir þessar greinir

[1]) F. Joh. Hist. Eccl. Isl. III, 35 angiver Fiskenes Antal til to; i Uddrag af Althingsbögerne 1570 til 1606 i Geh. Archivet «Island Supplem. 4 Nr. 1 b,» fol. 57a findes ikke denne Dom, men Uddrag af en anden Dom af 1590 om samme Gjenstand, hvori det hedder at nogle af Dommerne vare uenige. Der bestemmes (af Majoriteten) at «manntalsfiskar iij skulu gjaldast, eptir gömlum vana», jevnf. M. Stephens. i Gaman og Alvara I, S. 124, hvor det oplyses, at Mandtalsfiskene vare 3 i Guldbringe Syssel men 2 i Snæfellsn. Syssel.

1590. og þær fleiri aðrar sem hèr ljóslega að lúta, eptir stödd-
30. Juni. um endimörkum, sem nú er fyrr sagt, þá dæmum vèr fyrrnefndir dómsmenn með fullu dóms atkvæði þá menn er sliks dirfast, hverju nafni er heita af útróðrarmönnum, seka ıv mörkum við kóngdóminn, þeir er inni halda, nær af kóngsvaldinu er rèttilega eptir beðizt, ef þeir hafa fengið xxx fiska hlut og þaðan af meira, ef þeir hafa fè til; en þeir sem enga fèmuni hafa, að fráteknum öllum erlegum persónum, þá sèu rètt gefin af refsaranum ij vandarhögg fyrir hverja mörk á því næsta þíngi, öðrum þrjózkum og illgjörnum til viðvörunar og eptirdæmis.

Samþykkti með oss þennan voru dóm &c.

1591. Forordning om Kronböndernes Ret til at be-
8. Mai. holde deres Gaarde. Kjöbenhavn 8. Mai 1591.

— Publiceret paa Althinget 1682. Norske Reg. 2, 106; M. Ket. II, 138—140; Brudstykke af Originalen i Islands Stiftamts Archiv A. 105.

Vi Christian den Fjerde &c. G. A. V. Efter at vi forfare, hvorledis at her til dags skal vere mögit uskikkeligen holden og tilgangen paa vort Land Island, saa at Bönderne og Boemend, som boe paa vore og Kronens Jorder og Gaarde, skulle tit og ofte vere blefne udbygget og forvisit af Jordenne uden al skjellig og billig Aarsager. Da paa det vore og Kronens Jorder og Gaarde des bedre maa blive bebygget, beset og ved Magt holden, og Bönderne og Boemend des bedre kunde gjöre og give deraf den sedvanlige Leye og Landskyld og anden Rettighed, som os og Kronen der af bör med Rette, have vi for got anseet og forordnit, det saaledis her efter dermed at ville forholdit have, at aldelis ingen Bonde eller Boemand, som bygge og boe paa nogle vore og Kronens Gaarde og Jorder paa for[ne] vort Land Island, skal udbyggis eller forvisis af Jordenne, meden skulle altid her efter vere og blive bosiddendis paa de samme Jorder og Gaarde, som de nu paa boe, al den Stund og saa lenge de udi rette

Tide kunne gjelde og udgive deris Leie og Landskyld og al anden Rettighed, som de pligtig ere og dennom bör at gjelde og udgive efter gammel Sedvane, og der til bygger og forbedrer Jorde og Tonnene med god Bygning og Tonnegaarde, som det sig bör og de for vor Lensmand paa vore Vegne vil forsvare. Findis og nogen heremod forsömmelig og modvillig, da skal den strax udbyggis og udvisis, og miste hvis han der paa byggit haver og straffis derfore som ved bör. Bedendis og biudendis vore Fougitter og Embitsmend, de som nu ere eller her efter kommendis vorder, at de vide dennom aldelis her efter at rette, og ingen Hinder eller Forfang gjörer Bönderne eller Boemend paa forne Vort Land Island paa forne Jorder og Gaarde, efter som forskrevit staar, udi nogre Maade. Givit paa Vort Slot Kjöpnehafn den 8. Mai Anno 1591.

1591.
8. Mai.

Reskript til Lensmand Henrik Krag, om Landets Segl. Kjöbenhavn 9. Mai 1593. — Publiceret paa Althinget 1593; Norske Tegn. II, 225; M. Ket. II, 169—170.

1593.
9. Mai.

Christian den Fjerde, o. s. v. Vor Gunst tilforn. Vid, at vi nu, efter menige vore Undersaatter og Indbyggere paa vort Land Island deris underdanigste Anfordring, haver ladet gjöre dennom et Indsegel og Signet. Thi bede vi dig og ville, at du samme Indsegel til dig annammer, og udi god Forvaring holder hos dig tilstede, saa at dermed intet bliver forseglit og bekreftiget, undertagen at naar nogen forne vore Undersaatter paa Menighedens Vegne udi deris Anliggende og nöttörftige Sager ville segle og forreise der fran Landet og hid ind til os udi vort Rige Danmark, at da deris Fuldmagt, Pasbord og anden Breve og Bevis, dennom medgivis, dermed forseiglis, havendis paa vore Vegne flittig Agt og Opseende, at udi andre Maade intet med fornefnte Indsegel bliver utilliörligen forseglit, og naar du der fra Landet forreiser, du da fornefnte Indsegel vel forvarit

1593. og forseglit til din Fuldmegtige der sammesteds overantvorder, og befaler at det udi lige Maade ikke bliver brugt, undtagen tilbörligen, og som forberört er udi Laugmendenis Nerverelse og fornefnte vore Undersaatter til Gafn og Beste. Dermed skeer vor Vilge, befalendes Dig Gud. Givet paa Vort Slot Kjöpnehafn den 9. Mai Anno 1593.

9. Mai.

9. Mai. **Reskript til Lensmand Henrik Krag, at ansætte en Mand som Laugthingsskriver, m. m.** Kjöbenhavn d. 9. Mai 1593. — Publiceret paa Althinget 1593; Norske Tegn. II, 221; M. Ket. II, 171. — **Uddrag.**

Christian den Fjerde, o. s. v. Vor Gunst tilforn. Vid, efter at vore Undersaatter, menige Indbyggere paa vort Land Island, nu ved deris Fuldmegtige, os elskelige Joen Joenssön, Laugmand for norden og vesten paa fornefnte vort Land Island, underdanigst hos os have ladet anlange, at denom maatte tilskikkis og forordnis en velforstandig Person, som kunde vere deris Laugthingsskriver der paa Landet, og give dennom rigtig beskreven hvis Domme og Sententser der paa Laugthinget bliver afsagt. Da bede vi dig og ville, at du med det allerförste forordner og tilskikker dennom en forstandig Person til en Laugthingsskriver, som der paa Landit er föd, som hos Laugthingit altid kan vere tilstede og give hver Mand, som nogen Sager haver til Thingit at forrette, hvis der sammesteds for Dom og Sententse bliver afsagt, beskreven, og forordner, at hannom af vore Undersaatter og Indbyggere der paa Landit motte givis og tilleggis en tilbörlig Besolding og Underholding. — — Kjöpnehafn den 9. Mai Anno 1593.

6. Dec. **Anordning om Overretten i Island.** Koldinghuus 6. Dec. 1593. — Norske Reg. 2, 220; M. Ket. II, 188—190.

Vi Christian den Fjerde &c. G. A. V. Efter at menige vore Undersaatter og Indbyggere paa vort Land Island

underdanigst haver ladit give os tilkjende, hvorledis at Lougmendene paa fornefnte vort Land Island undertiden skulle dömme adskillige Domme emellum fornefnte vore Undersaatter der sammesteds, som ikke alle skulle findis retferdige at vere, og efterdi at Islands Loug formelder, at hvilke Domme Lougmendene dömme, skal ingen emod sige uden Kouing(en) self, hvorfore vore Undersaatter, og synderligen de Fattige, som ikke formuende ere deris Ret hos os her udi vort Rige Danmark at söge, tit og ofte skee Uret og komme fra det de have Ret til, og hvis obne Mandat og Forordning, som derom nogen rum Tid siden forleden[1], udi vor kjere Herre Fader, salig og höiloflig Ihukommelse, Hans Kjerligheds Regiments Tid er udgangen, skal vere dennom fra Hende kommen, underdanigst begjerendis, at vi derom naadigst ville lade gjöre nogen Skik og Forordning. 1593. 6. Decbr.

Da paa det menige vore Undersaatter paa fornefnte vort Land Island, de fattige saa vel som de rige, mue nyde hvis Loug og Ret er, og udi saa Maade ikke skulle skee forkort, ville vi herefter dermed saaledis alvorligen holdit have, at vor Embitsmand paa fornefnte vort Land Island, den som nu er eller her efter kommendis vorder, aarligen paa en visse beleilige Tid og Sted skal tage til sig xxiiij af de fornemeste, beste og forstandigste Mend der paa Landit, og da for sig udi Rette kalde og stefne alle de Domme, som Lougmendene der sammesteds udgive, og vore Undersaatter dennom over besverge, og siden med fornefnte de xxiiij Mend grandgiveligen grandske, overveie og forfare samme Tretter, og dersom det befindis, at Lougmendene have dömt Uret, da skal fornefnte vor Embitsmand med fornefnte de xxiiij Mend have Fuldmagt dennom at felde, og forhjelpe hver fornefnte vore Undersaatter hvis Loug og Ret er, og hvis de da paa fornefnte Lougmendens Domme kjendendis, dömmendis og for Ret afsigendis vorder, skulle de vere forpligtig

[1]) see 27. Marts 1563.

1593. at give begge Parterne beskrevit, som de ville ansvare
6. Decbr. for Gud og vere bekjendt for os. Dersom nogen siden skader nogit paa forne vor Embitsmand og forne de xxiiij Mends Dom, da indstefne og tiltale sig dennom for os og vore elskelige Danmarkis Rigis Raad, og da at gange derom hvad Loug og Ret er. — Bedendis og bjudendis derfore alle vore Undersaatter paa fornefnte vort Land Island, som fornefnte vor Embitsmand og xxiiij Mend udi saa Maade (for sig) stefneudis vorder, at (I) retter eder efter med eders Breve og Bevisning at möde for hannom og fornefnte xxiiij Mend udi Rette, og da at lide og undgjelde hvis Loug og Ret er. Ladendis det ingenlunde. Givit paa vort Slot Koldinghus, den 6. Decembr. Aar 1593.

1594. **Reskript til Lensmand Henrik Krag, om**
25. April. **Aflösning m. m. Kjöbenhavn 25. April 1594.** — Norske Tegnelser II, 282; Finn. Joh. Hist. Eccl. Isl. III, 52—53; M. Ket. II, 191—192. — **Uddrag.**

Christian den Fjerde &c. vor Gunst tilforn. Vid, efter at vi forfare, naar nogen paa vort Land Island forsehe sig udi Horsag og Skjörlefnit, og igjen ville rette og bedre sig og tage Aflösning, da skal ingen at dennom maa tage Aflösning af nogen af Presterne paa Landet, undtagen af Superintendenterne alene, hver udi sit Stigt, da efterdi ingen udi saa Maade med Billigheden maa holdis fran Sakramentet, som hjerteligen ville fortryde sine Synder og tage obenbarlig Skriftemaal, uden hver dennom som sig udi saa Maade forsehe og af Hjertet begjerer Aflösning, hver hos sin egen Sogneprest. Bede dig derfore og ville, at naar nogen sig udi saadanne Synder forseher og billigen derfore ikke bör at straffis paa Livit, meden begjer at maa tagis til Naade, og lover og tilsiger at ville rette og bedre sig, og maa for samme sine Synder og Overtredelse fange Aflösning, du da forordner, at han bekommer og söger hans Aflösning hos hans egen Sogneprest udi hans egen Sogn, undtagen at Gjerningen udi sig sjelf er saa grov og stor, at Sogne-

presten da kunde beraade sig med hans Superintendent, hvorledis med den Synderis Aflösning kan bedst anstillis. — — — Dermed skeer vor Villie. Befalendis dig Gud. Skrevit paa vort Slot Kjöbenhafn d. 25. Aprilis Anno 1594. 1594. 25. April.

Althingsdom om Præsters Mensale af Proprietairkirker. 2 Juli 1594. — Af sex Præster og sex Lægmænd, udnævnt og samtykt af Lensmanden Henrik Krag, Biskop Odd Einarsson til Skalholt og begge Laugmændene. — Efter Althingsbog fra 1570—1606 i Geheime-Archivet. «Island 4. Supplem. Nr. 1 b» fol. 70. — **Uddrag.** 2. Juli

— — Virtist því eptir vorri skynsemi, landsins hætti og gömlum sáttmála millum kirkna-bænda og kennidómsins[1], bezt og hentugast fara: nær biskup visiterar skal hann með sèr kalla sýslumanninn þess hèraðs, og með hans og dugandis manna lærðra og leikra umsjón og aðgætni, þeirra sem hann þá fá kann með sèr, til sjá, álykti og til seti, eptir því sem þeim virðist rètt vera, hversu mikið kirkjubóndinn skal af sögðu kirkjunnar gózins afgift úti láta, og sínum sóknarpresti, þeim sem þurfandi er, til hans heimilis, honum og hans fátækum börnum til uppheldis, í tè láta, svo allt mætti með góðfýsi í hinn guðlegasta og rèttasta máta til gánga. En hver sem hèr í þrjóskast og ei vill gjalda, skal slíku fyrir svara sem dæmt verður á alþíngi. —

Forordning om Collation til Præstekalde i Island. Khavn 4. Marts 1595. — Norske Reg. 2, 247; Finn. Joh. Hist. Eccl. Isl. III, 53—64; M. Ket. II, 196—199. 1595. 4. Marts.

Vi Christian den Fjerde &c. G. A. V. eftersom vi komme udi Forfaring den store Uskikkelighed og Urigtighed, som begiver sig paa vort Land Island, at naar nogen Person er lougligen kaldit, ordinerit og confirmerit til nogit Prestekald paa forne vort Land Island, da understaar sig andre med vrang Undervisning at forhverve vore

[1] 2. Mai 1297, ovenf. S. 22—23.

1595. Breve og Tilladelse, at de samme Kald mue bekomme,
4. Marts. som andre dog tilforn ere kaldede og forordnede til, og med samme vore Breve trenge de andre fran deris louglige Kald, en Part og, naar de ere louglige kaldet og indsatt udi noget Prestekald, og derpaa have bekommit vore Befalingsmends Breve og Collats, som paa samme Tid have haft forne vort Land Island udi Befaling og der af os bliver tilforordnit en anden Embitsmand der sammesteds, da skal han sig understaa at rygge, cassere og tilintetgjöre hans Formands Collatsbrev, og efter sin egen Villie indsette andre Personer udi samme Kald og Bestilling, hvoraf fororsagis stor Urigtighed, saa at en Part Personer, som ere vel lerde, dygtige og duelige til nogen Kald, udi saa Maade fortrengis fran deris louglige Kald og andre, som udugtige, uduelige og ulerde ere, igjen udi deris Sted indsettis og forordnis. Da paa det saadan Urigtighed maa igjen blive afskaffit, og det herefter maa gange rigtigen, christeligen og vel til paa fornefnte vort Land Island, have vi den Sags Leilighed grandgiveligen overveiget, betenkt og for raadeligt og got ansehet, dermed herefter saaledis at skulle forholdis, at naar nogen Person enten allerede er eller og herefter kunde lougligen blive kaldit, ordinerit og af vor Embitsmand der sammesteds, som enten nu er eller herefter kommendis vorder confirmerit til nogit Prestekald, da skal han samme Kald njude, bruge og beholde udi hans Lifstid og saa lenge han sig der udinden udi Lefnit og Lerdom christeligen, tilbörligen og vel efter Ordinantsen skikkendis og forholdendis vorder, eller og formedelst anden Leilighed derfran lougligen kaldis og afsettis. Og dersom nogen siden, formedelst vrang Undervisning, kunde forhverve vor naadigste Bevilling og Bref paa samme Kald, da skal dog den, som först der til er kaldit og forordnit, dermed ikke fortrykkis eller forskjudis fran forne hans louglige Kald. Ikke skal heller vor Embitsmand, den ene efter den anden, have Magt at cassere eller magtlös gjöre hvis Collatsbref eller Forordning hans

Formand udi saa Maade paa vore Vegne for hannom udgivit, gjort og forordnit haver, undtagen det skeer formedelst billige Aarsager, og udi Sagen tilforn er gangen louglig Dom. Bedendis og bjudendis alle vore Undersaatter paa forne vort Land Island, ehvor de belst ere eller vere kunde, serdelis vore Fogitter, Embitsmend, Superintendenter, Provister, Prester og alle andre, at de sig udi alle Maade efter forne Skik og Forordning aldelis vide at rette og intet der emod gjöre udi nogre Maade. Saafremt nogen befindis her emod at gjöre, da skal han derforo tiltalis og straffis som en ulydige og den der vore Breve og Mandater ikke agte, holde eller efterkomme ville. Givit paa vort Slot Kjöbenhafn den 4de Martii Anno 1595.[1] 1595. 4. Marts.

Forordning for **Island**, om **Vrag**. **Kjöbenh. 20. Mai 1595.** — Publiceret paa Althinget 1682. Norske Reg. 2, 255; M. Ket. II, 204—205. 20. Mai.

Vi Christian den Fjerde &c. G. A. V. at eftersom vi komme udi Forfaring, hvorledis at nar noget Vrag indkommer der under vort Land Island, da skulle paa vore Vegne enten Lensmanden, Fogitter eller Sysselmend, saa vel som og andre som Grunden tilhörer og samme Vrag paastöder, tilholde dennom hvis Vrag som udi saa Maade

[1] Ved Reskript af s. D. til Lensmanden i Island Henrik Krag og begge Biskopperne (N. Tegn. II, 330 b; F. Joh. H. E. III, 54; M. Ket. II, 199) sendes denne Forordning og befales at lade «fornefnte vort obne Bref der udi eders Stigt (der paa over alt Landit) lader lese og forkynde, og siden alvorligen holder der over, saa der emod aldelis her efter intet skeer eller foretagis; saa framt I med nogen seer igjennem Finger, I ikke da derfore ville stande os til Rette, og at I udi god Forvaring holder forne vort Bref og Forordning hos Stigtet tilstede, saa det ikke bortkommer og forrökkis, at eders Efterkommer kunde samme Bref med andre flere saadanne Forordninger efter dig bekomme, og udi lige Maade kunde have sig derefter at rette».

1595. hender der paa Landet at indkomme, og det for en Ret-
20. Mai. tighed efter Landsens Viis at ville njude og beholde. Da paa det at dermed maa gange dis rigtiger til, have vi med vore elskelige Danmarkis Rigis Raad, som nu her hos os have verit tilstede, der om saa forordnit og besluttit, at nar nogit Vrag indkommer der under fornefnte vort Land Island og Folket, det tilhörer, medfölger til Landet, da skal det ubehindret fölge dennom, som Skib og Gods tilhörer og nöiagtigen bevisis kan at det dennom tilhörer med Rette. Meden dersom ingen Folk kommer til Landet med sligt Vrag, da skal det indleggis udi Forvaring Aar og Dag, og dersom midlertid rette Eiermand kommer dertil, som nöiagtig beviser det med Rette dennom at tilhöre, da skal det ubehindret efterfölge dennom. Kommer og ingen Eier dertil inden Aar og Dag, da skal det efterfölge os og Kronen, og der med at holdis efter som det udi vore Riger Danmark og Norge er sedvanligt, dog at hvis Gods udi saa Maade bliver bjergit, at derfore givis billig Bjergelön som det sig bör. Thi bede vi og bjude vores Lensmand paa fornefnte vort Land Island, den som nu er eller her efter kommendis vorder, at nar nogit Vrag der under Landet indkommer, han da endeligen haver sig her efter udi alle Maade at rette og forholde Givet paa vort Slot Kjöbenhafn den 20. Mai Anno 1595.

Juli. **Althings-Resolution om Tiende af Kongens og Kirkernes Jorder. 1595.** — Efter Papirs-Haandskrifter i den Arnamagn. Samling Nr. 194. 4to, jfr. 196. 4to fol. 128. **Uddrag.**

— — það fjórða: tíundir af kóngsins og kirkju jörðum skal vera eptir því, sem þau kóngsbréf[1] hljóða, sem inn eru komin í landið. — Var þetta samþykt af Jóni og þórði lögmönnum, 1595.

[1]) Anordn. 21. Marts 1575 (?).

Forbud mod Handel för end de kongelige Landskylder ere betalte. Khavn 23. April 1596. 1596. 23. April.
– Publiceret paa Althinget 1703; N. Tegn. II, 36? b; M. Kel. II, 207.

Vi Christian den Fjerde &c. hilse eder alle vore kjere, tro Undersaatte, Bönder og menige Landboer, som bygge og boe over alt vort Land Island, evindeligen med Gud og vor Naade. Vider, eftersom vi komme udi Forfaring, hvorledis mange af eder skulle truis, nödis og tiltrengis af fremmede Kjöbmend og andre, som söge did til Landit, at selge denom Fiske og andre Vare som der sammesteds falder, saa mange af eder derudover sidde igjen med eders rette Landskyld, som I til os og Kronen ere pligtige, og det ikke kunde udgive. Da forbjude vi eder alle og hver serdelis her med strengeligen befale, at I her efter aldelis ingen Fisk eller anden Vare selger og forhandler til nogen fremmede Kjöbmend eller andre, för end I tilforn hvert Aar til gode Rede haver udgivit og fornöiet vor Befalingsmand der paa Landit, eller hans Fogit og Fuldmegtige, eders aarlige Landskyld og anden Rente og Rettighed, som I til os og Kronen ere pligtige at skulle udgive, efter (som) vor kjere Herre Faderfaders salig og höiloflig Ihukommelsis Bref, til eder derom for nogen rum Tid siden forleden udgangen, eder tilholder. Saa framt nogen af eder her efter befindis her emod at gjöre, da skal forne vor Befalingsmand med hans Fouget og Fuldmegtige Magt have efter Norgis og Islands Loug at straffe eder derfore, som ved bör. Her efter I eder aldelis kunde vide at rette og for Skade at tage vare. Givit paa vort Slot Kjöpnehafn den 23. Aprilis Anno 1596.

Lensmand Brostrup Geddes aabne Brev ang. Fremgangsmaaden mod de Præster, som lade det dem betroede geistlige Gods forfalde. Bessast. 14. Juli.

1596. 14. Juli 1596 [1]. — Gammel Brevbog i Geheime-Archi-
14. Juli. vet: «Island 4de Supplement Nr. 1 a,» fol. 7 b.

Eg Brostrup Gedde til Tommeropp, Kóngl. Majest.* befalníngsmann á Íslandi, kennist með þessu mínu opnu bréfi, að eptir því biskupinn hefir opt og mörgu sinni óskað af mèr ráðs og brèfs þar uppá, hvernig með þá presta skal höndlast, sem láta sín beneficia eður prestagarða fordjarfast og niður falla. Og eptir því, að svo kann í sannleika að bevísast, að margir prestar láta þeirra prestagarða mjög níðast, svo vel sem þeirra til liggjandi jarðir, þar fyrir býð eg og Kóngl. Majest.* vegna befala biskupunum hèr á Íslandi, að þeir annaðhvort sjálfir ellegar þeirra fullmektugir umboðsmenn skulu til segja ellegar áminna þá sömu presta tvisvar ellegar þrisvarsinnum löglega, að þeir byggi og forbetri þeirra beneficium, og láti það ekki fordjarfast, en ef þeir vilja enn ekki byggja og forbetra þar uppá, og sig í svoddan máta að rètta og betra, þá skulu fyr nefndir biskupar afsetja þá strax af því sama kalli, og af prestsins eigin gózi svo mikið virða láta, sem hann hefir af því sama beneficio, kirkjunni og jörðuuum, látið falla og fordjarfast. Hèr vili þèr yður eptir að rètta. Til enn meiri vitnisburðar þrykki eg mínu Zigneti hèr neðan á. Actum Bessastöðum 14. Juli 1596.

1598. **Reskript til Lensmanden Johann Bochholt,**
24. April. **Bisperne og Laugmændene paa Island, at udarbeide en ny Ordinants. Kjöbenhavn d. 24. April 1598.** — Original i Stiftamts-Archivet i Island A. 105; Norske Tegn. III, 47 b; Finn. Joh. Hist. Eccl. Isl. III, 56; M. Ket. II, 209.

Christian den Fjerde &c. Vor synderlig Gunst tilforn. Vid, at som os af den geistlige Stand paa vort Land Island er underdanigst andragit og tilkjendegivit,

[1]) Dette Brev er kongelig stadfæstet og indskjærpet ved Reskr. 11. Mai 1708.

hvorledis der paa Landit baade med Kirkerne og ellers i andre Maade skal begive sig mögen Urigtighed, efter at vor Ordinants [1], som om Religionen er udgangit, ikke udi alle sine Punkter og Artikler kan hollis og efterkommis som det sig burde, for Landsens Uleilighed Skyld, da bede vi eder og ville, at I tager til eder nogen af de beste og vildiste Mend der paa Landit, og med dennum lader optegne og forfatte hvis Punkter og Artikler som kunde findis den geistlige Stand at vere anrörendis og de kunde vere med besvergit, gjörendis en Forordning, hvorledis derudinden best og lideligst kunde forholdis, hvilken Forordning siden os tilskikkis, at vi den kan lade oversee, og derudinden at forordne og forandre hvis os og vore Undersotte der paa Landit kan vere gaufnligt og tjenligt. Dermed skeer vor Vilge. Befalendes dig Gud. Givit paa vort Slot Kjöbenhafn den 24. Aprilis Anno 1598. 1598. 24. April.

Althings-Vedtægt om Ydelsen af Gjaftold. Juli 1600 [2]. — Efter Uddrag af Althingsböger i M. Stephensens Samlinger Nr. 62, fol. 66 b, hvor den dog henföres til Aar 1608. I Althingsbog 1679 og i trykte Skrifter anföres den under det her opförte Aarstal, jevnf. Lindal om den isl. Almues Pligter. Kh. 1788. 8. S. 17. 1600. Juli.

Alþíngis samþykt af báðum lögmönnum og lögrèttunni, að gjaftollur skyldi ei meiri gjaldast: en sá maður sem ætti til x^c skyldi gjalda eyris gjaftoll, og ei frekara, allt til xx^c, en minna þar fyrir innan, sem híngað til hefir verið, einkum v álnir frá v^c inn til x^c, en xx^c bóndi x álnir, en ei meira, og þar í allt rètt goldið.

Althings-Dom ang. Tiende af Lösöre, og Straf for Tiendesvig. Juli 1601. — Althingsbog 1601. Juli.

[1]) det er Chr. den 3dies Ordinants af 1537.

[2]) see 5. Juli 1679.

1601. Juli. fra 1570 til 1606 i Geheime-Archivet «Island 4. Supplem. Nr. 1 b,» fol. 84 b.

Dómur um Papey í Austfjörðum, er dæmdur af lögmönnum og allri lögrèttunni, dæmdu þeir að þetta mál skyldi aptur koma til næsta Öxarár þíngs og leiðast öll þau gögn og próf heim í hèraði um þetta ár, sem hèr mega sönnust um leiðast, og komi með þau gögn löglegur svarsmaður til næsta Öxarár þíngs, af því málið var nú ekki löglega fyrir komið; en komi þá ekki þau gögn og próf, sem þeim hrinda, sem er að eyin hafi ótíunduð verið, þá sè hún fallin, eptir því sem landslögin útvísa, og alþíngis dómur og samþykt inniheldur[1].

Item um þann christinrètt, sem stendur um tíundargjörð[2] og vor gömul lög halda, leizt oss nógu hart og ekki herðast mega. Um dauða peninga: skal virða iij°, og felli svo niður, að 1° verði til tíundar, sem að fornu, og tíundi allt það sem hann á í fardögum skuldlaust, og eignist hver sök á sinni tíund, ef ógoldið er, eptir lögum, en á þriðja ári falli helmíngur þess fjár, sem ótíundað er, undir kóng, en annar helmíngur falli undir nánustu frændur þess sem braut; en ef fastaeign fellur undir kónginn, þá skulu erfíngjar lausn á eiga og hafi leyst innan x vetra, og falli aldrei meira en ótíundað er, þó tíundarhöldin verði meiri.

1602. 20. April. Privilegium for Kjöbenhavn, Malmö og Helsingör, at före Enehandel paa Island indtil 1614.

---

[1]) 1602 gjorde Lensmanden Enevold Kruse igjen Fordring paa Öen Papey, og da Biskop Oddur Einarsson, som havde kjöbt den, ikke kunde bevise at der havde været betalt Tiende af den i de sidste 3 Aar, blev den ved 12 Mænds Dom erklæret for confiskeret, dog med Indlösningsret inden 10 Aar. Öen var derefter kongelig Eiendom, til den blev solgt 1795.

[2]) Kristenret af 1275, ovenf. S. 15.

Khavn 20. April 1602. — Norske Reg. 3, 169—71; M Ket. II, 212—218 under 18. April. 1602. 20. April.

Vi Christian den Fjerde &c. G. A. V. at eftersom her til dags alle Hafner, som beseiglis paa vort Land Island, haver verit beseiglit af udlendiske Kjöbmend, Hamborger, Bremer, Lybseher og andre, hvilke og haver verit forpligtige at forsörge Landsens Indbyggere der sammesteds med Mjell, Öl, Malt og andet, som de til deris Föde og Klede nödtörfteligen kunde have udi Behof. Og saa haver de forskrefne fremmede Kjöbmend verit frit fore og tillat dennom igjen af forskrefne islandske Indbyggere til at forhandle hvis Gods og Vare de igjen hafde at selge og afhende, efter som vore obne Breve forskrefne Kjöbmend, hver paa en Hafn serdelis given, sligt dennom naadigst forlöver. Og efterdi vi os uden al Tvifel kunde erindre samme fremmede Kjöbmend ikke ringe Profit at have af samme Seglation og Handling, og vi gjerne saae at vore og Rigens egne Undersaate den Fordel at njude maatte vere nest, efterdi de, Gud vere lovit, saa formuendis ere, baade paa Skibe og Kjöbmands Vare, at de det gjöre og dennom paatage kunde, da have vi af vor synderlig Gunst og Naade unt og bevilgit, og nu med dette vort obne Bref unde og bevilge, at vore Undersaate udi de tre Kjöbsteder: Kjöbenhafn, Malmö og Helsingör, mue her efter beseigle forskrefne vort Land Island, og den Handel og Nering alene bruge og for andre Steders Indbyggere her udi Riget njude og have, med slige Conditiones og Vilkaar, som her efter fölger:

1. Först skulle forskrefne vore Borgere vere forpligtige at forsörge for[ne] Island med gode, uforfalskede og ufordervede Kjöbmands Vare, besynderligen: Mjell, Öl, Malt, Vin, Mjöd, Brendevin, Klede, Lervit og andet, som dennom kan vere fornöden, saa at Almuen kan for billig og christelig Verd bekomme hvad hver behöver. Dersom det ikke skeer, da skulle de Borgere, hos hvilken slig Forseelse findis, stande os derfore til rette. — 2. Der nest skulle de ikke före andre Vare til Island end gode

1602. Kjöbmands Vare, og hvad som ikke duer lade blive fra
20. April. Landit. — Ei heller skal de deris Vare efter deris Vilge mue ophöye, meden dennom selge eftersom gammelt haver verit efter Landsens gammel Viis, Brug og Vane. — Disligeste skulle de ikke bruge anden Alne, Maal eller Vegt, imod ret Islands Alne, Maal og Vegt, udi al Kjöb og Sal. Kommer nogen Misforstand emellom nogen Kjöbmand og Islender, enten han er geistlig eller verdslig, om Alne, Vegt eller andet, som Kjöbmandskab vedkommer, da skal Kjöbmanden forpligtig vere at levere sin Vegt eller Alne, eller hvad sligt vere kan, som udi saa Maade omtrettis, til Laugmanden [og Laugrettismendene udi det Syssel som Hafnen er, eller][1] og til Laugrettismendene alene om Laugmanden ikke er tilstede. De skulle den besee, og enten de kjender den ret eller uret at vere, da skal baade Kjöbmanden og hans Vederpart dermed lade dennom nöie og rette dennom efter. — Ydermere, dersom nogen Kjöbmand haver nogen der paa Landit til at tale, enten for Gjeld eller noget andet, da skal de tale dennom til for Laugmanden og Laugrettit, og lade Dom gange ordentlig emellom dennom efter Lougen, og skulle de ikke tage eller true dennom til rette udi nogen Maade. Vi ville ogsaa lade det saaledis forordinere, at Kjöbmendene uden lang og ubillig Ophold med deris Sager hos Dommerne der paa Landit ikke skal vorde opholdne, efterdi deris Leilighed ikke er: nogen lang Proces, uden deris Skade, der paa Landit at udföre. — 3. Fremdelis skal forskrefne Kjöbmend holde voris Lensmand, som Landit paa vore Vegne haver i Befaling, udi Agt, Respekt og Ere, udi alle Sager der paa Landit forefalde kan, og udi Bud og Forbud vere hannom hörig, udi de Sager som os alene vedkommer, og voris og Landsens Gafn er anrörendis; saa vel som og forholde dennom venligen og sagtmodeligen med god Omgengelse emod

[1]) De indklamrede Ord findes hos M. Ket., men ikke i Registranten.

Landsens Indbyggere, geistlige og verdslige, saa at ingen 1602.
med Billighed kan have sig over dennom at beklage. — 20. April.
4. Og eftersom hidindtil er af de fremmede udlendiske Kjöbmend, som forskrefne Island beseiglet haver, fört der til Landit Hamborger Öl, Lüneburgisk Öl, Lybsk (og) Stralsunds Öl, og anden Slags fremmit Öl, som hver af Kjöbmendene efter sin Leilighed före vilde og af sted kunde komme: da ville vi og hermed alvorligen forbudit have, at aldelis intet fremmit eller udlendiske Öl did til Landit af forskrefne Kjöbmend skal föris, men alene Danst-öl, og skulle forskrefne Kjöbmend synderligt got, velbrygget og velsmagendis Öl, foruden det gemene Öl, did före, som saa vel bryggit og forvarit er, at det Vinteren over ufordervit kan ligge, saa at fornemme og rige Folk der paa Landit, som formaar sligt Öl at kjöbe og betale, ikke noget skulle kunde i de maade fattis. — Ikke heller skal det vere forskrefne de danske Kjöbmend udi for^ne tre Steder forlövit, deris Kjöbsvende udi Hobetal der paa Landit at lade blive om Vinteren, som Indbyggerne med deris Vare kunde besöge og til Drik eller unöttig Udgift foraarsage; men aleniste skal vere dennom frit fore, at lade der blive udi Vinterleier en eller to Tjenere i det höieste ved hver Hafn, deris Erinder at udrette og noget ringe Gods at forhandle, saa at deris Vinterleier er Landsens Indbyggere til Gafn og Forbedring, og ikke udi nogen Maade til Skade.

5. Og efterdi vi forfare, at tyve Hafner paa forskrefne vort Land Island ere, som behövis aarligen at beseglis, da have vi naadigst samtökt (dog efter forskrefne tre Steders egen gode Tökke), at vore Undersaate udi vor Kjöbsted Kjöbenhafn mue og skulle have disse efterskrefne sex Hafner: 1, Griudvig; 2, Kiblevig; 3, Hafnefiord; 4, Dyrefiord; 5, Isefiord; 6, Hopshus[1]. — De udaf Malmö skulle besegle desse efterskrefne vij Hafner: 1, Revet; 2, Holmen; 3, Grundefiord; 4, Stekkelsholm; 5,

[1]) d. e. Hofsós.

1602. Partrisfiord; 6, Vorneflord; 7, Bergerfiord. — De udaf
20. April. Helsingör mue besegle disse efterskrefne vij Hafner: 1, Stapen; 2, Boder; 3, Kommervog; 4, Spokonefjeldshöfde; 5, Akkeröenn[1]; 6, Röderfiord; 7, Örebakke. — Dersom det befindis fornöden at vere, at flere Hafner end som disse forskrefne xx Hafner, som nu ere forsagde, skulle beseglis, da skal forskrefne tre Steders Kjöbmend forpligtet vere mere Hafner at besegle, efter som de derom af os bliver befalit og Landsens Nötturftighed det udkrever. — 6. Dersom nogen Kjöbmand döde, da skal det vere hans efterladendis Hustru eller ogsaa hans Börns Verge, paa Börnenis Vegne, frit fore, ved samme Handel at blive og at indtrede udi den afdöde Mands Sted, om de saa formuendis ere, at de det til Gafns gjöre kunde.

7 For denne Benaading skal forskrefne vore Undersaate udi de forskrefne tre Steder vere forpligtig at give til os og Cronen af hver Hafn, som de aarligen besöger, sexten gamle Daler, og dennom aarligen fornöie vor Lensmand der sammesteds, inden de derfran Landit igjen segler, og derpaa tage hans Bevis, saafremt det ikke skeer, de da ikke denne vor Benaading ville have forbrutt. — Og skal denne vor Forordning, som vi nu her udi gjort have, paagaa og begyndis, naar de Aaringer, som de fremmede tydske Kjöbmend efter voris Brevis Indhold have, ere forlöbne, og siden Aar frann Aar forfölgis af forskrefne vore tre Steders Indbyggere, indtil man skriver 1614. Dog dersom midlertid gjordis fornöden, denne vor naadigste Forordning med flere Artikle at forbedre, eller ogsaa disse, som forskrevit staaer, at forandre, da ville vi sligt have os forbeholdit.

Thi forbjude vi alle, ehvo de helst ere eller vere kunde, serdelis vor Befalingsmand paa fornefnte Island, hans Fogitter, Laugmand og Laugrettismend, samt menige Landsens Indbyggere der sammesteds, og alle andre, forskrefne vore tre Steders Indbyggere paa dette forskrefne

[1]) d. e. Akreyri el. Akeröre = Eyjafjord.

vort udgifne Privilegium og Benaading at hindre eller 1602.
Forfang at gjöre udi nogen Maade. Hafniæ 20. Aprilis 20. April.
Anno 1602.

Gavebrev, hvorved Gaarden Staður í Aðalvík skjenkes til beneficium. Kirkjuból í Lángadal 17. August 1602.

17. August.

— Afskrift, gjennemseet af Arne Magnusson efter Originalen i Skalholt paa Pergament med 4 hængende Segl, Arne Magnussons Samling af Afskrifter af islandske Breve Nr. 828.

það gjöri eg Snæbjörn Torfason öllum góðum mönnum kunnugt, þeim sem þetta brèf sjá eður heyra, að eg hef almáttugum guði til lofs og dýrðar lagt og gefið Stað í Aðalvík með öllum gögnum og gæðum til fjalls og fjöru, þeim sem honum og kirkjunni þar hafa fylgt að fornu og nýju, með fullum vilja og samþykki kvinnu minnar þóru Jónsdóttur, guðs orði til uppheldis í þeirri sókn og þeim fátækum prestmanni sem staðurinn verður veittur, hver eg vil að þó sè svo fjáður og mannaður, það hann haldi staðnum við magt og hefð, og því sem kirkjunni til kemur í kviku eður dauðu, eptir því sem kirkjunnar máldagi það útvísar: og hèðan í frá sè þessi staður í forsjá og vernd biskupsins í Skálholti, þess sem nú er eður vera kann hver eptir annan, frí og átölulaus fyrir mèr og öllum mínum örfum, en veitist, svo sem áður skrifað er, fátækum og guðhræddum prestmönnum, sem vel og trúlega stunda sitt kall og embætti; og þenna minn gjörníng staðfesti eg nú með þessu mínu eigin brèfi, þessum vottum hjáverandi: sera Ólafi Halldórssyni, sera Árna Jónssyni, sera Jóni þorleifssyni, hverir eð setja sín innsigli með míuu hèr fyrir neðan þetta gjörníngsbrèf, hvert eð skrifað var á Kirkjubóli í Lángadal þann fyrsta þriðjudag eptir Maríumessu fyrri, árum eptir Christi fæðíng ∞. dc. ij.

Althings-Resolution om Tiende-Ydelse af Gaarde, som enten ligge öde eller ikke bygsles for fuld

1604.
30. Juni.

1604. **Afgift. 30. Juni 1604.** — Althingsbog fra 1570 til
30. Juni. 1606 i Geheime-Archiv. «Island. 4de Supplement Nr. 1 b», fol. 92—93.

Var dæmt af lögmönnum og allri lögrèttunni um þær eyði jarðir, sem nú eru um allt landið, og menn hafa engan ábata á, að þær skyldi fella til þriðjúnga, sem dautt fè, til tíundar, og að þeir, sem þessar eyði-jarðir eiga, skulu skyldir sínar jarðir að selja, þeim ómögum til bjargar og framfæris sem uppá þeirra fè kunna að segjast, þeirra sem hver er annars arfi, heldur en þeir dæmist uppá fátæka hreppa, eður deyi í bjargarleysi, þó með því verði, sem sex skynsamir menn meta; en fái þeir ekki jarðirnar seldar, þá sè frí fyrir ómaganum.

En þær jarðir sem menn fá bygðar, og taka landskuld eptir, þá skulu tíundast eptir gömlum landsins vana. — En um þær jarðir, er byggjast fyrir hálfa landskuld, þá gjaldi allar tíundir af hálfri jörðinni, en af hálfri, sem hann tekur enga landskuld af, felli til þriðjúnga sem dautt fè, eptir því sem áður er sagt. En þar sem þessar eyði-jarðir liggja, þá skulu bændur skikka boðburði og förumanna flutningi eptir sýslumannsins ráði.

30. Juni. **Althings-Resolution om Præstetiende af Kongens og Kirkernes Jorder. 30. Juni 1604.** — Althingsbog fra 1570 til 1606 i Geheime-Archiv. «Island. 4de Supplement Nr. 1 b», fol. 93; jevnf. A. Magn. Nr. 196. 4to. fol. 1—2, og Nr. 199. 4to.

Um tíund presta af kóngs jörðum og kirkju, er herra Oddur Einarsson dóms á beiddist af allri lögrèttunni. Tèðist oss í fyrstu Kóngl Majts Ordinantia, þar með önnur kóngsins brèf, í hverjum hann skipar sínum lènsmönnum að tíunda sín slot og garða. Þar fyrir dæmum vèr, að gjaldast skuli bæði prests tíund og þurfamanna tíund af öllum kóngs jörðum og kirkna, að þeim frá teknum sem kirkjurnar standa á, utan þeim semi öðruvís sín á milli. Dæmum vèr þetta uppá almúgann með því fororði, að bæði kóngs umboðsmenn allir og svo kirknanna umboðs-

menn séu hèr form og fyrirmynd fyri, eptir Kóngl. Maj• Ordinantiu, almúganum til góðs eptirdæmis. En fáist þessar jarðir ekki bygðar, þá færist aptur leiguburður á þeim jörðum sem áður voru fullbygðar, en sektalaust þó fram sè fært um þá tíund á þeim jörðum sem lítt leigðar eru; og hvort þessar jarðir eru ofleigðar eður vanleigðar, það sè undir góðra manna virðíngu í sèrhverri sveit; skal sjálfur landsdrottinn gjalda þessar tíundir af þeim jörðum sem áður eru full-leigðar. 1604. 30. Juni.

Althings-Resolution om hvorvidt Præster ere pligtige at svare Kongetiende. 30. Juni 1604. 30. Juni.

— Althingsbog fra 1570 til 1606 i Geheime-Archiv. «Island. 4de Supplement Nr. 1 b». fol. 93.

Item var og dæmt af allri lögrèttunni um þá kóngstíund, sem herra Oddur dóms á beiddist vegna prestanna í Borgarfirði, hvort þeir skyldu þá tíund gjalda eður ekki, þar engir aðrir prestar í Skálholts-stikti guldu áður sagða tíund. Virðist oss rèttast, að þeir skyldu allir undir einum lögum vera, og greinda presta í Borgarfirði ekki heldur skylduga þessa tíund að gjalda en aðra presta í Skálholts stikti, eptir því Kóngl. Maj• brèfi, sem innsiglað liggur í Skálholti, og hèr fram kom, hvert eð svo hljóðar: «ekki viljum vèr og heldur, að sóknarprestunum sèu á lagðar nokkrar þvínganir til nokkra útláta af lènsmönnunum, nema því að eins að vort opið brèf þar til komi». [1]

Althingsdom om Leilændingers Ret til Drivtömmer, samt om Begravelsespenge. Juli 1604. Juli.

— Althingsbog fra 1570 til 1606 i Geheime-Archiv. «Island. 4de Supplement Nr. 1 b». fol. 94 b. — Uddrag.

— — — 3. Í þriðju grein um þá reka viði: dæmdum vèr leiguliða mega bæta eitt skip sitt og alla aðra bús hluti, svo að girði sem öðru, svo sem því búi þarfnast.

[1]) see Anordning 19. Nov. 1542.

1604. Juli. — — — 6. Í sjötta máta, hvort menn skyldu gjalda legkaup eptir sín börn eður aðra menn, þar þeir tæki engan arf eptir; dæmdum vèr, að þeir menn sem peninga eiga skulu gjalda eyri eptir sín börn eður úngmenni, en xij álnir eptir hina; en þeir feður eður frændur, sem rètt öreigar eru, gjaldi ekkert legkaup undir sig nè sína, en prestur eður kirkjubóndinn að þeirri kirkju skyldur að ljá graftól þeim og þvílíkum mönnum, og styrk að veita sem forn. lög votta, nema biskupinum og lögmönnunum virðist annað löglegra.

1605. Juli. **Althingsdom ang. Tiendeydelsen til Præster og Fattige. Juli 1605.** — Efter Althingsbog fra 1570 til 1606 i Geheime-Archiv. «Island 4de Supplement Nr. 1 b». fol. 98.

Í guðs nafni amen. Gekk svo felldur dómur af allri lögrèttunni á almennilegu Öxarár þíngi anno 1605. Í fyrstu beiddist herra Oddur dóms á, hvort gjaldast skyldi presttíund af kóngs jörðum og kirkju, eptir þeirri skipun og skikkun, sem vor náðugi herra kóngur hefir þar á gjört, og vor landslög, dómar og samþykktir hljóða. Í fyrstu tèðist oss Kóngl. Maj• Ordinantia, þar svo hljóðar: «skulu vorir lènsmenn tíunda öll vor og krúnunnar slot og garða, uppá það að aðrir megi taka þar af gott eptirdæmi». — Item í annan máta stendur svo í því brèfi, sem vor náðugi herra kóngur hefir sent híngað til landsins með Knút Steinssyni, í einni grein: «Svo og einnig uppá það, að allir prestar mætti því heldur fá sitt uppheldi og kirkjurnar yrði því heldur bygðar eður bættar, hefir Kóngl. Majest leyft, að krúnunnar, stiktanna og klaustranna eignir tíundist sem bænda eignir, og þeir eru skyldir að gjöra á Íslandi, og þeim skipta í 4 parta: einn hlut biskupnum, annan prestinum, þriðja kirkjunni, fjórða fátækum; þó skal þar góða grein á hafa af Kóngl. Maj• lögmönnum og fóvetum á Íslandi og öllum öðrum, að sömu tíundum sè rèttilega skipt, og það fari skikkanlega, svo fátækir fái ekki hinn minnsta hlutinn». — Item í þriðja máta

stendur svo í þeim dómi, sem Kóngl. Majest. skipar Knúti 1605.
Steinssyni, biskupunum og lögmönnunum á Íslandi að Juli.
láta gánga hèr einn staðfestíngardóm uppá, hver dómur að gekk á Bessastöðum anno 1555, hver svo var hljóðandi: að allar þessar tíundir skyldi gjaldast, svo sem kóngsbrèfið hljóðar, að fráteknu því heimalandi sem stiktin, klaustrin og sóknarkirkjurnar á standa, með sinni eiginlegri innstæðu og lausafè. — Item er hèr uppá kominn vors náðuga herra kóngsins úrskurður, item alþíngisdómur anno 1574 um hið sama efni, þar svo stendur: að gjaldast skuli tíund fátækum af öllum kóngs jörðum og kirkjunnar. — Hljóðar svo brèf bróður Magnúsar í Skálholti: «Vèr bróðir Magnús, biskup í Skálholti, Eyjólfur Einarsson, lögmann sunnan og austan á Íslandi, Diðrik Píníng, hirðstjóri og höfuðsmaður yfir allt Ísland, gjörum góðum mönnum kunnugt, að vèr höfum samþykt og lögtekið æfinlega hèðan af í almennilegri prestastefnu og á alþíngi, að takast skuli allar tíundir af öllum þeim jörðum sem fèllu undir kóng og kirkju og fallið hafa fyrir xx árum, æfinlega hèðan í frá». Því fyrir þessar greinir dæmum vèr, að almúginn skuli þessar tíundir gjalda, með því fororði, að bæði kóngs umboðsmenn allir og svo kirkjunnar umboðsmenn sèu hèr form og fyrirmyndan, eptir Kóngl. Maj° Ordinantiu, almúganum til góðs eptirdæmis, en fáist jarðirnar ekki bygðar, þá færist aptur leiguburður af þeim jörðum, sem áður voru full-leigðar, en sektalaust þótt fram sè fært um þessa tíund á þeim jörðum, sem áður eru ekki full-leigðar, og því að herra Oddur klagaði ekki utan prestanna vegna þeirra tíund, en vor náðugi herra kóngur skipar öllum sínum umboðsmönnum að fátækum mönnum gjaldist sín hlutdeild: þar fyrir dæmum vèr ekki að svo komnu utan um þessar tvær tíundir, þar enginn klagar kóngsins vegna eður bændanna. Því höfum vèr á þær tvær tíundir enga dóms ályktan á lagt að sinni, utan um þessar tvær tíundir: presttíund og þurfamanna tíund. Item hvort þessar jarðir eru vanleigðar eður ofleigðar, það sè undir góðra manna virðíngu í sèrhverri sveit þar jarðirnar liggja.

1607.
14. April.

Forordning om Rettens hurtige Pleie efter **Islands Lov.** Khavn 14. April 1607. — Original i Stiftamts-Archivet i Island, A. 105, paategnet at være kundgjort paa Althinget 1607 og 1682; N. Reg. 3, 268 (Udtog); M. Ket. II, 241—43.

Vi Christian den Fjerde &c. G. A. V., at efter-som vi naadigst ere komne udi Forfaring, hvorledis hvis Tretter og tvistige Sager, det vere sig om Gaarde, Tune, Egendom eller i andre Maader sig paa vort Land Island emellom dess Indbyggere begiver, og der sammesteds til Althinget for Lougmanden louglig indstefnis, formedelst atskillige uendelige Domme, som altid til bedre Prof skal hensluttis, eller anden ulouglig Middel emod al Billighed, Ret og Gebyr, vore og Kronens Undersotter der sammesteds til störste Bekostning, Skade og anden Uleilighed, udi lang Forhal og Vidtlöftighed skal geraade, og ikke uden stor Besvering til Rettens Uddrag at skulle kunde udföris, hvorudover de, som slig Bekostning og Uleilighed for deris Armod og andre Aarsagers Skyld ikke kunde udstaa, tit og ofte skulle foraarsagis deris Ret at lade falde og eftergive. Da efterdi det os som en christen og retferdig Öfrighed, der sine Undersaatters Nöd og Anliggende bör betimelig at afverie, eller og ved villig Middel forekomme, eigner og bör os derhen at beflitte, at slig Uskikkelighed og utilbörlig Forhal og Vidtlöftighed, som af forberörte Aarsager udi indfaldendis Tretter voris Undersotter med Tiden til störste Skade og Forderf kunde entstaa, maa aldelis blive afskaffit, ville vi hermed strengeligen og alvorligen Lougmendene der paa for^ne vort Land Island, de som nu er eller her efter kommendis vorder, have paalagt og befalet, at de endeligen her efter skulle vere fortenkt til udi hvis Sager, det vere sig om Gaarde, Tuner, Grund og Egendom eller andre Tretter for dennom lougligen bliver indstefnet, efter Vidnesbyrds grandgivelig og flittig Forhör, tvistige Parterne med en endelig, billig og retferdig Dom og Sentents efter Islands Loug og Ret — og det foruden al Forhal, uendelige Domme

som til en bedre Prof henslutlis, og Opsettelser, som til 1607
dess skal vere skeet — endeligen at stille. Saa fremt 14. April.
nogen af Lougmendene der paa forne vort Land Island
befindis, hvis Sager lougligen for dennem bliver indstefnit, ved forbemeldte ubillig Middel at forhale, de da ikke derfore ville tiltalis og straffis, som de der voris naadigst udgangne Forordning og Mandat af Modvillighed eller anden letferdig Aarsag emod deris Eed og Pligt ikke have villet agte eller ansee. Hvor efter sig alle og hver kan vide at rette og for Skade tage vare. Givet paa vort Slot Kjöbenhafn den 14. Aprilis Anno 1607.

Forordning, at Klostre, Sysseler, Kronens Jorder o. s. v. skulle **fæstes eller bortforpagtes paa Livstid.** Khavn 14. April 1607. — Norske Reg. 3, 286; M. Ket. II, 239. 14. April.

Vi Christian den Fjerde &c. G. A. V., at eftersom vi utaf menige Indbyggere paa vort Land Island, deris underdanigste Besveringe og Angivende, naadigst komme udi Forfaring, hvorledis at naar nogen dennem steder og fester af voris tilforordnede Lensmend der sammesteds, enten Kloster, Sysseler, Kronens Jorder eller Grunder, da njude de dennem ikke lenger end udi den voris Befalingsmand hans Tid, som Landet haver udi Forsvar, og naar nogen Forandring skeer paa Lensmand betagis saadanne Jorder voris Undersaatter igjen og paa ny igjen forfestis til andre, de fattige Folk ikke til ringe Besvering; hvorover sig og hender og tildrager, at Jordene ganske forfalde og blive öde. Da efterdi vi naadigst kunde betenke og os til sinde före, saadan idelige Forandringer at vere Landit og des Indbyggere til Skade, ville vi hermed naadigst have forordnit, at hvis Kloster, Sysseler, Kronens Jorder og Grunder, som af voris tilforordnede Befalingsmand der sammesteds efter denne Dag bortfestis, skulle udi deris Lifstid, som dennem begjere, forfestis. De som og allerede haver nogen

1607. 14. April. Kronens Sysseler, Kloster eller Jorder udi Feste, skulle dennem (saa fremt de efter islandske Loug ellers findis saa vederheftig, som det sig bör) mue beholde udi deris Lifstid og saa lenge de lever. Dog skulle de vere forpligt at holde fornefnte Sysseler, Kloster og Grunder med Bygning og udi andre Maade paa deris egen Omkostning ved god Hefd og Magt, og vere voris tilforordnede Lensmand der sammesteds hörig og lydig, og udi rette og betimelig Tid deraf yde og udgive den sedvanlige Rettighed og Afgift, os og Norgis Krone bör, saa fremt de ikke hvis Forskrifning de derpaa kunde have ville have forbrudt; dog ville vi os herudinden naadigst have forbeholdit udi Fremtiden at remedere og forandre, eftersom vi naadigst kunde betragte at vere Landet og des Indbyggere gafnligt — Thi forbjude vi vore Fougitter, Embidsmend og alle andre, fornefnte vore Undersaatter paa fornefnte vort Land Island heremod, som forskrevit staaer, at hindre eller udi nogen Maade Forfang at gjöre, under vor Hyllist og Naade. Givet paa vort Slot Kjöbenhafn den 14. Aprilis, Anno 1607.

2. Juli. **Kirkeordinants for Norge. Khavn 2. Juli 1607.** — Denne Ordinants er indfört i Island ved For. 29. Nov. 1622. — Trykt i Kjöbenhavn 1607. 4. — Biskop Odd Einarssons islandske Oversættelse trykt paa Holum 1635. 8. — **Uddrag.**

Vi Christian den Fjerde &c. helse eder alle, vore Rigens Undersaate, baade geistlige og verdslige, som bygge og boe over alt vort Rige Norge, kjerligen med Gud og vor Naade. Vider, at os elskelige hederlige og höilerde Mend, Superintendenterne, saavel som og mange andre fromme Folk, udi vort Rige Norge boendis, udi disse forledene Aare paa adskillige Tider, naar vi der udi Riget haver verit tilstede, underdanigst for os haver klaget, at de ikke uden stor Besvering kunde rette dennem efter den danske Ordinants, som om Religionen og Kirketjenisten er udgangen, for Rigernis Ulighed Skyld, at baade

Kirkerne og Menigheden i Norge ere saare langt fra hver andre liggendis, og en Part Kirker, som af en Prest skal betjenis, ere med store Fjorder og den salte Sö adskilde, saa dennem ikke fölger de Vilkor som udi vort Rige Danmark er. — — Vi forfare ogsaa, at salig og höilovlig Ihukommelse, Konning Christian den Tredie, vor elskelige kjere Her Faderfader, haver udi den danske Ordinants lovit Norgis Rigis Indbyggere, at de med en serdelis Kirke-Ordinants, som dennem kunde vere tjenlig, skulle blive forsjunit, hvilkit dog indtil denne Tid ikke er skeed. Da paa det intet motte efterladis af alt det, som vore kjere tro Undersaate udi Norgis Rige kunde komme til Gafn og Gode, have vi befalit os elskelige, hederlige og höilerde Mend, Superintendenterne udi for^ne vort Rige Norge, at forsamle dennem udi vor Kjöbstad Bergen, og der samtligen forfatte en Kirkeordinants, som Kirkerne der udi Riget kunde havè at bruge, og sig efter at rette; hvilket de og med al Flid og Vindskibelighed have efterkommit, og deres Arbed og forfattede Concept os underdanigste tilstillet, og have vi os for. alting beflitet, saa meget muligt vor og sig skikke kunde, at blive ved den danske Ordinantsis baade Ord og Mening. Men udi de Stykker, som man for^ne danske Ordinants ikke haver kundet fölge, der have vi indfört adskillige Artikle, saavidt os sjuntis at kunde skee med god Skjel. Hvilket Arbed, för det endeligen er bleven forferdiget, er det efter vor naadigste Befaling egemmelseet og overveiet af hederlige og höilerde Mend, Professorerne udi vort Universitet i Kjöbenhafn, hvilke og deris Mening, og hvis dennem sjuntis fornöden at vere, underdanigst have erindrit og tilkjende givit. — — — Givit paa vort Slot Kjöbenhafn, den 2. dag Julii, Anno 1607. 1607. 2. Juli.

I. *om Lerdommen.*

II. *Ceremonier og udvortis Kirketjeniste.* — 4, *om Hellige Dagis Hold* (næsten ordret og ganske af samme Indhold som det meddelte Uddrag af Christian den Tredies Ordinants 2. Sept. 1537). — — 8, *Hvorledis man skal samle Folk udi*

1607. *Egteskab.* — — Ingen Trolovelse skal efter denne Dag
2. Juli. skee, uden at Sognepresten, som i det Sogen er Pastor, er personligen tilstede, eller og Capellanen, med Sognepréstens Villie og Vidskab, dog skal han see sig vel fore, at han ikke befatter sig med andre at trolove tilsammen, end hans egne Sognefolk, og de som han vel kjender, og haver sandru Kundskab og Vidnisbyrd om; disligeste at han ikke trobinder nogle sammen udi de forbudne Led, thi efter denne Dag skal intet Egteskab tilstedis udi det tredie Led, paa det der maa boldis den Höviskhed og naturlig Blusomhed til Slegten, som af christelige Forfædre haver verit her til Dags holdit. — Dersom de end have indlagt sig med hverandre, som disver alt for ofte skeer, udi den Mening de siden ville boe tilsammen, da skal det med stor Alvorlighed straffis, og af vore Lensmend ingenlunde dispenseris, eller for Pendinge tilstedis, at de skulle vere sammen med mindre end de blive viede sammen. — Skal han ikke befatte sig med nogen Trolovelse at gjöre uden (Festekvindens eller Festemöens) Qvindfolkens Laugvergis Vidskab og Samtykke, thi lönlige Trolovelser, og de som skeer foruden deris Vilge, hvilke de ere undergifne og ere Lydighed pligtige, bör intet at gjelde, om de have der lovlige Aarsage til. — — Udi Brudvielse skal Sognepresten aldelis rette sig efter Alterbogen, og jo ikke samle nogen offentlig udi Kirken med mindre end deris Egteskab, som de agtit at indgaa, er tilforn tre Gange forkyndit for Menigheden, og de udi saa Maade med en almindelig Bön haver ladit sig hjelpe hos Gud. — — — Alt andit om Egteskab hör verdslig Öfrighed til, og vi derfore ville have vore Embitsmend alvorligen befalit, at de have Indseende: at Hofferdighed, Overflödighed og Guds Gavers utilbörlige Misbrug maa straffis og afskaffis; findis og nogen at komme drukken og galne til Kirken, Söndag eller Mondag (som hertil ofte skeet er), den skal straffis som tilbörligt er. — —

9. *Hvorledis Kirkens Tjenere skulle tilskikkis.* Fordi Preste-Ordning er intet andet (o. s. v. som i Chr. III*

Ordinants ovenf. S. 45) . . . . Provist over Presterne og Kirkerne udi Heredit, og hvilken som saaledis bliver dertil louligen udvalt, skal sig samme Bestilling endeligen uden Undskylling paatage. — Provisterne skulle og have Forstand udi Landslougen (o. s. v. som i Chr. III[s] Ordin. ovenf. S. 52) . . . . forsörgit til deris Nödtörftighed. De skulle give Agt paa Kirkerne og Kirkegaarde, ogsaa skulle de udspörge om Sognepresterne faa deris vanlige Lön, som dem bör at have. — — — Naar som Provisterne for nogen serdelis Sag Skyld besöger nogen Kirke, da skal Kirken give dennem en Daler, og maa han ikke komme sterkere end med 3 Heste eller en god Baad med sig og sine Folk. Naar han visiterer sin aarlige Visitation, skal han have af hver Hovitkirke en Daler, af hver Annexkirke en half Daler. — Hvor som nogensteds fattis Sogneprester, did skulle Provisterne strax holde sig heden, og formane baade Herskabit og Almuen til at bede Gud om at faa en god Sogneprest, siden skulle de paaminde Kirkevergerne, hvilke det synderlige tilhörer, at de hos Bispen og Raadit legge sig efter, at faa saadan en; naar man da behöver en Tjenere udi nogen Kirke, da skal der för end nogen udvellis fliteligen bedis om hannem, efter Christi egit Ord og Exempel. Saa skal menige Sognemend strax dertil keise og udnefne sju af de eldste og agtiste Mend udi Sognet[1], hvilke samme sju Mend skulle have Fuldmagt til, med Herritsprovistens Raad, og Samtykke i Herredit, at keise og udvele en anden from lerd Mand til deris Sogneprest i den dödis og afgangne Sogneprestis Sted, og hvilken Person, som samme sju Mend med Herritsprovistens Raad og Samtykke i saa Maade udvelendis vorder, den skulle Sognemendene vere tilfrids og lade dennem nöye med, og samme Sogneprest, som i saa Maade udvelis, skal strax forvisis til Superintendenten, i hvis Stift samme Sogn liggendis er, og der af hannem examineris og overhöris; dersom samme Person, som Kirken

1607.
2. Juli.

[1]) jfr. Riber-Artikler 4. Mai 1542 § 1.

1607. saa begjerer, findis da skikkelig udi Lerdom og Lefnit, da
2. Juli. skal Superintendenten ordinere hannem og forskrive hannem til Lensmanden over samme Sted, at han hannem annammer og stadfester paa vore Vegne. — Men hvor som nogen Riddermandsmand, eller nogen udi Capitelerne have jus patronatus til nogen Kirke, da maa de selv udvele og med Herritsprovistens Raad tilskikke en lerd Mand til en Sogneprest til samme Kirke, dog at samme Person skal först forskrivis til Superintendenten og af hannem examineris og overhöris, om han er lerd og god for en Sogneprest, förend han bliver inset i samme Sogen. — — — Naar Sognemendene ikke giver loulige Kald inden to Maaneder efter den forrige Prestis Död, da skal vor Embitsmand, som paa vore Vegne raader for Kirken, forstille Bispen en Person til Kaldit, og efter Bispen haver hannem kjend duelig og ordinerit, skal forskrefne vor Embitsmand give hannem Collats paa forskrefne Kald, hvilken Person Menigheden siden skal beholde. — Og paa det ingen skal komme paa Predikstolen med nogen vrang Lerdom, da skal ingen Persone, som vil söge Tjeniste udi Norge, predike udi nogen Stift, förend han haver först angivit sig hos Bispen der i Stiftit, og af hannem er overhört, og haver Vidnisbyrd om sin Lerdom og Religion —

Ingen Prest, om han endsként er gammel og bedagit, maa tillokke Bönderne at kalde hans Sön til prestelige Bestilling, og i saa Maade drage Bönderne fra denne forbenefnde Frihed og rette Kald, og gjöre det hellige Predike-Embede til Arvegods, men dersom han befinder sig saa svag og vanmegtig, at han ikke lenger kan forestaa sit Kald rettelige, og han vil det velvillig afstaa, og sit Kaldsbref og Collats fra sig antvorde, da maa Sognemendene kalde en anden duelig Mand udi hans Sted, hvad heller han er hans Sön eller ikke, dersom han ellers er udi Lerdom og Lefnit ustraffelig. — Ikke maa heller vore Befalningsmend for Stifterne for Gunst eller Gave, Vild eller Venskab, imod vor Ordinantsis Ljudelse stadfeste nogen til Sogneprest, uden han tilforn er examinerit og

overhört af Superintendenten, om han er lerd og skikkelig for en Sogneprest, og ei heller maa tage Pendinge for samme Confirmats, som skede i gammel Tid, megit minder maa eller skulle Superintendenterne for Gunst eller Gave, Vild eller Venskab, forhindre nogle til at blive Sogneprester, om de af forskrefne sju Mend der i Sognit, med Herritsprovistens Raad, ere der til udvalde, og ere lerde og duelige til Sogneprester. — — — 1607. 2. Juli.

Vi have og for got anseet, at ingen efter denne Dag skal maa ordineris eller vies til Prester, med mindre de have eller ere beskedne til nogen visse Kald, uden nogen anden synderlig Leilighed kuude forfalde, at vi det meste muæligt er maa blive med deris Overlöben forskonit, og Bisperne ogsaa maa have disbedre Rolighed. — Naar nogen ordineris, da maa det ingenledis tilstedis, at han oplegger den Dag eller strax derefter nogen Tönder Öl, bjuder Gester og holder nogen slig Panket, udi Drukkenskab og Overflödighed, thi saadant er mere at fortörne og vanære Gud, end at takke og ære hannem for sin naadige Forfremmelse. — Hver Sogneprest i Kjöbsteder og paa Landsbyen skal vare sine Sogne, og intet befatte dennem med den Sogen en anden er til set, enten at gjöre Kirketjeniste med Prediken, Lig at begrave, eller udi andre Maade, uden det skeer med Sogneprestens Tilladelse eller Bispens Befaling. Findis nogen der imod at gjöre, da skal han straffis derfor af Herskabit, efter Dom og Ret. Ikke skulle heller nogen Prest, Capellan eller Sognedegen tilstedis at forreise heden fra sine Sogner udi nogen fremmede Stift, uden de have Provistens skriftlige Bevilling derpaa, som formelder om deris Erende, at de ikke Ministerio til Foragt skulde holdis for nogen letferdig Landstrygere, og saa (maaskee) udi fremmede Steder fra deris Tjeniste forhindris, men dersom han vil forreise uden Rigit, da skal han have Bispens Tilladelse dertil. — Der skal Eden, den han skal gjöre, saa ljude og ei anderledis: «Jeg N. udvalde Sogneprest til den Kirke N. lover min naadige Herre Konning Troskab, at jeg vil forfremme det hans

1607. kongelige Majestat kan vere til Ære, Lydelse og Fred.
2. Juli. Ogsaa lover jeg, at jeg vil vere flitig udi mit Embede der mig befalis, saa lenge som jeg bliver der ved, dersom jeg enten uforseendis eller af mennisklige Skröbelighed nogit forsömmer, da forlad mig det Gud, ved sin Sön vor Herre Jesum Christum, men herimod vil jeg af ret Foragt intet gjöre, saa sandelige hjelpe mig Gud med sit hellige Evangelio». — Der skal da vor Lensmand strax som han kommer tage blidelige emod hannem, og forsende hannem saa med Skrivelse bort til den Sogn han er kallit til, at han ei skal besveris med lang Tering, og Kirken ei heller alt for lenge ombere Sogneprest og sine Sjelsörger paa Guds Vegne, hvilkit ei kan vere foruden Fare, fordi Kirken, som saa udskikker samme Person til Superattendenten og Lensmanden, skal staa hans billige Tering. — Ikke skal heller vor Lensmand tage nogit af hannem, at vore Lensmend ei lade sig befinde udi slig Dristighed den vi Superattendenten formene (det nærmest fölgende som i Chr. III• Ordinants ovenf. S. 47). — Men dersom Skriveren, der Breven skriver, skal nogit givis for hans Arbede, som dog er föie, det vere en Daler for en Ære Skyld, den maa samme udvalde Sogneprest give Lensmandens Skrivere, hvilken han selv skal betale, men Kirken, som hannem udsender, skal staa hans billige Kost og Tering. — Naar han skal ordineris, da skal Superattendenten tage hannem ind i Kirken der udi Byen som han boer, eller andensteds udi Stiftit, hvor han visiterer, og for Alterit befale hannem sit Embede med saadan Fadson og Skik: —

Siden skal Superattendenten med sit beseglede Bref forskikke hannem til Provisten, og tale hans Beste hos hannem, saavel som hos de andre Prester, om der er nogle flere i samme By, som han er forordinerit til at vere Sogneprest. — Naar vor Lensmand haver siden nogit Erinde did hen (ellers gjöris det ikke Behof at han far did eniste for den Sags Skyld), da skal han paa Kongens Vegne give Folkit i samme Sted Befaling, at de skulle

vide forskrefne Prestis beste og give hannem paa sin Tid hvad hannem tilfalder, og sige dennem det haardeligen til, at han paa Kongens Vegne vil straffe over de Ulydige. — — De Sognepræster, som ere nu saaledis forordinerede til aandelige Tjeniste, at predike Evangelium, mue saa lenge agtis og kaldis det de ere, som de blive varagtige udi den retsindige Lerdom, gode Seder og et erligt Lefnit, at de ikke bevare sig med timelig Handel, som dem og deris Embede ikke vedkommer. Men dersom de begynde at blive andre end de vare og end dem bör at vere, og ei raade Bod paa, naar de ere paaminte, da maa de vel efter Superintendenten og Provistens Skjön af Herskabit settis til Rette, ja afsettis, og regnis for uordinerede, ligesom andet Almuesfolk. — Sognepresterne skulle almindelig alle enten leve kyskelige udi Reenlivedhed, hvilke det er givit, eller tage sig erlige uberögtede Hustruer. 1607. 2. Juli.

Vi forfare og hvorledis en Part af Presterne ere alt for megit tilböilig til Klammer og Trette, saa at den ene Klammeri ikke haver Ende, för end et andit nyt er forhaanden, og de understaa sig self at skrive Stefninger, Prof og andre Breve udi verdslige Sager, som dennem ikke burde at befatte sig med, men blive rolig under deris Öfrigheds Beskermelse, thi ville vi ingenlunde lade det blive ustraffit, om her efter nogen Prestmand med saadanne Skrifter lader sig befinde, men han skal derfor af Lensmanden og Bispen settis til rette en og anden sinde, eller og naar ingen anden Gode vil hjelpe, da som en urolig, ufridferdig og ulydig, aldelis afsettis, og fra sit Kald forvisis, og ei siden letteligen til nogit andit igjen tilbetrois.

Skulle Prester og Degne nyde samme Privilegier, som de hafde udi Bispernis Tid, og ikke ydermere besvergis dermed af os, end de tilforne vare besvergit af Bisperne, dog ville vi have en christelige Tilsjun, at de blive forskonit efter Leiligheden, og hvis ny Besvering som Bisperne have paalagt, og vi have aflagt, skal blive aflagt efter denne Dag, og dem ikke mere paaleggis.

1607. Hvo som haver nogen Prestmand eller Degen til at
2. Juli. tale for nogen geistlig Sag, da skal han tale hannem til for Herritsprovisten, eller Superattendenten, udi vor Stift-Lensmands Nerverelse, udi hvilken Stift det er, som hver haver Befaling over, kunde de der ikke forligis, eller der atskillis med Rette, da maa de stefne dem ind for os self. Er det for Gjeld eller anden slig Sag, en Bonde haver nogen Prest til at tale med Rette, da skal han tale hannem til for Herritsprovisten, i hvilkit Herrit han boendis er, og Herritsprovisten skal vere pligtig til strax at hjelpe Bonden saa megit som ret er, over samme Prestmand, saa fremt som Presten ikke vil lade sig af Bonden fordele til Tinge; men er det for anden verdslig Sager, som om Jord, Ager eller Eng, da skal han tale hannem til for Laugrettit og Laugtingit, og dersom Presten tager Forsömmelse for, og ikke tilsiger den, som Stiftit paa vore Vegne i Befaling haver, naar han stefnis eller tiltalis for Laugrettit, eller til Laugtingit, og da mister nogen Jord eller Eiendom for sin Forsömmelse Skyld, da skal Presten og Degnen staa os til rette derfore.

Om Ophold og Forsjun til Guds Ords Tjenere. — — — skal ingen Sogneprest have flere Kirker, end han til Gafns med Prediken og Sakramenternis Uddelelse kan vel forestaa, og med sin Degen lere Börnelerdommen, og besöge dennem udi sin Tid, og at lere dennem efter Ordinantsen, som Superintendenten og Provisten udi samme Herrit hannem forskrivendis vorder. — Det er efter Guds Loug, og saa den gamle norske Kirkeloug, som kallis Kristenretten, ret og billig, at hver Mand skal gjöre og give Tiende af alt sin Kornsed, hvad det heder eller vere kan, og al anden retfangen Aufl, en sinde om hvert Aar, og denne Tiende skal gjöris og givis i det Sogen som Jorden ligger, og af den Mand, som boer paa samme Jord, eller Jorden bruger, hvad heller han er Borger, Bonde, Pebersvend, Husmand eller Tjenistefolk, at Sognepresten deraf bekommer sin Part. — Men udi de Egner og Steder, som ikke saa rundelige saais Korn som anden-

steds, der skulle de give Smör, Fisk og andit, som de pleier at tiende, og give efter gammel Sedvane. — — — skulle og vore Lensmend af alle vore og Kronens Slotte og Gaarde give Tiende, paa det andre maa tage der af god Exempel. — Item maa ogsaa Landspresterne have Offer paa de tre Höifester: Jul, Paaske og Pindsdag, strax efter Prediken, og hver at offre hannem efter sin Efne og gode Villie hvad hannem sjunis, og Gud skjuder hannem i sinde. — — For Brudevielse eller Pusefæ skal givis Presten 6 Skilling, for Indgang skal hver Qvinde give Presten 4 Skilling, udi Jordeferd skal givis Presten for hver Bonde eller Hustru, naar de jordis, en Mark, men for Tjenstefolk og Börn skal intet givis.

1607. 2. Juli.

De som behöve Prestens Tjeniste (de som ere langt fra hans Vaaning boendis, og farligt er at reise), skulle komme hannem til Hjelp med god Fordringskab til Lands eller Vands, at han kan fremkomme, efter som Landsens Leilighed er. — Skal og hver Sogneprest beholde sin Prestegaard med al sin Rettighed og rette Tilliggelse, som der af Arilds tid tilliggit haver, og hvis der med Uret frakommit er, uden Dom og Ret, det skal komme dertil igjen med Rette. — — — Alle Inventaria, som bör at vere hos Prestegaarde, de skulle dertil blive, og ikke for Pendinge eller anden Vare forvexlis, naar Forandring skeer. — — — Der skulle og skikkis to Kirkeverger udi hvert Sogen, som skulle raade for Kirkens Reute, og den anvende Kirken til beste, og dermed bygge og forbedre Kirken, dog dersom Kirkens Reute ikke kan tilstrekke, da skulle alle Sognemendene opbygge Sognekirken, og Kirkegaardsmuren, og det fuldkomme inden Aar og Dag, naar dennem er tilsagt, hvis Stykke eller Tilfang som enhver skal före der til, hvis da ikke i Tide fremkommer, den tiltalis og böde derfor, og endda fremföre enhver hvad hannem er forlagt. — Ingen maa opbryde Kirkens Gulf, enten udi Kjöbstederne eller paa Landsbyen til nogen Begravelse, förend Kirkevergerne er derom tilspurt, og dennem givis hvad Kirken skal have derfor til Byg-

1607. ningshjelp af den Dödes Arvinger, eller faar Visning og
2. Juli. Loven derfor, hvilkit Kirkevergerne siden skal före til got Regenskab.

Efter Guds Forordning og hellige Menniskers Skik skal og vere höiligen forbödet, at ingen skal udi Kirken eller paa Kirkegaarden utilbörligen tiltale, true eller slae hverandre, eller af Drukkenskab slide sig, eller nogit andit saadant, hvilket ikke sömmer udi den Sted Gudstjeniste skal skee, de saadant gjöre skulle straffis som tilbörligt er, derfor er og vor Vilie og Befaling, at Kirkefred og Kirkegaardsfred skulle forfölgis og straffis ligesom Tingfred. De som ikke holde helligt alle Söndage og andre höitidelige Dage, som ere berammede og budene udi vor Ordinants, og findis derimod at gjöre, enten med Egt eller Arbede, da skal hver straffis ligesom for Hellebröde efter Lougen, som er tre Mark. — — —

Om Kirkernis og Prestebolens Jorder og Inventario. — Der bör at findis hos Domkirken, og paa kongelige Majestats Huse og Gaarde, visse og klare Registere, hvad enhver Kirke haver for Jorder, og Landskyld deraf aarligen at opbere, disligest ogsaa hvad til Prestens Underholdning af gammilt forordnit er, paa det at naar der kommer Trette paa, hvilket Kirkens eller Prestens er med Rette, man da kan have disse Registers Böger ved Haanden, at give Enhver deraf rigtig beskrevit hvorledis derom findis indtegnit, thi Jordtrette hörer ind for Laugretten. — Saa sees og for gafnligt, at hver Kirke haver sin Bog, som kallis en Kirkestol, udi hvilken kan klarligen antegnis Kirkens Jorder eller aarlig Opbörsel. Item hindis Ornamenta, og Kirkeverger, som hvert Aar haver saadant at opbere og före til Regenskab, saa og den Lignelse som hvert Aar skeer, med Indtegt og Udgift, at Kirkens Forsvar og Öfrighed maa vide, hvor Kirken skal söge eller kreve sine Pendinge eller Gods, dog saadant ogsaa siden sögis for Laugretten, efter den Bevisning, som af forskrefne Register og Böger blive udskrefne, og derefter beseiglede. — Ligesaa skal og vere om Kir-

kens Inventario, paa det saadant Svig og Underfundighed, 1607.
som tilforn formeldt er, ikke ske skal: saa at af voris 2. Juli.
Lensmend og Superintendent alle Kirkens Inventaria fliteligen randsagis, og udi visse Böger opskrivis, og enhver under alvorlig Straf, at gjöre og bekomme hvad ret er, uforsömmeligen tilholdis.

Predikere og Sogneprester de skulle ingen Kjöbmandskab bruge, uden med hvis hjemme hos dem self aflis, og hvis dennem udi aarlig Rente tilfalder, meget mindre skulle de holde Ölsal, Krug eller Drankerhus, og altid skulle de gaa udi rette Prestekleder, som kan sömme en Guds Ords Tjenere, og det samme ville vi have sagt ogsaa om Superintendenter og Predikere udi Kjöbstederne, og alle som tjene baade Kirkerne og Skolerne, med deris Hustruer, Börn og Folk.

Ingen skal tage sig nogen Lands-Sogen til, uden han bliver louglige kallit dertil, vi ville og, at hvilke Sogne af Arilds tid haver liggit til Cannikedomme, skulle der til blive, med deris Friheder.

Naar Lands-Presterne döer, da skal deris efterlevendis Enker udi Sognit med sine Börn opholdis it heelt Aar[1] efter Prestens Död, fra den Aarsdag paa hvilken han döde og til Aarsdagen igjen dernest efter, at hun dis imellem bekvemmeligen kunde blive forseet; dette Aar, som er hindis annus gratiæ, maa hun opbere al Renten, inden og uden Kirken, visse og uvisse, lönne og kostholde sig en Capellan, — hvad heller hendis salige Mand hafde en Medtjenere, eller Superintendenten hende med en Capellan behjelpendis vorder — efter Provistens og tvende neste boendis Sogneprester Sigelse, uberegnit hvis han udi sin Lifstid af Renten self fortjent hafde, thi hvis med Arbede og Umage fortjenis regnis ikke for Benaading, men dersom nogen dis imellem bliver lougligen kaldit til samme Sogen, Sogneprest at vere, da skal han ikke dismindre tjene den Danne-

[1]) Anordn. 3. Mai 1650.

1607. kvinde for en Capellan indtil Aarsdagen, hun tager dis
2. Juli. imellem Renten og han lader sig (som forberört er) nöie med hvis Provisten og tvende hederlige Prestmend dennem uden Vild og Venskab imellem sigendis vorder; dersom han er gift og derfor gafuligst kunde holde sin egen Kost, skal hannem indrömmis en Stuve og anden Plats efter Leiligheden, og hun giver hannem nogit vist for Kost og Lön, indtil hindis Aar er omgangen, eftersom Dannemend sjunis ligeligst og rettist at vere; naar det Aar er ude, skal hun vige af Prestegaarden, om Sognepresten vil (vere) strenge. Dersom det sjunis den efter kommer nogit svart eller besverligt at vere, saa tenke sig det at faa igjen udi sin Efterleverske, alt hvis hannem her udi affalder. — — —

Om Capellaners Kald. — Saa lenge som en Sogneprest self er ung og karsk, skal eller maa han ei med god Samvittighed skjude Arbedit af sig, og paa en anden fattig Mand, hvilken han kan give en ringe Ting for al Tjenesten og Umagen, og han self lever udi Örkelöshed og Vellyst, og optager dog al Renten, thi dersom de ville paa skjude, at deris Gjeld er saa vidt begrebit eller deris Annexer ere saa mange, at de ikke ene kan det bestyre, da ville vi give vor Befaling, at hvad som er formegit for en, skal skiftis imellem tvende, saa at de hver kunde have en skikkelig Underholding, og Sognefolkit ikke mister deris Saligheds Undervisning og Sjelesorg. — Saa skal ikke heller tilstedis, at de Sogneprester som have Capellaner skulle beholde Capellanen hos sig om nogen Söndag eller hellige Dage, og udi saa Maade forsömme de annexerede Kirkers Undervisning, hvo det befindis uden drabelige Aarsage at gjöre, straffis derfor som ved bör. — — — Ikke heller maa nogen Prest tilstedis, at kalde sin egen Sön til Capellan, heller nogen fremmede, som han agter at give sin Datter, og udi saa maade fradrage Sognemendene fra deris rette Kalds-Frihed; men naar han vorder saa gammel og skröbelig (hvilkit en Part hertil svigagteligen have forvend), at

han ikke kan forestaa sit Kald saa retteligen som han skulde og vilde, da skal han give Superintendenten saadant tilkjende og begjere af hannem en Medtjenere i Guds Ord, saa skal han komme hannem med en from Person tilhjelp, thi ingen maa enten holde eller sette Capellan udi deris Sogne, uden de ere tilforn af Superintendenten examinerede og overhört, og han kjender dennem der gode og duelige fore. Hvilken da Superintendenten fornemmer og forhaaber at vere dertil bekvemme, den skal han skikke til samme gamle Prestmand, at han giver hannem Capellans Kaldsbrev, ljudendis ogsaa om hvad han skal aarligen have til Lön, og at han vil beholde hannem hos sig, saa lenge han skikker sig erlige og vel, og indtil han bliver med andre bedre Vilkaar forsjunit, saa at hverken vi eller Superintendenten skal med forskrefne Capellan ydermere besvergis etc., og andit mere, som udi en Capellans Kaldsbref bör at indföris. — Dette Kaldsbref skal samme Person före til Superintendenten, og lade sig af hannem examinere og ordinere, som det sig bör, hans Kost og Tering udi saadanne Erinde bör den gamle Prest at betale. — — — Ikke skal heller tilstedis Sognepresterne at forskjude nogen Capellan af sin Tjeneste, som begjerer der udi at blive, uden han tilforn faar hannem overbevist nogen saa stor Bröst, at hannem uden Forargelse ikke kan tilstedis at blive, og louglige Dom imellem dennem bliver given, indeholdendis billig Aarsage til saadan Skilsmisse; dersom og nogen Capellan uden skjellig Aarsage, letferdeligen, Provisten og Superintendenten uvitterligt, overgiver sit Kald, da er Superintendenten ikke pligtig til at hjelpe hannem ind paa nogen anden Sted, om han endskjönt haver baade Prestens og Sognemendenis gode Vidnisbyrd. — Det maa ikke heller vere, at Superintendenten skulle tilskikke nogen fattig Mand, eller indtrenge hannem nogen Capellan paa (uden han den self haver for sin Skröbelighed begjerit), uden det vor for Bispen beklagit og bevist, at Sognepresten forsömmede

1607.
2. Juli.

1607. sit Sognefolk, og ikke kunde gjöre dennem den Tjeniste
2. Juli. som hannem burde, og Bispen hafde hannem tilforn herom paamint, at han skulle skaffe Tjenesten ret forsörgit, enten ved sig self eller ved en Capellan, og han det ikke haver villit gjöre, thi da bör hannem enten at holde en Dannemand til Capellan, eller og miste Gjeldit. — Men ellers bör det at vere hannem frit fore, at kalde sig til Medhjelpere den han self sjunis han helst ville have udi daglig Omgengelse og ved sit Bord, dog foruden al Slegtelags eller forventendis Svogerskafs Underfundighed, thi dersom man nödde nogen Sogneprest til at annamme nogen Capellan, da kunde baade Sognepresten fortryde derpaa og leve saa hen udi Had og Avind, og Capellanen kunde blive traatsig og hofferdig, og foragte den gamle, pralendis derpaa, at han var til hannem skikkit af Bispen. Det er ogsaa paa begge Sider tilbörligt og christeligt, baade at Sognepresten holder sin Capellan, ikke som en Tjenistedreng eller som en Plogkarl, men som en Guds Tjenere og Medbroder udi Guds Ord, at ære og forfremme, og derfor at forskaffe hannem uden Knur, Skendsord og anden Ulempe en nödtörftig og ledig Underholdning, med Mad, Öl, Stuve, Seng, Varme, Ljus, Klædetvet og andit, saa og god Fordringskab, naar han paa Sogneprestens og sit Embits Vegne til Lands eller Vands skal forreise. — Dernest ogsaa at Capellanen sig ogsaa imod Sognepresten, som mod sin Fader og Husbonde, tilbörligen med al Lydighed, Ydmyghed og Flitighed, Tugtighed og Troskab forholder, foruden al Modvillighed imod Sognepresten, hans Hustru eller Folk, hvor anderledis bliver befundet hos nogen Sogneprest og Capellan, skulle de derom paamindis, settis tilrette og straffis efter Sagsens Leilighed. — Capellanen maa ikke gifte sig ind udi Sogneprestens Hus, sin Pastor og Madfader uafvidendis, thi saadant ville give allerförste Besvering og ond Forligelse.

10. *Hvorledis de Forherdede skulle bandsettis.* — —

11. *Hvorledis man skal besöge de Vanföre og Fattige.*

12. *Hvorledis Presten skal vere hos dennem, som for deris Misgjerninger skulle aflivis.* — — — 1607. 2. Juli.

13. *Hvorledis man skal jorde Lig.* — — — Alle Christne skulle begravis udi Kirkegaard eller Kirke, dog med Kirkens Formends Loug eller Vidskab. — Og skal Lig med allerförste Leilighed föris til Gravested, og i det allerseniste inden femte Dag. — Ikke maa heller nogen begravis uden Kirkegaarden, som i Kirkegaard bör at ligge, med mindre end det skeer af Nöd og Trang. — Om nogen haver Lig at fore fra sig, og ei haver hjemme Hjelp dertil, da skal han tilkalde sine Naboer, saa mange som han behöver, de skulle vere pligtige til at komme hannem til Hjelp eller böde derfore. — Haver og nogen Lig og kan det ei bortföre for Sö, Ufóre eller Fjeld, da skal han ei lade Liget ligge paa Jorden, men före det i et Hus og opsette det, indtil saa lenge Före bliver. — End om Lig findis at ligge udi Skov, Mark eller Vand, da skal den som nest boer, naar det bliver hannem tilkjendegivet, bevogte det og flytte det til den neste liggendis Kirkegaard, og kreve Hjelp af Naboer som for benefnt er; hver den som findis uvillig skal straffis derfore og böde imod Öfrigheden. — —

III. *Om Börneskoler.* — —

IV. *Om Hospitaler og de Fattige.* — —

V. *Om Superintendenterne og Provister deris Medhjelpere.* — Superintendenter, som skulle holde denne Reformats udi Kirken ved Magt, skulle — — have til Medhjelpere en Provist udi hvert Herrit. — Og efterdi Superintendenterne, som skulle vere de rette Bisper og Erkebisper udi Kirkerne, kaldis nu ikke til nogen Örkelöshed, som saadanne pleie at vere, men til stort Arbede, hvilkit vi af Guds Naade vel kjende kunde, at de paa Latine skulle tractere og lere andre den hellige Skrift, predike Guds Ord for Folkit, ikke aleniste hjemme i Byen, der som de boe, men ogsaa over den hele Stift, hvor som helst de komme, de skulle holde vore Undersaatte til at vere fredsommelig og lydagtig, med den

1607. Undervisning de skulle udi deris Prediken gjöre om
2. Juli. Herskab og Lydighed som man dem er pligtig, de skulle legge Vind paa, at Predikerne maa alle retsindelig og endregtelig lere Christi hellige Evangelium og andit der bör at fölge med, og at Sogneprester med deris Hussinde maa före et hövisk Lefnit. — — Superintendenterne skulle og tage alle de Sager til sig, som Samvittighederne ere anrörendis, om hvilke man spörger Raad af Guds Ord, naar enten vi, eller nogle af voris skrive dem til, eller og nogit saadant bliver dem ellers forelagt udi Stiftit, saa skulle de paa det allerflitigste de kunde af Skriften svare der til, af den Naade dem er given, bespörge sig med nogle de andre Superintendenter, eller nogle af de forstandigste Predikere, at de kunde svare det vist og fast er. De skulle ikke holde sig til at dömme udi nogle verdslige Sager, uden de kaldis af os, eller bliver beden af vort Raad eller Lensmand til Saadant, som ikke kan vere imod deris Ed og Embede, eller om der er nogen skammelig Last overljust vitterligt, eller og man frygter for nogen Forargelse iblant Almuen, da maa de befri Samvittighederne af Guds Ord, i disse saavel som andre Sager, og efter Ordsens Lydelse give gode, bestandige Raad. De skulle og besöge Börneskolerne, naar de fare om i Kjöbstederne, hvor de kommer, og skulle have flitig Tilsjun til alle Skoler, og vide hvorledis der leris, baade paa Troens Vegne og udi andre boglige Konster; han skal sette der Skolemester til, hvilke han self med Sognepresten og de beste i Raadet haver overhört, men Skolemester skal self forsörge sig Hörer, som under hannem skulle tjene udi Skolen, og tage den som Sognepresten kjender der god fore. — Og skal Superintendenten med vor Lensmand legge Vind paa at alting maa gaa ret til, ikke skulle de heller forsömme at udspörge, hvorledis de Fattige forsörgis. Naar Superintendenterne drager i Visitats, da skulle vore Lensmend forskaffe dem nöttörftig Fordringskab.

Og efterdi de kallis da til saadan stor Arbede og

Kirkens Forsörring, og vi ei ville, at de skulle nogit 1607.
enten lidit eller megit eske for deris Tjeneste, men at 2. Juli.
skulle tjene hver Mand forgevis udi saadan deris Befaling, undertagit det de hos Landspresterne fortære med deris Folk og fire Heste, og udi Kjöbstederne hos Kirkevergerne, naar de ere udi Visitats engang om Aarit, eller naar nogen af dem, for nogen nödtörftig Sag skyld, nogen Tid eskis af nogen Kirke, eller han haver dog Behof at ferdis did hen, da lover vi (som vi for Gud bekjende det pligtig at vere), at vi dem skulle beskerme med vore Embitsmend og Lensmend. Og som vi vel vide hvad det er Christus siger: «En Arbedere er sin Lön verd» — — da ville vi, at alt hvis Rente og Besolding vore kjere Forfedre fremfarne Konninger udi Danmark og Norge have beskikkit til Superintendenternis Underholding udi vort Rige Norge, vere sig Jordegods, Pendinge eller andit, som de nu have, skulle de og deris efterkommere Superintendenter, hver udi sin Stift have, njude, bruge og beholde til evig Tid, efter de Breve og Fundatser derpaa gjort er, og dersom vi deraf nogit bortskiftendis vorder, da ville vi igjen udi steden vederlegge dem lige saa got og velbeleiligt Gods, baade udi Egendom og Rente, saa de derfore skal skee Fylliste og Skjel i alle Maade. — For Superintendenterne og deris Folk ville vi self lade bygge hvad som dennem Behof gjöris, uden dersom Kaniker og Klostermend bygge for dem, der som de boe, og læse for samme Kaniker og Klostermend den hellige Skrift. — Dersom da Superintendenten bliver befunden at staa ikke sit Embede saa ret troligen fore, som det sig burde, men lader sig forkrenke, enten af Sognepresterne med Gaver, eller og nogen anden Forsömmelse han tager derfore, at han jo ikke er aarvaagen til at gjöre det hannem er befalit, eller og (det Gud forbjude) han fulde udi nogen obenbarlig syndig Last eller Ketteri, da skal man klage hannem for Konningen, saa skal han stedis til Ords i to eller tre andre Superintendenters Nerverelse — — — men dersom han ikke raader Bod

1607. paa den Bröst eller Last, der han kan rette sig udi, da
2. Juli. skal han settis ud af sit Embede. — —

Superintendenterne skulle hjemme, der som de boe, udlegge den hellige Skrift og stundum predike, men aleniste eensinde om Aarit besöge Kirkerne, hver udi sit Stift, udi leilig Tid, uden der begiver sig nogen besynderlig Nöttörftighed, at de tider haver Behof at fare nogen sted, og da skal man overhöre dem som man vantroer udi sin Lerdom, og styrke de retskafne, og af Guds Ord rette hvad der kan vere Folk imellem om nogen vrang Lerdom, der skal og Superintendenten med vor Lensmand flitelige bespörge sig, hvorledis Predikerne og Skolerne holdis, ogsaa hvorledis det gaar med Hospitalerne og fattige Folkis Kiste, og vere derom at der intet fattis udi.

Naar der udi nogen Stift fattis nogen Superintendens, da skulle residerendis Kaniker hos Domkirken kalde til sig de neste omboendis Provister (thi for Landsens Leilighed og Veiens Vanskelighed er ikke vel mueligt at alle Provister kunde saa snart tilsammen komme), og med dem beraadsla, om de have ved Handen nogen from, lerd og forfarne Mand, som til saadan Bestilling sjunis bekvem at vere, den samme maa de forskrive til os, underdanigste bedendis, at han maatte dertil blive stadfestit, om han findis dertil skikkelig udi Lerdom og Lefnit. Dersom Kongen da annammer hannem, da skal han sverge Konningen saadanne en Ed.

Superintendenternis Eed[1].

«Kjeriste naadige Herre, jeg N. udvalde Superintendent til N. Stift, lover Eders kongelige Majestat saad Troskab, at jeg, det yderste mig mueligt er, vil forfremme det Eders kongelige Majestat og Rigit kan vere til Ere, Gafn, Fred, Rolighed og Lydighed, og andit som jeg for Gud pligtig er Eders kongelige Majestat, og vil vere

[1]) Eedsformularen er næsten ordret taget efter den danske Ordinants af 1537.

imod alt det, som dette kan forhindre; dernest lover 1607.
jeg, at den Stund jeg er udi dette Embede, da vil jeg 2. Juli.
forhandle den hellige Skrift retsindelig, efter den Gave som Gud haver givit mig, retskaffenlig tractere Evangelium og Sakramenterne, ligesom Christus dem self haver indskikket; jeg vil tage mig vare for menniskelig Meninger og blive hart ved vor christelige Troes Artikle. Jeg vil og med stor Flid skaffet saa, og paaminde Sognepresterne til Kirkerne, de mig befalis, at de ogsaa skulle staa deris Embede vel fore, baade med Lerdom og Sakramenternis Uddelelse, at de ogsaa troligen skulle lere Börnelerdommen fra sig, og derom forhöre sine Sognefolk, baade udi Skriftermaal og anderledis, hvad de der forbedrer sig; jeg vil og vere om Börneskolerne, at de skulle blive ved Magt, og saa vide fattige Folkis Beste, og hjelpe den menige Loug og Landsskik at holdis ved Magt, og hvad andit en Superintendent tilhör, efter Eders kongelige Majestatis skrefne Ordinantsis Indhold, og jeg ei vil med Gunst eller Gave, eller nogen anden Vild, lade mig krenke, imod det mit Embede tilhör, men dersom jeg af menniskelig Skröbelighed, Vanvittighed eller i andre maade nogit her af forsömmendis vorder, da forlade mig det Gud Fader af sin Mildhed, for sin Söns Jesu Christi Skyld, men med Villie og Vidskaf, (ud af) berad Mod, vil jeg intet gjöre imod det jeg nu lover Eders kongelige Majestat, saa sandelig hjelpe mig Gud, ved dette hellige Evangelium.» Og med det samme han saa siger, da skal han tage paa det Ny Testamente.

Naar han saa er annammit til Stiftit, og haver gjort sin Eed, da skal han obenbare indvies af vor Superintendent her udi vor Kjöbsted Kjöbenhafn, udi Provistens og fem eller sex Presters Nerverelse, om en Söndag eller en anden hellig Dag ret for Alterit, förend Prediken begyndis, med efterfölgendis Ceremonier: — —

— Naar han saa er annammit, haver gjort sin Eed og er indviet, da ville vi med vort Bref og Befaling til vor Lensmand og Befalingsmand over Stiftit gjöre hannem

1607. myndig udi Stiftit, og befale alle Sognepresterne, at de
2. Juli. skulle ansee hannem derfore, og ljude hannem i de Erinde, som en Superintendent befalit er, og skal han saa under sig have alle Provister, Sogneprester, Predikere, saa at de skulle ljude Superintendenten, uden de og faa (det Gud forbjude) nogen merkelig Last med hannem, at de ville klage hannem for Konningen, eller for nogen vrang Lerdom han förer, eller for nogen Forsömmelse udi sit Embede, hvor hans Bröst er saa stor, at han enten ikke kan eller vil raade Bod paa, thi her skal hverken Presterne eller de andre Superintendenter tie med hannem, om de saadant vide, ogsaa skulle Lensmendene der sammesteds give os saadant tilkjende, hvor de formerke saadant Rygte i Stiftit paa nogen Superintendent, men at enten vore Lensmend eller nogle andre skulle beföre dem for os eller andre, naar de ikke ere obenbare berygtede, da ville vi dem ikke tilstede, men heller befale vi, at de dem skulle forsvare og beskerme om Behof gjöris. — Naar han saa haver givit sig til Domkirken og annammit Stiftit efter vor Ordinantsis Ljudelse, da skal samme Superintendent som udvellis bruge og beholde den Rente og Residents, som han hafde tilforn, it halft Aar der nest efter i det mindste, dog ikke flytte förend om Paasken, eller St Michelsdags tide, og den Afdödis Superintendentis Hustru skal blive ogsaa lenge boendis paa Superintendentens Residents, og skal hun til sin og den dödis Superintendentis Börns Beste beholde Halvdelen af det tilkommendis Aars Rente, som Superintendenten tilkommer. — — —

1608. **Althings-Vedtægt om Penges Værdie i for-**
30. Juli. **skjellige Ydelser. 30. Juni 1608.** Samlinger af Althings-Vedtægter og Domme i A. Magn. Nr. 196. 4. fol. 147; Nr. 249. 4; M. Stephens. Samlinger Nr. 35 jfr. hans Dissertation S. 165.

Anno 1608 þann síðasta dag Junii dæmt og samþykt á almennilegu Öxarár þíngi af lögmönnum Gisla Þórðarsyni

og Jóni Sigurðssyni, með allri lögrèttu, að fullur dalur skyldi rètt goldinn í vi aura í allan sakeyri, en v aurum í frítt gjald, sem er tíundir, landskyld og allar skuldir, en í kóngs skatt leysist viii álnum vaðmáls, og ekki meira ef vaðmál fæst ei. 1608. 30. Juni.

Reskript til Herluf Daa, Befalingsmand i Island, at ansætte en **Sysselmand paa Vestmannöerne.** Haderslevhus 25. Februar 1609. — Norske Tegn. III, 325 b; M. Ket. II, 246. 1609. 25. Febr.

Christian den fjerde &c. V. G. tilf. Vid, at eftersom vi naadigst komme udi Forfaring, hvorledis der paa vort Land Vespenöe ikke skal vere nogen Sysselmand, som udi de Sager, som der paa Landet kunde forfalde, kan decernere og dömme, og for den Sag haver veret brugeligt, at en af Sysselmendene paa vort Land Island aarligen til bestemte Tider haver verit paalagt at begive sig did ud til Öen, at sententiere og ordele udi de tvistige Sager der samesteds kunde forefalde, hannem ikke til ringe Skade og stor Forsömmelse udi sin egen Bestilling, som undertiden paa en tre eller fire Ugers Tid formedelst Veder og Vind ikke kan komme til Meenlandet igjen. — Da paa det sligt kan forkomes og med altingest maa gaa christeligen og tilbörligen til, bede vi dig og ville, at du med forderligste Leilighed for dig beskeder nogle af de forstandigste og frommeste Mend, der paa Öen er at finde, og siden en af dennom, hvilken den Bestilling med största Frugt kan betjene og forestaae, til en Sysselmand forordner og deputerer, tagendis Eed af hannem, som brugeligt og sedvanligt er. Dermed skeer vor Vilge. Befalendis dig Gud. Skrevet paa vort Slot Haderslevhus, d. 25. Februarii Anno 1609.

Forordning ang. **Forbud** mod at opgrave og **mishandle Döde,** samt at **forhaane Laugmanden.** Haderslevhus d. 25. Febr. 1609. — Original i 25. Febr.

1609. 25. Febr. Stiftamts-Archivet i Island, A. 105, paategnet at være publiceret paa Althinget 30. Juni 1609; Norske Reg. 3, 330 b; M. Ket. II, 248; Finn. Joh. Hist. Eccl. Isl. III, 57.

Vi Christian den Fjerde &c. G. A. V., eftersom vi komme udi Forfaring, hvorledis sig stor Uskikkelighed der paa vort Land Island tit og ofte skulle tildrage, idet en part letferdige Folk sig skulle understaa, af daarlige og ganske utilbörlig Aarsager tilbevegt, de döde Menniskes begravede Legemer [eblandt hvilke nogle paa en half Aars tide, en part vel og paa over Aar og Dang haver ligget udi Jorden][1] af Gravene at udtage og deris Hovit at afhugge og forbrende, eller og paa anden Maade forkomme. Da paa det saadan ugudelig Bedrift her efter maa blive afskaffit, ville vi hermed strengeligen og alvorligen alle og hver serdelis have forbudet seg uti saadan lettferdige ugudelige Gjerninger at lade findes, saa fremt de ikke derfor af voris Lensmend der paa Landet, den som nu er eller her efter kommendis vorder, ville straffis som de der denne voris udgangen Mandat ikke haver villet agte eller anse.

Eftersom vi og udi lige maade formerke, at en part modtvillige Folk der paa Landet dennom skulle tilfordriste med utilbörlige og Skends-Ord at overfalde og tiltale vore Laugmend, naar de paa deris tilbetrode Bestillings vegne der paa Landet omreise og sidde Ret. — Da paa det at saadan Uskikkelighed i tide mue blive forkommit, og bemeldte Laugmand for slig Uret tilbörligen kunde blive handthevit og forsvaret: ville vi hermed alle og hver alvorligen have paamint, at de sig herefter aldelis skulle entholde bemeldte Laugmand med utilbörlige Ord eller Gjerning i nogen Maade at uforrette. — Saafremt nogen befindes herimod at gjöre, de da ikke derfore efter Lougen ville tiltalis, forfölgis og straffis som det sig bör. Herefter sig hver og en kan have at rette og for Skade at tage vare. Ladendis det ingenlunde. Givet paa vort Slot Haderslefhus den 25. Februarii. Anno 1609.

---

[1]) Det indklamrede findes kun i Originalen, ikke i Registranten.

Privilegium for Kjöbenhavn, Malmö og Helsingör til fortsat Enehandel paa Island i 11 Aar. Kjöbenhavn 28. April 1614. — Norske Reg. 3, 143; M. Ket. II, 252.

1614. 28. April.

Vi Christian den Fjerde &c. G. A. V., at eftersom vi naadigst havde bevilget nogle vore Undersaatte udi disse trende Kjöbsteder: Kjöbenhavn, Malmö og Helsingör, at maatte beseigle vort Land Island udi fjorten[1] Aar, indtil nærværende Aar 1614, og der sammesteds alene den Handel og Nering bruge, som fremmede og udlendiske tilforn naadigst var bevilget og forlövit, paa det de des bedre udi deris Nering, Bjering og Kjöbmandskab kunde tiltage, og efterdi fornefnte Aaringer, som dennom var benaadet samme Land at beseigle, nu ere forlöbne, og adskillige Klagemaal over nogle fornefnte Kjöbmend er indlagt, som en Part (Havne) der under Landet hidindtil haver beseiglet, da have vi dog af vor synderlig Gunst og Naade undt, bevilget og tilladt, og nu med dette vort aabne Brev unde, bevilge og tillade, at vore Undersaatte udi fornefnte tre Kjöbsteder: Kjöbenhavn, Malmö og Helsingör, endnu fremdeles her efter mue beseigle forskrefne vort Land Island, og den Handel og Nering alene bruge, og for andre vore Steders Indbyggere her udi Riget njude og have, med slige Conditiones og Vilkaar, som her efter fölger:

Först skulle fornefnte Borgere vere forpligt at forsörge fornefnte Island med gode, uforfalskede og ufordervede Kjöbmands Vare, besynderligen Meel, Öl, Malt, Vin, Mjöd, Brendvin, Klede, Lerrit, Kobber, Kjelle, brugeligt Jern, Tömmer til Kirker, Huse, Baade, Aarer og andet, som dennom kan vere fornöden, saa at Almuen kan for billigt og christeligt Verd bekomme hvad hver behöver; dersom det ikke skeer, da skulle de Borgere, hos hvilken slig Forseelse findes, stande os derfore til

[1]) saal. N. R.

1614. Rette. — Dernest skulle de ikke före andre Vare til for-
28. April. nefnte Island, end gode Kjöbmands-Vare, og hvad som ikke duer lade blive fra Landet. Ei heller skulle de deris Vare efter deris Villie mue ophöie, efter som Islenderne beklager tilforn er skeet: medens dennom selge efter som gammelt haver verit, efter Landsens gammel Viis, Brug og Vane. — Desligeste skulle de ikke bruge anden Alne, Maal eller Vegt, end ret Islands Alne og Vegt udi al Kjöb og Sal. Kommer nogen Misforstand imellem nogen Kjöbmend og Islenderne, enten han (er) geistlig eller verdslig, om Alne, Vegt eller andet, som Kjöbmandskab vedkommer, da skal Kjöbmanden forpligt vere at levere sin Vegt eller Alne, eller hvad sligt vere kan, som udi saa Maade omtrettis, til Laugmanden og til Laugrettismendene alene, om Laugmanden ikke er tilstede. De skulle den besee, og enten de kjender den ret eller uret at vere, da skal baade Kjöbmanden eller hans Vederpart dermed dennom lade nöie og rette dennom der efter. — Ydermere, dersom nogen Kjöbmand haver der paa Landet nogen til at tale, enten for Gjeld eller noget andet, da skal de tale dennom til for Laugmanden og Laugrettit, og lade Dom gange ordenlig emellom dennom efter Loven, og skulle de ikke tage eller true dennom til Rette udi nogen Maade. Vi ville ogsaa lade det saaledis forordinere, at Kjöbmendene uden lang og ubillig Ophold med deris Sager hos Dommerne der paa Landet ikke skal vorde opholdne, efterdi deris Leilighed ikke er nogen lang Proces uden deris Skade der paa Landet at udföre. — Fremdelis skal fornefnte Kjöbmend holde voris Lensmand, som Landet paa vore Vegne haver i Befaling, udi Agt, Respekt og Ære udi alle Sager der paa Landet forefalde kan, og udi Bud og Forbud vere hannom hörige udi de Sager som os alene vedkommer, og voris og Landsens Gavn er anrörendis, saavel som og forholde dennom venligen og sagtmodeligen imod Landsens Indbyggere, Geistlige og Verdslige, saa at ingen med Billighed kan have sig over dennom at beklage. — Vi ville hermed

alvorligen forbudet have, at aldelis intet mere fremmed eller udlendiske Öl, end 4 Lester til hver Havn aarligen did til Landet af fornefnte Kjöbmend maa föris, men alene Danst-Öl, Meel, Malt og andre slig danske Vare, og skulle fornefnte Kjöbmend synderligt godt, velbrögget og velsmagendis Öl, foruden det gemene Öl de did före, som saa vel brögget og forvaret er, at det Vinteren over ufordervet kan ligge, saa at fornemme og rige Folk der paa Landet, som formaaer sligt Öl at kjöbe og betale, ikke noget skulle kunde i de Maade fattis. — Ikke heller skal det vere forne de danske Kjöbmend udi de tre forne Kjöbsteder forlövit, deris Kjöbsvenne udi Hobetal der paa Landit at lade blive om Vinteren, som Indbyggerne med deris Vare kunde besöge, og til Drik eller unöttig Udgift foraarsage. Men alene skal vere dennom frit fore, at lade der blive udi Vinterleie en eller to Tjenere i det höieste ved hver Hafn, deris Erinder at udrette, og nogit ringe Gods at forhandle, saa at deris Vinterleier er Landsens Indbyggere til Gavn og Forbedring, og ikke udi nogen Maade til Skade. 1614. 28. April.

Og endog forne vore Kjöbmend ere foraarsagede, nogit fremmede Kjöbmandsgods og Vare aarligen, som er Lerrit, Klede og anden Kramvare, til Landsens Behov udenlands at kjöbe og sig tilforhandle, som her udi Riget ikke er at bekomme, saa skulle de sligt betimeligen indkjöbe og siden det herfra af Riget didhen udi Island at indföre. — Item skal det vere deris egne Skibe, som de skulle besöge Island med, eller dersom en part Kjöbmend deris Leilighed ikke saa er, at de selv have Skibe, da skulle de vere forpligt, de Skibe, som de did til Island ville forskikke, af Rigens Undersaatte og Indbyggere, og ikke af fremmede eller udlendiske at fragte, paa det at Handelen ikke skulle komme fremmede til Gafn og Bade, som vore egne Undersaatter kunde have Fordeel og Nytte af; men efterdi den islandske Vare ikke altsammen her udi Riget kan slidis eller forhandlis, da skal det vere dennom forlövit og tilladt, den med deris Skibe fra Island

1614. udenlands at före og paa fremmede Steder at forhandle
28. April. og selge, hvor de best kunde.

Og efterdi vi forfarer, at 21 Hafner paa for[ne] vort Land Island ere, som behövis aarligen at beseiglis, da have vi naadigst samtökt, at vore Undersaatte udi for[ne] vor Kjöbstad Kjöbenhavn mue og skulle have disse 11 Havner: Den 1) Grindvig; 2) Kiblevig; 3) Hafnefjord; 4) Dyrefjord; 5) Isefjord; 6) Hopshus; 7) Reved; 8) Grundefjord; 9) Holmen; 10) Stekkelsholm; 11) Bergefjord. — De udaf Malmö skulle beseigle disse efterskrefne to Hafner: Patrisfjord og Vapnefjord. — De udaf Helsingör mue beseigle disse efterskrefne 8 Hafner: den 1) Stapen; 2) Buder; 3) Kommervog; 4) Spakonefellds-Höfde; 5) Akkeröen; 6) Röderfjord; 7) Örebakk; 8) Husevig. — Dersom befindis flere Hafner end som disse 21 Hafner, som nu ere forsagde, at skulle beseiglis, da skal for[ne] tre Steders Kjöbmend forpligt vere mere Hafner at beseigle, eftersom de derom af os bliver befalit og Landsens Nöttörftighed det udkrever. — Dersom nogen Kjöbmand döde, da skal det vere hans efterladendis Hustru eller ogsaa hans Börns Verge paa Börnenis Vegne frit före ved samme Handel at blive, og at indtrede udi den afdöde Mands Sted, om de saa formuendis ere, at de det til Gafns gjöre kunde.

For denne Benaading skal for[ne] vore Undersaatte udi de for[ne] trende Steder vere forpligtig at udgive til os og Kronen af hver Havn, som de aarligen besöger, sextan gamle Daler, og dennom aarligen fornöie vor Lensmand der samme steds, inden de der fra Landet igjen seigler, og derpaa tage hans Bevis; saa fremt det ikke skeer, de da ikke denne vor Benaading vil have forbrudt, og skal denne Forordning, som vi nu her udi gjort haver, angaa nu udi Aprili Maaned udi nerverende Aar 1614, og endes udi samme Maaned udi Aar 1625, som er elve Aar, og efterdi en part af de islandske Udredere deris Skibe allerede er afseiglede, og en part ligger seiglferdig, saa denne vor nye Forordning udi dette nerverende Aar ikke nu strax kan fuldkommeligen udi Verk stillis, da maa

den blive udi dette nerverende Aar efter vor forige Benaading, og udi tilkommende Aar begyndis, og siden udi alle maader som forskrevit staar holdis og efterkommis. Dog dersom udi midlertid gjöris fornöden, denne vor naadigste Forordning med flere Artikle at forbedre, eller ogsaa disse, som forskrevit staar, at forandre, da ville vi sligt have os forbeholdit. 1614. 28. April.

Thi forbjude vi alle, ehvo de helst ere eller vere kunde, serdelis vor Befalingsmand paa forne vort Land Island, hans Fogeder, Laugmand og Laugrettismend, samt menige Landsens Indbyggere der sammesteds og alle andre: forne vore trende Kjöbsteders Indbyggere paa dette vort udgivne Bref, Benaading og Privilegium at hindre, eller udi nogen Maade Forfang at gjöre. Givet paa vort Slot Kjöbenhafn d. 28. April Anno 1614.

Reskript til Lensmand Herluf Daa, ang. Falkefangst, samt om Skolerne. Khavn 30. April 1614. — Norske Tegn. III, 485 b; M. Ket. II, 259—60. 30. April.

Christian den Fjerde &c. V. G. T. Vid, at vi sende dig Gisle Thordsön, Laugmand der paa vort Land Island, hans Bref, udi hvilket han forlöver en Engelsk, ved Nafn Henrik Buchston at fange Falke der paa Landit, og efterdi saadant er imod voris Höihed og vore Undersaatter det hverken self maa gjöre, ei heller andre det at forlöve[1], bede vi dig og ville, attu hannom derfore med Retten tiltaler, over hannom hender Dom og siden efter Dommens Indhold hannom samme sin Forseelse lader aftinge, og hvis han udi saa Maade derfore aftingendis vorder, attu det siden lader före os til Regenskab.

I lige maade efter som vi komme udi Forfaring, at med Skolerne der paa Landit skal gaa mögit uretteligen til, idet at udi Skolerne fra Paaske og til Sanct Mortens Dag fast aldelis ingen Skolebörn holdis, og Bisperne dog

---

[1]) Reskr. 17. Mai 1662.

1614. alligevel beholder den aarlige Rente og Indkomst, som
30. April. dertil er lagd, bede vi dig og ville, at du med Flid lader forfare, hvor mange Skolebörn udi sidst forleden Aar emellom for^ne^ Paaske og Sanct Mortensdag udi for^ne^ Skoler ere bleven holdne, og henholder Bisperne, at de for for^ne^ Aars Rente og Indkomst, som til Skolerne er lagt, hvor den er bleven anvend og anlagd, gjörer rigtig Bede og Regenskab og siden det os lader tilstille, paa det vi deraf al Leiligheden kunde forfare og lade gjöre Forordning hvorledis dermed herefter skal forholdis og tilgaa. Dermed &c. Givit o. s v Kjöbenhafn d. 30. Aprilis Anno 1614.

1617. **Reskript til Lensmand Herluf Daa, om Re-**
6. Mai. **vindication af en Domkirkejord, samt om Præsters Kaldelse.** Kronborg 6. Mai 1617. — Norske Tegn. IV, 21; M.Ket. II, 267; Finn. Joh. Hist. Eccl. Isl. III, 59.

Christian den Fjerde &c. V. G. T. Vid, at vi naadigst ere kommen udi Forfaring hvorledis der skal vere en Gaard paa vort Land Island, ved Nafn Vellir, som tilforn haver ligget til Hole Domkirke der sammesteds, og derfra kommen formedelst en voris Lensmands Confirmats, som han derpaa skal have udgivit, hvilket ikke uden voris naadigst Bevilling kunde skee, og er dertil med directe imod voris kjere Her Faders Koning Frederik höiloflig Ihukommelse Missive [1]; thi bede vi dig og ville, at du endeligen med det allerförste ved Loug og Ret for^ne^ Veller Gaard igjen deler og forskaffer til for^ne^ Domkirke, saa fremt du ikke derfor vil stande til Rette [2].

Og eftersom os og underdanigst berettis, hvorledis der skal vere nogle Sogner der paa Landit mitt udi Her-

---

[1]) 22. April 1579, jevnf. 16. April 1556.

[2]) Dom afsagt af 6 Mænd paa Seila i Skagafjorden 16. Dec. 1617 om Tilbagegivelse af Gaarden Vellir findes i Original i Bispe-Archivet i Island: «Brèf frá Hólum». B (Papir) Fasc. IV. Nr. 21.

rederne, som til Provisterne skal vere af Arildstid udlagt, da bede vi dig udi lige maader og ville, at naar nogen af de Provister bort döer, som altid sedvanligen udi et vist Kald residerit haver, at da af de fornemste og skikkeligste Prester der omkring nogle lader sig höre og siden tagis en til Provist igjen af dem, dog saa, at Bönderne paa deris Rettighed, at kalde sig en Sogneprest efter Ordinantsen, intet afgaar. 1617. 6. Mai.

Og som vi erfarer, at vore Lensmend, som vi forne vort Land naadigst have med forlent, have taget dennom udi Brug at udgive Exspektants-breve til unge Karle, som Sognerne efter de forrige Presters Död og Afgang skulle njude og bekomme, hvilket er boede imod Ordinantsen &c.: da ville vi hermed saaledis have forholdit, at du dig aleniste dermed, saavel som med de Personer som til Skolerne skal brugis, efter Ordinantsen og Skole-Fundation[1] forholder. Dermed o. s. v. — Datum Cronneborig den 6. Mai Anno 1617.

Reskript til Herluf Daa, ang. Revindication af Stiftelsers Jordegods, Skolerne, Tiender m. v. Kjöbenh. 1. April 1618. — Norske Tegn. IV, 72; M. Ket. II, 270; Finn. Joh. Hist. Eccl. Isl. III, 60. 1618. 1. April.

Christian den Fjerde &c. V. G. T. Vid, at vi naadigst kommer udi Forfaring, at adskilligt Gods og Eiendom skal vere Skolerne og Kirkerne der paa vort Land Island frahevet: da bede vi dig og ville, at du om den Leilighed flitteligen lader forfare hos Bisperne der paa Landet, og fornefnde Eiendom ved Lov og Ret igjen uden al Undskylding lader indtale. — Sammeledis ville vi, attu skulle tilholde forne Bisper, at de aarligen hid til Universitetet udaf hver Skole der paa Landet lader fremsende een dygtig Person i det ringeste, som sig udi bogelige Konster kunde öve og udi Fremtiden der paa Landit blive brugt. Og eftersom der os ogsaa underdanigst for-

[1] 20. Marts 1555 (? — M. Ket. I, 359 ff).

1618. berettis, at Skolen ikke kan det gandske Aar igjennom
1. April. opholde Börnene, der sammesteds freqventerer, da ere vi naadigst tilfreds, at de paa en tre eller fire Maaneders Tid mue om Hösten blive hjemme hos deris Foreldre, dog at der ellers, det meste mueligt er, havis flittige Indseende med dennom. — Eftersom og Bispen for synden der paa for^{ne} vort Land Island underdanigst beklager sig, at der ikke tiendis i hans Stift som i det Stift for norden, ville vi udi lige maade at du dig derom skal flitteligen erkyndige, og dig siden imod os erklerer, om saadant kan skee os uden Skade og den fattige Almue. Hafniæ 1. Aprilis Anno 1618.

1619. **Aabent Brev om Sysselmænds Embedseed.** Khavn
20. April. 20. April 1619. — Norske Reg. 4, 73; M. Ket. II, 283 med Datum 21. April.

Vi Christian den Fjerde &c. G. V., at vi af synderlige Aarsager og Betenkende naadigst for got haver anseet, at alle Sysselmendene paa vort Land Island, de som nu ere eller her efter kommendis vorder, skulle altid her efter, og indtil vi anderledis derom forordnendis vorder, gjöre vor Lensmand, som Landit paa vore Vegne udi Befaling haver, den som nu er eller her efter kommendis vorder, deris Eed, at de ville vere os og Riget og Lande[1] huld og tro udi alle maader, saa ogsaa udi alt hvis deris Bestilling er vedkommendis og vor Lensmand dennom ellers paa vore Vegne befalendis vorder, sig troligen, erligen, flitteligen og oprigteligen ville forholde, efter som de for Gud agter at forsvare og for os ville vere bekjendt. Hvorefter vor Lensmand, saa og for^{ne} Sysselmend sig endeligen skulle have at rette og forholde. Ladendis det ingenlunde. Givet paa vort Slot Kjöbenhafn den 20. Aprilis Anno 1619.

20. April. **Reskript til Lensmand Frederik Friis, ang. Oppebörsel af Gjaftold og Gjaffisk.** Khavn

[1]) Saal. Reg. — «Os og vore Riger og vor Land», M. Ket.

20. April 1619. — Norske Tegn. IV, 113 b; M. Ket. II, 285 synes at ville henföre det til 21. April. 1619. 20. April.

Christian den Fjerde &c. V. G. T. Vi bede dig og ville, at du med Sysselmendene paa vort Land Island, som opberer Gjeftold og Gjeffisk, haver flittig og tilbörlig Tilsjun, at de ikke videre af Bonden anammer eller fordrer end dennom bör og tilkommer, saa Bonden med Rette over dennem sig ikke skulle kunde have at beklage, paa hvilken Opbörsel du aarligen rigtig Fortegnelse og Register af dennom skal anamme, hvor megit og hvad Slags Vare det er, af hvem det anammis og hvor megit af hvert Slags. Disligeste at de, hvis dennom af Bönderne tilkommer at oppeberge, anammer udi islandske Vare, som der paa Landet falder, enten det er hvidt eller sort Vadmel, Huder, Skind eller anden Vare. Dog skulle Sysselmendene ikke vere forpligt af Bönderne at anamme andre end gode og tjenlige Kjöbmandsvare, som for sin Verd igjen kan afhendis og man kan blive qvit med. Dermed &c. Givet paa vort Slot Kjöbenhafn den 20. Aprilis Anno 1619.

Aabent Brev ang. Jord-Tiendens Erlæggelse. 21. April.

Kjöbenhavn 21. April 1619. — Originalen er i Stiftamts-Archivet i Island, A. 105, paategnet at være publiceret paa Althinget 30. Juni 1619; Norske Reg. 4, 72 b; M. Ket. II, 272; F. Joh. Hist. Eccl. Isl. III, 61; saavel Reg. som de trykte anföre Dag 20. April.

Vi Christian den Fjerde &c. G. V. Eftersom nogle vore Undersaatter paa vort Land Island boendis underdanigst haver verit begjerendis at vide, hvorledis med Tienden, som af Böndergaarde der paa Landet udgivis, skulle forholdis, om den, som Gaarden udi Feste haver, eller den, som Gaarden eier, samme Tiende skal udgive: da efterdi vi naadigst forfarer, hidindtil at have verit sedvanligt, at den som Gaarden eier same Tiende udgiver, ville vi her efter (saa framt ikke befindis, det at vere

1619. imod Islands Lou og gammel Sedvan der paa Landit)
21. April. ligesom tilforne af Arildstid skeed er, dermed forholdet have. Givet paa vort Slot Kjöbenhafn den 21. Aprilis Anno 1619.

21. April. **Reskript til Lensmand Frederik Friis, ang. Tilsyn med Christfæjorder (Fattiges Jordegods). Khavn 21. April 1619.** — Originalen er i Stiftamts-Archivet i Island A. 105, paategnet at være publiceret paa Althinget 30. Juni 1619; Norske Tegn. IV, 116; M. Ket. II, 281; F. Joh. Hist. Eccl. Isl. III, 62.

Christian den Fjerde &c. V. G. T. Vid, eftersom vi naadigst forfarer paa vort Land Island at vere nogle Jorder, de Fattige tilhörendis, skal kaldis Christfahne[1] Jorder, som Bispen for synden skal sig tilholde, og eftersom bannom best sjunis at bortfeste: da bede vi dig og ville, at du der med haver tilbörlig og flittig Tilsjun, at de Fattige, paa hvis de saaledis ere til berettiget, ikke i nogen Maade skeer Forkort, men vederfaris hvis christeligt og ret er, saa framt du ikke selver derfore vil stande til rette. Dermed &c. Kjöbenbafn 21. Aprilis Anno 1619.

21. April. **Forordning ang. Fæsteforholdene paa de kongelige Godser. Khavn 21. April 1619.** — Originalen er i Stiftamts-Archivet i Island, A. 105, paategnet at være publiceret i Laugretten paa Althinget 30. Juni 1619; Norske Reg. 4, 73 b; M. Ket. II, 281—82.

Vi Christian den Fjerde &c. G. V., at vi af vor synderlig Gunst og Naade haver naadigst bevilget og tilladt vore Undersaatter og Indvaanere, saa og deris efterladendis Enker paa vort Land Island, saa vel som Bönderne, deris Tjenere, som Gaarde af dennom udi Feste haver, at de altid herefter og indtil saa lenge vi anderledis derom forordnendis vorder, maa nyde, bruge og ubehindret beholde deris Gaarde deris Lifstid, som de engang fest haver, for den

[1] d. e. kristfjár.

Afgift og Rettighed der af bör at udgivis og de haver udlovit den Tid de samme Gaarde bekommit haver, og holder samme Gaarde ved god Hefd og forsvarlig Bygning. — Ikke ville vi heller, at nogle af forne vore og Kronens Gaarde paa Landgilde skulle herefter forhöies eller forandris udi nogen Maade, anderledis end som de af Arildstid og sedvanligen givet og gjort haver. Thi forbjude vi vore Fogeder, Embidsmend og alle andre, dennom herimod efter som forskrevit staar at hindre eller i nogen Maade Forfang at gjöre, under vor Hyllist og Naade. Givet paa vort Slot Kjöbenhafn d. 21. Aprilis Anno 1619. 1619. 21. April.

Forordning om **Lösgængere.** Khavn d. **21. April 1619.** — Norske Reg. 4, 74; M. Ket. II, 284. 21. April.

Vi Christian den Fjerde &c. G. V., eftersom vi naadigst forfarer paa vort Land Island at vere mange Lösegengere, som af Ladhed med Lediggang sig behjelper, og ikke enten paa nogit erligt Handverk, Fiskeri eller anden Middel til deris Nering og Bjering troligen sig ville beflitte. Da paa det saadan Forargelighed det meste muligt kan blive afskaffit, ville vi at vor Lensmand, den som nu er eller her efter kommendis vorder, dermed skal have alvorlig Indseende, at ingen saadane Lösgengere, som ingen enten Hustrue eller Börn haver, eller beflitter sig paa nogen der paa Landit sedvanlige Nering, lidis eller tilstedis, men tilholdis at tjene for deris Bröd, eller ogsaa udi andre lovlige Maader söge deris Nering og Ophold, og skal vor Lensmand paa forne Island dermed paa vore Vegne have tilbörlig Opsjun, efter som han for os vil andtsvare og vere bekjendt. Ladendis det ingenlunde. Givet paa vort Slot Kjöbenhafn d. 21 Aprilis Anno 1619.

Althings-Beslutning om **Jordtiendes Ydelse. 30. Juni 1619.** — Uddrag af Althingsbog i Stephan Eirikssons Samlinger paa Universitets-Bibliotheket, Nr. 6. 30. Juni.

Anno 1619, 30. dag Junii upplesið í lögréttu kóngsins bréf dat. 21. April þ. á. um jarðatíundir, þess innihalds:

1619. 30. Juni. að bændur þeir sem jarðir eiga hafi þær sjálfir tíundað, en ei þeir sem á hafa búið; hvað nú bevísaðist að óréttilega hafði fram borið verið; hvers vegna, eptir því sem vor náðugi herra kóngur sjálfur náðarsamlega álýktar að þar um skuli haldast eptir því sem gamall siðvani hefir verið, og ekki er á móti íslenzkum lögum, svo sem frá arilds tíð verið hefir, þá leizt lögrèttumönnum öllum, utan vebanda og innan, ásamt lögmönnum, með umboðsmanninum Andrèsi Hanssyni, að svo standi hèðanaf sem híngaðtil, og eptir gömlum siðvana, að tíund sè rètt heimt af þeim sem á jörðu býr.

16. Decbr. **Forordning om Taxten paa den islandske Handel. Kbhavn d. 16. Decembr. 1619.** — Norske Reg. 4, 82; M. Ket. II, 289 med Datum 6. Decembr.

Vi Christian den Fjerde &c. gjöre vitterligt, eftersom imellom voris kjere troe Undersaatter, menige Indbyggere og Almue paa vort Land Island og Vestmannö paa den ene, og det islandske Compagnie her udi vort Rige Danmark paa den anden Side haver begivit sig adskillige Tvist og Irringer, Taxten paa Varerne udi deris indbyrdis Kjöb og Handel, saa og andre Besveringer anlangendis, da have vi naadigst den Leilighed overveiet og imellom forne vore Undersaatter gjort og anordnit denne efterskrefne Taxt, som efter fölger:

1. Först skal over ald vore Lande Island og Vestmannö holdis en rigtig Vegt udi alle Handel, Kjöb og Sal, hvilken Vegt skal vere rettet efter Vegten her i vor Kjöbsted Kjöbenhafn, saaledis at hver islandske Vett skal holde 8 Förringer, enhver Förring 10 Skolpund, saa at enhver islandske Vett skal indeholde 80 Skolpund. Og skal her efter paa alle Hafner over Island udi Kjöbmandskab Fisken anammis med Vegten, saa at 3 Vetter god reen Törfisk skal leveris for Hundrede Fisk, som er enhver Vett for 40 Fisk. — 2. Belangendis Meel, som herefter föris til Island og Vestmannö, skal vere god, ustraffelig Rugmeel, og skal enhver Tönde veige 12½ Lispund, som

er 2½ islandiske Vett, og skulle de give dennom for sönden og vesten, som de betale med Fisk og Tran alene, een Tönde Meel udi half andet Hunderts Kjöb; og for norden og östen, paa de Steder som de betale med Qveg, Smör, Vadmel, Hoser og andet sligt, half Tönde Meel udi hvert Hundrit, og skal saaledis beregnis til Hunderts Kjöb[1], som efter fölger, efterdi Islenderne samme Hunderts Kjöb ikke ville afstaae. — 3. Og skal voris Lensmand der over Landit have flittig Indseende, at efter denne forne Taxt bliver udi al Handel og Kjöbmandskab forholden. — 4. Sammeledis skal og voris Lensmand sammesteds paa voris Gaard Bestad altid herefter have og holde en af fornefnte Pundere og Ritzelle, som efter Kjöbenhafns Vegt er lignet og rigtet, hvor efter Vigterne over alt Landet skal lignis og rettis og de andre forrige Punder og Ridtzel til sig tage og aldelis afskaffe, med mindre de efter disse nye kunde lignis og rettis. — 5. Disligeste skal Kjöbmendene paa hver Hafn have med sig en af same Punder og Ridtzeler at bruge paa deris Hafne, som skal vere brendt med Kjöbenhafns Byes Brendemerke, hvilke de skal lade blive der paa Landit ved deris Hafner, saa at före dennom til Kjöbs med sig der til Landit for et billigt Verd, hvem dennom begjerer. — 6. De Fiskeliner, som de did hen före, skulle vere gode, sterke og lange Liner, eftersom de udi Taxten benefnis. Skal og det islendiske Compagnie, saa vidt dennom af yderste Formue staar til at gjöre, beflitte sig at gjöre dennom Tilföring med god, ustraffelig Kjöbmandskafs Vare, som er god Rugmeel, der Tönden skal veige, som forberört er, 12½ Lispund eller 2½ Vett, som skal vere sirkelt, og kan holde fuld Sirkel, samt og Osmund-Jern, Kobber, Liner, Vogenskod og allehaande Trævare, saa de bekommer deris Nödtörft af alleslags Vare, som denne Taxt om formelder, det allermeste mueligt er, besönderlig de Vare de allermest behöve og ikke ombere kunde. Vrag-

1619. 16. Decbr.

[1] Aab. Br. 6. Juni 1658.

1619. meel og ringe Meel skal de lade blive fra Landit og ikke
16. Decbr. did hen före. Befindis der Vragmeel eller andre udue-
lige Vare iblandt, da skal Kjöbmanden det self beholde; end selger de ulouglige Vare til nogen, straffis derfor som vedbör. — 7. Tönderne der paa Landit udi al Handel og Brug med Drik og andre vaade Vare skal holde 120 danske Potter Kjöbenhafns Maal, Halftönder, Fjeringer, Ottinger efter samme Leilighed at beregne. — 8. Belangendis törre Vare, som er Meel, Malt, Salt, Bröd, Gryn og anden saadanne Vare, skal föris udi louglige og sedvanlige Tönder, som af Arildstid haver verit brugeligt og med god Pakning. — 9. Ingen af Compagniet, som om Vinteren ligger og handler der paa Landit, skal maa selge sine Vare dyrere om Vinteren end om Sommeren, men rette sig efter for[ne] Taxt. Hvo her emod gjör, have forbrudt alle saadanne Vare og der foruden straffis som den, der emod voris Mandat handlet haver. — 10. Skal ikke heller nogen af voris Undersaatter paa for[ne] Island under samme Straf maa handle med nogen udlendiske eller fremmede, ihvo de helst ere eller vere kan, enten paa Landit, udi Söen, eller nogensteds under Landene: mens aleniste skal handle med for[ne] danske Compagni og de Personer der til höre den Handel at drive. Ikke skulle de heller maa bruge nogen Kjöbmandskab eller Handel med de Engelske Falkefengere, som ligger der paa Landit at fange Falke, eller nogen anden end som forskrevit staar, anseendis saadant at vere tvert imod voris Breve, og de Privilegier og Friheder vi for[ne] Compagnie naadigst undt og givet haver. — 11. Her imod skal for[ne] islandske Compagnie tilforpligt vere, did til Landit at före gode, uforfalskede og ustraffelige Kjöbmandsgods og Vare, af alle de Slags de did henföre at forhandle og Landit kan have fornöden, aldelis og udi alle maader forholdendis sig efter denne for[ne] Taxt og Ordning, indtil saa lenge vi anderledis derom tilsigendis vorder. — 12. Og skal voris Lensmand self, saa og tilholde Laugmend og Sysselmend, at de tilholder Almuen der paa Landit

at betale til Kjöbmendene hvis de skyldig bliver, og at de deris Gjeld yder i betimelig Tid, som er for sönden inden Petri Pauli, for vesten inden Sanct Canuti og for norden og östen inden Sanct Laurentii, eller og otte Dage efter hver af disse forskrefne Terminer i det allerseniste, dog at de Kjöbmendene ikke opholder, om de förre kunde betale, paa det Kjöbmendene ikke skal ligge over deris Tid, dennom til stor Skade og Forsömmelse, som hid indtil skeet er. — Her efter alle forne vore Undersaatter paa vort Land Island, saa og det islandiske Compagnie endeligen, eftersom forbemeldt er, skulle have sig at rette og forholde, under den Peen og Straf som forskrevit staar. Ladendis det ingenlunde. Givet paa vort Slot Kjöbenhafn den 16. Decembris Anno 1619. 1619. 16. Decbr.

Den islandske Taxt skal regnis som efterfölger:

Vi Christian den Fjerde &c. G. V. Eftersom imellom voris kjere troe Unders. .... [som For^s Begyndelse] .... vore Lande Island og Vespenöe .... Taxt som efter fölger.

Först skal over forne vore Lande Island og Vespenöe holdis een Slags Vegt udi Kjöb og Sal, saa at tre Vetter Fisk leveris for 1^e Fisk, hver Vett til 80 Pund, og skulle de give dennom for sönden og vesten paa Landet, dersom de kan betale med Fisk og Tran alene, 1 Tönde Meel, som veiger 12½ Lisp. eller 2½ Vetter, udi halfandit Hundrits Kjöb, og for norden og östen, som de betale med Qvæg, Smör, Vadmeel, Hoser og andet Sligt, en half Tönde Meel udi hver Hundrit, og skal saaledis beregnis til Hundrits Kjöb, som efterfölger, efterdi Islenderne same Hundritskjöb ikke ville afstaae.

Een Tönde Meel udi tunge Vare .... 50 Fisk.
som skal veige 2½ Vetter eller 12½ Lispund, og er got Rugmeel, som er god Pakning; og hvem som Meel ikke begjerer, da bekome de efterskrefne Vare isteden for Melet, som efterfölger:

1619. 16. Decbr. 1 Fjering Mjöd	40	Fisk.
½ Tönde lybsk Fatbehr	40	—
1 god Tönde Schiellings Öl	50	—
1 Tönde dobbelt Öl	40	—
½ Tönde Gryn	50	—
1 Tönde gode danske Tvebak	60	—
1 Tönde Malt, Dansk Maal	50	—
1 Tönde Salt	40	—
15 Marker Kobber	75	—
15 Marker gjort Tin	75	—

Disse forskrefne ere Principal-Vare, som skal leveris isteden for Melet til dennom som Melet ikke begjerendis er. — Dette efterskrefne Gods skal og givis udi tunge Vare, at fuldgjöre 90 Fiske med:

1 Alen Hamborger Pjukk	25	Fisk.
1 Föring Jern	10	—
1 Blad godt Vogenskud og udi hvert Hundrede to Blad, hver Blad 10 Fod lang.	8	—
100 (= 120?) Skibsöm	20	—
1 Gang Hestesko	5	—
1 Mark eller ½ Pot Brendevin	2	—
1 Mark eller ½ Pot[1] god Messevin	2	—
12 Marker Tjere	10	—
1 Mark Vox	5	—

Dette efterskrefne Gods for hosfölgende Pris regnis paa den anden halve Part som lette Vare til 90 Fiske:

1 Alen Ölsinger Lerrit	6	Fisk.
1 Alen Vesterfaren Lerrit	4	—
1 Alen Pekling Finere Lerrit for et billigt Verd, som de kan forenis om.	3	—
1 Lodline, 40 Favne	12	—
1* (= 120) Angler med Tömmer	25	—

[1]) I Registr. staaer «Peel», men urigtigen.

1 Handline, 60 Favne	24	Fisk.	1619.	
den som sterkere er efter Advenant.			16. Decbr.	
1 Förring Nettgarn	60	—		
1 Veringhatt[1]	10	—		
1 Drengehatt	8	—		
1 Hatt med Dvellig	20	—		
1 Hatt med Tripp	30	—		
Bedre Hatte som de kan forliges om hvem dennom begjerer.				
1 Spade	10	—		
1 Handöxe	15	—		
1 liden Öxe	10	—		
1 Mark Hvedesteen	1	—		
1 Rukrave	10	—		
Bedre Kraver efter deris Verd.				
1 Alen Verningsklede	10	—		
1 Alen bred Tvifler	24	—		
1 Alen smal Tvifler	20	—		
Finere Klede for et billigt Verd, hvem det begjerer.				
1 Kjöltræ 12 Alen lang	60	—		
1 Kjöltræ 10 Alen	50	—		
1 Kjöltræ 8 Alen	40	—		
1 Kjöltræ 6 Alen	30	—		
1 Par store Stave	30	—		
1 Par middel Stave	20	—		
1 Par smaa Stave	15	—		
1 Par Haufstokke 14 Alen	40	—		
1 Par Haufstokke 12 Alen	30	—		
1 Par smaa Haufstokke 10 Alen lange	20	—		
1 Aare 10 Alen	12	—		
1 Aare 8 Alen	10	—		
1 Aare 6 Alen	6	—		
1 Sparretræ 10 Alen	10	—		
1 Sparretræ 7 Alen	6	—		

[1]) = Varnings-hatt, d. e. ordinær Hat.

1619. 16. Decbr.	1 god Danmarkis Dele	10	Fisk.
	den som ringere er	8	—
	1 Legie	3	—
	1 Par gode Mandssko	35	—
	1 Par gemene Mandssko	15	—
	1 Par gode Qvindsko	25	—
	1 Par gemene Qvindsko	12	—
	2 Marker farvet Uldengarn	24	—
	1 Bog Papir	5	—
	1 Krands Hegter	3	—
	1 Sengeklede	20	—
	1 Messingbekken, som de ere store til . . 20. 30.	40	—
	1 fin Pung	10	—
	1 gemeen Pung	5	—
	1 Barnepung	3	—
	1 god Hengelaas	12	—
	1 gemeen Laas	5	—
	1 liden Laas	3	—
	1 Fiell (= Fiil)	3	—
	1 Sax	3	—
	1 god Knif	8	—
	1 gemeen Knif	4	—
	1 ringe Knif	2	—

Og efterdi dette foruefnte Hundridskjöb de Fattige paa fornefnte vort Land Island, som ikke formaa til et Hundrede at kjöbe og betale, kan vere besverligt og utaaligt, da have vi naadigst for den Skyld for^ne fattige Almue til Beste ladit anrette og forfatte it eniste Kjöb, hvilket udi al Handel, Kjöb og Sal skal vere og drivis efter denne efterfölgende Taxt. Dog skal det vere Islenderne fritt fore at handle udi Hundrits- eller Eniste-Kjöb, og Compagniet tilforpligt med dennom dette anlangendis efter deris Begjering at handle, saa hvilke af Islenderne udi Hundrits-Kjöb ville kjöbe, dennom skal det vere fritt fore, og de udi Eniste-Kjöb handle ville, dennom skal Kjöbmendene vere tilforpligt Eniste Kjöb at unde. Dog vore Undersotter paa Vespenöe skulle blive ved Eniste-Kjöb,

som de af Arildstid verit haver, aldelis forholdendis sig efter den Taxt, som for sönden og vesten paa vort Land Island gjort, satt og forordnet er. 1619. 16. Decbr.

Eniste-Kjöb, hvor efter Vespenöe, saa og de Islender det bruge ville, sig skulle forholde:

	Paa de Hafner og Steder for sönden og vesten, som betalis med Fisk og Tran alene.	Paa de Hafner og Steder for norden og östen, som betalis med Qveg, Smör, Vadmel og Hoser.
	Fiske.	Fiske.
1 Tönde Meel, som veiger $12^1/_2$ Lispund eller $2^1/_2$ Vetter . .	80	90
1 Tönde Mjöd	240[1]	270[2]
1 Fad Lybsk Öl	140[3]	150[4]
1 Tönde god Schellings Öl . .	70	80
1 Tönde dobbelt Öl	50	55
2 Mark eller 1 Pot Brendevin	5	$5^1/_2$
1 Pot Messevin	4	$4^1/_2$
$^1/_2$ Tönde Gryn	80	90
1 Tönde fin Tvebak	80	90
1 Tönde Malt, dansk Maal . .	60	65
1 Tönde Salt	50	55
1 Mark Kobber	6	7
1 Mark Tinn	5	6
1 Alen Hamborger Pjukk . . .	30	33
1 Alen brede Tvifler	20	24
1 Alen smal Tvifler	16	18
1 Alen Vernings Klede	8	9
bedre Klede for sit Verd, hvem det begjerer.		
1 Föring Jern	10	11
1 Blad Vogenskud, 10 Fod . .	9	10
1 Gang Hestesko	5	$5^1/_2$

[1]—[4]) I Registranten staaer resp. 200, 230, 120, 130, men da 100 her overalt staaer for 120, ere Tallene forandrede, for ikke at misforstaaes.

1619.
16. Decbr.

	For s. og v. Fiske.	For n. og ö. Fiske.
1s (120) Skibssöm	24	26
1 liden Aare 6 Alen	6	7
1 gemen Aare 8 Alen	8	9
1 stor Aare 10 Alen	12	14
1 stor Kjöltræ 12 Alen	60	65
1 liden Kjöltræ 6 Alen	30	33
1 Par store Haufstokke	40	44
1 Par smaa Haufstokke	20	22
1 Par store Stefne	30	33
1 Par smaa Stefne	20	22
1 Sparretree 7 Alen	8	9
1 Sparretree 10 Alen	12	14
1 Deelle	10	12
1 Legte	3	3
1 Mark Vox	6	7
1 Alen Ölsinger Lerrit	5	5½
1 Alen Vesterfare Lerrit	3	3½
1 Alen Pecklin	2	2½
finere Lerrit for it billigt Verd, hvem det begjerer.		
1 Lodline 40 Favne	10	12
1. (= 120) Angler og Tömmer	20	22
1 Handtline, 60 Favne	20	22
1 Föring Nettgarn	50	55
1 Messing-Bekken, ligesom de kan vere store til	20, 30, 40	"
1 Verningshatt	8	9
1 Drengehatt	6	7
1 Hatt med Dvellig	16	18
1 Hat med Trip	28	30
Finere Hatte efter deris Verd, hvem dem begjerer.		
1 Spade	10	11
1 Handöxe	12	13
1 liden Öxe	8	9

1619. 16. Decbr.

	For s. og v. Fiske.	For n. og ö. Fiske.
1 Mark Hvedesten	1	1
1 Rukrave	8	9
Bedre Kraver efter deris Verd, som billigt kan vere.		
1 Par gode Mandssko	30	33
1 Par gemene Sko	12	13
1 Par gode Qvindsko	20	22
1 Par gemene Qvindsko	10	11
2 Mark farved Uldengarn	20	22
1 Bog Papir	4	4
1 Krands Hegter	2	2
1 Senge-Klede	16	18
1 fin Pung	8	9
1 gemen Pung	4	4
1 Börnepung	2	2
1 god Hengelaas	10	11
1 gemen Laas	4	4
1 liden Laas	2	2
1 liden Fiil	2	2
1 Sax	2	2
1 god Madknif	6	6
1 gemen Knif	3	3
1 ringe Knif	2	2
1 Reve-Boge	160[1]	180[2]
1 Par gode Stöfle	80	90
1 Ambolt med 3 Hamer og 3 Tanger	160[3]	180[4]
1 Favn Hafkalls Line	2	2
1 Hellebord	60	66
1 Thesakk	50	55

Og skal fornefnte islandiske Compagnie selge og afhende hver Rigsdaler in Specie til Islenderne for 45 Fiske.

[1]—[4]) Registr. har resp. 140, 160, 140, 160.

1619.
16 Decbr.

Saaledis skal de islandske Vare paa det höieste anammis, som efter fölger:

For det förste 3 Vetter Fisk skulle over alt Landet betalis for . . . . 120[1] Fiske.

1 Tönde Tran beregnis over alt Landet for
synden og vesten . . . . 190[2] —
og for norden . . . . 180[3] —
1 Vett Smör for . . . . 120[4] —
40 gilde blotte Fisk for 1 Vett eller . . . . 40 —
20 gilde Langer for . . . . 40 —
1 Rokkel for . . . . 2 —
24 Alne gott Vadmel for . . . . 120[5] —
30 Par Duger-Hoser for . . . . 120[6] —
1 Par Handske for . . . . 1½ —

Hvad Dobbeltbaand er af Hoser og Handske, tagis de saa dyre efter som de kan vere verdt.

1 god feed Oxe 7 eller 8 Aar gammel, vel voxen, med Huden for . . . . 300[7] Fiske.
1 feed Oxe 6 Aar gammel, vel voxen, for . 240[8] —
1 Oxe 5 Aar gammel, for . . . . 200[9] —
Yngre Oxen som de kan om forligis.
1 godt fett Faar, 4 Aar gammel . . . . . . 40 —
1 tre Aar gammelt Faar . . . . 35 —
1 to Aar gammelt Faar . . . . 30 —
1 itt Aar gammelt Faar . . . . 20 —

16. Decbr. **Det islandske Compagnies Privilegier.** Khavn d. 16. Decembr. 1619[10]. — Norske Reg. 4, 88b—92; M. Ket. II, 303—14. Uddrag:

Vi Christian den Fjerde &c. G. A. V., at vi af vor synderlig Gunst og Naade haver ladet oprette og privilegere et Compagnie for vore tre Kjöbsteder: Kjöbenhafn, Malmö og Helsingör, som paa vore Lande Island, Ferrö og Vestmannö herefter alene, for andre vore Riges Ind-

[1]—[9]) Regist. har 100, 170, 160, 1e, 1e, 1e, 2½e, 2e og 180.
[10]) Octr. 16. Junii 1634; For. 7. Marts 1662.

byggere, fremmede eller udlendiske, skal maa handle, kjöbe og selge, med slig Condition og Vilkaar som her efter fölger, og efter den Taxt og Anordning vi naadigst haver ladet forfatte og anrette, og dennom tilstille, desligeste er samme Compagnie naadigst undt og tilladt, at de for et billigt Verd maa kjöbe og tilforhandle dennom aarligen vor og Kronens visse Indkomst og Rettighed efter Jordbogen udi Nordlandene og Vardehus Len, saa og i for^ne Len med voris Undersaatter der sammesteds söge deres Handel og Nering, saa vidt det ikke er imod vor Kjöbsted Bergens og Contors der sammesteds Privilegier og Friheder; hvorimod for^ne islandske Compagnie skal vere forpligt som efterfölger:

1619. 16. Decbr.

1. For det förste at forholde dennom udi al Handel og Kjöbmandskab, Vegt og Maal, efter for^ne Taxt, dennom er overleveret, paa vort Land Island og Vespenöe, og rette dennom efter den gamle og paa vort Land Island sedvanlige Alen og Maal, og skal de forsörge for^ne vore Lande med gode, uforfalskede Kjöbmandsvare, det meste muligt er og kan vere fornöden, fornemligen Meel, Malt, Öl, Vin, Mjöd, Brendevin, Klede, Lerritt, Kaaberkeele, brugeligt Jern, Tömmer til Kirker, Huse, Baader og Aarer, og andet som kan vere fornöden, saa at Almuen for et christeligt og billigt Verd kan bekomme hvad enhver haver fornöden efter Taxtens Indhold. — 2. Dernæst skulle de ikke före andre Vare end gode Kjöbmandsvare, og hvad som ikke duer lade blive fra Landet, og saa framt her udi Byen kan brygges saa godt Öl som lybskt eller andet Öl, de did hen före, skulle de tilforpligt vere det her sammesteds at indkjöbe. — 3. Desligeste skulle de ikke bruge anden Vegt eller Maal, end som udi Taxten bemeldis. — 4. Fremdelis skal for^ne Kjöbmend holde voris Lensmand, som Landet paa vore Vegne haver i Befaling, udi Agt og Respekt og Ære, udi alle de Sager der paa Landet forfalde kan, og udi Bud eller Forbud vere hannom hörige, udi de Sager som os alene vedkommer, og voris og Landsens Gafn er anrörendis, saa vel som og

1619. forholde dennom venligen og sagtmodeligen imod Landsens
16. Decbr. Indbyggere, Geistlige eller Verdslige, saa at ingen med Billighed kan have sig over dennom at beklage. — 5. Belangende Vestmannöe, hvoraf aarligen her efter skal givis til os og Kronen otte Hundrede enkende Rigsdaler til Afgift, saa efterdi os elskelige Jacob Michelsen med den Anpart han udi for^ne^ Vestmannö Handel haver, som er den halve Part af for^ne^ Vestmannöes Handel, er nu strax udi for^ne^ Compagnie indtredt, og vi naadigst haver undt og tilladt Nille Claus Condevins, at hun tre Aar efter dette vort Brefs Dato maa alene for sig beholde den anden halve Part af for^ne^ Vestmannöes Handel: da skal Compagniet erlegge os af for^ne^ otte Hundrede Rigsdaler aleniste Halvparten, som er fire Hundrede Daler, og Nille Claus Condevins self de andre fire Hundrede Daler. — 6. Desligeste skal for^ne^ Compagnie, efter de tre forbemeldte Aar ere forbi, paa egen Eventyr erlegge og betale til os udi voris Rentekammer for den visse Indkomst der af Öen efter Jordbogen paa Compagniens Eventyr for hver Lest Fisk tredive og fem enkende Rigsdaler, saa og for Tiende, Told, Sagefald og al anden uvisse Indkomst, efter rigtig Regenskab, som aarligen i voris Rentekammer skal indleggis, hver Lest af samme Oppebörsel tredive og fem enkende Rigsdaler, og haver vi under samme Afgift naadigst undt dennom igjen vore og Kronens Fiskebaader, som ere paa Vestmannöe, fri at bruge til deris Fiskerie, dog at de dennom self ved Magt holde, bygge og forbedre, som det sig bör, og dersom nogle af for^ne^ vore Baader fordervis eller blive aflegs, da skulle de andre ligesaa store og gode isteden igjen forskaffe, os og Kronen uden Skade udi alle Maader. — 7. Og skulle de forsörge Almuen paa Vestmannöe med gode og forsvarlige Kjöbmands-vare, eftersom udi Taxten formeldis, saa og med Vegt og Maal sammesteds, ligesom paa vort Land Island, og naar for^ne^ tre Aar ere forlöbne, da Vestmannöe ganske og aldeles at fölge under Compagniet for den Genant og Afgift, som nu forberört er, udi alle Maader. — — — 13. Dersom der og kunde

vere nogen paa forne vort Land Island, Feröe, Vestmannöe og Nordland, som ville drage der fra og hid til os, og beklage deris Sager, da skulle forne Kjöbmend vere pligtig for en billig Fragt at lade dennom komme ind paa deris Skibe ud af Landet. — 14. De skulle i alle Maader holde dennom venligen og sagtmodeligen med god Omgengelse baade imod de Verdslige og Geistlige, saa at ingen af Landsens Indbyggere kunde med Rette have dennom over forne vore Borgere og Kjöbmend at beklage. — 15 Og skal forne Compagnie samtligen al forne Afgifter og Told til os og Cronen i rette bestemte Tid erlegge og betale i voris Rentekammer. — — — — 19. Haver nogen af forne Compagnie, eller nogen af des Adhærenter nogen at tiltale, enten for Gjeldsag eller andet, paa nogen af forne Lande, da skal det skee for voris Lensmand, om han er tilstede, eller og for Laugmanden eller Syslemendene, efter hver Lands Loug og Ret, og ikke anderledis, og skulle de have god Forligelsemaal og Omgengelse med Almuen, saa at de ingen imod Lougen uforrette. — 20. Vi ville ikke heller, at Kjöbmendene eller nogen af forne Compagnie paa nogen af forne Lande med lang og ubillig Proces og Rettergang udi deris Sager skulle blive opholdet, efterdi deris Leilighed ikke kan taale saadan lang Rettergang uden deris store Skade at udföre. — 21. Bliver nogen af Compagniernis Tjenere paa nogen af forne Lande Vinteren over beliggendis, hvilke dog ikke skulle vere flere end endeligen Behof gjöris, da skulle de ikke maa deris Vare forhöie, eller selge og afhende nogen anderledis end Taxten om formelder, under tilbörlig Straf. — 22. Og skal al forne Compagnies Udredning skee her for vor Kjöbsted Kjöbenhafn og ingen andensteds, dog hvis Gods og Vare, som paa forne Lande og Steder henskikkis, skal enten her udi Byen eller og her i Riget indkjöbis det meste mueligt er, og hvis her ikke er at bekomme maa kjöbis paa de Steder det best og bekvemmeligst bekommis kan. — 23. Og skal forne Compagnie vere for-

1619. 16. Decbr.

1619. tænkt, at de inden 5 Aar efter dette vort Brefs Dato self
16. Decbr. forskaffer dennom egne Skibe, saadanne og saa mange, som til samme Seglation og Handel kan gjöris fornöden, paa det vore egne Undersaatter maa og kan nyde den Genant og Fordeel af samme Handel som fremmede og udlendiske hidindtil haft haver, saa og om nogen Ubillighed blef af Fremmede begangit, de da kunde vere megtige dennom at styre og saadant afverge. — 24. Og efterdi vi naadigst haver undt og bevilgit, at hvis Gods Compagniet sig kan tilforhandle paa Feröe og Vestmannöe, maa frit henlöbe og forhandle paa de Steder i Öster- og Vestersöen, som Compagniet kan vere bekvemmeligst, saa skal tvertimod igjen af alt hvis Gods Compagniet sig tilforhandler udi Island og Nordlandene Halfparten maa löbe og forhandlis i Vestersöen og Östersöen, den anden halve Part endeligen at löbe her i Sundet og til Kjöbenhafn. — 25. Og skal for slig Benaading for^ne^ Compagnie aarligen give til os og Kronen af hveit Skib, som löber paa Island, foruden den sedvanlige Told og Afgift, tyve enkende Rigsdaler, og dennom at levere udi voris Rentekammer til hver S. Martini Dag, og siden for al anden Told vere forskaanit, af hvis Gods didhen eller tilbage skibes. — 26. Belangende Vestmannöe, den at vere under for^ne^ otte Hundrede Daler Afgift toldfri. — 27. Der foruden skal for^ne^ Compagnie vere forpligt at beseile Bosant Hafn paa vort Land Island, og den udi alle Maader, efter som forskrevet staaer og lige ved de andre Hafner, tilbörligen med alle didhen tjenende og nödtörftige Vare forsörge. — 28. Og haver vi naadigst undt og bevilget voris Borgere her udi Kjöbenhafn, som nu ere udi for^ne^ Compagnie, efter for^ne^ Condition og Vilkaar denne Handel at bruge, nyde og beholde, indtil vi anderledis tilsigendis vorder. Og de af Malmöe og Helsingör, som der nu udi ere og ville fremdelis med vere, stander det dennom og frit fore, og ingen anden tilstedis, uden Compagniens Bevilling og Samtökke. Dog ville vi have os forbeholden her udi naadigst at remedere

og forandre hvis os kan sjunis for[ne] Lande og samme Compagnie at vere gafnligt. 1619. 16. Decbr.

Thi forbjude vi &c. — Givet paa vort Slot Kjöbenhafn den 16. Decembris Anno 1619.

Forordning ang. Afskaffelsen af Föring. Khavn 22 Marts 1620[1]. — Norske Reg. 4, 108 b.

1620. 22. Marts.

Vi Christian den Fjerde &c. G. A. V. at eftersom Skippere, Styrmend, Bodtsmend og gemen Skibsfolk, som nu en tidlang her af vore Kjöbsteder Kjöbenhafn, Malmöe og Helsingör haver heseiglet Island, dennom utilbörligen med Föring, Kjob og Sal (emod Söretten og voris naadigst Forleningsbref) forholdet haver, idet en Part ikke aleniste haver tilstuvet og tilladt ungefehr den fjerde Part af Skibene med deris Gods, som de haver kaldet Förring at vere, uansent Kjöbmendene og Rederne giver Fragt deraf; mens en ogsaa haver satt Kjöbmend med deris Godsis Forhandling til Hamborg og andensteds, Rederne udi disse forbem[te] tre Kjöbsteder (som vi naadigst haver tilladt at beseigle for[ne] Island) til stor Skade og Afbrek. — Da paa det her efter med Skipperne og Skibsfolkens Förring fra Island og andensteds maa skikkeligen og tilbörligen forholdis, efter voris naadigst Tilladelse, da haver vi naadigst efter samtlig Compagnies Forvandter, som nu af os ere prævilegeret, her efter, indtil vi anderledis derom tilsigendis vorder, Island, Vestmannöe, Ferröe og Nordland under it Compagnie at lade beseigle, deris Anfordring og Begjering, om Förring paa Island og Feröe gjort denne efterfölgende Forordning:

For det förste da skal og maa en Skipper, som befragtes at seigle paa Island og Vestmannöe, indlegge udi Compagniet Content, för end han afseigler, rede Penge 60 Daler, hver Daler beregnet til 80 Skilling Danske, i al denne Handel. Og naar Gud vil han efter beholden Reise hjemkommer, skal Compagniet igjen give og

[1]) Instr. 8. Mai 1646 § 18.

1620. Betale hannom to Penge fra en han indlagde, som
22. Marts. belöber . . . . 120 Daler.

En Styrmand skal i lige maade indlegge 40 Daler og igjen givis . . . . 80 —

En Höigbaadsmand skal indlegge 30 Daler og skal igjen givis . . . . 60 —

En god Skibsmand eller Constabel skal indlegge 25 Daler og igjen givis . . . . 50 —

En Baadsmand skal indlegge 20 Daler og igjen bekomme . . . . 40 —

En Bödker er (eller?) ung Dreng, skal indlegge 10 Daler og igjen givis . . . . 20 —

En Bödker, en Slagter, en Arbedskarl skal bevilgis lige saa möget til Indleg som de fanger til Hyre, og givis siden dobbelt ud igjen; og det altsammen at gaa paa deris egen Eventyr. — Belangende Compagnies Kjöbmend og Underkjöbmend, som seigler paa Island og Vestmannöe, skal have en christelig og billig Hyre og Besoldning, eftersom Compagnies Forvaltere og Udredere kan foreuis med dennem om, og eftersom de ere dygtige og duelig til. — Og hvo som ikke haver Content Penge at indlegge, vere sig enten Kjöbmend, Skippere, Styrmend eller Bodtsmend, da skal de bekomme af Compagniet paa Bodmerie saa meget som dennom bevilget er at indlegge.

Feröe belangende, skal og givis Penge til Hyre og Förring, som sedvanlig haver veret, og intet Gods tilstedis at have til Förring i nogen Maader.

Dersom nogen, enten Skippere, Styremend eller Bodtsmend understaar sig herimod nogen Kjöbmandskaf paa forne Land at bruge, hemmelig eller obenbare, enten udi Skibene eller paa Landet, da skal de have samme Gods forbrut med deris halve Hyre til os og Kronen, og den anden halve Part til Rederne, og der foruden stande til rette for deris tilbörlige Dommere, som de der omgaaes med uhjemmelt Gods, og derefter ikke mere betroes at blive udi Tjenisten. Befindis nogen, efter Ankomst enten

her for Kjöbenhafn eller anden steder, af Skibene at udföre nogen islendiske eller ferröriske Vare hjemmelig eller aabenbare, som de sig der paa Landit haver tilforhandlit, da straffis de derfore, som for anden Utroskab. 1620. 22. Marts.

Skippere og Styrmend skal self saa og troligen tilholde alt Skibsfolket at forhjelpe Compagnies Kjöbmend med Ladning og Losning, desligeste hvis andet Compagnies Gafn og Beste kan vere der paa Landet med Slagterie, Fisk at salte og klippe, og anden fornöden Verk som dennom tilsigis; hvo her udi findis forsömmelig, skal Kjöbmendene antegne, og skal den eller de siden stande Compagniet for sin tilbörlige Dommere til rette, for hvis Skade der over foraarsagis, og til os og Rederne deris halve Hyre have forbrut, eller videre efter som deris Forseelse findis.

For det sidste skal og Skipperen med sit Folk, som dertil ere betroede, skuve Godset og kylle Fisken i Lasten tet og vel, som det sig bör. Findes her nogen Forsömmelse hos, da Skipperne at stande Compagniet til rette, og de Skibsfolk som Skuvening var befalet i Lasten vere til os og Compagniet deris halve Hyre til Toskifte forfalden; hvis videre forfalde kan, der udi skal efter Söretten forholdis.

Dog ville vi os og voris Efterkommere naadigst have forbeholden her udi at andre, af og tilsette, eftersom vi naadigst eragter os og Kronen at vere til Gafn og Beste. Givet Hafniæ 22. Martii Anno 1620.

Forordning om Præstekald. Khavn 16. Februar 1621. — Siell. Tegn. XXI, 555; M. Ket. II, 318. Ikke publiceret i Island, men dog almindelig anvendt der, jfr. Reskr. 7. Apr. 1688 og 14. Apr. s. A., hvilke dog udentvivl nærmest stötte sig paa N. L. 2—2—4. — Trykt blandt Christian den Fjerdes Anordninger. 1621. 16. Febr.

Vi Christian den Fjerde &c. G. A. V., at eftersom vi naadigst kommer udi Forfaring, hvorledis Gud den allermegtigste Ords Tjeniste og Prestekald og Embede nu fast mere for egen Opholds Skyld af Meniglig forrettis og

1621. sögis, end for den Lerdom de ere tilsinds deris Tilhörere
16. Febr. derudi at meddele, og derover tit og ofte de megit for unge ere sig angiver hvor Prestekald ledig findis, og derom gjör Anfordring, uanseet de ikke endnu ere bekvem deris egit Hus at forestaa, megit mindre Gud allermegtigstes Kirke og Menighed; — da paa det saadan Misbrug maa afskaffis, ville vi naadigst hermed alvorligen have forbudet voris Befalingsmend, Biskoper og alle, at de sig ikke understaar herefter nogen Person at fordre eller tilstede til Kald, som ikke sine fem og tyve Aar fuldkommit haver, med mindre ellers andre dygtige Personer, som til Aar og Alder komne ere, ikke kan vere at bekomme, thi udi saadanne Tilfelde ville vi naadigst hermed derudi have dispenserit, dog at Lensmendene, saa vel som Bisperne hermed haver Indseende, at saadant ikke misbrugis, saa fremt de ikke derfore ville staude til rette sem ved bör. Givet paa vort Slot Kjöbenhafn den 16. Februarii Anno 1621.

1622.
1. Juli.

Althings-Resolution om Tiende til Fattige af Kongens og Kirkernes Jorder. 1. Juli 1622. —

Efter Papirs-Haandskrift i den Arnamagn. Samling Nr. 194. 4to; jfr. Cfraad Jon Erichsens Samling af Althingsböger i det kongel. Bibliothek. — Uddrag.

Anno 1622 þann 1. Juli á almennilegu Öxarár þíngi innan vebanda af lögmönnum báðum og allri lögrèttunni, um tíundir fátækra af kóngs jörðum og kirkju, var svo dæmt og samþykt, að þær skyldu gjaldast án alls mótmælis, eptir því sem kóngsins náðarbréf og dómarnir gamlir og nýir þar um hljóða.

1. Juli.

Althingsdom, afsagt af sex Laugrettesmænd og bekræftet af Laugmændene og Fogden, om Skat, Gjaftold, samt om Lösgængere, m. v. — 1. Juli 1622. —

Efter Papirs-Haandskrift i det kongelige Bibliotheks Gamle Kongel. Samling Nr. 1159. Fol.

Þeim góðum mönnum sem þetta brèf sjá eður heyra

sendum vèr eptirskrifaðir menn: Snorri Ásgeirsson, Illugi Vigfússon, Jón Hannesson, sömuleiðis Jón Sigurðsson, Illugi Jónssou og Marteinn Halldórsson kveðju guðs og vora. 1622. 1. Juli.

Kunnugt gjörandi: að árum eptir guðs burð 1622 á almennilegu Auxarárþíngi vorum vèr í dóm nefndir af Gísla Hákonarsyni, lögmanni sunnan og austan á Íslandi, og Halldóri Ólafssyni lögmanni norðan og vestan á Íslandi, til að skoða og ransaka, og eptir lögum og vorri skynsemi dóms atkvæði á að leggja þær greinir og artikula, er umboðsmaðurinn Jacob Pètursson dóms og leiðrèttíngar á beiddist, vegna þeirrar tvídrægni og misskilníngs, er opt og tíðum yrði í mörgum hverjum sýslum á milli almúgans og yfirvaldsins í landinu, hvernig þar útí skyldi höndlast löglegast og rèttast á allar síður, svo hvorki misti Kóngl. M^t sín rèttugheit nè heldur fátækur almúgi óforrèttaðist.

Í fyrstu, hvað mikið fè sá bóndi skyldi eiga, er skatt á að gjalda; item hversu mörg skylduhjú sá sami má að frjálsu hafa á sínu búi og fèmunum. Í annan máta um þá fèlausa menn, er x hundruð eiga skuldlaust og ómagalaust, og í skatti eru, hvort þeim byrji ekki einnig með rèttu gjaftoll að gjalda. Í þriðja máta um þá bændur og búandi menn, er samtengdust að því, að þeir stoða og styrk veita búlausum mönnum, svovel sem þeirra eigin húsmönnum og hjáleigumönnum, til að gjalda ekki það sem þeim ber og heyrir. Í fjórða máta um þá bændur og búandi menn, er falla í opinberan hórdóm eður frillulífi, hvort þeir hverir um sig sè ekki skyldugir yfirvaldinu fulla sekt að lúka, þó barngetnaður verði ekki. Í fimta máta um lausáttir og þá sem niðurslá kóngsins rètti án vitundar eður viðurvistar konúngsvaldsins, hverju þeir skulu sekir verða.

Ransökuðum vèr áðurnefndir dómsmenn þessa alla fyrrskrifaða artikula, og virtist oss nauðsynlegt að slíkur misskilníngur, viljaleysi og lagabrot óskynjugra manna, margra hverra af illvilja, þrjózku og þverúð, svovel sem af gleymsku og gáleysi sumra, hindraðist fyrir einn löglegan og almennilegan dóm og samþykkilegan úrskurð.

1622. Stendur svo í vorum dómakapítula: «En því er dómurinn
1. Juli. tilnefndur, að þá skal meta sakir og tempra eptir málavöxtum, en geyma þó ávallt þeirra fjögra systra, er í öllum réttum dómum eiga að vera, svo guði líki, en mönnum bæfi». Item í Magnúsar brèfi: « því svo hæfir höfðíngjunum og öllum öðrum útífrá að hafa og halda láta guðs boð og góðra manna frelsi milli kristinna manna, og þeim þó hófsamlega eptir atvikum að refsa, sem að öðru verða prófaðir». Item í Kristindómsbálki: «Öllum hlutum heyrir rétt ransak»; item í sama bálki: «hvorki mega höfðíngjarnir, ef þeir geyma laganna, ánauðga fólkinu eður þrengja með ofmikilli ágirni, nè svo heldur fávitrir menn synja höfðíngjum rèttrar þegnskyldu fyrir þrjózku sakir og skammsýnnar fávizku».

Því í guðs nafni, og að heilags anda náð til með oss kallaðri, dæmdum vèr fyrrnefndir dómsmenn með fullu dómsatkvæði eptir þessum lagagreinum, og þeim fleirum sem í lögunum standa og þennan vorn dóm styrkja:

Í fyrstu, að hver sá bóndi sem á eitt hundrað fyrir sig og annað fyrir sína konu og þar að auki eyk, uxa eður hross, og alla þá búhluti er því búi þarfnast, og þetta allt skuldlaust og ómagalaust, bæði heil og ósjúk, skyldi skatt lúka sínum sýslumanni áður menn ríða til þíngs, ella sekur vj aurum nema nauðsyn banni; eptir þeirri grein í kóngs-þegnskyldu: «Skulu vèr eigi synja kóngi vorum eður hans umboðsmanni slíkrar þegnskyldu sem vèr höfum játað honum, að hver sá bóndi er skyldur að gjalda skatt, er hann á fyrir sig og hvert skylduhjú sitt kú eður kúgildi; eyk, uxa eður hross skal hann eiga umfram og alla þá búshluti». En þar sem annaðhvort þeirra, er svoddan fèmuni eiga, er sjúkt eða sárt, eður í annan máta vanfært, þá gjörum vèr því búi eitt skuldahjú með sínu hundraði til þess sem fyrir er af fèmunum og fólki; en þar sem ómagar eru tveir, þrír eða fleiri, þúngir eða lèttir, hjónin með greindum ómögum sjúk eður ósjúk, jarðirnar hægar eður óhægar, eður hver helzt önnur atvik eður nauðsyn sem verða kann í þessum efnum, þá sè þó æ eptir bókar

orðum ætlað eitt hundrað fyrir hvern ómaga og skylduhjú, 1622.
og það meira umfram er lög leyfa. En hreppstjórar í 1. Juli.
hverjum hrepp skikki með sýslumanns ráði greindum skylduhjúum, svo mörgum og fáum sem nauðsyn krefur og þörf er, eptir hentugleikum og atvikum, og það sundurgreiði miskunsamlega vegna fátæktar landsins, þó að vors náðugasta herra kóngsins þegnskyldu og landsins lögmáli óskertu, eptir þessum greinum í framfærslubálki: «fimm menn, þá er bezt þykja tilfallnir, skal nefna til að hafa hreppstjórn og forsjá fyrir því sem hreppnum varðar». Item dómur Ara lögmanns: «skulu vj skynsamir menn ætla verkaleigu og vístargjörð innan hrepps». Item R. B. H. K. «Virðið það landsmönnum er nauðsynlegast en landinu gagnlegast». — Í annan máta dæmdum vèr með fullu dómsatkvæði: að þeir búlausir menn, sem eiga x hundruð og þaðanaf meira skuldlaust og ómagalaust, greiði sínum sýslumönnum skatt og gjaftoll, eigi síður en hver búandi maður, eptir Henriks Krags dómi og úrskurði Eggerts lögmanns, þó svo, að sami gjaftollur gángi aldrei fram úr x álnum. — Í þriðja máta um þá bændur, er styrk veita búlausum mönnum eða öðrum þeirra húsmönnum og hjáleigumönnum, í þann máta, að þeir greiða ekki konúngsvaldinu sínar skuldir og tolla, sem þeim þó ber með rèttu, lýsandi þá sína vinnumenn eður með hverju móti þeir draga fjöður yfir þá, dæmdum vèr þá er svo gjöra, nær svo sannreyndist, seka iv mörkum við kóng í dómrof, eptir Píníngsdómi, og svo eptir dómi Ara lögmanns og öðrum þeim dómum er þeim samhljóðandi eru; en þeir, er gjalda eiga og láta sèr leyna, svari sínum tollum og skyldum öllum, eptir atvikum og fjármagni, með þeirri sekt er lög þeim á hendur segja, hvort sem þeir eru búandi eður búlausir. — Í fjórða máta dæmdum vèr þá alla, er í opinberum hórdómi eður í frillulífi brotlegir verða, svo konur sem karlmenn, skylduga fulla sekt kóngsvaldinu að veita, þó ei verði barngetnaður, eptir því sem Stóri-dómur útvísar, þegar það sannprófast með opinberum verkum. — Í fimta máta um launsáttir og þá er niður slá kóngsins rètti:

1622. dæmdum vèr að standa skyldi eptir bókar orðum: Mannhelgi 23. kap, og kóngs umboðsmann ekki skyldugan með
1. Juli. þau mál að hafa, er sakir eru ei á gefnar og í Mannhelgi standa, utan þar bók talar um lemstrar sár eður meira, og svo þó minni sè, þegar sá gefur sök á er fyrir verður. þó temprast sú sakar hæð eptir mála vöxtum, en gángi þó aldrei hærra en til IV marka eptir ávísan laganna. þjófab. 3. kap. — Samþykti &c.

29. Novbr. **Forordning om Præsternes Kald og Ordinantsen. Khavn 29 Novembr. 1622.** — Publiceret paa Althinget 30. Juni 1623, og anden Gang 1639. Original i Stiftamts-Archivet i Island A. 105; Norske Reg. 4, 212 b; M. Ket. II, 322—25; F. Joh. Hist. Eccl. Isl. III, 64—66. Trykt (mindre correkt) blandt Christian den Fjerdes Anordninger.

Vi Christian den Fjerde &c. G. A. V., at eftersom vi naadigst komme udi Forfaring, hvorledis adskillige Uskikkeligheder sig skulle begive der paa vort Land Island med Presterne og deris Kald, idet at mange af dennom, naar de fornemmer nogen Prestemand som bedre Sogner kunde have end de, enten ved Döden afgaaer eller formedelst Alderdom eller Sygdom skröbelig vorder, Bönderne serdeles en efter anden tillokke Kalds og Udkaarelse-Breve, som de emod Ordinantsen selver digtet og skrevet have, at undertegne, saa at undertiden to, tre eller flere Personer paa et Kald saadanne forhvervede Breve haver, hvor af stor Trette og Urigtigheder letteligen foraarsagis; disligeste og, hvorledis mange af Presterne den störste Part af Sommeren til Bröllupper, Gjestebud og Thinge med Hestekjöb og anden verdslig Bedrift og Handel bortdriver, og derover Kirketjenisten og andet deris Kald og Embede tilhörende Bestillinger udi deris Sogne paa mange Sögne- og Höitidsdage forsömme, og Kirkernis Bygning, saavel som Prestegaardernis lader forfaldis og forödis, med andre uskikkelige Uordninger som der med fölger, hvilket mest af den Aarsage kommer: Bisperne der paa Landet den Myndighed dennom skulle vere given, Predikanter til de smerste Sogner at forordne, misbruger, idet at de uden nogen Betenkende

og Omsorg, som de vel burde at have for den dennom betroede Menighed, tit og ofte til Prester ordinere Personer, som aldelis udygtige ere saadanne Kald at forestaae, og dennom endda tilsteder deris Kald og Sogner til ti eller tolf Gange [1]; saa og i det, at de til Prester ordinere de Personer, som aldelis ingen enten Prestekald eller Capellanie have, eller vide at bekomme, hvorved dennom gives ikke ringe Aarsage og Anledning ved fornefnde ulovlige Middel Sogner og Kaldsbreve at forhverve; da paa det at saadanne skadelige Uskikkeligheder udi Tide kunde forekommis og nest Guds Hjelp med alle afskaffis, Menigheden der paa Landit til Opbyggelse og Forfremmelse: ville vi naadigst herom saaledis forordnit have, at her efter skal der paa Landet ingen Prestemand mue vies, uden han tilforn efter Ordinantsen er lovlig kaldet til nogit vist Capellanie eller Prestekald at forestaae, ei heller skal nogen maa kaldis til nogen Sogn eller Kald, emeden og al den Stund den rette Sogneprest til samme Kald lever, og det retsindeligen og tilbörligen vil og kan forestaae. — I lige maade skal og ikke nogen maa skrive sig self Kalds- eller Udkaarelse-Bref, og dermed omdrage, Bönderne en efter anden at lade undertegne, som för er rört, men hvilken som skal vies til Prest skal tilforn efter voris derom naadigst udgiven Ordinants kaldis til Prest eller Capellan at vere, med mindre Presten, som sig saaledis indtrenger, samme Kald ville have forbrut, og Bispen derfore tilbörligen ville stande os til rette. — Sammeledis ville vi og, at Presterne alle og hver skulle vere forpligt at holde ordinarie og sedvanlige Prediken, Kirketjeniste og andet, som Ordinantsen paa deris Embits vegne dennom tilholder udi deris Kirker og Sogner at gjöre, og det ikke for nogen verdslig Handtering Skyld forsömme, og dersom de for nogle nödvendige Aarsager Skyld af Bispen eller Provisten forlövis paa nogen kort Tid, da skal udi deris Sted af Bispen eller Provisten

1622. 29. Novbr.

[1]) «at forvessle oc forsömme», tilf. i Chr. IV• Ann. — «at omskifte» tilf. M. Ket. — men dette Tillæg er overflödigt.

1622. en anden fin Prestemand tilordnis, som udi den forreisende
29. Novbr. hans Fraverelse noksom kan fuldgjöre Tjenisten og Embedet.

Og ville vi naadigst, at alle der paa Landet, Geistlige og Verdslige, udi Religionen og Kirkesager her efter skulle rette og forholde sig efter den Kirkeordinants[1], som vi naadigst haver meddelit og givit voris Kirker og Undersaatter udi vort Rige Norge. I lige maade ville vi og strengeligen forbudet have, at her efter ingen, som til nogen Prestekald louligen er kaldit og forordinerit, skal tilstedis det at forvexle eller omskifte, med mindre at samme Kald saa ringe ere, at han ikke deraf efter Landsens Leilighed kunde have sin nödtörftig Underholdning. Dog ville vi hermed ikke have forbudit, at dersom nogen for sin Lerdom Skyld og Skikkelighed til nogit bedre Kald louligen og efter forbem^te Ordinantse kunde kaldis, at de jo dertil maa forfremmis. Thi bede vi og strengeligen befale vore Fogeder, Embidsmend, Bisper, Provster og alle andre nuverende eller efterkommende, som paa vore vegne paa for^ne Island kan have at bjude og befale, at I haver og have lader flittige Indseende, at denne voris naadigst Mandat og Forordning udi alle sine Ord og Punkter holdis og efterkommis, som I for Gud og os underdanigst ville andtsvare, saa fremt I derfore ikke tilbörligen ville slaa os til Rette. Thi ladendis det ingenlunde. Givit paa vort Slot Kjöbenhafn den 29. Novembr. Anno 1622[2].

---

[1]) 2. Juli 1607; — I Chr. IV' Ann. staaer det fölgende saaledes: «som vi naadigst meddelit og givit haver, eller og meddelendis og givendis vorder voris Kirker o. s. v.»

[2]) Ved Reskript af s. D. til Lensmanden i Island Holger Rosenkrantz Börresen sendes denne og næstfölgende Forordning, med Befaling: «at du samme Forordninger allevegne der paa Landit, hvor Behof gjöris, lader lese og forkynde, holdendis siden der over eftersom ved bör» (Norske Reg. 4, 212 b; M. Ket. II, 343). — Ved et Reskr. af s. D. til begge Biskopperne oversendes denne For. alene til Forkyndelse i Stiftet, og sammes Efterlevelse indskærpes (Norske Reg. 4, 217 b).

Forordning om Lougbud, Trættekjöb, Rettens Spilde og Gaardfælde. Khavn 29. Novembr 1622. 1622. 29. Novbr.

— Original i Stiftamts-Archivet i Island A. 105, paategnet af Laugmændene at være publiceret i Laugretten 30. Juni 1623 [1]; anden Gang læst paa Althinget 1639 (jfr. Althingsb. 1672 § 3); Norske Reg. 4, 215; M. Ket. II, 326—330. Trykt blandt Christian den Fjerdes Anordninger.

Vi Christian den Fjerde &c. G. A. V., at eftersom vi naadigst kommer i Forfaring, hvorledis adskillige Uskikkeligheder sig skal begive der paa vort Land Island: Först, at der af Lougbogens Odelsbalke skal vere udelat et half Capitel [2], om Jordtegne Godsis Lougbjudelse til neste Frender, förend det selgis til fremmede. Dernest hvorledis Lougmenderne, Sysselmenderne og andre, som Retten skulle administrere og betjene, kjöber dennom Trette til, og derved de ringer Formaaendis undertrökker. Der til med og, hvorledis mange skal understaa sig Retten at unddrage, naar de lougligen stefnis og kaldis, og sig imod Stefningerne og Stefningsbudene med Gevalt at lade finde, eller og aldelis ingen Stefning at ville höre, endeel og med stor Fölge og Selskab saa bemandet at komme til Thinge, at deris Vederpart nödis sin Ret at lade fare, hvilken og andet saadant med Tiden vil komme Landsens Indvonere i gemeen til skadelig Uordning, Öfrigheden og Loven til Foragtelse og serdelis den gemen Mand til Undertrykkelse og Fordervelse. Da paa det at saadanne og der af voxende Uskikkeligheder kunde udi tide forekommis og aldelis afskaffis, haver vi naadigst for got ansehet og eragtit, derom saaledis at forordne som efter fölger:

[1]) Reskript til Lensmanden om Publikationen, see foregaaende Anmærkning.

[2]) Denne saakaldte «Óðals-kapítuli», som iövrigt har været meget mistænkt af flere islandske Lovkyndige (Páll Vídalín Skýríngar, u. O. Óðal I, 357—74, paa Dansk hos M. Ket. II, 331—41) og ikke staaer i Jonsbogens Udgaver, er trykt i M. Ket. II, 312 med dansk Overs., og i M. Stephens. Dissert. S. 36 med Varianter og latinsk Overs.

1622. 1. Först ville vi, og med dette voris naadigst
29. Novbr. Mandat strengeligen bjude og befale, at naar nogen enten formedelst Armod, Alderdom, Skröbelighed eller anden ulykkelige Tilfelde foraarsagis sit Jordegods og Eiendom at selge og afhende, at han det da först efter den rette islandske Lov skal bjude det til neste Frender for fyllest og fuldt Verd, förend han det maa selge eller afhende til nogen anden fremmed, eftersom forbemeldte Odelsbalkis Capitel ydermere skal udvise. Kjöber eller nogen fremmed saaledis udbödene Gods, miste sit Gods og derforuden straffis efter Loven som ved bör. — 2. Dernest ville vi og strengeligen have forbudit, at her efter aldelis ingen Lougmend, Sysselmend, eller andre, som Retten betjene og administrere, skulle kjöbe dennom Tretter til, eller nogen Jord eller Eiendom, meden derom stander udi Trette, uden han dermed vil have tabt og forbrudt det han kjöbte, anseendis at det er ganske ubilligt udi sig sielf, at de Personer, som af Gud og os ere tilbetroede at sidde og vere udi Dommeres Sted, til at dömme og forskaffe andre Lov og Ret, og til at adskillie og forbindre Trette og Uenighed, saaledis skulle söge og kjöbe Tretter til Almuens og den gemene Mands Forurettelse. — 3. I lige maade ville vi og strengelig befalit have, hvo som befindis mod Stefninger eller Stefnings Budderne nogen Gevalt at öve, eller med saa sterk Fölge og Selskab til Thinge at komme, som för er rört, da skal det vere fuld Landraadesag, og enhver, som med dennom udi Fölge ere, skal böde til os og Kronen otte Örtuger og tretten Mark. — 4. Sammeledis efterdi at Enkerne der paa Landet synderlig ere benaadede, at de deris Hus og Gaarde, som deris afgangene Hosbunder paa vort og Kronens haver feste og stedte, maa nyde og beholde, saa lenge de Bygningen og dens tilliggende Jorder ved god Hefd og Magt holder, og giver deraf den rette sedvanlige Afgift, da ville vi hermed alvorligen budet og befalit have, at alle saavel Enker som andre der paa Landet boendis, skal sielf forskaffe dem Bygningstömmer til at bygge og forbedre

samme deris Huse og Gaarde med, eftersom deris Formue og Landsens Leilighed taale kan. — 5. Saa og strengeligen forbjudit have, at ikke nogit Hus og Bygning, som der paa allerede er eller her efter bygget vorder, mue eller skal afbrydis, uden saa er, at de der paa nogen sordelis Benaading kunde have. — Thi byde vi vor Befalingsmand paa forbenefnte vort Land Island, den som nu er eller her efter kommendis vorder, og hermed strengeligen befaler, at han haver og have lader flittig Indseende, at denne voris naadigste Mandat og Forordning til den gemene Mands Gafn og Fremtarf udi alle sine Ord og Punkter bliver holdit og efterkommit, indtil vi anderledis derom tilsigendis vorder, saa fremt han ikke derfore vil staude os til rette som ved bör. Hvorefter alle og hver sig kan have at rette; tilladendis det ingenlunde. Givet paa vort Slot Kjöbenhafn den 29. Novembris Anno 1622. 1622. 29. Novbr.

Althings-Resolution om Fortolkning af Ordet „Bús-afleifar" i Tiendeloven. 30. Juni 1625. — 1625. 30. Juni.

Efter J. Erichsens Samling af Althingsböger i det kongelige Bibliothek.

Item var og almennilega ályktað í lögrèttu um það, hvað bús-afleifar vera skyldu til tíundar, að það skyldi vera fullt fæði öllu heimafólki til næstu haustnátta, svo þar engin tíund af gjaldist.

Aabent Brev ang. Fruentimmer, som ikke ville udlægge deres Barnefædre. Antvorskov 16. Decembr. 1625. — 16. Decbr.

Publiceret paa Althinget 30. Juni 1626, anden Gang 1633. Norske Reg. 4, 358 b; M. Ket. II, 348.

Vi Christian den Femte med Guds Naade Dannemarkis, Norgis, Vendis og Gottis udvalte Prints, Hertug udi Slesvig &c., udi Kongel. Maj* voris elskelige kjere Her Faders naadigste Konnings Fraverelse til Regjeringen forordnit, G. A. V., at eftersom vi naadigst ere kommen udi

1625. Forfaring, hvorledis paa Island stor Uskikkelighed begaais,
16. Decbr. idet enpart Kvindfolk der paa Landet sig lader beligge, og ikke ville bestaa hvem deris Barnefader ere, af Aarsag de maaskee samme Börn enpart med deris egne Slegt og Blodsforvante aflet have. Da efterdi Skjörlefnit for sig er en stor Guds Fortörnelse, hvilken at forekomme, Synden at straffis, og den ulidelige Uskikkelighed at afskaffis vi hermed höistbemeldte Kongel Maj' Embedsmend, Fogder og dennem, som paa hans Kongel. Maj' vegne der paa Landit haver at byde, de som nu er og her efter kommendis vorder, naadigst alvorligen ville befalit have, at naar nogen befindis som sig saaledis lader beligge, og deris Barnefader ei bekjende ville, at de dennom da paa det flittigste lader examinere, og derom flitteligen forfare, og om de det ei bekjende ville, dennom da til Kjöbenhafn neder forskikke, at de der deris fortjente Straf maa lide og udstaa, saa som de udi deris Synder baardnakkeligen blive fremturendis. Ladendis det ingenlunde. Givet paa Antvorskou Slot den 16. Decembr. 1625.

1626. **Althings-Resolution om Betydning af Ordet**
1. Juli. **„tilgjöf" (Tilgift) i Ægteskabs-Contrakter. 1. Juli 1626.** — Efter J. Erichsens Samling af Althingsböger i det kongelige Bibliothek.

Item 1. Juli var og dæmt á alþíngi af lögmönnum báðum, Gísla Hákonarsyni og Halldóri Ólafssyni, ásamt 24 þeim helztu mönnum, um þann skilmála er ymsir menn tilskildu fyrir frændkonur sínar á giptíngar degi, og ánefndu fjórðúngsgjöf eður löggjöf það sem móti þeim væri gefið, þá skyldi aldrei annað heita en tilgjöf, hvernig sem skilið hefði verið fyr eður seinna.

1629. **Althings-Resolution om Bestemmelsen af Straf**
30. Juni. **for Præster, som begaae Hoer eller Leiermaal.**

30. Juni 1629 [1]. — Efter J. Erichsens Samling af Althingsböger i det kongelige Bibliothek. 1629. 30. Juni.

Anno 1629 þann síðasta Juni óskar velburðugur Herra Holgeir Rosenkrants endilegs svars og álÿktunar eptir fyrirskript þess erlega velburðuga herra Ívars Vindts, kóngl. maj• sekreters [2], um þá presta sem brotlegir verða í opinberum hórdómi, hvort þeir skyldu ekki sitt kall og embætti forbrotið hafa, og aldrei framar meir til þess takast án kóngl. maj• sèrlegrar náðar. — Hvar um svo álÿktaðist, að þeir prestar, sem í opinberum hórdómi brotlegir verða, skulu af setjast í iij ár, sem hèr til hafa lög gengið, en að þeim liðnum sèu undir öffighedsins náð um þeirra embætti og uppheldi.

Í annan máta um frillulífis brot prestanna: sèu eptir atvikum undir yfirvaldsins náð hvað lengi þeir skulu frá embættinu haldnir vera, svo sem og í sama máta hèr til verið hefir.

Althingsdom om Præsters Mensale af Proprietairkirker. 1. Juli 1629. — Dommens Conclusion anført som Synodal-Beslutning i M. Stephensens Samling Nr. 35, S. 251; hele Dommen i Form af en sædvanlig Althingsdom, udnævnt og samtykt af Biskoppen og begge Laugmændene (helmíngadómr) i lat. Overs i Finn. Joh. Hist. Eccl. Isl. III, 343 Anm. — En Dom af 1. Juli 1628 i samme Sag og med samme Personer som udnævnte Dommere findes i Althingsbogen for s. A i J. Erichsens Samling af Althingsböger i det kongelige Bibliothek, men hvis Conclusion er noget forskjellig. Regelen i den af Finn Jónsson anførte Dom — at Præsten oppebærer de halve Qvildeleier — er imidlertid overalt bleven den gjeldende i Praxis. — **Uddrag.** 1. Juli.

— — Prestar hafi x álnir af hverju kirkju-kúgildi, og þar að auki svo mikið af annari hennar eign, að hann

[1]) Reskr. 10. Dec. 1646.

[2]) M. Ket. II, 465 har Udtog af Rigsraadets Bestemmelse, hvorved Lensmanden overdrages at erhverve Althingets Dom (Resolution) i Sagen.

1629. 1. Juli. sè ánægjanlega haldinn, ef kirkjunnar kúgildi eru ei svo mörg að þau þar til hrökkvi [1].

1630. 1. Juli. **Althings-Resolution om Skibslodder. 1. Juli 1630.** — Efter J. Erichsens Samling af Althingsböger i det kongelige Bibliothek.

Í sama stað var ályktað af báðum lögmönnum og lögrèttumönnum öllum, þá innan vebanda sitjandi, að þeir dómar, sem áður hafa gengið um tvo skiphluti utan vertíðar, skuli standa við fulla makt og myndugheit, svo vel fyrir norðan sem sunnan og vestan.

1. Juli **Althings-Resolution om Mandslaan. 1. Juli 1630.** — Efter J. Erichsens Samling af Althingsböger i det kongelige Bibliothek.

Í sama stað og dag ályktaðist um þau mannslán, er umboðsmaðurinn Ólafur Pètursson baðst álits á, að þau gjaldist af sèrhverri jörðu í Gullbríngu sýslu, eptir því sem áður hefir híngað til við gengizt, eður leysist eptir því sem þeir kunna þar um við sína húsbændur að forlíka.

1631. 4. Mai. Den saakaldte **Byjaskers-Dom, om Afbetaling af Handelsgjeld. Byjasker 4. Mai 1631.** — Indfört i dansk Oversættelse i aabent Brev 1. Juni 1640, hvorved den stadfæstes; senere indfört og bekræftet i de kongelige Taxt-Anordninger af 6. Mai 1684 og 10. April 1702.

30. Juni. **Althings-Beslutning om Ansættelse af en Althingsskriver og sammes Lön. 30. Juni 1631.**

---

[1]) Conclusionen 1. Juli 1628 er fölgende: — «af kúgildum kirknanna standi eptir því sem að fornu hefir verið og alþíngis dómur hljóðar, xij álnir af hverju kúgildi, til þess presturinn hefir sitt sæmilegt og ærlegt uppheldi, sá sem laus og liðugur er og þar alleinasta uppá kominn». Denne Conclusion er gjentaget og bekræftet ved Althings-Vedtægt 30. Juni 1647 (Althingsb. Nr. 10).

— Efter J. Ericlisens Samling af Althingsböger i det kongelige Bibliothek. 1631.

30. Júni.

In nomine domini. Á almennilegu Öxarár þingi var samþykt af velburðugum Holgeir Rosenkrants til Frollinge, kóngl maj' befalningsmand yfir Íslandi, fógeta og umboðsmanni Ólafi Pèturssyni, ásamt lögmönnum báðum Halldóri Ólafssyni og Árna Oddssyni, svo og sýslumönnum, að þar skyldi vera einn alþíngisskrifari á Öxarár þíngi, eptir kóngl. maj' brèfi og bífalníngu, og var tilskilið og samþykt að Páll Gíslason, sem nú var tekinn til landskrifara, skyldi fá í sitt kaup 1 dal af hverjum sýslumanni og lögmanni árlega, inn til þess önnur skikkun á verður, og þar að auki skyldi Páli ekki meint vera að taka skrifaralaun af þeim sem dómana girnast og málin ættu, eptir því sem mögulegt og tilbærilegt er, og skal sá skrifaralaunin gefa sem málin vinnur, en ekki hinn, er þeim tapar.

Privilegium for det islandske Compagnie paa Hvalfiskeri under Island. Khavn 16. Decembr. 1631. — Norske Reg. 5, 49.

16. Decbr.

Vi Christian den Fjerde &c. G. A. V., at vi af vor synderlig Gunst og Naade naadigst have undt, bevilget og tilladt, og nu med dette vort obne Bref unde, bevilge og tillade det af os naadigst privilegerede islandske Compagnie her udi vort Kjöbsted Kjöbenhafn at maa her efter nyde og bruge Hvalfangerie under vort Land Island, og dermed söge og bruge deris Fordel det beste de kunde, og dersom de nogen fremmede enten Hvalfangere eller Duggere: Engelske inden fire Veg Söes eller andre Nationer inden sex Mile ner Landet[1] kunde betrede, da skal det vere dennom frit fore at tage paa dennom; dog skal os og Kronen Halvparten af samme Priis til kome,

[1]) Bevill. 16. April 1636. — Endnu et Privilegium paa Hvalfangerie under Island og Færöerne (uden Caperie) er udgivet 18. Juni 1634 (Norske Reg. 5, 214).

1631. og hvis de saaledis erofrendis vorder skal de for vor
16. Decbr. Kjöbsted Kjöbenhafn indföre, og give deraf os og Kronen den sedvanlig Told og Rettighed. Thi forbjude vi vore Fougder, Embidsmend, Skibs-Capitainer, Udliggere og alle andre forne Compagnie her imod som forskrevit staar at hindre eller Forfang at gjöre i nogen Maade. Under vor Hyllist og Naade. Givet Hafniæ den 16. Decembr. Anno 1631.

1633. **Aabent Brev om at Attestati fortrinsviis skulle**
11. Marts. **erholde Præstekald. Khavn 11. Marts 1633**[1]. — Originalen i Stiftamts-Archivet i Island A. 105, paategnet at være publiceret i Laugretten den 1. Juli 1633; Norske Reg. 5, 123; M. Ket II, 367; F. Joh. Hist. Eccl. Island. III, 69.

Vi Christian den Fjerde &c. G. A. V., at eftersom vi naadigst forfare med Gud den allermegtigstis saliggjörende Ords Tjeneris Kald paa vort Land Island ikke saa ordentligen at omgaais som ved burde, idet at endeel Personer som ringe ere forfremmede udi deris Lerdom og Studering ofte foredragis dennom som her paa vort Universitet studerit og vel funderede ere, da have vi naadigst saadan Uordning at forekomme for got anseet at befale, saa og hermed alvorligen befaler, at saa lenge nogen der paa Landet befindis som haver tagit deris Attestation her fra vor Universitet, og ellers udi Lif og Lefnit skikkeligen sig forholde, da skulle de forfremmis for alle andre til Kald der paa Landit, og saa lenge nogen saadan befindis, da skal ingen anden til de Kald ledig vorder fordris, om de som Attestation haver, og it skikkeligt Lefnit förer, sig til samme ledige Kald ville bruge lade, og skal ellers alle og hver, geistlige og verdslige, som i saadanne Sager bör Indseende have, til see, at ellers i alle Maader med Kaldene efter Ordinantsen skikkelig til gaar, og at lerde og skikkelige Personer foredragis dennom som ulerde ere, og at Gud den allerhöiestis Ære og Menighedens Opbyggelse udi alt havis i tilbörlig

[1]) ophævet ved kongel. Resol. 30. Juli 1850.

Agt; hvorefter alle og hver sig haver at rette. Hafniæ 11. Martii 1633[1]. 1633. 11. Marts.

Reskript til Lensmand Pros Mund, angaaende Ansættelse af en Sysselmand paa Vestmannöerne, m. v. Khavn d. 22. Oktobr. 1633. — Norske Tegn. V, 350 b; M. Ket. II, 376 under Dat. 20. Marts 1634; nogle andre have 29. Marts, andre igjen 20. Mai[2]. Uddrag. 22. Oktobr.

Christian den Fjerde &c. Vor Gunst tilforn. — — — I lige maade bede vi dig og ville, at [saa fremt Landets Gavn og Nödtörft det udkrever][3] du en skikkelig Mand paa Vespenöe til Sysselmand forordner, som over Loug og Ret sammesteds tilbörligen kan holde, og Utilbörlighed straffe og afskaffe, [og eftersom til samme Bestilling ingen Lön skal vere lagt, da ere vi naadigst tilfreds at hannem maa gives een Fisk eller to af hvert Hundrede, af Enhver som fisker der paa Öen, for sin Umage og Bekostning til Öen og fra aarligen][3]. — — Dermed o. s. v. Hafniæ den 22. Octobr. Anno 1633.

Privilegium for det islandske **Compagnie** paa **Enehandel paa Island** o. s. v. i **20 Aar. Khavn 16. Juni 1634.** — Norske Reg. 5, 210 b—213. — Denne Octroy er i det hele overeensstemmende med Octroyen 16. Decembr. 1619, kun at dennes Undtagelser med Hensyn til Vestmannöerne i § 5 og 7 her bortfalde. 1634. 16. Juni.

---

[1]) Reskripter af 11. Marts 1633 ere udfærdigede til Lensmanden i Island Holger Rosenkrantz Börresen og begge Biskopperne, hvorved de befales at publicere dette aabne Brev og at fölge samme (Norske Tegn. V, 282 b; jevnf. M. Ket. II, 369; Althingsb. 1633, Nr. 1).

[2]) Anledningen hertil er maaskee, at i Registranten «Norske Tegnelser» VI, 19, findes en anden Copie udg. i Skanderborg uden Datum af samme Brev indrykket mellem 5. April og 30. Mai 1634.

[3]) Det indklamrede findes i den sidstnævnte Copie i Norske Tegn, men ikke i den förste.

1635. 8. Januar. **Forordning ang Leiermaals-Böder samt om utilladelige Gaver. Koldinghus 8 Januar 1635.** — Publiceret paa Althinget 1635, Althingsb Nr. 3; Norske Reg. 5, 253; M. Ket. II, 387; F. Joh. Hist. Eccl. Isl. III, 69.

Vi Christian den Fjerde &c. G. A. V. at eftersom os underdanigst berettis, hvorledis paa vort Land Island naar nogen fattig Undersaatte enten med Lösagtighed eller andet saadant nogen Forseelse begaait, de da lenge opholdis fra Sakramentit, den hellige vor Herris Jesu Nadvere, fordi de ikke Formue have Sagen at aftinge; da efterdi enhver sin Rettighed og Sagefald efter Landslougen sögis kan, og ingen med Rette bör Kirkens Disciplin til sin Fordeel at bruge, ei heller billigt nogens Sjelis Salighed af saadan Aarsag at hindris, ville vi naadigst, saa og hermed alvorligen befale, at ingen, som tilstedis at söge Kirken, skal for nogen saadan Sag, som forbemelt er, holdis fra Alteret, naar de tilbörlig Skrifte gjort have og der til verdige kjendis.

I lige maade som vi forfare en Deel Fogder paa vort Land Island at skal sig understaae Jorder og Odel at kjöbe, desligeste Bönderne paa forne Island at give og forære Lensmanden og Fogdene Gaarder og Gaardsparter, paa det de dennom hjelpe skulle deris Sager at vinde og udföre, da ville vi hermed alle deslige og ulougligе Kjöb og Gave alvorligen forbudit og afskaffit have[1], under Straf som vedbör. Herefter alle og hver vedkommer sig haver at rette og forholde. Givit paa vort Slot Koldinghus den 8. Januarii Anno 1635[2].

22. April. **Aabent Brev ang. Catechisation og Husbesögelse. Khavn 22. April 1635.** — Publiceret

[1]) jevnf. Fr. 20. Marts 1676.

[2]) Reskript til Lensmanden Pros Mund af samme Datum befaler, at han «medfölgende Forordning paa tilbörlige Steder paa Landet lader publicere, saa den til hvers Videnskab kommer», Norske Tegn. VI, 46 b; M. Ket. II, 389–91.

paa Althinget 1635, Althingsb. Nr. 1; Norske Reg. 5, 267 b.; M. Ket. II, 392; F. Joh. Hist. Eccl. Isl. III, 70. Islandsk Oversættelse særskilt trykt paa Holum den 20. Mai 1636, og anden Gang 1749 tillige med Fr. 29de Mai 1744 [«kgl. maj*. náðarbréf» o. s. frd.]. — 1635. 22. April.

Vi Christian den Fjerde &c. G. A. V. at eftersom vi naadigst komme udi Forfaring, hvorledis Ungdommen der paa vort Land Island megit ilde skal forsömmis, de ikke institueris udi deris Börnelerdom og Guds sande Kundskab som det sig bör, da vil vi naadigst hermed Bisper, Provster, Prester og alle Kirketjenere paa forne vort Land Island advarit have, at de samme Börnelerdom idelig og flittig driver, og hver Prediken efter Evangelii Lerdom oplese og forklare, saa og Börnene for sig lade komme, dennom overhöre og lere udenad deris Börnelerdom i Lutheri Catechismo, saa og lere dennom at före samme deris Börnelerdom til en christelig og gudelig Brug udi deris daglig Bön og gudelig Övelser, saa og udi Liv og Lefnet og Omgengelse; de Börn, som saa smaae ere, skulle de udi Foreldrenis Huse besöge og undervise; saa fremt Presterne det forsömmer, da skulle de förste og anden Gang give til de Fattige efter deris Formue, tredie Gang deris Kald have forbrudt, og skulle Provsterne i lige maade staa til rette, om de forsömmer Presterne at advare og med dennom Indseende at have. Bjudendis derfor og befalendis voris Lensmand, saa og Bisperne som nu ere eller heiefter kommendis vorder, at de hermed have Indseende, saa fremt de ikke dertil ville svare og slaa os til Rette, som de der sig ikke udi deris Bestilling saa flittig og omhyggelig forholder, som deris Pligt og Eed dennom tilholder. Givit Hafniæ den 22. April Anno 1635[1].

---

[1]) Reskript af s. D. til Lensmand Pros Mund, hvorved dette aabne Brev oversendes ham, med Ordre: «at du samme voris obne Bref lader lese og forkynde, og siden der over flitteligen holde, som du vilt antsvare», Norske Tegn. VI, 59 b; M. Ket. II, 394; F. Joh. H. Eccl. Isl. III, 71.

1635. 29. April. **Reskript til Lensmand Pros Mund, om Indskrænkningen af Qvilder paa Kronens og Domkirkens Jorder.** Khavn 29. April 1635 — Publiceret paa Althinget 1635, Althingsb. Nr. 4; Norske Tegn. VI, 61; M. Ket. II, 395, jfr. F. Joh. Hist. Eccl. Isl. III, 597.

Christian den Fjerde &c. V. G. T. Vid, eftersom vi forfare paa Kronens og Domkirkens Jorde og Gaarde der paa vort Land Island flere Qvilder og Foernöd skal vere paasatte end Jordebogen om formelder, eller af Arildstid haver veret sedvonligt: thi bede vi dig og ville, at du forne Qvilder, som mod Jordebogen saa vel paa Kronens som paa Domkirkens Jorde og Gaarde ere paasatte, strax, naar du did kommendis vorder, lader afskaffe, paa det vore og Domkirkens Bönder og Tjenere ikke videre end tilbörligt, og Jordebogen dennom tilholder, skulle besvergis. Dermed o. s. v. Skrevet paa vort Slot Kjöbenhafn den 29. Aprilis Anno 1635.

1636. 16. April. **Bevilling for det islandske Compagnie paa Hvalfiskerie under Island og paa Caperie indenfor Afstand af 4 Uger Söes eller 6 Mile.** Haderslevhus den 16. April 1636. — Ligelydende med det under 16. Dec. 1631 anförte Privilegium; Afskrift med Grams Haand i Geh. Arch. «Isl. II. Supplem. Nr 1, Litr. Tt»; trykt hos M. Ket. II, 402.

12. Decbr. **Reskript til Lensmand Pros Mund, ang. Kirkernes Rettigheder.** Antvorskov 12. Decembr. 1636. — Publiceret paa Althinget 1637 og indfört i Althingsbogen Nr. 1, med Dat. 22. Decembr. 1636; Norske Tegn. VI, 243; M. Ket. II, 403; Finn. Joh. Hist. Eccl. Island. III, 71.

Christian den Fjerde &c. V. G. T. Vid, at vi naadigst komme udi Forfaring, hvorledis nogen Rigtighed, Kirkerne paa vort Land Island tilhörende, skal af adskillig verdslig Personer efter Religionens Omskiftelse imod

pavelige Dekreter fravindis, under den Pretext de skal vere Kirkernis Patroner; thi bede vi dig og naadigst ville, at du grandgivelig forfarer paa hvad Steder saadan Underslef begaaes, og du siden efter des Forfaring der paa lader tale med Retten, og endelig Dom forhverver, anseet vi ingenlunde vil tilstede at Kirkerne nogen Rettighed skal miste, som dem i gammel Tid haver veret tillagt, med mindre det Kirkerne longligen kan vere frakommet. Givet paa vort Slot Andtvorschouf den 12. Decembr. 1636. 1636. 12. Decbr.

Kongelig Resolution paa adskillige Foregivelser angaaende Island. Koldinghus d. 28. April 1638. — Publiceret paa Althinget 1639 og indfört i Altingsbogen for s. A. Nr. 5, under det urigtige Dat. 27 Mai 1638; Norske Register 6, 50 b—53; F. Joh. Hist. Eccl. Isl. III, 73—75; M. Ket. II, 416—421 ogsaa med Datum 27. Mai 1638. Trykt blandt Christian den Fjerdes Anordninger. **Uddrag.** 1638. 28. April.

— — 4. Skal Lensmanden med Bispen flittig Indseende have, at ingen geistlige Jorder eller Eiendommer selgis eller afhendis; saa fremt og nogle Jorder, Grunde og Rettigheder med Urette kan befindis at vere kommen fra nogen geistlig Stand eller Sted, da skal Lensmanden der paa tale og det ved Loug og Dom igjen indele og tilbage forskaffe. — 5. Presterne skulle holde deris Garder og Kirker ved god Hefd og Lige, saa vit mueligt er og ske kan. — — 8. Alle Christfare Jorder[1], Jordeparter og de Ix Hundrede som Thingöre Kloster sig tilholder (saa fremt det de Fattige tilkommer, hvorom Lensmanden strax uden videre Rettergang skal lade forfare) og andre Eiendommer, som Fattige forærit ere eller vorder, skal ligge til Veddöe (Viðey) Hospital, og de fleste Fattige muligt er derfore underholdis. Saa fremt og nogit givit er til visse Personers Underholding, eller og nogen haver Rettighed nogle visse Personer udi Hospitalet at indlegge,

[1]) 31. Jan. 1645.

1638. skal det vere dennom uforment og forholdis efter Fun-
28. April. datserne, imod hvilke intet her med er ment at skulle paabydis; dog skal og udi alt dette höris Bispernis Betenkende. — — 11. Skal Lensmanden lade forfatte alle Breve, som findis der paa Landit og nogen voris Jorder, Eiendom og Rettighed vedkommer, og dennom vidimere lade af Laugmendene og med sit og deris Segel igjennemdraget paa Althinget, og ingen Bogstav udi samme Breve forandre lade, meden at de paa Islandiske udskrivis Ord fra Ord i samme Bog, dog med gode, leslige danske Bogstaver, og paa got Papir, og skal tvende Gjenparter gjöris, den ene leggis ved Bessestad, den anden i voris Cancellie indskikkis. Iligemaade skal Lensmanden og Bispen og i en Bog lade forfatte alle Fundatser og Breve, som gjelder paa Domkirken, Kirkerne der paa Landet og Hospitalet, saa og paa deris Eie og Rettigheder, og dermed forfare lade, med Gjenparten gemmendraget og Skrift som forbemeldt er. — 12. Efter som vi naadigst for dette haver befalet en Landsthingsskriver der paa Landit at beskikkis, og om hans Lön intet vist hidindtil er fuldbyrdet, da skal hannem her efter givis til Lön af hver Sysselmand halvanden Rigsdaler, af hver Klosterholder en Rigsdaler, og af hver Ombudsholder en halv Rigsdaler[1], og han derimod holde en rigtig Althingsbog med Landsens Indsegel igjemmeldraget og numereret, og der indföre alt hvis paa Althinget bliver forhandlet, som i Thingbogen bör at indföris, og ikke andet der indskrive end voris udgifne Breve og Mandater, saa og Domme som paa Althingit dömmis og for Retten forrettis, saa og hvis som ellers bliver af Lensmanden paa voris Vegne befalit; og skal han forskaffe Sysselmendene og Klosterholdere Rigtighed af Thingbogen udskreven, hvis de bör at have, som de udi deris Syssel skulle lade forkynde for Almuen. Givet paa vort Slot Koldinghus den 28. Aprilis 1638[2].

[1]) Reskr. 10. Mai 1651.

[2]) Under samme Datum, 28de April 1638, findes paany de under 29. Novembr. 1622 (ovenf. S. 206—211) udgivne For-

Reskript til Hermand Holst, Tolder i Öresund, ang det islandske Compagnies Toldfrihed. Glüksburg 26 Oktobr. 1638. — Originalen med det kongelige Segl paatrykt, i Rentek. Archiv: «Kongelige Resolutioner og Befalinger m. v.»; Siell. Tegn. XXVI, 356 b. 1638. 26. Oktobr.

Christian den Fjerde &c. V. G. T. Eftersom det islandske Compagnie underdanigst lader give tilkjende, hvorledis deonom skal affordris Told der udi Sundet af hvis Vare som til Island sendis, saavel som ogsaa af hvis igjen derfra kommer, hvilket skal vere imod deris af os dennom naadigste meddelte Privilegier, hvilke blandt andet formelder, at Compagniet skal aarligen for hvert Skib som löber til Islaod erlegge udi voris Rentekammer tyve Rigsdaler, forunden den sedvonlig Haufne-Told, og siden for al anden Told vere forskaanet af hvis Gods did hen eller tilbage skikkis, foregivendis hos dig paa Compaguiets Vegne at skal vere nedsat en deel Penge, samme nu fordrede Told aoröreodis, underdanigst begjerendis, denoom samme Penge igjen naadigst maatte tilstillis, og Compagoiets Vare, som til og fra Island skibis, herefter at maatte fri passere, efter deris derpaa meddelte Privilegier: — Da efterdi vi erfare, samme Tolds Opbörsel at skal stride imod deris af os deooom naadigst meddelte Privilegier, bede vi dig og ville, at du lader for[ne] islandske Compagnie vere fölgagtig hvis Penge hos dig er nedsat, saa ogsaa herefter ikke med nogen Told besverger,

---

ordninger: 1) om Præsternes Kald og Ordinantsen, og 2) om Lovbud, Trættekjöb o. s. v., indförte i Cancelliets Registrant (Norske Reg. 6, 47, 49), og disse to, tilligemed den ovenanförte Resolution, oversendes Lensmand Pros Mund med Reskript d. Flensborg d. 4. Mai 1638 med Befaling: «at du samme vore Forordninger lader lese og forkynde, hvorefter enhver sig kan vide at rette og forholde, og du derover at holde som ved bör». Norske Tegn. VI, 321 b; M. Ket. II, 413. De findes ogsaa alle at være publicerede paa Althinget 1639.

1638.
26. Oktobr. som imod deris Privilegier strider. Dermed skeer vor Villie. Skrevit til vor Befestning Lychsburg den 26. Octobris Anno 1638.

1640.
1. Juni. **Kongelig Stadfæstelse** paa Byjaskers-Dommen af **4. Mai 1631**, ang. **Afbetaling af Handelsgjeld.** Khavn **1. Juni 1640**[1]. — Publiceret paa Althinget 1640 og indfört i Althingsbogen s. A.; Norske Reg. 6, 229; M. Ket. II, 427—434.

Vi Christian den Fjerde &c. G. A. V. at eftersom det islandske Compagnie underdanigst hos os haver ladet anholde: vi naadigst ville confirmere én Dom, som er dömt paa Bieskeer paa vort Land Island, anlangendis om hvis Gjeld som de haver hos Almuen sammesteds at indfordre, hvilken Dom ljuder Ord fra Ord som efter fölger:

«Anno 1631 den 4. dag Maji paa Byeskiers Retterthingsted, vare disse efterskrefne Mend af velbyrdig Holger Rosenkrantzis fuldmegtige Fouget over Island, Oluff Pedersen til Doms nefnde: Thomas Hallsen, Thorder Laurissen (Einarsson) og Olaver Joensen, Laugrettemend, Joen Oddsen, Berger Hallsen og Thorkild Olafssen, om det vise og velagte islandske Compagnies Gjeld og tilstaaendis Restanz hvor udi Landet, som ikke vorder i rette tilsette Tid og Termin betalt til Kjöbmendene, som Grimer Bergssen og Melchior Haussen vare Dom og Ret paa begjerendis paa forne Compagniens Vegne, hvorledis de skulle der om handle, thi dennom, som ogsaa noksom vitterligt er, sjuntis stor Umag og Bekostning at stefne, dele eller laugsöge saa mange Mend lang Vei udi Sysselet eller udi andre Syssler eller Landsfjerdinger, enten det er om stor Gjeld eller ringe Gjeld, fordi at hos mange er Gjelden saa ringe, at hver er ikke den Umage eller Bekostning verd, som de skulle derpaa anvende, dersom de skulle

---

[1]) Ny Bekræftelse i Taxtanordning 6. Mai 1684 og 10. April 1702.

den med rette Lougsögelse efter islandske Kjöbebalkis Formelding indfordre. — Nu staaer saaledis udi islandske Loug: «Sagsöger skal være for hvert Maal». Kom forne Grimer Bergssen frem paa Thinget med Kjöbmandens Hans Nansens egen Haandskrift og Fuldmagts Bref, formeldendis, at Grimer skulde den Gjeld indkreve og opbere, som forne Hans Nansen paa Redernis Vegne her udi Landet tilstod, og hau self ikke hafde qvitterit eller Dag givit at maatte stande. I lige maade hafde og Melchior Hanssen Kjöbmandens Mogens Nielsens Fuldmagt og Ombudsbref om samme Compagniens Gjeld at skulle indkreve, hvilket forne Fuldmagtsbref vi besaa og dömte den louglig at vere. — Klagede de begge for os Dommere og Domsmend, at der var mange Mend her udi Landet, som ikke vilde og ikke hafde betalt sin Gjeld til Kjöbmendene udi tre, fire, sex eller otte Aar og lengere, dog Kjöbmendene ideligen paa hvert Aar haver dennom krevit; thi en Part, naar de haver gjort Skylden, saa tilfalder dennom Fattigdom, dog de vilde betale saa kunde de ikke; nogle löbe saa lang Vei hjem i Landit, at Kjöbmendene kunne dennom ikke opspörge, og somme kunde betale og vil dog ikke uden Lougsögelse. — Da paa det saadan Uskikkelighed imod Loug og Ret ikke skulle blive for gemen her i Landit, og Kjöbmendene ikke skulle med vidtlöftige Proces og Rettergang forhindris paa deris lange Reise, Compagniet saavel som dennom selver til stor Skade og Forsömmelse, haver vi derfore indfört disse efterfölgende Lougens og Retterbödernis Punkter og Artikle, som vi for os funde og os sjuntis der best tilhöre. 1640. 1. Juni.

Först staaer saaledis udi Kong Hagens Retterhod[1]: ««De Lósemend som Uskjel gjöre og Gjeld bör at betale, da tage Sysselmanden deris Gods op med lougagtige Bönders Vidskab, og betale hver sin Gjeld, om det naaer

[1]) Retterbod 14. Juni 1314, § 21, see ovenf. S. 30.

1640. til, eller miste hver som han var skyldig efter som det
1. Juni. löber til; og saa skal hver Sysselmand gjöre i sit Syssel»».

Item staaer saa udi Kong Magnus Retterbod[1]: ««Magnus med Guds Naade Norgis Konning: Os og vort Raad haver verit tilkjendegivit, at de Kjöbmend som hid seigle til Landet faa ikke sin Gjeld i rette Tid (af dem) som dennom ere skyldig, og at deris Reise der over ideligen forhindris, at de komme seent af Landit, eller at de faar der at ligge to Vinter, som sig ellers ikke hafde agtet uden een. Og efterdi vi vil i ingen Maade sligt fordrage, da bjude vi eder at I have betalt alle Östmend deris Gjeld til Sanct Olufs Dag i hver Sommer, saa fremt som enhver, ikke haver betalt, vil svare os tolf Alner af hvert Hundrit som han var skyldig, og ligesaa möget dennom som Gjelden bör at indkreve. Da bjude vi Sysselmendene eller deris Ombudsmend, og de fire lougagtige Mend som han med sig tilnefner, at de lade udvordere derfore isteden hjemme af hans Gods, saa möget som Gjelden er stor til, og dermed Flötning til Skibs, og serdelis ogsaa dennom, som Gjelden bör at opbere, half Mark, skal dette udvorderis uden Lougsögelse, hvor som deris Gods kan findis som Gjelden bör at betale. Ville voris Sysselmend eller deris Ombudsmend denne vor Befaling ei holde eller styrke, da vide sandelige at de skulle miste Sysseler og al den Herlighed som de haver af os og Kronen, og der foruden möde voris Ugunst»».

Item Koning Christian den Fjerdes Bref, som er udgivit med den islandske Taxt Anno 1619, der udi staar saaledis: ««Og skal voris Lensmand .... [o. s. v. see For. om Taxten 16. Dec. 1619 § 12 ovenfor S. 186] .... som hidindtil skeet er»».

Thi formedelst disse kongelige Forordninger og Retter-

---

[1]) Denne Retterbod findes i dansk Oversættelse bagved den danske Jonsbog 1763, S. 394—5, uden Aar; Lat. Oversættelse i Torfæi Hist. Norveg. IV, 459, ogsaa uden Aar, men henfört af Forf. til 1331; Magnus Ketilsson II, 431 Anm. henförer den derimod til 1330.

böder dömme vi forne Domsmend saaledis som efter følger: Först alle de Mend, som saa stor Gjeld bör at betale, som forne Kong Magnus Retterbod formelder, brödige 12 Alner til Kongen af hvert Hundret, og andre 12 Alne til dennom som Gjelden bör at opbere, hvert Aar, saalenge som hun ubetalt er. Men de som ikke ville betale til den rette Tid og Termin, efter höibemeldte Kong Christian den Fjerdis Bref, og efter at de haver hört denne Dom, da gjelde de Kongen otte Marker i Brevebrud og 4 Marker i Domrof, og svare dennom som Skylden bör at indkreve al deris Kost og Tering, som de derpaa anvender. — Men de som mindre bör at betale end Hundret, gjelde 6 Alner for 60 Alner, 3 Alner for 30 Alner, og halvanden Alen for 15 Alner, og 4 Marker i Domrof, og i lige Maade svare Kost og Tering, som forbemeldt er. End hvo som Gjelden negter, da sverge fuld Eed inden 14 Netter efter den Termin, som forne höibetroede Kong Christian den Fjerdis Bref om formelder, eller betale Gjelden saa möget som han om krevis, og svare efter som Dommen udviser. Men om nogen Hyndren eller Nödsyn kan til at falde, at de Islandske ikke saa snart betale kunde, da overveie gode Mend deris Nödsyn, eller om Kjöbmendene selger dyrere end efter Taxten, da betalis derfore ikke mere end ret er, og Kjöbmendene svare da derfor Brot, for hver en som de uforrette, om de anderledis handle eller kjöbslaa ved Islenderne end Kongel. Majs. Bref og Taxt formelder, og dennom, som uforrettet vorder, deris Ret efter louglige Dom. Samtökte denne Dom med os forne Fouget og satte sin Handskrift med voris her under. Actum ut supra». —

1640.
1. Juni.

Da ville vi hermed naadigst samme Dom confirmeret have, saa og her med confirmerer og stadfester udi alle sine Ord og Punkter som forskrevit stander, forbjudendis alle og enhver herimod efter som forskrevit staar at hindre eller i nogen Maade Forfang at gjöre, under vor Hyllist og Naade. Givit paa vort Slot Kjöbenhafn den 1. Junii 1640.

1640. 30. Juni. **Althings-Resolution om Præste-Enkers Skatfrihed. 30. Juni 1640.** — Efter J. Erichsens Samling af Althingsböger i det kongelige Bibliothek: Althingsb. 1640, Nr. 19. Uddrag.

— — — Sèrdeilis meinum vær þær ekkjurnar (ɔ: presta) skattfríar, þau ár sem þær eru ekkjur og ógiptar og halda sig vel, en tíundar gjald haldist eptir venjulegum hætti, utan þeirra fríheit bevísist meiri.

1641. 30. Juni. **Althings-Resolution ang. Præstetiende af Kirkegodser. 30. Juni 1641.** — Efter J. Erichsens Samling af Althingsböger i det kongelige Bibliothek. Althingsb. 1641, Nr. 15; jevnf. Thottske Saml. Nr. 1285 Fol.

Anno 1641 þann 30. Juni á Öxarárþíngi var upp lesinn dómur Orms Jónssonar, umboðsmanns Vigfúsar Gíslasonar úr Árnes sýslu, um tíundargjald til prestanna af kirkjunnar jörðum; en af því biskupinn M. Brynjólfur Sveinsson afsagði neinar nýjúngar uppá staðarins jarðir að lofa, sem dómkirkjunni viðvíkur eður hennar eignum og inntaki móti kgl. maj^ts bréfi, sem bannar að láta leggja dómkirkjunnar eign undir lög, nema hann sjálfur lofi; þess annars, að hans embættisbrèf, af kónginum sjálfum útgefið, befalar þessum biskupi Skálholt og biskuplegt embætti með því sama móti sem hans formenn fyrir hann haft hafa; en biskupinn spurði almennilega í lögrèttu, hvort nokkur maður vissi þær tíundir goldnar hafa verið af Skálholts staðar jörðum? en þeir svöruðu nei til. Því fyrir allt þetta afsegir biskupinn neinar nýjúngar undir að gángast, fyrr en kgl. maj^t gjörir þar aðra sèrlega skikkun á. En lögmanna og lögrèttunnar svar hèr uppá var það, að það skyldi standa til kgl. maj^ts ályktunar hvort það skyldi setjast uppá þá sem á kirkjunnar jörðum búa, eður það skyldi korta landskuldina; og verði þeir prestarnir því samþykkir.

17. Oktbr. **Reskript til Lensmand Pros Mund om Lösgængeres Nedsendelse til Bremerholm. Khavn**

17. Oktobr. 1641. — Findes ikke at være publiceret. 1641.
Norske Tegn. VII, 86 b har «Feröe» istedenfor «Island», 17. Oktbr.
uden tvivl rigtigere. M. Ket. II, 435.

Christian den Fjerde &c. V. G. T. Vid, eftersom for os lader andrage menige Prester paa vort Land Island (*rett.* Feröe), hvorledis der sammesteds en Andell Lösgengere skal befindis, som ingen vis Nering haver, mens langt mere Landet omstrippe og med Tyverie, Plynderi og anden Mutvillighed Almuen stor Skade tilföie. Da bede vi dig og ville, at du med Flid efter saadanne Personer lader inquirere, og dennem som du ertappe kan, som sig ei saa höiligen haver forseet, at de for deris Gjerninger paa Livet kan straffis, hid neder til Bremerholm for vor Kjöbsted Kjöbenhavn vel forvarit udi Jern lader nedskikke. Skrevit paa vort Slot Kjöbenhafn den 17. Octobr. 1641.

Instrux for kongelig Foged paa Island Jens Söffrensen. — M. Ket. II, 444; Uddrag (uden Datum) publiceret og indfört i Althingsbogen 1646, Nr. 5. **Uddrag.** 1645. 31. Januar.

— — 5. Efter som du for os og lader andrage, adskillige Christfaar-Jorder[1] at vere der paa Landit, som de Fattige af förste Begyndelse skal have tilhört, da bede vi dig og naadigst ville, at du med Loug og Ret derpaa skalt tale, om de ikke bör at fölge Vidöer Hospital til de Fattiges Underholdning sammesteds. — — Givet paa vort Slot Frederiksborg den 31. Januarii Anno 1645.

Reskript til Foged Jens Söffrensen, at overholde strængt Handels-Monopolet. Khavn den 3. April 1645. — Original i Stiftamts-Archivet i Island, A. 105, paategnet at være publiceret paa Althinget den 29. Juni 1645 (rett. 1646, see d. A. Althingsbog Nr. 2); Rubr. i Norske Tegn. VII, 243; M. Ket. II, 446. 3. April.

Christian den Fjerde &c. V. G. T. Vi bede dig og naadigst ville, at du med Skipper Oluf Hendrichsen, som med forderligste agter at segle paa vort Land Island, saa

[1]) kristfjár-jarðir, jfr. Reskr. 21. April 1619 og 28. April 1638.

1645. vel som med alle andre haver flittig og tilbörlig Ind-
3. April. seende, at de ei imod det islandske Compagnies Privilegier med Kjöbmandskab og ellers i andre Maader der paa Landet noget at handle og foretage sig til fordriste, saa fremt du ikke self dertil vil svare; til hvilken Ende vi og naadigst ville, at du alle vores derom udgangne Mandater paa Landet paa ny skal lade lese og tilbörligen forkynde Hermed o. s. v. Skrevit paa vort Slot Kjöbenhafn den 3. Aprilis 1645.

1646. **Kongeligt Forbud til Island, mod Handel med**
13. April. **andre end Compagniet. Khavn 13. Aprilis 1646.** — Original i Stiftamts-Archivet i Island, A. 105, paategnet at være læst i Laugretten 29. Juni 1646; M. Ket. II, 447—49[1].

Vi Christian den Fjerde &c. helse eder vore kjere troe Undersatter, Befalingsmend, Bisper, Provster, Prester, Lougmend, Sysselmend og alle, som Bestilling have, saa og menige Almue, som bögge og bo paa vort Land Island ævindeligen med Guds og vor Naade! Vider, at os af det islandske Compagnies Forvaltere underdanigst andragis, hvorledis imod voris dennom naadigst forundte Privilegier Hollendere og andre fremmede understaa sig at komme der i Landet og der Compagniet ikke til ringe Skade at bruge deris Kjöbmandskab. Da efterdi saadan i sig self er mod voris naadigste Vilge og Mening, og udtrökkeligen mod de Privilegier og Friheder, vi forne Compagnie naadigst af kongelig Magt og Myndighed undt og givet haver: ville vi alle og hver hermed strengeligen og alvorligen befalet have, at de ikke alene saadant (saadanne?) strax fra Landet viser, naar de ankommer, medens og, at de sig al Omgengelse med dennom entholde, dennom hverken selger enten af deris Baade naar de ere ude at fiske, eller af deris Vare i Landet, ei heller af dennom sig noget tilforhandle, hvad det og vere kan.

[1]) I Registrantrækken af «Norske Register» savnes een Protokol, for Aarene 1643—48.

Fordrister sig nogen her imod at gjöre, da skal han, om han nogen Bestilling haver, den strax have forbrudt, hvad heller han self handler eller tilsteder andre af Islenderne at handle med for** Fremmede og Udlendiske, og der foruden staa os til Rette, som den voris Mandater overtreder, og med dennom samtykker som det overtreder. Almuen, som sig derimod at gjöre tilfordrister, skal i lige maade staa til rette som voris Forbuds Overtreder. Hvor efter alle og enhver sig kan have at rette, og for Skade at tage vare; dette vi og derfore til alles Efterretning haver ladet publicere. — Derimod skal Compagniet handle billigen med Indvaanerne, dennom dygtige og gode Vare tilbringe og forskaffe, som de det ville andsvare og kjendt vere. Forbydendis alle og enhver her imod at handle, under vor Hyllist og Naade. Givit paa vort Slot Kjöbenhafn den 13. Aprilis 1646. 1646. 13. April.

Instruction for det islandske Compagnies Betjente. Khavn. 8. Mai 1646. — M. Ket. II, 450—463. — Uddrag. 8. Mai.

Instruction og Artikuler, hvorefter det islandske Compagnies Kjöbmend, Skippere med andre Officerer og det gemene Folk paa Compagniens egne saa vel og Fragtskibe, paa Reisen til og fra Island, Vestmannöe og Feröe sig skal have at rette og forholde.

— — 8. Efter Udseilingen af Sundet skal Kjöbmanden paa hvert Skib holde rigtig Journal paa alt hvis paa Reisen passerer, hvad Vinden dagligen er, og hvad Cours de gaaer, hvortil dennom udaf Compagniet Böger skal forskaffis, som de efter endt Reise til Compagniens Forvaltere strax skulle igjen indlevere; findis nogen til samme Journal at holde forsömmelig, vere Forvalterens arbital Straf undergifne. — — 10. Kjöbmendene skulle aarligen paa hver sin Hafn i Island de Fattige 50 Alen Pechling og en Tönde Meel til Almisse meddele, som dennem udi Regenskabit skal gotgjöris. — — 17. Hvilken

1646. Kjöbmand som sig understaar at tilstede eller see igjennem Fingre, at med Fremmede handlis, vere sig Engelsker eller andre, enten paa Landet, udi Hafner eller udenfore, eller og self med dennom handle, skal som en utro Tjener derfore stande til Rette. — 18. Kjöbmendene skulle med Folket have god Opsjun, og ikke tilstede nogen Kjöbmandskab udi Landet at brugis, ei heller Kjöbmanden Skipperen, enten selver have, eller og Folket Föring udi Skibet at have, tilstede, imod Kongel. Maj' Ordinantie, saa fremt baade Kjöbmanden og Skipper ikke derfore ville straffis og stande til rette; dog skal alligevel efter samme kongel. Forordning for Folkets Kjöbmandskab og Föring fri Penge udi Steden tilstedis, som af de indskibede Vare der fra Landet, naar de in salvo ankommer, skal betalis[1]: en Skipper 60 Daler, en Höibaadsmand 30 Daler, en god Skibmand eller Constabel 25 Daler, en Baadsmand 20 Daler, en Kok i lige maade 20 Daler, en Pöcker eller ung Dreng 10 Daler. En Styrmand, en Bödker, en Slagter, en Arbeidskarl skal bevilgis ligesaa megit til Föringspenge som de fanger til Hyre. Dog alt saadant at gaa paa hver sit eget Eventyr. — — — 30. Saa erindris nu Kjöbmendene, efter den 17. Punkt, ingen Fremmede nogen Handel at tilstede, medens naar de det ei self kan afverge, neste Sysselmand eller Ombudsmand det at give tilkjende; vil han det ikke forekomme, da med 2 Mend af Compagniens Folk hannem protestelig beskikke og forkynde hannem Kongel. Majts derom udgangne Bref, daterit den 16. Aprilis 1636[2], hvoraf her hos Copia medfölger, og hans Svar derpaa tage beskreven. — 31. Efter hvilken forne Ordinantsie og Artikuler de som sig paa den islandske og feröeske Farvand lader bruge, som för er meldt, sig skulle have at rette, ligesom de sig tro og flittige til Compagniens Bedste lade finde god Lön og Befordring ville vere gevertige. Og de sig anderledis comporterer

8. Mai.

[1]) jfr. Fr. 22. Marts 1620.

[2]) ovenfor S. 220.

og sig herefter (ikke) regulerer skal ikke aleniste som udygtige casseris, og aldrig mere for Compagniet blive betroet til at segle, medens der foruden, saa som de Compagniens Fordeel, Gafn og Bedste ikke haver villet eftertragte, tilbörligen stande til rette. Til videre Bekreftning haver vi ladet Compagniens Indsiegel her under trykke. Kjöbenhafn den 8. Maji Anno 1646. 1646. 8. Mai.

Reskript til Biskopperne i Island, angaaende Præsters Leiermaal. Frederiksborg d. 10. Decembr. 1646. — Publiceret og indfört i Althingsbogen 1647, Nr. 4; Norske Tegn. VII, 346; M. Ket. II, 464; Finn. Joh. Hist. Eccl. Isl. III, 76. 10. Decbr.

Christian den Fierde &c. V Synd. G. T. Eftersom vi naadigst kommer udi Forfaring paa vort Land Island sig ikke ringe Uskikkelighed og Forargelse at begive af Presterne, som sig med Horeri og Skörlefnit forseer, da paa det saadant saavel der som andensteds her udi vore Riger og Lande her efter maa forekommis og de som sig her udinden forsett andre til Afsky og Exempel tilbörligen derfor kan blive straffit, ville vi det naadigst her efter alvorligen have paabudet og befalet, at alle Prester, som sig saaledis med Horeri eller Skörlefnit forseer, den menige Mand til Forargelse, som de billigen med skikkelig Lefnit og Lerdom burde at opbygge, straxen efter foregaaende Dom skal afsettis og sit Kald dermed have forbrutt, ei heller til nogen anden Kald igjen tilstedis, förend de derpaa voris naadigste Bevilning haver erlangit og tilveiebragt. Hvorefter I eder have at rette. Frederiksborg den 10. Decembr. 1646.

Forordning om Jordegodses Opbydelse og Afhændelse paa Island. Frederiksborg 10. Decembr. 1646. — Publiceret og indfört i Althingsbogen 1647, Nr. 1. Efter trykt Original. M. Ket. II, 466—67. 10. Decbr.

Vi Christian den Fjerde &c. G. A. V., at eftersom vi naadigst erfare, stor Misforstand og Trette at foraar-

1646. sagis paa vort Land Island af Jordegodsis Afhendelse og
10. Decbr. Opbjudelse, efterdi saa udi den islandske Lov ikke udtrykkeligen findis specificerit, hvorvidt forbem^te Opbjudelse til neste Venner skee skal. Da paa det videre Trette og Uleilighed dermed kan forekommis, ville vi naadigst det saaledis her efter forholdit have, at hvo som Jordegods der vil selge og afhende skal tiltenkt og forpligt vere det först trende Gange til Herritsthing og engang til Lands- eller Althingit sine neste Venner, som hannem udi förste og andit Led ere beslegtiget, og ikke lengere hen, at tilbjude. Dersom da ingen af forbemeldte hans neste Venner, som hannem udi for^ne förste og andet Led paarörer, det sig at tilforhandle for billig Verd begjerer, skal det siden enhver forbem^te Jordegods, efter at det lovligen, som för er rört, befindis at vere opbudet, til Fremmede at selge og afhende frit og tilladt vere, saa ingen derefter sig maa understaa for^ne Jordegodsis Kjöb at rygge eller paatale. Hvorefter alle og enhver paa forbem^te vort Land Island boendis sig underdanigst skal have at rette og forholde.

Givet paa vort Slot Frederiksborg den 10. Decembris Anno 1646.

1647.
1. Juli.

Althings-Resolution om Kirketiende af Jorder. 1. Juli 1647.

— J. Erichsens Samling af Althingsböger i det kongelige Bibliothek: 1647, Nr. 27.

Anno 1647 þann 1. Juli var dómi Orms Vigfússonar um kirkjutíund af Brautarhollti svo gegnt af lögmönnum báðum og lögrèttumönnum: að það heimaland kirkjan stendur á, með hennar eiginlegri innstæðu, skuli ekki tíundast, en um kaupahlutann standi eptir því sem híngað til verið hefir og við hefir gengizt.

1650.
3. Mai.

Anordning om Præste-Enkers Naadsens Aar. Khavn 3. Mai 1650[1]

— Publiceret og indfört i Al-

[1]) Reskr. 8. Mai 1686 og Anm. dertil.

thingsbogen 1650 Nr. 2; Norske Reg. 8, 628 b; M. Ket. III, 17; Finn. Joh. Hist. Eccl. Isl. III, 458. 1650.

3. Mai.

Vi Frederik den Tredie &c. G. A. V., at vi paa Geistlighedens paa vort Land Island, deris underdanigste Ansögning, naadigst haver for got anseet om Preste-Enkernis Naadsens Aar sammesteds at gjöre denne naadigste Anordning, at med forne Naadsens Aar herefter skal forholdis efter den islandske Loug, saa den skal forstaaes at begynde fra förste Fardag, som berettis at indfalde sidst i Majo, efter Presternis dödelige Afgang, og siden endis neste Fardag der efter. Dog skal forne Enke dis imidlertid tiltenkt og forpligt vere, Presten, som i den Afdödis Sted igjen kaldis, tilbörligen des imidlertid at underholde. Forbydendis alle og enhver forne Preste-Enker her imod, efter som forskrevit staaer, at hindre eller udi nogen Maade Forfang at gjöre, under vor Hyldest og Naade. Givet paa vort Slot Kjöbenhafn den 3. Mai 1650.

Reskript til Befalingsmand Henrik Bjelke, om haardnakkede Menneskers Straf. Khavn 3. Mai 1650. — Publiceret paa Althinget 1650; Original i Stiftamts-Archivet i Island, A. 105; Norske Tegn. VIII, 156; M. Ket. III, 17; Finn. Joh. Hist. Eccl. III, 459. 3. Mai.

Frederik den Tredie &c. V S. G. T. Eftersom vi komme udi naadigst Forfaring, at endeel forherdede og haardnakkede Mennisker paa vort Land Island sig uforsvarligen skal understaa, lidet eller intet at agte om Presternis Paamindelse og Kirkens Disciplin: da efterdi saadan Foragt billigen höit bör at straffis, bede vi eder og naadigst ville, at I Sysselmendene sammesteds paa vore vegne alvorligen tilholder, at de saadanne ugudelige Mennisker, som herudinden skyldige befindis, andre til Afsky tilbörligen straffer. Dermed skeer vor Villie &c. Skrevet paa vort Slot Kjöbenhafn d. 3. Maji 1650.

Reskript til Befalingsmand Henrik Bjelke og Biskopperne, ang. Kirkers overflödige Inventarium. 3. Mai.

1650. 3. Mai. **Khavn 3. Mai 1650.** — Publiceret paa Althinget og indfört i Althingsbogen 1662; Original i Stiftamts-Archivet i Island, A, 105; Norske Tegn. VIII, 152; M. Ket. III, 18; Finn. Joh. Hist. Eccl. Isl. III, 459.

Frederik den Tredie &c. V. S. G. T. Eftersom af Geistligheden paa vort Land Island hos os underdanigst supplicando anholdis og begjeris, at Kirkernis Inventarii-qvæg af Kjör og Heste o. s. v. maatte afskaffis og forvexlis udi Penge Kirkerne til Bedste, da ere vi naadigst dermed tilfreds, at fornefnte overflödig og unöttig Inventarium maa afskaffis, og siden haver I med de fornemste af Geistligheden der paa Landet os eders underdanigste Betenken og Beretning at tilskikke, hvad det sig bedrage kan, og hvorledis I formener det best Kirkerne til Gode og Fremtarf at kunde brugis og anvendis. Derefter vi os efter des befundene Beskaffenhed naadigst videre ville vide at resolvere. Dermed &c. Skrevet paa vort Slot Kjöbenhafn den 3. Mai 1650.

3. Mai. **Aabent Brev om Vrag paa Kirkernes Grunde.** **Khavn 3. Mai 1650** [1]. — Publiceret og indfört i Althingsbogen 1650, Nr. 1; Norske Reg. 8, 629 b; M. Ket. III, 19; Finn. Joh. Hist. Eccl. Isl. III, 458.

Vi, Frederik den Tredie &c. G. A. V., at vi paa Geistligheden paa vort Land Island deris underdanigste Ansögning og Begjering naadigst haver bevilget og tilladt, saa og hermed bevilger og tillader, at hvis Vrag af Eeg, Gran eller Fyr, der paa Domkirkernis eller andre Kirkers [2] Grunde sammesteds befindis at strande og inddrivis, maa efter Landsloven af Bisperne, i hvis Stift det skeer, dog med voris Lensmands, den som nu er eller her efter kommendis vorder, hans Videnskab og Samtökke, Kirkerne efterladis og til deris Beste anvendis, naar ingen Eiermand efter loflig Tids Forlöb der til kommer eller sig

¹) Resol. 26. Marts 1736; Plak. 4. Mai 1778.
²) Althings-Resol. 3. Juli 1682.

angiver. Forbydendis alle og enhver herimod, eftersom forskrevit staar, at hindre eller udi nogen Maade Forfang at gjöre, under vor Hyldest og Naade. Givet paa vort Slot Kjöbenhafn den 3. Mai 1650. 1650. 3. Mai.

Reskript til Befalingsmand Henrik Bjelke, ang. Spedalskheden, samt om Veivæsenet. Khavn 10. Mai 1650. — Original i Stiftamts-Archivet i Island A. 105; Norske Tegn. VIII, 160; M. Ket. III, 28. 10. Mai.

Frederik den Tredie &c. V. S. G. T. Eftersom vi naadigst erfarer af eders underdanigste Beretning, spedalske Sjugdom paa vort Land Island, formedelst den gemene Mands Nachlessighed og Ureenlighed udi deris Huse, meget at tage Overhaand; — stor Besverlighed der foruden for den reisende Mand at findis der paa Landet, for Mangel af Broer, Ferger og Veienis Reparation, hvorom I formener, voris Undersaatter der paa Landet og de Reisende til Bedste, tjenlig og gafnlig Forandring at kunde foretagis. Da bede vi eder og naadigst ville, at I de fornemste der paa Landet her over hörer, saa og siden med dennem overveier og betenker, hvorledis fornefnte spedalske Sjugdom, nest Guds naadige Bistand, ved tjenlige Middel saavidt mueligt kan forekommis, og Veiene paa Landet, hvor fornödent gjöris, bekvemmeligen vorde repareret, Broer og Pramme bygt og henlagt, hvorom I og siden paa voris naadigste Ratification tjenlig Anordning haver at gjöre. Givet paa vort Slot Kjöbenhafn d 10. Maji 1650.

Aabent Brev ang. Friskyds for Lensmanden. Khavn 10. Mai 1650. — Publiceeret og indfört i Althingsbogen 1650, Nr. 3; Original i Stiftamts-Archivet i Island, paategnet at være publiceeret paa Althinget 5. Juli 1682, 12. Juli 1706 og 11. Juli 1719, samt paa Kópavogs Thing 11. Oktober 1745; Norske Reg. 8, 639 b; M. Ket. III, 29. 10. Mai.

Vi Frederik den Tredie &c. helser eder vore kjere troe Undersaatter, boendis paa vort Land Island, evinde-

1650. ligen med Gud og vor Naade. Eftersom vi kommer udi
10. Mai. naadigst Forfaring, at I eder, imod hvis andensteds udi vore Riger og Lande brugeligt er, nogen sær Frihed skal tilholde, idet I eder skal besverge at flötte og sköttse voris Lensmand der paa vort Land Island, naar han foraarsagis at reise der omkring udi Landet udi vore anbefalde Verf og Bestillinger; da paa det saadan Uskikkelighed maa forekommis, bjude vi og alvorligen befale eder alle og enhver, som bygge og boe paa forne vort Land Island, at I verer tiltenkt: voris Lensmand, den som nu er og hans Efterkommere, saavel som deris Betjente og Fuldmegtige, naar de foraarsagis paa vore vegne at reise, eller skikkis omkring der udi Landet, med fri Fordrenskab der udi Landet uden nogen Betalning til Lands og Vands betjener, saa og hvor Behof gjöris flötter og förer, ligesom det andensteds brugeligt er og veret haver, saa fremt som de af eder, som sig herimod modvilligen anstiller, og det at gjöre vegrer, ikke derfore som vore velmente Anordningers Foragtere og Overtredere ved Loug og Ret ville sögis, tiltalis og straffis som ved bör. Hvorefter I eder kan have at rette og for Skade at tage vare. Givet paa vort Slot Kjöbenhafn den 10. Mai 1650.

10. Mai. **Reskript til Befalingsmand Henrik Bjelke, at Jordafgifter paa Krongodserne ikke maa forhöies.** Khavn 10. Mai 1650. — Publiceeret paa Althinget 1682; Norske Tegn. VIII, 160 b; M. Ket. III, 28.

Frederik den Tredie &c. V. S. G. T. Eftersom Undersaatterne paa vort Land Island underdanigst lader anholde og begjere, at Afgifterne, som aarligen givis af Ombuds og Klosterholdere sammesteds, ei herefter, som hidindtil skeed er, af voris Lensmend sammesteds maatte forhöies og opsettis, da bede vi eder og naadigst ville, saa og alvorligen eder ville hermed have paamint, at I forne vore Undersaatter her udinden ikke nogit ubilligt, uden nogen voris sær naadigste Anordning, paalegger,

som de kunde have Föie til sig med Rette over at besverge; ville og derhos naadigst, at I herefter ikke skal tilstede dennom, som fornefnte voris Ombuds og Klosters-Jorder udi Forpagtning haver, uden foregaaende voris serdelis naadigst Befalning og Bevilling, at anamme höiere Landskyld af voris Bönder, eller fornefnte Klosters og Ombudsjorder med nogen nye Paaleg at belegge eller betynge, videre end Jordbogen udviser og tilsteder. Dersom nogen her imod at gjöre sig til fordrister, da skal I dennom derfore tiltale og Dom over dennom hende, som de sig med uhjemmelt befatter og forseer. Givet paa vort Slot Kjöbenhafn d. 10. Maji 1650. 1650. 10. Mai.

Reskript til Befalingsmand Henrik Bjelke, ang. Belönning for Angivere af **fordulgte Krongodser** og af **Tiendesvig**, samt om **Undersögelse af Landets Havne.** Khavn 3. Mai 1651. — 1651. 3. Mai.
Norske Tegn. VIII, 244 b; M. Ket. III, 36—37.

Frederik den Tredie &c. V. S. G. T. Vider, at vi, efter eders underdanigste Angiven, naadigst er tilfreds, at hvo som kan aabenbare noget af vor og Kronens Gods og Eiendom fordulgt at besiddis paa vort Land Island, da den samme at maa tilstedis bemeldte Gods og Eiendom for Penge nest at vere for nogen anden. — I lige maader og, om nogen med deris Tiende overhörig indsidder, at den ikke aarlig yder, da ville vi naadigst hermed efter Loven at skal forholdis. — Anlangende Bagge Wandell, da eftersom vi haver naadigst befalit hannem, sig at forföie med eder til bemeldte vort Land Island, bede vi eder og naadigst ville, at tilholde og befale alle Sysselmend paa Island, enhver udi sit Syssel, hannem at anvise alle Ind- og Udhafner, dessen Beqvemhed dis bedre at erfare, og til fornefnte hans Reisis bedre Fortsettelse bemeldte Sysselmend der paa Landet ham og hans Folk at forskaffe fri Heste, med behövelig Baad og Folk. Givet paa vort Slot Kjöbenhafn 3. Mai 1651.

1651 10. Mai. **Reskript til Befalingsmand Henrik Bjelke, om Betalingsmaaden af Landsthingsskriverens Lön. Khavn 10. Mai 1651.** — Publiceret og indfört i Althingsbogen 1651, Nr. 1; anden Gang publiceret 1674; Norske Tegn. VIII, 248; M. Ket. III, 39.

Frederik den Tredie &c. V. S. G. T. Vider, at eftersom os elskelig Thorder Hendrichsen Landsthingskriver paa vort Land Island underdanigst sig beklager, hvorledis han ikke af Sysselmend, Klosterholdere og Ombudsmendene der paa Landet, for deris Viit-Afgelegenheds Skyld saa vel som andre Aarsager, hans aarlig forundte og deputerede Besoldning for bem^{te} hans Bestilling kan faa indsamlit, med underdanigste Begjering derfore, vi hannem der udinden naadigst ville behjelpelig vere. Da bede vi eder og naadigst ville, at I alle bemeldte Sysselmend, Klosterholdere og Ombudsmend der paa Landet tilholder, at de aarligen her efter verer tiltenkt, tillige med deris Afgifter til os og Kronen, at levere bemeldte Landsthingsskriverens Lön til eders Fuldmegtige paa Bessestad, som det siden til bemeldte Landsthingsskriver fremdelis haver at overlevere. Dermed &c. Skrevet paa vort Slot Kjöbenhafn den 10. Maji 1651.

10. Mai. **Reskript til Befalingsmand Henrik Bjelke, ang. at Jord kun vindes ved Lov og Dom. Khavn 10. Mai 1651.** — Norske Tegn. VIII, 248 b; M. Ket. III, 39—40.

Frederik den Tredie &c. V. S. G. T. Vider, at eftersom samtlige Geistligheden for norden paa vort Land Island hos os underdanigst haver ladet anholde og begjere, at ingen verdslige der paa Landet maatte tilladis Kirkernis Land og Eiendom at antage eller bruge, som Geistligheden det over 20 Aar og lengere brugt haver, med mindre de Presterne, som samme Beneficia haver at forestaa, först ved Lands-Lov og Ret söger, da bede vi eder og hermed alvorligen befaler, at I haver flittig og tilbörlig

Indseende med, at intet af Kirkernis Land og Eiendom i saa Maade som forskrevet staar, uden lovlig Proces og foregaaende Dom, Geistligheden der paa Landet her efter af nogen verdslig fratagis; dog at I derhos flittig i Agt haver, at vi og Kronen paa voris Jorder ingen Skade lider, og at intet os og Kronen, saa vel som enhver voris Undersaatter der paa Landet, intet Jord uden Lov og Ret fratagis, men at alting dermed tilbörligen og efter Landslov til gaar. Datum Hafniæ d. 10. Maji 1651. 1651. 10 Mai.

Reskript til Befalingsmand Henrik Bjelke, ang. Præsternes Underholdning, Hospitaler m. v. Khavn 10. Mai 1651. 10. Mai.

— Nörske Tegn. VIII, 249 med urigtigt Datum 10. April[1]; M. Ket. III, 40—41; Finn. Joh. Hist. Eccl. Isl. III, 459—60 med Datum 10. April, hvorimod det rigtige Datum anföres S. 454.

Frederik den Tredie &c. V. S. G. T. Eftersom I om adskillige Poster voris Land Island og des Indbyggere angaaende, voris naadigste Ville og Betenkende underdanigst at vide er begjerendis, da ere vi naadigst tilfreds, at dermed saaledis som efter fölger bliver forholdet, nemlig: — 1)[2] at I til fattige Presters Underholdning og des Forbedring ved Bispen og Presterne i hver Stift maa lade selge og for Penge afhende hvis overflödigt Inventariiqveg[3], som baade hos Skalholts Domkirke og andre Stigtens formuende Kirker, som mere end til Kirkernis nödvendig Underholdning kunde vere i Forraad, og saa vidt som efter Bispens og Presternis Betenkende fra hver Kirke uforbigengeligen mistis kunde, dog at I haver tilbörlig Indseende med, at bemeldte Inventarium det dyreste, som det befindis kan at vere verd, selgis, hvilke Penge I siden til eder haver at annamme og op-

[1]) I Registranten staaer 10. Mai ved en Mængde baade nærmest foregaaende og efterfölgende Breve.

[2]) denne § 1 er publiceret og indfört i Althingsb. 1664, Nr. 3.

[3]) see Aab. Br. 3. April 1674.

1651. berge, og dennom siden hos visse Folk her i vort Rige
10. Mai. Danmark paa tilbörlig Rente at udsette, og samme Rente aarligen til bemeldte ringe Prestekalds Forbedring efter enhvers Beskaffenhed at uddele lade. — 2) til de Spedalske og Vanföre deris Underholdning der paa Landet ere vi naadigst tilfreds, at I fire vore og Kronens Gaarde, een udi hver Fjerding, maa udlegge til Hospital, hvor saadanne vedtörftige fattige Spedalske og Vanföre kunde underholdis, hvorimod I med Bisperne og de fornemmeste der paa Landet haver at lade gjöre en Anordning, ved hvad Middel I eragter samme nödtörftige udi bemeldte Hospitaler bedst at kunde underholdis. — 3) Modtvillige Tjenistefolkis Straf anlangende, derom haver I i lige maader med de fornemmeste der paa Landet fornöden Anordning at gjöre, eftersom beqvemmelig efter des Beskaffenhed eragtis kan, hvorom I eder siden underdanigst og udförligen imod os haver at erklere, og om voris videre naadigste Ratification derpaa at anholde. — 4) Med Veiene der paa Landet skal I ogsaa efter islandske Lov have tilbörlig Indseende, at de, som det sig bör, bliver reparerede og siden vedlige holden, men hvis Udörken og andre Steder, som Loven intet om formelder, er anlangendis, derom kan I med for^ne de fornemmeste der paa Landet, paa voris naadigste Ratification, lade gjöre saadan nödvendig Constitution, som Landets Beskaffenhed best tilsteder. Dat. Hafniæ 10. Aprilis (Mai) 1651.

1652. **Privilegier for Generaltoldforvalter Henrik**
15. April. **Müller paa Grönlands Beseiling i tredive Aar.** Khavn 15. April 1652[1]. — Norske Reg. 9, 182 b. — Uddrag.

— — 4. Skal dennom vere bevilgit Forferschingsplads[2]

[1]) Reskr. 3. Mai 1652 anmoder Biskopperne i Island om at sende Müller «hvis Efterretning I haver af gamle Skrifter og Böger om vort Land Grönland». M. Ket. III, 48; Norske Tegn. VIII, 413 b.

[2]) = Forfriskningsplads, Anlöbssted.

paa vore Lande: Island, Feröe, eller hvor de best udi 1652.
Nödstid sig hen kunde salvere, og der for Betalning nyde 15. April.
hvad de til deris Underholding behöver, samt sammesteds under Landet fri Fiskeri saa vidt til deris Nödtörft Behof gjöris, dog det islandske Compagnie, paa hvis Privilegier dennom allerede forundt ere, uden Hinder, Skade eller Prejudicier. — 5. Skal dennom vere tilladt at bruge og antage nogle Islendere, som de til Fiskeriet kan behöve og dennom maaskee med deris Sprog, som med Grönlendernis nogenlunde skal komme overens, kunde vere behjelpelig, dog at de dennom til deris Tjeniste godvilligen for Penge persvaderer. — 6. Maa de deris Jagter, dubbelte og enkelte Sluffer, hvilke Sluffer indsettis i Skibene, som de til deris Reise behöver og om Sommeren her fra förer, paa Island eller hvor de det best befinder fri om Vinteren oplegge eller forvare, indtil de paa Grönland selver der til kan Leilighed opfinde eller bekomme, paa det de ei skulle nödis til sligt med Pericul og stor Umag frem og tilbage at före. — 7. Maa de udi forne vort Land Island fri indkjöbe og udföre hvis Qveg de der for billig Verd kan bekomme og til Grönlands Besetning fornöden gjöris.

Reskript til Befalingsmand Henrik Bjelke, ang. Lovbydelse af Jordegods, m. v. Khavn 25. April 1652. — Norske Tegn. VIII, 407; M. Ket. III, 45. — Uddrag. 25. April.

Frederik den Tredie &c. V. S. G. T. — — Eftersom Sysselmanden Hagen Gislesen sig beklager, hans Brodersön Hagen Björnsen og Sigvort Hagensen, som haver egtet hans Broderdatter, sig skal understaa, imod den islandske Loug, deris Jordegods til Fremmede at selge og afhende for andet ringere Jordegods og Lösöre, förend de hannem, som deris neste Slegt og Arving paa Fædernesiden, det tilbjuder, da bede vi eder og naadigst ville, at (1) fornefnte Hagen Björnsen og Sigvort Hagensen til-

1652. holder, at de retter sig her udinden efter Islands Lougen,
25. April. og hannem först deris Jordegods tilbjuder, förend de det til nogen fremmede afhender, eftersom dog forbemeldte Gods efter hans Beredning skal have fuldt hans Slegt én efter anden over 100 Aar. Dat. Hafniæ den 25. Aprilis Anno 1652.

12. Mai. **Reskript til Befalingsmand Henrik Bjelke, ang. Hospitalernes Indtægter, samt Christfæ-Jorder. Khavn 12. Mai 1652.** — Publiceret og indfört i Althingsbogen 1652, Nr. 11; Norske Tegn. VIII, 416 b; M. Ket. III, 49; Finn. Joh. Hist. Eccl. Isl. III, 460—461.

Frederik den Tredie &c. V. S. G. T. Eftersom vi af eders underdanigste Erklering naadigst erfarer: Stenderne paa vort Land Island at have gjort adskillige Forslag til Hospitalernis Indkomstis Forbedring sammesteds, nemlig först, at hvis overflödig Inventaria ved Klosterne findis, som der fra kunde mistis, der til maatte tilleggis, da ville vi naadigst at I med Flid skal forfare, hvor megit af fornefnte Klosters Inventarier uden dets Skade der fra kan mistis, og siden eders underdanigste Erklering derom udi voris Cancellie indskikke, at vi os siden derpaa videre kan vide at resolvere. — Ville og derhos naadigst, at I eder med Flid skal erkyndige om adskillige Jorder der paa Landet, som udi forrige Tider til de Fattige skal vere given og kaldis Christferd-Jorder, at dermed siden kan vorde forholden efter forrige naadigst gjorde Anordning. Her foruden ere vi naadigst tilfreds, at hvis Almisser og Foræringer af Ind- og Udlendiske til for^no Hospital godvilligen givis, dertil maa indsamlis og til de Fattiges Underholdning anvendis, saavel som hvis udgivis der paa Landet for Egteskabs Tilladelse udi tredie Led, dog at altid herefter som tilforn derpaa sögis og begjeris först voris naadigste Bevilgelse og Tilladelse. Dersom og herefter neste Venner, som efter Lougen dennom paarörende forarmede Mennisker forsörge bör, derfor udi Penge noget vil udgive, skal det dennom vere tilladt, og de der med,

som rette Hospitalslemmer ere, udi Hospitalerne indtagis. 1652.
Over dette ere vi og naadigst tilfreds, at hvis Accidentia, 12. Mai.
som for Forligelsemaal og andre saadanne Sager falde
kan, til de Fattige maa forvendis, dog os og Kronen
voris Rettighed efter Lougen herudinden forbeholden, paa
det og dermed desto rigtiger kan tilgaa, da skal Syssel-
manden, som fornefnte Penge indkrever, for sin Umage
deraf nyde den tredie Part, og de to övrige Parter komme
Hospitalet og de Fattige til Beste. Dermed &c. —
Skrevet paa vort Slot Kjöbenhaufn den 12. Maji 1652.

Reskript til Befalingsmand Henrik Bjelke, ang. Hospitalsgaarde m. v. Khavn d. 12. Mai 1652. — Publiceret og indfört i Althingsbogen 1652, Nr. 10; Norske Tegn. VIII, 418; M. Ket. III, 50; F. Joh. Hist. Eccl. Isl. III, 461. 12. Mai.

Frederik den Tredie &c. V. S. G. T. Eftersom vi af Eders underdanigste Erklering naadigst erfarer, en Jord udi hver Fjerding til Hospitalet for spedalske og vanföre Mennisker der paa Landet, efter voris forrige naadigste Tilladelse, af Geistlige saa vel som Verdslige (at vere udlagt), nemlig: udi Östfjerding udi Kirkeboe Klosters Sogn: Hörgisland paa Sidu; udi Sudfjerding paa Grimsnösse: Klosterhole; udi Vesterfjerding udi Setberges Kirkesogn: Eyre udi Eyrarsveit; udi Nordfjerding udi Eyefjord: Mödrufeld — da ere vi og naadigst tilfreds, at fornefnte Jorder der til maa anvendis. Ville og derhos naadigst, at herefter af Bisperne og Laugmendene udi hver Stigt paa vort Land Island en from og skikkelig Maud skal forordnis, af og i settis naar Behof gjöris, som med fornefnte Hospital og des Indkomme kan have tilbörlig Indseende, saa det ret anvendis til fattige og nödtörftige Menniskers Underholdning. Og skal fornefnte Forstandere aarligen for den visse og uvisse Indkomst, Indtegt og Udgift, tiltenkt vere at gjöre fornefnte Bisper og Lougmendene udi hver Fierding Regnskab; og maa hannem for fornefnte hans Tjeneste og Umage noget til Lön af dennem tilleggis, og der-

1652. 12. Mai. foruden saa lenge han fornefnte Hospital vel forestaaer vere fri for Landgildes Udgift. Dermed &c. — Skrevet paa vort Slot Kjöbenhaufn den 12. Maji 1652.

29. Juni. **Althings-Dom** ang. tiltrædende **Leieres Ret til Jorden. 29. Juni 1652.** — Efter J. Erichsens Samling af Althingsböger i det kongelige Bibliothek, 1652, Nr. 5.

Anno 1652 þann 29. Juni á Öxarárþíngi var upplesinn dómur í lögrèttu, útnefndur af Birni Gíslasyni á Saurbæjar þíngi á Hvalfjarðarströnd anno 1652 þann 18. Mai, í hverjum dómi dæmt er, að engum sè rètt, þeim er frá jörðu fer, tún eður töðuvöll að beita, eptir það sá sem til jarðar kemur hefir í rèttan tíma á túnum unnið, og hann rèttilega mega verja túnið fyrir hinum og hins peníngum, að skaðlausu. Var þessi dómur samþykktur af lögmönnum og lögrèttunni.

30. Juni. **Althings-Beslutning** om **Indtægter til Hospitalerne. 30. Juni 1652**[1]. — Efter J. Erichsens Samling af Althingsböger i det kongelige Bibliothek, 1652, Nr. 14.

Um hospítala tillag varð lögmaðurinn Árni með sínum lögrèttumönnum samþykkur almúgans vegna, að af hverju skipi sem gengur til sjós af allra hlut sem á því róa, skyldi gjör að árlega einn stöku hlutur fyrnefndum fátækum til handa einn dag í vertíð á vetur í Sunnlendinga fjórðúngi og í Vestmannaeyjum og allt austur að Horni, á þann næsta dag sem róið verður eptir Maríumessu á lángaföstu, og nokkuð aflast. En frá Horni og norður til fjórðúngaskipta, þar sem mest er vertíð á sumar, gefist aukahlutur af hverju skipi eður bát, er til sjós gengur, næsta dag eptir Jacobsmessu[2], og taki formaður hvers skips þann hlut til vöktunar og verkunar, hafi sjálfur lausúngina fyrir sitt ómak, en skili bolfiskinu í vertíðar lok, og hospítalsins umboðs-

[1]) see 30. Juni 1653; Fr. 27. Mai 1746.

[2]) 6. Juli 1678; 3. Juli 1679.

maður til skikki trúan mann að taka þessa hluti saman í hverri veiðistöðu fyrir tilbærilegt kaup — þessu hèr fyrir ofan skrifuðu urðu ekki fullkomlega játsa Torfi Erlendsson og Gísli Brynjólfsson. — 1652. 30. Juni.

Í öðru lagi um þá fátæka, sem koma í hospítalinn, og ekki eiga annan forlagseyri nè framfæri en hreppana, þá sèu hrepparnir skyldugir að leggja þeim eins árs forlagseyri, sem er 3½ hundrað fyrir karlmann en 2½ hundrað fyrir konu, og takist ekki framar úr hospítalnum, sem þar eru rèttilega inn komnir. Ef þeir vanfæru eiga nokkuð til sjálfir, þá leggist það með þeim til hospítalsins. Item ef dæmdir ómagar koma þar inn, þá leggi þeirra frændur, sem þá eiga eptir lögum fram að færa, með þeim fullan forlagseyri, eptir því sem þeir koma sínu kaupi við hospítalsforstandarana. Landskuldir sem gjaldast eiga eptir þær jarðir, sem fátækum heyra til, meðtaki í næstu fardögum hospítalanna forráðamenn.

Althings-Beslutning om Hospitalslodder. 30. Juni 1653.

1653. 30. Juni.

— Efter J. Erichsens Samling af Althingsbøger i det kongelige Bibliothek, 1653, Nr. 23.

Anno 1653 þann 30. Junii á Öxarárþíngi var samþykkt af lögmanninum Magnúsi Björnssyni og hans lögrèttumönnum, að aukahlutir gjörðust um Vestfirðínga fjórðúng, hospítalinu þar til nytsemdar, sem hann í fyrra[1] var gjörður um Sunnlendínga og Austfirðínga fjórðúng, nema tíminn um Breiðafiörð og Vestfirði hlýtur að dispenserast eptir háttalagi fiskilagsins, og biskupinn í sinni visitatiu fullmegtugur með góðra manna ráði það að ákveða. — Ábúendur þeirra jarða, sem verstöðurnar undir liggja, skulu þann hlut meðtaka og vakta, þar til hospítalsins umboðsmaður gjörir ráð fyrir, og hafa höfuð og slóg fyrir starfið, en fyrir Jökli standi um tíma og geymslu sem fyrir sunnan var ályktað í fyrra. Á Mýrun-

[1]) 30. Juni 1652.

1653. um skikki biskupinn tíma og geymslumenn með kunnugra
30. Juni. manna ráði.

30. Juni. **Reskript til Befalingsmand Henrik Bjelke, ang. Salg af Jordqvilder og Jordegods. Khavn 30. Juni 1653.** — Norske Tegn. IX, 99 b; M. Ket. III, 56.

Frederik den Tredie &c. V. S. G. T. Vider, at vi naadigst er tilfreds, at I de Ombuds-Leiekjör, som I underdanigst formener endeel af Gaardene paa vort Land Island at vere med forsat, dennem til Forskaansel maa lade selge, dog at de af uvillige Mend vorder vorderede, og os derefter til Regnskab föres. — Dersom og nogen sig angiver voris og Kronens Gods der paa Landet at ville kjöbe og sig til forhandle, da haver I os det at tilkjendegive, hvor efter vi os naadigst siden ville vide at resolvere. Dermed &c. Hafniæ den 30. Junii 1653.

1654. **Althings-Beslutning ang. Hospitalslemmers**
1. Juli. **Underholdning. 1. Juli 1654.** — Samling af Althingsböger ved Landfoged Skuli Magnusson i Thottske Samling Nr. 1286 Fol. (Althingsbog 1654, Nr. 9).

Anno 1654 þann 1. Julii var ályktað af lögmönnum og lögrèttumönnum, sem við voru staddir, um þá vanfæru og spitelsku menn, sem svo væri þúngir að þeir þyrfti annara þjónustu með, og annar þyrfti þar til að haldast þeim að þjóna, skyldi þar til ætlast tvöfaldur forlagseyrir fyrir þann veika. En þeir sem lèttari eru, og sèr sjálfir þjóna að miklu leyti, skal metast af sýslumanni og öðrum góðum mönnum þeirra forlagseyris skamtur, hvort sem þeir eru lèttir eða þúngir.

1. Juli. **Althings-Resolution ang. Erlæggelsen af Mandtalsfisk. 1. Juli 1654.** — Samling af Althingsböger ved Landfoged Skuli Magnusson, i Thottske Saml. Nr. 1286 Fol. (Althingsbog 1654, Nr. 10).

— — Var ályktað af lögmönnum og lögrèttumönnum um manntalsfiska, að þá gjaldi þeir alleinasta sem

koma til sjóróðra úr öðrum sýslum, en lögmenn og lögréttumenn þóttust ekki magt til hafa það uppá þá að leggja, sem gjalda sinn skatt og skyldur innan sýslu, framar en hvað hver vill sjálfur gefa; hvað hið sama samþykkti erligur og velforstandigur lènsherrans fullmektugur Thomas Nikulásson, að tillögðu: hvar sem gjaftollur gefst þar gefist ekki manntalsfiskur innan sýslu. 1654. 1. Julí.

Reskript til Befalingsmand Henrik Bjelke, ang. Hospitalernes Indtægter. Flensborghus 9. Mai 1655. — Original i Stiftamts-Archivet i Island, A. 105, publiceret og indfört i Althingsbogen den 30. Juni 1656 (Althb. 1656, Nr. 1); ligeledes bekjendtgjort i Skalholt Stifts Synodalforsamling 1656. Norske Tegn. IX, 304 b; M. Ket. III, 59. 1655. 9. Mai.

Frederik den Tredie &c. V. S. G. T. Eftersom vi naadigst erfarer den farlig og smitsom Syge Spedalskhed sig paa adskillige Steder paa vort Land Island at skal udsprede, hvorfore vi til saadane sjuge og befengte Fattige naadigst forordnet haver fire af vore og Kronens Jorder der paa Landet til Hospitaler, udi Forhaabning at Landfolket self videre til bemeldte Hospitalers Underholding af christelig Medlidenhed hver efter sin Evne og Formue noget godvilligen skulle contribuere, da vi dog der tvertimod erfare, en stor Deel af den gemene Mand sig dertil uvilligen at skal lade befinde. Thi bede vi eder og naadigst ville, at I med Bisperne og Lougmendene, samt 24 af de beste Mend fra adskillige Steder der paa Landet, overlegger og den Anordning gjörer, hvorledis at enhver af Almuen der paa Landet noget pro quota aarligen kan paaleggis til fornefnte Hospitalers Underholding at udgive, hvorpaa siden voris naadigste Ratification videre kan sögis. Dat. Flensborghus den 9. Maji Anno 1655.

Gavebrev paa endeel af Gaarden Drápuhlíð til Helgafell Kirke og de Fattige. Helgafell 14. Septembr. 1655. — Efter en af Arne Magnusson 14. Sept.

1655. efterseet Afskrift i den arnamagn. Samling, af Originalen paa
14. Sept. Pergament, som fandtes i Skalholt.

Anno 1655, 14. Septembris, að Helgafelli í Helgafells sveit, vorum vèr eptirskrifaðir menn: Teitur Torfason, Jón Jónsson að Oddgeirshólum lögrèttumaður, Jón Jónsson hospítals-forstandari að Eyri, Oddur Eyjólfsson, Þorleifur Árnason, Jón Vigfússon og Helgi Hallsson viðstaddir, heyrðum orð en sáum handsöl þessara manna, af einni álfu biskupsins meistara Brynjólfs Sveinssonar vegna Helgafells kirkju, en þeirra heiðarlegra sæmdarhjóna, sera Þorláks Bjarnasonar, prófasts í Snæfells sýslu, og hans erlegrar ektakvinnu Ólufar Guðmundsdóttur af annari, að þau bæði sæmdarhjón, sera Þorlákur og Óluf, gáfu nú almáttugum guði til lofs og dýrðar, og hans heilaga orði og þjónustugjörð orðsins til eflíngar undir Helgafells kirkju til eignar; en eptirkomandi kennimönnum til Helgafells kirkju þjónandi til uppheldis nota og landskyldar aftekta, xxv^{c} í jörðunni Drápuhlíð, liggjandi í Helgafells sveit og kirkjusókn, æfinlega undan sèr og sínum erfíngjum, undir Helgafells kirkju og henni þjónandi kennimenn og þeirra eptirkomendur, tilkomandi presta að Helgafelli, hvort fyrir sig og bæði til samans fullkomlega í allan máta, í fullkomlega löggjöf, með öllum þeim gögnum og gæðum, sem fyrskrifuðum xxv^{c} í Drápuhlíð fylgja, fylgt hafa og fylgja eiga að fornu og nýju; þó svo, að þau skildu sèr umráð og uppheldi af þessari gjöf, meðan þau lifði bæði eður annað þeirra, en þar eptir skyldi hún af þeirra erfíngjum frí og frjáls falla til kirkjunnar, sem fyrskrifað er. — Item tilskildu þau, að v kúgildi, sem þar skyldu með vera, skyldi í umsjón og ábyrgð prestsins að Helgafelli, svo aldrei úr fèlli, en fátækir guðs ölmusumenn í Helgafells sveit skyldu þau eignast, og árlegar leigur af þeim upp bera í rèttan tíma að Michaelismessu, refjuog undansláttarlaust æfinlega.

Uppá alla þessa gjöf og gjörníng höfðu fyrskrifuð sæmdarhjón sera Þorlákur og Óluf fullkomleg handsöl við biskupinn, meistara Brynjólf Sveinsson, að svo stöðugt og

óbrigðanlegt standa skyldi, sem fyrskrifað er, Helgafells kirkju, prests og fátækra vegna, hvar fyrir biskupinn þeim báðum alúðlega þakkaði, óskandi þeim aptur þúsundfaldrar guðs náðar og blessunar til lífs og sálar fyr og síðar. — Og til sanninda hèrum setti sera Þorlákur Bjarnason sína handskrift hèr undir, ásamt oss fyrskrifuðum vottum, er allt þetta sáum og heyrðum, setjandi vorar handskriftir hèr að neðan, til fullkomlegrar staðfestu og sanninda vitnisburðar uppá allt áðurskrifað, sama stað, ár og dag sem fyrskrifað er, setjandi hèr enn framar allir ásamt sín innsigli undir. 1655. 14. Sept.

[1]Brynjólfur S. s. R. e. h.[2]

Teitur Torfason egin hönd. Jón Jónsson eg. h.[3]

Jón Jónsson m. e. h. Oddur Eyjólfsson m. e. h.

Þorleifur Árnason m. e. h. Jón Vigfússon m. e. h.[4]

Udenpaa Brevet: Anno 1669 þann 1. Julii í lögrèttu á Auxarár þíngi var þetta brèf upplesið og auglýst, með 6 heilum og hángandi innsiglum.

Sigurður Jónsson eg. h. Thorleifur Kortsson m. e. h.

Páll Gíslason m. e. h.

Gavebrev paa Gaarden Hamar til Fattige i Hunavatns Syssel. 15. Februar 1656. 1656. 15. Febr.

— Gavebrevet er udstedt af Sysselmand Guðmundur Hákonarson paa Gaarden Hamar i Svínavatns-Rep, Dyrhed 30 Hundr., Landsk. 1 Hundr., Qvilder 6, (efter Jordebogen af 1696 og 1760; efter Arne Magnussons Jordeb. 1702 og Udkastet af 1802 er dens Dyrhed kun 20 Hundr., Landsk. 110 Alen, Qvilder 5; 1829

---

1) Navnene skrevne paa Brevets pliea, og Seglene hængende paa Remme hvert under det tilsvarende Navn.

2) Hverken Giverens Navn eller Segl havde været sat under Brevet, men den dertil bestemte Plads og Remmen stode ledige.

3) Denne Mands Segl havde aldrig været sat under Brevet.

4) Helgi Hallssons Navn og Segl havde aldrig været sat paa, men Remmen hængte lös.

1656. angiver Sysselmanden Dyrheden til 20 Hundr., Landsk. 105
15. Febr. Alen, Qvilder 1½). Afgiften tilfalder alle Sysselets 12 Repper. Jorden staaer under Sysselmandens Opsyn, og oppebærer han derfor endeel af Afgiften; jevnf. Johnsens Jarðatal S. 237.

1657.
21. Mai. **Reskript til Befalingsmand Henrik Bjelke, om Forfattelsen af en Jordebog, samt at hver Sysselmand skal boe inden sit Syssel.** Khavn **21. Mai 1657.** — Publiceret og indfört i Althingsbogen 1658 (Althingsbog 1658, Nr. 1) og paany 1668, tredie Gang 1682; Norske Tegn. X, 37; M. Ket. III, 65.

Frederik den Tredie &c. V. S. G. T. Vi bede eder og naadigst ville, at I tilholder Sysselmendene paa vort Land Island, at de under deris Syssels Fortabelse hver udi sit Syssel strax lader forfatte en rigtig og fuldkommen Jordebog paa alt hvis Jordegods som findis udi hvert Syssel, vere sig af vort og Kronens Gods, saasom Kloster- og Ombudsjorder, eller og af Domkirkernis eller andre Kirkers Jorder, item ogsaa Odels og Böndergods, hvem samme Jorder tilhörer, hvor dyre de ere, hvor höie Landskyld af dennem gaar, og hvor mange Leieqvilder med hver Jord fölger, hvilken Jordebog de til Fougden paa forne Land skal overlevere, at der efter siden en fuldkommen Jordebog kan forfattis.

Disligeste, at I alle Sysselmendene alvorligen tilholder, at de verer tiltenkt enhver at boe udi sit Syssel, til des bedre at betjene den gemene Mand ved Loug og Ret, og voris og Kronens Tjeniste efter denne Tids Leilighed at befordre, under deris Syssels Fortabelse, hvem det ikke efterkommer, og derforuden at straffis som vore Forordningers Overtredere. Dermed &c. — Skrevet paa vort Slot Kjöbenhafn den 21. Maji 1657.

30. Juni. **Althings-Resolution ang. Tiende-Ydelse af Fattiges Jorder. 30. Juni 1657.** — J. Erichsens Samling af Althingsböger i det kongelige Bibliothek; Skule

Magnussons Althingsböger i Thottske Saml. Nr. 1286 Fol. (Althingsb. 1657, Nr. 8). 1657. 30. Juni.

Anno 1657 þann 30. Juni kom Jón Jónsson á Svínavatni í lögrèttu, og bað lögmennina álits og góðra ráða um tíund eða tíundir á þeirri xx° jörðu Hamri á Ásum, er sá heiðursamlegi höfðíngsmann Guðmundur Hákonarson hafði gefið til fátækra í Húnavatns sýslu[1]. — Þótti lögmönnum og lögrèttu jörðin verða að tíundast öllum tíundum, svo hèðan af sem híngað til, og hreppstjórar þar í sveit ráðstafi jörðunni fátækum til gagnsmuna.

Aabent Brev om Ophævelsen af det hundredste Kjöb. Khavn 6. Juni 1658. — Publiceret og indfört i Althingsbogen 1659, Nr. 1; ligeledes bekjendtgjort i Skalholt-Stifts Synodalforsamling 1659. Norske Reg. 10, 100; M. Ket. III, 68. Communication til det islandske Compagnie s. D. (Norske Reg. 10, 101; M. Ket. III, 67). 1658. 6. Juni.

Vi Frederik den Tredie &c. helse eder vore kjere troe Undersaatter og Indvaanere paa vort Land Island evindelig med Gud og vor Naade. Vider at vi efter det islandske Compagnies her i vor Kjöbsted Kjöbenhafn underdanigste Anmoding og Begjering naadigst haver bevilget og tilladt, at det hundredste Kjöb[2], som imellem eder og bemeldte islandske Compagnie hidindtil haver verit brugeligt, udi nerverende Aar maa vere ophevet, efter voris derpaa til bemeldte Compagnie udgivne Bevillings videre Formelding. — — — — Befalendes eder Gud. Givet paa vort Slot Kjöbenhafu den 6. Juni 1658.

Bevilling for Henrik Jensen paa Handel i Island. Khavn 21. Marts 1660. — Norske Reg. 10, 165 b; M. Ket. III, 70. 1660. 21. Marts.

Vi Frederik den Tredie &c. G. A. V. at eftersom os elskelig Henrik Jensen, Indvaaner udi vor Kjöbsted Kjö-

[1]) jfr. Althingsb. 1660, Nr. 17.

[2]) Fr. 16. Dec. 1619.

1660. benhafn for os underdanigst haver tilkjendegivet, at han
21. Marts. i nerverende Foraar og Sommer paa eget Eventyr agter at forskaffe vore kjere troe Undersaatter paa vort Land Island Tilförsel af nödtörftigste Vare, saa vidt mueligt ske kan, og til den Ende af det islandske Compagnie bevilget fire Haufne vesten paa Landet at beseigle, efter som af Compagniet dette Aar ingen Skibe derpaa skal vere udredde. Da eftersom nerverende besverlig Krigstilstand forbindrer, at de Vare, som til Landet behöves, ikke fra forige sedvanlig Steder kan blive udskibet, men paa fremmede Steder maa söges, og ved höi Priis indkjöbes, og derudover foraarsages saadant udi Afhandlingen at have udi Agt. Thi byde vi voris Landsfoged, Laugmand og Vester-Syslemand, som paa vore Vegne i fornefnte Island paa fornefnte Steder haver at byde og befale, at I bemeldte Henrik Jensens Kjöbmand og Fuldmegtig, som i saa Maader til Landet vorder forskibet, fordrer i alle Maader til det Beste, sin Handel med Indvaanerne ubehindret at fortsette, saasom han med dennem best kan eens vorde, saa vel som andre fremmede Handlere at afverge, som hannem Skade og Indpas imidlertid og indtil han sin fulde Lading bekommer, tilföie kunde, saasom forsvarlig eragtes kan, om han foraarsages i Fremtiden sig over nogen at besverge, som hannem her udi hindrer. Givet o. s. v. Hafniæ d. 21. Martii 1660.

16. April. **Bevilling** for **Hans Nansen**, paa **Handel i Island.** Khavn **16. April 1660.** — Norske Reg. 10, 170; M. Ket. III, 71 (med Dat. 6. April). — Denne Bevilling, som lyder paa Öefjord, Hofsos og Skagestrands Havne, er næsten ordlydende som Henrik Jensens.

28. Mai. **Bevilling** for **Hans Söffrensen** og **Jens Böysen** paa **Handel paa Vapnafjord.** — Norske Reg. 10, 181; M. Ket. III, 72. Uddrag.

Vi Frederik den Tredie &c. G. A. V. at vi — — tillader, at Hans Söfrensen Borgemester i Christianshafn

og Jens Böyssen voris Tolder her i vor Kjöbsted Kjöbenhafn, med deris Interessenter, maa denne ene Gang paa deres egen Eventyr beseile Vapnefiords Havn i vort Land Island, og der de Vare, som de did henföre lader, ved deres Fuldmegtige, eftersom han med Indvaanerne best kan komme overeens, afhende og selge lade, hvorimod de skal tiltenkt vere, de Vare, som de der igjen bekommendis vorder, efter egen Erbjudelse her til Staden og ingen andensteds före og opbringe lade. Givet &c. Hafniæ den 28. Maji 1660. 1660. 28. Mai.

Bevilling for Jonas Trellund paa **Hvalfangst** m. v. Khavn **18. Juli 1660.** — Publiceret og indfört i Althingsbogen 1661. Norske Reg. 10, 197; samtidig verificeret Copie i Stiftamts-Archivet i Island, A. 105; M. Ket. III, 72—74. — Bevillingen gaaer ud paa at tillade ham i 20 Aar Hvalfangst og andet Fiskerie under Island, «een Miil eller halvanden nærmere eller videre fra Landet, eftersom han det beqvemmeligst og best eragter»; at söge hvilkensomhelst Havn for Storm og andre Tilfælde; at han «ved en eller anden Havn, som ved Grundefjord, Hafnefjord eller andensteds, hvor han det beqvemmeligst eragter, Huse maa lade opbygge til Fisk, Tran, Hvalfiskborder, Fiskeredskab og andet derudi at accommodere og forvare, samt sine Jalauper, Baade, Skibe og anden Fiskefartöi derhos at salvere»; fremdeles at kjöbe og hente Rafn (Rogn). Derimod forbydes ham at drive Handel uden Lensmandens eller vedkommende Privilegiehaveres Tilladelse, under Straf af Varenes Confiscation, men dog uden denne Bevillings Fortabelse. For Bevillingen skulde betales 2000 Rdlr. in specie i 5 Terminer, hvert 4de Aar 400 Rdlr. — Laugmænd, Fogder og Sysselmend beordres til at tilholde Indbyggerne at hjelpe hans Folk for billig Betaling. 18. Juli.

Bevilling for Jonas Trellund, at **kjöbe Fiske-Rogn** i Island. Khavn **14. Aug. 1660.** — Publiceret og indfört i Althingsbogen 1661; Norske Reg. 10, 209; samtidig verificeret Copie i Stiftamts-Archivet i Island, A. 105; M. Ket. III, 74. — Bevillingen lyder paa 20 Aar, og kvitteres han tillige for Forudbetaling af to Terminer af Ge- 14. Aug.

1660. 14. Aug. byhret, idet hele 2000 Rd., hvorfor ham sikkres Privilegiet paa 8 Aar.

1661. 8. Marts. **Bevilling** for Johan Steenkull med Interessenter, **paa Handel i Island.** Khavn 8. Marts **1661**. — Norske Reg. 11, 46; M. Ket. III, 79. — Denne Bevilling, som lyder paa **Baadsand, Ref, Stappen, Isefjord** og **Dyrefjord**, er næsten ordret som Henrik Jensens af 21. Marts 1660.

23. Marts. **Bevilling** for Borgemester Hans Söffrensen, at handle **paa Holmens Havn.** Khavn 23. Marts **1661**. — Norske Reg. 11, 46 b; M. Ket. III, 80. — Samme Dag er udstedt en ligelydende Bevilling for Hans Klaumann og Medconsorter, at handle paa **Patriksfjord** og **Bildal.**

30. Marts. **Bevilling** for Borgemester Hans Nansen med Interessenter paa **Handel i Island.** Khavn d. 30. Marts **1661**. — Norske Reg. 11, 51; M. Ket. III, 80. — Bevillingen, som lyder paa **Örebakke, Keblevig, Vapnefjord, Husevig, Öefjord, Kumbervaag** med **Grönnefjord** og **Stykkesholms** Havner og hosliggende Rivierer og Öer, er overeensstemmende med de her næst foran anförte.

3. April. **Bevilling** for Erik Lauritzsön paa **Handel i Island.** Khavn 3. April **1661**. — Norske Reg. 11, 56; M. Ket. III, 80. — Bevillingen, som lyder paa **Skagestrands, Rutefjords**[1] og **Reikefjords** Havner, er ligelydende med de foregaaende. — Samme Dag er lignende Bevilling udstedt for Tomis Jensen, at handle paa **Hofsos.**

4. April. **Bevilling** for General-Bogholder Johan Steenkul og Medinteressenter **paa Handel i Island.** Khavn 4. April **1661**. — Norske Reg. 11, 55; M. Ket. III, 80. — Bevillingen er som de foregaaende, og lyder

[1]) d. e. Borðeyri.

paa Bergefjords[1] Havn, «som han agter ved sin Fuldmægtig Jörgen Kier at lade beseigle». 1661. 4. April.

Bevilling for Söffren Pedersen paa **Handel** i **Island.** Khavn 26. April 1661. — Norske Reg. 11, 58b; M. Ket. III, 80. — Bevillingen lyder paa «**Havnefjords** Havn og des hosliggende Revierer og Öer», og er som de foregaaende. 26. April.

Reskript til Statscollegium, at undersöge det **islandske Compagnies Besværinger.** Khavn d. 28. April 1661. — Siell. Tegn. XXXVI, 115. 28. April.

Frederik den Tredie &c. V. S. G. T. Eftersom det islandiske Compagnie sig besverger over nogle Bevillinger, som os elskelig Hans Pedersen Blad &c. saa og Jonas Trellund &c. efter underdanigst Ansögning have erholdet til at segle og handle paa Island, formenende sligt Compagniets Participanter til Skade og de dem af os naadigst confirmerte Privilegier præjudicerlig at vere, saa som hosföiede Supplication videre indholder: Da er voris naadigste Villie og Befalning, at I denne Sag for eder tager, og os om des Beskaffenhed (efter at I den tilforne tilbörligen forhört og examineret have) underdanigst Relation gjöre. Dermed &c. Hafn. 28. April 1661.

Reskript til Hans Nansen, at **möde i Statscollegio** paa det islandske Compagnies Vegne. Khavn 28. April 1661. — Siell. Tegn. XXXVI, 115 b. 28. April.

Frederik den Tredie &c. V. G. T. Eftersom vi naadigst haver anbefalet udi Morgen udi voris Statscollegio at lade foretage det islandiske Compagnies Besveringer over nogle Bevillinger Hans Pedersen Blad og Jonas Trellund erholdt haver, da er voris naadigste Villie og Befalning, at I paa Compagniets Vegne til samme Tid

[1]) d. e. Berufjörð eller Djúpavog.

1661. tilstede möder og foregiver hvis I derudi fornöden eragter. Dermed &c. Hafn. 28. April 1661.
28. April.

11. Juni. **Commissorium** til Herr Hannibal Sehested, Jörgen Bjelke, Theodorus Lente og Christoffer Gabel, at **bilægge en Sag** mellem det islandske Compagnie og Trellund. Khavn **11. Juni 1661.** — Siell. Tegn. XXXVI, 135.

Frederik den Tredie &c. V. S. G. T. Eftersom der begiver sig Irring og Tvistighed mellem det islandiske Compagnie her i vor Kjöbsted Kjöbenhafn og Jonas Trellund af Amsterdam, anlangende nogle ham givne Privilegier der under Landet, saa haver I Compagniet at anbefale: de af dens Middeler to eller tre Fuldmagt giver af dens seneste Bevinthebber samt af Participanterne paa deres Vegne fuldelig at gjöre og lade, og dem, samt bem[te] Trellund for eder at kalde, gjörendes eders Flid til, om muligt er, paa voris naadigste Ratification saadan endelig Slutning og Accord imellem bemeldte Compagnie og ham at treffe, med saadan billig Moderation, saa at Compagniens Ruin saa vel som hans Fordervelse kan forekommis og forhindres; hvis I og i saa Maader forrettendis vorder, det haver I til Parterne under eders Hender og Zigneter at give beskrevet. Dermed &c. Hafn. 11. Junii 1661.

6. Juli. **Bevilling** for Hans Nansen paa **direkte Udförsel** fra Island. Khavn **6. Juli 1661.** — Norske Reg. 11, 74 b; M. Ket. III, 82.

Vi Frederik den Tredie &c. G. A. V. at eftersom ingen Udredning i denne besverlige Tid herfra dette Aar haver kundet skee til vort Land Island at beseigle, som sedvanligt er, da, paa det at for[ne] vort Land Island nogenledis kunde vorde forsjunet, haver os elskelig Hans Nansen, Præsident og Borgemester udi vor Kjöbsted Kjöbenhafn, med sine Interessenter sig paataget nogle

Hafner der paa Landet med tre Skibe at lade beseigle, hvorpaa Svend Mortensen, Daniel Stratmand og Jacob Mörch ere Skippere. Thi haver vi, efter hans underdanigste Ansögning og Begjering, naadigst bevilget og tilladt, saa og her med bevilger og tillader, at forne tre Skibe maa uden Nogens Forhindring losse deris Varer hvor forne Hans Nansen og Interessenterne sjunis bedst og gafnligst vere, enten udi Holland, Hamborg eller andre Steder. Forbjudendis alle og enhver &c. Givet paa vort Slot Kjöbenhafn d. 6. Juli 1661. 1661. 6. Juli.

Commissorium til Greve Rantzou, Jörgen Bjelke, Theodorus Lente og Christoffer Gabel, at afgjöre i Mindelighed Sagen mellem det islandske Compagnie og Trellund. Hafn. d. 3. Augusti 1661. — Siell. Tegn. XXXVI, 172. — Dette Commissorium er ligelydende med det af 11. Juni d. A. 3. August.

Reskript til Statscollegium, at undersöge det islandske Compagnies Besværinger. Kliavn d. 22. Oktobr. 1661. — Siell. Tegn. XXXVI, 216 b. 22. Oktbr.

Frederik den Tredie &c. V. S. G. T. Eftersom det islandiske Compagnie sig beklager, at adskillige Personer dem stor Skade og Indpas gjörer i deris Handel, de dennom forundte Privilegier til merkelige Præjuditz, som I af indsluttede deris underdanigste Supplication videre kan see og erfare. Da er voris naadigste Villie og Befalning, at I udi voris Statscollegii Forsamling Parterne, enhver for sig, for eder fordrer, hvad de paa begge Sider til Angivelse og Forsvar have at forebringe flitteligen overveie, og derefter til voris naadigste videre Resolution os eders skriftlige underdanigste Relation og Betenkende lader tilstille. Dermed &c. Hafn. 22. Oktob. 1661.

1662. 5. Januar. **Reskript til Henrik Bjelke, angaaende hans Reise til Island. Khavn 5. Januar 1662.** — Siell. Tegn. XXXVI, 261.

Frederik den Tredie &c. V. S. G. T. Vider, at voris naadigste Villie og Befalning er, at I retter eders Leilighed efter udi tilkommendis Foraar eder til vore Lande Island og Feröe at begive, der voris naadigste Befalning videre at efterkomme. Dermed &c. Hafn. 5. Januarii 1662.

29. Januar. **Bevilling for det islandske Compagnie, at tage Varer til den islandske Handel fra hvilketsomhelst Sted de ville. Khavn 29. Januar 1662.** — Siell. Reg. 25, 252.

Vi Frederik den Tredie &c. G. A. V. at vi efter underdanigst Ansögning og Begjering, saa og af Henseende til de sidste udstandene besverlige Tider, saa vel som for andre vigtige Aarsagers Skyld, naadigst haver bevilget og tilladt, saa som vi og hermed bevilger og tillader, at det her i Staden (værende) islandiske Compagnie alene dette Aar maa gjöre hvis Udreding som til den islandske Seylatz for dennem saa vel som Islenderne kan fornöden eragtes, fra hvad Sted de Varene best kan bekomme. Givet &c. Hafniæ d. 29. Januarii 1662.

19. Febr. **Bevilling for Præsident Hans Nansen og Medinteressenter paa Handel i Island. Khavn 19. Februar 1662.** — Norske Reg. 11, 150; M. Ket. III, 147. — Bevillingen lyder paa **Örebach, Kibbelvig, Vapnefjord, Husevig, Öefjord, Kumbervog** med **Grönnefjord** og **Stykkesholms** Havne, og er næsten ligelydende med den under 30. Marts 1661 anförte. — Under s. D. er lignende Bevilling given Hans Pedersen Klein og Medinteressenter paa **Stappen**, og Johan Steenkull og Medinteressenter paa **Revet, Budenstad** og **Berefjord.**

3. Marts. **Commissorium for Grev Rantzau, Skatmesteren (Herr Hannibal Sehested), Cantzeler (Herr**

Peder Retz), Körbitz, Gabel, Müller, at höre og indkomme med Beretning om Trellunds Forslag. Khavn 3. Marts 1662. — Siell. Tegn. XXXVI, 282 b. 1662. 3. Marts.

Frederik den Tredie &c. V. S. G. T. Eftersom vi naadigst for got haver anseet de tilforne paa vort Land Island givne Privilegier at afskaffe og opheve, saa er voris naadigste Villie og Befalning, at I Jonas Trellund af Amsterdam, som ogsaa voris naadigste Bevilling haft haver, for eder fordrer, til at höre hans Begjering og Forslag, og os derom eders underdanigste Relation gjörer til videre naadigst Resolution. Dermed &c. Hafn. 3. Martii 1662.

Bevilling for Johan Steenkul og Medinteressenter, paa Handel i Island. Khavn. 5. Marts 1662. — Norske Reg. 11, 157 b; M. Ket. III, 147. — Bevillingen lyder paa Dyrefjords og Isefjords Havne, og er stemmende med de forhen udgivne af samme Slags. 5. Marts.

Forordning, hvorved det islandske Compagnie ophæves. Khavn d. 7. Marts 1662. — Siell. Reg. 25, 531; Original-Aftryk «Forordning om det islandske Compagnie», uden Trykkested; M. Ket. III, 83; Holberg Danm. Hist. III, 549. 7. Marts.

Vi Frederik den Tredie &c. G. A. V. at vi naadigst haver for got anseet, det hidindtil privilegierde islandske Compagnie, efter den Aarsag og Anledning samme Compagnie self dertil haver givet, aldelis at opheve, saa som vi det og tillige med alle andre serdelis Privilegier, som nogen af os hidindtil kan have erlanget, paa Island at handle eller seigle, hermed aldelis opheve, saa at Udredningen herefter skal skee her fra bemeldte voris Residentz-Stad Kjöbenhafn alene, af dennem som derudi ville participere, naar et nyt Compagnie igjen vorder oprettet, dog at hvis dennem udi nerverende Aar fra dette vort Brefs Dato at regne, enten allerede bevilget

1662. er, eller her efter ved sær Pas at did seigle bevilget
7. Marts. vorder, ved Magt bliver. Hvor efter alle og enhver som vedkommer sig haver at rette og forholde. Givit paa vort Slot Kjöbenhafn den 7. Martii Anno 1662.

24. Marts. **Missive til Indbyggerne paa Island og Vestmannöerne, angaaende Arvehyldingen. Khavn d. 24. Marts 1662.** — Canc. Arch. Concept i Missiver 1645—1800; Norske Tegn. XI, 67; M. Ket. III, 85; Rubr. hos Fogtm. I, 71; udfærdiget i tre ligelydende Gjenparter.

Frederik den Tredie &c. helse eder alle vore kjere troe Undersaatter, Superintendenter, Laugmend, Provster, Prester, Sysselmend, Laugrettismend, Bönder og menige Almue, som bygge og boe over alt vort Land Island, samt Vespenöe, kjerligen og evindeligen med Gud og vor Naade.

Vi tvivler ikke paa den til voris kongelig Husis saavelsom vore Rigers og Landes Flor og Velstand sig strekkende, og ved Stendernis i voris tvende Riger Danmark og Norge eendregtig og frivillig Samtykke gjorde Forandring eder jo er bevist, nemlig, at voris tilforn verende Valrige er paa os og voris kongel. Husis Arvinger saa vel Mand som Qvindelinien til eet frit fuldkommen og evigt Arverige perpetuerit, til hvilken Ende vi med voris Posteritet for Arvekonge solenniter i bemeldte tvende Riger af samtlige Stendernis Deputerte ere blevne hyldet, haver derfor ogsaa for raadeligt og got befunden, den samme Hyldingseed ved voris dertil forordnede Fuldmegtige at ville med lige Solennitet af menige Landsens Indbyggere der paa vort Land Island tage lade til Althinget, som kaldis Exeraating, og dertil berammet den 30. Juni udi nerverendis Aar, til hvilken Ende vi haver afferdiget nerverende voris Commissarie, os elskelig Herr Henrik Bjelke til o. s. v. at skulle paa bemeldte Tid og Sted paa vore Vegne annamme Arvehyldingseden af menige Landsens Indbyggere. Thi er voris naadigste Villie og Befaling, at I retter eders Leilighed efter, hver Superintendent og Laugmand udi

egen Person, og af Skalholt Stift tolv Provster og Prester, hvoriblandt skal vere een af Vespenöe, item sex Provster og Prester af Hola Stift, med sig havendis Fuldmagt af de andre, alle Sysselmend udi egen Person, to Laugrettismend og to Bönder af hver Syssel, samt een af Vespenöe, med nöiagtig Fuldmagt af de Andre som hjemme blive, til forbemeldte Tid og Sted visseligen at möde tilstede, eders Arvebyldingseed at aflegge, saa og ved bem[te] voris Commissarie voris naadigste Villie og Mening ydermere at forfare, hvortil vi formoder at I alle, som vore kjere troe Undersaatter, eder godvilligen lader befinde, forsikkrendis eder mod saadan eders underdanige Hörsomhed paa al kongelig Gunst og Naade, thi haver I herudi ingen Forsömmelse at tage. Hafniæ d. 24. Marts 1662. 1662. 24. Marts.

Reskript til Henrik Bjelke, at reise til Island for at modtage Arvehyldingseden m. v. Khavn 25. Marts 1662. — Original i Stiftamts-Archivet i Island, A. 105; Norske Tegn. XI, 69 b; M. Ket. III, 87; Rubr. hos Fogtm. I, 72. 25. Marts.

Frederik den Tredie &c. V. S. G. T. Voris naadigste Villie og Befaling er, at I med de förste Skibe, som i dette Foraar begiver sig til vort Land Island, tilskriver Undersaatterne der sammesteds, at de lader af deris Middel forsamle og til stede möde paa Exeraa-thing den 30. Juni i nerverende Aar, paa hvilken Dag vi haver berammet voris Arvehyldingseed af dennem at afleggis.

Saa og er voris naadigste Villie og Befaling, at I gjör den Anordning der paa Landet, at Falke bliver fangen og Æderdun samlet, saa vidt mest bekommis kan. Dermed &c. Skrevet paa vort Slot Kjöbenhafn den 25. Martii 1662.

Reskript til Jonas Trellund [og Hans Nansen], at indkomme med Plan til et nyt islandsk 30. Marts.

1662. **Compagnie.** Khavn 30. Marts. 1662. — Siell.
30. Marts. Tegn. XXXVI, 302 b; Rubr. hos Fogtm. I, 72.

Frederik den Tredie &c. V. G. T. Eftersom vi det hidindtil i denne voris Residentzstad priviligerte islandske Compagnie nyligen ophevit haver, og vi et nyt igjen her sammesteds i dets Sted at lade stifte naadigst sindet ere, da er voris naadigste Villie og Befalning, at du et udförlig Opsett til voris naadigste videre Resolution forferdiger, hvorledis du underdanigst formener, at samme ny islandske Compagnie best her igjen kunde oprettis, og derhos omstendigligen specificerer, hvad Capital du underdanigst eragter, samt andre Reqvisita, til dets behörig Stiftelse at fornöden gjöris. Dermed &c. Hafn. 30. Martii 1662.

2. April. **Reskript til Grev Rantzau, Herr Hannibal Sehested, Peter Retz, Cörbitz, Christoffer Gabel og Henrik Müller, at communicere Hans Nansen Trellunds Forslag.** Khavn 2. April 1662. — Siell. Tegn. XXXVI, 303.

Frederik den Tredie &c. V. S. G. T. Voris naadigste Villie og Befalning er, at I os elskelig Hans Nansen &c. communicerer hvis Forslag som Jonas Trellund af Amsterdam anlangende Skibbygning og Trafiquens Tiltagelse her i vore Riger og Lande gjort haver, og derpaa sær Privilegier er begjerendis: og derfor at fornemme, om noget der udi findes som denne Byes Commercier og Fremtarf samt det gemene Beste kunde hinderlig vere. Dermed &c. — Hafn. 2. Aprilis 1662.

5. April. **Forordning ang. Gyldighed af Part-Overdragelse i det islandske Compagnie.** Khavn 5. April 1662. — Siell. Reg. 25, 271; Rubr. hos Fogtm I. 72.

Vi Frederik den Tredie &c. G. A. V. at eftersom for os underdanigst andragis, hvorledis de fleste af det islandske Compagnies Participanter en stor Deel til Com-

pagniet skyldig ere, imod hvis de der udi participere, uanseet ingen udi Compagniet formenis videre at tilhöre end hvis han tilovers haver, naar Compagniet for hvis det hos hannem tilkommer betalt er; da paa det Trette og Vitlöftighed, som imellom Participanterne formedelst Adskillielse eller nogen deris Parters Afhendelse og Overdragelse sig derover kunde foraarsagis, saavidt muligt kunde forekommis, haver vi naadigst for got anseet derom saadan Anordning at gjöre, at om nogen Participant sin Part, som han i bem^te Compagnie findis antegnet for, ved Kjöb, Pant eller i andre Maader vil afhende og overdrage, da skal saadan hans Afhendelse og Overdragelse ei videre ansees eller gjelde, end saa vidt han i Compagniet kan tilkomme, naar han hvis han der imod til Compagniet skyldig er afbetalt haver. Hvorefter &c. Hafn. 5. April 1662.

1662. 5. April.

Bevilling for den islandske Handels Participanter at **sende et Orlogsskib** til **Island og Færö. Khavn 10. April 1662.** — Norske Reg. 11, 169 b; M. Ket. III, 94.

10. April.

Vi Frederik den Tredie &c. G. A. V., at eftersom samtlige Participanter udi det islandske Compagnie hos os underdanigst haver ladet andrage og begjere, at det dennem maatte bevilgis at udruste og straxen til vore Lande Island og Feröe henskikke et Orlogsskib, til at hindre en og anden Indpas, som dennem imod deris forundte Privilegier af voris egne saa vel som fremmede der under Landene skal skee: da haver vi paa forbemeldte islandiske Compagnies Participanters underdanigste Ansögning og Begjering naadigst bevilget og tilladt, saa og hermed bevilger og tillader, at de straxen et Orlogsskib maa udrede, og det til bemeldte vore Lande Island og Feröe henskikke, til at tage (vare) paa alle og enhver, voris egne Undersaatter saa vel som Fremmede, som for^ne Lande befindis at besegle og gjöre for^ne Compagnie Indpas og Afbrek,

1662. imod hvis Privilegier dennem naadigst er forundt; hvis
10. April. Skib og Gods de og med forbemeldte Orlogsskib sig der bemegtiger, og til Pris tager, skal de hid bringe og siden efter louglig Medfart tilbörlig Dom derpaa hende. Forbjudendis &c. Hafniæ den 10. April 1662.

13. April. **Bevilling og Pas** for **Hans Pedersen Bladt** af Kjöbenhavn, at **handle paa Island.** Khavn **13.** April **1662.** — Norske Reg. 11, 172 b; M. Ket. III, 95 med urigtigt Datum 23. April. — Bevillingen lyder paa «**Hvalssfjord** och **Huittuw**[1] Haffne».

29. April. **Bevilling og Pas** for **Söffren Pedersen** og Medinteressenter til **Handel paa Island.** Khavn **29.** April **1662.** — Norske Reg. 11, 190 b; M. Ket. III, 147. — Bevillingen lyder paa **Hafnefjords** Havn og er i den sædvanlige Form. — Under s. D. ere ligelydende Bevillinger udfærdigede for Christen Jensen Beck paa **Bosands** Havn, og Strange Trenner paa **Skagestrands** Havn.

30. April. **Reskript** til Jonas Trellund, at **give Forslag om Islands Deling** i Handelsdistrikter. Khavn **30.** April **1662.** — Sjell. Tegn. XXXVI, 325.

Frederik den Tredie &c. V. N. T. Voris naadigste Villie og Befalning er, at du med forderligste din underdanigste skriftlige Betenkende os tilstiller, i hvor mange Dele du agter vort Land Island til voris Gafn og Beste bekvemmeligen at kunde delis, til visse Personer derpaa at handle, saa at lige mange Slagter og Fiskehafner til dennem, som derpaa at handle bevilges, kunde forundes, disligeste hvor mange Fiske og Slagterhafne enhver Part billigen skal kunde tilleggis. Dermed &c. Hafn. 30. April 1662.

[1]) d. e. Hvítá.

Aabent Brev ang. Jonas Trellunds Handel paa Island. Khavn 3. Mai 1662. — Norske Reg. 11, 195. 1662. 3. Mai.

Vi Frederik den Tredie &c. G. A. V. At eftersom os elskel. Jonas Trellund af Amsterdam for os underdanigst haver tilkjendegivet, at han i nerverende Aar paa eget Eventyr agter, efter de hannem af os naadigst meddelte Privilegier, at segle under vort Land Island: da bjude og befale vi hermed alle og enhver voris Underdommere, saa og vore Udliggere eller de, som paa de islandske didseglende Skibe, eller paa Island haver at commendere, at de bem[te] Jonas Trellund udi nerverende Aar i ingen maader nogen Hinder eller Forfang gjörer, vere sig paa hans Skibe eller Folk, som sig finder paa eller omtrent vort Land Island, paa saadanne Steder og saavidt voris hannem naadigst meddelte Privilegier tillader han sine Skibe, Varer og Folk maa sende, mens tvert imod hannem efter bemeldte Privilegiers Indhold udi alle maader til Rette forhjelper. Givit &. Hafniæ 3. Mai 1662.

Reskript til Henrik Bjelke, ang. Falkes Udförsel. Khavn 17. Mai 1662. — Original i Stiftamts-Archivet i Island A. 105, paategnet at være læst i Laugretten 18. Juli 1703; Norske Tegn. XI, 74 b; M. Ket. III, 96; Rubr. hos Fogtm. I, 73. 17. Mai.

Frederik den Tredie &c. V. S. G. T. Eftersom vi kommer i Erfaring, hvorledis i disse Aaringer Falke fra vort Land Island af fremmede Nationer skal vere udfört, som de dennem af Falkefengerne sammesteds (uden Tvifl) maa have tilforhandlet. Da paa det saadan Misbrug herefter aldelis maa vorde afskaffit, er voris naadigste Villie og Befaling, at I paa bem[te] vort Land Island udi hver Syssel paa vore vegne Forbud gjöre lader, saa ingen Falke herefter til Fremmede uden voris sær naadigste Bevilling forhandlis eller udstedis, saa og efter dennem flittig inqvirere lader, som i disse Aaringer til Fremmede Falke haver afhendet dennem, efter det Forbud voris

1662. Sal. Herr Fader Christianus Quartus (höiloflig Ihukommelse)
17. Mai. Anno 1614 der om ved sine Befalningsmend haver ladet gjöre, hvorover vi eder siden haver anbefalet alvorligen at holde, tiltale lader, og paa deris Formue tilbörligen straffer. Hvis og voris Laugmend og Sysselmend der paa Landet befindis ved nogen Underslebe her imod at handle, da haver I dennem ikke alene fra deris betroede Bestilling at afsette, men endog der foruden at straffe som vedbör. Dat. Hafniæ den 17. Mai 1662.

21. Mai. **Bevilling for Hans Pedersen Bladt paa Fiskeri og Handel.** Khavn **21.** Mai **1662.** — Norske Reg. 11, 197 b; M. Ket. III, 148. — Bevillingen lyder paa at fiske under Island, udi Banke at salte, samt at handle paa **Hvalfjord** og **Vitterums**[1] Havne; jfr. 13. April d. A.

23. Mai. **Reskript til Henrik Bjelke, ang. hans Reise til Island.** Khavn **23.** Mai **1662.** — Norske Tegn. XI, 77 b; M. Ket. III, 97; Rubr. hos Fogtm. I, 73.

Frederik den Tredie &c. V. S. G. T. Voris naadigste Villie og Befaling er, at I saasnart det tilforordnede Skib ferdig er og Vinden vil föie, ufortövet begiver eder paa Reisen til Island og Feröe, og naar I did ankommer, da haver I strax menige Landsens Indbyggeris Deputerede, som forskrefne ere, voris medgifne obne Bref og Patent at lade lese og underskrive, og siden til den der udi bestemte Dag og Sted af alle og enhver, som efter voris naadigste Befaling comparerer, paa vore Vegne Huldskabs og Troskabs Eed efter den medgifne Form annammer. Dersom ogsaa nogen Forhindring skulde forefalde, enten ved Modbör eller i andre Maader, at I ikke til den berammede Tid til Landene skulle kunde ankomme, saa at Indbyggerne ikke skulde vere tilstede, men igjen derfra reiste, saa haver I dennem dog igjen at forskrive, för end I der fra Landet reiser, saa at voris naadigste Villie

[1]) skal være: Hvítá.

kan vorde efterkommet. Men siden haver I, som voris Befalingsmand ved eders Bestilling der paa Landet serdelis vedkommer, forsvarligen og med al Flid at forrette. Dersom og nogle Supplicationer og Klagemaal eder forekommer, som er af den Vigtighed, at I eder derpaa ikke strax kan resolvere, da haver I dennem at antage og voris naadigste Resolution efter eders Tilbagekomst at fornemme. Dat. Hafniæ den 23. Maji 1662. 1662. 23. Mai.

Reskript til Biskop Brynjolf Sveinsson[1], ang. Antiquiteter og Böger m. m. Khavn 27. Mai 1662. — Norske Tegn. XI, 83; M. Ket. III, 98; Finn. Joh. Hist. Eccl. Isl. III, 462; Uddr. hos Fogtm. I, 75. 27. Mai.

Frederik den Tredie &c. V S. Gunst og Naade tilf. Voris naadigste Villie og Befaling er, at I nerverende Thormod Torvesen verer beforderlig, enten for Betaling eller i andre Maader at bekomme hvis Antiquiteter, Rariteter og Curiositeter paa Island kan opspörgis, som han til os igjen skal levere. Saa og, at I hannem i samme Antiqviteter, som enten kan bekommis, eller han allerede haver, grundeligen informerer. I lige maader ville vi, at I os tilskikker tvende ubundne Exemplaria af alle de Böger, som paa Islands Maal og udi Island ere trykte eller her efter trykt vorder. Dat. Hafniæ den 27. Maji 1662.

Reskript til Henrik Bjelke, at beskytte Trellunds Handel. Khavn 31. Mai 1662. — Norske Tegn. XI, 84 b; M. Ket. III, 99. 31. Mai.

Frederik den Tredie &c. V. S. G. T. Voris naadigste Villie og Befaling er, at dersom nogle af det islandske Compagnies eller andre Skibe under bemte Island nogen af os elskelig Jonas Trellund &c. hans Skibe eller Vare kunde hende at antaste, at I hannem da verer behjelpe-

---

[1]) ligelydende Reskript af s. D. til Biskop Gísli Þorláksson paa Holum.

1662. 31. Mai. lig at det hannem eller hans Folk igjen vorder restitueret, og ellers verer hannem beforderlig, at hannem intet imod naadigst givne Privilegier og Passer vederfaris. Dat. Hafniæ den 31. Maji 1662.

16. Juni. **Reskript til Præsident Hans Nansen og Borgmester Find Nielsen[1], at indkomme med Plan om Islands Beseiling. Khavn 16. Juni 1662. —** Siell. Tegn. XXXVI, 344.

Frederik den Tredie &c. V. N. T. Eftersom vi nyligen ved voris aabne Brev[2] det forrige islandske Compagnie haver ophevit, og nu naadigst for got anseet at Handelen og Trafiquen der paa Landet best og beqvemmeligst voris kjere tro Undersaatter til Gavn og Beste kan drivis og fortsettis, naar Landet i fire lige gode Dele vorder deelt, og visse Personer ved Lodder tilbetroes, som er hver fjerde Deel imod otte Hundrede Rigsdalers Afgift til os aarligen af hver Deel at erlegge, kunde forestaae, og til sig andre behörige Participanter, saasom de best eragte, enhver i sin anbetroede Del tage. Da saasom vi hermed eder til en fjerde Del at antage ville have nomineret, er voris naadigste Villie og Befalning, at I med os elskelige Henrik Müller, Christopher Hausen, Peder Pedersen, Hans Pedersen Blad og Jonas Trellund, som vi til de tre övrige fjerde Parter at administrere naadigst forordnit have, forsamler, og til voris naadigste videre Behag og Resolution samtligen opsetter eders underdanigste skriftlige Betenkende, hvorledis og med hvad Vilkaar I formener at vort Land Island i saa Maader (Commercierne her i bem^te voris Residentsstad Kjöbenhafn til Fremtarv) kunde beseglis, saaledis at deraf den tilbörlig Nytte kunde havis, og Indbyggerne

---

[1]) Ligelydende Reskripter mut. mut. ere samme Dag udgaaede til: 1) Henrik Müller og Hans Pedersen Bladt; 2) Peder Pedersen og Christopher Hansen og 3) Jonas Trellund.

[2]) Fr. 7. Marts 1662.

der sammesteds kunde, imod hvis Vare de have at afhende, med al tilbörlig Nödtörft for en billig Priis og Taxt forsees. Dermed &c. Hafn. 16. Junii 1662. 1662. 16. Juni.

Gavebrev og Fundats paa Gaarden Reynir til Enker og faderlöse Börn. Skalholt 26. Juni 1662. 26. Juni.

— Biskop Brynjolf Sveinssons originale Brevböger i Arne Magnuss. Saml., Tom. XIII (Nr. 274 i Fol.), Nr. 52. Bekjendtgjort paa Althinget og indfört i Althingsbogen 1. Juli 1662, Nr. 42, efter J. Erichsens Samling af Althingsböger i det kongelige Bibliothek.

Brynjólfur Sveinsson að Skálholti gjörir góðum mönnum vitanlegt með þessu opnu brèfi og undirskrifaðri eigin handskript, að með því eg hefi arfaskipti gjört á mínum fèmunum og Margrètar Halldórsdóttur, með hennar samþykki, meðal barna okkar Halldórs og Ragnheiðar, sem við hyggjum þau nú til standa, með þeim skilmálum sem þar eru á lagðir, eptir þar um gjörðu brèfi, dateruðu Skálholti 23. Junii anno 1662, þá ætti mig skyldan að minna á þakklæti við almáttugan guð fyrir sína náð og þolinmæði og blessan, svo mikla og margfalda sem eg fæ aldrei fullþakkað, að hann hefir mig undir sinni náð og blessan híngaðtil svo föðurlega varðveitt, hvarfyrir hans heilaga nafni sè lof og þakkargjörð að eilífu. Þar fyrir legg eg nú aptur frá mèr og mínum erfíngjum undir guð almáttugan og hans ölmusumann til allra eignarr ráða, nota og aftekta, alla jörðina Reynir á Akranesi xl^{c} að dýrleika, liggjandi í Garða kirkjusókn, með þeim sex innstæðu kúgildum sem þar nú með eru, hver að næstu fardögum skulu gild út svarast. Er þessi jörð mèr tilsögð með þessum landamerkjum: Úr Rauðhamri ofan í Öxnaholt og rèttsýnis ofan í Garðakeldu; síðan ræður Garðakelda útnorður eptir, þar til Friðhús bera undir Reynisása; úr Friðhúsum undir greinda ása í Berjadalsá; síðan ræður Berjadalsá upp eptir á fjall upp, svo lángt sem vötnum hallar. — Með þessum ummerkjum gef eg greinda jörð, sem fyr skrifað er, með öllum henni fylgjandi gögnum

1662. og gæðum að fornu og nýju, til skiljandi að ein ærleg
26. Juni. og guðhrædd sorgbitin ekkja, sem á þrjú skilgetin börn eða þaðan af fleiri í ómegð, hafi afgjald og aftektir af þessari jörðu og kúgildum, sú sem þess er þurfandi og góðan vitnisburð hefir um guðhræðslu sína og gott dagfar: fyrst úr Akraneshrepp, ef hún er þar til; sè hún ekki þar, þá leggist í Skilmannahrepp; sè hún þar ekki til, þá leggist afgjöldin þeirri sem þvílík finnst í Strandarhrepp; sè hún þar ekki til, þá leggist þessi afgjöld þeirri sem þesskonar er til í Skoradals hrepp; sè í engum þessara hreppa þvílík ekkja til, sem nú er sagt, þá leggist þessi jarðar og kúgilda aftekt til uppheldis einu föðurlausu barni skilgetnu, ærlegra og guðhræddra foreldra úr Akranes hrepp, meðan það er í ómegð og þarf þess við, tilskiljandi að það sè uppalið á þessari ölmusu í guðs ótta og góðum siðum, og haldið til ærlegs erfiðis. — Afhendi eg þessa umsjón alla, bæði á jörðunni, kúgildum og þeirra afgjöldum, og þeim sem ölmusuna þiggur, með fullkomnu umboðs ráði heiðurlegum kennimanni sira Jóni Jónssyni, prófasti í Borgarfirði, og öllum hans eptirkomendum, prófóstum í nefndu hèraði fyrir sunnan Hvítá; skulu þeir æfinlega jörðina byggja skilvísum rækslumanni, sem henni heldur við alla góða bygging, hefð og makt, og lætur ekkert níðast nè undan henni gánga; en eg bið prófastinn jörðina í sitt forsvar að taka móti öllum ólöglegum yfirgángi, hefðíngum og aðtektum, sem mögulegt er og hann fær við komið; skikka eg honum fyrir starf sitt x aura af gjöldum jarðarinnar og mannslán, ef hann þessu trúlega framfylgir sem eg til hans treysti, og byggi sem bezt þeir geta, fátækum til gagns en jörðunni að skaðlausu. Skil eg til, að öllum lögskilum sè uppi haldið fyrir jörðina, og lúkist af allar tíundir, svo hèðan af sem híngað til. Kunni svo til að falla, að þessi mín skikkan megi ekki standa í allan máta óbrjáluð fyrir nokkurs manns vild eður vald, hvers eg vil þó ei til guðhræddra manna geta, þá gángi sú jörð aptur undir mína erfíngja, sem ógefin sè, dómlaust í allan máta.

þessa gjöf þakki mèr enginn maður, því þetta er skylda en velgjörníngur ekki; en þess óska eg, að sá biði fyrir mèr og mínum erfíngjum sem þiggur, að þessi litla þènusta verði guði almáttugum þægileg og þeim nytsamleg til huggunar sem meðtekur. Hèr með er eg oss alla góðum guði trúlega befalandi í Jesú nafni, óskandi að þetta brèf verði inn í þíngbókina skrifað, svo þar megi að fundazíunni gánga þegar þörf krefur, en prófasturinn meðtaki strax öll umráð yfir greindri jörðu, og haldist síðan hèr eptir æfinlega eptir ákveðnum skilmála öllum. Nefni eg hèr að erlega votta: Odd Eyjólfsson skólameistara í Skálholti, Árna Halldórsson kirkjuprest, Sigurð Björnsson og Halldór Einarsson, hverir ásamt minni handskript settu sínar handskriptir hèr undir, til fullnaðar staðfestu og vitnisburðar uppá allt þetta fyr skrifað. Actum Skálholti Anno 1662, 26. Junii. 1662. 26. Juni.

Arvehyldingseden for Island. Kopavog 28. Juli 1662. 28. Juli.

— Afskrift i det kongelige Bibliotheks Nye kongel. Saml. Nr. 1265, Fol.

Eg N. N. lofa og tilsegi, að vera þeim stórmektugasta fursta og herra, kóng Friðrich þeim þriðja, Danmerkur, Noregs, Venda og Gotta kóngi, hertoga í Slesvík, Holsten, Stormaren og Ditmersken, greifa í Oldenborg og Delmenhorst, mínum allranáðugasta arfa-kóngi og herra, svo vel sem Hans Kónglegrar Majestatis kónglegu húsi í karllegg og kvennlegg hollur og trúr, vita og ramma Hans Kónglega Majestatis og þess kónglega húss gagn og bezta, skaða og fordjörfun af fremsta megni að afverja, og trúlega þjóna Hans Kónglegri Majestat, sem einum ærlegum manni og arfa-undirsáta vel hæfir og til stendur. Svo sannarlega hjálpi mèr guð og hans heilaga evangelium.

Revers af Stænderne i Island i Forbindelse med Arvehyldingen. Kopavog 28. Juli 1662. 28. Juli.

— Efter Originalen i Geheime-Archivet: «Acta om Arvesuccessionen og Souverainiteten» Nr. 15; den bestaaer af 4 Blade

1662. 28. Juli. paa Pergament i bred Folio, heftede i Papir; Texten optager de to förste og omtrent ⅓ af tredie Side; Underskrifterne optage Resten af tredie og hele 4de Side; de to fölgende Blade ere blanke. Haanden er dansk, da Henrik Bjelke har fört Brevet reenskrevet med fra Kjöbenhavn og kun samlet Underskrifterne og ladet Datum sætte til i Island, jevnf. Norske Regist. Nr. 11, fol. 212b—215, hvor dette Revers findes indfört. Iövrigt er det mut. mut. ordlydende med det i Christiania 7. Aug. 1661 underskrevne Souverainitets-Document (hos Fogtm. I, 53, men med flere Feil). — Trykt i M. Ket. Saml. III, 88—90 efter Hannes Finnssons Afskrift af Norske Reg.; en anden Afskrift deraf findes i det Kgl. Bibl. gamle kongel. Saml. Nr. 908 B. Fol.; Rubr. hos Fogtm. (uden Datum) I, 76.

Vi underskrefne den Stormegtigste Höibaarne Koning og Herre, Her Friderich den Tredie, Danmarkis, Norgis, Vendis og Gottis Koning, Hertug udi Slesvig, Holsten, Stormarn og Dytmerschen, Greve udi Oldenborg og Delmenhorst, voris allernaadigste Herre og Koning, Hans Tjennere, Indbyggere og Undersaatter paa Island:

Gjöre vitterligt for os, voris Arvinger og Efterkommere, at saasom Höistbemeldte Hans Majestet af samtlige Danmarkis og Norgis Riges Stender ved en sær Acte, foruden deris Arvehyldings-Eed, haver fuldkommeligen forklarit og stadfest Hans Kongelige Majestets Arve-Rettighed paa mandlig og Qvinde Linie, samt des absolut Souverainitet: saa have vi, som Höistbemeldte Hans Majestets troe og lydige Undersaatte, og som de der erkjende, at Höistbemeldte Hans Majestet ikke mindre for os end andre sine Undersaatte at beskjerme, sine Arve-Förstendomme og Lande paa sit hele Kongelig Hus, Familie og Kongelig Person med störste Tapperhed og forsigtig Omhue haver vovit og opsat. Os ogsaa for den Velstand og Conservation, vi nest Gud derved haver erlangit og njuder, ei mindre Hans Kongelig Majestet forpligtet at vere befunden, end nogen anden des Undersaatter, og derfore underdanigst eragtet, det ei nok at vere, at vi med störste Glæde og Fornöielse fornemme samme Acte Hans Kongelige Majestet i saa maader at vere offererit og givit, mens

end og for voris höieste Pligt og Skyldighed holdet, det samme i al Underdanighed at præstere. Thi stadfeste og bekrefte vi alle og enhver, tillige med de andre Hans Majestets troe Undersaatter, med dette voris obne Bref Höistbemeldte Hans Kongelige Majestet som een absolut Souverain og Arveherre, hans Arverettighed til Island og des underliggendis Insuler og Öer samt alle jura majestatis, absolut Regjering og alle Regalia, som Hans Kongelige Majestet og Hans Majestets Egte Lifs Arvinger og deris Egte Descendenter og Efterkommere, saa lenge nogen deraf til er paa manlige eller qvindlige Linie, udi forbemeldte Aete af samtlige Danmarkis og Norgis Rigis Stender er givit og overdragen. Herhos renuneerer vi for os, voris Arvinger og Efterkommere, alt det som i voris forige Privilegier, Landsloven, Reeessen og Ordinantzen kan befindis at stride imod jura majestatis, eller billigen hentydis at vere imod bemeldte Arverettighed, Souverainitet og absolut Regjering. Og love og tilsige vi for os, voris Arvinger og Efterkommere, at vi efter voris gjorde Arvehyldings Eed og Pligt, Hans Kongelige Majestet saavel som og Hans Kongelige Majestets Egte Lifs Arvinger og deris Egte efterkommende Deseendenter paa mandelig og Qvinde Linien ved denne dennem overdragne Arverettighed imod enhver at maintenere og forsvare, Lif, Ære, Gods og Blod med det kongelige Hus at vilde opsette, og fra dette voris Forset ei i nogen Maader at vige, langt mindre under nogen Prætext eller Prætention, hvad Nafn det og have kan, denne udi beste Form Hans Kongelige Majestet og Egte Lifs-Arvinger, samt deris Egte Descendenter ved Eed overdragne Rettighed at anfegte eller turbere, heller udi nogen Forsamling at vere, udi hvilken herimod skulle talis eller handlis, mens langt mere, naar imod Forhaabning sligt sig skulle tildrage, saadant uden nogen Persons-Anseelse voris allernaadigste Herre og Koning at aabenbare. Eftersom og Hans Kongelige Majestet af synderlig kongelig Gunst og Naade sig naadigst haver erklerit, at jus primogenituræ i Norge saavelsom i Danmark ved den kongelige Arf-Succession skulle oprettis og begge Kongerigerne her

1662. 28. Juli.

1662. efter ingenlunde delis, eller noget deraf dismembreris,
28. Juli. mens de andre Hans Kongelige Majestets Egte Lifs-Arvinger og Descendenter aarligen med een visse Summa Penge til deris reputerlig Underhold afleggis, og Norgis tillige med Danmarkis Riges Securitet og Forsvar er til Hans Kongelige Majestet og Hans Kongelige Majestets Egte Lifs-Arvinger og Efterkommere egte Descendenter, deris naadigste Disposition alene hensat og overdragen: saa stille vi i Hans Kongelige Majestets egen naadigste Villie, ikke aleniste hvorledis Regjeringen herefter skal anstilles, mens end ogsaa Successionen saavel paa mandelig som qvindelig Linie efter dödelig Afgang (hvilket Gud allermegtigste naadeligen lenge vilde forbjude) beqvemmeligst kunde forsjunis, saa ogsaa hvorledis det skal forholdis naar nogen Minorennitet af Hans Kongelige Majestets Egte Lifs-Arvinger og Descendenter i Fremtiden udi Regjeringen sig skulle tildrage, hvilken Disposition og sidste Villie skal vere os og voris Arvinger og Posteritet som een Fundamental-Lov og offentlig Forordning, og af os i al Underdanighed med alle sine Clausuler, formedelst den ved Eed af os allerede bekreftet Arvehylding blive efterkommit, saa at Hans Kongelige Majestet og Hans Kongelige Majestets Egte Lifs-Arvinger og Efterkommere Egte Descendenter ei udi nogen Maader enten hemmelig eller aabenbarlig udi deris Arveregjerings Possession af os, voris Arvinger og Posteritet skal blive turberit, mens langt mere imod alle og enhver, hvem det og vere kunde, udlendisk og indlendisk, som mod Hans Kongelige Majestet, Hans Kongelige Majestets Egte Lifs-Arvinger og Descendenter, saavelsom denne oftbemeldte Arverettighed skulle handle eller tale, med Lif og Lefnit, Gods og Blod troligen handtheve og forsvare, fra hvilken Skyldighed os, voris Arvinger og Efterkommere ingen Venskab ei heller Findskab, Frygt og Fare, Gafn og Skade, Had, Avind eller nogen menneskelig List og Aarsage udi ringeste Maader skal afvende. At dette forskrefne af os alle og enhver saavelsom voris Arvinger og Efterkommere uden al Svig og Argelist udi

alle sine Punkter og Artikler holdis og efterkommis skal, des til Vitterlighed og ydermere Forsikkring haver vi dette med egne Hender underskrevit og med voris Signeter bekreftet. Skeed udi Island, paa Koppevogs Thingstad den 28. Julii, Anno 1662. 1662. 28. Juli.

Privilegier for det islandske Handels-Compagnie paa 20. Aar. Khavn 31. Juli 1662. 31. Juli.

— Siell. Reg. 25, 324. Den til Henrik Müller og Bladt udstedte Gjenpart publiceret paa Althinget og indfört i Althingsbogen 1668, samt derefter trykt hos M. Ket. III, 99—105; Rubr. hos Fogtm. I, 98.

Vi Frederik den Tredie &c. G. A. V. at eftersom vi naadigst haver for got anseet, Handelen og Trafiquen paa vort Land Island best og bekvemmeligst, efter at forrige der paa handlende Compagnie er ophevet, at kunde drivis og fortsettis, naar Landet i fire lige gode Dele bliver skiftet, og visse Hovedpartieipanter, som andre Interessenter enhver til sig, som de selv best eragter, maa tage, anbetroet, da ville vi dermed naadigst have forholdet som fölger, og til een af bemeldte Hovedparticipanter af os hermed til ¼ Part nomineret: — 1) os elskelig Hans Nansen, vores Raad, Assessor i Collegio Status, President og Borgemester i voris Residentsstad Kjöbenhafn, og hannem med sine Interessenter, os elskelig Borgemester Find Nielsen og andre, bemeldte Hans Nansen vil til sig tage. — 2) Henrich Müller, voris Kammerraad, Rentemester og Assessor i Kammer-Collegio, og hannem med sine Interessenter, os elskelig Hans Pedersen Bladt og andre, som bem^te Henrieh Müller vil til sig tage. — 3) Christopher Hansen og Peder Pedersen, Borgemestere i voris Residentsstad Kjöbenhafn. — og 4) Jonas Trellund: — efterskrevne Privilegier naadigst have forundt og bevilget, saasom vi og hermed forunder og bevilger:

1) Skal enhver Hoved-Partieipant med sine Interessenter, som han til sig vil tage, alene maa handle, kjöbe og selge paa voris Land Island og Vestmannöe,

1662. enhver paa sin fjerde Part af bemeldte Lands Hafner,
31. Juli. nemlig: a) Fornefnte Hans Nansen paa Vestmannöe, Örebakke, Hafnefjord, Hofsos og Vapnefjord, med hvis andre smaa Hafner og Fjorder, der under kan ligge, saa han det maa gjöre sig saa nyttig som han kan. — b) Fornefnte Henrich Müller: Holmen, Stappen, Budenstad, Patrixfjord, Bildal, Öefjord og Husevig, med hvis andre smaa Hafner og Fjorder, derunder ere beliggende, saa han maa gjöre sig det saa nyttig som han kan. — c) Fornefnte Christopher Hansen og Peder Pedersen paa Boesand, Kjeblevig, Isefjord, Dyrefjord, Berefjord og Rödefjord, med hvis andre smaa Hafner og Beyer, der under ere beliggende, saa de det maa gjöre sig saa nyttig som de kan. — d) Fornefnte Jonas Trellund [1] paa Revet, Kumbervog, Stikkesholm, Grundefjord med hvis videre Hafner, Fjorder og Öer som i Bredefjord ligger, Skagestrand, Reykefjord, Rutefjord, med hvis andre smaa Hafner og Fjorder derunder er beliggendis, saa han sig dennem maa gjöre saa nyttig som han kan; hvorimod det ingen anden, enten indlendisk eller udlendisk, hvo det og vere kan, uden forbenefnte Hans Nansen, Henrich Müller, Christopher Hansen og Peder Pedersen, Jonas Trellund, alene paa ovenbemeldte District og Hafner skal maa handle, enten paa Landet eller i Söen, eller nogen Fiskerie der under Landet bruge, nermere end fire Mile, saasom i forrige Tider haver veret brugeligt, under Straf af Skibs og Godses Forbrydelse, om de dermed antreffes. — 2) Fornefnte (Privilegerede) skal bemeldte Steder med god uforfalsket Kjöbmandsvare forsörge, saa at Almuen kan bekomme hvad enhver haver fornöden, efter den Taxt og Anordning som vi naadigst haver ladet forferdige og anrette, eller her efter naadigst forferdigendis eller anrettendis vorder. Dog skal den hundredeste Kjöb hverken ved Selgeren eller Kjöberen efter denne Dag maa bruges; desligeste haver de dennem efter den

[1]) see 26. Marts 1670.

gamle og paa vort Land Island sedvanlige Vegt, Alne og Maal at rette, og sig venlig og med god Omgengelse imod Landsens Indbyggere, geistlig og verdslig, forholde, saa at Ingen med Billighed sig over dennem kan have at beklage, hvorimod Islenderne skulle forpligt vere: gode, dygtige Kjöbmandsvare, nemlig en (reen) ukassen og umalt Fisk, reen og klar Tran, gode Mands Hoser og Vanter, Hosene een Sjellands Alne lang og deris Vide derefter, og alle andre Vare i deris rette Dygtighed at levere. — 3) Islenderne skal ei med nogen Anden, hvem det og vere kan, enten paa Landet, under Landet i Söen eller nogen anden Steds maa handle, kjöbe og selge, uden alene med bemeldte (Privilegeredes) Fuldmegtig udi fornefnte deres Distrikt, under alvorlig Straf efter voris derom tilforn udgangne naadigste Forordninger, hvormed voris Befalingsmend, Fogder og Sysselmend skulle have tilbörlig Tilsjun, saasom de ville forsvare om derpaa klaget vorder. — 4. Skal voris Fogder og hermed vere forböden med Indvaanerne der i Landet at handle eller videre Vare derfra udföre, end voris egen Indkomst kan bedrage, og os vedkommer, under samme Vares Forbrydelse, og Straf over dennem, som voris Kongelige Mandats Overtredere, som vedbör. — 5) Forbemeldte (Privilegerede) maa ei heller gjöre de andre Participanter nogen Indpas paa de dennem naadigst bevilgede Hafner, de og ei heller dennem udi deris District nogen Hinder maa tilföie med hvad Nafn det og nefnis kan, enten med Islenderne der at handle, eller Fiskerie udenfor Landet sammesteds at bruge, eller paa nogen hverandres Hafner forsætligviis, uden höi trengende Nöd at indlöbe, under 1000 Rigsdalers Straf til dennem, som der gjöres og handles imod. — 6) Saafremt nogen Anden end N. N. de andre privilegerede Hovedparticipanter, eller deris Fuldmegtiger sig understaar nogen Handel paa eller ved Island eller Vestmannöe at drive, da maa bemeldte Privilegerede Magt have, saadanne forbudne Handlere at lade antaste, saavel de Personer med deris Vare, som sig paa Landet

1662.
31. Juli.

1662. opholder (det vere sig hvad Nation det vere kan, Ingen
31. Juli. undtagen), som Skibe under Landet, og sig dennem om muligt bemegtige og til Bessested opbringe, og skal Fogden eller Sysselmanden, under hvis Gebiet, eller udi hvis Syssel saadanne af os ei privilegerede Handlere findis, under deris Falsmaal vere forpligt til: fornefnte Privilegerede, eller deres Fuldmegtige, samme Personer eller Skibe at hjelpe at tage og til fornefnte Bessested henföre, og hvis ikke der af Sysselmand, Laugmand, voris Ombudsmand eller Foged paadömmis kan, da dennem hid at före og af voris Admiralitetsret paa dennem lade kjende. Hvis at paa nogen af Stederne vorder til Priis dömt, da ville vi naadigst, naar al Omkostning tilforn er fratagen, at os de ²/₃ Parter og ¹/₃ Part den, som saadant erobrer, skal tilfalde. — 7) Fornefnte Privilegerede skal tilforpligt vere, udi voris Festning Glücbstad alle fra Island kommende og paa Elben gaaende Skibe med Fisk, Kjöd og Fedevare, at losse, og samme Vare sammesteds selge til Byens og Landets Indvaanere, eller hvo med dennem der handle vil; alle andre Skibe maa lade losse paa de andre Steder, som de andre Hoved-Participanter best kan forenis om. — 8) Hvis munterede Skibe som til denne Seglats i Fremtiden kan bruges, maa have og njude alle de Fribeder paa alle Farvand i Told og andet, som saadanne Skibe efter deris Störrelse tilforn nydt have, eller vi herefter naadigst videre bevilgendis vorder. — 9) Dersom oftbemeldte Privilegerede vil herefter overlade nogen af de dennem bevilgede Hafner til andre voris Undersaatter, og Indvaanere her i vor Residentsstad Kjöbenhavn og Christianshavn at lade beseigle, da maa det staae dennem frit for, dog skal Hovedmanden, om nogen Forseelse begaaes, os dertil svare og derfor stande til rette. — 10) Vi ville og naadigst handheve og forsvare bemeldte Privilegerede udi denne deris Handel, saa at dennem hverken af andre voris Undersaatter eller Fremmede nogen Indpas derudi skee skulle. — 11) Og som vi os selv have reserverit og forbeholden hvis Svofl, Salpeter, Mineralier,

eller anden Ertz, som der i Landet kan bekommes og vi ved voris Betjente lader tilveiebringe, skal bemeldte Hovedparticipanter, efter deris egen underdanigste Erbjudelse, sligt udi deris Skibe, som der nest ere beliggendis og hid ville, indskibe og for billig Fragt her hidföre. — 12) Dersom paa fornefnte vort Land Island og Vestmannöe nogen kunde vere, som derfra hid til os ville drage, deris Sager at beklage, da skal fornefnte Hovedparticipanter forpligt vere, for en billig Fragt dennem paa deris Skibe, som hid ville, ud af Landet at hidföre. — 13) Naar fornefnte Hans Nansen, (Henrik Müller, Christopher Hansen, Peder Pedersen, Jonas Trellund) eller nogen af deris Adhærenter nogen paa bemeldte Land kan have at tiltale, enten for Gjeldssag eller andet, da skal saadant skee for voris Befalingsmand, om han ellers er tilstede, eller og for Laugmendene, eller Sysselmendene, efter Lands Lov og Ret og ikke anderledis. — 14) Paa det at Kjöbmendene, eller nogen af bemeldte Hans Nansens (&c. deres) Betjente paa fornefnte Lande ei med lang og ubillig Proces og Rettergang udi deris Sager skulle blive opholdet, da skal voris Befalingsmand selv, saavel som voris Foged, Laugmend og Sysselmend, Almuen der paa Landet alvorligen tilholde, til Kjöbmendene, hvis de skyldig blive, udi betimelig Tid at betale, som er for Sönden inden Petri & Pauli, for Vesten inden Sti Canuti og for Norden og Östen inden Sti Laurentii Dag, eller i det allerseniste otte Dage efter fornefnte Terminer, paa det Kjöbmendene over deris Tid, sig til stor Skade og Forsömmelse, ei skal blive beliggendis. Dersom sig tildrog, at nogen af deris Tjenere paa nogen af fornefnte Lande Vinteren over blev beliggendis (hvilke dog ikke skal vere flere end Behof gjöris), da skal de ikke deris Vare maa forhöie, selge eller afhende anderledis end Taxten omformelder, og det under tilbörlig Straf. — 15) Al fornefnte Udredning skal skee for voris Residentsstad Kjöbenhafn og Christianshafn, og ingen andensteds, dog hvis Gods og Vare, som paa fornefnte Lande og Steder hen-

1662. 31. Juli.

1662. skibes, skal enten her udi Byen, eller ogsaa her udi
31. Juli. Riget indkjöbes, det meste muligt er, og hvis ikke her er at bekomme, det maa kjöbes paa de Steder det best og bekvemmeligst bekommes kan. — 16) Alt hvis Gods og Vare, som til denne Islands Handels Fortsettelse bruges, derhen eller tilbage skibes, saa og hvis Vare andensteds fra hidföres, som til samme Handel paa bemeldte Land behöves, det skal vere, imod Afgiften af Landet, aldeles fri for al Told og Accise (Byens Hafns Accise undtagen), og hvis af de islandske Vare, som her opskibes og igjen til fremmede Steder vorder udskibet, deraf skal gives een pro Cento og ei med videre Told besverges. — 17) Fornefnte Hans Nansen &c. skal for slig Benaadning af fornefnte Hafners Beseigling og Behandling aarlig til os give 800 Rdl., og dennem til hver Nytaars dag imod tilbörlig Qvittering til den erlegge, som vi dennem naadigst have assignerit, eller herefter assignerendis vorder; herforuden skal de aarligen til hver Nytaarsdag erlegge til Præsidenten Hans Nansen og dennem, som Vestmannöe lader beseigle, til Hjelp til dens Afgifts Betaling, 200 Rdlr., hvorimod de for al tilforne sedvanlig Hafne- og Skibstold skulle vere fri og forskaanet. — 18) Fornefnte Hans Nansen, under hvis fjerde Part Vestmannöe kommer, skal, tillige med de 800 Rdlr af fornefnte fjerde Part udgives, derforuden til forskrevne hver Nytaarsdag af bemeldte Vestmannöe den sedvanlig aarlig Afgift, nemlig 800 Rdlr, til os erlegge og betale, hvilke bemeldte 800 Rdlrs Afgift de andre Parters Udredere skal vere pligtig pro qvota, nemlig hver Part 200 Rdlr til hannem igjen aarligen at erstatte og til Hjelp komme; derforuden skal han aarligen til os erlegge og betale den visse Indkomst af samme Öe efter Jordebogen, for hver Lest Fisk 35 enkende Rigsdaler, saa og for hver Tiende, Told, Sagefald og al anden uvisse Indkomst, efter rigtig Regnskab (som aarligen i voris Rentekammer skal indlegges og forklares), iligemaade for hver Lest af samme Oppebörsel 35 enkende Rigsdaler, hvilken fornefnte Indkomst ogsaa skal erlegges hver Nytaarsdag

til den, vi samme naadigst assigneret haver, eller herefter assignerendis vorder. Desligeste have vi under samme Indkomsters Afgift naadigst forundt hannem voris Fiskebaade, som ere paa bemeldte Vestmannöe, fri at bruge til sin Fiskerie, dog at han dennem selv skal ved Magt holde, bygge og forbedre, som det sig bör, og dersom nogle af bemeldte voris Baader skulde enten forderves eller blive aflags, da skal han andre ligesaa store og gode isteden igjen forskaffe, os uden Skade i alle Maader. — 19) For det sidste have vi naadigst bevilget, forundt og accorderet fornefnte Hans Nansen, (Henrik Müller, Christopher Hansen og Peder Pedersen, Jonas Trellund) med forskrefne Conditioner og Vilkaar den Handel at bruge udi 20 samfulde Aar, fra dette vort Brefs Dato at beregne, saa og deres Hustruer og Arvinger (saafremt de för bemeldte Tids Forlöb ved Döden afgaaer), og ingen anden uden deris Bevilling og Samtykke den at tilstede, og ville vi dennem eller deris Arvinger efter fornefnte Aars Forlöb dertil fremdelis for nogen anden admittere. Thi forbjude vi alle voris Rigers Indbyggere, saa og Fremmede og Udlendiske, fornefnte Hans Nansen, (Henrik Müller, Christopher Hansen og Peder Pedersen, Jonas Trellund), som vi naadigst saaledis haver privilegerit, herimod paa deris Handel og Trafiqve dennem nogen Forfang, Indpas eller Forhindring at gjöre, under vor Hyldist og Naade. Givet &c. Hafniæ 31. Julii 1662. 1662. 31. Juli.

Bevilling for Hans Nansen, paa Varendförsel direkte fra Island til Udlandet. Khavn 25. Oktobr. 1662. — Norske Reg. 11, 280; M. Ket. III, 148. 25. Oktbr.

Vi Frederik den Tredie &c. G. A. V. at eftersom os elskelig Hans Nansen, voris Raad, Assessor i Collegio status, President og Borgemester i vor Residentsstad Kjöbenhafn, med sine Interessenter efter voris naadigste Bevilling sig haver paataget nogle Hafne forleden Foraar paa vort Land Island med et Skib at lade besegle, hvor-

1662. paa Daniel Quint er Skipper; thi haver vi, efter hans
25. Oktbr. underdanigste Ansögning og Begjering, naadigst bevilget og tilladt, saa og hermed bevilger og tillader, at forskrefne Skib maa denne Gang uden Nogens Forhindring losse og forhandle des Vare, hvor og til hvem forne Hans Nansen og Interessenterne sjunis best og gafnligst at vere, enten udi Holland, Hamborg eller andre Steder. Forbydendis &c. Givet paa vort Slot Kjöbenhafn d. 25. Oktobr. Anno 1662.

23. Decbr. **Reskript til Henrik Bjelke, ang. Tilladelse til at bortforpagte Islands Indkomster paa tre Aar.** Khavn 23. Decembr. 1662. — Rentek. Exped. Prot. 5 a, S. 492.

Frederik den Tredie &c. V. S. G. T. Vider at vi naadigst er tilfreds, at I, som voris betroede Gouverneur maa efter eders underdanigste Ansögning forpagte vort Land Island til visse erlig Mend paa 3 Aars Tid, beregnet fra Johanni förstkommendis 1663, som skal forpligt vere at holde Almuen ved Lov, Skjel og Ret, og have Indseende at Undersaatterne af det nu oprettede Compagnie vorder forsynet med fornöden, gode, dygtige Vare, og ellers Compaguiet assistere efter de dennem naadigst forundte Privilegier, og ville vi naadigst efter videre eders underdanigste Ansögning have eder tilladt, til eders Gjelds Afbetaling, at maa af samme Forpagtere, saasom I best derom kan accordere, annamme nu strax forud 3 Aars Indkomst, af de ti Aars Intrader af vort Land Island, eder naadigst af os er forundt. Og er vi naadigst tilfreds, at I selv, medens denne voris Benaadning continuerer og eder Gouvernementet saaledis over bemeldte vort Land Island naadigst er betroet, maa forordne og sette til Fogder der over Landet hvem eder godt tykkes, dog under voris egen Eed og Pligt, og at de er erlig og tro og udi eders Fraverelse voris Höihed og Regalier tilbörligen iagttager, at os derpaa Intet afgaaer. Hvorefter I &c. Hafn. den 23. Decembr. Anno 1662.

Ordre til Skatkammeret, ang. Bestemmelsen af Henrik Bjelkes Indkomst af Island. Khavn 23. Decembr. 1662. — Rentek. Exped. Prot. 5 a, S. 493. 1662. 23. Decbr.

Frederik den Tredie &c. V. S. G. T. Vider at vi af sær og synderlig kongelig Gunst og Naade, saa og for tro og villig Tjeneste, som os elskelig Herr Henrik Bjelke &c. os hidindtil underdanigst gjort og bevist haver, saa og herefter troligen bevise maa og skal, naadigst haver bevilget og tilladt, at han paa 10 Aars Tid, fra förstkommende Johanni 1663 at regne, maa njude og beholde vort Land Island saaledis, at han deraf aarlig kan njude af dessen Indkomst 6000 Rd. til sin Lön og Besolding for Rigens Admirals Bestilling. Thi er voris naadigste Villie og Befaling, at I strax lader gjöre et rigtig Overslag paa bemeldte Lands Indkomst, og det hannem saaledis tilregner, at han deraf kan udi varende ti Aars Tid aarlig rigtig njude og bekomme saa som forskrevet staaer, 6000 Rd., og er vi naadigst tilfreds, at han her efter som tilforn, mens det forrige Islands Compagnie ved var, maa endnu med saa mange Baade bruge fri Fiskerie under Landet og paa samme Orter, og saavidt udi Söen som til forn, saa og fri Seilads og Udskibning paa Bessested og Ahrnested have, ligesaa frit som han eller andre vore Befalingsmend det tilforn nydt haver, og skal hannem derpaa ingen Forfang af Nogen gjöris, meget mindre præjudiceris enten af itzige Compagnie eller af Andre, dog at han det saaledis mager, at Compagniet ei givis nogen billig Aarsag sig at besverge, at dennem derved i deris Handel skulde nogen importerlig Afgang tilföies ved denne hannem naadigst forundte Bevilling, og han derimod vere tiltenkt ved sine Fogder og Syssel-mend at holde vore Undersaatter der paa Landet ved Lov, Skjel og Ret, saa og have Indseende, at Landet af samme Compagnie aarligen vorder tilbörligen og forsvarligen forsjunit med gode og dygtige Vare til deris Livs Ophold og Fornödenhed; hvorpaa I til hannem voris

1662. 23. Decbr. naadigste Concession og fornöden Breve til voris egen Subscription underdanigst haver at udferdige lade. Hvorefter I eder haver at rette. Befalendis &c. Hafniæ den 23. Decembr. 1662.

1663. 8. Januar. **Reskript til Hans Nansen, ang. en hollandsk Prise. Khavn. 8. Januar 1663.** — Siell. Tegn. XXXVI, 442 b.

Frederik den Tredie &c. V. G. T. Eftersom vi af os elskelig Herr Henrik Bjelke og Henrik Willumsen Rosenwing, deris underdanigste Relation naadigst erfarer, at det islandiske Compagnie haver til Arent Tengnagel afstaaet deris Part i det hollandske Skib, som under Island forleden Sommer er tagen og til Priis dömt, den Andeel undtagen som Skipperen tilhörer, da haver vi ogsaa voris Prætension, som vi derudi kunde have, iligemaade eftergivet, hvorfore vi naadigst tilfreds er, at bemeldte Skib med tilhörige Redskab for Arent Tengnagel uden videre Ophold maa fölgagtig vere. Derefter &c. Hafn. 8. Januar 1663.

26. Januar. **Aabent Brev til islandske Compagnies Participanter, om Deling af Compagniets Activer. Khavn 26. Januar 1663.** — Siell. Reg. 25, 377.

Vi Frederik den Tredie &c. G. A. V. at eftersom for os underdanigst klageligen andrages, at de forrige islandske Compagnies Participanter og Interesserende adskillige Gange ere bleven tilsagde at samles og vedtales om bemeldte forrige Compagniets Middel, som udi tilstaaendis Gjeld, Huse, Reberbane, Jordegods, Skibe og Skibsparter og endeel Vare ere bestaaendes, som iblandt de Interesserende skal delis og den bortskyldige Gjeld derimod betalis, mens dog ikke haver villet tilsammen komme, hvorudover Tiden forhalis, samtlig Interesserede, som formenis, til Skade: Da paa det at dermed uden videre Forhaling kan komme til Endelighed og rigtig

Deling, er voris naadigste Villie og Befaling, at samtlig 1663.
Participanterne, saavelsom Formyndere for umyndige Börn, 26. Januar.
som derudi interesserede ere, retter sig efter paa Compagniens Huus at tilstede möde, naar af Præsidenten, os elskelig Hans Nansen tilsagt vorder, saa at den ene kan tage sin Andeel pro qvota lige ved den Anden, udi hvis det vere kan, og at de som ere mere skyldig end dennem pro qvota lige ved Andre udi Penge tilkommer, det strax maa legge fra sig, saa at de Andre, som fattes, kan bekomme hvis dennem i saa Maader tilkommer, paa det lige Jefning og Deling kan skee, som det sig bör. Saafremt og Nogen af de Interesserede for lovlig Forfald efter Advarsel udebliver, da have de, som i saa Maade udeblivendis vorder, deris Fuldmegtige at tilstedekomme lade, med Fuldmagt samme Deling og Skifte at handle og tilendegjöre. Mens dersom og Nogen imod Forhaabning, efter at de lovligen tilsagte ere, skulde findis forsömmelig og ei tilstede komme, skal dog hvis som af samtlige tilstede kommende Participanter eller deris Fuldmegtig handlet og sluttet vorder, staae for fulde og af alle Interesserende holdes og efterkommes, samtlige Interesserende til Gafn og Beste. Hvorefter alle &c. Hafn. 26. Januar 1663.

Reskript til Michel Langemack, ang. Accise- og Consumtionsfrihed for det islandske Compagnie. Khavn 23. Februar 1663. — Siell. Tegn. XXXVI, 465; Rubr. hos Fogtm. I, 115. 23. Febr.

Frederik den Tredie &c. V. N. T. Eftersom vi naadigst haver bevilget og forundt de octroyerede Participanter i den islandiske Handel alle Vare, som de enten til eller fra Island lader före, fri for Told og Accise: da er voris naadigste Villie og Befalning, at du efter enhvers af bemeldte Participanter Seddel lader fri uden Accise eller Consumtions Erleggelse vere fölgagtig hvis Rug, som de i Mæll dertil beviser at lade male, og til

1663. bemelte islandiske Handels Fornödenhed agter at forbruge.
23. Febr. Dermed &c. Hafn. 23. Februar 1663.

23. Febr. **Reskript til Henrik Bjelke, ang. Overholdelsen af Compagniets Privilegier. Khavn 23. Februar 1663.** — Norske Tegn. XI, 118; M. Ket. III, 106; Rubr. hos Fogtm. I, 115.

Frederik den Tredie &c. V. S. G. T. Vi tilskikker eder herhos en Copie af de Privilegier, som vi de oetroyerede Partieipanter udi den islandske Handling haver forundt og meddelt. Thi er voris naadigste Villie og Befaling, at I baade eder self derefter retter, saa og alvorligen tilholder Fogden der paa Landet, samt alle Sysselmendene, og dennem I paa vore Vegne haver at bjude og befale, at de sig i lige Maader der efter retter, og ikke tilsteder at Nogen enten directe eller indirecte, under hvad Prætext det og vere kunde, sig tilfordrister der i mod at gjöre, ei heller at Indvaanerne sig understaaer med Fremmede eller andre i ringeste Maader at handle, uden med bemeldte oetroyerede Participanter og deris Fuldmegtige alene. Dermed &c. Hafniæ den 23. Februarii 1663.

27. Marts. **Aabent Brev angaaende Handelen. Khavn 27. Marts 1663.** — Original i Stiftamts-Archivet i Island, A. 105, paategnet at være læst paa Althinget 30. Juni 1663 (indfört i Althingsb. Nr. 6). Norske Reg. 11, 299 b; M. Ket. III, 106—7; Rubr. hos Fogtm. I, 116.

Vi Frederik den Tredie &c. Vi lader hermed vore kjere troe Undersaatter, Befalingsmend, Bisper, Provster og Prester, Laugmend, Sysselmend og alle som Bestilling haver, saa og menige Almue, som bygge og boe paa vort Land Island, vide, at vi haver ladet anrette og privilegere nogle visse Personer at segle paa vort Land Island, efter voris dennem naadigst forundte Privilegier. Thi ville vi alle og enhver bemeldte Islands Indvaanere hermed

strengeligen og alvorligen befalet have, at de ikke alene 1663.
sig Hollender og andre Fremmede fraholder at handle 27. Marts.
med, imod voris Privilegiers udtrykte Bogstave, men endogsaa saadanne strax fra Landet udviser naar de ankommer, saa og sig al den Omgengelse med dennem entholder, og dennem hverken at selge af deris Baade, naar de ere ude at fiske, eller af deris Vare i Landet, ei heller af dennem sig noget tilforhandle, hvad det og vere kan. Fordrister sig nogen herimod at gjöre, da skal han, om han nogen Bestilling haver, den strax have forbrudt, hvad heller han sjelf handler eller tilsteder andre af Islenderne at handle med forskrefne Fremmede og Udlendiske, og derforuden staa os til Rette, som den voris Mandater overtreder og med dennem samtökker som det overtreder. Almuen, som sig her imod fordrister, skal i lige maade staa til rette, som voris Forbuds Overtredere, hvor efter alle og enhver sig kan have at rette og for Skade at tage vare, dette vi derfore til alles Efterretning haver ladet publicere. Derimod skal Participanterne handle erligen med Indvaanerne, dennem dygtige og gode Vare tilbringe og forskaffe, som de det ville ansvare og bekjend vere. Forbydendis alle og enhver herimod at handle, under voris Hyldest og Naade. Givet &c. Kjöbenhafn den 27. Martii 1663.

Reskript til Henrik Bjelke ang. Forkyndelsen af Forbud mod Handel med andre end Compagniet. Khavn 25. April 1663. — Original i Stiftamts-Archivet i Island, A. 105, paategnet at være læst paa Althinget 30. Juni 1663 (indfört i Althingsbogen Nr. 5); Norske Tegn. XI, 129; M. Ket. III, 107; Fogtm. I, 116 Anm. 25. April.

Frederik den Tredie &c. V. S. G. T. Vi tilskikke eder herhos et vort obne Bref, om Forbud, anlangende: Fremmede ei at maa handle paa vort Land Island, imod de octroyerede Participanters i forleden Aar givne Privilegier. Thi er voris naadigste Villie og Befaling, at I samme Bref paa tilbörlige Steder i fornefnte Island til

1663. Alles Efterretning lader lese og forkynde, og siden der
25. April. over at holde som ved bör. Dat. Hafniæ den 25. Aprilis 1663.

25. April. **Aabent Brev** ang. **Jurisdictionen i Kjöbmændenes Sager.** Kjöbenhavn **25.** April **1663**[1]. — Norske Reg. 11, 306 b; M. Ket. III, 108 med Datum 28. April.

Vi Frederik den Tredie &c. G. A. V. Efter som for os underdanigst er andraget, hvorledis en Sysselmand med sex Mend paa vort Land Island sig haver tiltaget, een af Compagniets Kjöbmend ved Nafn Hermann Wust at dömme fra sin Ære for nogle Ord, som udi Drukkenskab imellem hannem og en Islender ved Navn Titus Torvesen skal vere falden, uanseet ei tilforn skal have veret brugeligt at saadanne Underdomsmend udi Æresager paa Compagniets Kjöbmend eller Betjente haver dömt, men Sagen for voris Befalingsmand at vere indkommen: Da ville vi af forbemeldte Aarsager fornefnte Sysselmand og sex Mends afsagde Dom hermed aldelis have anoleret og tilintetgjort, saa den for^ne Hermann Wust paa sin Ære til Hinder eller Skade ei skal vere eller komme, men Sagen om paaskadis for voris Gouverneur eller hans Foget og Fuldmegtig at indstefnis, som derudi haver at kjende og dömme hvis Loug og Ret er. Forbjudendis alle og enhver herimod efter som forskrevet slaar at hindre, eller udi nogen Maade Forfang at gjöre, under vor Hyldest og Naade. Givet paa vort Slot Kjöbenhafn den 25. Aprilis 1663.

27. April. **Aabent Brev at Underdommere ei maa dömme i Livs og Æres Sager.** Khavn **27.** April **1663.** — Publiceret paa Althinget og indfört i Althingsbogen 1663; Concept i Canc.-Arch's. aabne Breve vedk. Island &c. 1632—1750; Norske Reg. 11, 307 b; M. Ket. III, 108; Rubr. hos Fogtm. I, 118.

Vi Frederik den Tredie &c. G. A. V. at eftersom

[1]) see Aab. Br. 7. Mai 1664.

vi er kommen i Forfaring, hvorledis nogle Underdommere paa voris Land Island sig skal understaa at dömme udi Æresager, imod den Brug som i voris andre Lande bliver holdet og observeret. Thi ville vi hermed alvorligen have advaret og befalet alle Underdommere paa bemeldte vort Land Island, at de sig i deris Domme her efter fra holder at dömme udi Æresager; men naar saadanne Sager dennem forekommer, som enten Ære eller Lif angaaer, at de dennem da til deris Overdommere henviser, efter som i voris andre Lande brugeligt er. Forbjudendis alle og enhver herimod efter som forskrevet staar at hindre, eller udi nogen Maade Forfang at gjöre, under vor Hyldest og Naade. Givet &c. Kjöbenhafn den 27. Aprilis 1663. 1663. 27. April.

Bevilling og Pas for **Niels Jörgenssen**, at före **sort Træ fra Island.** Kjöbenhavn 28. April **1663.** — Norske Reg. 11, 308; M. Ket. III, 110. 28. April.

Vi Frederik den Tredie &c. G. A. V. at eftersom vi haver afferdiget nerverende Niels Jörgenssen herfra og til vort Land Island, endeel af det der befindendis sorte Træ til voris Fornödenhed for billig Verd at afhente, befalis her med Syssel- og Ombudsmend udi Vestfjordingen, saa vel som alle andre vedkommende paa forskrefne Island, at I forskrefne Person ubehindret lader udbryde og udföre saa meget af bem[te] sorte Stykker Træ, hvor det findis kan, som han kan bekomme og paa voris Vegne begjerendis er, og ellers i alle muelige Maader til saadant at erlange Anleding og Befordring at gjöre. Desligest befales og Joen Magnussen, at han og for billig Verd den Skive, som han deraf haver, ubehindret lader fölge, med andet mere af de störste Stykker der bekommis kand. Ladendis det ingenlunde &c. Givet &c. Hafniæ den 28. Aprilis 1663.

1663. 1. Juli. **Stadfæstelse paa Biskop Thorlak Skulasons Legat. 1. Juli 1663**[1]. — J. Erichsens Samling af Althingsböger i det kongelige Bibliothek, Althingsb. 1663, Nr. 27. Om Legatet see Selmers Universitets Aarböger: 1837, S. 107; 1840, S. 171; 1843, S. 62—64, hvor den nedenanförte Erklæring er trykt, uden Tvivl efter en Afskrift af Stadfæstelsesdocumentet, hvis Original findes i Bispe-Archivet i Island i «Brèf frá Hólum», B. (Papir) Fasc. V, Nr. 9, jevnf. Scheel om Khavns Universit. Collegier og Stipendier. 1844. 4. S. 118. — **Uddrag.**

1663 1. Juli ... lætur nú virðulegur herra, herra Gísli þorláksson lögmönnum báðum, ásamt lögrèttunni og öðrum góðum mönnum utan vebanda sem innan kunnugt gjöra og yfirlýsa, að hans sál. herra faðir hefir gefið og eptirlátið (guði til lofs og dýrðar) skólanum á Hólum í Hjaltadal xxe jörðu eptir sinn dag, hverja hann tilnefndi að vera skyldi Ás í Hörgárdal, eða önnur henni jafngóð, með 1e landskyld og iiij kúgildum, að svo af þeim góða herra fyrir skildu, að leigur og landskuld greindrar jarðar tilleggist einhverjum einum fátækasta studioso, sem af Hóla skóla útgenginn utanlands stúderar. Lætur nú biskupinn herra Gísli sín og sinna samarfa vegna því yfir lýsa, að hann og hans samerfíngjar þessa gjöf síns sál. herra föðurs í allan máta samþykki, að greind jörð með sínum kúgildum sè hèðan í frá skólans að Hólum fullkomin eign með áður tèðu skilyrði ..... undirskrifaðir: herra Gísli, Guðbrandur og þórður, þorlákssynir.

30. Decbr. **Bevilling for Fyrsten af Curland paa Islands Beseiling i 12 Aar. Khavn 30. Decembr. 1663**[2]. — Samtidig Copie i Stiftamts-Archivet i Island, A. 105; Norske Reg. 11, 380 b; M. Ket. III, 111; Rubr. hos Fogtm. I, 131. — Denne Bevilling er udfærdiget i tre ligelydende Exemplarer.

Vi Frederik den Tredie &c. G. A. V, at vi naadigst

[1]) Univers. Dir. Skriv. 13. Januar 1844.

[2]) jevnf. 7. Sept. 1674.

haver bevilget og tilladt, saa og hermed bevilger og tillader, at Hans Kjerlighed Försten af Kurland maa paa 12 Aars Tid, fra nerverende Dags Dato at beregne, med trende sine Skibe vort Land Island og alle des underliggende Hafner lade beseigle og derfra före hvis Vare, som der paa Landet er at bekomme, undtagen Fisk, Kjöd, Fede-Vare, Huder, Skind, Feder, Uld, Uldenvare og deslige, som voris octroyerede Partieipanter og Undersaatter der paa Landet pleier at handle med. Mens dersom nogen bemeldte Skibis indehavendis Folk sig herimod til fordrister, enten paa velbem^te Hans Kjerligheds eller deris egne Vegne nogle af samme forbudne Vare sig at tilforhandle, da skal samme Vare, som i saa Maade betredis, til os vere forbrut. Dog dersom bem^te Skibe udi de 3 förste Aar ei deris fulde Ladiug paa de Hafner de beseilendis vorder saaledis af de forskrefne uforbödne Vare bekomme kan, maa de hos bem^te privilegerte Participanter eller deris Fuldmegtige sig udi samme tre Aar saa mange af hvis andre Vare, som der paa Landet falder, for billig og tilbörlig Pris tilforhandle, som Skibene til deris fulde Lading imidlertid behöver. Thi bjude vi hermed og befale samtlige voris Undersaatter, vere sig de octroyerede Partieipanter, deris Fuldmegtige eller andre Vedkommende paa fornefnte Island og des underliggendis Hafner, at de fornefnte Hans Kjerligheds Officiante og Betjente, som med forskrefne Skibe Landet besögendis vorder, ikke aleniste ubehindret i forskrefne Maader deris Handel lader fortsette paa hvad Hafn, Tid og Sted dennem bekvemmeligst falde kan, saavel som hvis Vare dennem, eftersom forskrevit staar, bevilget er, efter bemeldte Bevillings Indhold, fra Landet at lade före, medens endog i alle mulige Maader dennem til det Beste beforderlig verer og ellers ubehindret passere og repassere lader. Givet &c. Hafniæ den 30. Decembr. 1663.

1663. 30. Decbr.

1664. 7. Mai. **Aabent Brev ang. Opreisning for en Sysselmand og Meddommere. Khavn 7. Mai 1664.** — Norske Reg. 11, 437 b; M. Ket. III, 115.

Vi Frederik den Tredie &c. G. A. V. at eftersom Magnus Magnussen, forrige Sysselmand paa vort Land Island med sine 6 Domsmend, formedelst en Dom han med bem[te] 6 Domsmend afsagt haver, er tildömt at vere udi voris Naade, om han med dennem herefter Dommeres Sæde burde at besidde eller noget Embede betjene. Da have vi efter underdanigst Ansögning og Begjering af kongelig Gunst og Naade saadan deris Forseelse denne gang naadigst tilgivet og efterladt, samt og hermed tilgiver og efterlader, saa at bemeldte over dennem givne Dom ikke skal vere eller komme dennem til Hinder eller Skade i nogen Maade, mens de deris Bestillinger herefter som tilforn ubehindret at maa njude og betjene. Thi forbyde vi &c. Hafniæ den 7. Maji 1664.

7. Mai. **Aabent Brev, hvorved Gaarden Vindás henlægges til Kaldet Reynivellir. Khavn 7 Mai 1664.** — Publiceeret paa Althinget og indfört i Althingsbogen 1667; Norske Reg. 11, 437; M. Ket. III, 116; Finn. Joh. Hist. Eccl. Isl. III, 462, med Datum 17. Mai.

Vi Frederik den Tredie &c. G. A. V. Eftersom for os underdanigst berettis, at den Jord Reinevöllum, hvor Prestens Residents udi Kiellernis Thing tilforn har veret, formedelst uformodentlig Fieldskred skal vere fordervet, da haver vi efter underdanigst Ansögning og Begjering naadigst bevilget og forundt, saasom vi og hermed bevilger og forunder til for[ne] Prestegaard en voris Jord, nemlig Vindsaus udi Kios, som her efter indtil paa videre naadigst Anordning fri uden Afgift maa vere Presten der sammesteds til Besiddelse forundt. Forbydendis alle og enhver herimod eftersom forskrevet staar at hindre eller udi nogen Maader Forfang at gjöre, under vor Hyldist og Naade. Givet paa vort Slot Kjöbenhafn den 7. Maji Anno 1664.

Reskript til Henrik Bjelke, ang. **Fyrsten af Curlands Handel i Island.** Khavn **12.** Juli **1664.** — Norske Tegn. XI, 197; M. Ket. III, 117; Rubr. hos Fogtm. I, 139. 1664. 12. Juli.

Frederik den Tredie &c. V. S. G. T. Voris naadigste Villie og Befaling er, at I Hans Kjerlighed Fyrsten i Curlands Betjente paa vort Land Island lader behjelpelig vere udi hvis Handel han der paa Landet af os forundt er, og det saa vidt det de octroyerede Participanter kan vere udi deris Privilegier uden Skade. Dat. Hafniæ den 12. Julii 1664.

Reskript til Marcus Meibom, ang. **Sundtold af Fyrsten af Curlands Skib.** Khavn **14.** Juli **1664.** — Siell. Tegn. XXXVII, 114. 14. Juli.

Frederik den Tredie &c. V. G. T. Vid, at vi naadigst haver forundt nerverende Hans Kjerlighed Fyrsten af Curlands Skipper Douwe Cornelis at maa med hos sig havende Skib, den hvide Schwan kaldit, samt indhavende Vare uden Told igjennem Sundet paa Henreisen til Island passere. Dog haver du den Anordning at gjöre, at Skibets indhavende Vare, indtil han igjen tilbage kommer, vorder antegnet, at da deraf den tilbörlige Told erleggis kan. Dermed &c. Hafn. 14. Julii 1664.

Reskript til M. Erik Bredal ang. **Throndhjems Capitels Breve.** Khavn **16.** Juli **1664.** Norske Tegn. XI, 197 b; M. Ket. III, 117. 16. Juli.

Frederik den Tredie &c. V. S. G. T. Vóris naadigste Villie og Befaling er, at I med forderligste i vóris Cancellie hid ned skikker alle hvis Breve og Documenter som findis i Trundhjems Capitel, Grönland, Grinland, Mordland og Island anrörendis. Dat. Hafniæ den 16. Julii 1664.

Privilegium for Gabriel Marselius Selliessen **paa Svovelværk paa Island.** Khavn **9.** Februar 1665. 9. Febr.

1665. 9. Febr. **1665**[1]. — Publiceret og indfört i Althingsbogen 1665 (Nr. 4). — Concept i Canc. Arch. aabne Breve vedk. Island &c. 1632—1750; Norske Reg. 11, 515 b; M. Ket. III, 118—121; Rubr. hos Fogtm. I, 150.

Vi Frederik den Tredie &c. G. A. V. at eftersom os elskelig Gabriel Marsellius Selliessen, Assessor i voris Ober-Bergamts-Collegio, for os underdanigst haver ladet andrage, hvorledis han Svovelverkis Handling og Brug paa vort Land Island agter at anrette, saa fremt han efter underdanigst Ansögning og Begjering voris naadigste Bevilling og Tilladelse derpaa erlange maatte, saavel som og at vi hannem med fornöden Octroyer til des Fremgang naadigst forunde ville: Da have vi for^ne^ Gabriel Marsellius og hans Medinteressenter, til forbem^te^ Svovelverkis Indrettelse og Fremgang, efterskrefne Benaadinger og Frihed forundt og bevilget, som fölger:

1) Forskrefne Gabriel Marsellius og hans Medinteressenter maa paa ni Aars Tid, fra nerverende Dato at beregne, alt det Svovel, som de paa bem^te^ Island finde og tilveiebringe kan, fri uden Told og Paalæg, der fra Landet og hvor dennem lyster udföre eller udföre lade. — 2) Hvorimod alle andre Ind- eller Udlendiske, vere sig hvo det vere maa eller kan, hermed skal vere forbudet nogen Svovel, lidet eller meget, under hvad Prætext det og skee maa, der fra Landet at udföre, under Confiskation og exemplar Straf som vedbör. — 3) Bemeldte Gabriel Marsellius og Medinteressenter maa uforhindret paa alle Pladser over ganske Island saavel paa voris som paa Andres Eiendoms Grunde og Gods, hvor Svovel findes kan, der efter lade grave, dog at Eiermendene ved saadan Grafning paa deris Græsgang og Enge ingen Skade vederfaris, mens naar nogen Grund findes, som til Svovelbruget uden Eiermandens Skade kan mistis, og med hans Samtykke erlangis, da skal hannem derfore, efter voris Amtmands eller hans Fuldmegtiges Besigtelse og Formidling,

[1]) see 5. Mai 1669.

Betaling efter billig Fornöielighed givis. — 4) Naar 1665.
Middel paafindes kan til Svovelet der i Landet at raffinere, 9. Febr.
da maa og skal Enhver, som sig ved Værket ville lade bruge, for Skatter og Paalæg aldelis vere fri og forskaanet, saa og uden nogen Forhindring samme deris Arbeid forrette. — 5) Og eftersom intet eller lidet Brende der paa Landet til Raffineringens Brug findis, da maa bemeldte Marsellius og Interessenter for billig Betaling ubehindret bekomme og njude hvis Törf, som paa voris og andris Grunde findes og dertil begjeret vorder; disligeste dersom og andre Materier findes kan paa de Pladser hvorefter Svovel tilladis at gravis, som istedet for Törf til Raffinering at brugis tjenlig er, da maa Værkets Interessenter saadanne Materier fri og uden nogen Paaleg eller Besvering njude og bruge, saalenge dennem Svovelverket, eftersom forskrevet staaer, forundt er. — 6) Hvis Huse og Hytter, som bemeldte Gabriel Marsellius og hans Interessenter til forskrefne Verkis Brug behöver, skal dennem fri tilladt vere at opbygge, naar saadant med den Jorddrot, paa hvis Grund slig Bygning opsettis skal, hans Minde skeer. Disligeste maa og Interessenterne sig tilforhandle hvis Jordegods, som til Verket nyttig og beleilig er beliggendis, naar Eiermendene dennem det frivilligen selge ville, og de Kjöbende deraf den Rettighed udreder og gjörer, som andre Indbyggere der i Landet af deris Gods gjör og giver. — 7) Skal voris Amtmand over fornefnte vort Land Island, som nu er eller herefter kommendis vorder, saa og hans Fuldmegtig der paa Landet i hans Fraverelse, hermed alvorligen anbefalet vere, fornefnte Gabriel Marsellius og hans Medinteressenter at beforderlig vere udi alt, hvis de deris Hjelp og Assistents til Verkets Fremgang behöver, saavidt Billighed og denne voris Oetroy gemes er. — 8) Herimod skal bemeldte Gabriel Marsellius paa sin egen og Medparticipanters Vegne efter egen Erbjudelse give os en Recognition af 200 Rdlr aarligen, som paa tilbörlige Steder rigtigen og udi rette Tide erleggis skal og fra dette Privilegii Dato angaae. — 9) Og eftersom

1665. 9. Febr. fornefnte Gabriel Marsellius paa sin egen og Interessenters Vegne sig reverseret[1] haver, at bemeldte Svovelverkis Anrettelse, Handel og Brug ikke skal blive eller komme det octroyerede islandske Compagnies Participanter paa deris Frihed til Indpas, Hinder eller Skade i nogen Maader, saa skal bemeldte Marsellius og Medinteressenter derimod tilladt vere, saavidt ædendis Vare der paa Landet at kjöbe, som sammesteds findes kan, og til Verkets fornöden Arbeidsfolk Behof gjöris. Mens hvis andre Vare, som ei paa Landet er at faae, skal de af det privilegerede islandske Compagnie og ingen andre sig tilforhandle. Thi forbjude vi &c. Givet paa vort Slot Kjöbenhafn den 9. Februarii Anno 1665.

14. Novbr. **Den souveraine Kongelov.** Khavn **14. Novembr. 1665.** — Orig. i Geheime-Archivet; bekjendtgjort ved Trykken ifölge Kong Frederik den Fjerdes Patent 4. Sept. 1709[2], og tilligemed Patentet stukken i Kobber s. A. med Vignetter omkring paa hver Side, 19 Blade i Imperial-Folio; siden trykt i Khavn, udg. med Patentet paa kongelig Befaling ved Frederik Rostgaard 1722. 8. og 1756 lille Folio; Holbergs Dannemarks og Norges Beskrivelse, Khavn 1729. 4. S. 70—82; Schous Forr. I, 38—62, samt med Indledning (uden Patentet) Khavn 1849. 8. — Oversat og trykt i flere Sprog (Latin og Tydsk, 4to, s. l. et a.; Dansk, Tydsk og Latin i N. P. Sibberns Biblioth. Historica Dano-Norvegica. Hamb. & Lips. 1716. 8. S. 365—444; Latin sst. S. 345—364; Tydsk med Indledning og Slutningsbemærkning af Theodor Olshausen. Eutin und Kiel 1838. 8.; Engelsk, London 1731. 8.). — Hverken Kongeloven eller Patentet af 1709 er publiceret i Island, eller saavidt vides oversat paa Islandsk.

Lex Regia, det er: den souveraine Kongelov, sat og given af den stormegtigste höibaarne Fyrste og Herre, Herr Frederik den Tredie, af Guds Naade Konge til Danmark og

[1]) Marsellius's Revers, hvori han tillige forpligter sig til ikke at bruge andre end danske Skibe og under dansk Flag, staaer i Norske Reg. 11, 517 b og hos M. Ket. III, 121.

[2]) anfört nedenfor under dette Datum.

Norge, de Venders og Gothers, Hertug udi Slesvig, Holsten, Stormarn og Ditmarsken, Greve udi Oldenborg og Delmenhorst, og af Hans Maj' underskreven den 14. Novembr. 1665. 1665. 14. Novbr.

Vi Frederik den Tredie af Guds Naade Dannemarkis, Norgis, Vendis og Gottis Konning, Hertug udi Slesvig, Holsten, Stormarn og Ditmarsken, Greve udi Oldenborg og Delmenhorst, Gjöre alle vitterligt, at eftersom Vi ikke alene af andres Exempel, men endog af egen Forfarenhed haver fornummet og udi Gjerningen befundet, hvor underligen den store og almegtige Gud over alle Konger og Herskaber, saavelsom deris underhavende Riger og Lande efter sin urandsagelige Visdoms Raad hersker og alting der udi styrer og beskikker; fornemmeligen i det hans guddommelige Almagt den over Os, Voris kongelige Huus og disse Vore Kongeriger og Lande udi forgangne Aaringer svæbende Fare, ja fast öiensynlig forestaaende yderste Forderv og Undergang saaledis faderligen haver afvendet og til saadan en Ende udfört, at Vi ikke alene er bleven reddet og sat udi önskelig Fred og Rolighed, men endogsaa Voris da værende Rigens Raad og samtlige Stænder, Adel og Uadel, Geistlig og Verdslig dertil bevæget, deris forrige Kaar og Valrettighed at afstaa og begive, den tilforne af Os underskrevne Haandfestning med alle sine Gjenparter Punkter og Clausuler död magteslös og til intet at gjöre, Os fra Voris Eed, Vi gjorde, der Vi först traade i Regjeringen, udi alle maader og uden nogen Exception qvit og fri at erklære, og saaledis Os og de af Os, saasom Hovedet og förste Eiere, ved ret lovlig Egteskab nedstigende Mand og Qvinde Linier, saa lenge nogen af dennem i live ere, Arverettigheden til disse Vore Kongeriger Danmark og Norge, samt alle Jura Majestatis, absolute Magt, Souverainetet og alle kongelige Herligheder og Regalier utvungen og uden nogen Voris Tilskyndelse, Anmodning eller Begjæring, af egen fri Villie og fuldberaad Hu allerunderdanigst at andrage og overantvorde, dislige at renuntiere den af Os paa Voris elskelige kjære Söns Printz Christians veigne Anno 1650 den 18. Junii

1665. udgivne Revers, samt Voris provisional Disposition, dateret
14. Novbr. Anno 1651 den 9. Junii, saavelsom og alt hvis udi Recessen, Ordinantzen og andre Forordninger kunde findes, Haandfestningen gemess, at stride mod denne Voris Arverettighed, Souverainetet og absolute Regjering, stillende det ogsaa udi Voris egen allernaadigste Villie, ikke aleniste paa hvad Maade Regjeringen herefter skulde indrettes, mens endog hvorledis med Successionen og Arveliniernes ordentligen paa hinanden fölgende Rad blandt Mand og Qvindekjön skulde forholdis, og paa hvad Maneer i den minder-aarige Konges unge Alder (om slig Minorennitet i Fremtiden sig maatte tildrage) Regimentet skulde föres og beskikkes, og herom efter Voris egen naadigste Tykke og Velbehag een Forordning at gjöre, som de da lovet og med Eed sig forpligtet haver, at skulle være dennem, deris Arvinger og Posteriteten een fundamental, det er uforanderlig Grundvoldslov, og af dennem udi alle sine Punkter og Clausuler efterkommes, saa at Vi, Voris egte Livsarvinger og deris Descendenter udi ingen Maade hemmelig eller aabenbarlig derimod af dennem eller deris Arvinger og Efterkommere skulde hindres og foruroliges, mens ydermere med Eed forbundet sig imod alle og enhver, ihvem det vere kunde, indlændske eller udlændske, som herimod skulde ville handle eller tale, saadant at forsvare, Liv og Ære, Gods og Blod derhos at opsette, og at fra saadan deris Pligt og Skyldighed dennem, deris Arvinger og Efterkommere ingen Venskab eller Fjendskab, Frygt eller Fare, Gavn eller Skade, Had, Avind eller nogen menniskelig List og Paafund udi ringeste Maade skulde afvende, og hvad helles ydermere deris underdanigste Löfter og Tilsagn ere, hvormed bemeldte Voris kjære og tro Undersaatter deris inderlige Devotion og Kjærlighed til Os, og deris hjertelig Attraa til Voris kongelige Arvehuses florerende Fremvext og Tiltagelse og disse Vore Arve Kongerigers almindelig Tryghed og rolig Velstand haver vildet give tilkjende. Da have Vi ogsaa saadan den guddommelige Forsyns synderlige Skikning og

Voris kjære og tro Undersaatters store Kjærlighed og allerunderdanigste Devotion til Os tilbörligen overveiet og betragtet, og derfor billigen Vore Tanker derhen vendet og rettet, saadan Regjeringsform og Arvesuccession at forordne og beskikke, som sligt Enevolds Arve-Kongedömme og Regimente det endeligen fordrer og udkræver, hvilken Vi ogsaa med og udi denne Kongelov, saasom Kongedömmets rette uforanderlige fundamental Lov, vil have forordnet og beskikket, som skal holdes og agtes af Voris Arvinger, deris Efterkommere og Descendenter, saavelsom og af menige Vore Kongerigers og Landes Indbyggere, fra den höieste til den laveste, ingen undertagen, for een fuldkommen uryggelig og uimodsigelig Forordning og Lov til evig Tid. 1665. 14. Novbr.

I. Den bedste Begyndelse til alting er at begynde med Gud. Det förste derfore som Vi for alting ville udi denne Kongelov alvorligen have befalet, er: at Vores Efterkommere Börn og Börnebörn i tusinde Leed, paa Fæerne og Mörne, Enevolds Arve-Konger over Danmark og Norge ære, tjene og dyrke den ene rette og sande Gud paa den Maade og Maneer som han sig i sit hellige og sande Ord aabenbaret haver, og voris christelige Tro og Bekjendelse klarligen derom formelder, efter den Form og Maade som den reen og uforfalsket er bleven foresat og fremstillet udi den Augsburgiske Confession Aar Et Tusind fem Hundrede og tredive, og ved samme rene og uforfalskede christelige Tro holde Landsens Indbyggere, og den vældeligen haandthæve og beskjerme i disse Lande og Riger mod alle Kjettere, Sværmere og Gudsbespottere. — II. Danmarkes og Norges Enevolds Arve-Konge skal være herefter og af alle Undersaatterne holdes og agtes for det ypperste og höieste Hoved her paa Jorden over alle menneskelige Love, og der ingen anden Hoved og Dommere kjender over sig enten i geistlige eller verdslige Sager uden Gud alene. — III. Skal derfor ogsaa Kongen alene have höieste Magt og Myndighed til at gjöre Love og Forordninger efter sin egen gode Villie og Velbehag,

1665. at forklare, forandre, formere, formindske ja og slet at
14. Novbr. ophæve forrige af hannem selv eller af hans Forfædre udgivne Love (denne Kongelov alene undertagen, hvilken saasom Kongedömmets rette Grund og Grundvoldslov jo endeligen faar at blive uforanderlig og uryggelig), saa og at undertage hvad og hvem han lyster udaf Lovens almindelige Befalning. — IV. Skal og Kongen ene have höieste Magt og Myndighed at isette og afsette alle Betjente höie og lave, være sig hvad Navn og Titel de have kunde, efter sin egen fri Villie og Tykke, saa at alle Embeder og Bestillinger, i hvad Myndighed de haver, skal af Kongens Enevoldsmagt saasom af en Kilde have sin förste Oprindelse. — V. Kongen skal ene have Vaabens og Væbnings Magt, at före Krig, slutte og ophæve Forbund med hvem og naar han det got befinder, Told og al anden Contribution at paalegge, efter som enhver vel veed, at Riger og Lande ikke tryggeligen kan besiddes uden væbnet Magt, og Krigsmagt kan ikke holdes uden Besolding, og Besolding ikke bringes tilveie uden Skat. — VI. Skal og Kongen ene have höieste Magt over al Clericiet, fra den höieste til den laveste, at beskikke og anordne al Kirke og Guds-tjeniste; Möder, Sammenkomste og Forsamlinger om Religions-Sager, naar han det raadeligt eragter, byde, forbyde; og i almindelighed, korteligen at sige, skal Kongen ene have Magt at bruge alle Regalier og jura majestatis hvad Navn de og have kunde. — VII. Alle Regjeringens Ærinder, Breve og Forretninger skal udi ingen end udi Kongens Navn og under hans Signete udgaa, og skal han altid selv sin Haand underskrive, om han helles er kommen til sine myndige Aar. — VIII. Kongens myndige Aar skal agtes hans Alders fjortende Aar, det trettende fuldendet, det fjortende begyndt, saa at saa snart han træder i sit fjortende Aar, skal han selv offentlig forklare sig myndig at være, og ingen Værge eller Formyndere mere at ville bruge. — IX. Kongens Værgemaal og Formynderskab, imedens han er mindre aaring, skal i alle maade saaledis beskikkes ligesom den nest for

hannem regjerende Konge for sin dödelig Afgang skriftligen derom forordnet haver. Mens dersom ingen saadan Forordning eller sidste Villie fandtes, da skal dermed forholdes som efterfölger, nemmeligen: Enkedronningen, som er den minderaarige Konges rette kjödelige Moder, skal vere Regjente, og hende til Hjelp og Bistand i Formynderskabet tilföies de syv höieste kongelige Raad og Betjente, og skulle disse samtligen forestaa Regjeringen, og alting efter de meste Vota beslutte, hvorda Dronningen skal have tvende Stemmer, og hver af de andre ikkun een Stemme; og skulle alle Breve, Befalninger og alle Regjeringens Ærinder altid forrettes og udstædes i Kongens Navn, enddog de af Regjenten og samtlige regjerende Formyndere underskrives — X. Er Enkedronningen Kongens Moder ved Döden afgangen, eller og træder paa ny i Egteskabsstand igjen, da skal den neste Kongens Frende blant Printzerne af Blodet af Voris nedstigende Linier, som her i Riget er og altid kan blive tilstæde, være Regjente (dersom han helles er kommen til sine myndige Aar, som skal agtes at være hans Alders attende Aar, det syttende fuldendet, det attende begyndt), og iligemaade have tvende Stemmers Rettighed; og helles videre med alting forholdes som för er meldet. — XI. Men dersom forbenevnte Printz af Blodet ikke endnu var kommen til myndig Alder, saa og helles om ingen Printz af Blodet var forhaanden, da skulle ovenbemelte syv höieste kongelige Betjente alene forestaa og forvalte Regjeringen og Formynderskabet med lige Magt og Myndighed, og hver Person have een Stemme; og saa alting fremdelis efter den Maade som för er sagt. — XII. Dersom og nogen af de regjerende Formyndere fattedes ved dödelig eller anden Tilfald, da skal de övrige strax en anden, som dygtig til Bestillingen er, udi hans Sted indsette, og hvem da er hans Efterkommere i Embedet, skal og betræde hans Sted og besidde hans Sæde udi dette regjerende Formynderskab. — XIII. Regjenten og samtlige regjerende Formyndere skulle strax svære Kongen ikke alene Huldskab

1665. 14. Novbr.

1665. og Troskab, mens end og især belangende deris Formyn-
14. Novbr. derskab, at de i Kongens Minderaarighed vil saaledis forestaa Regjeringen, at Kongens absolute souveraine Enevolds Magt og Arverettighed i alle maade uforkrenket og uformindsket hannem og hans Efterkommere bevares, og helles alting saaledis styre og raade som de det agter for Gud og Kongen at forsvare. — XIV. Og saa snart de have gjort deris Eed og træder til deris Embedis Forretning, da skal det förste, de tager sig for, være, at de strax uforhalet forfatter et rigtig Inventarium, det er Forteignelse paa disse Rigers og underliggende Landes Stæder, Festninger, saa og Gods, Kleinodier, Penge, Krigsmagt baade til Lands og Vands, saavelsom ogsaa al Kongens Indtegt og Udgift, saa at her af strax kan eragtes udi hvad Tilstand de det regjerende Formynderskab antræder, efter hvilken Forteignelse de og foruden nogen Paaskud igjen haver at gjöre Regenskab og svare Kongen til alting, og stande hannem til rette for al Tiltale, saa snart han er kommen til sine myndige Aar. — XV. Skal da derfor og herefter aldrig disse Riger og Lande holdes for at være foruden Konge imedens Voris nedstigende Linier varer paa Færne og Mörne, saa at saa snart een Konge ved Döden afgaar, er strax virkeligen og i Gjerningen selv Konge og förer Konge Navn og Titel den som Arve Linien den neste at være udviser, og skal hannem strax kongelige Majestetes Titel og ubundne Enevoldsmagt arveligen være til og hjemfalden det samme Öieblik hans Formand Aanden opgiver. — XVI. Og enddog, i det alle Stænder: Adel, Uadel, Geistlig, Verdslig, een ubunden Enevolds Kongedömmes Magt Os og de af Os nedstigende Linier paa Færne og Mörne til evig Tid arveligen haver eengang overdraget, her efter strax, naar een Konge ved Döden afgaar, den neste i Arve Linien Krone, Scepter og Enevolds Arve Konge Titel og Magt det samme Öieblik eigner og tilkommer, saa at ingen videre Overantvordning i nogen Maade behöves, eftersom Kongerne i Danmark og Norge herefter til evig Tid, imedens nogen

af voris kongelig Arvestamme er til overs, ere födde og 1665.
baarne og ikke kaarede eller valde Konger, ikke dismindre 14. Novbr.
paa det al Verden skal vide, at Danmarkes og Norges Konger holder det for deris störste Höihed, at ydmyge sig for Gud, og at de agte det for deris höieste Magt og Vælde at være velsignet af Gud ved hans Ords Tjenere til en lyksalig Begyndelse paa deris Regimente, da ville vi og at Kongen offentlig i Kirken med dertil sömmelige Ceremonier lader sig salve. — XVII. Men Kongen skal aldelis ingen Eed eller nogen Forpligt, i hvad Navn det og have kan, mundtlig eller skriftlig fra sig give, efterdi han saasom een fri og ubunden Enevolds Konge ikke kan bindes af sine Undersaatter ved nogen Eed eller foreskrevne Forpligtelser. — XVIII. Kongen kan lade sin Salvings höitidelige Fest holdis naar hannem lyster, enddog han ikke er kommen til sine fuldmyndige Aar, og er det jo för jo bedre at annamme og bekomme Guds Velsignels og Herrens kraftige Bistand, som fölger hans Salvede; dog alt hvad som Ceremonier ikkun angaar, dermed kan forholdes efter som Tidens Leilighed det bekvemmeligst at være udviser. — XIX. Og efterdi Fornuften og den daglige Forfarenhed noksommeligen lærer, at een samlet og sammenknyttet Magt er langt sterkere og af större Kraft og Fynd end den, som er adskilt og adspred, og jo större Vælde og Herredömme een Herre og Konge besidder, jo tryggere lever han og hans Undersaatter for alle udvortes Fjenders Anfald; da ville Vi ogsaa, at disse Vore Arve Kongeriger Danmark og Norge, samt alle de dertil hörende Provincier og Lande, Öer, Festninger, kongelige Herligheder og Rettigheder, Kleinodier, Penge og alle andre Mobilier, Krigsmagt og Rustning baade til Lands og Vands, saavel som ogsaa alt hvis vi nu med sær Eieres Ret besidde, eller herefter enten af Os eller af Voris Efterkommere med Sværdet vindes, eller ved Arv og nogen anden lovlig Titel og Middel forhverves kan, altsammen, intet undertaget, skal uskiftet

1665. og udeelt være og blive under een Danmarkes og Norges
14. Novbr. Enevolds Arve Konge; de andre Printzer og Printzesser af Blodet lade sig nöie med Haabet, og bie indtil Raden omsider kommer til dennem og deris Linier, een efter anden. — XX. Og saasom vi nu i foregaaende have anordnet, og som een höiest nödvendig Artikel i denne Kongelov alvorligen ville, at skulle ubrödeligen og uden al Imodsigelse holdes, at nemmelig disse Vore Riger, og alle de Lande, som Vi nu virkeligen besidde eller og i Fremtiden kunde have Arve Ret og billig Tiltale til, ingenlunde maa adskilles, skiftes eller deles; saa ville Vi ogsaa, at da derimod de andre kongelige Börn med nödvendig og reputeerlig Underhold, deris Stand nogenlunde gemess, af Kongen forsörges, hvormed de og i alle Maade skulle lade sig nöie, enten de i rede Penge eller i Landgods bliver aflagt, og dersom Landgods, være sig under hvad höi Ære-Titel det være kan, dennem forundes og tillegges, skulle de den aarlige Indkomst, Nytte, Brug og Frugt aleniste deraf deris Livs Tid have sig at tileigne; Eiendommen samt al kongelig Overmagt stedse hos Kongen forblivende: Hvilket og i lige maade om Dronningens Livgedinge er at forstaa. — XXI. Ingen Printz af Blodet, som her i Riget er og udi voris Geheet sig opholder, maa gifte sig, eller af Landet reise, eller begive sig i fremmede Herrers Tjeniste, med mindre han af Kongen Forlov dertil erlanger. — XXII. De kongelige Döttre og Systre skulle med fyrstelig Underhold forsynes, indtil de med Kongens Villie og Vidskab træder i Egteskabs-Stand, da de med en fyrstelig Brudeskat i rede Penninge skal forsörges efter Kongens egen milde Behag, og derimod fraskrive sig fra nogen videre Underhold hos Kongen for dem eller for deris Börn at söge og begjære, indtil Arvesuccessionen udi Regjeringen dem kunde tilfalde. — XXIII. Dersom Kongen ved Döden afgaar, og den neste i Linien til Arvesuccessionen udi Regjeringen er da ude af Riget, naar Arven hannem tilfalder, da skal

han strax, alle andre Ærinder tilsidesat, uforhalet herind i sit Rige Dannemark begive sig at bo og holde Hoff, og Regjeringen strax antræde. Og dersom samme neste i Linien og da rette Enevolds Arve Konge ikke indstiller sig inden tre Maaneders Forlöb, som er at beregne fra den förste Dag hannem forrige Konges dödelig Afgang bliver forkyndet og anmeldet, da skal, med mindre han ved Sygdom eller anden uomgengelig Tilfald lovligen var forhindret, i hans Sted være Konge den neste efter hannem udi Linien, som helles efter hans Död er nest til Arven. Med Statholderiet og Regimentets Forvaltning imidlertid, indtil Kongen kommer, skal forholdes saa som i Kongeloven om det regjerende Formynderskab er anordnet. — XXIV. Printzerne og Printzesserne af Blodet skulle have den överste Sted i Sæde og Gang efter Kongen og Dronningen, og iblandt sig selv have Præcedentie og Oversted, ligesom Linien udviser dem at være nest til Arvesuccessionen udi Regjeringen. — XXV. De skulle og for ingen Underdommere svare, mens deris förste og sidste Dommer skal være Kongen eller hvem han særdelis dertil forordner. — XXVI. Hvad som nu udi foregaaende om Kongens Enevolds Herredömmes Magt og Höihed sagt er, og dersom noget helles kunde være, som ikke nu især var udtrykkeligen forklaret, er tilsammen korteligen begrebet i disse faa mens fyndige Ord: At Danmarkes og Norges Konge er een fri Höiest fuldmegtig Enevolds Arve Konge, saa at alt hvis om een Absolut Souverain Christen Arve Konge kan til beste siges eller skrives, det skal altsammen ogsaa om Danmarkes og Norges Enevolds Arve Konning udi den yndeligste og beste Mening forklares og udtydes; hvilket og iligemaade om Danmarkis og Norgis Enevolds Arve Dronning er at forstaa, naar Arvesuccessionen udi Regjeringen nogen Printzesse af Blodet i sin Tid skulde tilfalde. Og eftersom den daglige Forfarenhed og andre Landes ynkelige Exempler noksom udviser, hvor skadeligt det er, naar Kongers og Herrers Mildhed og Frombed

1665. 14. Novbr.

1665. saaledis misbruges, at deris Magt og Myndighed af een
14. Novbr. eller anden, ja end og undertiden af deris egne nermeste og höiest betroede Tjenere fast usynligen dennem beskæres, og i saa Maade det gemene Beste ligesaa vel som Kongerne selv lider störste Forfang og Afbrek, saa at det mangesteds höiligen havde været at ynske, at Konger og Herrer med större Nidkjærhed havde holdet over deris Myndighed end tidt og ofte skeet er; da ville Vi og alvorligen have Voris Efterkommere Enevolds Arve Konger over Danmark og Norge befalet, at de med et nidkjær og vaagendes Öie give Agt paa at holde deris Arverettighed og Absolute Souveraine, det er, Enevoldsmagtes Höihed uforkrenket, ligesom den nu af Os her udi denne Kongelov dennem til evindelig Arv fuldkommen er forestillet; og derfor ogsaa til dens ydermere Bestyrkelse nu hermed strengeligen byde og befale, at dersom nogen, være sig hvem det være kunde, skulde understaa sig at udvirke eller forhverve noget, som kunde i een eller anden Maade være Kongens Absolute Souveraine Enevolds Magt til Afbrek og Forfang, skal dog alt hvis saaledis kan være tilsagt og erlanget, holdes for usagt og ugjort, og de, som sig sligt forhvervet eller tilsneget haver, straffes som de der Majesteten beleidiget og imod Kongens Enevoldsherredömmes Höihed groveligen sig forgrebet haver. —

XXVII. Og som Vi tilforne sagt haver, at een alene skal være Enevolds Konge og Herre over disse Riger og alle Os underliggende Lande, eller som i Fremtiden kunde tillagte vorde, og de andre kongelige Börn at skulle lade sig nöie med hvis Kongen dem til nödvendig Underhold, deris Stand nogenlunde gemess, vil forunde, og med det Haab de haver i sin Tid til Arvesuccessionen udi Regjeringen; saa ville Vi nu, al Tvist og Strid at forekomme og at afverge, korteligen her anordne, i hvad Rad og paa hvad Maade og Maneer een efter anden i sin Tid arveligen udi Regjeringen haver at succedere. Skal derfor Sværdsiden udi ret lovlig Egteskab avlet altid först Arve-

succesionen udi Regjeringen tilhöre, og imedens Mand af Mand er tilovers, saa lenge skal hverken Qvinde af Mand ei heller Mand eller Qvinde af Qvinde kaldes, og aldelis ingen af Mörnestammen Kronen arve, saa lenge paa Fædernestammen nogen Livsarving findes, saa at endog Qvinde af Mand skal gange for Mand af Qvinde. — XXVIII. Skal og i Arvetallets Rad at merke alt Linierne nöie tages i agt, saa at der ikke for Alderens Skyld springes af Linie i Linie, mens Sönnen træder strax i Faderens Sted, og imedens udi den förste Mannlige Linie nogen Mandsperson findes, skal den anden Mannlige Linie intet kunde arve, og saa fremdelis Linie efter Linie. Naar da endeligen Arvesuccessionen udi Regjeringen til Qvindekjönnet falder, da træde först frem de af Os paa Færnestammen ved Sönnerne nedstigende Qvinde Linier, og der efter omsider de som af Os paa Mörnestammen ved Döttrene nedstige; alt Linie efter Linie, Een efter anden, og Förstefôddes Ret altid taget i agt, saa at, korteligen, Sværdsiden altid gaar for, de Mannlige Linier altid först, og saa blant dem som ere lige i Linie og Kjön den Eldre stedse foregaar den Yngere og nyder Förstefôddes Ret. — XXIX. Og paa det at jo alting saa klart maa for Öine stilles, at ingen i Fremtiden med nogen Billigheds Skin skal kunde forevende nogen tvistige Ords Vanskelighed i denne Kongelovens Forordning, da ville Vi den med Voris eigne Kongelige Börns Navne især, saasom til Exempel forklare. Naar Vi derfor efter Guds Villie og Behag denne jordiske Krone imod den evige og himmelske aflegge og forbytte, da skal Danmarkes og Norges og alle Vore Landes fuldkomne ubundne höiest fuldmegtige Enevolds Kongedömme og Herskab Voris Förstefödde Sön Printz Christian arveligen tilhöre, saa at saa lenge udi de af Hannem nedstigende Mannlige Linier (enddog Han selv kunde være ved Döden afgangen, förend Arvesuccessionen udi Regjeringen Hannem virkeligen var hjemfalden) nogen Mannlig Arving findes, skal hverken

1665. 14. Novbr.

1665. Printz Georg og hans Linier, eller hans Systre og deris
14. Novbr. Linier, den allerringeste Part af Vore Riger og Lande arve. — XXX. Er da den Mannlige Slegt af Printz Christians Sönner og Sönne-Sönner udi tusinde Led uddöd; da træde först frem Voris anden Söns Printz Georgs Mannlige Linier og besidde Vore Rigers og Landes Enevolds Kongedömmes Magt til evindelig Arv, alting uskiftet og udeelt som för er sagt, alt Een efter anden, Mand efter Mand, Linie efter Linie, imedens Mand af Mand er til overs, Alderen taget i agt alene blant dem som ere lige i samme Linie og Kjön, saa at den Eldere Broder altid foredrages den Yngre, om endskjönt den Eldre var föd förend hans Fader blev Konge, og derimod den Yngre avlet af sin Fader efter at Arvesuecessionen udi Regjeringen virkeligen var hannem hjemfalden; og skal efter foreskrevne Maade med alting lige saaledis forholdes, om Gud ydermere Voris Egteskab med flere Mannlige Arvinger velsignede. — XXXI. Skulde det da hende sig (hvilket Gud naadeligen forbyde) at al den Mannlig Slegt af Sværdsiden aldelis var uddöd, da skal Arvesuceessionen udi Regjeringen tilhöre den sidste Konges Sönners Döttre og deris Linier, om nogen findes; hvis ikke, da hans eigne Döttre, först den Eldste og hendis nedstigende Linier, siden de andre og deris nedstigende Linier, Een efter anden, Linie efter Linie, og blant dem som ere lige udi samme Linie altid Kjönnet först agtes, og siden Alderen, saa at Sönnen stedse gaar for Dotteren, og siden den Eldere foregaar den Yngere; hvilket altid skal tages i agt. — XXXII. Lader Han da heller ingen Döttre efter sig, da skal den Printzesse af Blodet, som hannem paa Fæderne Stammen hörer nest til, Arvesuccessionen udi Regjeringen være hjemfalden og hendis Linier een efter anden, paa den Maade som för er sagt. — XXXIII. Dernest skal den sidste Konges neste Frenke og Slegt, som dog er udi de af Os ved Sönnerne nedstigende Qvinde Linier, Arveligen udi Regjeringen succedere, og Hendis Börn og Börnebörn

efter hende, Een efter anden, Linie efter Linie, paa den 1665.
Maade som för er forklaret. — XXXIV. Er da Voris 14. Novbr.
Sönners Linier Mandkjön og Qvindkjön gandske uddöd, da komme Raden til Printzesserne Voris Döttres Linier, og först til Printzessen Anna Sophia, saasom den eldste og hendis Börn og Börnebörn i Tusinde Led; siden til de andre, alt Een efter anden, Linie efter Linie, saa at dog stedse blant dem som ere lige udi samme Linie agtes Kjönnet först og siden Alderen; Sön for Dotter, og siden den Eldre for den Yngre; og imedens Een af Voris Blod er tilovers, hörer disse Rigers og Landes Enevolds Kongedömme og Herskab samme Printz eller Printzesse Arveligen til, Linie efter Linie, Een efter anden. — XXXV. Den Eldre Dotters Dotter i Tusinde Led skal altid foregaa den Yngre Dotters Sön og Dotter: og maa ikke springes af Linie i Linie; men den Anden Linie bie efter den Förste, den Tredie efter den Anden, den Fjerde efter den Tredie, og saa fremdelis. — XXXVI. Men dersom Arvesuccessionen udi Regjeringen kommer til en Dotters Sön, og Han lader Mannlige Arvinger efter sig, da skal med de af Hannem nedstigende Mannlige Linier alting forholdes saa som Vi om de af Os nedstigende Mannlige Linier forordnet haver, at Alle de af Hannem kommende paa Fæaerne Stammen og Sværdsiden skulle da frem for alle andre arveligen udi Regjeringen succedere, Een efter anden, Linie efter Linie, den Eldre altid for den Yngre, saa at, korteligen, Mand af Mand gaar först for Qvinde af Mand, og siden Qvinde af Mand gaar for Mand og Qvinde af Qvinde; og dernest videre med alting forholdes som för er sagt. — XXXVII. Det er Döttrene og Döttrenes Börn og Börnebörn i evindelig Rad, som Arvesuccessionen udi Regjeringen skal tilhöre, og ikke Döttrenes Mænd, som aldelis intet med disse Rigers Enevolds Herskab skulle sig befatte, og i hvor höie og megtige de hellers kunde være i deris egne Lande, skulle de dog, naar de her udi Riget ere, aldelis ingen Magt sig tileigne, mens

1665. altid ære Arve Dronningen og hende den höire Haand
14. Novbr. og ypperste Sted give. — XXXVIII. Blant Börn og Börnebörn regnes endog Fosteret; saa at, om endskjönt det först efter Faderens Död födes til Verden, nyder det dog strax sin tilbörlige Sted og Rad i Arvetallet, saavel som de andre. — XXXIX. Og eftersom Vi af Guds milde og faderlige Velsignelse visseligen have at haabe og formode, at Voris Kongelige Arvehus og Stamme evindeligen skal blomstre og mangfoldeligen voxe og formeres; da paa det i Fremtiden formedelst de nedstigende og tverstigende Liniers Mengde ikke nogen Tvist og Irring udi Alderen eller Confusion blant Linierne skulde foraarsages, ville Vi, saa og hermed alvorligen byde og befale, at naar nogen af Voris Stamme Sön eller Dotter födes, Forældrene da samme Printzes eller Printzesses Navn og Födsels Dag uden Forsömmelse lader Kongen anmelde og forkynde, saa fremt de agter nogen Arve Ret til disse Riger og Lande i sin Tid at ville prætendere, og derimod igjen af Kongen et Documentum insinuationis, at de nemmelig sligt tilbörligen haver tilkjende givet, begjærer; hvoraf da Gjenparten udi Voris Archivo skal gjemmes, og helles ogsaa et rigtigt Slegt-Register over Voris Kongelig Arvestamme altid holdes og der bevares. — XL. Alt det som hidindtil om Börn og Börnebörn i Tusinde Led er meldet, er altsammen at forklare og udtyde om rette Egtebörn og ingen anden. Rette Egte Sönner og Egte Döttre avlede udi ret lovlig Egteskab af den af Os nedstigende Kongelige Arve Stamme ere alene at forstaa ved de Börn og Börnebörn som udi Kongeloven om tales.

Saa haver Vi nu, saa vidt som menniskelig Forsigtighed muligt er, alting paa beste Viis og Maneer ordnet og stillet, og saasom Os haver synt best og beqvemmest al Skade og Ulempe at kunde afverges, og Voris inderlig elskede Undersaatter at kunde udi Fred og Rolighed foruden Frygt for indvortes Tvist og Oprör tryggeligen bygge og bo. Menniskens endog de allerviseste Anslag ere dog

udi Guds Haand, og i hvor viselig een Ting begyndt er, saa er det dog Gud som gjör Enden og Udgangen derpaa efter sin behagelige Villie; udi hvis guddommelige Forsyn og faderlige Beskermelse Vi Voris Kongelig Arvehus og Vore Riger og Lande og deris Indbyggere til evig Tid befale. Givet paa Vort Slot Kjöbenhavn den 14. Novemb. Aar 1665. 1665. 14. Novbr.

Reskript til Henrik Bjelke, at overlade Marselius Gaarden Saltvik med Kaldbak. Khavn 8. Marts 1666. — Norske Tegn. XI, 321; M. Ket. III, 123. 1666. 8. Marts.

Frederik den Tredie &c. V. S. G. T. Hvad Os elskelig Gabriel Marselius for Os underdanigst haver ladet andrage, anlangende en Gaard, kaldet Saltvig, paa Vort Land Island, som med en dertil hörende Plads, kaldet Kallebaek[1], skal ligge til Bispestolen udi Nordre Syssel, kan I af hosföiede Supplication videre see og erfare. Thi ere Vi naadigst tilfreds, at samme Gaard og Plads imod nöiagtig Vederlag ved Mageskifte til bemeldte Gabriel Marselius maa afstaas og oplades, hvorfor I samme Mageskifte paa videre Voris naadgiste Ratification med hannem haver at til ende gjöre. Dat. Hafniæ den 8. Martii 1666.

Reskript til Gabriel Marselius, at ham tillades at hente Svovl fra Island med fremmede Skibe. Khavn 9. Juni 1666. — Norske Tegn. XI, 330; M. Ket. III, 125. 9. Juni.

Frederik den Tredie &c. V. G. T. Vid, at Vi naadigst tilfreds er, at du udi nuverende Feide imellem Holland og England, saa lenge den paa staaer, lader Svovlen fra Island afhente med fremmede Skibe, dog at

[1]) = Kaldbak.

1666. 9. Juni. du det lader hidföre og til Voris Fornödenhed leverer, hvorimod Vi dig tilbörligen ville lade betale, havendis og udi Agt, at med samme Svovels Udförsel ei noget skeer, som de islandske Participanters Privilegier kan præjudicere. Derefter &c. Hafniæ den 9. Junii 1666.

1667. 3. Juli. Aabent Brev ang. Landets Defension. Khavn 3. Juli 1667[1]. — Norske Tegn. XI, 370; M. Ket. III, 125.

Vi Frederik den Tredie &c. G. A. V. at Vi udi denne farlige Krigstilstand naadigst haver for got anseet, til Voris kjere og troe Undersaatters udi Island, deris Defension og Forsvar at forordne Os elskelig Otte Bjelke til Saxlund at vere Commendant udi Os elskelig Herr Henrik Bjelke &c. hans Fraverelse og med underhavende Officerer og Soldater al mulig Resistens imod fjendtlig Anfald der paa Landet, saavel som Fjenden al anden Afbrek i alle Maade at gjöre, og ellers at befestige Bessested eller en anden bekvemmelig Plads til Defension, hvorfor Vi hermed bjude og alvorligen befale Voris troe Undersaatter paa forskrefne Voris Land Island efter Eed og Pligt at vere, bemeldte Voris Commendant hörige og lydige, saa og behjelpelige og fölgagtige i alt hvis han paa Vore Vegne til Landets Defension og Forsvar Eder anmoder og anbefaler. Hvorefter I Eder i al Underdanighed haver at rette. Givet &c. Kjöbenhafn den 3. Julii 1667.

7. Juli. Ordre til Marquor Rotsten om Krud og andet til Commandanten paa Island. Khavn 7. Juli 1667. — Siell. Tegn. XXXVIII, 168 b.

Översten over Tyghuset, Os elskelig Marquor Rotsteen, haver at lade Os elskelig Otto Bjelke, Commendant

[1] s. D. udgik 4 Reskripter af samme Indhold til Bisperne og Laugmændene i Island. Norske Tegn. XI, 370 b; M. Ket. III, 126.

paa Vort Land Island, fölgagtig vere 4 Centener Musquetekrud, 15 Lispund Musquetekugler og 30 store Bundt Lunter. Hafn. 7. Julii 1667. 1667. 7. Juli.

Ordre til Eiler Holk, ang. en Commando Soldater til Island. Khavn 8. Juli 1667. — Siell. Tegn. XXXVIII, 171. 8. Juli.

Viid, at Voris naadigste Villie og Befalning er, at du af dit Regimente commanderer femten gemene Soldater med en Underofficerer til at fölge Os elskelig Otto Bjelke, Commendant paa vort Land Island, saa at de nu strax kan leveris paa de til bem[te] Vort Land Island udeommanderede Skibe. Dermed &c. Hafn. 8. Julii 1667.

Reskript til Otto Bjelke, ang. Islands Defension. Khavn 10. Juli 1667. — Norke Tegn. XI, 373; M. Ket. III, 127. 10. Juli.

Frederik den Tredie &c. V. G. T. Vor naadigste Villie og Befaling er, at om varende Krig imellem Os og de Engelske continuerer, efter at du i Vort Land Island er arriveret, haver du Voris medgifne Ketz[1], Delphinen kaldet, samt Capitainen og Folkene der paa ere ordonnerit, hos dig der indtil videre at beholde. Dat. Hafniæ den 10. Juli 1667.

Reskript til Otto Bjelke, ang. Tilbagesendelsen af Soldater fra Island. Khavn d. 27. Juli 1667. — Norske Tegn. XI, 374; M. Ket. III, 127. 27. Juli.

Frederik den Tredie &c. V. G. T. Eftersom erfaris at Freden nu skal vere sluttet, saa er Voris naadigste Villie og Befaling, at du strax med Capitain Wibe hid igjen opskikker de dig herfra medgifne gemene Soldater med tilhörige Underofficerer, saa og paa Vor Festning

[1]) Ketz, Ketse, Ketser, en Art Skib; denne «Ketz» strandede under Island; see Siell. Tegn. XXXVIII, 660.

1667. 27. Juli. Kronborg igjen leverer saa mange du derfra bekommit haver. Dog haver du dig selver med Lieutenant Jens Hanssen, efter forrige dig gifne Ordre, at forföie til Vort Land Island, og der Voris naadigste Villie og Befaling ervarte. Men saa fremt dig for Skibenes Afsegling der fra Landet intet fra Os vorder forstendiget, da haver du dig med bem[te] Lieutenant derfra igjen med Voris Orlogsskibe hid tilbage igjen at begive. Udi det övrige haver du dig paa Reisen efter den forrige dig Voris givne Instruction at forholde, med derudi specificerte Officerers Raadföring, udi hvis som nu efter denne Tids Tilstand forefalde kan. Dat. Hafniæ den 27. Julii 1667.

26. Aug. **Reskript til Otto Bjelke at vende tilbage til Danmark med Soldaterne. Khavn 26. Aug. 1667.** — Norske Tegn. XI, 379; M. Ket. III, 128.

Frederik den Tredie &c. V. G. T. Eftersom Vi tilforn haver anordnet, at du med de hos dig havende hundrede Soldater og tilhörige Officerer paa Vort Land Island i tilkommende Vinter skulle have forbleven, og Freden siden imellem England og Holland er sluttet: Da er nu voris naadigste Villie og Befaling, at du retter din Leilighed efter, dig med forskrefne Soldater og Officerer igjen med Skibene at hid begive. Hafniæ den 26. Augusti 1667.

1668. 14. Febr. **Reskript til Henrik Bjelke, ang. Optagelse af Vraget af et hollandsk Skib. Khavn 14. Februar 1668.** — Norske Tegn. XI, 394; M. Ket. III, 130.

Frederik den Tredie &c. V. S. G. T. Vider at Vi, efter den herverende hollandske Resident, Os elskelige Jacob la Maire, paa Participanternis Vegne udi det nederlandiske ostindiske Compagnie, hans underdanigste Ansögning, naadigst haver bevilget, at de nu paa Foraaret ved tvende smaa Fartöi ikke alene maa lade afbente fra Vort Land Island hvis Gods, der sammesteds af et deris ostindiske Retourskibe, kaldet Vaabenet, fra Amsterdam, som forleden Efterhöst

der under Landet skal være forgaatt, findes at være bjerget og oplagt, mens og lade opfiske hvis Stökker og andet, som endnu udaf Vraget skal være at bekomme. Thi haver I herom fornöden Ordre at stille, at bemeldte Participanters Fremskikkede aldelis ingen Forhindring udi forskrefne Maader af nogen Voris Undersaatter der paa Landet tilföies. Dog haver I af forskrefne Resident, efter hans egen Erbjudelse, nöiagtig Forsikkring at tage, at ei nogen Handel eller Kjöbmandskab der sammesteds imidlertid af de Fremskikkede imod Voris de octroyerede Participanter gifne Privilegier drivis eller iværkstilles. Derefter &c. Hafniæ den 14. Februarii 1668. 1668. 14. Febr.

Gavebrev af Biskop Brynjolf Sveinsson, paa Gaarden As i Fellum til Beneficium. Skalholt 1. Marts 1668. 1. Marts.

— Efter en af Arne Magnusson gjennemseet Afskrift af den i Skalholt opbevarede Original paa Pergament, med 8 hængende Segl; det ene, Þorstein Einarssons, havde aldrig været paasat.

Það gjörum vèr Teitur Torfason, ráðsmann í Skálholti, Ólafur Jónsson skólameistari, Loptur Jósepsson kirkjuprestur, Kort Ámundason locator, Þorsteinn Einarsson yfirbryti, Teitur Pètursson, Ólafur Gíslason og Halldór Jónsson kristnum mönnum kunnugt, með þessu voru opnu brèfi og undirskrifuðum eiginn handskriptum og undirþryktum innsiglum eða signetum, að árum eptir guðs burð M. dc. lx VIII, tveim nóttum fyrir Jóns messu Hóla biskups Ögmundssonar um vorið 1. Martii, miðföstu sunnudag, að Skálholti í Ytri-Túngu, vorum vèr af biskupinum M. Brynjólfi Sveinssyni til vitnisburðar kvaddir og kallaðir, uppá orð hans og lýsíng, gjöf og gjörning, svo látandi sem eptir fylgir:

Almáttugum guði og hans blessuðum helgidómi til heiðurs og æru, þakklætis og þènustu merkis, guðs heilaga orði til eflíngar og framkvæmdar, og kristilegu kennimanns embætti til æfinlegs uppheldis, gef eg Brynjólfur Sveinsson allan kaupahlutann í jörðunni undir

1668. Ási í Fellum, austur í Fljótsdals bèraði, í sjálfs síns
1. Marts. kirkjusókn, hvern eg reikna þrjátigir hundruð að dýrleika, eptir því sem eg hefi í brèfum og registrum fundið, með öllum fylgjandi gögnum og gæðum að fornu og nýju, og með rèttu fylgja eigandi, undan mèr og mínum erfíngjum, en undir þann kristinn kennimann sem Áss þíngum þjónar, af Skálholts biskupi löglega innsettan, og hans eptirkomendur löglega prestvígða kristna kennimenn, í sama máta löglega innsetta, til æfinlegra frí uppheldis nota, með þessum eptirfylgjandi skilmálum:

1) Fyrst, að þessi staður Ás sè æfinlega undir Skálholts biskups veitíngu, en biskupinn vandi þar til fróman og guðhræddan kennimann, vellærðan og velskikkaðan, friðsaman og hógværan, með prófastsins í Múla sýslu og beztu sóknarmanna ráði; skil eg til, að það sè og góður ræksla- og fyrirsjónarmaður, sá staðnum sè eflíngar von að. — 2) Í annan máta, að sá hinn sami sem þar verður til kallaður og settur, rækti þenna stað Ás og þrífi vel, byggi og forbetri, og vel við makt haldi kirkjunni og hennar inventario öllu, kviku og dauðu, staðarins húsum, túnvelli, engjum og öllum öðrum landsnytjum, svo ekkert níðist nè forargist, haldi öllu undir kirkjuna og staðinn, sem þeim hefir fylgt og fylgja átt að fornu og nýju, bæði heimalandi, útlöndum og ítökum, og láti ekkert undan gánga, skilist svo við allt og afhendi jafngott eða betra sem hann við tók, að allt jafngott afhendist hans successori og eptirkomanda, fyrir Skálholts biskups og Múla sýslu prófasts góða tilsjón og forstöðu. — 3) Í þriðja máta skil eg til, að af þessum xxx hundraða kaupahluta í Ási sèu æfinlega greiddar og goldnar allar tíundir, svo eptir þessa gjöf sem áður, sinn fjórðúngur hverjum sem hafa skal, nema preststíundin fellur til hans sjálfs. Og með því engin bújörð fylgir þeim þíngum, þá vil eg að presturinn sjálfur búi og siti á staðnum, heldur en öðrum sè bygt, því svo mun heldur ræktast, eflast og varðveitast.

Kirkjunni held eg fylgi x^{c} í heimalandi, Kross VI^{r},

Fjallssel til vissra ummerkja vi^e, hálft Hafrafell ixe, hvert komið er fyrir ixe í heimalandi, v^e í Krossi fyrir v^e í Hofi, en eitt hundrað í Krossi fyrir tíunda hundraðið í heimalandi: allar þessar liggjandi í Áss kirkjusókn. En ítökin sem kirkjunni fylgja í aðrar jarðir greina máldagar, af hverjum eg skal rètta útskript senda með þessu brèfi með fyrstu skilaferðum, líði mig herrann og leyfi. Allt þetta fyrskrifað vil eg presturinn meðtaki nú að næstu fardögum, sá er Ásskirkju þjónar, sem er sèra Einar Jónsson, og haldi síðan, meðan hann í kennimannlegu embætti þeirri sókn þjónar. — Item á kirkjan torfuland ij^e, hvert kirkjunni hefir sett verið fyrir ij^e í lausafè; item á kirkjan vj málnytu kúgildi, en meiri peninga hefi eg ei meðtekið, þó til alþíngs haldið, hvar eg afsakaður hefi dæmdur verið, þó ei framar þar uppá kærði. Þetta allt bið eg minn umboðsmann Hjalta Jónsson sèra Einari Jónssyni að næstu fardögum að afhenda með þessu brèfi og meðfylgjandi kirkjunnar máldaga útskript, og öllu því dauða kirkjunnar inventario, sem hún á innan sig með kirkjunni sjálfri, hennar jörðum og staðnum, og taki svo meðkenníng af sèra Einari uppá það hann meðtekið hefir, af honum og lagavottum handskriptaða, og sendi mèr, en segi honum til ítakanna eptir máldaganum. — Kirkjuna hefi eg uppá minn kost uppbyggja látið nú fyrir tveimur árum, og kostað þar uppá til xxx hundraða; því veit eg eigi annars, en eg meir en kvittur sè um portionem, og það vil eg Hjalti taki líka af sèra Einari uppskrifað í meðkenníngunni; en það kirkjuna kann til að vanta á það alferðug sè, það á Hjalti Jónsson uppá sín býti upp að fylla, eptir okkar síðasta gjörníngi, svo eg sè þar frá. — Eigi veit eg lögmætt klögumál liggja á þessari jörðu, því hún hefir allareiðu tuttugu ár eður lengur í eign okkar Bjarna Eirekssonar ákærulaus legið, en komi það uppá, þá verður sá því að gegna sem njótandi er að orðinn, og haldi laga-svörum fyrir, en lagariptíngum lofa eg ekki uppá mig nè mína erfíngja, þó af gángi.

1668. 1. Marts.

1668. Kunni svo að verða, að þessir innlagðir skilmálar
1. Marts. haldist ekki, eptir öllu því sem fyr skrifað er, fyrir nokkurs manns vald, vild eða vèlfengni, svo freklega sè af brugðið, þá sè allt sem ógjört og ógefið, og gángi mínir niðjar aptur dómlaust að þessari jörðu, nema Kónglegrar Majestatis Háheit sjálf vili öðruvís skikka, hvað eg þó auðmjúklega afbið.

Svo er nú og sè þetta lítilræði guði almáttugum og hans helgidómi gefið, og kristilegri kennimanns þènustu í Áss þíngum *ad mensam*, til aðseturs og uppheldis, en engum öðrum, hvorki kirkju nè karli. Uppá alla þessa áðurskrifaða gjöf og gjörníng, með sínum fororðum og skilmálum, legg eg það á, að guði almáttugum og hans helgidómi verði þessi lítilmótleg gjöf og fórn þekk og þóknanleg, en oss hvorutveggjum gefendum og þiggendum holl og heilnæm, vorum og þeirra náúngum, heilögu embætti þènanleg, guðs börnum og sókninni hjálpsamleg, bæði fyr og síðar; óskandi, að þeir sem njóta biði fyrir mèr og mínum niðjum og náúngum um allra vorra þarfa uppfyllíng, andlega og líkamlega. Miskunnsamur guð annist oss alla í líkn og náð sinni, bæði lífs og liðna, í Jesú Christi hins krossfesta blessuðu náðar nafni, með fulltíngis krapti heilags anda, amen, amen.

þessu öllu til staðfestu og sanninda merkis set eg mitt skírnarnafn og innsigli hèr undir, ásamt erlegra fyrskrifaðra votta eigin handskriptum undirskrifuðum, innsiglum og signetum hèr undir þrykktum til sanninda vitnisburðar. En þetta brèf liggi jafnan á kirkjunni og berist aldri í burtu, þó prestaskiptin verði, og afhendist ætíð með henni.

Actum Skálholti ut supra.

Brynjólfur S. S. R. e. h.

Teitur Torfason eg. h. — Ólafur Jónsson m. e. h.
Loptur pr. Jósephsson m. e. h. — Kort Ámundason m. e. h.
þorsteinn Einarsson m. e. h. — Teitur Pètursson m. e. h.
Ólafur Gíslason e. h. — Halldór Jónsson m. e. h.

Udskrift med samme Haand: 1668.

Áss staðar í Hèraði austur heimalands gjafar brèf með sínum skilmálum; þar af sendist eitt exemplar austur, sem presturinn skal á Áss kirkju forvara sem hennar inventarium, og í máldagann innskrifast, og ætíð með kirkjunni afhendast; — annað liggur hèr á dómkirkjunni æfinlega; — þriðja hefir biskupinn M. Brynjólfur Sveinsson, sem hans niðjum fylgir. Anno 1668. 1. Marts.

Reskript til Cort Adeler, hvorved ham tillades at befragte tre hollandske Skibe til Island. Khavn 2. April 1668. — Siell. Tegn. XXXVIII, 395 b.

2. April.

Frederik den Tredie &c. V. G. T. Viid, at vi efter din underdanigste Ansögning og Begjering naadigst tilfreds er, at du maa udi denne tilstundende Sommer denne ene Gang befragte tre hollandske Skibe til vort Land Island, til at afhente de Vare, hvorom du med os elskelig Jonas Trellund accorderit haver. Dermed &c. Hafn. 2. April 1668.

Reskript til Kammer-Collegium, ang. Krystalbrydning i Island. Khavn 11. April 1668. — Siell. Tegn. XXXVIII, 409.

11. April.

Frederik den Tredie &c. V. S. G. T. Voris naadigste Villie og Befaling er, at I udi sex Maaneders Tid til den islandske Krystal at udbryde antager og bestiller en Stenhuggersvend, og samme til maanedlig Besolding imidlertid lader bekomme 12 Rigsdaler; item en Mand til hannem om Maaneden 8 Rigsdaler; nok som vil behöves udi adskillige Maader til Arbeidet at fortsette, Penge 80 Rigsdaler; disligeste 6 Maaneders Proviant, nemlig en Skipper-Kost for Stenhuggeren selv og en Baadsmands-Kost imidlertid for den som hannem medfölger. Dermed &c. Hafn. 11. April 1668.

1668. 6. Mai. **Reskript til Admiralitetet, ang. Afhentelsen af Soldater og Falke fra Island.** Khavn 6. Mai 1668. — Siell. Tegn. XXXVIII, 432.

Frederik den Tredie &c. V. S. G. T. Voris naadigste Villie og Befalning er, at I den Anordning gjör, at Voris Skib, «den forgyldte Fisk» kaldet, med dygtig Folk og Proviant vorder forsjunet og med allerforderligste afferdiget, til at afhente de Folk Vi forleden Aar med Voris Commendant, Os elskelig Otto Bjelke, til Vort Land Island sendt haver, disligeste og med sig at tage hvis Falke for Os forgangen Aar sammesteds ere fangne og for haande kan vere. I lige maade ere Vi og naadigst tilfreds, at for[ne] Voris Skib for Voris Rentemester, Os elskelig Henrich Möller, maa indtage sex Hundrede Skippund Fisk imod to Rigsdalers Fragts Erleggelse af hver Skippund, som er tilsammen tolf Hundrede Rigsdaler, hvilken han efter fuldendte Reise og Skibets Hjemkomst haver at betale. Dermed &c. Hafn. 6. Mai 1668.

21. Mai. **Bevilling og Pas for Otte Axelsen, at fiske og kapre under Island.** Khavn 21. Mai 1668[1]. — Norske Reg. 11, 771 b; M. Ket. III, 133.

Vi Frederik den Tredie &c. G. A. V. at Vi efter underdanigste Ansögning og Begjering naadigst haver bevilget og tilladt, saa og hermed bevilger og tillader, at nerverende Otte Axelssen maa med sit förende Skiberom, St. Peder kaldet, udi Söen under vort Land Island ubehindret fiske og der gjöre Bachelau og Bunkefisk, og dersom han nogen skulle antreffe, som sig imod Voris derom gifne Privilegie skulle understaa nogen Handel med Voris Undersaatter udi bemeldte Island uden sær Voris naadigste Tilladelse at drive eller at have drevit, maa han samme Skib og Gods, hvem det og tilhörer, antaste og sig bemegtige til hans og sine Rederis Profit. Dog skal alt,

[1]) jevnf. 15. Marts 1669.

hvis han paa forberörte Maade bekommer, til Voris Admiralitets Paakjendelse her udi Kjöbenhafn först uforrökt hidföris, og skal hannem forment vere, under det Skin, nogen, hvem det og vere kunde, deris Skibe og Gods, som paa deris retferdige Reise ere, nogen Hinder, Skade eller Overlast uden forbemeldte Aarsag at tilföie, under hans Æris, Lifs og Godsis Fortabelse. Thi bede Vi venligen Vore kjere Venner, Naboer og Bundsforvante, saa og strengeligen befale Vore egene Undersaatter, at de hannem med underhavende Skiberum, Folk og Gods, fri og ubehindret lade passere, og dersom de af Storm og Uveir udi nogen Vore kjere Venners Haufn hender at indtrengis, at I dennem da med Folk, Victualia, Anker, Toug, og hvis andet de kan have fornöden, for Betaling vilde undsette. Saadant ville Vi med Vore kjere Venner, Naboer og Bundsforvante udi lige eller andre Maader forskylde og erkjende, og af Vore egene Undersaatter det saa alvorligen have ville. Givet paa vort Slot Kjöbenhafn den 21. Maji Anno 1668.

1668. 21. Mai.

Bevilling for Henrik Bjelke, at holde Foged i Island. Khavn 20. Decembr. 1668[1]. — Rentek. Exped. Prot.; M. Ket. III, 155.

20. Decbr.

Vi Frederik den Tredie &c. G. A. V. at eftersom Os elskelig Herr Henrik Bjelke til Ellingegaard &c. for Os allerunderdanigst haver andraget, at han det til Vores Tjeneste gavnligere at vere eragtede, at hans Foged og Fuldmegtig paa nogle Aars Tid der i Landet paa bemeldte vort Land Island forblev, hvortil han da ikke een, som dygtig og vederheftig var, kunde bekomme, med mindre han ham vilde forsikkre i det ringeste paa tre Aars Tid udi samme Bestilling og Tjeneste at maatte continuere, hvilket bemeldte Henrik Bjelke ei kunde gjöre, uden Vi naadigst ham serdeles Forlov dertil vilde give, og samme Voris naadigste Bevilling endog til hans Hustrue

[1]) see 26. Febr. 1670; 20. Marts 1672.

1668. og Börn naadigst ville extendere, om saa skeede han selv
20. Decbr. imidlertid ved Döden afgik; da haver Vi af sær kongelig Gunst og Naade, i Henseende til forrige Os beviiste tro Tjeneste, som han og fremdeles agter at gjöre, efter saadan allerunderdanigste Ansögning og Begjering naadigst forundt og bevilget, saa og hermed forunder og bevilger, at bemeldte Herr Henrik Bjelke maa sætte til sin Foged og Fuldmægtig paa bemeldte Vort Land Island hvem han vil og ham bekvemmest og dygtigst dertil synes, saaledes som bemeldte Herr Henrik Bjelke self for Os agter at svare og stande til rette, om Nogen over samme hans Fuldmegtiges Forhold skulde have at klage, saa at hvem han dertil bestiller og antager, skal (om han ellers tilbörligen sig forholder) saasom bemeldte Herr Henrik Bjelkes og hans efterladte Hustrues og Börns (om han self imidlertid ved Döden afgik) Foged og Fuldmægtig der paa Landet samme Bestilling nyde og beholde udi næstfölgende 3 Aars Tid, som skal begynde og angaae fra St. Hansdag udi nu tilstundende Aar 1669. Og skal ikke alleneste Herr Henrik Bjelke fremdeles herefter, som hidindtil, den aarlig ham forundte Pension af Landet have, men endog, dersom han self imidlertid ved Döden afgik, da dog hans efterladte Hustrue og Börn indtil forbemeldte 3 Aars Forlöb Landets aarlig Indkomst nyde og oppebære, deraf at gjöre sig saa vidt paa Regnskab betalt, som det kan tilstrække, for hvis bemeldte Henrik Bjelke for Os, efter rigtig Afregning, sær Benaadning, eller anden naadigste Befaling bevisligen med Billighed kan have at fordre. Forbydendis alle og enhver bemeldte Herr Henrik Bjelke, hans Hustrue og Börn, herimod som forskrevet staaer nogen Hinder eller Forfang at gjöre eller gjöre lade, under vor Hyldest og Naade. Givet paa vort Slot Kjöbenhafn d. 20. Decembr. Anno 1668. Under Vort Kammer-Zignet.

Reskript til Statscollegium, at undersöge Sagen om den islandske Handel. Khavn 4. Marts 1669. — Siell. Tegn. XXXVIII, 636 b. 1669. 4. Marts.

Frederik den Tredie &c. V. N. T. Hvad endeel de islandske octroyerede Participanter hos os underdanigst haver ladet begjere, imod hvis Os skulle være forebragt angaaende Mangel paa Landets nödtörftig Undsetning, kan I af hosfölgende Supplication videre see og fornemme. Item eftersom Vi og derhos naadigst erfarer, at fremmede Nationer mere og med bedre Nytte der samesteds skal trafiquere, end Voris egne privilegerede Participanter, da er Voris naadigste Villie og Befalning, at I bem^te Participanter samtlig eller enhver isærdelished for eder fordrer, og af dennem deris udförlig Erklæring tager, hvorledis om dette forskrefne beskaffet er, hvorefter I Os Eders underdanigste Betenkende, paa hvad Maade sligt at remederis kunde, indtil videre Voris naadigste Resolution haver at tilstille. Derefter &c. Hafn. 4. Martii 1669.

Bevilling og Pas for Otte Axelsen, at fiske og kapre under Island. Khavn 15. Marts 1669. 15. Marts. — Norske Reg. 11, 837 b—838; M. Ket. III, 150. — Ligelydende med den under 21. Mai 1668 (ovenf. S. 322) anförte.

Reskript til Henrik Bjelke, ang. Ederdun. Khavn 24. Marts. 1669. 24. Marts. — Publiceret og indfört i Althingsbogen 1669, Nr. 6; Norske Tegn. XI, 446 b; M. Ket. III, 135; Rubr. hos Fogtm. I, 229.

Frederik den Tredie &c. V. S. G. T. Vor naadigste Villie og Befaling er, at du til Voris egen Fornödenhed ved din Fuldmegtig paa vort Land Island lader indsamle alt hvis Ederdun, som der paa Landet kan vere at bekomme og tilveiebringes. Til hvilken Ende du og paa Vore Vegne alvorligen haver at lade forbjude, at ingen Anden, hvo det og vere kan der paa Landet, sig der til fordrister, nogen Ederdun indtil paa videre naadigst An-

1669. ordning sig at tilforhandle. Derefter du dig haver at
24. Marts. rette. Hafniæ den 24. Martii Anno 1669.

5. Mai. **Forlængelse af det Marsellius forundte Privilegium paa Svovelværk i Island. Khavn 5. Mai 1669[1].** — Norske Reg. 11, 855; M. Ket. III, 136.

Vi Frederik den Tredie &c. G. A. V. at eftersom Gabriel Marsellius Selieson, General-Postmester i Vort Rige Norge og Assessor udi Oberbergamts Collegio, den 9. Februarii Anno 1665 haver bekommet Voris naadigste Privilegie paa et Svovelværk udi Vort Land Island paa ni Aars Tid fra dens Datum at beregne: da haver Vi, efter for[ne] Gabriel Marselii underdanigste Ansögning, ydermere bevilget og tilladt, saa og hermed bevilger og tillader, at han og hans Medinteressenter maa fra forskrefne forrige bevilgede ni Aars Udgang fremdelis nyde samme af Os naadigste forundte Privilegie udi otte Aars Tid, med lige saadanne Vilkaar og Frihed som bem[te] forrige Privilegie om formelder. Forbydendis &c. Hafniæ den 5. Maji 1669.

8. Mai. **Reskript til Rigens Admiral, Christof von Gabel, Christof Pasberg og Erik Krag, at opsætte Privilegium for Fred. Poggenberg m. fl. Khavn 8. Mai 1669.** — Siell. Tegn. XXXVIII, 681 b.

Frederik den Tredie &c. V. N. T. Vi tilskikke Eder herhos en Friederich Poggenbergs, Voris Tolders, Andreas Söbötker, Voris Kammertjener, saa og Albret Itzen og Bartholomæus Jensen, Indvaaner her i Vor Residensstad Kjöbenhafn, deris underdanigste Supplication og Begjering, angaaende de Hafner paa Island, som Jonas Trellund haver ladet besegle, hvis Indhold I videre der af kan see og erfare. Thi er Voris naadigste Villie

[1]) s. D. Communication til Kammer-Collegium. Siell. Tegn. XXXVIII, fol. 678 b.

og Befaluing, at I Voris naadigste Bref og Privilegie saaledis derpaa opsetter, som I eragter deris Begjering bekvemlig og Os bedst til Tjeneste skee kan, og saadan Eders Forretning til videre Voris naadigste Resolution Os at tilstille. Derefter &c. Hafniæ 8. Maji 1669. 1669. 8. Mai.

Bevilling for Evart Trellund paa Handel i Island. Khavn 8. Juni 1669. — Rentek. Exped. Prot. 11, 14. 8. Juni.

Vi Frederik den Tredie &c. G. A. V. at Vi naadigst haver forundt og bevilget, saa og hermed forunder og bevilger Ewart Trellund herefter at maa have og nyde hvis Privilegier Vi tilforn Voris Admiralitetsraad Jonas Trellund, til at handle og beseigle nogle Hafner paa Vort Land Island, naadigst bevilget haver, udi alle Maader, saasom de herudi Ord fra Ord var mentionerit og indfört, imod den foraccorderede Afgiftis rigtige Erleggelse, dog at han derhos skal vere forpligt, efter hans udgiven strenge Revers, samme Hafner til rette Tid at beseigle og forsvarligen at forsjune, saa derover ingen Klage foraarsagis. Thi byder og befaler Vi hermed Voris Amtmand, Fougder og alle andre, som paa Vort Land Islaud og ellers nogen Befaling haver og dette vedkommer, at de bem^te Ewart Trellund udi forskrefne Hafner paa Islands Beseigling, conform af Voris tilforn udgifne Privilegier, tilbörligen assisterer og forsvarer, ei gjörendis hannem derudi Hinder eller Forfang udi nogen Maader. Givet &c. 8. Juuii 1669.

Althings-Resolution ang. Erlæggelsen af Mandtalsfiske. 1. Juli 1669. — Althingsbog 1669, Nr. 35. 1. Juli.

— — Og er álit fullkomlegt fyrtèðra lögþíngis sóknarmanna, að í hverri veiðistöðu þar[1] greiðuglega manntalsfiskarnir goldnir sèu, eptir því í alþíngis samþyktum um getið er að vera eigi, sèrdeilis dateruðum 1661, 1654,

[1]) d. e. i Arnes Syssel.

1669. 1590 &c., og þetta án tregðunar í vertíðar lok, sýslu-
1. Juli. manninum eður af honum til settum meðtökumanni til handa út gjaldist sem til heyrir; sèrdeilis utan-sýslumenn refjulaust gialdi alla þá manntalsfiska, sem sýslumanninum hefir borið að uppbera, sóknarlaust heim til hans heimilis, þeir sem ei vilja frekari sektum mæta[1].

1670. **Confirmation og Forlængelse paa Bevilling**
26. Febr. **for Henrik Bjelke, at holde Foged i Island. Khavn 26. Febr. 1670.** — M. Ket. III, 155.

Vi Christian den Femte &c. G. A. V. at eftersom hos Os allerunderdanigst ansöges og begjæres Vores allernaadigste Confirmation paa et Vores Sal. Herr Faders, höilovlig Ihukommelse, Hans Bref, lydendis Ord-efter andet som fölger: — (see 20. Decembr. 1668) — Da ville Vi forskrefne Bref udi alle dets Ord, Punkter og Clausuler, ligesom det her oven indfört findes, allernaadigst have confirmeret og stadfæstet, som Vi det og hermed confirmerer og stadfæster, og derforuden samme Bevilling endnu paa eet Aar længere, efter de forbem** 3 Aars Forlöb, extenderer, og allernaadigst paa samme Vilkaar og Maade, som forskrevet staaer, forunder. Forbydendes alle og enhver herimod, efter som forskrevet staaer, at hindre, eller udi nogen Maade Forfang at gjöre, under Vor Hyldest og Naade. Givet paa Vort Slot Kjöbenhafn den 26. Februarii 1670.

---

[1]) 1. Juli 1672 er denne Resolution og de deri paaberaabte ældre Althingsvedtægter bekræftede og indskjærpede med Hensyn til «utan-sýslu útróðrarmanna á Akranesi, sem manntalsfiska vilja ei úti láta» (Althingsb. 1672, Nr. 5). — Ligeledes 6. Juli 1678, med Hensyn til Guldbringe Syssel: «að fyrgreindir manntalsfiskar eigi að gjaldast af sèrhverjum utan-sýslu útróðrarmanni» (á Suðurnesjum, see Althingsb. 1678, Nr. 30).

Bevilling for Admiral Cort Adeler paa Handel i Island. Khavn 26. Marts 1670[1]. — 1670. 26. Marts.
Norske Reg. 12, 9; Rubrum i Siell. Reg. 28, 24; M. Ket. III, 157.

Vi Christian den Femte &c. G. A. V. at eftersom Jonas Trellund det hannem af Voris elskelig, kjere Herr Fader, Sal. og höiloflig Ihukommelse, Anno 1662 den 31. Julii forundte Privilegium, anlangende Handelen paa Island, til Voris Amiral-General Cort Adeler haver overleveret, og hannem samme Bref in Originali i Hænde stillet, til Forsikkring for en anseenlig Summa Penge, som bem^{te} Trellnnd af Arnold Pelt og hans Moder udi des Henseende er bleven forstrakt. Da haver Vi allernaadigst forundt og bevilget, saa og hermed forunder og bevilger, bem^{te} Voris Amiral-General Cort Adeler her efter paa samme Maade at maa have, nyde, bruge og beholde hvis Privileg Voris elskelig kjere Herr Fader tilforn bem^{te} Jonas Trellund til at handle og besegle nogle Hafner paa Vort Land Island allernaadigst bevilget haver, udi alle Maader, saa som det her udi Ord fra Ord var indfört, imod den forafskedede Afgiftis rigtige Erleggelse, indtil den i bem^{te} Privileg bevilgede og endnu resterende Aars Forlöb, eller Vi kunde til sinds vorde nogen anden Anordning om Handelen paa Island at gjöre, og i saa Maade anderledis herom at tilsige, saa at den af Ewart Trellund den 8. Junii Anno 1669 paa ulige Beretning forhvervede Bevilling ikke her udinden skal komme bem^{te} Cort Adeler til nogen Hinder eller Forfang, mens hermed aldelis vere ophevit. Dog at han derhos skal vere forpligt, efter hans udgiven Revers, samme Hafner til rette Tid at beseigle og forsvarligen at forsjune, saa derover ingen Klage foraarsagis, saavel som ogsaa al Udredningen her udi Kjöbenhafn at lade skee. Thi bjude og befale Vi &c. Hafniæ den 26. Martii Anno 1670.

---

[1]) Communication til Kammer-Collegium om denne Bevilling 25. April s. A. Siell. Tegn. XXXIX, 65.

1670. **Reskript til Henrik Bjelke angaaende Hyldings-**
16. April. **eden.** Khavn 16. April 1670. — Original i Stift-amts-Archivet i Island, A. 105; Norske Tegn. XII, 8; M. Ket. III, 158.

Christian den Femte &c. V. N. T. Eftersom vi allernaadigst haver anbefalet Voris Vice-Admiral Jens Rodsteen &c. udi din Sted til Vort Land Island sig at begive, og af alle Vore Undersaatter der sammesteds, Geistlige og Verdslige, deris Eed at tage. Thi haver du med Mads Madsen, som for des Aarsag til Landet er hen skikket, sligt bem" Vore Undersaatter at tilskrive, og serdelis dennem, som nogen civil, vere sig enten geistlig eller verdslig, Bestilling betjener, tilbörligen at forstendige, at de retter sig efter enhver udi egen Person at möde og sig forsamle paa Oxeraa Althing nu förstkommendis d. 29. Junii i nerverende Aar, paa hvilken Dag Vi have vil at forberörte Eed af enhver især i tilbörlige Maader skal afleggis. *Hafn. den* 16. *Aprilis* 1670.

23. April. **Aabent Brev til Indbyggerne paa Island og Vestmannöerne, ang. Hyldingseden.** Khavn d. 23. April 1670. — Copie verificeret af Bjelke i Stift-amts-Archivet i Island, A. 105; Norske Reg. 12, 18; M. Ket. III, 158.

Vi Christian den Femte &c. G. A. V. at eftersom Gud allermegtigste naadeligen haver bortkaldet den stormegtigste böibaarne Fyrste og Herre, Herr Frederik den Tredie, Konge til Danmark og Norge, de Venders og Gothers, Hertug udi Slesvig, Holsten, Stormarn og Dytmerschen, Greve udi Oldenborg og Delmenhorst, Voris elskelig, kjere Herr Fader, salig og höiloflig Ihukommelse: saa haver Vi allernaadigst afferdiget Voris Commissarium Jens Rodsten til Leerbek, Viceadmiral og Assessor i Admiralitets-Collegio, med Fuldmagt paa Vore Vegne, Eden af samtlige Vore Undersaatter og Indbyggerne paa Vort Land Island og Vespenöe at tage, og til den Ende hannem

anbefalet paa Petri Pauli Dag, som indfalder den 29. 1670.
Junii förstkommendis, i nerverende Aar 1670 til Oxeraa- 23. April.
Thing at ankomme, saa fremt langvarig Modvind hannem ikke herudi hinderlig vorder. Thi bjude Vi hermed og befale Eder alle og enhver, forskrefne Vore Undersaatter og Indbyggere paa bem^te Island og Vespenöe, at I retter Eders Leilighed efter, nemlig först hver Superintendent og Laugmand udi egen Person, item af Skalholt-Stift tolf Provster og Prester, hvoriblandt skal vere een af Vespenöe; nok af Hola-Stift sex Provster og Prester, med sig havendis Fuldmagt paa alle de andre Geistliges Vegne; desligeste alle Sysselsmend udi egen Person; dernest to Laugrettesmend og to Bönder af hver Syssel, samt een af Vespenöe, i lige Maade med nöiagtig Fuldmagt af de andre, som hjemme bliver, til for^ne Tid og Sted visseligen og ufeilbarligen at möde til stede, forskrefne Eders Eed enhver udi sær först corporlig at aflegge og siden skriftlig under Eders Haand og Seigel, saaledis, som de medgifne Formularer paa enhvers Person, Stand og Qvalitet qvadrerer og vedkommer, skriftlig fra Eder at give, og ellers af bem^te Voris Commissarius Voris allernaadigste Villie og Mening ydermere at forfare. Derefter alle og enhver Vedkommende sig allerunderdanigst haver at rette, og ei nogen Forsömmelse her udi at tage. Givet &c. Hafniæ 23. April Anno 1670.

Reskript til Viceadmiral Rodsten, ang. Hyldingseden. Khavn 23. April 1670. — Norske Tegn. XII, 8 b; M. Ket. III, 160. 23. April.

Christian den Femte &c. Vor allernaadigste Villie og Befaling er, at du med allerforderligste og saa snart det dig forordnede Skib ferdig er og Vinden vil föie, begiver dig paa Reisen til Vort Land Island og Færöe, og naar du did ankommer, da haver du Vore Undersaatter og Indbyggere sammesteds, baade Geistlige og Verdslige, efter den dig derom gifne Patent, strax til den forordnede Tid og Sted at lade samle og Eden först

1670. eorporlig og siden under enhvers Haand og Segell skrift-
23. April. lig paa Voris Vegne efter hosfölgende Formularer af dennem at tage, saaledis som bemeldte Formularer paa enhvers Person, Qvalitet og Stand qvadrerer, og efter din Hjemkomst i Voris Caneellie at indskikke; til hvilken Ende Vi dig herhos, eftersom för er rört, Copier af samme Eder til Efterretning medskikker. Desligeste, dersom Voris kjere troe Undersaatter der sammesteds, enten Stenderne eller nogen Privat for sig, noget hos Os allerunderdanigst kunde have at sollicitere og anholde om, da haver du det altsammen ad referendum at antage, og ellers paa ethvert Sted, hvor du Eden, efter som för er meldet, tager, dennem i Vort Navn giver at forstaae, at Vi af sær kongelig Omsorg ville allernaadigst lade Os vere angelegen, hvis Vi kunde eragte dennem til Beste efter Tiden og Leiligheden at kunde komme. Derefter &c. Hafniæ den 23. Aprilis 1670.

11. Mai. **Ordre til Kammer-Collegium, ang. nogle Udgifter ved Reisen til Island o. s. v. Khavn 11. Mai 1670.** — Rentek. Exped. Prot.

Christian den Femte &c. Eftersom Vi allernaadigst haver anbefalet Jens Rodsteen, Vores Vice-Admiral, sig til vore Lande Island og Færöe at begive, Eden af samtlige Vore Betjente, geistlige og verdslige, saavelsom de forskrevne af Almuen der sammesteds, paa Vore Vegne at tage, efter derom ham givne Befalings videre Indhold, da have Vi allernaadigst bevilget, at til bemeldte Betjenters og Almuens Forskikkedes Traetament, naar Ederne aflægges, maa godtgjöres indtil 1000 Rdl., som Os elskelig Herr Henrik Bjelke, Vor Rigs-Admiral og Amtmand over fornefnte Island, til dets Bekostning Forskud gjöres og til bemeldte Vores Viee-Admiral Jens Rodsteen skal levere, tilbörlig Vederlag og Betaling af Vores Skatkammer, efter derpaa tilbörlige Regnskab og Qvittering udi Tolden maa bekomme og godtgjöres. Derefter &c. Givet paa Vort Slot Kjöbenhafn den 11. Maji 1670.

Forbunds og Handels Traktat mellem **Kong Christian den Femte og Carl den Anden af Stor-Britannien. 11. Juli 1670** [1]. — Aftryk paa Latin og Dansk hos Hofbogtrykker Nicol. Möller Kh. 1782. 69 Sider, 8vo. — Qvart-Forr. I, Anhang S. 1; Schou I, 64. — Uddrag. 1670. 11. Juli.

— — Art. 6. Dog er herhos sluttet og aftalt, at Kongens af Stor-Britannien Undersaatter ingenlunde maa besöge hverken de forbudne Havne (hvorom i de forrige Traktater meldes) ei heller de danske Colonier, uden de tilforn have ansögt og erholdet Kongens af Danmark og Norge særdeles Bevilling derpaa: med mindre skinbarlig Havsnöd eller drivende Storm eller Söröveres Forfölgelse nöder dennem did at söge deres Tilflugt, hvor de da aldeles ingen Kjöbmandskab maae bruge. Saasom iligemaade Kongens af Danmark og Norge Undersaatter ei heller maae komme til de engelske Colonier, uden de tilforn have begjeret og erholdet Kongens af Stor-Britannien særdeles Bevilling.

Art. 7. Kongens af Danmark og Norge Undersaatter skal være tilstædt: i deres Kjeldere og Pakhuse i Engeland, Skotland og Irland, og andre Kongens af Stor-Britannien Havne i Europa at indföre alle saadanne Vare, som i Kongens af Danmark og Norge underhavende Riger, Lande og Herredömme nu eller i Fremtiden kan voxe og falde, og gjort og forarbeidet vorde, saavelsom alle de Vare, som komme fra den ganske Elbström. Iligemaade skal det være Kongens af Stor-Britannien Undersaatter tilladt, udi Danmarks og Norges Havne og Colonier, som ei ere forbudne, at indföre og indbringe alle Slags Vare og Manufacturer, som nu eller i Fremtiden udi Kongens af Stor-Britannien underhavende Riger og Lande opbringes og forarbeides; men dersom andre fremmede Na-

[1] Denne Traktat gjentager i de her optagne Artikler Bestemmelser fra Traktat 29. April 1621, 15. Sept. 1654, 13. Febr. 1660 og 29. Nov. 1669; jevnf. Trakt. 22. Juni 1583.

1670. tioner i Fremtiden skulle tilstedes i Engeland, Skotland
11. Juli. og Irland, og andre Kongens af Stor-Britannien Havne, at indföre alle Slags Vare, ingen undtagen, da skal det samme ogsaa være Kongens af Danmark og Norge Undersaatter tilladt; hvilket paa samme Vilkaar skal være Kongens af Stor-Britannien Undersaatter tilstedt udi alle Kongens af Danmark og Norge Havne og forbudne Colonier. — —

30. Sept. **Forordning om det islandske Compagnie.** Khavn 30. Sept. 1670 [1]. — Original-Aftryk i 4to; Siell. Reg. 28, 264 b; Rubr. i Norske Reg. 12, 254; Qvart-Forr. I, 29; M. Ket. III, 161; Rubr. hos Schou I, 79.

Vi Christian den Femte &c. G. A. V. at eftersom de Privilegier med hvilke det islandske Compagnie her i Vores Residentsstad Kjöbenhafn er benaadet, dertil deris fornemmeste Henseende have, at Skibsfarten her i Voris Riger og Lande med den deraf dependerende Næring maatte til Voris egne Undersaatters Fremtarf og Beste tiltage, og Vi dog fornemme, at den Eqvipage, som paa Vort Land Island af bemte Compagnie gjöris, mestendelen med fremmede og udlendiske Skibe skeer, da ville Vi alvorligen have budit og befalit, saa som Vi og hermed byde og befale, at ingen efter denne Dag, som i meerbemeldte Compagnie participerer, sig maa understaa paa Island med andre Skibe nogen Udredning, Seiglatz, Tileller Fraförsel at gjöre, uden med Skibe, som de sjelf og ingen anden Udlendiske ere Eiermænd af, eller og med Skibe, som andre Voris egne Undersaatter her i Voris Riger Danmark og Norge fragtis og dennem tilhöre. Hvo sig herimod forseer, haver forbrut sine Privilegier, samt til Os Skib og indehavende Lading. Hvorefter alle og enhver, som vedkommer, sig haver at rette og for Skade at tage vare. Givet paa Vort Slot Kjöbenhafn den 30. Septembr. Anno 1670

[1]) see Frd. 30. Mai 1776.

Bevilling for islandske Compagnies Participanter, at fragte holsteinske og slesvigske Skibe. Khavn 22. Marts 1671 [1]. — Siell. Reg. 28, 419; Fogtm. II, 49 har Rubrum af en «Bevilling for de islandske Participantere paa udlandiske Skibe at bruge til Island», henfört til s. D., hvorved udentvivl denne menes. 1671. 22. Marts.

Vi Christian den Femte &c. G. A. V., at eftersom samtlige Participanterne udi det islandske Compagnie for Os allerunderdanigst haver ladet andrage, hvorledis det dennem ei skulle vere muligt saa mange af Voris egne Undersaatters Skiberum at skulle til Fragt kunde bekomme, som de til bem^te Fart at fortsette skulle behöve, af Aarsag, at Voris derom allernaadigst udgangne Befalning dennem noget sildig paa Aaret skal vere ankyndiget, da haver Vi efter deris herom (gjorde) allerunderd. Ansögning og Begjering allernaadigst bevilget og tilladt, saa og hermed bevilger og tillader, at de denne ene Gang og for dette Aar maa af de holsteinske og slesvigske Skibe befragte 7 eller 8 til bem^te islandske Handels Fortsettelse, dog med saadan Skjel og Vilkaar, at de sig derimod tilbörligen reverserer: ei derefter andre end danske og norske Skibe til samme Handel at bruge, og dennem altid her udi Voris kongelige Residentsstad Kjöbenhafn at lade vintere og deris Fragt indtage. Skeede det ogsaa, at de udi dette Aar paa 5 eller 6 Skibe nær deris fulde Tal ei skulde kunne bekomme, ville Vi dennem imod deris fuldkommen Bevis til Voris Commers Collegii Examen og flittig Udforskning allernaadigst have henvist, som derover paa Voris egen videre allernaadigst Behag skal have at dispensere, paa det dennem efter sandferdig Beretning og Omstendighedernis rette Beskaffenhed ei udi bem^te deris Handels tilbörlig Fortsettelse nogen Hinder eller Forfang skulle vederfaris. Hafn. d. 22. Martii 1671.

[1]) 31. Marts 1674.

1671. 19. Mai. **Reskript til Henrik Bjelke, ang. Overførsel af Falke og islandske Heste.** Khavn 19. Mai 1671. — Verificeret Copie i Stiftamts-Archivet i Island, A. 105; Siell. Tegn. XXXIX, 525; M. Ket. III, 162.

Christian den Femte &c. V. N. T. Voris allernaadigste Villie og Befaling er, at du betids den Anstalt gjörer, at Falkene, som paa Vort Land Island forgangen Aar er bleven fangen, med allerförste Skibe, som i Aar gaaer der paa Landet, her hid til Kjöbenhafn föris. — I lige maade, eftersom Vi allernaadigst er sindet, endeel islandske Heste at ville have udfört, da haver du i lige maade den Anordning at stille, at hver Skib, som i Aar seiler paa Island og enten paa Elven eller i Östersöen losser, een islandsk Hest med sig udförer imod tilbörlig Fragt. Derefter &c. Hafn. den 19. Maji 1671.

4. Juli **Althings-Resolution ang. Tiende af Bönder-gods.** 4. Juli 1671. — Althingsbog 1671. Nr. 18.

[Anno 1671. 4. Juli] var andsvarað af lögþíngismönnum uppá dóms póst, sem virðuglegur sýslumaðurinn Björn Magnússon hefir híngað til álita lagt, og hljóðaði um tíundargjald af bænda jörðum, sem ei fást bygðar til fullrar leigu vegna spjalla, þá álitu lögþíngis sóknarmenn, að soddan yrði að vera undir metrun lögmætri sýslumanns og tólf af honum tilnefndra í hèraði, vili þeir ei annars tíundina gjalda, sem þeim svara ber.

1672. 12. Marts. **Bevilling og Pas for Paul Baasted at fiske og kapre under Island.** Khavn 12. Marts 1672. — Norske Reg. 12, 551; M. Ket. III, 261. Denne Bevilling er omtrent ligelydende med Otte Axelsens af 21. Mai 1668.

20. Marts. **Bevilling for Henrik Bjelke, ang. Islands Afgift.** Khavn 20. Marts 1672. — M. Ket. III, 165. — Ved dette Brev bevilges Henrik Bjelke Afgiften af Island i 3 Aar, beregnet fra Sanct-Hans Dag Anno 1673 til Sanct-Hans Dag 1676, paa samme Vilkaar og Maade som bestemt i Bevilling 20. Decembr. 1668, confirmeret 26. Febr. 1670.

Reskript til Befalingsmand Henrik Bjelke og Biskop Gisle Thorlaksson, ang. Mageskifte af to Jorder. Khavn 21. Mai 1672. — Norske Tegn. XII, 80; M. Ket. III, 166. 1672. 21. Mai.

Christian den Femte &c. V. S. G. T. Eftersom Herr Skule Thorlachsen, Provst udi Hollestift paa Vort Land Island hos Os allerunderdanigst haver ladet ansöge og begjere, at han til Mageskifte maatte bekomme en af Holum Domkirkes Jorder, kaldes Laxamyri med tilliggende Uxasted, liggendis udi Tingeyar Syssel, langt fra Domkirken, imod en anden hans Jord, som Domkirken skal vere nærmer beliggende og udi Landskyld lige med forbemeldte Domkirkes Jord befindis. Da, saa fremt I eragter at forskrefne Mageskifte kan være Domkirken uden Skade, er Voris allernaadigste Villie og Befaling, at I det paa videre Voris allernaadigste Ratification slutter og til ende gjör. Dermed &c. Hafniæ d. 21. Maji 1672.

Bevilling for Dade Jonssons danske Hustrue, at arve Halvdelen af hans Formue. Khavn 27. Juni 1672. — Bekjendtgjort paa Althinget 1678; Norske Reg. 12, 585 b; M. Ket. III, 167. 27. Juni.

Vi Christian den Femte &c. G. A. V., at eftersom Dade Joensen af Jörfva paa Vort Land Island for Os allerunderdanigst haver ladet andrage, hvorledis han sig med en danske Qvinde, ved Nafn Margrete Pedersdatter der paa Landet udi Egteskab haver indladet, og den islandske Lov ei skal tillade danske Qvinder efter deris Husbonds Död Halvparten af deris rörlig og urörlig Gods at njude. Da, som erfaris, at hun ingen nærpaarörende Venner der paa Landet skal have, haver Vi, efter for^ne Dade Joensens herom allerunderdanigst gjorde Ansögning og Begjæring, allernaadigst bevilget og tilladt, saa og hermed bevilger og tillader, at bemeldte hans Hustru (saa fremt hun hendis Husbond overlevendis vorder), maa efter hans Död og deris fælles bortskyldig Gjelds Betalning ubehindret

1672. 27. Juni. njude og megtig vere Halvparten af forskrefne deris rörlige og urörlige Gods og Middel. Forbjudendis &c. Hafniæ d. 27. Junii Anno 1672.

29. Juni. **Althings-Vedtægt ang. Konge-Tienden paa Vestmannöerne. 29. Juni 1672.** — Althingsbogen 1672. Nr. 3 (i Skule Magnussons Samling i det kongel. Bibl. Thottske Mss. Nr. 1288. Fol.).

Anno 1672, 29. Junii var auglýstur í lögrèttu á Auxarár þíngi sá dómur, sem Oddur Magnússon í umboði virðuglegs sýslumanns Markúsar Snæbjörnssonar hefir gánga látið anno 1670, 19. Aprilis, á Hvítíngum á Vestmannaeyjum, hljóðandi um skipti á þeim hlut þar, eð kallaður sè kóngs tíund, og eru lögmenn ásamt lögrèttumönnum þar um samhljóða, að ei sè á fátækum almúga hert framar en híngað til við gengizt hefir, nema æðra yfirvald annars tilsegjandi verði, eður og kónglegt mandat áður útgefið þar uppá finnist.

5. Juli. **Althings-Resolution ang. Bekostningerne ved Broen paa Jökulsá. 5. Juli 1672.** — Althingsbogen 1672, Nr. 22.

Anno 1672, 5. Julii í lögrèttu á Auxarár þíngi óskaði virðuglegur sýslumann í Múla þíngi, Þorsteinn Þorleifsson, úrlausnar og álits, hvar hann skyldi upp bera þann kostnað sem hann hefir haft og hafa látið fyrir þeim trjám og byggíngu, sem við víkur brú yfir Jökulsá í Hlíð í Múla þíngi. Andsvara lögmenn og lögrèttumenn, að þeim virðist rètt og sannsýnilegt, að velnefndur valdsmaður í Múla þíngi uppberi og meðtaki af þeirrar sýslu innbyggjurum fullvirði fyrir sitt ómak og uppákostnað til nefndrar brúar, eptir því sá allur kostnaður kann billega metast og hans góð sannsýni er til uppá sèrhvern setja, eptir hvers efnum og nauðsynjum.

Aabent Brev ang. **Told og Consumtions Godtgjörelse** for det islandske Compagnie. Khavn 8. Novembr. 1672. — Rentek. Exp. Prot. 14, 129; M. Ket. III, 263. 1672. 8. Novbr.

Vi Christian den Femte &c. G. V. Eftersom fornemmis stor Undersleb og Misbrug udi Told og Consumtion, at mange under Skin udaf islandiske Compagnies Frihed underslaar det de med Rette at udgive pligtig og skyldig er, Hoved-Participanterne aldelis uvidende; al saadan Misbrug at forekomme have Vi derom med forne Hoved-Participanter ladet conferere, som, til at betee deris Nidkjerhed til Voris Indkomsters retmessige Befordring, sig godvilligen haver erklerit den anordnede Consumtion udaf det, som Consumtion betale bör, at erlegge, med allerunderdanigst Formoding, at det dennem udi deris Oetroy og Frihed ikke maa præjudicerïs: Da, som Voris allernaad. Villie og Intention ikke er, at dennem nogen Hinder eller Indpas i forne deris forhvervede Oetroy og Friheder i ringeste Maade skee eller tilföies skal, mens at Vi langt mere dennem derved ville handthæve og forsvare, haver Vi allern. bevilgit og samtökt, og hermed bevilger og samtökker, hvis de til deris Handels Udredning og Fortsettelse her udi Staden landsverts eller fra Provincierne indbekommer, saa og af hvis Rug og Malt de lader male udi Meel, og det som bliver malit til Öl og Brendevin, samt og den Consumtion af hver Tönde Öl og hver Anker Brendevin især, som deraf befindis til Island igjen at udföris, at den udlagde Consumtions Belöb efter Consumtions-Forvalterens Seddel og Bevis, dennem hvergang, ligesom Skibene afseigler, udaf Voris Tolder her for Kjöbenhafn udi rede Penge igjen skal betalis, og at Tolderen altid skal holde saa mange af Toldpengene, hvormed han dis Belöb til alle Tider aflegge kan, og hvis derudi nogit skulle mangle, maa det enhver af dennem til dèt lengste udi deris Hafnis Beseiglings Afgift godtgjöris. Alleslags andre Vare, som de ellers til forne Handels Fortsettelse

1672. 8. Novbr. fra fremmede Steder indforskrivendis og fremdelis til Island udskibendis vorder, de samme forbliver efter for[ne] deris Oetroys Indhold fri for Told og Consumtion i alle Maader, ligesom med andre oplagde Vare anordnit er, til hvilken Ende for[ne] Voris Tolder enhver Hoved-Participante udi de oplagde Varis Toldbog skal give sin visse Conto udi Debet og Credit, derudi alle saadanne Vare for deris mere Rigtighed Skyld at op og afskrive, og haver Voris Skatkammer-Collegium paa tilbörlige Steder saadan Anstalt at gjöre, at denne Voris allernaadigste Anordning tilbörligen bliver efterkommet og i deris forhvervede Octroy og Frihed ingen Hinder eller Indpas tilstedis, mens at dennem til deris Handels Forfremmelse al mulig Hjelp og Befordring bevisis. Dermed &c. Khafn d. 8. Novembr. 1672.

4. Decbr. **Forordning om Medicis og Apothekere.** Khavn 4. Decembr. 1672. — Publiceret paa Althinget samt indfört i Althingsbogen 1773; Siell. Reg. 28, 755[b]—763; trykt paa Dansk, Latin og Tydsk tillige med Apotheker-Taxten Kh. 1672. 4; Qvart-Forr. 1683—99, Anhang, S. 787 (767). Schou I, 110.

Vi Christian den Femte &c. G. A. V., at Vi allernaadigst haver for godt eragtet en vis Forordning at lade udgaa, hvorefter Medici udi hvis Medicinæ Praxin angaar, og samtlige Apothekerne, saa vidt dennem vedkomme kan, her i Voris Riger og Lande, sig, indtil Vi anderledis derom tilsigendis vorder, skulle have at rette og forholde.

1) De som begjerer at practicere udi nogen By eller Sted, i begge Vore Riger og Lande, eller sig for Medicinæ Doctoribus udgive, skulle ei antagis eller tilstedis at practicere eller for Medicinæ Doctoribus eller Licentiatis passere, för end de haver sig hos Facultatem Medicam i Voris Residentsstad Kjöbenhafn angivet, og fremvist deris rigtige Testimonia Promotionis Legitimæ, dog hermed ikke at forstaaes de Medici som Vi selv til Voris egen Tjeniste og Opvartning allernaadigst antager. — 2) Voris egne

Indfödde og Undersaatter skulle herefter, saa fremt de ville i disse Riger og Lande for Medicinæ Doctoribus ansees, og tilstedis at practicere eller i andre Maader forfremmis, tage Gradum Doctoratus in Medicina i Vort Universitetet i Kjöbenhafn, og paa det ingen enten Fremmed eller Indföd sig skulle undskylde med for store Omkostninger, da skal det være enhver Candidato tilladt, Gradum Doctoratus in Medicina at tage in Collegio Academico, om han det begjerer, for Omkostning at spare, heller end i Vor Frue Kirke efter Fundatsen, og skal Facultas Medica saa moderere Sumptus Promotionis, at de ikke overgaar halvtredjesindstyve Rigsdaler, Deposito Academico der iberegnet, dog Fundatsen helles i andre Maader uforkrenket. — 3) De som i saa Maader ere legitimè Promoti Medici skulle alene have Magt overalt i Vore Riger og Lande, hvor deris Hjelp behövis og begjeris, at practicere, consultere og alt andet forrette, som denne deris Profession gemes er. — 4) Ingen uden Promoti Medici, som för er meldet, maa tilstedis Medicamenta indvortis at exhibere eller forskrive; alle Andre, være sig Apothekere, Bardskere, Chymister, Oculister, Brucksnidere, Qvaksalvere, Empirici i hvad Nafn de have kunde, Mænd eller Qvinder, skulle sig der fra entholde, uden hvis Vunddrik for Fald, Stikken, Huggen, af Bardskerne indgivis, og skal da, saa vel som i andre udvortis farlige Skader, Medicus, om han tilstede er, consuleris, saa fremt Bardskeren ikke selv for hvis Inconvenientier der efter kommer vil svare. — 5) Medici skulle være tilforpligtede, hvert Aar tvende Gange, om Behof gjöris, eller i det mindste endelig een Gang strax efter Michaelis at visitere Apothekerne, saaledis at Facultas Medica i Kjöbenhafn af deris Societet forordner tvende, som i Byens Physici og Practici Ordinarii Nærværelse ethvert Apothek visiterer, og det som udögtig er afskaffe, og tilholde Apothekerne, at de sig med tilhörige dögtige Vare forsjuner, holder rigtig Vegt og Maal, og retter sig efter den Taxt som nu er, eller herefter bliver sat, og efter som endeel Vare stige og

1672. 4. Decbr.

1672. falde, skulle de med Apothekerne forandre saadanne Varis
4. Decbr. Priis efter som de stige og falde. Ellers skulle de flitteligen holde over Voris om Apothekerne allernaadigst udgangne Forordning. Og ville Vi, at Apothekerne med deris Svenne og Tjenere skulle være Medicis Approbatis, i det de paa deris Embede forrette, lydige, og dennem ingen Gjenstridighed deri bevise; i de andre Stæder skulle forberörte Indseende skee af ethvert Steds Medicis Approbatis, eller, om ingen er, af de Næstværende, een eller flere, efter som Behof gjöris. — 6) De skulle have flittig og tilbörlig Omsorg, at Staden med gode og forfarne Jordemödere bliver forseet, hvilke af dennem skal overhöris og undervises, förend de maa lade sig bruge; i de andre Stæder skal sligt skee af Medicis Approbatis Loci eller de Næstværende. — 7) Udi grasserende Pestilentze og smitsomme Sjugdomme skulle Medici paa Apothekerne en vis Curam og Remedia specificere og anordne med en tilbörlig Taxt, saa enhver dermed kan være tjent, og skulle Facultas Medica i Kjöbenhafn i slig Tilfald saadan Cur og Ordning i Trökken lade forfærdige, paa det alle og enhver sig dermed kunde betjene. — 8) Alle Recepter, som de udgive, skulle skrivis med Dag og Dato, og for hvem, og naar noget Chymicum eller stærk Medicament forskrivis, skulle de det ikke med Notis Chymicis, mens med fulde Ord udtrökkeligen skrive, paa det al Vildfarelse hos Apothekerne og Skade hos Patienterne kan forekommis. — 9) Medici over alt i Vore Riger og Lande skulle aarligen, eller og ved al forefalden Leilighed med Decano Facultatis i Kjöbenhafn communicere, hvis rart og besynderligt in Re Medica eller Naturali forefalder, hvilket Decanus skal optegne in Actis Facultatis, Posteriteten til Efterretning. — 10) Hvad Medicorum Umage og Opvartning hos Patienterne angaar, da bör enhver derfor i det mindste at nyde efter höiloflig Ihukommelse Voris elskelige kjære Herr Farfaders Christiani Qvarti Forordning Dat. 20. December 1619, nemlig af hver Patient for förste Gang fornöies en half Rigsdaler, siden for hver Gang de visiterer

alene Patienten, uden nogen Recepts Forfattelse, een Rigsort; 1672.
naar de baade besöge og skrive Recept, half anden Rigs- 4. Decbr.
ort; naar de ikke besöger, mens alene skriver en Recept, en half Rigsort. Naar de Patienterne paa Landet besöge, skal for hver Miil den rette Vei fornöies tre Rigsort, og Vogn derforuden forskaffis, og for hver Dag, de sig hos Patienten forholde, to Rigsdaler. Med de Fattige, som ikke formaar at betale, skulle de efter som deris Bestilling og Eed udkræver sig forholde, og ingen fattig Nödlidende deris Hjelp veigre eller forsage. — 11) Ingen maa nogensteds i begge Voris Riger, Fyrstendomme og Lande holde nogen Apothek, uden de haver derpaa Voris allernaadigste Bestallings-Bref og aflagt til Os deris Eed; og de som sig herefter agter at nedsætte og holde Apothek i nogen By eller Sted i Vore Riger og Lande, skulle, förend de Voris allernaadigste Bestallings-Bref der paa bekommer, examineris af Facultatis Medicæ Doctoribus og Apothekerne i Voris Residentsstad Kjöbenhafn, og om de der til findis dygtige, skulle de der paa tage et Attestatum, som dennem uden Betaling skal meddelis. — 12) Apothekerne skulle alene blive ved deris Bestilling, og hverken self eller ved deris Svenne befatte sig med Praxi Medica, eller Sjuge at visitere; dog at ingen herved forbydes et in Medicina approberet og ei farligt Medicamentum at meddele en Patient, naar det begjeres i de Kjöbstæder, saa og paa Landet, hvor ingen Medicus er eller saa snart bekommis kan, og al den Stund de ingen anden borgerlig Næring bruger, uden det Apotheket vedkommer, skulle Apothekerne være fri og forskaanet for alle borgerlige og Byes Bestillinger, samt Indqvartering; og naar nogen Apotheker ved Döden afgaar, skal hans efterladte Enke og Börn blive ved Apotheket og nyde samme Friheder og Benaadinger, som tilforne; dog skal den samme, som Apotheket igjen skal forestaae, enten det er een af hans efterladte Börn, eller om Enken eller Börnene vilde tage sig en Provisorem, examineris af Facultate Medica og Apothekerne, om han

1672. bliver dygtig dertil erkjendt, og gjöre sin Eed. —
4. Decbr. 13) Dersom nogen Apotheker i levendis Lif vilde tage nogen Provisorem, skal han i lige Maade af Facultate Medica og af Apothekerne tillige examineris og derhos gjöre sin Eed, saa og helles for Apothekeren sammesteds, at han ville tjene hannem troligen og flittig i hans Apothek. — 14) Enhver Apotheker skal altid have dögtige og forfarne Svenne, een eller flere, efter Fornödenhed, og skulle de, förend de annammis i Apotheket, fremvise deris rigtige Testimonia til Decanum Facultatis Medicæ eller Stads-Physicum, og love dennem med Haand og Mund, at de deris Recepter, som af Medicis Approbatis præscriberis, flitteligen og troligen vilde præparere; Læredrengene skulle Apothekerne tage af Voris egne eller andre Fremmede, som forstaar Latin, og al den Stund de ere ikke dögtige, maa dennem ingen Recepter eller Medicamenter, som Magt paaligger, alene betroes at præparere. — 15) Apothekerne skulle altid have fal i deris Apothek gode, ferske, uforfalskede og ei forliggene Simplicia og Materialia, item Præparata og Composita af alleslags, som i et velbestilt Apothek bör at være og særdelis i Dispensatorio Hafniensi er specificeret, ingen gamle, forliggene, udögtige eller forfalskede Vare have hos sig, bruge eller sælge, og som disse Lande med adskillige gode Væxter, Urter, Blomster og Rödder ere af Naturen begavede, skulle de hvert Aar efter Aarsens visse Tider sig flitteligen erkynde om ethvert Steds Plant og Væxt, og derover holde en Bog til Underretning; og skulle Apotheker-Drengene fölge Professorem Botanicum, naar han med sine Discipler gaar herbatum, dersom Tiden og Leiligheden det ellers vil tilstede. Og skulle Apothekerne holde deris Discipler der til, at det som i rette Tide samlet er, kunde paa tilhörlige Steder törris og hverslags for sig self oplegge og forvare, at intet mulnis eller fordervis; de skulle og paa de Steder, som det skee kan og fornöden er, have deris egen Urtehauge, og derudi Plantas Indigenas og Exoticas, saa mange her voxe kan, det meste muligt.

er, og saaledis disponere deris Huse, at alting kunde komme paa sin tilbörlige Sted. — 16) De skulle og ingen Præparata fra andre Steder forskrive og indföre, saa som af Gemmis, Lapidibus pretiosis, Perler, Coraller og deslige mere, mens dennem upræparerit indkjöbe, vel examinere og self præparere, ei heller nogen Spiritus Minerales eller laborerede eller præparerede Medicamenta Chymica eller Composita, af hvad Slags det være kan, som ikke oprigtig er og Apothekeren kunde have nogen Tvivl paa. Electuaria, fornemmeligen Theriaca, Mithridatium, Opiata og helles andre store og fornemme Composita, skulle de ei præparere, uden at de Simplicia i de tilforordnede Medicorum Nærværelse ere rigtige dispenserede, examinerede og miscerede, og skulle de Vasa, som samme Composita bliver forvaret udi, af dertil forordnede Medico signeris, og ved Dag og Datum paaskrivis, naar de ere dispenserede, og naar bemeldte Composita enten ere afgangen eller bliver for gammel, skulle paa ny forferdiges, signeris og paaskrivis som forskrevet staar. — 17) Apothekerne eller deris Svenne og Tjenere skulle ikke annamme eller præparere, langt mindre selge, nogen utilbörlige og farlige Recepter til mistenkte Personer, paa det derved ingen Skade skal foraarsages, mens hvis Recepter af Medicis Approbatis præscriberis, skal Apothekerne udi en der til forordnet Bog lade indskrive, og naar Recepterne ere betalt, skal Patienten samme hans Recepter in Originali, tillige med Regenskabet, igjen tilstillis. — 18) Alle Apotheker i Vore Riger og Lande skulle rette sig efter det Dispensatorium, som af Facultatis Medicæ Doctoribus efter Voris allernaadigste Befaling er udi Trökken forferdiget, dog efter som Pharmacevtica og Chymica formedelst daglig Erfarenhed og disse Tiders Curiositet merkeligen tiltager, skal samme Dispensatorium efter Leiligheden af Facultatis Medicæ Doctoribus forandris, augeris og rettis. Apothekerne skulle og rette sig efter den Taxt, som nu gjort er, med hvis som bliver strax contant betalt, eller inden et Aars Tid, dog efter som samme

1672. 4. Decbr.

1672. Materialiers Priis dagligen stiger eller falder, skulle Apo-
4. Decbr. thekerne, paa det de uden Fortenkelse kunde blive, de tilforordnede Medicis tilkjendegive de Vare, som op og ned stiger, ellers skal Stads-Physicus i Kjöbenhafn, og Medici ordinarii i de andre Stæder, flitteligen sig erkyndige om de stigende og faldende Varers Cours til Amsterdam og Frankfurt, paa det Taxten derpaa efter Forandringen kan rettis, den gemene Mand til Nötte; herimod skal Apothekerne i alle andre Kjöbstæder (Kjöbenhafn og Christianshafn, saa vidt Viin angaar, undtagne) være tilladt at holde og sælge alle slags Viin, Urter og Speeerie, ligesom Viinhandlerne og Urtekremmerne det haver at selge, paa det at de des bedre kunde holde Apotheket ved lige og blive ved Taxten, og ikke lide for megen Skade af det som aarligen fordervis og bortkastis, fornemmeligen paa de Steder, som liden Afgang er paa Medicin, dog at Voris Told og Accise-Rettighed deraf tilbörligen efter Toldrullen erleggis. — 19) Apothekerne skulle ingen Ophold gjöre med Medicamenters Præparation, mens det snareste muligt er Patienterne befordre, holde Apotheket aabet Sögnet og Helligt, Nat og Dag, belst naar de fornemmer nogen hastig smitsom eller haard Sjugdom trenger, eller Qvinder at være i Barns Nöd, og skulle de self, eller en af deris dygtigste Svenne i det mindste, være altid tilstede, baade udi Pest og andre farlige smitsomme Sjugdommers Tider, hvilke Gud naadeligen afvende. — Og efter som de fleste Patienter ikke betaler Medicamenterne med rede Penge, mens dennem i varende Sjugdom paa Borgen optager, hvortil Apothekerne skal være forpligtet, at lade forskrefne Medicamenter fölge, om endskjönt Pengene ikke altid derfor medfölger, da dersom Patienten döer af een beller anden Sjugdom, eller udi levendis Lif sit Gods opbjuder, eller Arf og Gjeld fragaaer, för end Betalingen skeer, skulle Apothekerne efter rigtig Regenskab være berettiget, og have deris Betaling udi rede Penge; mens dersom Penge ikke er at bekomme, da af de beste Vare, Gods eller Lösöre, som i Boen eller

Sterboen findis, forud og næst efter Börnepenge for alle andre Creditorer at skee Udlæg; dog at bemeldte Regenskaber ikke ere ældre eller anderledis qvalificerede end Recessen formelder. — 20) Distillerede Vand skal udi Glas eller Instrumenter, som dertil tjenlig er, distilleris, mens Decocta, hvor Edike eller Acida tilkommer, skulle de ikke i Kaaber eller Messing, mens i glasserede Leerkar berede, eller andre Kar, som dertil bekvemme ere. — 21) Naar Apothekerne tracterer eller handterer Purgantia, Vomitoria, item Forgift og skarpe Materier, saasom Mercurium sublimatum, Præcipitatum, Hydrargyrum, Arsenicum, Antimonium, Vitriolum og deslige: skulle de dertil bruge sær og synderlig Kar, Morterer, Spateler og Sigter, saaledis at ikke det ene kommer ibland det andet. — 22) Ingen Apotheker skal udi Apotheket offentlig falholde Forgift, mens sligt have i deris egne Gjemme og inden egne Laase og dermed sig i alle Maader forholde efter Recessen; de skulle ei heller udgive nogen Purgans eller Vomitorium til mistenkte Personer, hvorved Foster fordrivis eller nogen fordærvelig Skade paaföris kunde, og skal det under höieste Straf være alle Materialister og Urtekremmere, Fremmede eller Indvaanere forment: Arsenicum (og) Mercurium sublimatum fal at holde eller selge, uden til Apothekerne alene. — 23) Oftbemeldte Apothekere skulle ei efter egen Tykke udi Medicorum Recepter substituere qvid pro qvo, mens om Mangel kunde være paa noget Simplici eller Composito af det i Recepten findis, eller og noget forekommer, som enten er ulæseligt eller tvivlagtig, da skulle de det Medico præscribenti til kjende give, at han self noget andet substituere, og sine Recepter forklare kunde. — 24) Og efter som adskillige Sjugdomme forekommer, som Patienterne ei gjerne vilde have aabenbarede, og dog af Recepterne vel kan kjendis og agtis, da skulle Apothekerne samt deris Svenne og Tjenere saadant holde forborgen, og ei det udsige eller aabenbare, med mindre nogen merkelig Fare var at befrygte, om det blev fortiet. — 25) Saa lenge de Apotheker,

1672. 4. Decbr.

1672. som nu ere i Voris Residentsstad Kjöbenhafn ustraffeligen
4. Decbr. ere providerede med gode Vare og Materialier, saa at Indvaanerne noksom dermed kunde være betjent og forsjunet, og ingen med Billighed der over kunde have at klage, skal det, indtil paa videre allernaadigste Anordning, forblive ved det Tal, som nu her i Staden er, og ei flere Apotheke her sammesteds tilstedis, de nuværende til Afbrek og Betrök, mens skulle noget Apothek enten her i Kjöbenhafn eller andensteds i Vore Riger og Lande komme i nogen mærkelig Bröst og Afgang ved Forsömmelse og ond Forsjun, da skal Apothekeren have forbrudt sin Bestalling og hans Apothek casseris, og et andet i dets Sted igjen oprettis. — 26) Ethvert Apothek skal aarligen engang strax efter Michaelis visiteris, i Kjöbenhafn af tvende Facultatis Medicæ Doctoribus udi Stads-Physici og Practici Ordinarii Nærværelse, i de andre Byer og Stæder af Medicis Approbatis i Stæderne, een eller flere, eller, hvor ingen er, af de Næstværende; og skal Apothekerne for Visitatoribus lade frembære, see og examinere alle de Species, Vare og Medicamenter, som i Apotheket ere, ingen der af paa Lofte, i Kjeldere eller Huse fordölge, mens oprigteligen paa deris gode Tro og Samvittighed alt, hvis paaæskis og omspörgis, forklare. Dersom noget af Visitatoribus agtis og befindis udögtig, forliggen, gammelt og forgjemt, skulle de det foruden al Gjenstridighed afskaffe, og aldelis cassere og bortkaste; hvis ellers befindis Bröst eller Mangel paa nogen Medicamenter og andet, som letteligen fordervis kan, skulle de det saa snart mueligt er rette og erstatte. Det skal og uden den aarlige Visitation staa enhver Medico Approbato frit for, naar han nogen Tvivl haver, at eftersee det samme han agter at præscribere, eller allerede præscriberit haver, og dette, som i saadanne Maader efterspörgis, skal hannem uformeent fremvisis og forklaris, enten af Apothekerne self eller deris Svenne. — 27) Og paa det at Apothekerne kan dis bedre holdis ved lige, skal herefter ingen Medicus Practicus maa tillige holde offentlig Apothek, mens enhver

blive ved sin Profession, dog skal det staa enhver Approbato Medico frit for, self at præparere og for sine egne Patienter at bruge hvis sær og besynderlig Medicamenter, som han sig self vil have forbeholden, og ikke paa Apothekerne bekommis kan, mens Materialia skulle de kjöbe hos Apothekerne, og ei andensteds fra forskrive, om de ellers der er at bekomme. — 28) Ingen Chirurgus maa, under tilbörlig Straf, forordne eller self præparere nogen Medicamenter for deris Patienter indvortes at bruge, uden alene Vunddrik og Decocta, som af dennem brugis imod franske Pocher, Gurgel-Vand og hvad egentlig til Chirurgie henbörer, langt mindre foorrdne eller self præparere for deris Patienter Purgantia, Vomitoria, Sudorifera, Pectoralia, Opiata, Cordialia &c. Og skulle de kjöbe deris Medicamenta og Species eller Materialier, som de bruger til deris Chirurgie og fra andre Steder skal havis, af Apothekerne sammesteds, og dennem ingen andensteds fra forskrive; hvorimod benefnte Apothekere skulle forpligtet være Bardtskerene gode Vare for en billig Pris og enten i liden eller stor Qvantitet, ligesom det begjeris, at forskaffe. — 29) Ingen Laborant eller Distillator maa holde hemmelig eller aabenbare nogen Apothek, eller præparere nogen Medicamenter, som paa et velbeskikket Apothek bör at præpareris, enten at forsende eller selge til andre; ei heller maa Materialister, Urtekremmere eller Sukkerbagere og deslige holde fal og selge til andre Theriacum, Mithridatium, Confectiones officinales, Balsama, Ungventa, Emplastra, Species &c., Pulveres compositos, Oleiteter, item Slag-Vand, Caneel-Vand, Moder-Vand, elixir vitæ Matthioli, Kinder-Balsom, og andre saadanne distillerede Vand, item Brystkager, Violen- og Rosen-Sirup, og andre Siruper, og deslige Medicamenter og Materialier, som egentlig til Apotheket henhörer. — 30) Ingen Empiricus, Brucksnider, Oculist, Qvaksalver, eller deslige Omlöbere, Mand eller Qvinde, maa holde hemmelig eller offentlig fal nogle af de Vare, enten det er Simplicia eller Composita, Oleiteter, Theriach eller hvad Nafn det have kan, som henhörer til

1672. 4. Decbr.

1672. 4. Decbr. Apotheket; mens dersom nogen findis med slige Vare, Materialier og Medicamenter, som forbudet er, skulle samme Vare være forbrudt, og der for uden give et Hundrede Rigsdalers Straf, hvor udaf den tredie Part til Os skal være forfalden, den anden Trediepart til Borgemestere og Raad paa det Sted som saadant befindis, og den tredie Trediepart til Apothekeren der sammesteds, paa det at den farlige og skadelige Misbrug, at selge Medicamenter, kan afskaffis.

Thi byde og befale Vi Voris Amtmænd, Præsidenter, Borgemestere og Raad, Fogder og alle andre, som paa Vore Vegne haver at gjöre og lade, tilbörlig Indseende at have, at alle og enhver tilholdis sig herefter allerunderdanigst at rette og forholde, saa at ingen Forhindring her imod skeer, som forskrevet staar, under Straf som ved bör. Hvorefter alle og enhver Vedkommende sig allerunderdanigst haver at rette, ladendis det ingenlunde. Givet paa Vort Slot Kjöbenhafn, den 4. Decembr. Anno 1672.

1673. 23. Mai. **Leidebrev for Roluf Petersen, som Chef for det kongelige Krigsskib Delmenhorst, sendt til Island for at convoiere Handelsskibene. Khavn 23. Mai 1673.** — Siell. Reg. 29, 126. Brevet er udfærdiget paa Latin.

Juli. **Althings-Vedtægt ang. Fortolkning af Storedommen. Juli 1673.** — Althingsbog 1673, Nr. 16.

Item upp las virðulegur Jón Vigfússon eldri (af Arnes Syssel) þann hèraðsdóm, sem hann hefir gánga látið á þessu ári 6. Junii, viðvíkjandi Sigurði Einarssyni, og hafa hèraðsmenn þann póst þess dóms híngað lagt, sem á víkur hvað lengi vara eigi sú fjórðúngsútlegð, sem stóridómur (kallaður) um getur að fjórða frillulífis broti. Er svar og meiníng lögþíngismanna um útlegðartíma lengdina: henni mundi ei bera, svo vissi, lengri að vera

en þrjú ár, en um lausn á henni hefir við gengizt að betöluðust 3 merkur. 1673. Juli.

Reskript til Kammer-Collegium, at tilskjöde Henrik Bjelke noget Jordegods i Island. Khavn 7. Februar 1674. — Siell. Tegn. XL, 658. 1674. 7. Febr.

Christian den Femte &c. V. S. G. T. Eftersom Voris Geheimeraad og Rigsadmiral Os elskelig Herr Henrik Bjelke for Os allerunderdanigst haver ladet andrage, hvorledes han hos sig af de fattige Presters Middeler paa Vort Land Island paa Rente haver eet Tusinde syv Hundrede og elleve Rigsdaler, som han af det forrige Islands Compagnie ved dets Ophævelse til sig haver annammet, da paa det at samme fattige Prester kunde for forskrevne Summa nyde nogen visse Indkomst der udi Landet, er han allerunderdanigst begjerendis, at Vi hannem udi hans hos Os havende Fordring for hvis Bekostning han haver gjort, der han Voris Flaade udi seneste Feidetid commanderede, saa meget af Voris Klostergods der paa Island, som sig til forbemte 1711 Rigsdaler kan bedrage, allernaadigst ville forunde, hvilket Gods han igjen til Skalholts Bispestol, istedenfor samme Summa Penge, de fattige Prester til des bedre Tjeneste, vil transportere; da er, efter slig Beskaffenhed, Voris allernaadigste Villie og Befaling, at I derpaa for hannem Voris allernaadigste Skjöde tilbörligen lader opsette og forferdige, og Os til videre Underskrivelse forestille, tagendis derhos i Agt: altsammen 1711 Rigsdaler paa hans Afregning rigtig afskrevit vorder. Dermed &c. Hafn. den 7. Februarii Anno 1674.

Patent angaaende Bededage. Khavn 11. Marts 1674[1]. — Hvorved befales at trende almindelige Bededage skulle holdes paa Island og Færöe den 12., 13. og 14. Augusti förstkommende i nærværende Aar. — Norske Tegn. XII, 109 b; Original-Aftryk paa 2 Blade i 4to; M. Ket. III, 167; Rubr. 11. Marts.

[1]) Patent 28. April 1676.

1674. hos Schou I, 123. — Dette Patent er sendt til Henrik Bjelke med Reskr. s. D., hvis Original findes i Stiftamts-Arch. i Island, A. 105, samt i Norske Tegn. XII, 110; Uddrag hos M. Ket. III, 263. — Ligeledes er det sendt til Biskopperne ved Reskript af s. D., Norske Tegn. XII, 107; M. Ket. III, 168.

11. Marts.

31. Marts. **Bevilling for det islandske Compagnie at fragte fremmede Skibe til den islandske Handel. Khavn 31. Marts 1674**[1]. — Siell. Reg. 29, 287; Rubr. hos Fogtm. II, 117. — Denne Bevilling er næsten ligelydende med den af 22. Marts 1671.

3. April. **Aabent Brev, hvorved Jordegods henlægges til fattige Præstekalde i Island. Khavn 3. April 1674.** — Publiceret paa Althinget 1675 og indfört i Althingsbogen (1675 Nr. 1); ligeledes bekjendtgjort i Synodalforsamlingen for Skalholt Stift 1675; Geheime-Arch. Gjenpart af Skjödebogen Q, Nr. 17, 455—56; M. Ket. III, 171; F. Joh. Hist. Eccl. Isl. III, 471; jevnf. Johnsens Jarðatal, Kh. 1847. 8. S. 443.

Vi Christian den Femte &c. G. A. V. at eftersom Os elskelig Herr Henrik Bjelke til Ellinggaard, Ridder, Vores Geheimeraad, Rigsadmiral, Præsident udi Admiralitets-Collegio, Assessor in Collegio Status og Höieste-Ret, og Amtmand over Vort Land Island, allerunderdanigst haver andraget, at som Geistligheden paa Vort Land Island af Vores sal. Herr Fader, höilovlig Ihukommelse, allernaadigst haver været bevilget og tilladt, at sælge af Kirkernis der paa Landet deris ubrugelig Inventarium, som sig 1711 Rigsdaler belöber, som forrige islandske Compagnie til sig havde annammet og siden ved Compagniets Ophævelse til bem[te] Herr Henrik Bjelke leverit, og som bem[te] Herr Henrik Bjelke allerunderdanigst af hans hos Os havende Fordring nu haver afstanden, 1721 Rd. 2 Mk., da haver Vi allernaadigst (til des Restitution og de fattige Presters Underholdning udi Skalholts Stigt,

[1]) Pat. 6. Mai 1676.

som ikke haver saa mögen Indkomst, hvor af de Lifs Ophold kan have) udlagt, saasom Vi og nu hermed allernaadigst udlægger fra Os og Vores kongelige Arf-Successorer udi Regjeringen og til Skalholts Bispestol paa Vort Land Island efterskrevne Jordegods, liggendis paa forne Vort Land Island under Skrede Kloster: 1674. 3. April.

1) Fagredalur: Leyequiller to, Landskyld ti Öre, Dyrheden ti Hunder. — Udi Joehulsdal: 2) Huamaae: Leyequiller to, Landskyld et Hunder, Dyrheden tiufge Hunder. — 3) Erichsstadder: Leyequiller en, Landskyld et Hunder, Dyrheden tiufge Hunder. — 4) Skeggestadder: Leyequiller halftredie, Landskyld et Hunder, Dyrheden tiufge Hunder. — Udi Foscheruds Fjord[1]: 5) Kulmulle: Leyequiller en, Landskyld et Hunder, Dyrheden tiufge Hunder. — Udi Mioefjord: 6) Kross: Leyequiller fire, Landskyld et Hunder, Dyrheden tiufge Hunder. — Udi Lodmunderfjord: 7) Seliamyrre: Leyequiller tre, Landskyld ti Öre, Dyrheden ti Hunder. — 8) Austdaller: Leyequiller fire, Landskyld et Hunder, Dyrheden tiufge Hunder. — 9) Brimnes: Leyequiller fire, Landskyld et Hunder, Dyrheden tiufge Hunder. — 10) Kallskoller: Leyequiller tre, Landskyld et Hunder, Dyrheden tiufge Hunder. — Udi Reidarfjord: 11) Krossanes: Leyequiller tre, Landskyld fyresindstiufge Alen, Dyrheden tretten Hunder forgetiufge Alen. — Udi Breidal: 12) Anastadder: Leyequiller halftredie, Landskyld ti Öre, Dyrheden ti Hunder[2].

Summa:	Leyequiller 32 à 3 Rd.	96 Rd. - Mk.
	Jordens Dyrhed: 203 Hunder	
	og 40 Alen, à Hunder 8 Rd. 1625	— 2 —
	Er tilsammens	1721 Rd. 2 Mk.

[1]) d. e. Fáskrúðsfjord.

[2]) De ovenanförte Jorder, som siden ere kaldte Stiftsjorder, ere af Biskopperne fordeelte saaledes: 1) Fagridalr til Refstaðir (siden 1796 combineret med Hof i Vopnafjord); 2) Hvanná til Hofteig; 3) Eiríkstaðir til Skeggjastaðir;

1674. 3. April. Hvilke fornefnte Leyequiller, Landskyld og Jorder, med al dessen Landgilde, Herlighed, Rente og rette Tilliggelse, visse og uvisse Indkomst udi Jord, Ager og Eng, Skov, Mark, Krat, Hede, Kjere og Moser, Intet undertagendis i nogen Maader, som der nu tilligger og af Alders Tid der tilligget haver og bör der til at ligge med rette, skal herefter forblive under Skalholts Bispestol, og Indkomst deraf til fattige Presters Underholdnings Brug udi samme Stigt, som Bispen der sammesteds aarligen rigtig skal uddele, og de sig det saa nöttig gjöre som de selv best vil, veed og kan, til evindelig Arv og Eiendom, dog Os og Vores kongelige Arf-Successorer udi Regjeringen Souverainitet, kongelige Regalier og Höiheder af for^ne Gods, ligesom af andet deslige, uforkrenket og Os aldelis forbeholden. Forbjudendis alle og Enhver herimod, efter som forskrevet staaer, at hindre eller udi nogen Maade Forfang at gjöre, under Vor Hyldest og Naade. Givet paa Vores Kongelige Residentz udi Kjöbenhafn den 3. April Anno 1674.

5. Mai. **Aabent Brev ang. Forbud mod Handel med Fremmede.** Khavn 5. Mai 1674. — Original i Stiftamts-Archivet i Island, A. 105, paategnet at være bekjendtgjort paa Althinget 29. Juni 1675 (indfört i Althingsbogen 1675, Nr. 6). Anden Gang bekjendtgjort paa Althinget 1746 (Althingsb. Nr. 15). Norske Reg. 13, 43; M. Ket. III, 176; Rubr. hos Fogtm. II, 117.

Vi Christian den Femte &c. G. A. V. at eftersom Vi kommer udi Erfaring, hvorledis Engelske, Hollændere og andre Fremmede, som bruger deris Fiskerie under Island, sig skal understaae: Folk der sammesteds i Land at sætte, og Handel med Voris Undersaatter drive, som

5) Kolmúli til Stöð; 6) Kross til Dvergastein; 7) Seljamýri til Klyppstaðr; 8) Austdalr til Dvergastein; 9) Brimnes til Eyðar; 10) Karlskáli til Dvergastein; 11) Krossanes til þingmúli; 12) Ánastaðir til Bjarnanes. — Skeggjastaðir (Nr. 4) anföres nu som Privateiendom (Johnsen, Jarðatal S. 356), men Aarsagen dertil er ubekjendt.

strider saavel imod Voris Forfædre, sal. og höilovlig Ihukommelse, Konger udi Danmark, som Voris eigne til Voris sær Undersaatter derpaa allernaadigst udgifne Privilegier og andre Forordninger. Thi bjude og befale Vi strengeligen og alvorligen Vore Amtmend, Laugmend, Sysselmend og alle andre, som nu ere eller her efter kommendis vorder, og paa Vore Vegne der paa Landet haver at sige og gjöre, at de alle dennem, som med saadanne forbudne Vare befindes at handle, strax, med hvis Vare de paa Landet befindes at have, angriber, og efter bem" Privilegier og Anordningers Formelding, samt der paa Landet sædvanlig Brug og Maade, Dom over dennem tager. Belangende hvis Vare som i saa Maader bliver til Pris dömt, dermed skal forholdes efter forskrefne udgifne Octroye og Privilegiers Indhold. Dersom og nogen af Voris egen Undersaatter der paa Landet til fremmede Steder udseigler og sig derefter til Island igjen begiver, formedelst slig ulovlig Handel, som för er meldt, at bruge, da skal saadanne ikke alene have forbrudt hvis forbudne Vare som hos dennem findis, medens endog alt andet deris Gods og Middel, löst og fast, som de derforuden udi bemeldte Island kan have, og Voris Undersaatter der paa Landet, som her efter kjöber eller omgaaes med saadanne forbudne Handlere, at de straffis uden Forskjel paa deris Boeslod. Vi ville og alvorligen have forbudet, at ingen af Voris Undersaatter paa bem" Island skal sig understaa her efter af Landet at udseile, för end de tilforn hos Voris Amtmand eller hans Fuldmegtig og Landfouget haver sögt deris rigtig Pas med Landsens Seigl under, som dertil udi Voris elskelig kjere Herr Farfaders, sal. og höiloflig Ihukommelse, Konning Christian den Fjerdis Tid forordnet er. Hvorefter alle og enhver Vedkommende sig allerunderdanigst haver at rette og forholde, og for Skade at tage Vare. Givet &c. Hafniæ den 5. Maji Anno 1674[1].

1674. 5. Mai.

[1]) Ved Reskript 6. Juni 1674 sendes denne «Forordning» til Henrik Bjelke, med Befaling: «at du samme Vores For-

1674. 6. Juni.

Reskript til Kammer-Collegium, ang. Overdragelse af Jordegods i Island til Henrik Bjelke. Koldinghus 6. Juni 1674[1]. — Siell. Tegn. XL, 745 b.

Christian den Femte &c. V. S. G. T. Vider, at Vi af sær kongelig Naade allernaadigst haver bevilget og tilladt, at Voris Geheimeraad og Rigsadmiral Herr Henrik Bjelke til Ellinggaard, Ridder &c., maa til hans hos Os havende Fordrings Afbetaling selge og afhende af Voris Kloster og Ombuds Jordegods udi Island til tolf Tusinde Rigsdalers Verd, for den Pris som tilforn paa Jordegods der i Landet sædvanlig verit haver, nemlig hver Hundrede Jord for 8 Rigsdaler og hver Linie- (ɔ: Leie-) Quilde tre Rigsdaler. dog med den Condition, at af Voris visse Indkomst, efter bemte Herr Henrik Bjelkes egen Forslag, ikke over 3 eller 400 Rd. aarlig afgaaer, og skal udi hans Lifstid, og saa lenge han Landsens Indkomst for sin aarlig Pension njuder, for bemte 3 eller 400 Rigsdalers Afgang af hannem intet fordres, ei heller af Os noget hannem godtgjöris. Thi haver I derom al fornöden Anordning at gjöre, saa fremt I helles derimod intet haver at erindre. Dermed &c. Koldinghus d. 6. Junii Anno 1674.

ordning paa behörige Steder paa bemeldte Vort Land Island lader læse og forkynde, og overalt dermed tilbörlig Indseende haver, at den af alle og enhver allerunderdanigst holdet og efterkommet vorder». Norske Tegn. XII, 119 b; M. Met. III, 178; Fogtm. II, 117.

[1]) s. D. Reskript til Bjelke, som tillader ham at sælge af det kongelige Jordegods i Island til Værdie af indtil 12000 Rdlr. Siell. Tegn. XL, 746. — Skjödebrevet paa endeel Jordegods, i det hele 77 större og mindre Gaarde til Værdie af 12081 Rdlr. 16 Sk., er udstedt 30. April 1675: Geheime-Arch. Gjenpart af Skjödebogen Q, Nr. 16, S. 727; M. Ket. III, 179–83; jevnf. Johnsens Jarðatal, S. 443—46; publiceret paa Althinget 1679 (Althingsb. Nr. 3).

Althings-Vedtægt, ang. Afsoning af Straf efter Storedommen. 4. Juli 1674. — Althingsbog 1674, Nr. 19. 1674. 4. Juli.

Í sama stað og dag [4. Juli 1674] óskaði velaktandi Oluff Joensson Klou úrlausnar af lögmönnum og lögrèttumönnum: hvort það húðlát, sem auk xii marka stendur í stóra-dómi fyrir hórdóms brot í annað sinn megi með peníngum leysast; — andsvara lögmenn og lögrèttumenn, að það verði að vera undir æðra yfirvalds vægðarsamri tillátsemi, og þess sè þar um leitað. Samt auglýsa lögþíngismenn svo við gengizt hafa, að svoddan leyst hafi verið með 3 mörkum.

Althings-Resolution ang. Hospitalerne. 4. Juli 1674. — Althingsbog 1674, Nr. 20. 4. Juli.

Sömuleiðis óskaði velnefndur Oluff Joensson Klou alvarlegrar úrlausnar um spitelska ómaga, hvort heldur skuli til hospítalanna sendast, eður á frændur dæmast, og var þessu svo gegnt af lögmönnum og lögrèttumönnum, að þeirra skilníngur sè, að nánustu frændur í viðlögum til hlutast megi við lögráðendur hospítalanna um þeirra vanfæru framfæri frá sèr til hospitalsins, ef þeir það fá kunna, þar konúnglegrar maj. mildi ann, að hospítalarnir við magt haldast skuli.

Bevilling for Fyrsten af Curland, paa Islands Beseiling i 12 Aar. Khavn 7. Septembr. 1674[1]. — Norske Reg. 13, 64; M. Ket. III, 178; Rubr. hos Fogtm. II, 120. — Denne Bevilling stemmer med den ovenanförte, af 30. December 1663, med Hensyn til Undtagelsen af alle de Varesorter som det islandske Compagnie handlede med. Men her udelades Tilladelsen til at kjöbe af 7. Septbr.

[1] Reskript s. D. til Henrik Bjelke, at befordre Fyrstens Handel, forsaavidt det kunde skee uden Skade for Participanternes Privilegier. Norske Tegn. XII, 124; M. Ket. III, 265; Fogtm. anf. St.

1674. 7. Septbr. Compagniet, i Mangel af at Ladning ikke erholdes (Sætningen: «Dog dersom bem^{te} Skibe . . . . imidlertid behöver»), og i Slutningen, efter Ordene: «passere og repassere lader», tilföies: «dog at under den Prætext Voris octroyerede Participanter eller andre, som nogen sær Privilegier haver, imod deris af Os allernaadigste forundte Octroyer og Privilegier ingen Præjudice tilföies».

1675. 10. Marts. **Bevilling for Hans Petersen Bladt, at fragte fremmede Skibe. Khavn 10. Marts 1675.** — Siell. Reg. 29, 529.

Vi Christian den Femte &c. G. A. V. at eftersom Hans Peterssön Blat for Os allerunderdanigst klageligen haver ladet andrage, hvorledis han ved sin Sön Peter Blat eet Skib forleden Aar udi Engeland skal have kjöbt, udi Mening det paa islandske Farvand at bruge; mens saasom bem^{te} hans Sön udi en vidtlöftig Proces med nogle Engelske, som paa Island, mod Voris det islandske Compagnie givne Octroye, ulovligen skal have handlet, udi Engeland skal være geraaden, skal han være foraarsaget af Mangel for Penge Skibet igjen at afstaae, og nu her i Landet eller Holstein ingen dögtig Skibe dertil skal være at bekomme: da have Vi efter bem^{te} Hans Peterssön Blat hans allerund. Ansögning og Begjering allern. bevilget og tilladt, saasom Vi og hermed bevilger og tillader, at han fremmede Skibe, som her paa Reden skal være beliggende, i dette Aar aleniste maa paa Island befragte. Hvorimod han skal tiltænkt være, den hannem tildelte Anpart af Landet, som han lader beseigle, med gode Vare, efter Octroyen, forsvarligen at forsjune. Forbjudendis &c. Hafn. den 10. Martii 1675.

1676. 20. Marts. **Forbud paa Skjenk og Gave. Khavn 20. Marts 1676**[1]. — Almindelig Lov «over begge Voris Riger, Förstendomme og Lande», men aldrig publiceret i Is-

[1]) see Forbud 23. Oct. 1700.

land, hvortil et lignende Forbud var udgivet i For. 8. Jan. 1635. Siell. Reg. 30, 105; Original-Aftryk hos Göede; Qvart-Forr. I, 294 Uddr. hos Schou I, 127. 1676. 20. Marts.

Patent ang. Bededage. Khavn 28. April 1676[1]. — Siell. Tegn. XLI, 249; Original-Aftryk paa et Halvark, trykt med Linierne paalangs. 28. April.

Vi Christian den Femte &c. G. A. V. Eftersom Guds retferdige Vredis Riis sig endnu udi alle Hjörner i adskillige Maader lader see, og Vi derfore aldrig kan vide, hvad Gud i Himmelen med Os haver i sinde: Da haver Vi nödig eragtet, at lade trende almindelige Bededage paabjude, som er berammet at skulle holdis paa Vore Lande Island og Færöe den 2., 3. og 4. Augusti förstkommendis i nærværende Aar, at alle og enhver, som udi Gjerningen ville holdis for at være Guds Börn, sig gudeligen ville betænke og berede, og da falde voris over vore mange Misgjerninger fortörnede himmelske Fader ydmygeligst til fode, og den Stund det endnu er Naadsens Tid med Ydmyghed og Andagt söge om vore mangfoldige Synders saa lenge velfortjente Strafs naadige Formildelse. Thi bjude og befale Vi Eder alle, Vore kjere og troe Undersaatter af alle Stænder paa bemeldte Island og Færöe, at I retter Eder efte[r] edrueligen, skikkeligen og betimeligen paa forbem^te^ trende almindelige Bededage til Kirke og Guds Hus alle endrægteligen at komme, og indtil Solens Nedgang at faste, og Eder fra al Arbeid, Reiser, samt Spil og Dobbel og anden verdslig Forfengeligbed entholde, og af yderste Magt beflitte Eder paa, med saadan Andagt at fremkomme, at det for Gud i Himmelen kan være tekkeligt og behageligt. Til hvilken Ende paa for^ne^ trende Bededage strengeligen skal være forbudet, udi alle Herberger og Vertshuse eller Kroer Mad eller Drikke indtil efter Solens Nedgang nogen, hvem det og være kan, at give eller skaffe. Befindis

[1]) Pat. 15. Febr. 1677.

1676. nogen sig her imod utilbörligen at forholde, straffis som
28. April. Voris Mandaters modvillige Overtrædere; hvormed da Övrigheden tilbörlig Indseende have skal, og derover alvorligen holde, saafremt de ikke vil tiltales, om de her udi forsömmelig at være befindes. Givet paa Vort Slot Kjöbenhafn den 28. Aprilis Anno 1676[1].

1. Mai. **Reskript til Henrik Bjelke, Christian Gersdorf og Albert Güldensparre, at underhandle med de islandske Participanter om Baadsfolk. Khavn 1. Mai 1676[2].** — Siell. Tegn. XLI, 260.

Christian den Femte &c. V. S. G. T. Eftersom disse vanskelige Tider ei anderledis tillader, end at Vi til Voris Flaades hastige Udrustning denne ene Gang maa lade Os betjene af det Söfolk, som de islandske Participanter til forestaaende Reise til Island bestilt og antaget haver: da er Voris allernaadigste Villie og Befaling, at I samme islandske Participanter ufortövet lader for Eder kalde og strax med dennem paa bedste og lideligste Maader handler, hvad dennem til Verbings-Penge for enhver af deris Baadsfolk, som de Os til Voris Tjeniste allerunderdanigst overlader, billigen bör at gives, andre i den Sted derfore igjen at verbe lade; efter hvilken Handling og Forening I paa Vore Vegne enhver strax og uden al Ophold rigtigen skal contentere og afbetale, saa at de andre Baadsfolk derfore, som bemeldt er, til deris Brug udi Vor Stad Hamborg, til Lybek eller andre Steder uden Vore Riger, Förstendömme og Lande betimeligen kunde

[1]) s. D. er udgaaet tre Reskripter: til Stiftbefalingsmand Henrik Bjelke (Original i Stiftamts-Archivet i Island, A. 105; Siell. Tegn. XLI, 250; M. Ket. 111, 184), og til begge Biskopperne i Island (Siell. Tegn. XLI, 250 b), hvorved Patentet oversendes til Forkyndelse og sammes Efterlevelse paalægges.

[2]) s. D. Reskript til de islandske Participanter om samme Gjenstand, Siell. Tegn. XLI, 263 b.

verbe lade; og som Vi ellers ville at til Hamborg forordnedis nogle visse Personer, der paa lige Conditioner som i Holland kunde verbe, og de Baadsfolk som antagis om deris Maanedspengis Betaling enten i Hamborg eller her forsikkre, saa haver I self derom al fornöden og behörig Anstalt at gjöre, som I agter Voris Tjeniste gafnlig og gemes at være. Dermed &c. Hafniæ den 1. Maji Anno 1676.

1676. 1. Mai.

Islandsk Patent om fremmede Skibe denne Gang at fragte. Khavn 6. Mai 1676. — Siell. Reg. 30, 169; Rubr. hos Fogtm. II, 140.

6. Mai.

Vi Christian den Femte &c. G. A. V. at eftersom Vi hvis Baadsfolk her i Vores kongelige Residentsstad Kjöbenhafn kan tilvejebringes til Vores Flaades Fornödenhed uomgjengelig behöver: Da, paa det Vores islandiske Participanter ei derover skulle fattes, have Vi allernaadigst bevilget og tilladt, saa og hermed bevilger og tillader, at bemeldte Participanter maa denne ene Gang fremmede Skiberomme befragte, og dermed Farten og deris Handel fortsette. Givet &c. Hafn. 6. Maji 1676.

Bevilling for de islandske Participanter at bruge egne Skibe, men med fremmede Folk. Khavn 12. Mai 1676. — Siell. Reg. 30, 183 b; Rubr. hos Fogtm. II, 141.

12. Mai.

Vi Christian den Femte &c. G. A. V. at end dog Vi for kort Tid siden formedelst nærværende Tiders Beskaffenhed havde nödvendig eragtet, Os med Vores octroyerede islandske Participanters Skibe at lade betjene, og Participanterne derimod forundt, fremmede Skibe denne Gang at fragte: da haver Vi nu, efter bemte Participanters herom allerund. gjorde Ansögning og Begjering, allern. bevilget og tilladt, saa og hermed bevilger og tillader, at de saa mange af deris egne eller andre Vores egne Undersaatters Skibe, som de til forestaaende Reises

1676. Fornödenhed i nærværende Aar behöve og bekomme
12. Mai. kunde, maa antage og bruge, og samme Skibe til den
Ende udi deris Udseigling ingen Hindring at gjöris. Dog skal dennem hermed forbudet være, nogen Baadsfolk her i Vore Riger og Förstendömme dertil at antage, mens saadanne paa fremmede Steder at lade verbe, og hid ind forskrive; hvorfore Vi hermed bjude og befale Vore Stigtbefalingsmænd, Amtmænd, Borgemestere og Raad, Fogder og alle andre, som paa Vore Vegne haver at gjöre og lade, og hermed ansöges, at de hvis Baadsfolk som bemeldte islandske Participanter fra fremmede Steder til forskrefne Brug verber og forskriver, ubehindret til Lands og Vands lader hid passere, ei gjörendes hannem derpaa Forhindring i nogen Maader. Givet &c. Hafn. 12. Maji 1676.

1677. **Patent om Bededage.** Khavn 15. Februar
15. Febr. 1677[1]. — Siell. Tegn. XLI, 360; Original-Aftryk paa et Halvark, trykt i hele Linier paalangs; Qvart-Forr. I, 354; Rubr. hos Schou I, 129. — I Patentet bestemmes 1., 2. og 3. August næst efter til Bededage, iövrigt er det ligetydende med Pat. 28. April 1676. — Reskript til Stiftbefalingsmand Henrik Bjelke (Original i Stiftamts-Archivet i Island, A. 105; Siell. Tegn. XLI, 361; M. Ket. III, 184) og to til Biskopperne (Siell. Tegn. XLI, 361 b) ledsage Patentet, og befale dets Forkyndelse og Overholdelse.

30. Marts. **Bevilling for Hans Petersen Bladt, at fragte fremmede Skibe.** Khavn 30. Marts 1677. — Siell. Reg. 30, 355.

Vi Christian den Femte &c. G. A. V. at Vi efter allerunderdanigst Ansögning og Begjering allern. haver bevilget og tilladt, saa og hermed bevilger og tillader, at Hans Peterssön Bladt, Borgemester her udi Voris kongelige Residentsstad Kjöbenhafn, maa alene dette Aar til Vort Land Islands Beseiling fragte og udrede Skibe-

[1]) Fr. 7. Maris 1678.

romme udi Holland, Hamborg eller Lybek, dog uden nogen Conseqvents for paafölgende Aaringer, da Befragtningen og Udredningen her for Byen bör at gjöris. Forbydendis &c. Hafn. d. 30. Martii 1677. 1677. 30. Marts.

Bevilling for Peder Jenssen Dobbelsteen, at fiske under Island. Khavn 6. April 1677. — Norske Reg. 13, 210; M. Ket. III, 266. 6. April.

Vi Christian den Femte &c. G. A. V. at Vi efter allerunderdanigst Ansögning og Begjering allern. haver bevilget og tilladt, saa og hermed bevilger og tillader, at Peder Jenssen Dobbelsteen, Indvaaner her i Voris kongelige Residentsstad Kjöbenhafn, maa med sit förende Skiberom, Fortuna kaldet, dregtig 50 Læster, hvorpaa han sjelf er Skipper og Kjöbmand, herfra til Voris Land Island henseile og der neder fore Landet at fiske, dog saaledis, at Udredningen her fra Staden og ei andensteds skeer, saa og, at de af Os allernaadigst Octroyerede ei dermed præjudieeris. Thi bede Vi venligen Vore kjere Venner og Bundsforvanter, saa og strengeligen befale Vore egne Undersaatter, at de hannem med underhavende Skiberom, Folk og Gods, fri og ubehindret lade passere og repassere, og dersom de af Storm og Uveir udi nogen Vore kjere Venners Havne hender at indtrengis, at I dennem da med Folk, Vietualia, Anker, Toug og hvis andet de kan have fornöden, for Betaling vilde undsette. Saadant ville Vi med Vore kjere Venner og Bundsforvanter udi lige eller andre Maade forskylde og erkjende, og af Vore egne Undersaatter det saa alvorligen have. Ladendis &c. Hafn. d. 6. Aprilis Anno 1677.

Bevilling for Christopher Hansen, Borgemester i Kjöbenhavn, at fragte fremmede Skibe. Khavn 2. Mai 1677. — Siell. Reg. 30, 384. — Ligelydende med Bladts Bevilling af 30. Marts d. A., kun at denne lyder paa Befragtning af 2 Skibe fra Holland, Hamborg eller Lybek, og kun i dette Aar. 2. Mai.

1677. 4. Juni. **Fundats og Skjödebrev paa endeel af Gaarden Vaðal i Barðastrands Syssel til Fattige. Haga 4. Juni 1677.** — Efter Transscript blandt Arne Magnussons Papirs-Afskrifter af islandske Breve, Nr. 1224.

Öllum þeim er þetta brèf lesa, sjá eður heyra, óskum við bræður Magnús Magnússon og þorleifur Magnússon kveðju guðs og okkar.

Hèr með auglýsandi og opinbert gjörandi sèrhverjum, það okkar sæli elsku faðir, góðrar minníngar, Magnús Jónsson, hefir á næstu umliðnum árum eptir yfirvaldsins bón uppborið þá ölmösu peninga og aura, er af þessum þremur sýslum: Barðastrandar, Ísafjarðar og Stranda, út gáfust þeim voluðu til hjálpræðis og bjargar, eptir því sem undanfarnir reiknínskapar, og biskupi Skálholts stiptis auglýstir, þar um hljóða og ávísun gjöra. Og með því okkar blessaði elsku faðir, fyrrtèður Magnús Jónsson, á sínum síðustu dögum, ásetti: fyrir útlagða ölmösu peninga þeim fátæku jörð að setja, til lángvaranlegri nota en þótt peníngana útlagðra summu afhendti, sem fljótum eyðast kynni; þá höfum við bræður það málefni lagt til biskupsins M. þórðar Thorlakssonar og lögmannsins Thorleifs Kortssonar, þau kjör að hafa af okkar hendi, er þeirra forsjón fátækum til handa kjósa vildi, einkum útgefna peninga eður ogsvo ágreindan jarðarpart. Hafa nú báðir þeir með ljósu brèfi í andvirði allra útgefinna ölmösupenínga kjörið og kosið fátækum til handa og æfinlegra nota tilboðinn jarðarpart, sem er tíu hundruð í Vaðli á Barðaströnd, með fimm málnytu kúgildum, hvar uppá biskupinn M. þórður Thorlaksson óskar af okkur fyrrskrifuðum bræðrum brèflegrar heimildar, staðfestu og skilríkis, er æfinlega liggja megi í forvörun þeirra, sem fátækra forstaða er og verður í þessu efni tiltrúuð.

þarfyrir í guðs nafni játum og viðurkennum við áðurtèðir bræður, rèttir lögarfar okkar sæla föðurs Magnúsar Jónssonar, að við afgreiðum og afseljum þennan

jarðarpart, tíu hundruð í Vaðli á Barðaströnd, liggjandi í Haga kirkjusókn, með fimm málnytu kúgildum, og tíntíu álnir landskuld, undan okkur og okkar erfíngjum en til fullkomlegrar og æfinlegrar eignar og nota voluðum og fátækum í þessum þremur sýslum: Barðastrandar, Ísafjarðar og Stranda. 1677. 4. Juni.

Hvar á móti við uppborið höfum eptir rèttum reikníng tólf ríkisdala virði fyrir sèrhvert hundrað í áðursögðum jarðarparti. Tilskiljum við, að ætíð verði tiltrúað einum frómum og sannsýnum manni í Barðastrandar sýslu þessa jarðarparts ávexti út að deila meðal þeirra volaðra, sem með æru og samvizku vel lifaðrar æfi mega sitt volæði hugga, og skikkanlega sèr hegða og hegðað hafi, hverja við köllum af trúarinnar heimkynni. Óskandi að þessi minníng, í góðu þeli af hendi látin, verða mætti guði til dýrðar, okkar sáluga föðurs nafni og dygðum til viðurkenníngar, þeim fátæku til nota, en fyrir okkur bræðrum, sem ljúflega af leggjum og úti látum, af öllum góðum vel virt og meðtekin.

Og til staðfestu þessa okkar gjörníngs skrifum við okkar nöfn með eigin handskriptum hèr undir, ásamt setjum okkar innsigli hèr með, hvert gjörníngsbrèf skrifað var að Haga á Barðaströnd Anno MDC. LXXVII. þann fjórða Junii.

(L. S.)	(L. S.)
Magnús Magnússon e. h.	Þorleifur Magnússon m. e. h.

Anno 1678 þann 11. Aprilis, að Skálholti, voru þessir heiðurlegir menn: sera Torfi Jónsson prófastur í Árness þíngi, Ólafur Jónsson skólameistari í Skálholti, sera Einar Einarsson kirkjuprestur samastaðar, sera Árni Thorvarðsson, sera Björn Jónsson og Bjarni Jónsson, dómkirkjunnar skóla locator, tilkvaddir af biskupinum M. Þórði Thorlakssyni, að samanbera og lesa þetta hèr fyrir ofan skrifað brèf við sinn original, er skrifaður var á pappír og handskriptaður af þeim bræðrum Magnúsi og Þorleifi Magnússonum með þeirra undirþryktum signetum

1677. í lakki; samanbárum vèr bæði brèfin gaumgæfilega og
4. Juni. ber þar ei á milli; er því þetta brèf riktugt transskriptar brèf útaf sjálfu höfuðbrèfinu, hvert fyrir oss fram kom heilt og óskaddað bæði að signetum og öðru. Og til sanninda merkis hèrum skrifum vèr vor nöfn með eigin höndum hèr undir á pressurnar, og leyfum að vor signet, ásamt með biskupsins, hèr undir þrykkist, sama stað, ár og dag er strax var greint.

þórður Thorlaksson m. ppria.

Torfi Jónsson mpp.	Árni p. Thorvardsson.
Ólafur Jónsson meh.	Björn Jónsson eh.
Einar p. Einarsson eh.	Bjarni Jónsson eghd[1].

[2]þetta fyrskrifað gjaldsbrèf var upplesið í lögrèttu á Öxarár þíngi þann 5. Julii anno 1678, og er ennnú sem fyrr fullkomlega samhljóða við sinn handskriftaða original. Thil merkis undirskrifuð nöfn í sama stað, ár og dag, sem hèr fyrir ofan stendur.

Sigurður Björnsson mpp.	Thorleiffur Kortson eh.
Oluff Jonsson Klow mpp.	Árne Geyrsson mppria.

Udenpaa Brevet[3]:

Brèf fyrir Vaðli á Barðaströnd, x^e^ í greindri jörðu, sem fátækum hospitalslimum tilheyra.

8. Juni. **Bevilling for Pederssöns Enke, at fragte fremmede Skibe.** Khavn 8. Juni 1677. — Siell. Reg. 30, 394 b.

Vi Christian den Femte &c. G. A. V., at eftersom Os elskelige Margarethe, afg. Borgemester Peder Pederssöns, Indvaanerske udi Voris Kongelige Residentsstad Kjöbenhafn, for Os allerunderdanigst haver ladet andrage, hvorledis hun ei udi denne Krigstid behörige Defensions-

[1]) «þessi nöfn eru rituð á innsiglareimarnar og hánga so að neðan 7 innsigli». A. Magnuss. egenhænd. Anmærkning.
[2]) Det fölgende överst bag paa Brevet, ifölge A. Magnuss. egenhændige Anmærkning.
[3]) Efter A. Magnuss. egenhændige Anmærkning.

Skibe til Islands Beseiling udi Vort Rige Danmark skal kunne faa at leie, da have Vi efter hendes derom allerunderd. gjorde Ansögning og Begjering, samt Voris Geheimeraads og Rigsadmiral Os elskel. Herr Henrik Bjelke, saasom Befalingsmand der over Landet, hans allerunderdanigste Erklæring allernaadigst bevilget og tilladt, saa og hermed bevilger og tillader, at hun udi nærværende Aar, dog uden nogen Conseqvents for efterfölgende Aaringer, til samme islandske Handels Fortsættelse eet Skiberom for Vor Stad Hamborg maa lade befragte og derfra tilbörligen udrede. Forbjudendis &c. Hovedqvarteret ved Lund, den 8. Junii 1677. 1677. 8. Juni.

Forordning om trende almindelige **Bededage** paa **Island** og **Færöe**. Khavn 7. Marts 1678[1]. — Siell. Tegn. XLII, 24 b; Original-Aftryk hos Gödes Enke; Qvart-Forr. I, 397; Rubr. hos Schou I, 131. Denne Forordn., der iövrigt er ligelydende med Pat. 28. April 1676, bestemmer den 31. Julii, 1. og 2. August 1678 som Bededage; den er oversendt med Reskripter af s. D. til Stiftbefalingsmanden (Siell. Tegn. XLII, 26) og til Biskopperne i Island (Siell. Tegn. XLII, 26 b), hvori dens Forkyndelse og Overholdelse indskjærpes. 1678. 7. Marts.

Althings-Vedtægt om **Hospitalslodder**. 6. Juli 1678. — Althingsbog 1678 Nr. 57, efter Skule Magnussons Samling i Thottske Msscr. i det kongelige Bibliothek, Nr. 1288 Fol. 6. Juli.

Kom lögmönnum og lögréttunni ásamt um hospítals aukahlutar daga, sem óhentugir sýnast í sumum sveitum á þeim tíma sem áður skrifaðir eru[2], vegna lítilvægilegs fiskidráttar, og þeim veiku ekki horfa svo hentuglega til gagnsmuna sem yfirvaldið hefir meint og til ætlað; þarfyrir skuli nú sá hospítals aukahlutar dagur haldinn vera hèr eptir í svo felldan máta: 1) millum Hvítár í Borgar-

[1] Pat. 3. Marts 1679.
[2] 30. Juni 1652.

1678. firði og svo vestur með sjóarsíðunni og fyrir sunnan
6. Juli. Snæfellsjökul, allt að Öndverðarnesi: næsti dagur eptir Jóns messu Hóla biskups, þá róa gefur, og nokkru gagnlegu hlutskipti nemur. — 2) Á Öndverðarnesi og þaðan í frá að Búlandshöfða, vestan fram Jökulsins, haldist sá dagur eptir Maríumessu á lángaföstu, sem áður var settur. — 3) Frá Búlandshöfða og allt að Gilsfirði skal sá hospítals aukahlutar dagur haldast næstur eptir Úrbanusmessu, með því skilorði sem um hina dagana getur, og að þeir hlutir gjörðir sèu af hverju einu skipi, hvernig sem sjófólkið er með ymsu móti til sjóróðranna að komið. Er þetta gjört með ráði og vitund vors eruverðuga herra biskups, M. Þórðar Þorlákssonar, og standi svo lengi sem því er ekki annan veg af æðra yfirvaldi skikkað.

6. Novbr. **Reskript til Kjöbenhavns Magistrat, ang. Forbud mod Udförsel af Fisk. Khavn 6. Nov. 1678**[1]. — Siell. Tegn. XLII, 82 b; Rubr. hos Fogtm. II, 151.

Christian den Femte &c. V. N. T. Eftersom til Voris Milities og Flaades höist magtpaaliggende Conservation og Underholdning i denne farlige og vidt udseende Krigstid, iblandt andet en temmelig Andeel af islandsk og færöesk Fisk uomgjengeligen behöves, da til at forekomme, at Voris kjere og troe Undersaatter ingen Mangel derpaa skulle lide, som vel ellers ville skee, om samme Vare som sædvanligen paa fremmede Steder blev udskibet, have Vi allernaadigst for got og raadsomt befundet: derpaa betimelig Forbud at gjöre, saasom Vi og hermed alvorligen forbyde og befale, at indtil videre Voris allernaadigste Anordning maa aldelis ingen islandsk eller færöesk Fisk (under dens Fortabelse, om nogen dermed saaledis antreffis) her fra Voris kongelige Residentsstad Kjöbenhafn til fremmede Steder udföres. Thi er Voris allernaadigste

[1]) s. D. Reskript til (Tolder) Fred. Pogenberg, hvorved en Copie heraf oversendes, med Ordre at forholde sig derefter. Siell. Tegn. XLII, 83 b; Fogtm. anf. St.

Villie og Befaling, at I strax og ufortövet paa behörige Steder derom al fornöden Anstalt gjör og siden der over holder, at dette Voris allernaad. velmenende Forbud tilbörligen efterkommes. Dermed &c. Hafniæ d. 6. Novembr. 1678. 1678. 6. Novbr.

Patent om Bededage. Khavn 3. Marts 1679 [1]. 1679. 3. Marts.
— Siell. Tegn. XLII, 126ᵇ. Original-Aftryk paa Halvark, trykt i hele Linier paalangs; Qvart-Forr. I, 431; Rubr. hos Schou I, 138. Dette Patent bestemmer den 30. og 31. Juli, samt 1. August 1679 til Bededage, men er iövrigt ligelydende med Pat. 28. April 1676. — Ved Reskripter af ovenanförte Datum til Stiftbefalingsmand Henrik Bjelke (Siell. Tegn. XLII, 128) og til Biskopperne i Island (Siell. Tegn. XLII, 128ᵇ) oversendes Patentet til Bekjendtgjörelse og Efterlevelse.

Bevilling for Henrik Müller til Dragsholm, at fragte fremmede Skibe til Island. Khavn 18. Marts 1679. — Siell. Reg. 31, 92. — Bevillingen, som mutt. mutt. er overeensstemmende med den under 8. Juni 1677 meddelte, lyder paa: «at han udi nærværende Aar ... paa fremmede Steder saa mange tjenlige Skiberomme (engelske undertagen) som han dertil kunde behöve, maa lade befragte og derfra tilbörligen udrede». 18. Marts.

Bevilling for Pedersens Enke, at fragte til Island et af Saltcompagniets Skibe. Khavn 29. Marts 1679. — Siell. Reg. 31, 132. 29. Marts.

Vi Christian den Femte &c. G. A. V., at Vi efter allerunderdanigste Ansögning og Begjering, saa og Voris Admiralitets herom iligemaade allerunderdanigste gjorde Erklering, allernaadigst haver bevilget og tilladt, saa og hermed allernaadigst bevilger og tillader, at Os elskelig Margrethe, afgangne B. Peder Pedersens, Indvaanerske her udi Voris kongel. Residentsstad Kjöbenhafn, maa formedelst disse Tiders besverlige Tilstand denne ene Gang udi nerverende Aar et Voris Salt-Compagnies Defensionsskib (Kjö-

[1] Patent 18. Marts 1682.

1679. benhafns Vaaben kaldet) til Kiebelevigs Hafn under Vort
29. Marts. Land Island befragte, helst efterdi samme Skib Os nu ingen Tjeniste gjörer, og paa det Landet desto snarere undsettes kunde, maa samme Skib (foruden efter de andre at opholdes) saa tidlig udgaa som det mageligst skee kan. Forbjudendis &c. Hafniæ den 29. Martii 1679.

31. Mai. **Aabent Brev, ang. extraordinair Krigshjelp af Island.** Khavn 31. Mai 1679 [1]. — Original i Stiftamts-Archivet i Island, A. 105; paategnet at være bekjendtgjort paa Althinget i Laugretten 29. Juni 1680 (Althingsbog Nr. 1) og anden Gang 5. Juli 1682 (Althingsb. Nr. 34); Rentek. Exped. Prot. 15, 200 (dateret 14. Mai).

Vi Christian den Femte &c. G. A. V., at eftersom denne haarde og brændende Krigslue, hvorudi Vore Kongeriger og Lande alt nogle Aar haver værit indviklet, endnu sjunis sig længere at vil üdstrække og continuere, og Vi af den kongelige Omhue og Forsorg, som Vi idelig for Vore kjære og troe Undersaatters Velstand og Conservation haver, maa være betænkt paa slige Midler, hvorved Krigen til Voris ganske Nations höiberömmelige Eftermæle tilbörligen kan udföris, formedelst endelig en reputerlig og bestandig Fred igjen at erlange, til hvilke store og excessive Bekostninger, saavel til Militiens Underholdning, som og til Verbinger, Recruter og deslige udfordris, iblandt hvilket ikke er det mindste Voris Orlougflaades Udrustning, hvilken Vi nödvendig i den Tilstand maa holde, at ved den, næst Guds naadige Hjelp og Bistand, fremdeles som hid indtil, saavel Vore Kongerige og Lande kan for fjendtlig Indfald beskjermis, som og Commercierne og særdelis Farten til og fra Vort Land Island forsikkres, hvorudi Vore kjære og troe Undersaatters der paa Landet Conservation og Velstand beroer, og saasom til bemeldte Voris kongelige Orlougflaades Fornödenhed ikke en ringe Post af Islands Törfisk, Kjöd og Uldengods, som der udi Landet falder, behövis, da endog Vi udi disse fremgangne

[1]) Reskr. 17. April 1681.

Krigs-Aaringer af sær kongelig Naade og Mildhed aller- 1679.
naadigst haver Vore kjære og troe Undersaatter paa Island 31. Mai.
for al extraordinarie Contributioner og Paalæg forskaauet, som Vi og af Voris kongelige Genegenhed endnu gjerne gjorde, saa fremt Fornödenhed det ei saa höit udfordrede, hvorfore ogsaa, som Os noksom er bekjendt, at bemeldte Vore kjære og troe Undersaatter paa Island ei mindre allerunderdanigst Velvillighed, Troskab og Iver til Voris Tjeneste og deris egen Conservation, end andre Vore kjære og troe Undersaatter i Vore Kongerige og Lande haver og udi Gjerningen ladet see og kjende: saa haver Vi været foraarsaget, denne efterfölgende extraordinarie Krigshjelp til Vor Orlougflaades Fornödenhed at paabjude og befale, saasom Vi og hermed bjuder og befaler, at af hver Tjuge Hundrede Jorders Eiendom der paa Vort Land Island og Vespenöe, at forstaae, at af hvilken Jord der gjeldes eet Hundrede i Landskyld reignes for tiuge Hundrede Jord i Eiendommen, og de andre Jorder efter Advenant: skal gives og betales af Bonden, som Gaarden eller Eiendommen beboer eller bruger, een Vet islandsk Fisk, og af hver Leiequilde fem Fisk, paa de Steder, som mueligt er Fisk at bekomme, og ellers isteden Penge og anden Kjöbmandsvare efter Taxten, og af Gaardens Eiere eller Proprietarien af hver tiuge Hundrede to Vetter Fisk og af hver Leiequilde ti Fisk; saa og alle de, som noget Gods pro officio nyder eller i Forlehning haver, iligemaader af hver tiuge Hundrede Eiendom een Vet Fisk, og af hver Leiequilde fem Fisk (Vidöes og Helgefelds Klosters underliggende Jorder undertagendis, hvoraf alene Leilændingens Anparter betales) udi Fisk, Penge og Kjöbmandsvare, ligesom forbemeldt. Hvilken extraordinarie Krigshjelp til Sysselmændene hver i sit Syssel eller District skal leveres, og af Indbyggerne enhver for sig til næste Hafner, som beseigles, henföres, som Sysselmændene, eftersom det for Undersaatterne best bekvemmeligst være kan, skal ordinere, og samme Afgift af Undersaatterne der annamme, eller ved en Fuldmægtig annamme lade,

1679. eftersom Varene paa ethvert Sted falder, saavidt ei
31. Mai. udi Penge leveres, nemlig for vesten og synden udi Fisk, Uldengods og Tran, paa Örebak udi Fisk, Smör og Uldengods, og for norden udi Kjöd og Uldengods, og det saaledes, at bemeldte Vare udi tilkommende Aar 1680 kan være paa Hafnerne til Rede, og da med de Islands Participanters befragtede Skibe, eller Vore egne tilforordnede, udkomme, og skal enhver Sysselmand over sit Syssel og District forfatte et rigtig Register og Regenskab under sin Haand over denne Krigshjelp, saaledes som han den af Undersaatterne opberger og annammer, og deraf en Gjenpart til Landfogden levere, og den anden med Skibet, som Varene fra hans Hafn udförer, udsende, og ellers alvorligen paadrive og flittig Indseende have, at forbemeldte Krigshjelp rigtig og i rette Tid, som forbemeldt, vorder indkrævet, saa fremt de ei selv dertil vil svare og staae til rette; hvorom Vores Rigsadmiral og Gouverneur over bemeldte Vort Land Island forordnede Landfoget Johan Petersen Klein fuldkommen Anordning gjöre skal, og Regenskaberne af hver Sysselmand til nærmere Forklaring her ude annamme og med sig udtage; og saasom Vi herudi om Vore kjære og troe Undersaatters paa Island, deris allerunderdanigste Velvillighed denne Krigshjelp forderligst og uden Ophold at fra sig rede og udgive, intet tvivler, saa ville Vi derimod slig underdanig Troskab og Velvillighed mod dennem samtlig og enhver i Særdeleshed med al kongelig Naade og Bevaagenhed erkjende. Bydendis alle og enhver sig her efter i alle Maader allerunderdanigst at rette og forholde, og, om nogen Forsömmelse findes, for Skade at tage vare.

Givet paa Vores kongelige Residents udi Kjöbenhafn den 31. Maji Anno 1679.

31. Mai. **Reskript til Rigsadmiral Bjelke, ang. Krigshjelpen.** Khavn 31. Mai 1679. — Rentek. Exped. Prot. 15,203 (med Datum 14. Mai).

Christian den Femte &c. V. S. G. T. Vi tilskikke

dig herhos Voris aabne Bref, anlangende en extraordinarie 1679.
Krigshjelp af Vort Land Island, hvilken du paa behörige 31. Mai.
Steder der i Landet haver at lade forkynde og paabjude, og siden ved Landfogden Johan Petersen Klein lade anordne, at samme Krigshjelp ved Sysselmændene, hver i sin District, paa den föieligste og lemfældigste Maade muligt er, efter Landets Tilstand og Undersaatternis Vilkaar vorder indkrevit og paa de Hafner, som beseiglis, leveris, saaledis: at saavidt i Vare annammis kan være færdig udi næstkommende Aar, naar Participanternis Skibe henkommer, med dennem at udföris, hvorom de betimelige kan advaris til Hafnerne saa meget större Skibe at befragte, ligesom her forinden kan gjöris Overslag at paa hver Hafn kan komme Vare til, saafremt Vi ei allernaadigst bliver tilsinds Varene med Voris egen Skibe at lade afhente, og haver Landfogden af hver Sysselmand rigtig Regenskab at tage over denne paabudene Krigshjelp, saaledis som den efter islandske Jordebog annammis og oppebergis, hvorefter han siden paa Voris Rentekammer rigtig Regenskab og Forklaring haver at indlevere, og imidlertid med de Underbetjenter der udi Landet flittig Indseende have, at med samme Krigshjelpis Oppebörsel og Indkræveude rigtig uden nogen Underslef tilgaaes, og ingen som betale hör forskaanit vorder, saaledis som han agter at svare. Hvorimod Vi allernaadigst for saadan allerunderdanigste tro Tjeneste hannem 2 pro Cento af hvis bem^te^ Krigshjelp bedrage kan, for hans Bekostning og Umag vil bevilge, og udi Regenskabet maa passere. Dermed &c. Hafniæ d. 31. Maji 1679.

Althings-Vedtægt om Hospitalslodder. 3. Juli 1679[1]. — Althingsb. 1679, Nr. 20.

3. Juli.

Um hospítalsdag í Múla þíngi og fyrir vestan. Var tilsett og skikkað af lögmönnum báðum, með lögrèttumanna samþykki, að sá dagur sem voluðum hospítalslimum þar í sýslu skyldi aukahlutur á skiptast,

[1]) 30. Juni 1652; 6. Juli 1678; Fr. 27. Mai 1746.

1679. 3. Juli. eptir því sem heiðurlegur og virðulegur prófastur og valdsmaður þess héraðs undirrèttað höfðu, sè héðan af næsti dagur eptir Vitjunarhátíð Mariæ, kallaða þíng-Maríumessu, þá róa gefur og nokkru gagnlegu hlutskipti nemur; og vænist lögmaðurinn herra Sigurður Björnsson, að eruverður herra biskupinn M. þórður þorláksson sè þessu samþykkur. — Item er með sama skilorði tilsettur hospítals aukahlutar dagur frá Gilsfirði og vestur um þorskafjarðar þíng þann 20. April árlega upp héðan, en beri hann á helgan dag, þá haldist sá virkur dagur þar næst eptir innfellur; en það sýslumanna skikkunarbrèf um hospítalsdag í Barðastrandar sýslu áhrærir, haldist óbrjálað næsta ár.

4. Juli.

Althings-Resolution ang. Fattiges Omgang. 4. Juli 1679. — Althingsbog 1679, Nr. 36.

Um sveitarfólk í Höfðahverfi. Fram kom dómur úr þíngeyjar þíngi, genginn að Grýtubakka í Höfðahverfi, um þeirrar sveitar umferðarfólk og ómaga, 34 að tölu, en býsíngar lögbýli ei fleiri en 38, og 2 bændur í skiptitíund. Skikka nú lögþíngismenn í þessu máli, að sökum örbyrgðar nauðsynja þeirrar sveitar skuli því fátæka fólki, sem sjálft sig flytur, eptir konúnglegri forordníngu [1], um alla sýsluna ein umferð leyfast, en þó aptur í sína sveit til vetraraðseturs á haustin hverfa.

5. Juli.

Althings-Vedtægt ang. omvankende Betlere. 5. Juli 1679 [2]. — Althingsbog 1679, Nr. 44.

Um utansveitar fólk og umhlaupínga. Uppá þann dóm úr Stranda sýslu, sem virðuglegur valdsmaðurinn Magnús Jónsson, nú lögmaður orðinn, hafði gánga látið, um þá utansveitar fólks fjölskyldu, sem í þeim sveitum stóran yfirgáng og átroðníng veitti með óskilsemi og

[1]) Fr. om Betlere og Staadere 27. Decembr. 1588, udgiven alene for Danmark, jevnf. M. Ket. II, 130 Anm.

[2]) jevnf. 2. April 1685 § 5.

ýmislegum strákapörum: svara lögþíngismenn, að vegna 1679.
almennilegra landsins nauðsynja sè stór þörf við þvílíku 5. Juli.
skorður reisa, og eptir þeim dómi hèr eptir svo haldast láta: 1) að engu utanhèraðs fólki skuli umferð í framandi sveitum leyfast, almúganum til stórþýngsla, hvorki vetur nè sumar, heldur, sem skilja er af kónglegri forordníngu um viðlíkt efni[1], skuli sèrhvert hèrað annast það fátækt fólk, sem þar er sveitfast orðið, og hreppstjórar í hverjum hrepp skyldugir þetta forboð almúganum og umferðarfólkinu auglýsa, og því hóta, að þar sem það mót þessari skikkan óleyfilega um ferðast, hafi bæði hýsíngar og ölmusuna forbrotið. — 2) Sè þessu utanhèraðs fólki almennilega fyrirboðið, kynníngarlausu um sýslurnar ferðast, og þeir sem við sýsluskiptin búa skyldugir þessu fólki í sínar sveitir aptur snúa, svo það ei í annarlegum hèruðum ölmusu leiti. — 3) Um þá óráðvanda drengi, sem heilir og hraustir sýnast, koma þó kynníngarlausir í hèruðin, og rómast eður reynast að nokkrum óknyttum, sèu rètt tækir undir straff þeirrar sýslu yfirvalds, sem þeir brjóta eður brotið hafa, og rekist síðan í burt úr hèraðinu. — 4) að þeir, sem þessa kynníngarlausa drengi taka vísvitandi til dvalar og þjónustu, sekist eptir lögmáli, en ef ekki að gjöra viðvaraðir, sekist með dómrofi og ábyrgist þeirra illvirki.

Althings-Vedtægt om Gjaftold. 5. Juli 1679. 5. Juli.

— Althingsb. 1679, Nr. 49.

Uppá ráðfæríng sýslumannsins Daða Jónssonar um gjaftoll, hvort eins skuli gjaldast af fasteign sem lausafè, hvar á móti flestallir lögrèttumenn mæltu, að gjaftollur af fastagózi gjaldast skuli, jafnvel þó það sè saman við lausafè til tíundar lagt, heldur blífa við þá alþíngissamþykt 1600 gengna hèr í landi, þess innihalds, að gjaftollur byrjist ekki fyr en á lausafjár v^e^ til tíundar, svo að sá sem á v, allt til x^e^, gjaldi v álnir; frá x^e^ til xxe gjaldi eyri; frá xxe og þaðan af meira gjaldi x álnir,

[1] d. e. den för bemærkede Fr. 27. Decembr. 1588.

1679. en aldrei framar. Og þetta dæma lögmenn og lögréttu-
5. Juli. menn svo lengi standa skuli, sem ekki auglýsast einkanlegar skikkanir hèr í landi af kónglegri Maiestat, að frekara greiðist; en þeir sýslumenn, sem umfram þetta í gjaftolls nafni af almúganum útheimta, standi þar fyrir til rètta.

5. Juli. **Althings-Vedtægt om Tomthusmænd og Lösemænd. 5. Juli 1679.** — Althingsb. 1679, Nr. 51, jevnf. Isl. Lærdóms-lista fèlags rit 7, 152.

Um búðarsetufólk og húsmenn, sem hreppstjórum virðist að betur geti bjargað sínum lögkomnum ómögum með þesshàttar handafla heldur en tveggja missera kaupi, var svo af lögþíngismönnum samþykkt, að þeir sè skyldari sínum húsbændum, og þar næst búendum í sveitinni til skipsáróðurs eður annarar þjónustu, fyrr en sýslumanni, og það búðarsetufólk líðist ekki, sem hreppstjórum virðist sveitunum til skaða; en um lausamenn, sem ei hafa fè eptir lögmáli, sèu aldeilis afskipaðir og fyrirboðið að sýslumenn af þeim lausamanns-tolla taki, sem ólöglegir lausamenn eru, heldur sè eptir Píníngs dómi [1] við þá höndlað.

1680. **Forordning om et vist Compagnies Indrettelse**
12. Febr. **anlangende Handelen paa Island og Færöe, saa og om Hvalfiskefang. Khavn 12. Febr. 1680** [2]. — Siell. Reg. 31, 363; Original-Aftryk hos Corfitz Luft; M. Ket. III, 185; Qvart-Forr. I, 470; Rubr. hos Schou I, 140.

Vi Christian den Femte &c. G. A. V., at Vi, i allernaadigst Henseende til Handelens sær Nytte og Fortsættelse for Vores kjere og troe Undersaatter, allernaadigst haver for got anseet, at af den Handel paa Vores Land Island, som tilforn af visse Participanter haver været dreven, skal nu herefter, fra den Tid at beregne, som Vores til de fire Hovedparticipanter allern. given Octroy er ude, et vist Compagnie for samme Lands Befaring indrettes; hvorfore alle og enhver, som i samme Compagnie ind-

[1]) see ovenf. S. 42.

[2]) see Plak. 13. Mai 1682.

skyde ville, sig hos Os elskelig Bartholomæus Jensen, 1680.
Assessor i Vores Höiesteret og Borgemester her i Vores 12. Febr.
kongelig Residentsstad Kjöbenhafn, inden Aar og Dag angive kunde. Og skal dennem allernaadigst tilladt være, tilkommende Sommer med Færöes Handel en Begyndelse at gjöre, desligeste at doggere og fiske under Grönland, Island og Færöe, og al den Fisk, de i saa Maader indförer, skal, indtil det nye islandske Compagnie begynder, for al Besvering fri være, saavel som ogsaa hvis Tran de bekommer, om de paa Hvalfiskeri rede vilde. Dernest skal det alle og enhver af Vores kjere og troe Undersaatter allernaadigst være tilladt, at fare paa Hvalfiskefang, mens at doggere under Island og Færöe bemeldte Compagnie alene. Iligemaade ville Vi dennem hermed allernaadigst bevilge, at fare til Landene i Island og Færöe, og sig der at forsee med hvis de til Forfriskning behövendes vorder, dog ikke förend Frihedsaarene ere expirerede nogen Handel sammesteds at drive. Til hvilken Handels Fortsættelse Vi dennem de tvende förste Aar til Doggeren fremmede Skibe at befragte allernaadigst bevilge ville, dog skal Udredningen skee her fra Vores kongelig Residentsstad Kjöbenhafn. Og skal saavel dennem som allerede trafiquerer paa Island, som dennem, der nu at handle paa Island og Færöe allernaadigst bevilget er, ikke herefter tilladt være nogen Skibe at befragte, som ikke i Vores Riger Danmark eller Norge hjemme hörer. Ei heller maa de efterfölgende Vare, nemlig: Bröd, Öl, Brendeviin, Snedicker-Arbeid, Hampe-Linier, Hatte og Jern-Vare, nogen andensteds lade forskrive, uden fra Vores egne Lande og Riger, under Skib og Godses Fortabelse, og Straf som vedbör, hvorefter sig alle og enhver allerunderdanigst haver at rette og for Skade at tage vare. Givet paa Vort Slot Kjöbenhafn den 12. Februarii Anno 1680[1].

---

[1]) s. D. Befaling til Borgmestere og Raad i begge Rigerne, samt til Commerce-Collegium, at lade forkynde denne Forordning. Siell. Tegn. XLII, 229^b—230.

1680. 30. Juni. **Althings-Resolution ang. Fisketienden paa Vestmannö. 30. Juni 1680[1].** — Althingsb. 1680, Nr. 3.

Um tillag prestanna í Vestmannaeyjum. Fram kom sera Oddur ýngri Eyjólfsson, prestur í Vestmannaeyjum, auglýsandi það kennidómurinn að þíngvelli nú þann 29. Junii álitið hafði, uppá prestsins umkvörtun, að honum nokkur tregðun gjörð væri á því tillagi, sem kóngleg majestas Christians þriðja (háloflegrar minníngar) hafi prestunum í Vestmannaeyjum til uppheldis tileinkað, nefnilega undirgipt af þeim bænda skipum, sem þar á kóngsins grunni er til fiskiafla haldið, hvar af presturinn þykist vanhaldinn, einkanlega af hlutskipti trosfisksins utan vertíðar. Auglýsa nú lögþíngismenn á líkan hátt sinn skilníng vera, og kennidómurinn að kveður, svo kennimennirnir enganveginn firrist þeirri rentu sem yfirvaldið hefir þeim náðuglega tilskikkað, og að trosfiski sè þar ekki heldur frá skilið.

1. Juli. **Althings-Resolution om Tiende af Kirkejorder. 1. Juli 1680[2].** — Althingsbog 1680, Nr. 8.

þann 1. Julii kom í lögrèttu heiðurlegur kennimann sira Ásmundur Eyjólfsson, og framlagði hèraðsdóm úr þórnes þíngi, þess innihalds, hvort prestinum sè ei rètt að útheimta tíund af kirknanna eyjum sem eignum, liggjandi við Skógarströnd: — tilsvaraðist svo af lögþíngismönnum, að þeim þyki tilheyrilegt prestinum greiðist tíund eptir rètti og tiltölu af hèr nefndum kirkju eignum, þar hann segist átölulaust sinn tíundarpart af svoddan eignum annarstaðar í sínum kirkjusóknum uppborið hafa; þó óforskotið, kunni kirkjunnar forsvarsmenn hèr nokkuð í móti skjallegt fram að bera.

¹) jevnf. 7. Sept. 1545.

²) Denne Resolution er bekræftet med Hensyn til Tiende til Præst og Kirke af Snóksdalseyjar 3. Juli 1683 (Althingsb. s. A. Nr. 7).

Althings-Vedtægt om Rævefangst og Rævetold. 1. Juli 1680. — Althingsbog 1680, Nr. 10. 1680. 1. Juli.

Um melrakka veiðar og dýratoll var svo ályktað af lögmönnum og lögrèttunni, að sá dómur sem sýslumaðurinn Einar þorsteinsson hefir gánga látið 20. Mai fyrra árs, 1679, að Kleifum undir Fjalli, sè og hafi verið að lögum myndugur, áhrærandi melrakkaveiðar, og þeir sem hann mótþróanlega eður vísvitandi rjúfa eður rofið hafa, síðan í hèraði lögsaminn var, sèu sækjandi um dómrof í forsvaranlegan máta. Í fyrtèðum dómi er citeraður þíngf. b. 6. kap. um melrakkaveiðar, item alþíngis samþykkt á þann hátt: að hver sá bóndi, sem á sex sauði í sinni ábyrgð, skal taka tvo únga melrakka eður einn gamlan á ári hverju, eður gjaldi 3 álnir í mat fyrir fardaga, en hver ei hefir goldið föstudaginn í fardögum lúki með 4 álnir í álögur, og meðtaki það hreppstjórar og sæki sem vitafè hvorttveggja, en sá er sækir á hálfar álögur. Dýratollurinn leggist til melrakkaveiðar, utan hreppstjórum sýnist meiri þörf fálækum. Undir sama skilorði virðist lögþíngismönnum um það búlaust fólk, er svo marga sauði á sem fyr um getur. Sömuleiðis sèu sýslumenn víðar um landið, þar svo um hagar og nauðsynja kann, skyldugir alvarlega almúganum til halda nú hèðanaf, tilbærilegum yfirvaldsins skikkunum í þessu efni hlýða, nefnilega án forsómunar dýragrenin upp að leita, og þeim sem dýrunum eyðir sín billeg ómakslaun refjulaust að betala.

Althings-Beslutning om de Spedalskes Underholdning paa Möðrufell. 3. Juli 1680. — Althingsbog 1680, Nr. 20 (18). 3. Juli.

Um forlagseyri þeirra spitelsku á Möðrufelli: uppá brèflega aðspurn valdsmannsins Hrólfs Sigurðssonar svara lögmennirnir, að þeim sýnist til reikníngskapar færast skuli um árið IVe fyrir kvennpersónu en V^e fyrir karlmann, af því spitelska fólki sem á hospítals rentunni

1680. forsorgast, utan svo sè virðast kunni með dándismanna
3. Juli. mati, að frekari forlagseyri þurfi, þá sè þar um hospítalsins forráðamanna leitað.

6. Juli.

Althings-Vedtægt om Beregningsmaaden af Gjaftold. 6. Juli 1680. — Althingsbog 1680, Nr. 43 (36).

Um þá hlýðni, sem sýslumenn á landinu vilja af almúganum útheimta, og þeir nú fyrir landfógetanum undirrètta, að ei svo full rèttugheit fái sem fyrrum, samankom nú lögmönnum og lögrèttunni, með ráði og samþykki landfógetans Johanns Pèturssonar Klein, að sú skyldu-hlýðni við kóngsvaldið skuli hèr eptir svo haldin vera um allt landið, að sá sem lögtíunda skal eina x aura gjaldi einn fisk eður hans virði; af 1 hundraði 2 fiska; af 2 hundruðum 3 fiska; af 3 hundruðum 4 fiska; af 4 hundruðum 5 fiska, en ekki framar, í góðum og gildum landsaurum, og þeir sem ekki gjalda eptir þessu í rètta tíð, sekist eyri við kóng; en ef mótþróanlega þrjózkast, svo sannbevísað verði, skuli sem fyrir dómrof straffast[1].

1681.
17. April.

Reskript til Henrik Bjelke, ang. Nedsættelse af Krigsskatten. Khavn 17. April 1681. — Original i Stiftamts-Archivet i Island, A. 105, publiceret paa Althinget 1682; Norske Tegn. XII, 244.

Christian den Femte &c. V. S. G. T. Eftersom Vi af Vores troe Undersaatter paa Vort Land Island, deres allerunderdanigste indsendte Supplication, allernaadigst fornemmer deres slette Tilstand og Vilkaar, særdeles formedelst den store Skade de skal have taget paa deres Quæg og Bæster forleden Aar. Da haver Vi i den Henseende af sær kongelig Naade allernaadigst bevilget, at

[1]) Denne Vedtægt er gjentaget og stadfæstet af Althinget 1686 (Althingsb. 1686, Nr. 27), med den nærmere Forklaring: at Ydelsen af Gjaftold «var ei uppá bændanna verkahjú skilið, einkum þau sem fyrir innan skiptitíund eru» (sst. Nr. 24).

de for den halve paabudne Krigshjelp, efter Vores tilforn derom udgangne Breve, maa være forskaanet; dog at de den anden halve Part indeværende Aar aflægger, og leverer til det islandske Compagniets Participanter, efter Vores til dennem derom udgangne Befaling. Thi er Vores allernaadigste Villie og Befaling, at du ved din Fuldmægtig, Johan Petersen Klein, al fornöden Anordning lader gjöre, at Sysselmændene, hver udi sin District, forskrefne paabudne Krigshjelp indfordrer, og af Indbyggerne paa de Hafner som beseigles og for dennem bedst beleilig bliver, imod Quittering leveret vorder, paa det at rigtig Regnskab derfor paa Vores Rentekammer ved dette Aars Udgang forsvarligen kan aflægges. Dermed skeer vor Villie. Befalendis dig Gud. Skrevet paa Vort Slot Kjöbenhafn den 17. Aprilis Anno 1681[1]. 1681. 17. April.

Bestalling og Instruction for Hannes Thorleifsson som Antiquarius regius. Khavn 7. Juni 1681. — Bekjendtgjort paa Althinget 1682; Siell. Reg. 32, 201 b; trykt i Nord. Tidsskr. for Oldkynd. 3, 90. 7. Juni.

Vi Christian den Femte &c. G. A. V. at Vi allernaadigst haver bestilt og antaget, saa og hermed bestiller og antager Hannas Thorlefsen til at være Vores Antiqvarius Regius. Thi skal han være Os, som sin absolut og souverain Arve-Konge og Herre, huld og troe, Vores og Vores kongelige Arvehuses Gavn og Bedste söge, vide og ramme, Skade og Fordærv af yderste Magt, Evne og Formue hindre, forekomme og afværge. I Særdeleshed

[1]) s. D. Reskr. til det islandske Compagnies Participanter, at de overlades hver Vet Fisk, som de overföre, for 1 Rd., og skulle de modtage allehaande Varer af Indbyggerne efter den Anordning som Stiftbefalingsmandens Fuldmægtig, Johan Petersen Klein, maatte gjöre, og for egen Risiko overföre Varerne for bem[te] Betaling, samt i Zahlkammeret aflægge Regnskab for det Indkomne til förstkommende Michaëlis. Siell. Tegn. XLIII, 86 b.

1681. skal han tilforpligt være, foruden hvis forrige Antiqvarius
7. Juni. haver haft at forrette:

1) Aarligen til Trykken at forfærdige nogle Manuscripta af de gamle Antiqviteter udi Vore Riger Dannemark og Norge, fornemmeligen udi Vort Land Island, tilligemed deres Danske og Latinske Versioner, og en god Forklaring over alt det, som i samme Skrifter kan være befattet. — 2) At forskaffe aarligen til Vores eget Bibliotheque nogle gamle og rare Manuscripter, tillige med deres Version og Forklaring. — 3) At forfatte det förste muelígt er en rigtig og fuldkommen Islands Historie, saavel angaaendis Historiam civilem og ecclesiasticam fra Islands förste Bebyggelse til nærværende Tid, som Historiam naturalem paa alt det, som der i Landet besynderligen kan være at iagttage. — 4) At forskaffe med Fremtiden en rigtig Copie og Beskrivelse af gamle og nye Monumenter og curieuses Inscriptioner, som i forne Vort Land Island kan findes. — 5) At advisere aarligen Decano Facultatis Medicæ, eller Philosophicæ, hvis han eller andre der i Landet in Naturalibus kan observere. — 6) At forskaffe til Vores Raritetkammer hvis Rart der udi Island forefalder og han kan overkomme.

Til hvilken Ende hermed allernaadigst anbefales Alle og Enhver udi bemeldte Vort Land Island, som et eller andet af saadanne Antiqviteter kunde have, at de lader sig finde villige til samme Antiqviteter hannem at vise og meddele, dog saaledes, at han skal være pligtig til Enhver sit Eget uden Skade inden en vis Tid at restituere; udi hvilket Forskrefne, saavelsom udi alle andre Maader, han sig, som det en ærlig, tro og oprigtig Antiqvario Regio egner og vel anstaaer, tilbörligen haver at skikke og forholde, efter den Eed han Os derpaa gjort og aflagt haver. Og haver Vi allernaadigst bevilget hannem for samme hans Tjeneste og Bestilling til aarlig Lön og Besolding 300 Rdlr, som hannem qvartalviis af Vort Zahlkammer rigtigen skal betales, og begynde fra dette Vores Brefs Dato, og saaledes continuere indtil Vi anderledes derom tilsigendes

vorder. Hvorefter de Vedkommende sig allerunderdanigst haver at rette, ei gjörendes hannem herudinden Hinder eller Forfang i nogen Maade, under Vor Hyldest og Naade. Givet &c. Hafniæ den 7. Junii 1681 [1]. 1681. 7. Juni.

Althings-Resolution om Klosterholderes Skatfrihed. 4. Juli 1681. — Althingsb. 1681, Nr. 17. 4. Juli.

Um skattgjald klausturhaldara. Fram komu virðuglegir menn Jón þorleifsson og Oddur Jónsson, klausturhaldarar á þíngeyrum og Reynistað, og óskuðu af lögmönnum og lögréttunni andsvars, hvort þeir svo sem almennilegir bændur í sveitinni skyldu til kóngsvaldsins skatt og gjaftoll greiða. Og er lögþíngismanna meiníng, eptir kóngl. Majt. Recess, að þar um muni fríir vera inn til æðra yfirvalds skikkunar, ef á annan hátt kann að auglýsast, styðjandi einnig sinn skilníng við hirðstjórans Diðrik Pínings dóm, genginn 1530 [2], þess innihalds, að nefndarmenn og kóngsins handgengnir skuli skattfríir vera.

Kongelig Resolution, ang. Bortforpagtning af Indtægterne af Island og Færöerne. Khavn 17. Oktobr. 1681. — Rentek. Deliberat. Prot. 4, 185 b. 17. Oktbr.

Om Landskylden af Island og Ferröe, med andre deres Indkomster, visse og uvisse, vil opsættes et Overslag, at de derefter kan bortforpagtes det höieste mueligt er, til kongelig Intraders Forbedring. (I Anledning af Rentekammerets Forestilling 17. Okt. 1681: at den Tid, i hvilken «Island haver været — til visse Personer forpagtet», forlöber med Aaret 1682, hvorhos Rentekammeret foreslaaer at Landskylderne bortforpagtes under eet).

---

[1]) s. D. Ordre til Henrich von Stöcken, at udbetale Antiquarii regii Hannes Thorleifssons aarlige Lõn. Siell. Tegn. XLIII, 92.

[2]) rettere 1. Juli 1490 § 3, see ovenfor S. 42.

1682. **Patent om Bededage paa Island og Færöe.**

18. Marts. Khavn 18. Marts 1682. — Bekjendtgjort tilligemed vedfölgende Reskript i Synodalforsamling for Skalholt Stift 1682. — Siell. Tegn. XLIII, 324—327; Original-Aftryk hos Luffts Enke; Quart-Forr. I, 798; Rubr. hos Schou I, 204.

Vi Christian den Femte &c. G. A. V. At eftersom Guds Vredis Riis lader sig endnu paa mange Steder rundt omkring os i adskillige Maader kjende og tilsjune, nu med Krig og Blods Udgydelse, nu med Pestilentze og smitsomme Sjugdomme, nu med Hunger og Dyrtid, hvilke ere de store Landeplager, som Gud allermeest pleier at straffe et syndigt og haardnakket Folk med, og Vi dog til Vor störste Bekymring fornemmer, at jo nærmere Gud kommer os med saadanne Vredistegn, og jo mere han truer os for vore mange grove og motvillige Synder, jo mere tager Synd og Ondskab til iblandt os, saa at det sjunis ligesom man beflittede sig med idelig Synder og Laster at drage hans Unaade over os, og gjöre Straffen langt större for os, end den har været. Og al den Stund Gud beviser sig saa naadig imod Os, Vore Riger og begge deris Indbyggere, at han endnu holder Riset tilbage fra vore Skuldre, og saaledis med sin faderlig Langmodighed indbjuder os til en sand og alvorlig Omvendelse fra Synden: Da paa det vi i Tide, förend det Onde plat rammer paa os, formedelst en retsindig Poenitenze, med Hjertens inderlig Suk og Paakaldelse maa stille voris fortörnede Guds og kjere himmelske Faders vel forskyldte Straf og Vrede, og saaledis fra Os, Voris Riger, Lande og samtlige Vore kjere Undersaatter, ved Guds Bistand, betimelig afbede de store, overhengende, almindelige Plager, haver Vi höinödvendig eragtet, trende almindelige Faste- og Bededage hermed at paabjude, som ere berammede at skulle holdis paa Vore Lande Island og Færöe den 2., 3. og 4. Augusti förstkommende, udi nærværende Aar. Og paa det et saa gudeligt og saa höimagtpaaliggende Verk med en god og christelig Forberedelse vel maa begyndis, da ville Vi, at intet Torf nogensteds maa holdis

Tisdagen tilforn; og skulle overalt paa Landet samme 1682.
Tisdags Aften for hver Bededag, Klokken sex, ringis med 18. Marts.
de störste Klokker til hver Kirke, da alle Boder og Kjeldere, hvor nogen Slags Drik eller anden Vare selgis, strax skal tillukkis, og ingen videre Handel, i hvad det og vere kan, den Aften drivis, men ethvert Guds Barn flittig randsage sig self og sine Idretter, og med et angerfuld Hjerte alvorligen afbede al sin Forseelse, hemmelig eller aabenbare, baade imod Gud og hans Neste, og saaledis rettelig berede sig i Kydskhed, Ydmyghed, Ædruelighed, Kjerlighed og Stilhed at möde sin Gud med en ifrig og andegtig Bön, paa det, naar vi saaledis falder Voris fortörnede, kjereste Gud og Fader ydmygeligst til Fode, og af Hjertet angrer og fortryder vore begangne Synder, at Voris Bededag maa da vorde Herren en behagelig Dag, og vi udi voris store Anliggende maa finde et mildt og naadigt Svar, at han enten aldelis afverger Straffen, eller og faderligen den formilder. Thi bjude og befale Vi hermed alle Vore kjere og troe Undersaatter, at de retter dennem efter, ædrueligen, skikkeligen og betimeligen paa forneſnte trende almindelige Bededage til Kirke og Guds Huus alle endregteligen at komme, og indtil alle Tjenesterne paa hver Bededag ved Guds Bistand andegteligen ere forrettede, at faste, og dennem fra al Arbeid, Reiser (Posten alene undtagen), samt Spil og Dobbel og anden verdslig Forfengelighed entholder, og af yderste Magt beflitte dennem paa med saadan christelig Andagt at fremkomme, at det for Gud i Himmelen kan være tekkeligt og behageligt. Til hvilken Ende paa forneſnte trende Bededage ikke nogen Ting, Stefne, eller anden slig verdslig Handling eller Forsamling maa holdis; item skal strengeligen være forbudet, udi alle Ordinarier, Pensioner, Herberger og Vertshuse eller Kroer, Mad eller Drikke, förend al Gudstjeneste, som oven meldet, fuldkommen er forrettet, nogen, i hvem det og være kan, at give eller skaffe, de Syge og Svage her ud inden undtagen; befindis nogen sig her imod util-

1682. börligen at forholde, straffis uden Persons Anseelse som
18. Marts. Voris Mandaters motvillige Overtrædere, hvormed da hver Steds Öfrighed tilbörlig Indseende skal have, og der over alvorligen holde, saafremt de ikke vil tiltalis, om de her udi forsömmelige at være befindis. Og paa det Voris christelig Intention, Gud fornemmeligen til Ære, maa skee al muelig Fornöielse, skal hermed strengeligen forbudet være al Spil og Leeg uden Kirken, saavelsom store Værtskaber og Gjestebuder, saalenge disse Bededage paa staaer, saafremt de, som sig imod nogen af disse forskrefne Poster forseer, ikke tilbörligen ville straffis, og derforuden være Kirkens Disciplin og videre Tiltale undergiven. Og skal Voris Amtmænd, Superintendenter, Fogder og alle andre Vedkommende, som dette Voris Patent under Vort Cancelli-Seigel tilskikket vorder, det paa behörige Steder til allis Efterretning strax lade læse og forkynde, saa og derhos tillige med Provsterne og Presterne flittig og forsvarlig Indseende have, at denne Voris allernaadigste Villie i alle Maader tilbörligen efterkommis. Givet paa Vort Slot Kjöbenhafn den 18. Martii Anno 1682[1].

25. April. **Reskript til Henrik Bjelke, ang. Taxtens Forandring.** Khavn 25. April 1682. — Publiceret paa Althinget 1682 og indfört i Althingsbogen (Nr. 4); ligeledes bekjendtgjort i Synodalforsamlingen for Skalholt Stift 1682. Rentek. Exped. Prot. 16, 345; M. Ket. III, 192.

Christian den Femte &c. V. S. G. T. Saasom Vi efter disse Tiders Tilstand befinder, at Kjöbmændene, som seile paa Vort Land Island, ikke vel kunde continuere med deris Handel der paa Landet, saa fremt de obligeredes til at blive længere ved den Taxt, som for saa

[1]) Under s. D. ere udstedte Reskripter til Biskopperne paa Island, Gísli Þorláksson og Þórður Þorláksson, at anordne det Nödvendige med Hensyn til fornævnte Bededage. Siell. Tegn. XLIII, 322—324. — I Synodalforsamlingen for Skalholt Stift bestemtes, at Bededagene ikke skulde holdes i Rad, men een i hver Uge efter hinanden.

mange Aar i gode og frugtbare Aaringer med Indbyggerne der paa Landet ere oprettede, og Vi dog naadigst ville, at Vores kjere og troe Undersaatter paa bem^te Vort Land skulle vorde herefter, som tilforne, til deris Nödtörft tilbörligen forsjunede: da ville Vi allernaadigst hermed have befalet, at fire af Vores Undersaatter paa bem^te Vort Land Island, som ere Sysselmænd, eller andre forstandige, gode Mænd, og vide Landsens Leilighed og Tarf, skulle i Aar med förste Leilighed og med skriftlig Fuldmagt af det ganske Land sig her til Os udi Vores kongel. Residentsstad Kjöbenhafn begive, og med Kjöbmændene der sammesteds om et billigt og lideligt Kjöb paa alle Slags Vare til Landets Fornödenhed accordere, saasom de paa begge Sider kunde blive ved Magt, hvilke fire af Landsens Udskikkedes Reise frem og tilbage, samt Fortæring her i Riget, de fire Hoved-Participanter med deris Kjöbmænd skulle bekoste og betale; hvorfore Voris allernaadigste Villie og Befaling er, at du gjör den Anstalt, at samme fire Fuldmegtige der af Landet, som för er meldet, fremkommer, anseendis det ganske Land og des Indvaanere storligen Magt derpaa ligger. Hvorefter &c. Skrevet paa Voris kongelige Residents udi Kjöbenhafn d. 25. Aprilis Anno 1682.

1682. 25. April.

Plakat om den islandske og færöeske Handels Forvaltning udi et Compagnie. Khavn 13. Mai 1682 [1]. — Rentek. Exped. Prot. 16, 371—384; Original-Aftryk hos Lufts Enke; M. Ket. III, 193; Qvart-Forr. I, 814; Rubr. hos Schou I, 213.

13. Mai.

Vi Christian den Femte &c. G. V., at eftersom de Aaringer, i hvilke den islandske Handel haver til visse Participanter været forpagtet, med dette indeværende Aar 1682 löber til Ende, og Vi naadigst haver for got befunden, den islandske og færöske Handel at lade komme udi et Compagnie under en vis Direction, paa det Han-

[1]) jevnf. Octroy 29. Januar 1684.

1682. delen udi benefnte Lande til Indbyggernis större Nytte
13. Mai. og Fordeel kunde fremmis og fortsettis: da haver Vi hermed allernaadigst villet gjöre bekjendt de Vilkaar, hvorpaa Vi dennem, som i samme Compagnie agter at interessere, Handelen tillige med benefnte Landes visse og uvisse Indkomst ville allernaadigst overlade, nemlig at:

1) Compagniet skal ingen anden med sig i bemeldte Handel indtage, end de, som ere Voris edsorne Undersaatter og i Voris Riger og Lande bosiddendis. — 2) Skal bemeldte Compagnie alene være tilladt at handle, kjöbe og sælge paa Island, Færöe og de andre smaa, der under liggende, Hafner og Böyer, saa og at fiske fire Mile runden omkring ud fra Landene i Söen, og ingen anden, være sig indlandske eller fremmede, under Straf af Skib og Godses Forbrydelse hvor det antreffis. Betrædis Nogen herimod, eller nærmere Landene end 4 Mile at drive nogen Handel eller Doggerie, da skal deris Vare med Skibene være confisquerede og til Compagniet hjemfalden, og Personerne, som der paa fare, derforuden straffis efter Sagens Beskaffenhed paa Kroppen. Og maa bemeldte Compagnie saadanne forbudne Handlere og Fiskere, det være sig af hvad Nation det vil, lade antaste, med de Vare, som de hos dennem finder i Landet, og udi forbemeldte District ud fra Landet, og til Bessestæd lade opföre, at de der af Voris Fogder, Laugmend eller Sysselmend, uden Ophold kunde dömmis; mens dersom nogen af Parterne med samme Dom ei skulle være fornöiet, da bevilges den, som derpaa anker, at lade samme Dom indstævne for Voris Admiralitet her i Voris kongelige Residentsstad Kjöbenhafn, og det antastede Skib, Gods og Folk her hid at före, hvori samme Sag uden ringeste Ophold af Voris Admiralitet skal paakjendis; og skal Sysselmanden, i hvis Syssel saadanne forbudne Handlere antreffis, under deris Bestillingers og Boeslods Fortabelse, forpligtede være med al Magt bemeldte Compagnies Fuldmægtige at være behjelpelige, samme Personer eller Skibe at optage, og til Bessestæd

at henföre, paa det de Fremmede, som sig imod Voris Octroye noget i Island eller Færöe foretager, Compagniet til Præjuditz i deris Handel, tilbörligen maa vorde forhindrede. Skulde og, imod Forhaabning, Compagniet alene ikke befinde sig mægtig nok at afholde saadanne forbudne Handlere eller Fiskere fra bemeldte Lande, da ville Vi dertil betideligen om Foraaret Voris egne monterede Skibe og Jagter henskikke, saasnart Vi tilforn af Compagniet allerunderdanigst derom bliver underrettet, som saadanne Lurendreiere kunde optage og forhindre. — 3) Bemeldte Compagnie maa ingen andre Skibe fragte til forbemeldte Lande, end de i Danmark, Norge, Flensborg og Sönderborg hjemme hörer, og der alene Voris edsorne Undersaatter tilkommer, paa hvilke Skibe Skipperne skulle være Voris edsorne Undersaatter og i samme Voris Riger og Lande bosiddendis, og der holde Dug og Disk. — 4) De Vare, hvormed forbemeldte Lande skal forsörgis og sammesteds forhandlis, skal indkjöbis udi Vore Riger og Lande, saa fremt de der ere at bekomme, og ingen andensteds end i Kjöbenhafn til samme Hafner indskibes; dog skal Compagniet saadanne Vare, som ikke her i Landet kan gjöris, saalenge være tilladt fra andre Stæder at forskrive, indtil des nogen sig her nedersetter, saadanne Vare her i Landene at fabriqvere, hvorefter de dennem ingen andensteds end her skulle indkjöbe, dog skal de deris behövende Salt til Fiskeriet der i Landene, samt anden Brug, være forpligtede af Salt-Compagniet her i Kjöbenhafn sig at tilforhandle, som dennem saadant Salt told- og consumtionsfri og for en billig Pris skal levere, hvilken Told dennem igjen af Voris Toldere, naar de bem^te Compagniets Hænder derfore fremviser, skal vorde godtgjort. — 5) Samme Compagnie skal forsörge Indbyggerne i bem^te Lande med gode, dygtige og vel forvarede Kjöbmandsvare, og det saa rigeligen, i Synderlighed med de Vare som til Lifsens Ophold gjöris fornöden, at Ingen i Landene derover kan have billig Aarsag sig at besverge. — 6) Maatte og nogen Krig,

1682.
13. Mai.

1682. det Gud naadelig afvende, paa disse Riger og Lande
13. Mai. indfalde, at bem[te] Compagnie ikke skulde her fra Rigerne kunde forsörge Landene med nödtörftige Vare, da skulle de fra andre Riger eller Republiqver, hvor de bedst kunde, saa megit ved deris Correspondence derben forskaffe, at Indbyggerne overalt i Landene ved bemeldte Hafner kan vorde forsvarligen forsynede. — 7) Bemeldte Compagnie maa selge og kjöbe paa bem[te] Hafner efter Landsens Taxt, og det ved det rette sædvanlige Alnemaal og Vægt, dog skal det hundredeste Kjöb, som for 20 Aar siden var brugeligt, ved Selgen eller Kjöben efter denne Dag ikke maa brugis. Saa skal og Compagniets Betjente sig venlig og med god Omgjengelse imod Landsens Indbyggere, Geistlig og Verdslig, forholde, saa at ingen med Billighed kan have sig over dennem at beklage, hvorimod Islænderne og de Færöske skulle forpligtede være, at levere dennem gode, dygtige Kjöbmands-Vare, nemlig reen, ukassen, umalten og ufrossen Fisk, og som Blodbenen ere vel afskaaren tre Led nedenfor Nauflen, reen og klar Tran, gode Mandshoser og Vanter, Hoserne een Sjellands-Alen lang, og deris Vide der efter, Vadmel 2 islandsk Alen bredt, og alle andre gode og dygtige Vare. — 8) Hvad Vare som Compagniet fra bem[te] Lande lader udföre, skulle de det meste mueligt er paa fremmede Steder forhandle, undertagendis saa mange Fiskevare som Vi og Voris Lande behöve, og skal Compagniet tilforpligtet være med alle fra Island paa Elven kommende Skibe udi Voris Fæstning Glyckstad at indlöbe og der i 5 Dage holde deris Vare fal for Byen og Landets Indvaanere, eller for hvem med dennem handle vil, mens dersom Ingen sig da indfinder, som dennem i værende 5 Dage der deris Lading vilde afkjöbe, da maa de dermed benseigle hvor dennem lyster. — 9) Islænderne og de paa Færöe skulle ei med nogen Anden, hvem det og være kan, enten paa Landene eller udenfor Landene i Söen, Haufner eller Fjorder, eller nogen andensteds være tilladte at handle, kjöbe eller

selge, uden alene med bem^te Compagnies Fuldmegtige 1682.
udi forbem^te Lande, ei heller nogen Fisk til Fremmede 13. Mai.
af deris Baade selge, naar de med dennem ere ude at fiske, under deris Bestilling og Middels Fortabelse, samt Straf paa deris Person efter Sagens Beskaffenhed paa Bremerholm i Jern, og dersom Sysselmændene ei aabenbarer saadant, eller med al Magt Andre forhindrer, men derimod selv handler med saadanne Lurendreiere, da skal han straffis (foruden hans Bestillings Fortabelse) paa hans Boeslod, hvoraf den halve Deel til Angiveren skal være forfalden, og den anden halve Deel til Compagniet. — 10) Og som ingen uden Voris egne Undersaatter maa bruge nogen Doggeri omkring Island og Færöe inden fire Mile nær omkring Landene, da skal Compagniet ikke derpaa maa nægte nogen des Frihedsbrev, mens uden nogen Kjendelse eller Afgift saadant dennem lade være fölgagtig, og med al Iver befordre og i Nöd assistere dennem, saa længe de ingen Handel i Landene eller der omkring, imod deris Privilegier, foretager. Dog skal bem^te Doggere af Landene eller Fiskebaadene, som ere ude at fiske, ikke maa tilhandle sig nogen Fisk eller andet, det være sig hvad det vil, uden de vilde agtis og straffis som andre uprivilegerede Handlere. — 11) Hvad Mineralier som der i Landene findis og Vi naadigst derfra agter at lade hente, skal Compagniet for billig Fragt til Voris kongelige Residentsstad Kjöbenhafn med deris Skibe lade hidföre. — 12) Vi ville og allernaadigst handthæve og forsvare bem^te Compagnie udi deris Handel, saa at dennem hverken af andre Voris Undersaatter eller Fremmede nogen Indpas her imod skee skal. — 13) Naar Compagniet eller nogen af deris Betjente nogen paa bem^te Lande kan have at tiltale, enten for Gjeld eller anden Sag, da skal saadant skee for Voris Fogder, Laugmændene, Sysselmændene eller Rettens Betjente, efter Lands Lov og Ret og ikke anderledis, og det uden lang og ubillig Ophold, hvormed Voris Fogder, Laugmænd og Sysselmænd skulle have Indseende, som de agter at svare, om nogen

1682. Klagemaal der over paakommer. — 14) Paa det og
13. Mai. bem^te Compagniets Kjöbmænd og Betjente paa forbem^te Lande ei over deris rette Tid skal opholdis, og til stor Skade og Forsömmelse blive beliggende, da skal Indbyggerne og Almuen paa Landene pligtig være til Kjöbmændene, hvis de skyldig bliver, udi betimelige Tid at betale, som er paa Island for synden inden Petri Pauli, for vesten inden St. Canuti, og for norden og östen inden St. Laurentii, eller i det allerseniste 8 Dage efter forbemeldte Terminer, og paa Færöe til 11. Juni og 11. Decembr. — 15) Bemeldte Compagnie maa ei nogen Efterliggere om Vinteren lade efterligge paa forbemeldte Haufner, ei heller nogen Vare til nogen Islænder at forhandle lade levere, under 1000 Rdl. Straf til Voris Qvæsthus for hver Efterliggere eller hver Islænder, Compagniet nogen Vare betroer for sig at selge. — 16) De som paa Voris Vegne haver at befale, og Vi allernaadigst fornöden eragter til samme Lande at hensende, skulle bem^te Compagnie være forpligtede at före frem og tilbage, uden nogen Vederlag, paa de Tider naar deris Skibe gaaer til og fra Island og Færöe; desligeste de af Landenis Indbyggere, som ville her til Riget hidreise. Dog skal Voris Betjente og andre selv forskaffe sig deris Underholding paa Reisen og ingen Kjöbmandsvare til eller fra Landene före, ei heller nogen Handel der i Landene drive, under samme Varis Forbrydelse, og den Straf paa deris Personer som andre uprivilegerede Handlere. — 17) For saadan Benaading og Haufnernis Beseigling, saavel som for Landenis Afgift efter Jordebogen og anden uvisse Indkömst Os kan tilfalde, hvilken Voris Fogder aarligen skal tilholde Indbyggerne til Compagniet rigtigen og udi rette Tide at levere, skal Compagniet imod Voris Qvittering aarligen udi Voris Zahlkammer erlægge hver 11. Decembr. en vis Summa Penge, som Magistraten udi hver Kjöbsted af Voris Rentekammer herefter skal vorde communicerit, hos hvem de, som udi dette Compagnie agter at interessere, saadant haver at

fornemme, og skal Compagniet self clarere Tolden og Consumtionen af de Vare, som herfra derhen skibes, og derfra hidföris at consumeris. — 18) Hvad Compagniet selv videre til deris Negotie at befordre tjenlig befinder Os allerunderdanigst at foreslaae, ville Vi, efter des Billighed til Landenis og Negotiens Befordring, allernaadigst confirmere. — 19) For det sidste haver Vi allernaadigst forundt og bevilget Compagniet med forskrefne Conditioner og Vilkaar den Handel at bruge udi 20 Aar fra dette Vort Brefs Dato at regne, udi hvilke Aaringer dennem intet imod disse forskrefne Punkter skulle paabjudis. Thi forbjude Vi alle Voris Rigers Indbyggere, saa og fremmede og udlendiske, for[ne] Compagnie, som Vi saaledis haver privilegeret, her i mod i deris Handel og Trafik nogen Forfang, Indpas eller Forhindring at gjöre, under Vor Hyldest og Naade. Hvorfor enhver af Voris kjere og tro Undersaatter i Voris Riger og Lande, som paa forskrefne Maade agter at træde sammen udi dette forskrefne Compagnie, samt islandske og færöske Handel, haver sig hos Os elskelige Bartholomeus Jensen, Assessor i Voris Höiesteret, samt Borgemester her i Voris kongelige Residentsstad Kjöbenhafn, inden den 1. September skriftligen at angive, tillige med den Sum, de udi samme Handel agter at indsætte, saa og de fraværende paa deris Vegne nogen her at fuldmegtige, som med de her tilstede værende Interessenter kunde paa deris Vegne beslutte hvis de samtlig til Compagniets Fordeel og Nytte tjenlig eragter. Dermed &c. Givet paa Voris kongelige Residentz udi Kjöbenhafn den 13. Mai Anno 1682.

1682. 13. Mai.

Althings-Resolution ang. Capellers Vragret. 3. Juli 1682. — Althingsb. 1682, Nr. 20.

3. Juli.

Um hálfkirkna og alkirkna vogrek. Kom til tals i lögrèttu um hálfkirkjur, á hverra lóð það vogrek upp bera kynni, sem væri af eik, furu eða greni, hvort heldur að kirkjurnar eiga meir eður minna í rekanum, og auglýsa lögþíngismenn sína meiníng, að hálfkirkjur sem

1682. alkirkjur eigi sannarlega þar not af að hafa, eptir Kóngl.
3. Juli. Maj. Fr. 3. háloflegrar minníngar brèfi[1], í hverju þesshátter vogrekanna tegund er kirkjunum aðgreiníngarlaust vægðarlega eptirlátin.

5. Juli. **Althings-Vedtægt om Lammedrift og Fjeldgang. 5. Juli 1682.** — Althingsb. 1682, Nr. 32.

Um lambarekstur og fjallgaungur. Fram kom dómur úr þverár þíngi vestan Hvítá, genginn að Dyrastöðum 17. Maji þ. á. af valdsmanninum Jóni Sigurðssyni, áhrærandi rekstur þeirra lamba, sem eru með jarmi í afrèttinni eptir skilin, og samdægris í búfjár haga heim aptur hlaupa, búendum til baga á sinni málnytu; hvers vegna hèraðsdómurinn til heldur: — 1) að þau skuli v dægur heima geymast, áður rekin eru, og rekist í afrètt miðja. — 2) að fullorðnir menn hurðagóðir sèu á haustin til fjallskilanna sendir, og hver sem hundraðs eða fleiri sauða von á, sendi tvo menn til leitar, eður annan í eptirleitir, með hreppstjóranna ráði.. — 3) að enginn megi sauði afhenda eður blóðmarka láta, innan eður utan almenníngs, fyr en hreppstjórar með valdsmanni að rèttum liðnum leyfa. — 4) að hvorki úngt fè nè gamalt skorið eður lógað sè úr síðustu rètt, fyr en virt er, og þesshátter fè sè rètt að virða nær vanfært eða fóðurþurfi reynist, og hvaðnær sá sem fóðrar eða forvarar eignast skuli, sem er á þriðja hausti. — Er nú lögþíngismanna andsvar hèr uppá, að þeir sèu öllum þess dóms híngað settum póstum samþykkir, og sè skylduglega eptir breytt, svo sem sýslumanni með hreppstjórum þykir hverju bygðarlagi haga, undir fullkomlegt dómrof og laga sektir þeirra sem á móti gjöra.

23. Sept. **Aabent Brev ang Aflevering af Antiquiteter til Tormod Torvesen. Khavn 23. Septembr.**

[1]) Aab. Brev 3. Mai 1650.

1682. — Norske Reg. 14, 242b; M. Ket. III, 202; Rubr. hos Fogtm. II, 212. 1682. 23. Sept.

Vi Christian den Femte &c. G. A. V., at eftersom Vi allernaadigst haver bestilt og antaget Tormod Torvesen til at vere Voris Historiographus i Vort Rige Norge, og til den Ende bevilget, at han maa til sig bekomme de norske og islandske Antiqviteter, som ved Hovedkirkerne i Vore Kjöbsteder Christiania, Bergen, Stavanger og Trundhjem kan findes: da bjude Vi hermed og befale alle og enhver Vedkommende, særdelis samtlige Capitulares ved bem^te Hovedkirker, at de paa Ansögning lader hannem samme norske og islandske Antiqviteter imod behörig Qvittering vere fölgagtig. Her foruden ville Vi og allernaadigst, at dersom bem^te Tormod Torvesen kan opspörge nogen af deslige Antiqviteter hos en eller anden af Vore Undersaatter, de da til Voris Tjeniste lader hannem dennem for billig Betaling tilkomme. Givet &c. Hafniæ den 23. Septembr. 1682[1].

Aabent Brev om Islands Handels Forpagtning. Khavn 5. Decembr. 1682. — Rentek. Exped. Prot. 17, 15; M. Ket. III, 202; Qvart-Forr. I, 855; Rubr. hos Schou I, 240. 5. Decbr.

Vi Christian den Femte &c. G. A. V., at saasom Vi den 13. Mai 1682 sidstforleden Voris allernaadigste Forordning om Islands og Færöes Beseigling ved et sluttet Compagnie haver ladet udgaa og der udi adskillige Benaadinger og Privilegier til bem^te Compagnies Fremtarf, Gaufn og Bedste haver ladet specifieere: Da paa det samme

[1]) s. D. Reskript til Cosmus Bornemann, angaaende Udlaan til Torfæus af saadanne «islandske Antiqviteter», som maatte være i Bibliotheket paa Trefoldigheds-Kirke (Siell. Tegn. XLIII, 478b; Fogtm. sst.), og ligeledes til Dr. Wilh. Worm ang. de «islandske Antiqviteter» af Kongens Bibliothek (Siell. Tegn. l. c. 478; Fogtm. sst.). Det samme gjentages i Reskr. til begge Bibliothekarerne 21. Oktobr. s. A. med det Tillæg, at Torfæus maa tage det Udlaante «med sig til Skibs» til Norge (Siell. Tegn. XLIII, 504; Fogtm. S. 214).

1682. 5. Decbr. Compagnie saa meget bedre maa have sin Fremgang, haver Vi dertil i Begyndelsen forordnet, saasom Vi og hermed allernaadigst forordner Os elskelig edle og velbyrdige Bartholomeus Jensen, Assessor udi Voris Höiesteret og Borgemester i denne Voris kongelig Residents Kjöbenhafn, edle Henrik Höyer, Assessor i Voris Commerce-Collegio, edle Morten Nielsen, Raadmand her sammesteds og Thomas Jenssen Dobbelsteen, som Directeurer at samle Participanter, og at legge til Compagniet en fast Grundvold og Begyndelse, saa og et Reglement derover at formere, og paa det at det maa falde samme Compagnie saa meget des lettere, ere Vi allernaadigst tilfreds, at naar disse nuværende fire Hoved-Participanter fra den Islands Beseigling aftreder, som med Anno 1683 Aars Ende skee skal, dette Compagnie tager sin Begyndelse med Landenis Beseigling. Mens som Vi vel allernaadigst kan eragte, at de ikke strax kan have de Midler ved Haanden selv alle Haufnerne at forsjune, da tillader Vi dennem allernaadigst, at de faae og mange Haufner til een eller flere Particulier af Voris Undersaatter maa imod visse Afgift til Compagniet overlade, dog at de saa tager saa nöiagtig Forsikkring for Landets fuldkommen Forsjuning efter satte Taxt, at de Os saavel dertil som til hele Afgifterne kan svare, saa og at al Udredningen her fra Kjöbenhafn skeer og naar Participanterne bliver ti i Tallet, ville Vi dennem allernaadigst tillade, at de selv Reglement sig imellem maa opsætte, om Directionen og hvad videre Conditioner de sig imellem til Handelens Fortsettelse fornöden kunde eragte, hvilke Vi da efter des Beskaffenhed og som Vi det for got befinder allernaadigst ville confirmere og i det övrige til dette Compagnies Optagelse al kongelig Naade bevise. Givet paa Voris kongelige Residents udi Kjöbenhafn den 5. Decembris Anno 1682.

1683. 17. Januar. **Kgl. Resolution ang. Ansættelsen af en Landfoged i Island.** Rentek. Deliber. Protok. 6ª, fol. 11. — I allerunderd. Forestilling af 17. Jan. 1683 bemærker Rentek.,

at i Anledning af det aabne Brev om Handelscompagnies Oprettelse paa Island og Færöe, vil det, «saavel til E. K. M.'s Interesses Iagttagelse som til Indbyggernes egen Nytte», være fornödent at ansætte een kongelig Foged paa Island og en anden paa Færöe, «som udi Landene i det mindste udi tre Aar tillige kunde forblive», og som skulde förpligtes til at gaae fra Khavn med de förste Skibe, have Opsigt med de forrige octroyerede Handlendes Aflevering af alt Handelen vedkommende til det nye Compagnie, og modtage dettes Forpligt at vedligeholde samme, «og at hverken de afgaaende eller tilkommende her efter anderledes med Undersaatterne maatte handle og omgaaes, end dennem efter E. K. M.'s Forordninger og Octroye er bevilgede og hidindtil allernaadigst har været tilladt». — Tillige foreslaaer Kammeret, at de Amtmænd, som maatte blive ansatte, «maatte i det ringeste hver anden eller tredie Aar samme Orter beseigle, og sig om Indbyggernes Tilstand og Betjenternes Forhold erkyndige». Den paategnede kongelige Resolution lyder: «Herefter forbliver det og skal saaledes indrettes». 1683. 17. Januar.

Reskript til Rentekammeret, ang. Henrik Bjelkes Lönning. Khavn 3. Marts 1683. — Siell. Tegn. XLIV, 57ᵇ. — Ved dette Reskript tages «Landskylden og Indkomsten» af Island fra H. Bjelke fra 1. Jan. 1684, for at overdrages Handels-Compagniet, men ham tillægges isteden derfor 5000 Rd. aarlig af Zahlkammeret. 3. Marts.

Kongl. Majestæts Aabne Brev og Patent om trende almindelige Bededage i nærværende Aar. Khavn 24. Marts 1683[1]. — Publiceret paa Althinget 1683 (Althingsb. Nr. 2), samt tilligemed det fölgende Reskr. i Synodalforsamlingen for Skalholt Stift 1683; Siell. Tegn. XLIV, 79; Original-Aftryk hos Bockenhoffer; Qvart-Forr. I, 898; Rubr. hos Schou I, 329. — I dette Patent bestemmes Bededagene paa Island og Færöe til Fredagene den 27. Juli, 3. og 10. August. — Patentet er oversendt med Reskripter til Biskopperne af s. D. (Siell. Tegn. XLIV, 77) angaaende Overholdelse af de anordnede Bededage. 24. Marts.

[1]) For. 8. Marts 1684.

1683. 21. April. **Bevilling for Hans Nansen, at fragte fremmede Skibe.** Khavn 21. April 1683. — Siell. Reg. 33, 137.

Vi Christian den Femte &c. G. A. V., at Vi efter allerunderdanigste gjorde Ansögning og Begjering allernaadigst haver bevilget og tilladt, saa og hermed bevilger og tillader, at Voris Commerceraad Os elskel. Hans Nansen maa udi nærværende Aar, dog uden nogen Conseqvence for efterfölgende Aaringer, til hans islandske Handels Fortsættelse et fremmed Skiberum (engelsk undtagen) lade befragte. Forbjudendis &c. Hafn. d. 21. Aprilis 1683.

5. Mai. **Bevilling for Fru Anna Pelt, Cort Adelers Enke, at fragte fremmede Skibe, engelske undtagen, til Island.** Khavn 5. Mai 1683. — Siell. Reg. 33, 181 b. — Denne Bevilling er ligelydende med den Hans Nansen under 21. April d. A. givne Bevilling.

5. Mai. **Bestalling for Assessor Christopher Heideman som Foged over Island.** Khavn 5. Mai 1683. — Publiceret paa Althinget 1683, og indfört i Althingsbogen (Nr. 1); Rentek. Bestall. Protok. Nr. 19ª fol. 196ᵇ; M. Ket. III, 273; islandsk Oversætt. i A. Magn. Nr. 189. 4to, 335 b.

Vi Christian den Femte &c. G. V., at Vi allernaadigst haver antaget og bestilt, saa og herved antager og bestiller Os elskelige Christopher Heideman, Assessor udi Voris Commercie-Collegio, til at vere Voris Foged over Vort Land Island. Thi skal han vere Os, som sin absolute og souveraine Arve-Konge og Herre, efter derforuden hans allerunderdanigste Pligt og Skyldighed, ljudig, huld og tro, og udi alle Maader vide og ramme: Voris Gaufn og Bedste med störste Flid og Iver at fremme og befordre og al Utroskab, Skade og Forderv derimod af yderste Magt og Formue hindre og afverge, saa og hvis han saaledis til Voris Præjudits fornemmer, Os straxen uden nogen Undseelse

tilbörligen aabenbare og give tilkjende, særdelis samme hannem anbetroede Bestilling troligen og flittigen forestaae og betjene, og med bemeldte Landets visse og uvisse Indkomst og Oppebörsel troligen og oprigtigen omgaae, og dennem paa anordnede Steder levere, saavel som aarligen udi rette Tide paa Voris Rentekammer derfore rigtig Rede og Regenskab gjöre, iligemaader paa det yderste lade sig vere angelegen med al hvis som til Vore Intraders Opnehm og Forbedring sammesteds Os alene til Gode og Bedste komme kan, og ingen af bemeldte Landets Undersaatter i nogen Maader forurette, mens dennem ved Lands-Lov og Ret tilbörligen handheve og forsvare, og i det övrige og udi alle Maader rette og forholde sig efter de Forordninger og Instructioner, hannem derudi er eller vorder givet, som det en erlig, oprigtig Foged og tro Tjener eigner og bör, og han agter at svare og vere bekjendt, for hvilken hans Tjeneste Vi allernaadigst haver bevilget hannem at maa njude det, som hannem udi Voris Kammer-Reglement [1] tillagt er eller vorder, som skal begynde og angaae fra dette Voris Brefs Dato og saaledis continuere indtil Vi anderledis derom tilsigendis vorder. Hvorefter alle og enhver Vedkommende sig allerunderdanigst haver at rette, ei gjörendis herudi Hinder eller Forfang udi nogen Maader, under Vor Hyldest og Naade. Givet paa Voris kongelige Residents udi Kjöbenhafn den 5. Maji Anno 1683. 1683. 5. Mai.

Rentekammerets Instruction for Fogden paa Island, Assessor Christopher Heideman. Khavn 16. Mai 1683. — Concept i Rentek. Archiv. «Gamle Forestillinger og Resolutioner» Nr. 98; Bestall. Prot. Nr. 19 fol. 198. 16. Mai.

1) Skal han med förste Skibe begive sig til Island, og saaledis rette sin Leilighed, at han der i Landet kan forblive i trende Aar tillige, og maa han i verende trende

[1]) Heidemans Gage blev bestemt til 400 Rdlr.

1683. Aar ei begive sig derfra, under hvad Prætext det og kan vere,
16. Mai. uden sær kongelig Tilladelse eller Kammerets Bevilling, paa det, om det hannem tillades, imidlertid en anden i hans Sted og Fraverelse til Forvaltningen og Opsigt med Landets Indbyggere kan ordineris. — 2) Förend han bortseigler, eller naar han kommer i Landet, skal han sig hos forrige kongl. Foged Johan Klein angive, og sig af hannem om alting lade underrette, og derefter paa det almindeligste Althing, eller paa de Steder, hvor saadant pleier at skee, lade læse sin Bestallings-Bref, Almuen til Efterrettelse, (med) Höflighed og Lemfeldighed omgaaes med Almuen, efter Landsens Skik, at han kan vinde deris Yndest i Landet, til Hans Majts Tjeniste. Derefter skal han udi 4 af Retten udnefnede Mænds Oververelse af Hr. Johan Klein sig lade levere Huse, Baade og andet, som Hr. Johan Klein til Inventarium haver annammet og nu bör fra sig at levere, under hans og Mendenes Hender in duplo, og deraf det ene her til Rentekammeret med sin Paaskrift, at han det saaledis haver annammet, hidsende, og det andet sig self til Efterrettelse beholde, og om noget skulle deraf findes ikke at vere i den Stand, som det burde, skal han dets Beskaffenhed her udförligen indsende og da videre derom Rentekammerets Resolution forvente. — 3) Og som Hans Kongl. Majts Breve og Forordninger, som Tid efter anden om Island indtil denne Tid er udgangene, skal vere det fornemmeste, hvorefter han skal dirigere sine Forretninger i Landet, da skal han begjere dennem af forrige kongl. Foged Johan Klein, tilligemed en rigtig underskreven Jordebog over det hele Land Island og dets underliggende Öer, saavel paa hvis en eller anden Propritarius kan tilhöre, som paa hvis Hans Maj. self eier, og i alle Maader lade sig dennem tjene til Efterrettelse. — 4) Hvad Sager som forefalder paa Hans Majts Veigne at tale paa, skal han lade indstefne for Retten i Landet efter Lands Viis, og udi ingen Tilfelde bruge anden Maade dermed end den af Arilds Tid og indtil denne Dag har veret brugelig udi Landet, og haver

han i Synderlighed varligen at omgaaes med alle Criminel-Sager, og ikke tilstede nogen Execution paa nogen Persons Lif, förend Sagen skriftelige med sine Beviser og en udförlig og sandferdig Relation af Althings-Protocol derom er hidsendt og han herfra Hans kongl. Maj. eller Hans Majts Collegiers Resolution derover haver bekommet, saa fremt han ikke derover vil forfalde i kongelige Unaade og anden sær Straf paa Person og Gods efter Sagens Beskaffenhed. — 5) Alt, hvis efter Jordebogen af Indbyggerne bör i Landskyld betalis, skal han hære Omsorg for, at det rigtig i gode og dögtige Vare og i rette Tide til Kjöbmendene, eller de som det hevilges at annamme, bliver imod deris Qvitteringer leverit, som hidindtil i Landet har veret brugeligt, og bör skee, saa at ingen derefter over den sedvanlige Tid bliver opholdet, og derover rigtig Bog holde, at han sine Regenskaber derefter kan rigtigen forfatte og med sine Original-Beviser her til Rentekammeret indsende, dog dersom saadanne Tider i Landet, dem Gud naadelig afvende, indfalder, at enten Fiskerierne slaaer merkelige feil, eller Folk og Qveg hortdöer, at det ikke kan bringes tilveie, da skal han forsjune sig med Althings samt Biskoppernes og Kjöbmendenes Attester, at det ikke har veret at bekomme, saa det ikke hans Forsömmelse skal tilskrives. — 6) Paa samme Maade skal han og söge at inddrive alt det Uvisse, som Sigt og Sagefald, eller andre Böder som kan falde i Landet, hvorom forrige Foged Johan Klein skal gjöre hannem tilbörlig Underretning, og over hvis som enten efter Jordebogen, Landslov eller andre kongl. Forordninger falder, rigtigen holde Bog under Dag og Datum, og hos hver Post hvorledis den er afhandlet forhverve sig Althings eller Biskoppernis Attest paa hvis som han derover oppehær, at hans Regenskaber, som han derfor saavel som for Jordebogen aarligen aflægger, dermed kan verificeris, og han self desmere vere uden Mistanke. — 7) Paa hvis Restancer, som af Jordebogen aarligen kan blive, skal han tage Sysselmandens Attest paa Althinget, at det saa rigtig be-

1683.
16. Mai.

1683. findis, hvilket han til et Beviis haver at lade fölge med
16. Mai. hans Regenskaber. — 8) Ingen skal han tillade at handle eller at fiske udi Landene, uden de som derpaa haver erholdet kongl. Maj^ts Octroyeredes Tilladelse, mens dersom nogen Fremmed sig skulle indfinde i Landet, eller paa 3 eller 4 Mile der omkring at handle og fiske, imod Landsens Privilegier, da med Kjöbmendenes Hjelp at bemegtige sig samme Skibe og dermed efter Landsens Ret og kgl. Forordninger forfare, dog derudi vel agte sig, at intet deraf bliver distraheret, förend dermed efter Landslov er handlet, og det er vorden kjendt Priis, paa det de Fremmede sig ei over nogen Gevalt skal have Aarsag at besverge, og han derfor skal blive tilfunden at staa til Rette og lide paa Person og Gods efter Sagens Beskaffenhed. Skulde og nogen af Indbyggerne fordriste sig at handle med Fremmede, da skal han i lige Maade forfare med dennem efter kongl. Forordninger og Landslov, paa det af slig Exempel andre maa faa Afsky til saadan utilbörlig Handel. — 9) Med de Kjöbmend, som ere bevilgede at seigle og handle i Landet, skal han have Indseende, at de didföre gode og dögtige Vare, og dennem efter Landsens Taxt, ved det almindelige Landemaal og Vegt forhandle, saa at Indbyggerne ikke skal graveris over deris Sedvane, og ingen Snideri eller ulovlig Handel sig imod Forbud indsnige. — 10) Han self maa og ingen Handel bruge i Landet, hverken med Indbyggerne eller Kjöbmendene, til at holde dermed nogen Efter-Handelling i Landet, under sin Bestillings Fortabelse, dog skal hannem ikke hermed vere forböden at handle med Kjöbmendene i Landet til sin egen Husholding, eller lade her fra Landet til sig komme, hvis som han til dessen Fornödenhed forskriver, som Kjöbmendene skulle hannem fri herfra til Landet henföre. — 11) Fiskerierne med Kongens Baade skal han med al Iver söge at fortsette, og dertil altid dennem forsvarligen vedligeholde, og dersom han eragter, Hans Majestets Indkomst endnu ydermere derved at kunde formeris, skal han derom sin Betenkning indsende, med et Overslag paa

hvis Bekostning dertil uomgengelig behövis at anvendis, 1683.
og hvad derved kan prospereris, at derpaa da en endelig 16. Mai.
Resolution kan fattis og hannem tilsendis. — 12) Og som de forrige Interessenter udi den islandske Handel efter deris Octroye ikke er tilladt, uden udi dette indeverende Aar, at beseigle Landet, mens er at formode, at andre sig Handelen tilkommendis Aar antager, da skal han, udi de nuverende Kjöbmends eller deris Fuldmegtigers Oververelse, af uvillige Mend, som af Retten skal udnefnis, af de som boer nest ved Haanden ved hver Sted, lade vurdere Kjöbmendenes Boer i Landet, og hvis enhver af Kjöbmendene udi Landet tilhörer, som de lader efterstaa, og det saa forsvarligen, at Efterkommeren, som det derimod skal antage, ei med Billighed skal have Aarsag sig derover at besverge, af hvilken Taxering han tvende in duplo skal forfatte, og deraf den ene til Rentekammerets Efterrettelse hidsende, og den anden i sin Protocol indföre. — 13) Naar han omreiser i Landet, sin Tjeniste at forrette, maa han ei falde Indbyggerne til Tynge, eller i nogen Maade eske noget af dennem, enten til Reise-, Skyds- eller Fogde-Penge, eller lade sig kjöbe med Foræringer til et eller andet, langt mindre for nogen Tjeniste Skyld, som han efter sin Tjeniste bör at forrette, under sin Tjenistes og Velferds Fortabelse, og skal han alle indgifne Klagemaal vel examinere, og derpaa ei resolvere, förend han derover den Anklagedes Svar og Undskyldning haver hört, og grundeligen af Naboerne sig derom haver ladet informere. — 14) Hvad som hannem videre til Hans Maj^ts Tjeniste og Landsens Bedste forekommer at iagttage, derom haver han stedse her til Rentekammeret Erindring at gjöre, hvorpaa hannem da forderligen Hans Maj^ts eller Rentekammerets Resolution skal tilsendis.

I det övrige haver han altid at lade ihukomme sin allerunderdanigste Eed og Pligt imod Hans Maj^t, og saaledis efter sin Bestalling i sin Tjeniste sig forholde, som en tro oprigtig kongl. Foged vel egner og anstaar. Rentekammeret den 16. Maji 1683.

1683. 18. Mai. **Reskript til Landfoged Johan Klein, ang. en Sags Paadömmelse ved Althinget.** Khavn 18. Mai 1683. — Norske Tegn. XII, 396; M. Ket. III, 204.

Christian den Femte &c. Vide maa du, at omendskjöndt Jon Eggertsen af Vort Land Island haver udi nestforleden Aar 1682 allerunderdanigst erholdet tvende Vores allernaadigste Stefninger, hvorved til Voris förstkommende almindelig Höieste-Ret iblandt andre indstefnes begge Laugmændene i bemte Vort Land Island i egne Personer at möde: saa er dog nu hermed Vores allernaadigste Villie og Befaling, at efterdi samme Sager efter Landets Privilegier ikke forhen til Althinget ere bleven afhandlede, du da ved din Ankomst did, efter fornefnte Privilegiers Anledning, som Landets Foged paa Amtmandens Vegne tilligemed 24 af de ældste og lovkyndigste Mænd der i Landet, efter lovlig foregaaende Indstefning, eder bemeldte tvende Sager, forskrefne Vores Stefninger uagtet, foretager, og derudi endeligen kjender og dömmer, saa vidt Lov og Ret er gemæs, og I for Os og Vores Höieste-Ret agter at ansvare; hvorfore du og bemeldte Laugmænd paa Vore Vegne strax haver at forstendige, at de imidlertid og indtil videre Voris allernaadigste Ordre i Landet forbliver, paa det Justitiens Administration ikke skal forsömmes. Dermed &c. Hafniæ den 18. Maji 1683.

1684. 26. Januar. **Kongelig Resolution ang. den islandske Handels Forpagtning.** Khavn 26. Jan. 1684. — Rentek. Deliberat. Prot. 6a, 111.

Vi ere allern. tilfreds med, at Os elskelige Vores Tilforordnede udi Kammer-Collegio Handelen paa Vort Land Island ved Auction til Adskillige efter höieste Bud paa 6 Aar haver bortforpagtet (for Afgift 7380 Rdl.), og haver de derefter Forpagtningsbrevene at lade opsette og Os til videre Underskrivelse underdanigst at forestille. Skrevet paa Vort Slot Kjöbenhafn den 26. Januarii, Anno 1684.

Bestalling for Ulrik Christian Gyldenlöve, som Stiftbefalingsmand i Island. Khavn 26. Januar 1684. — Norske Reg. 14, 401; M. Ket. III, 273.

1684. 26. Januar.

Vi Christian den Femte &c. G. A. V., at Vi allern. haver beskikket og forordnet, saa og hermed beskikker og forordner Os elskel. Ulrich Christian Gyldenlewe, Herre til det Grevskab Samsöe &c., til at være Stiftsbefalingsmand over Vort Land Island. Thi skal han være Os, som sin absolut og souverain Arve-Konning og Herre, efter derforuden hans allerunderd. Pligt og Skyldighed, lydig, huld og tro, og udi alle Maader vide og ramme: Voris Gavn og Bedste med störste Flid og Iver at fremme og befordre, og al Utroskab, Skade og Forderv derimod af yderste Magt og Formue hindre og afverge, saa og hvis han saaledis til Voris Præjudice fornemmer Os strax uden nogen Undseelse tilbörligen aabenbare og give tilkjende, saa at Voris kongl. absolutum dominium, Souverainitet og Arverettighed over disse Vore Arveriger og underliggende Lande for Os, og efter Voris dödelig Afgang Voris retmessige Arvesuccessorer udi Regjeringen uforanderligen kan perpetueris og erholdes udi bestandig Velstand, i Særdelished skal han sig udi samme Bestilling med störste Flid og Vindskibelighed lade finde, og udi alle Maader rette sig efter den Instruction[1], som Vi hannem allernaadigst meddelendes vorder, saa og i det övrige troligen forrette hvis hannem ellers Tid efter anden allern. anbefalis, og sig derudi saavel som udi alle andre Maader saaledis skikke og forholde, som det en ærekjer og tro Stiftsbefalingsmand eigner og vel anstaar, og han agter at ansvare og bekjendt være, efter den Eed han Os derpaa allerunderdanigst herefter haver at gjöre. For hvilken

[1]) En Instruction for Gyldenlöve som Stiftbefalingsmand i Island findes ikke blandt de iövrigt talrige Instructioner for Embedsmænd af alle Klasser, som ere udgivne i dette Tidsrum.

1684. hans Tjeniste han skal njude den aarlig Lön og Besol-
26. Januar. ding, som hannem udi Kammer-Reglementet allernaadigst tillagt er eller vorder, som skal begynde fra Nytaarsdag sidstforleden, og saaledis continuere, indtil Vi anderledis derom tilsigendis vorder. Hvorefter de Vedkommende sig allerunderdanigst haver at rette, ei gjörendis hannem herudi Hinder eller Forfang i nogen Maade, under Vor Hyldest og Naade. Givet &c. Hafn. den 26. Januarii 1684.

29. Januar. **Octroy** paa den **islandske Handel** paa sex Aar. Khavn 29. Jan. 1684 [1]. — Rentek. Exped. Prot. 17, 224.

Vi Christian den Femte &c. G. A. V., at saasom Os elskelig, Bosiddende i Voris Residentsstad Kjöbenhafn N. N. af Voris Deputerede paa Voris Rentekammer paa Vore Vegne ved den islandske Handels Opbud som höistbjudende sig haver tilforpagtet Handelen og Trafiqven paa (N. N.) Hafner udi Voris Land Island, udi den allerunderdanigste Forhaabning, at han og hans Arvinger derpaa visse Friheder maatte nyde, da haver Vi hannem og hans Arvinger efterskrefne Frihed paa efterfölgende Conditioner allernaadigst villet forunde:

1) At forskrefne N. N. ingen udi samme Handel med sig at interessere maa indtage, uden de som ere Voris edsorne Undersaatter, og i Voris Riger og Lande bosiddende. — 2) Skal han og med hans Interessenter alene være tilladt at handle, kjöbe og selge paa forskrefne Landets Hafner, med hvis andre smaa Hafner og Bayer der under er beliggende, hvilken Handel han med dem, sig derpaa (boe), saa nöttig maa gjöre, som de bedst vide og kunne, og skal Ingen, det være sig Indlendiske eller Fremmede, udi fornefnte District og paa de Hafner vere tilladt at handle, enten paa Landet eller i Söen, ei heller nogen Fiskerie der under Landet bruge nærmere end 4 Mile runden omkring ud fra Landet, under Straf af Skib

[1]) jevnf. Plakat 13. Mai 1682; see Octroy 2. April 1689.

og Godsets Forbrydelse, hvor det antreffis, langt mindre 1684.
for[ne] N. N. at lade beseigle videre Hafner end de som 29. Januar.
her tilforn er meldte, under eet Tusinde Rigsdaler Straf til Os, og fem Hundrede Rigsdaler til Qvæsthuset. — Han maa og, med hans Interessenter, ingen anden Skibe fragte til for[ne] Hafner, end de i Danmark og Norge, Flensborg og Syndenborg hjemme hörer og der alene Vores edsorne Undersaatter tilkommer, paa hvilke Skibe Skipperne skulle være Voris edsorne Undersaatter, og i samme Voris Riger og Lande bosiddendis, og der holde Dug og Disk. — 3) De Vare, hvormed for[ne] Hafner skal forsörgis og sammesteds forhandlsi, skal indkjöbis i Voris Riger og Lande, saafremt de der ere at bekomme, og ingen andensteds end i Kjöbenhafn til samme Hafner indskibes, dog skal han saadanne Vare, som han og hans Interessenter behöve, og ikke her i Landet kan gjöris, saa lenge være tilladt fra andre Steder at forskrive, indtil der Nogen sig her nedsætter, saadanne Vare her i Landene at fabriquere, da det dennem skal vorde communiceret; hvorefter de dennem siden ingen andensteds end her skulle indkjöbe; og saasom de deris behövende Salt til Fiskeriet der i Landet, samt anden Brug skal være forpligtede i Voris Riger sig at tilforhandle, da maa dennem saadant Salt told- og consumtionsfri, imod Voris Rentemesters Attest selges, som de Selgende igjen i Voris Told, naar de bemeldte Voris Rentemesters Attest derfore fremvise, skal vorde godtgjort; vilde og bemeldte N. N. Saltet selv fra förste Haand lade hente, skal det hannem stande frit fore, al den Stund det med Voris Undersaatters Skibe indföris. — 4) Forbem[te] N. N. med sine Interessenter skal forsörge bemeldte Hafner med gode, dögtige og vel forvarede Kjöbmandsvare, og det saa rigeligen, i Synderlighed med de Vare, som til Lifsens Ophold gjöris fornöden, at Ingen der i Landet paa bemeldte Hafner der over kan have billig Aarsag sig at besverge. — 5) Maatte og nogen Krig (det Gud naadelig forvende) paa disse Riger og Lande indfalde, at bemeldte N. N. med hans

1684. Interessenter ikke skulde her fra Rigerne kunne forsörge
29. Januar. samme Hafner med nödtörftige Vare, da skulle de fra andre Riger eller Republiquer, hvor de bedst kunde, saa möget ved deris Correspondence derhen forskaffe, at Indbyggerne overalt ved bemeldte Hafner kan vorde forsvarligen forsynede. — 6) Bemeldte N. N. og hans Interessenter skal selge og kjöbe paa bemeldte Hafner efter Landsens nu satte Taxt, og det ved Voris Ret forordnede Alenmaal og Vegt; dog skal det hunderste Kjöb, som for 20 Aar siden var brugeligt, ved Selgen eller Kjöben efter denne Dag ikke maa brugis, og skal hans og hans Interessenters Betjente sig venligen og med god Omgjengelse imod Landsens Indbyggere, Geistlig eller Verdslig, forholde, saa at Ingen med Billighed kan have sig over dennem at klage, hvorimod Islænderne skulle forpligt være, at levere dennem gode, dögtige Kjöbmandsvare, nemlig reen, ukassen, umalt og ufrossen Fisk, og som Blodbenene ere vel afskaaren tre Led nedenfor Navlen, reen og klar Tran, gode Mands-Hoser og Vanter, Hoserne en Sjellands Alen lang og deris Vide derefter, Vadmel to islandisk Alen bred, og andre gode dygtig Vare. — 7) Ingen maa handle paa Island eller fiske paa fire Mile nær Landet, uden Interessenters eller deris Fuldmegtiger, enhver udi sin District; betredis nogen anden i Hafnerne eller nærmere Landet end fire Mile at drive nogen Handel eller Doggerie, da skal deris Vare med Skibene være confisqverede og til den, som det erobrer, vere hjemfalden, men Personerne, som derpaa farer, straffis efter Sagens Beskaffenhed paa Kroppen. Bemeldte Privilegerede maa og Magt have, saadanne forbudne Handlere og Fiskere, det vere af hvad Nation det vil, at lade antaste tilligemed de Vare, som de hos hannem finder, i Landet og udi bemeldte District udenfor Landet, og sig dennem saavidt mueligt er bemegtige og til Bessested opföre, at de der af Fogden, Laugmanden eller Sysselmanden uden Ophold kan dömmis, og hvilken af Parterne med samme Dom ei er tilfreds, da bevilges hannem at ind-

stefne samme Dom for Admiralitetet, og det antastede 1684.
Skib, Gods og Folk herhid at före, hvor Sagen uden rin- 29. Januar.
geste Ophold af Voris Admiralitet skal paakjendis; og skal Sysselmanden, i hvis Syssel saadanne forbudne Handlere antreffis, under deris Bestilning og Boslod Fortabelse forpligt vere, med al Magt bemeldte N. N. Fuldmegtiger at være behjelpelig samme Personer eller Skib at optage, og til Bessested at henföre. — 8) Islænderne skal ei med nogen Anden, hvem det og vere kan, enten paa Landet eller udenfor Landet i Söen, Hafner eller Fjorder eller nogen anden Steds vere tilladt at handle, kjöbe eller selge, uden alene med bemeldte N. N. og hans Interessenter, og deris Fuldmegtiger udi for^ne District, eller nogen Fisk af deris Baade at selge, naar de med dennem ere ude at fiske, under deris Bestilnings og Medels Fortabelse, og derforuden straffis efter Sagens Beskaffenhed paa Bremerholm i Jern, med mindre de Skibe, som til for^ne Hafner ere destinerede, det Gud forbjude, forulykkedis eller og Kjöbmenderne derpaa ei medförde saa gode Vare, at Indbyggerne i forbem^te District dermed kunde vere fornöiet, da maa Islænderne söge de andre næst hos liggende Hafners Beseiglere og af dennem kjöbe deris Nödtörft til det andet Aar; og dersom Sysselmændene ei aabenbarer saadant, eller ei med al Magt andre forhindre, men derimod self handler paa de andre Hafner udenfor deris District, eller med Lurendreiere, da skal han straffis, foruden hans Bestilnings Fortabelse, paa hans Boeslod, hvoraf den halve Deel til Angiveren skal vere forfalden, og den anden halve Deel til den, som i samme District er bevilget at handle. — 9) I lige Maader maa Ingen, uden Voris egne Undersaatter, bruge nogen Doggeri omkring Island inden 4 Mile nær omkring Landet, hvilke Interessenterne derpaa ikke maa nægte nogen Frihedsbrev, mens uden nogen Kjendelse eller Afgift med al Iver befordre og i Nöd assistere dennem, saa lenge de ingen Handel i Landet eller deromkring imod deris Privilegier foretager. Dog skal bemeldte Doggere af Landet eller Fiskebaadene, som ere

1684. ude at fiske, ikke maa tilhandle sig nogen Fisk eller
29. Januar. andet, det vere sig hvad det vil, uden de ville agtis og straffis som andre uprivilegerede Handlere. — 10) Hvad Mineralier og andre Rariteter af Fisk, Fugle eller Dyr, som der i Landet findes, skal de, hvor det dennem forekommer, holde Os til Bedste, og for billig Fragt med deris egene og Med-Interessenters Skibe lade hidföre til Voris kongelige Residentsstad Kjöbenhafn. — 11) For^{ne} N. N. maa ei heller gjöre de andre Participanter nogen Indpas paa de dennem allern. bevilgede Hafner, ei heller dennem i deris District nogen tilföie, under hvad Nafn det nefnis kan, enten med Islænderne der at handle, eller Fiskerie udenfor Landet sammesteds at bruge, eller, med nogen smaa Hafner eller Bayer nær ved de andres Hafne at indlöbe, til sig drage Handelen fra de til Andre forpagtede Hafner, eller paa nogen af de andre Participanters Hafne forsetligviis indlöbe, uden de af Storm og Uveir eller anden ulykkelig Hændelse dertil tvinges, da de dog ikke maa bryde Lasten eller handle med Nogen, men det snariste mueligt at de kan blive hjulpen igjen udlöbe, under eet Tusinde Rigsdalers Straf til dem, som samme Hafner er bevilget at beseigle, og fem Hundrede Rigsdalers til Qvæsthuset. — 12) Dersom for^{ne} N. N. vil herefter overlade nogen af de hannem bevilgede Hafner til Andre, da maa det hannem staa frit fore, men til ingen anden end Voris edsorne Undersaatter, som ere bosiddendis; dog skal den, som det forpagtet haver, om nogen Forseelse begaaes, Os dertil svare og derfore stande til Rette. — 13) Vi ville og allern. handhæve og forsvare bem^{te} N. N. udi hans Handel, saa at hannem og hans Interessenter hverken af andre Voris Undersaatter eller Fremmede nogen Indpas herimod skee skal. — 14) Naar for^{ne} N. N. eller nogen af hans Betjente Nogen paa bem^{te} Land kan have at tiltale, enten for Gjeldsag eller andet, da skal saadant skee for Voris Foged, Laugmændene eller Sysselmand, efter Lands Lov og Ret, og ikke anderledis, og det uden lang og ubillig Ophold,

hvormed Voris Foged, Laugmænd og Sysselmænd skal have Indseeude, som de agter at svare, om nogen Klagemaal derfore paakommer. — 15) Paa det og bemeldte N. N. hans Kjöbmend og Betjente paa forne. Land ei over deris rette Tid skal opholdis og blive beliggende, sig til stor Skade og Forsömmelse, da skal Indbyggerne og Almuen paa Landet pligtig vere, til Kjöbmanden, hvis de skyldig bliver, udi betimelige Tid at betale, som er for synden inden Petri Pauli, for vesten inden St. Canuti, og for nordeu og östen inden St. Laurentii, eller i det allerseniste otte Dage efter forne Terminer. — 16)[1] Bemeldte N. N. og bans Interessenter maa ei nogen Efterliggere om Vinteren lade efterligge paa forne Hafner, ei heller nogen Vare lade levere til nogen Islændere, dennem om Vinteren at bandle, under et Tusinde Rigsdaler Straf for hver Efterliggere eller Islænder han nogen Vare betroer for sig at selge. — 17) De som paa Voris Vegne at befale haver, vere sig Foget eller Andre, som Vi allernaadigst eragter fornöden til samme Lande at hensende, skulle bemeldte N. N. vere forpligtede at före frem og tilbage uden nogen Vederlag, disligeste af Landets Indbyggere, som ville her til Riget hidreise, dog skal Voris Betjente og andre self forskaffe sig deris Underholding, og skal Did-skikkede ingen Vare til eller fra Landet före, uden til deris eget Husesholding Fornödenhed, langt mindre nogen Handel der i Landet drive, under samme Varis Forbrydelse og den Straf paa deris Personer, som andre uprivilegerede Handlere. — 18) Alle de Vare, som til den islandiske Handels Fortsettelse hen- eller tilbageföris, desligeste hvis Vare N. N. og hans Interessenter andensteds fra nödis til at hidföre, som til samme Handel paa bemeldte Land behövis og her i Landet ikke kan bekommes, det skal vere imod den udlovede Forpagtningssum af Landet aldelis fri for al Told og Consumtion, og derforuden for hvis Besver, som herefter saadanne Vare paaleggis kan, dog at hermed

1684.
29. Januar.

[1]) Ophævet ved Bev. 30. April 1701.

1684. ingen Undersleb begaaes, under et Tusinde Rdlrs Straf til
29. Januar. Voris Fiscum og 500 Rdl. til Qvæsthuset. — 19) Hvad N. N. med hans Interessenter self videre til deris Negotie at befordre tjenlig befinder Os allerunderd. at foreslaae, ville Vi efter des Billighed til Landets Velstand og Negotiens Befordring allernaadigst confirmere. — 20) For det sidste haver Vi allern. forundt og bevilget for^ne N. N. med forskrefne Conditioner og Vilkaar denne Handel at bruge udi sex Aar, fra dette Vort Brefs Dato at regne, aarligen imod N. N. Rigsdaler, at betale til hver Aars 11. December skadeslös i alle Maader, saa og hans Hustru og Arvinger (saafremt han för forbemeldte Tids Forlöb ved Döden afgaaer), og ingen anden uden deris Bevilling og Samtykke den at tilstede, saafremt de for den aarlig Afgift og Beseigling kan stille Os nöiagtig Forsikkring. Thi forbyder Vi alle Voris Rigers Indbyggere, saa og fremmede og udlendiske, for^ne N. N., som Vi saaledis haver privilegeret, herimod i deris Handel og Trafik dennem nogen Forfang, Indpas eller Forhindring at gjöre, under Vor Hyldest og Naade. Givet paa Voris kongelige Residents udi Kjöbenhafn den 29. Januarii 1684.

Designation paa de 12 afdelte Hafner:

Hans Nansen:	Vestmannö	150 Rd.	
	Öreback	420 «	
	Havnefjord, Hopsaas	480 «	1050 Rd.
Thomas Jensen Dobbelsten:	Bosand, Grennevig		740 «
Jens Tommesen, Ole Jensen	Kieblevig, Skagestrand, Reikefjord		840 «
Mads Christensen:	Holmen, Husvig		860 «
Fru Adlers:	Stappen, Budenstad	750 Rd.	
	Lateris	750 Rd.	3490 Rd.

1684. 29. Januar.

		Transp. 750 Rd.	3490 Rd.
	Commervog, Gronnefjord, Rödefjord	. 640 «	
	Stickelsholm, Öefjord	. 640 «	2030 «
Hinrich Höier:	Revet, Berefjord		550 «
Johan Klein:	Patrisfjord, Bildahl		510 «
Maren sal. Erich Munks:	Isefjord, Dyrefjord, Vopnefjord		800 «
		Summa	7380 Rd.

Reskript til Hans Nansen, Thomas Jensen og Johan Klein, om i Forening med de islandske Deputerede at sætte en Taxt. Khavn 16. Febr. 1684. — Rentek. Exp. Prot. 17, 252; M. Ket. III, 205. 16. Febr.

Christian den Femte &c. V. N. T. Hvad de af Island hid forskrefne Landets Fuldmegtige paa Indbyggernis Vegne allerunderdanigst haver for Os andragit, kan I af deris allerunderdanigste Suppliqve med videre fornemme, og som Vi, saavel til Indbyggernis Forsorg som til Handelens Befordring i bem^te Vort Land Island, allernaadigst havde anbefalit visse Deputerede til at eftersee den gamle Taxt, som den Kjöbende og Selgende haver verit forpligtet til der i Landet udi Handelen at fölge, og den samme efter Tidernis Tilstand saaledis at forandre, at Indbyggerne og de Trafiqverende paa begge Sider kunde vere holden, og Vi nu naadigst haver for got befunden, förend de noget videre derved forrette, at forsöge, om I ikke paa de Trafiqverendis Vegne tillige med de udskikkede Islendere om en vis Taxt selv eder kunde forene, da ville Vi, at I forderligst med dennem træder tilsammen, og en vis Taxt opsetter paa hvis Vare

1684. som der i Landet forhandlis, saasom I paa begge Sider
16. Febr. kunde derom forenis, og for alting derhen see, at Taxten bliver indrettet paa den Maade, at Indbyggerne og den fattige Almue paa Landet derved kan subsistere, hvilket I da til Voris videre allernaadigste Godtbefindende Os allerunderdanigst haver at forestille. Dermed &c. Skrevit paa Voris kongelig Residentz udi Kjöbenhafn den 16. Februarii Anno 1684.

8. Marts. **Forordning om trende almindelige Bededage.** Khavn 8. Marts 1684. — Publiceret paa Althinget 1684 (Althingsb. Nr. 1), samt, tilligemed det vedfölgende Reskript til Biskoppen, i Synodalforsamlingen for Skalholt Stift 1684. Siell. Tegn. XLIV, 406 b; Qvart-Forr. II, 74; Schou I, 392. — Denne Forordn. bestemmer Fredagene den 15., 22. og 29. August 1684 til Bededage paa Island og Færöerne. Den er oversendt med Reskripter til Biskopperne i Island af s. D. (Siell. Tegn. XLIV, 404 b).

4. Mai. **Reskript til Landfoged Heidemann ang. Forebyggelse af Prang og Aager, Betlerie, m. v.** Khavn 4. Mai 1684[1]. — Publiceret paa Althinget 1684 og indfört i Althingsbogen (Nr. 4). Rentek. Arch. «Documenter ang. Islands Handel og Taxt» Nr. 54; M. Ket. III, 207.

Christian den Femte &c. V. N. T. Saasom Vi ugjerne maa fornemme, hvorledis endeel af Voris Indbyggere udi Island skulle af Kjöbmendene, som ere bevilgede at trafiqvere med dennem i Landet, tilforhandle sig flere Vare end de self nödig haver, for at udprange dennem omsider for en umaadelig Priis til de Fattige, paa de Tider naar de ved Fiskerierne kunde fortjene sig noget, hvorved den Fattige ikke aleniste udsues, mens endog nödis til deris Fortjeniste paa unöttige Vahre, som Tobak og andet, som de dog vel kunde undvere, at anvende, og derover, saasnart Fiskerierne skal vere overstanden, for-

[1]) see Bessastaðapóstar, 2. April 1685.

aarsagis, andre til Besver, at gaa om og betle, og ihvorvel Vi naadigst haver verit udi de Tanker, at Indbyggerne i Landet ligesaavel imellem sig self som imellem sig og Kjöbmendene, kunde have veret benöyet med een Taxt, saa har Vi dog derhos overveiet, at de som före Varene til dennem som boe inde i Landet og ikke self kunne komme ud til Kjöbmendene, saa og de, som boe ved Strandsiderne og behöve endeel af dennem som boe oppe i Landet, til Klæder og anden deris Nödtörft, maa gjöre derpaa sær Bekostning, foruden at de dermed haver större Besver og Umage end ellers: da er Voris naadigste Villie og Befaling, at du paa Althinget i Landet tilholder Almuen at udvelge nogen, som kunde sette en vis Taxt paa saadanne Vare, som dennem self imellem forhandlis, og den til Voris naadigste Confirmation udsender, at derved den utilbörlige Aager maa forekommis. — Iligemaade ville Vi, at du, tillige med Voris Superintendenter, samt Laugmænd og Sysselmænd i Landet overlegger, paa hvad Maade den store Betlerie, som af friske og före Folk i Landet foregaaer, menige Indbyggere til stor Skade og Besver, kunde afskaffis og saadanne Folk settis til Arbeid, saa at de ikke skulle drive Tiden bort med Örkelöshed. Hvilken eders allerunderdanigste Betenkning du til Voris videre allern. Resolution haver at hidsende. Dermed &c. Skrevet paa Voris kongelig Residentz udi Kjöbenhafn den 4. Maji 1684. 1684. 4. Mai.

Forordning om den **islandske Taxt og Handel.** Khavn d. 6. Mai 1684. — Publiceret paa Althinget 1684 (Althingsb. Nr. 2). Rentek. Exp. Prot. 17, 258—274; Rentek. Copieb. 1999, fol. 10 ff.; Original-Aftryk hos Bockenhoffer; M. Ket. III, 209; Qvart-Forr. II, 103; Rubrum hos Schou I, 421. 6. Mai.

Vi Christian den Femte &c. G. V. at som de Udskikkede af Voris kjere og troe Undersaatter udi Vort Land Island, saa vel som Kjöbmendene, som med dennem ere bevilgede at handle, sig indbyrdes om en vis Taxt paa de Vare, som af begge Parterne i Landet forhandles,

1684. haver forenet, og den til Voris naadigste Villie allerunder-
6. Mai. danigst indstiller: da, paa det ingen Tvistighed derom mellem dennem skal foraarsages, haver Vi naadigst anordnet denne efterfölgende Taxt:

	Hvis som betales med Fisk og Tran alene, skal gjelde over alt Landet som fölger.		Hvis som betales med Qvæg, Smör, Vadmel og Hoser, skal gjelde som fölger.	
	Ct.	Fisk.	Ct.	Fisk.
1 Tönde god Rugmeel skal veie med Træet 12 Lisp.	«	85	«	95
½ Tönde dito eller Stampe . .	«	42½	«	47½
Og dersom der fattis paa en Tönde over 4 ℔, da skal Islænderne derfor betalis for hver Pund ½ Fisk.				
1 Tönde Mjöd med Træet . . .	2	40	2	70
½ Tönde Mjöd med Træet . . .	1	20	1	35
1 Pot Mjöd	«	3	«	3½
1 Tönde 4 Dalers Öl med Træ	1	35	1	55
½ do. do. med Træet	«	77½	«	87½
1 Pot 4 Dalers Öl	«	1½	«	1½
1 Tde 3 Dalers Öl med Træet	1	5	1	25
½ do. do. med Træet	«	62½	«	72½
1 Pot 3 Dalers Öl	«	1	«	1
1 Tde 6 Mks Öl med Træet . .	«	75	«	80
1 Pot Skillings-Öl	«	½	«	½
1 Pot Korn-Brendevin	«	5	«	6
1 Pot Frans-Vin	«	4	«	5
1 Pot frans Brendevin	«	12	«	14
1 Pot Prysing	«	8	«	9
1 Pot Vineddike	«	4	«	4½
1 Pot Öleddike	«	1½	«	1½
1 Tde Byggryn, Havregryn eller Boghvedegryn med Træet . .	1	40	1	60
½ Tde dito med Træet	«	80	«	90

1684.
6. Mai.

		Hvis som betales med Fisk og Tran etc.		Hvis som betales med Qvæg, Smör etc.	
		C^t.	Fisk.	C^t.	Fisk.
1	Kutting Byggryn, Havregryn eller Boghvedegryn uden Træ	«	6½	«	7
1	Tde Skonrogenbröd med Træ	«	85	«	95
1	do. Skibsbröd med Træ . . .	«	65	«	70
1	Tde Malt med Træ	«	70	«	80
1	Pund Hommel	«	5	«	5½
1	Tde Erter med Træ	1	40	1	60
½	Tde dito med dito	«	80	«	90
1	Kutting dito uden Træ	«	6½	«	7
1	Tde spansk Salt med Træ . .	«	100	«	110
½	do. do. med Træ . .	»	50	«	55
1	Kutting do. uden Træ . .	«	4½	«	5
1	Tde fransk Salt med Træ . .	«	60	«	70
½	do. do. med Træ . .	«	30	«	35
1	Kutting do. uden Træ . .	«	3	«	3½
1	Kutting smaa Salt uden Træ	«	7	«	7½
1	Tde middeltynd Tjære med Træ	1	30	1	40
1	Kutting do. uden Træ	«	7½	«	8
1	Tde tyk Tjære	1	«	1	10
1	Kutting dito	«	6½	«	7
1	Förring got Stangjern	«	12	«	14
1	Ambolt med 3 Hamre og 3 Tænger	1	60	1	70
1	Gang Hestejern med 20 Söm af got Jern	«	6	«	6
1	Hundr. Nodsöm med Noder	«	24	«	26
1	Handöxe	«	16	«	18
1	do. mindre	«	12	«	13
1	Hundr. 5 Tom Söm	«	40	«	45
1	Hundr. 4 Tom Söm	«	24	«	26
1	Hundr. 3 Tom Söm	«	16	«	17
1	Hundr. 2 Tom do.	«	12	«	13
1	Hundr. Lappesöm	«	8.	«	9
1	℔ Kobberkjedel	«	14	«	16

1684.
6. Mai.

		Hvis som betales med Fisk og Tran etc.		Hvis som betales med Qvæg, Smör etc.	
		C^t.	Fisk.	C^t.	Fisk.
1	℔ Messingkjedler	«	16	«	18
1	℔ Messingbækkener	«	18	«	19
1	℔ Manggods-Tin, adskilligt Arbeide	«	11	«	13
1	℔ Jerngryder	«	2½	«	3
1	Al. Pachlachen	«	50	»	60
1	Al. Pychlachen	«	30	«	35
1	Al. bred Soltwedelsk Klæde	«	25	«	28
1	Al. smallere dito.	«	20	«	24
	bedre Klæde for sit Værd, hvem det begjer.				
1	Al. Sleds-Lærred	«	10	«	12
1	Al. Westfals do.	«	8	«	9
1	Al. Ultzer do.	«	6	«	7
1	Al. Vesterfar	«	4	«	4½
1	Al. Pechling	«	2	«	3
	bedre Lerred for sit Værd, hvem det begjer.				
1	Hörgarns Skjorte	«	30	«	35
1	Blaargarns Skjorte	«	24	«	26
½	℔ farvet Uldengarn	»	16	«	18
1	Hat med Flöiel under og Hattebaand til	1	40	1	60
1	Hat med Trip under og Hattebaand til	«	100	«	110
1	3 Rad-Snore-Hat med Hattebaand til	«	60	»	65
1	Filthat med Hattebaand . . .	«	40	«	44
1	Dvelligshat med Hattebaand	«	16	«	18
1	Drengehat med Baand	«	25	«	28
	Bedre Hatte efter sit Værd, hvem det begjer.				
1	Kabus af ny Klæde med Snorer	»	40	«	45
1	ringere dito uden Snorer	«	30	«	35

1684. 6. Mai.

	Hvis som betales med Fisk og Tran etc.		Hvis som betales med Qvæg, Smör etc.	
	Cᵗ.	Fisk.	Cᵗ.	Fisk.
1 Hue med Snorer	«	10	«	11
1 ringere dito uden Snorer	«	8	«	9
Bedre Kabudser og Huer efter sit Værd.				
1 Bog fin Skrivpapir	«	8	»	8
1 Bog ringere dito	«	6	«	6
1 Bog gemeen Papir	«	4	«	4
1 Buchskinds Pung	«	8	«	9
1 Sex Söm Pung	«	6	«	7
1 Barn-Pung	«	3	«	3
1 Par Mandskoe af Smurt-leder	«	45	«	50
1 Par Qvindesko af Smurt-leder	«	40	«	45
1 Par Stöfle uden Kraver	1	»	1	15
Bedre Stöfle og Skoe efter sit Værd.				
1 60 Favn Linie	«	22	«	24
1 40 Favn Linie	«	16	«	17
1 Lodlinie, 40 Favn	«	12	«	13
1 Hundr. Angeltömmer	«	10	«	12
1 Hundr. fortinnede Angler	«	12	«	14
1 ℔ Notgarn	«	7	«	8
Havkals Liner, tjeret og utjeret, som de ere tykke til, efter sit Værd.				
1 ℔ hvidt Seyelgarn	«	10	«	11
1 ℔ god Hamp	«	4	«	$4^1/_2$
1 Al. sort Lampers eller Flor	«	10	«	11
1 Al. smallere dito	«	8	«	9
Bedre dito efter sit Værd.				
1 stor Splindt-Laas, Nr. 3	«	8	«	9
1 middel dito Nr. 2	«	7	«	8
1 liden dito Nr. 1	«	6	«	7
1 mindre dito Nr. 0	»	5	«	6
1 stor Rundlaas, Nr. 5	«	5	«	6

1684.
6. Mai.

	Hvis som betales med Fisk og Tran etc.		Hvis som betales med Qvæg, Smör etc.	
	Ct.	Fisk.	Ct.	Fisk.
1 middel Rundlaas, Nr. 4	«	4	«	5
1 mindre do. Nr. 3	«	$3^1/_2$	«	4
1 stor Skildtlaas Nr. 8	«	7	«	8
1 middel do. Nr. 12	«	5	«	6
1 liden do. Nr. 16	«	3	«	4
1 hvid beenskafted Kniv	«	6	«	$6^1/_2$
1 hjortetakked dito	«	4	«	$4^1/_2$
1 træskafted dito	«	4	«	$4^1/_2$
1 brunskafted dito	«	3	«	$3^1/_2$
1 liden dito	«	2	«	$2^1/_2$
1 Sax	«	3	«	$3^1/_2$
1 Fil	«	3	«	3
Större File efter sit Værd.				
1 Par Messing Lysestager efter sit Værd.				
1 Ring Hegter	«	2	«	2
1 Kam	«	2	«	2
1 dito liden	«	1	«	1
1 Blad godt Wogenskud fra 12 til 9 Toll bred, Alen	«	3	«	«
1 Blad do. fra 9 Toll til 7 Toll bred, Alen	«	$2^1/_2$	«	«
dog ei at regnis til nogen Betaling det, som et Bord er over hele Alen til en half Alen.				
1 stor Kjöltræ, 14 Alen	«	80	«	85
1 mindre do. 12 —	«	70	«	75
1 do. do. 10 —	«	60	«	65
1 do. do. 9 —	«	50	«	55
1 do. do. 8 —	«	40	«	45
1 do. do. 7 —	«	35	«	40
1 do. do. 6 —	«	30	«	35
1 stor Stavnetræ	«	18	«	20
1 middel dito	«	13	«	14

1684. 6. Mai.

	Hvis som betales med Fisk og Tran etc.		Hvis som betales med Qvæg, Smör etc.	
	C'.	Fisk.	C'.	Fisk.
1 liden Stavnetræ	«	10	«	11
1 Ege-Haufstok	«	20	«	24
1 mindre do.	«	18	«	20
1 liden do.	«	14	«	16
Krumholte som de ere store til.				
Norsk Tömmer:				
1 Stk. Tömmer som kaldis 18 Alen	«	40	«	45
1 do. do. — 16 do.	«	30	«	35
1 do. do. — 12 do.	«	15	«	18
1 do. do. — 10 do.	«	8	«	10
1 do. do. — 7 do.	«	5	«	6
1 stor Legte	«	4	«	4½
1 middel do.	«	3	«	3
1 liden do.	«	2	«	2
1 norsk firskaaren Fyr-Dele	«	8	«	9
1 norsk Grane-Dele	«	6	«	7
Bedre Tömmer og Deler efter sit Værd.				
3 Splitter	«	1	«	1
8 bukket Baand	«	3	«	3
½ ℔ hvid Sæbe	«	5	«	5½
½ ℔ grön Sæbe	«	3	«	3½
½ ℔ guul Vox	«	8	«	9
½ ℔ Brynesten	«	1	«	1
1 Kiste med Laas og Hængsler, 9½ Qvarteer lang paa Laaget	«	80	«	90
1 Skrin med Laas og Hængsler, 6 Qvarteer paa Laaget	«	40	«	45
1 Tde Steenkul med Træ	«	40	«	45
½ do. do. med Træ	«	20	«	22½
1 Kutting do.	«	2	«	2
1 ny Trantönde med 16 Baand	«	30	«	32
1 ny Öltönde med 10 Baand	«	25	«	27
½ Tde do. do.	«	16	«	17

1684.
6. Mai.

	Hvis som betales med Fisk og Tran etc.	Hvis som betales med Qvæg, Smör etc.
	C'. Fisk.	C'. Fisk.
1/4 Öltönde med 10 Baand . . .	» 12	« 13
1/8 Tde do.	» 12	« 13
1 Kutting do.	» 5	« 5
1 ℔ got Stök-Tobak	« 12	« 13
1 ℔ got Press-Tobak	« 10	« 11

1 Rigsdaler in specie overalt i Landet . . . . . 48 Fisk.
I lige Maader 1 Krone . . . . 30 «

De islandske Vare skal selgis og annammis til efterskrefne Pris: C'. Fisk.

		C'.	Fisk.
1	Vet god velvirket Törfisk over alt Landet skal gjelde	«	40
1	Tde klar Tran (uden Fod) over alt Landet, skal holde 136 Potter	1	60
1/2	Tde dito	«	90
1/4	Tde dito	«	45
1	Kutting dito paa 5 Potter	«	6 1/2
40	gilde gode Blödfisk for en Vet eller	«	40
20	gilde Langer	«	40
1	gilde Rokke	«	2
1	Förring Smör	«	15
1	Al. godt Vadmeel, 2 Alen bredt, af een Farve	«	5
1	Par gode Enkeltbaands Hoser af een Farve, 1 dansk Alen lang og Vidden der efter, og dersom de ei saaledis befindis, da Kjöbmanden ei at være skyldig til dennem at annamme	«	4
3	Par fuldkommen store, gode Enkelbaands Vanter	«	4

Bedre Hoser og Vanter efter sit Værd.
Öxen som de kan forenis om, efter deris Godhed og Storlighed.

Gode fede vel voxne Beder	4 Aar gammel	«	40
	3 — —	«	35
	2 — —	«	30

	C^t.	Fisk.	1684.
Gode fede vel voxne Beder, 1 Aar gammel	«	20	6. Mai.
1 got graa Refskind	«	16	
1 — hvidt dito.	«	10	
1 — Lamskind af een Farve	«	1	
1 — dito bundtet	«	½	
1 Pund gammel Kaaber	«	5	

Efter forskrefne Taxt skulle Indbyggerne og Kjöbmændene i Landet og paa Vestmannö være forpligtede at forhandle deris Vare til hverandre, og maa ingen af Indbyggerne være tilladt at handle med andre, være sig indlendske eller udlendske, end de og deris Kjöbmænd, som Vi Handelen allernaadigst haver forundt eller her efter forundendis vorder, enten paa Landet eller uden for Landet i Söen, Haufner, Fjorde eller nogen andensteds, langt mindre nogen Fisk af deris Baade at selge, naar de ere ude at fiske, saafremt de ikke vil have forbrudt deris Bestilling og Formue, og derforuden straffis i Jern paa Bremmerholm.

Og paa det i bem^te Vort Land Island, som og paa Vestmannöe, maa være et vist Maal og Vægt, hvor efter de kunde vide at rette deris Handel, skal det være dennem tilladt at beholde den samme Alen som hidindtil haver været forordnet i Landet, mens Kande, Potte og anden smaa Maal, item Tönder, Half-Tönder, Fjerdinger, Ottinger og Kuttinger til vaade Vare, hvor af Tönden skal holde et stort Hundrede og sexten Potter, eller 136 Potter, og det smaa Maal efter Proportion, saavel som andet smaa Maal til törre Vare, samt Tranmaalere af en halv Tönde, som inden udi er afdelt til Fjerding og Otting, tilligemed store og smaa Bismere til at veie med, skal være rettede og lignede efter Voris derom udgangne Forordning af Dato d. 5. April, og med det samme Stempel mærket som alt andet Maal og Vægt her i Voris Riger, at det dermed rigtig kommer overeens. Dog dersom Krig og Ufredstider maatte indfalde, som Gud naadeligen afverge, at Kjöbmendene ikke kunde her fra

1684. Voris Riger gjöre deris Udredning, og derover maatte
6. Mai. foraarsages deris vaade Vare i andre Tönder end Forordningen tillader at henföre, da skal det dennem være tilladt dertil at bruge det slags Tönder, som paa de Steder ere at bekomme hvor Udredningen skeer.

Al den törre Fisk, som Indbyggerne ville yde eller forhandle i Island til Kjöbmændene efter forskrefne Taxt, skal vere gode velvirkede, vel igjennemtörred, ukassen, umalted og ufrossen, og som Blodbenene ere afskaaren tre Led nedenfor Naflen, og Nakkerne naar de ere halvtörre; hvis den anderledis befindis, skal Kjöbmendene ikke vere forpligtede den at annamme.

Derimod skulle Kjöbmendene forsjune Indbyggerne i Landet med gode, dygtige og vel forvarede Kjöbmandsvare, og med de, som til Lifsophold gjöris fornöden, saa rigeligen, at enhver deraf kan bekomme til sin Fornödenhed, det han begjerer, saa ingen med Billighed kan have Aarsag sig derover at besverge; mens dersom de Vare, som Kjöbmendene til Landet henföre, enten maatte vere ankommen eller fordervede, at de for gode Kjöbmandsvare ikke kunde ansees, skal Indbyggerne ikke paabyrdis samme Vare efter forbemte Taxt at antage, mens til saadan Pris, som de sig selv indbyrdis derom kunde forene.

Endeligen skulle Kjöbmendene og deris Betjente venligen og med god Omgjengelse sig imod Landsens Indbyggere, Geistlige og Verdslige, forholde, saa ingen over dennem kan have billig Aarsag sig at beklage. Iligemaade skulle og Indbyggerne dennem höflig begegne, og ei tilföie Nogen Vold og Overlast, saa fremt de ikke til det yderste af Voris Foged derfore ville forfölgis og afstraffis.

Ydermere ville Vi hermed alvorligen have befalet Voris Foged, Laugmend og Sysselmend i bemte Vort Land Island, at de alvorligen tilholder Almuen i rette Tide, nemlig for synden inden Petri Pauli, for vesten inden St. Canuti, og for norden og östen inden St. Laurentii Dag, eller i det seniste 8 Dage efter forskrefne Terminer, at betale og yde til Kjöbmendene, hvis de dennem skyl-

dig ere, og om de det för kunde til veie bringe, dermed Kjöbmendene ei opholde, paa det de deris Reise i rette Tider kunde fuldende. 1684. 6. Mai.

Og som Anno 1631 den 4. Maji paa Byeskier Thingsted udi forbem^te Vort Land Island er udsted en Dom, hvorledis saadan Gjeld hos Indbyggerne i Landet, som sig uvillig med Betalningen indfinder, skulle sögis, og samme Dom af Voris Herr Farfader, salig og höiloflig Ihukommelse, Kong Christian den Fjerde, den 1. Juni 1640, er confirmerit, hvilken Dom ljuder Ord fra Ord som fölger:

«Anno 1631, den 4. dag Maji [o. s. v., see 1. Juni 1640 ovenf. S. 224] Aetum ut supra.»

Saa ville Vi ikke aleniste samme Dom i alle des Ord og Mening have fuldkommeligen confirmerit, mens endog Voris Foged, Laugmend og Sysselmend hermed alvorligen have anbefalet, at holde sig samme Dom for en fuldkommen Efterretning i de Gjeldssager, som Kjöbmendene kunde have imod Voris Indbyggere i Landet, og forbjude alle og enhver derudi nogen Hinder eller Forfang at gjöre, under Vor Hyldist og Naade. Givet paa Voris kongel. Residentz udi Kjöbenhafn den 6. Maji Anno 1684.

Reskript til Biskopperne i Island, ang. Kirkernes gamle Klokker, samt om Kirkeregnskaber og om Betlerie. Khavn 6. Mai 1684. — 6. Mai.

Bekjendtgjort i Synodalforsamlingen for Skalholt Stift 1684. Copie i Stiftamt-sArchivet i Island, A. 105; M. Ket. III, 208 (med Datum 26. Mai); Rubr. hos Fogtm. II, 260. Det förste *Membrum som Reskript for sig i Rentek. Exp. Prot.* 17, 293.

Christian den Femte &c. V. N. T. Saasom Vi naadigst kommer i Erfaring, hvorledis ved Dom- og andre Kirker, samt Klostere i Vort Land Island, skal findis adskillige gamle sönderbrudne sprungene Klokker, hvoraf Stykkerne her og der skal ligge adsprede og ikke vere tjenlig til nogen Brug förend de igjen blive omstöbte, da er Voris allernaadigste Villie og Befaling, at du gjör

1684. den Anstalt, saa Voris Fouget der i Landet saadanne
6. Mai. ved Anfordring kan bekomme. — 2) Og som Vi ugjerne maa fornemme, hvorledis endeel Kirker i Landet saare skal forfalde, formedelst de, som des Indkomst og Tillæg oppebærer og derfor Regnskab skyldig ere at aflegge, det derpaa ei i rette Tide skal anvende, ei heller derfore Regenskab ville indgive, at des Tilstand kan fornemmis, da haver du med Voris Fouget dennem alvorligen at tilholde, at de ikke aleniste lader samme Kirker forderligst reparere, mens endog aarligen deris Regnskaber for dig og Voris Fouget, efter Voris forige derom udgangne Befaling, aflegger[1], saa de af eder kan blive reviderede og Copie deraf aarligen under eders Hænder til Voris Rentekammer indsende, saa fremt de ikke ville derfore i Fremtiden lide Tiltale af Voris Fouget, og da svare til den Skade deraf kan foraarsagis. -- 3) Herforuden ville Vi og dig have allernaadigst anbefalet, at du tillige med Vores Fouget, Laugmænd og Sysselmænd overlægger, paa hvad Maade det store Betlerie, som gaaer i Svang udi Landet, Indbyggerne til stor Besvær, i Tide kunde afskaffis, og de som ere före og stærke holdes til Arbeid, saa de ikke skulle fordrive Tiden med Örkeslöshed, hvorom du, tillige med Forbemeldte, haver forderligst at indsende eders allerunderd. Betænkning[2] til videre Voris allern. Resolution. Dermed &c. Skrevet paa Voris kongelig Residentz udi Kjöbenhafn den 6. Maji Anno 1684.

1685. **Forordning om ulovlig Paalægs Afskaffelse i**
5. Febr. **Norge.** Khavn 5. Febr. 1685. — Denne Forordn. er ikke publiceret i Island, men dens § 4 er stadfæstet ved For. 3. Agril 1771 om Suppliquer og Memorialer, som er publiceret. — Norske Reg. 15, 11—27; Qvart-For. II, 187—201; Schou I, 435—451. — Uddrag. Om Suppliquer.

— — § 4. Og paa det Almuen ikke skal forhindres i at bringe deris Anliggende frem, da skal Sorenskriveren være

[1]) see Reskr. 6. Mai 1740; Reskr. 19. Mai 1747.

[2]) see Anordn. 2. April 1685.

forpligtet, enhvers Supplication for sig eller fleres udi een (om Sagen flere udi een Gjerning og paa een Tid forurettede angaaer) i sömmelig Stil og Maade strax at opsætte, og underskrive næst den Klagendes Haand eller Bomærke sit eget Navn, og maa han njude for hver Supplication otte Skilling, enten den een eller flere angaaer, og ei mere. Skulde og klages over Sorenskriveren selv, eller og han ikke er nær ved Haanden, eller partisk, da skal Amtmanden ordinere andre, som Almuens Klagemaal for dennem udi Pennen kunde forfatte, og han ellers self forhöre Bönderne, hvorudi deris Besværing bestaaer, og straffe Sorenskriveren, naar han skyldig befindes, paa lige Maade som om Fogderne meldt er. Naar ellers Almuen til Os allerunderdanigst supplicerer, da skal Amtmanden, efter at han grundig haver informeret sig om al Sagens rette Beskaffenhed, skrive sin udförlig Erklering paa deris Supplicationer, og dennem til Voris videre allernaadigste Resolution strax nedskikke, saafremt han ikke, om nogen bevislig Klage over hannem for hans Efterladenhed indkommer, tilbörligen vil vorde anseet; hvorfore Almuen og menige Bönder hermed alvorligen skal være forbudet, herefter nogle visse Deputerede med Supplicationer hid ned at sende, mens i den Sted være anbefalet dennem til Amtmanden at levere. Befindes nogen af Almuen her imod at gjöre, skal derfor Dom over den Skyldige efter Landsloven, og i slige Tilfælde allernaadigst udgangne Forordninger hændis, at han derefter uden al Naade straffis som vedbör, og derforuden de, som befindes at ophidse Almuen til unödig Trætte, eller derfor at oppebære noget af dem, straffis udi Jern paa Holmen deris Lifstid [1]. — —

1685.
5. Febr.

---

[1]) jevnf. Reskr. 15. Aug. 1718, Fr. 23. Jan. 1750, 3. Apr. 1771 og 28. Dec. 1792, N. L. 1—24—4, 5, 6. — Om Suppliquer fra Geistlige see Reskr. 13. Marts 1686.

1685. **Bevilling for Mag. Theodorus Thorlacius,**
14. Febr. **ang. Bogtrykkeriet. Khavn 14. Febr. 1685** [1]. — Publiceret paa Althinget 1685. Concept i Canc. Archiv. «aabne Breve vedk. Island &c. 1632—1750»; Norske Reg. 15, 29b; M. Ket. III, 219; F. Joh. Hist. Eccl. Isl. III, 469; Rubr. hos Fogtm. II, 284.

Vi Christian den Femte &c. G. A. V., at Vi efter Os elskelig Mag. Theodorus Thorlacius, Superintendent over Skalholt Stift paa Vort Land Island, hans herom allerunderdanigste gjorde Ansögning og Begjering, allernaadigst haver bevilget og tilladt, saa og hermed bevilger og tillader, at han og hans Medarvinger maa njude et Trykkerie med hvis der til hörer, som hans afgangne Fader, Herr Thorlacus Schulonius, forrige Superintendent over Holle Stift og hans Successor i deris Lifstid paa Holum brugt haver, og af hans afgangne Farmoders Fader först oprettet, mens siden formedelst det gamles Ubrugelighed af hans Fader og Broder paa egen Bekostning paa ny restaurerit, og forne Mag. Theodorus Thorlacius det fra sine Medarvinger imod billig Betaling indlöse og derefter fra forne Holum til Skalholt forflötte og sammesteds holde; dog med saadanne Vilkaar, at han ei understaaer sig nogen Materie at lade trökke, som i nogen Maade mod Voris christelig Religion eller allernaadigste udgangne Lov og Forordninger kan vere stridig, saa og at hvis Materier, som der trökt vorder, först efter gammel Sedvane tilbörligen vorder igjennem seet [2], saafremt han denne Voris Bevilling agter at njude og ikke derforuden vil staude til Rette som vedbör. Forbjudendis &c. Hafniæ den 14. Februarii 1685.

2. April. **Anordning om Adskilligt Politivæsenet m. v. vedkommende. Bessastad 2. April 1685.** —

---

[1]) jevnf. Bevill. 7. Apr. 1688.

[2]) «af tvende Provster der paa Landet» staaer i Concepten, overstreget.

Disse saakaldte «Bessastaða-póstar», undertiden ogsaa «Bessastaða-samþykt» (som ikke maa forvexles med den ovenfor S. 71—73 anförte Bessastaða-samþykt af 1555), ere bekjendtgjorte og stadfæstede i Laugretten 6. Juli 1685 (Althingsb. s. A. Nr. 37) samt 8. Juli 1689 (Althingsb. Nr. 30). De have vel aldrig erholdt udtrykkelig kongelig Stadfæstelse, men været anerkjendte og fulgte i Praxis i længere Tid, og danne tildeels Grundlaget for Anordning om Hustugten 3. Juni 1746; jevnf. «Búnaðarrit Suðuramtsins Húss- og Bú-stjórnar-fèlags» I, 1. S. 105—107. — Efter Afskrift med Jon Erichsens Haand i M. Stephensens Haandskriftsamling paa Universitets-Bibliotheket Nr. 26, jevnf. Nr. 49. 1685. 2. April.

Eptir því Hans kóngl. Maj. hefir af sinni allranáðugustu umhyggju meðal annars til þessa fátæka lands velferðar með útgefnu Missive dat. Kaupinhafn 1684[1] til Hans Kóngl. Maj^ts. hábetrúaða fógeta herra Christopher Heidemans, svosem það var á næstliðna Öxarár þíngi publiceerað, allranáðugast befalað að uppþenkja og finna ráð til, svo það stóra betlerí, einkanlega af hraustu og heilbrigðu fólki, sem hèr í svo fátæku landi lángvaranlega tíðkazt hefir, mætti hindrast og af leggjast: þá voru af velnefnds herra landfógetans forlagi, þann 2. April 1685, að Kóngl. Maj^ts garði Bessastöðum saman komnir þessir eptirskrifaðir menn: Hans Kóngl. Maj^ts Superintendens yfir Skálholts stipti Mag. Þórður Þorláksson, svo og Hans Kóngl. Maj^ts lögmenn á Íslandi: herra Sigurður Björnsson og herra Magnús Jónsson, item Jón Sigurðsson og Jón Runólfsson sýslumenn, Guðmundur Árnason og Sæmundur Árnason lögrèttumenn, áður tjáð efni til yfirvegunar og beþeukíngar fyrir sig að taka. — 1) Hreppstjórar, sem eptir landslögunum til skyldast að hafa stjórn og forsjá fyrir því hreppinn varðar, sem og eptir Recess Chr. 4.[2], háloflegrar minníngar, eiga að vera prestanna meðhjálparar, að umvanda og straffa aðskiljanlegan ókristilegan

[1]) Reskr. 4. Mai 1684.

[2]) Christian den Fjerdes Recess 27. Nov. 1643, som iövrigt aldrig er indfört som Lov i Island eller publiceret, jevnf. M. Stephens. Dissert. S. 126.

1685. lifnað og framferði, svosem guðs heilaga nafns, orðs og
2. April. sakramentanna vanrækt, misbrúkun og forakt, helgra daga vanbrúkun, illa forlíkun ektafólks imillum og barna, úngdómsins ómennsku, agaleysi og óttaleysi við sína foreldra, kennifeður og aðra yfirboðara, þjónustufólksins leti, ódygð, óhlýðni og sjálfræði, og af þessu vaxandi margvíslega landsins fordjarfan: þeir, hreppstjórarnir, geta ei mögulega nè tilbærilega sinni embættis skyldu og Inspection framfylgt, sökum síns heimilis bágindа og fátæktar nauðsynja, þar þeim engi bærileg ómakslaun eru tileinkuð, sem bæði mætti styrkja þeirra húsholdníng, og þeirra embættis myndugleiki þyrfti síður að óvirðast og foraktast. — 2) Lausgángarar og þeirra makar, þó um hèröðin og sveitirnar árlega kaupi og betli, og tíðum hræði mat og drykk út af fátækum og veikstöddum almúga búandi fólks, kunna ómögulega að grípast eða hindrast nè fastir setjast, einkum þar á einu heimili kunna ei vera nema tvær eða þrjár persónur, stundum ei nema veikhugað kvennfólk og börn, eða veikir og vanfærir bændur, lángt frá sínum valdsmanni búandi, jafnvel lángt ímillum bæja til liðsemdarmanna, hreppstjóranna eður annara; þá, þó gripnir yrði, er hvergi að bitta nær en á valdsmanna heimili nokkurt sterkt og forsvaranlegt fángelsi, hvorki hespur, gabestokka, nè annað þvílíkt, þeim lausgaungurum og þeirra líkum þènanlegt til straffs og viðurkenníngar, hvort beldur væri fastir settir einn dag eður tvo, lengur eður skemur. — 3) Kunna lausgángarar að orsakast með því móti, að einn partur af börnum og þjónustufólki kann finnast latt, ódugtugt, blótsamt, trássugt og óhlýðið í orðum og verkum við sína foreldra og húsbændur, með ósæmilegri kostavendni til klæða og fæðis, með stráklegri meðböndlan á verkfærum og annari eign sinna húsbænda, svo að bóndinn, sem ei kann þeim í tilbærilegum húsaga að halda, vill heldur þeim burt sleppa en frekari skaða líða, og með svo móti orsakar ódygðin þeim lausgángara-frelsið. — 4) Vilja endilega þessir eða þvílíkir ódygða drengir með skyldu

heimta af kirkjunnar reglu, að þeir eptir sinni eigin vild 1685.
og þótta giptist, jafnvel innan 20 ára, þó hirðulitlir og 2. April.
mjög fáfróðir reynist í sínum kristilegum lærdómi, og sökum leti, svallarìis, óþrifnaðar, í litlri eður engri von, að hæfir verði að uppala sín börn og þjónustufólk kristilega, nè leita sinnar atvinnu eða lífsbjargar eptir guðs orði í erlegan eður sæmilegan máta, heldur innan nokkra ára setja sínar konur og illa upptuktuð börn uppá fátækar sveitir og almúga, landinu til stórrar niðurþrykkíngar. þá í þeirri allraundirdánugustu trú og von, að háyfirvaldið vildi allranáðugast meðal tilskikka mót þessum og þvílíkum upptöldum lands-ósóma, hafa tilnefndir menn svo einfaldlega ráðslagað og uppþenkt þetta eptirfylgjandi:

1) Að hreppstjórar, hverir ef gott respekt og myndugleika hafa, reynast að vera einn góður lykill að kristilegri landskikkan, mætti af háyfirvaldinu benáðast með nokkrum bærilegum launum, svo þeir heldur með allri alúð í trú og hollustu við guð og yfirvaldið framfylgdu sínu embætti, svosem að væri nokkrar smásektir, sem einkanlega viðvíkja þeirra embættis framkvæmd, svosem til 4 marka og þaðan af minni, eptir dómi kónglegs valdsmanns, og væri vel þó svoddan persónur í sínu embætti svarnar væri. — 2) Að tilskikkast mættu hespur og gabastokkar, eða þvílíkt hentugt fángelsi hèldist á öllum biskupastólum, prófasta og presta görðum og öllum klaustrum og kirkjum, item lögmanna, sýslumanna og hreppstjóra heimilum, til að hindra og straffa guðs orðs foraktara, letíngja og lausgángara, samt þverbrotin og óhlýðin börn og þjónustufólk, eptir því sem sèrhver yfirboðari vill með góðri samvizku bekenndur verða fyrir guði og yfirvaldinu, að hann í kristilegri og nauðsynlegri umvöndun gjöri, og hafi magt til þeim úr fángelsinu að sleppa, nær sannreynist, að þeir vili hlýðnast og lofa betran, og sèu þeir sem næst búa (svo margir sem við þurfa) og þar sjálfa húsbændurna þrýtur, nær þeir til kvaddir eru, skyldugir til þessu aðstoð veita, undir hálfrar markar sekt þeim sama húsbónda til handa, ef án orsaka mótsegja. — 3) Að hraust

1685. og verkfært fólk, sem sökum leti og sjálfræðis gengur um
2. April. sveitirnar og betlar, með óskilum og kynníngarleysi að komið, takist til fánga með samheldi hreppstjóra og bænda, eður sýslumanns, þar þá þrjóta kann, og til sýslumanns færist undir alvarlega refsíng, ei minna en 8 vandarhögg í fyrsta sinni, og sè þeim síðan þar í sveit skikkað eða vísað í sinn átthaga, með seðli sýslumannsins, að þeim hafi þar refzt verið, svo þeir síðan þar þjóni undir þess yfirvalds stjórn. — 4) Ef þeir lausgángarar vilja ei betra sig og gánga til hlýðni eptir þá fyrstu refsíng, þá takist með sama hætti til fánga undir refsíng valdsmannsins, ei minna en 16 vandarhögg (meira af nauðsynja kann); hittist þeir í þriðja sinn með svoddan óráðvandlegu framferði, án betrunar, þá sèu í hverri sýslu, sem hittast kunna, valdsmenn skyldugir með bændanna aðstoð þá að fánga án allrar vægðar, og til alþíngis færast, undir yfirvaldsins þar skikkun, ef verðugir sýnast, að á Bremerholm út færist; en sýslumenn árlega auglýsi í lögrèttu vist registur og auðkenni þeirra, sem þeir hafa refsa látið. — 5) Þeir sem eru veikir og fèlausir, og leita sèr ölmusu innan hèraðs, skulu hafa sinn skriflegan vitnisburð með áþrýktu signeti síns sóknarprests og tveggja hreppstjóra, að þeir sèu rèttir ölmusulimir eptir alþíngis samþykt 1679, og þeir viti ekki þeirra fjáða framfærismenn, og sá vitnisburður takist árlega, og hreppstjórar þess fólks til skyldist í tíma við sóknarkirkjurnar, með ráði sóknarprestsins, því fólki alvarlegt forboð að gjöra, að þeir án þeirrar kynníngar skuli sèr ölmusu leita. — 6) Allir þeir menn sem lausamennska má líðast skulu ei minna fè eiga en 5 hundruð tíundarvirð, þó svo, að alls sè ei minna en 10 hundruð í landaura tali, og gjöri þar af tilbærileg lögskil yfirvaldinu, andlegu og veraldlegu, hvort heldur eru skattar, ljóstollar, tíundir, gjaftollar eður manneldi eptir lands lögum &c., en þeir sem minna eiga, og ei hafa nauðsynlega að forsorga (eptir mati sýslumanns og hreppstjóra) sína foreldra, börn eða aðra lögkomna ómaga, líðist ekki lausamennska, undir 4 marka sekt, sem eignast mættu hálft

sýslumaður en hálft hreppstjórar, heldur bjóði sig bevís- 1685.
anlega við sína sóknarkirkju, ei síðar en á kyndilmessu, 2. April.
til árs vistar, fyrst í sínum sveitum, þar sem þeir eiga tiltölu, en vili engi þar þeirra árs vist hafa, þá ávísi þeir það bevísanlegt sínum sýslumanni, svo hann megi þá í öðrum sveitum innan sýslu bændum til vistar bjóða, þar svo þeim er viðværilegt til fæðis og klæðnaðar; en ef ekki duga sèr tilbærilegt kaup þjóna, þá vinni sèr til matar og fata áður lausir líðast. — 7) Sèrhvert lögráðið vinnuhjú sè komið án vissra forfalla á krossmessu þann 3. Maji í sína vist, annars hafi forbrotið svo mikið af sínu eptirkomandi árs kaupi, sem eptir tiltölu vinnumissirinn reiknast kann, nema við húsbóndann þar um öðruvís semi. — 8) Vinnufólk, sèrhvert sem úr vistinni fer, skal hafa vitnisburð skriflegan síns næsta húsbónda, undir hans hendi ef skrifandi er; en ef ei er skrifandi, þá auglýsi sóknarprestinum við kirkju bevísanlega, hvern vitnisburð hann vill og má því gefa, svo sá vitnisburður sè með prestsins hendi, þess innihalds að minnsta kosti, að hann sè átölulaus við skilinn, og þessir vitnisburðir gefist án undandráttar, en vili nokkur án orsaka þeim inni halda af illvilja, dyggu þjónustufólki til skaða, þá sè yfirvaldið skyldugt báða fyrir sig að kalla og meta orsakirnar; en reynist, að þènaranum ránglega sè kynníngarinnar synjað, eður tilbærilegs kaups, þá skuli sá sami húsbóndi honum það tvígjalda, og svo vitnisburðarins unna. — 9) Sá sem leynilega við húsbændurna lokkar eður vistræður þeirra þjónustufólk, fyrr en úttalað er um vistarráðin þeirra í millum, eður og ef hann vistfestir kynníngarlaust fólk hjá sèr á krossmessu eður þrem vikum lengur, þá sekist við þess fyrra húsbónda slíku, sem þess fólks eins árs kaupi og skyldum svarar. — 10) Sèrhver húsbóndi hafi góðan og kristilegan aga og umvöndun á sínu þjónustufólki, með hendi, vendi eður keyri, þá án sára og lemstur, nær orsök er til. En ef það líður ótilbærilegan skaða af þeim aga, með harðúð eður æruhnekkíngar orðum, þá hjálpi yfirvaldið þeim að ná sínum mannhelgis rètti. En við óhlýðið, svikult og

1685. mótþróanlegt þjónustufólk höndlist eptir þeim 2. pósti;
2. April. en sá sem ekki vill hlýða kristilegri umvöndun síns húsbónda, heldur setur sig upp í móti honum með vondum orðum, höggum eður öðrum stráklegum atvikum, sè rètt tækur í fángelsi undir laga straff af valdsmanni, nær uppá klagað er, og sè undir vistarráðum þess húsbónda næsta ár eptir. — 11) Þjónustufólkið, ef ei vill í sömu vist eptirkomandi ár þjóna, sè skyldugt að uppsegja sína vist húsbóndanum, ei síðar en á nýársdag; annars, ef bóndinn vill það halda eptirkomandi ár, sè í hans valdi, nema nauðsyn banni. En ef húsbóndinn vill ei fólkið framvegis halda, þá sè hann skyldugur því vistina upp segja, ei síðar en á kyndilmessu, annars skyldist bóndinn það næsta ár í þjónustu að halda, eða leysi það af með billegu eins árs kaupi, þó í þessu og öðru metist nauðsynjar, sem til falla kunna. — 12) Árs laun eins erviðismanns sèu 8 álnir vaðmáls, 10 aurar kaups, þess manns sem duganlegur er að slá og róa, og alla nauðsynlega landsvinnu kann og unnið getur. Ein duganleg vinnukona fái 5 álnir vaðmáls, $1^1/_2$ alin varníngs-lèrepts, 5 álnir striga; sú sem er góð vefkona og aðra nauðsynlega vinnu kann, fái þar til 20 álna kaup. Sá ársmaður, sem búsmíði almennilegt smíðar, sèu hans árslaun eptir því sem honum og hans húsbónda sanngirnilega saman kemur. Slík verkahjú sèu hèr að auki nauðsynlega til handa og fóta forsorguð, nema hvað húsbóndanum sýnist þau betur til vinna, sè eptir hans sanngirni kaupið við þau frekað. Verði húsbóndi og verkahjú ei um árslaun ásátt, þá gjöri þar um hreppstjórar með valdsmanns ráði hvað billegt sè. — 13) Engum leyfist við börn eður verkahjú að kaupa, fyrir utan forsvarsmanna, foreldra eður húsbónda vitorð, annars sè sá sem kaupir slíku sekur við þes; sama húsbónda eður forsvarsmann, sem svarar að verðaurum því, er hann að börnunum eður hjúunum keypti, haldist þó eigi kaupið framar en húsbóndi samþykkir. Hið sama sè og meint um formanna myndugleika yfir sínum hásetum, svosem í húsbænda stað, að ef

hásetarnir, einkum þeir sem eru annara manna þjónustumenn, burt brjála eður selja af fiskifaungum eður færum, sem þeir í sinni vöktun hafa eiga, svo sem er matur, fatnaður, skinnklæði og þessháttar, án vitundar og samþykkis formannanna, þá skulu þeir sömu, sem svo kaupa, hvort heldur er fyrir tóbak eður annað sè, slíku sekir við formanninn sem það er vert er hann keypti, og sè sem ókeypt, og standi þó til rètta við þènarans húsbónda eptir landslögum, svo sem fyrir óheimildar kaup, og sá sami húsbóndi eigi rètt og aðgáng að formanninum, undir hans svarinn eið, nær þess krefur, að hann hafi ei samhyllzt nè samþykkt þá þènarans óráðvandlega meðhöndlan á húsbóndans eigu. Svo sèu og formennirnir skyldugir, strax sem eptir spurt er, að segja rigtuglega til skipeigandanum og hásetanna húsbændum um sjálfa hlutarhæð skipsins. Í sama máta sè um formanna myndugleika yfir sínum hásetum, einkum um vertíðar tímann, að hverir af þeim sem sýna með mótþróan og óeining nokkra óhlýðni ótilbærilega sínum formanni, svo lengi sem hann undir hans formennsku er, sè sekur hálfri mörk við formanninn fyrir hvert sinn að hann í þeirri óhlýðni sannreynist; í sama máta, hverir hásetanna með vondum orðum, höggum, hótunum, gjöra formönnum ótilbærilegan mótþróa, standi þar fyrir til rètta fyrir valdsmanni þess hèraðs, nær uppá klagað er. Item hverir af hásetunum, sem illa eða stráklega höndla við skipið eður þess farvið, svari þar fyrir formanninum, en formaðurinn skipeigandanum. — 14) Þeir sem með frelsi vista sig á sumrinu til kaupavinnu hjá búendum, hafi $1\frac{1}{2}$ hundrað í kaup þeir gagnlegustu af þeim, svosem þeir er hreinlega og skaðlaust slá verkfæran 5 aura völl á viku, og þar með eru dyggvir, hlýðnir og fylgisamir til annara heyverka. En þeir sem óduganlegir reynast fái minna kaup, eptir því sem sanngjarnlega forþèna, og ef þá ágreinir, sè undir mati góðra manna, sem kunnugast má um vera, svo báðir ihaldnir sèu, en vistar tími sèrhvers kaupamanns sè frá Jóns messu baptistæ og til haust-krossmessu.

1685. 2. April.

1685. En ef síðar koma eður fyr burt fara en ákveðið er, hús-
2. April. bóndanum til skaða og án hans leyfis, svari húsbóndanum þeim skaða sem hann þar af hlýtur. — 15) Sendimenn um landið úr annarlegum fjórðúngum, og vandþekktir eru, hafi vegaseðil þess sem sendir, annars aktist fyrir lausgángara og sèu rètt tækir undir rannsak, hvort skilamenn sèu. — 16) þau vinnuhjú, hvort heldur eru karlmenn eður kvennmenn, sem hjá sömu húsbændum þjóna 15, 20 ár eður fremur, og eru sannreynd að ærlegri umgengni til orða og verka, samt hlýðni, trú og hollustu við sína húsbændur, og þau kunna bjargþrota að verða sökum fátæktar og heilsubrests, þá skuli sá sami húsbóndi, næst foreldrum, börnum og systkinum, veita þeim nauðsynlega lífs næríng og forsorgun eptir fjármagni, fyr en firnari frændum, einkanlega ef slíkt þjónustufólk á ei fè nè fullfjáða frændur, og þess erfíngjar mega ei uppá tala þó að húsbóndinn njóti sem svara má tveggja missera björg af álnum þess fólks, hvort heldur verður að því lifanda eða dauðu. — 17) Að Hans Kóngl. Maj. vildi leyfi til gefa, að hèr í landi mætti af yfirvaldinu andlegu og veraldlegu viss regla setjast um klæðadragt og brullaups og gestaboða skikkun, til að hindra það sem vitanlega kann landinu til skaða og fordjörfunar vera. Og þó margt mætti fleira upp þenkjast og finnast um þetta efni, bæði lausgaungurum, letíngjum og landeyðum til straffs og hindrunar, samt og halda börnum og þjónustufólki til ærlegs erfiðis og manndóms, og til hlýðni og ótta við sína yfirboðara: þá er þetta fyrskrifað af tilgreindum undirskrifuðum mönnum að svo stöddu svo umþenkt og saman tekið, eptir því sem þeir með góðri samvizku og í góðri meiníngu þykjast skynja þessu fátæka landi nauðsynlegt og nytsamlegt, óskandi, að Hans Kóngl. Maj^ts hábetrúaður fógeti yfir Íslandi, herra Christopher Heidemann, bæði eptir sínu góðu hjartalagi til þessa lands velferðar, og þar honum sjálfum er í allmörgu vel kunnugt orðið um landsins fátæktar nauðsynjar og háttalag, vildi þetta hentuglega yfirvega og um bæta, og svo þetta

og margt annað, sem hann vel þekkir þessa lands fátæktar og báginda nauðsynjum árlega vaxandi við koma, til vors allranáðugasta arfakóngs stóru og víðfrægu meðaumkunar og náðar, og til hans allranáðugustu yfirvegunar og confirmation þetta recommandera. Actum ut supra. 1685. 2. April.

Uppá velæruverðugs herra biskupsins Mag. þórðar þorlákssonar behag undirskrifar: Einar Einarsson.

Sigurður Björnsson.
Magnús Jónsson.
Jón Sigurðsson.
Jón Runólfsson.
Guðmundur Árnason.
Sæmundur Árnason.

Reskript til Landfoged Heideman, at samle Manuskripter og Antiquiteter i Island. Khavn 4. April 1685. — Publiceret paa Althinget 1685 og indfört i Althingsbogen (Nr. 8); Norske Tegn. XIII, 140b; M. Ket. III, 220; F. Joh. Hist. Eccl. Isl. III, 468; Rubr. hos Fogtm. II, 287. 4. April.

Christian den Femte &c. V. N. T. Eftersom Vi allernaadigst haver anbefalet Voris Antiqvarius Os elskelig Thomas Bartholin at samle alle de fornemste islandske historiske Skrifter, som ere at bekomme, og dennem til Trökken at forfærdige, og Vi allernaadigst komme udi Erfaring, hvorledis en stor Deel Manuscripter fra Vort Land Island allerede skal være udförte, hvilke Fremmede i Trökken Tid efter anden lader udgaae: da er Voris allernaadigste Villie og Befaling, at du med Flid erkyndiger dig der i Landet om hvis Manuscripter der endnu monne vere, og dennem til Voris Tjeniste indsamler og med förste Leilighed hidsender, og dersom deriblandt skulle være nogle rare Historier eller andre deslige Skrifter, som Eiermændene nödig ville miste, haver du dennem imod din Revers alene at laane og dennem tillige med til bemeldte Thomas Bartholin at hidsende, til den Ende, at naar han, hvis derudi til Voris Tjeniste kunde være fornöden at observere, haver ladet afskrive, han dig da dennem med

1685. forderligste tilbage uskade skal lade tilstille. I det övrige
4. April. haver du alvorligen at lade forbyde og flittig tilsee, at aldelis ingen skrefne Historier eller andre deslige Tractater om Landet vorder derfra til Fremmede forhandlede eller udförte. Dermed &c. Hafniæ d. 4. Aprilis 1685.

8. Mai. **Forpagtnings-Contract,** hvorved **Jordebogs-Indkomsterne i Island** overdrages Interessenterne i Handelen paa **fem Aar.** Khavn 8. Mai 1685[1]. — Rentek. Copiebog Nr. 1999, Litr. A, fol. 28—30.

Vi underskrevne kjendis og hermed vitterlig gjör, at have paa kongl. Maj' Voris allernaad. Herris og Kongis Veigne forpagtet, saa og hermed udi fem Aar bereignit, fra næst forleden Nye-Aar og til femte Aars-Dagen igjen 1690 forpagter allerhöistbemeldte Hans kgl. Maj' tilberettigte Jordebogs visse og uvisse Indkomst udi Island, som hans Excell. sal. Herr Rigens Admiral, Herr Hendrich Bjelche, og hans Arvinger hid indtil naadigst nydt haver, til samtlig nuværende Interesserende udi bemeldte Island med enhvers tildelte Havner, nemlig: Velb. Frue Anne Peltes: Stappen, Budenstad, Stichelsholm, Kommervaag, Grönde-, Röde- og Öefjorder; velb. Herr Justitsraad Hans Nansen: Örebach, Haufnefjord og Hopshuus; Herr Assessor Hendrich Höyer: Rebbet og Bjergefjord; Assessor Johan Klein: Pattersfjord og Bildahl; Thomas Jensen Dobbelstein: Baasand og Grindewild; Maren sal. Erich Munches: Ise-, Dyre- og Vapnefjorder; Mats Christensen: Holmen og Husevig, samt Jens Thomassen og Oluf Klouw: Kieblevig og Schagestrand, og det paa efterskrevene Maader:

1) Naar Gud vil at bemeldte Interessenters Kjöbmænd der til Landet ankommer, skal dennem ved Hans kgl. Maj' Foged sammesteds, som nu er eller herefter kommendis vorder, al Landskyldfisken, som falder efter Jordebogen, og hvis ellers Fogden med Hans Maj' Fiskerbaader paa hver Havn kan tilveiebringe, uden Ophold (leveris), i god

[1]) jevnf. Contr. 12. Jan. 1691 og 3. Mai 1695.

Kjöbmandsvare, som han haver Almuen at tilholde paa indbem[te] Havner at levere i rette Tid og efter sædvanlig satte Termin, saa Kjöbmændene derefter ei i nogen Maader vorder opholdet, eller have Aarsag sig at besværge. — 2) Dernæst skal de njude til Forpagtning alt hvis Uldengods af Vadmel og Strömper Hans Maj[t] efter Jordebogen tilkommer, som dennem i lige Maader af Fogden til for[ne] Tid og paa bem[te] Steder med sin tilbörlig Brede og Længde efter seniste Islands Taxt skal leveris. — 3) De övrige Jordebogens Indkomster af Smör, Lax og deslige, er dennem ligesaa bevilget, og skal til dennem eller deris Kjöbmænd leveris, saa meget af hvert Slags falder, og det Smöret godt og reent, samt Laxen god og vel saltet, med mindre Almuen, som boer ved Sökanten eller der omkring, noget deraf selv vilde beholde, da derfor enten strax eller paa næste Foraar god Törfisk isteden af Fogden forskaffis. — 4) Hvis Specie-Rigsdaler der udi Landet til enhver leveris, saa vidt Fogden ei til de fornödene Udgifter der behöver, betalis her til forskrevne Tid udi Specie-Rigsdaler igjen, ligesom der annammet er. — 5) Hvorimod meerbemeldte Interesserende, enhver efter deris Kjöbmænds udgivende Beviser in duplo, den ene til Sysselmændene og Klosterholderne for at lægge ved deris Regnskaber, og den anden af Fogden vidimerit, og her af Kjöbmændene producceris paa hvis enhver har annammet, skal efter tilslagene höieste Bud give for hver Skippund Fisk Kjöbenhavns Vægt otte Slette-daler og to Skilling Danske, og de andre Species betale efter kongel. Maj[ts] seniste udgangne islandske Taxt, nemlig for hver Alen Vadmel ti Skilling, og for hver Par Hoser otte Skilling, for en Tönde god saltet Lax fem Rigsdaler, og for hver Vette Smör halvtredie Rigsdaler, og des Belöb i Penge erlægge aarlig her udi Kjöbenhavn med god gangbar grov Mynt til hver 11te December uden nogen Afkortning, skadislös i alle Maader. — 6) Og skal bemeldte Interesserende efter denne Forpagtnings-Contract ikke være forbunden at annamme videre end hvis Hans Maj[ts] Jordebog

1685.
8. Mai.

1685. af hver Slags indeholder, og ellers af Fogden ved Hans Maj[ts]
8. Mai. Fiskebaader tilveiebringis, paa det enhver kan derefter desbedre rette sig med Befragtningen. — 7) Endelig er ved denne Contract reserverit, at ingen af forbemeldte Interesserende maa Fogden der i Landet enten nu eller herefter i denne Forpagtning med sig indtage, eller derudi lade participere i ringeste Maader, under dobbelt Afgiftes Betalning, om det befindis skulle, og ellers med Skibenis Befragtning samt dessen Udredning og Varenis Losning rette sig efter de Articuler, som det islandiske Compagnie naadigste givene Octroy og Forpagtning af 29de Januarii næst forleden Aar tilholder. Til Vitterlighed under Voris Hænder. Datum kgl. Maj[ts] Rente-Kammer den 8. Maji Anno 1685.

9. Mai. **Beskjermelse-Brev for Jón Hreggviðsson i en Drabssag.** Khavn 9. Mai 1685. — Publiceret paa Althinget 1686; Norske Reg. 15, 68 b; M. Ket. III, 221.

Vi Christian den Femte &c. G. A. V., at eftersom Joen Rechvidssen af Island (nu Soldat under Voris Livguarde) for Os allerunderd. haver ladet andrage, hvorledis han af Gudmunder Joenssen, Sysselmand for synden Viton (Hvítá) paa bemeldte Island, der ved Retten skal være forfulgt, anlangende en Bödel, som forleden Aars Vinter tillige med hannem hos bem[te] Sysselmand paa Brendevins-Drik skal have været samlet, og der de vare velbeskjenket, ere de begge med hinanden bortreden, og ingen af dennem self vidst hvor den anden var af bleven, för end der de opsögtes, og Bödelen da i en Morats skal være död funden, mens som for[ne] Joen Rechvidssen formoder sig for samme Sag ved Retten at befri, helst efterdi han skal vide sig uskyldig og ei heller derfor af nogen skal være beskyldt eller saggivet, haver han om dette Voris allernaadigste Beskjermelse-Brev til sin formenende Ret at udföre allerunderdanigst været begjerendis: da haver Vi allernaadigst forundt og givet, saa og hermed forunder og giver for[ne] Joen Rechvidssen Voris kongelig fri og sikker Leide og Beskjermelse til og fra Retten paa be-

meldte Island, imidlertid han samme Sag ved Lov og Ret udförer; dog skal han tiltænkt være, Sagen strax uden Ophold for sine tilbörlige Dommere at gjöre anhængig og siden udföre, item altid i egen Person i Retten möde, til at lide og undgjelde hvis Lov og Ret medförer. Forbjudendis &c. Hafniæ den. 9. Maji 1685. 1685. 9. Mai.

Leidebrev for Jón Hreggviðsson til og fra Island i en Drabssag. Agershus d. 12. Juni 1685. 12. Juni.
— Publiceret paa Althinget 1686; (Agershus) Norske Reg. 15, 100 b; M. Ket. III, 222.

Vi Christian den Femte &c. G. A. V., at eftersom Joen Rechvidssen af Island, Soldat under Voris Lifguarde, den 9. Maji sidstforleden i nærværende Aar haver bekommet Voris allernaadigste Beskjermelse-Brev til og fra Retten paa bemte Island, udi en Sag, som han sögis for, anlangende en Bödel der paa Landet, som udi en Morats skal være död funden, og han nu for Os allerunderdanigst haver ladet andrage, hvorledis han, siden han bemte Voris Beskjermelse-Brev bekom, haver fornummet, at samme Sag udi hans Fraværelse ved Retten der paa Landet skal være forfulgt og Dom over hannem ganget, og ikke egentlig vides hvorledis samme Dom falden er; da have Vi, efter hans herom ydermere allerunderdanigste gjorde Ansögning og Begjering, allernaadigst bevilget og tilladt, saa og hermed bevilger og tillader, at saafremt han bemte Sag for Voris Höieste-Ret agter at lade indstevne, maa han i lige Maade dertil fri og sikker Leide og Beskjermelse til og fra bemte Island njude og have. Dog skal saadan Indstevning med forderligste (eller saa snart muligt er) skee, og forne Joen Rechvidssen tiltenkt være i egen Person i Rette at möde, til at lide og undgjelde hvis Lov og Ret medförer. Forbjudendis &c. Aggershus den 12. Junii 1685.

1685. 30. Juni. **Althings-Vedtægt** ang. nogle **Ydelsers Afskaffelse paa Vestmannöerne** m. v. **30. Juni 1685.** — Althingsbog 1685, Nr. 6.

Var upp lesinn dómur úr Veslmannaeyjum, genginn að Hvítinga þingi 17. Junii þ. á., undir útnefnd Einars Eyjólfssonar lögrèttumanns, í umboði valdsmannsins, Markúsar Snæbjörnssonar, einkanlega viðvíkjandi drykkjufiskum, hásetanna hlýðni við formennina, hrófölsfiskum, skipti á happadráttum, húsaleigu upphæð, skriffiskum og skiphaldsfiskum, að af skipast skuli, item um rigtug skipti á sjálfri fiskikösinni. Og eptir því að af samþykki velnefnds valdsmannsins er skiljandi, að honum þyki full nauðsyn til þessa dóms í greindu plázi gengið hafa, í þeirri meiníng að afmá skaðlegan óvana og ósæmilega meðferð á guðs gáfum, innbyggjurum bæði lands og eyja til útörmunar, þá er sá dómur í sèrhverjum sínum atkvæðum af lögmönnum og lögrèttunni samþykktur.

25. Juli. **Danmarks og Norges Kirke-Ritual.** Khavn **25. Juli 1685.** — Emaneret gjennem Cancelliet og udgivet i Khavn 1685. 4to, 1738. 8vo og 1762. 4to og 8vo, med Tillæg om Forandringer i de forrige Oplag; Schou 1, 473—511. — Indført i Danmark ved For. 16. Jan. 1686 og i Norge tilsammen med Norske Lov ved For. 14. April 1688. Efter M. Stephensen skulde Ritualet allerede 1687 være oversendt til Island som gjeldende Lov[1]. I en af begge Biskopperne i Island, Jón Vidalin og Steinn Jónsson, indsendt «underdanige Betænkning om Kirke-Etatens Etablissement», dat. Holum 11. Sept. 1711, til Stiftbefalingsmand Gyldenlöve [i Stiftamts-Archivet i Island, A. 32], er det derimod udtrykkelig bemærket, at Ritualet ikke er gjeldende i Island og at kun Kristenretten og Christian den Fjerdes Kirkeordinants ere de der gjeldende Love i kirkelig Henseende. Som Fölge herafbefaler Reskr. 29. Mai 1719 de nævnte Biskopper at udarbeide et for Island passende Ritual, og meddeler Exemplar af det dansk-

[1]) «Librum sacrorum rituum, promulgatum Anno 1685, Islandis duobus postea annis observandum rex transmisit.» M. Steph. Comment. p. 134.

norske til Afbenyttelse. En yderligere Revision af Vidalins 1685.
og Stein Jónssons Udkast befaies Biskopperne Steinn Jónsson 25. Juli.
og Jón Árnason ved Reskr. 12. Mai 1727 at foretage, og dette reviderede Udkast skal være indsendt til Cancelliet 1729 [et Exemplar deraf paa Islandsk findes blandt M. Stephensens Haandskrifter paa Universitets-Biblioth. Nr. 19], men derved er Sagen standset. Imidlertid ere enkelte Stykker af Ritualet deels ordret oversatte, deels bearbeidede i den islandske «Graduale» (den ældre Kirke-Psalmebog) og i den nye Kirke-Psalmebog, samt i den oftere udgivne «Dominicale» eller «Handbók Presta» (Alterbog — Hólum 1725, 1750 og oftere, Viðeyjarkl. 1826 og oftere, i 12°), hvor Ritualet endog erkjendes som den lovbestemte Norm (see f. Ex. Udg. 1750 i Fortalen). — Nogle senere Lovbud, som forudsætte Ritualets Gyldighed, ere indförte og publicerede i Island (For. om Ægteskabssager m. v. 3. Juni 1746 § 15 og For. 7. Mai 1783). — Men ved Siden heraf ere flere Afvigelser i enkelte Skikke vedblevne at bestaae, hvilket endog af Cancelliet er sanctioneret, f. Ex. i Skriv. 27. August 1833. — **Uddrag.**

I. Capitel. Om Gudstjeneste i Kirken, med Læsning, Bön, Sang, Messen for Alteret og Prædiken: 1. Art. Om Söndagen og Hellige-Dage [Af denne Artikel findes deels Oversættelse, deels Bearbeidelse i de islandske Kirke-Psalmeböger, samt Bönner i «Handbók Presta».] — 2. Art. Om Fredagen og Onsdagen [tildeels fulgt i «Graduale» ved Gudstjenesten paa Bededage: «á bænadögum»].

II. Capitel. Om Daaben: 1. Art. Om Börne-Daaben [1] [deels oversat, deels bearbeidet i «Handbók Presta»: «um barnaskírn»]. — 2. Art. Om hjemmedöbte Börn [2] [ligeledes sammesteds: «heima-skírð börn»]. — 3. Art. Om Hittebörn [findes ikke i de islandske liturgiske Böger]. — 4. Art. Om voxne Menniskers Daab [ikke heller].

III. Capitel. Om Barsel-Qvinder, Jordemodere og Qvindernis Kirkegang efter deris Barselseng: 1. Art. Om Barsel-Qvinder [jevnf. Tillæggene til «Handbók presta» 1826: «um barnsængurkonur».] — 2. Art. Om Jordemodere [Fr. 3. Juni 1746, jevnf. «Handbók presta» 1826: «um yfirsetukonur»]:

[1]) Fr. 7. Mai 1783.

[2]) Fr. 27. Juli 1771.

1685. Til Jordemodere skulle af Magistraten i Kjöbstæderne
25. Juli. og Amtmændene paa Landet beskikkis ærlige og gudfrygtige Qvinder, som forstaar sig paa det Embede, og med deris Sogne-Præstis Attest bevise, at de ere af et got og christeligt Levnet. — Men för end de antagis, skulle de af erfarne Medicis eller Chirurgis flittig examineris og overhöris, om de forstaa sig paa den Bestilling, og naar de af dennem ere dertil kjendte dygtige, givis dem Brev paa forseglet Papir, under Raadstue-Segl i Kjöbstæderne, og under Amtmandens Segl paa Landet, for en billig Skriverpenge, at de maa lade sig bruge hos Barsel-Qvinder, naar de begjeris, og skulle de boe paa bekvemme Steder, saavel de Fattige som de Rige til Hjelp, og skal, efter enhver Steds Leilighed, saa mange beskikkis, som vel fornöden gjöris, paa det den ene ikke skal være den anden i Veien. — For saadan deris Umage skal dennem givis hvad billigt er, men de Fattige skulle de hjelpe for Guds Skyld. — Præsterne skulle hver i sit Sogn flittelig undervise disse Jordemodere, naar de dertil ere udvalde, hvorledis de skulle forholde sig i samme deris anbetroede Embede, baade med Barselqvinder, saa og med Fosteret. Först at de vide ret at tröste sygelige Qvinder, som ere nær til at föde, og formane dem til ydmyg Taksigelse for den Guds Velsignelse de ere begavede med, som er Livsens Frugt, hvilken ikke vederfaris alle Qvinder; og at de hjerteligen paakalde Gud om Hjelp og Bistand, som med sin kraftige Nærværelse skal gjöre det Bedste for dem; de skulle og före dem til Gemyt, at den Smerte, som de lide i Födselen, er et Kors, som dennem af Gud er paalagt for Syndens Skyld (Gen. 3, 16), hvilken dennem dog, næst Guds Hjelp, snarligen skal omvendis til en stor Glæde (Joh. 16, 21), om de ellers med Taalmodighed i Tro og Tillid vente Guds Time: Og skulle de end staa i nogen Livsfare derover, at de blive dog taalige og befale sig Gud med alle dennem, som bære hans Kors; men dette tör man dog ikke

tale meget om, uden der synis stor Livsfare paa Færde. 1685.
Dernæst, at de varligen omgaais med Fosteret, saa at 25. Juli.
det ikke for deris Skyld kommer til Skade i nogen Maade: og dersom de finde det levendis i Moders Liv, men svagt til Födselen, skulle de befale det Gud med disse, eller andre saadanne Ord: «O Herre Jesu Christe, som haver en sönderlig Behagelighed til smaa Börn som bæris til dig, og har selv lovet at annamme dem til det evige Liv: paa samme dit Ord frembære vi nu dette Barn til dig i vore Hjerters Bönner: Annam det, o kjæriste Jesu, og lad det evindelig nyde din Förlösning, den du os forvervede paa Korset! Amen». — Kommer Barnet fuldkommen til Verden, men sygt og skröbeligt, saa det er i Livsfare, skulle de strax döbe det, som för er meldt, og, om Tid er, bede derhos denne liden Bön: «O Herre Jesu Christe, dette Barn offre vi dig efter dit eget Ord, og bede dig, at du annammer det og lader det blive en Christen!» — Eller og kortere saaledis: «O Herre Jesu, annam dette Barn!» — Men er Barnet dödt i Moders Liv, da befale de det Gud og gjöre deris Flid, at hun, som er forspænt, maa blive ved; og paa det de disbedre maa ihukomme, hvad dennem fornemmelig paaligger i dette deris Kald, at de med en god Samvittighed det kunde forestaae, skulle Præsterne tvende Gange om Aaret, ved Paaske og Mikkelsdag, i Medtjenernis eller Medhjelpernis Nærværelse, enhver i sit Sogn, forelæse dem disse efterskrevne Punkter, hvilket bekvemmelig kan skee i Sakristiet, hvor det havis, eller og i Choret i Kirken: —

1) Efterdi I har paataget eder at være Jordemoder her i Byen (Sognet), hvorved mange christelige Qvinders Liv og Helbred tillige med deris Livs Frugt er given i eders Hænder, da bör det eder af Hjertet at frygte og elske Gud, gjerne höre hans hellige Ord, at I kunde bruge det de Lidende til Tröst, naar Tid er, og med eders gudelige Bönner dagligen formane Livsens Herre og Skabere, at han kraftig vil staa eder bi udi dette eders anbetroede Kald, forlene gode Raad med al Naade og

1685. Velsignelse til eders Foretagende, eftersom I skulle vide,
25. Juli. at det er ikke et Menniskis Gjerning alene, men allermest Guds Gjerning, som uddrager Börnene af Moders Liv. — 2) Skulle I være omhyggelige i dette eders Kald og stræbe med al mulig Flid, at baade Moderen og Barnet maa holdis ved god Helbred uden Meen og Skade, vid020dis, at dersom I enten af Forsömmelse, Uagtsomhed, Drukkenskab, eller og formedelst en grov Medfart, tilföie nogen af dem nogen Skade, da ere I Mordere, og Gud vil kræve det uskyldige Blod af eders Hænder. — 3) Skulle I vogte eder, at I intet handle efter Egensindighed af Had, Fjendskab, eller anden Hevngjerrighed; men dersom nogen har tilforn forurettet eder, da skal I efter eders Christendoms Pligt det gjerne forlade og forglemme, og ingenlunde lade den Nödlidende nu undgjelde det i hindis store Nöd. Dersom Barnet er dödt hos Moderen, skulle I gjöre eders Bedste, at hun, som er forspænt, maa blive ved Livet. — 4) Skulle I med Beskedenhed og god Fornuft omgaais de frugtsommelige Qvinder, elske dem, som eders Döttre, og handle moderligen med dennem, tröste dem flittig af Guds Ord, at de ikke forsage, og med andre nærværende Qvinder gjöre Bön for dennem, saavel som, naar Tid er, alvorligen formane dennem, at de troligen arbeide i deris Kald efter Guds egen Anordning, paa det de ikke for en stakket Smertis Skyld selv skulle omkomme deris Livis Frugt, og i saa Maade belaste sig med en ond Samvittighed. — 5) Skulle I være villige til at hjelpe den Fattige, saavel som den Rige, og ikke have nogen Persons Anseelse, efterdi de ere alle lige höit agtede for Gud: ikke heller skulle I besvære nogen med alt for stor Lön for samme eders Tjeniste, men de som intet formaa, dennem skulle I tjene for Guds Skyld; og uanseet I saaledis ere pligtige til at tjene alle og enhver, hvor det gjöris Behov og udkrævis af eder, end og dennem, som föde i Utugt og uden et ærligt Egteskab, saa skulle I dog ikke hjelpe til at undertrykke og fortie saadanne uægte Födseler; men saasnart Barnet

er kommen til Verden, skulle I strax give Præsten det tilkjende der i Sognet, paa det Gud maa faa sin Ære, Synderen omvendis og Forargelse borttagis. — 6) Skulle I intet andet bruge, enten til Moderen eller Barnet, end Bönnen, og med Bönnen saadanne Middeler, som ere naturlige, brugelige og christelige; og naar nogen Nöd er paa Færde, söge de nærmiste Medicos eller Badskere om et got Raad; andre uchristelige, ulovlige, ja afgudiske og djevelske Middeler skal I ikke alene selv entholde eder fra, men endog, om I saadant hos andre fornemme, give Övrigheden og Præsten det strax tilkjende, at de tilbörligen derfor kan straffis. Saa skal I og ikke skamme eder at tage Raad hos gudfrygtige Matroner og andre erfarne Jordemodere, at I ikke skulle synis selvvise og derover sætte baade Moderen og Barnet i Fare; men heller lade eder gjerne sige, ligesom Nöden det udfordrer. — 7) Skulle I altid være ædrue og sparsommelige, og tage eder vel vare for Drukkenskab, efterdi I derover hastig maatte forsee eder: disligeste skulle I have en Afsky for al usömmelig og utugtig Tale og Gebærder, at I ikke dermed skulle give Forargelse til andre, men mere beflitte eder paa, at I med et ærbart og skikkeligt Levnet maa være et got Exempel for andre Qvinder. — 8) Hvor Nöden ikke kommer for hastig paa, skal I ikke gjerne noget alene foretage, men, om det er muligt, lade andre forstandige Qvinder der til kalde, og, gjöris det fornöden, Præsten tillige, Moderen til Tröst, som er forrespænt. — 9) Skulle I være tause og ikke for nogen anden aabenbare en Qvindis Bröst, at hun derved beskæmmis. — 10) Med Daaben skal I eder aldelis intet befatte; men er Barnet i Livsfare efter at det fuldkommeligen födt er, da maa I, om Præsten ikke er ved Haanden, eller nogen skikkelig Mands-Person, som er kommen til Skjels Alder, döbe det i Navn Gud Faders, Söns og Hellig Aands. Ellers skulle I befale Gud Barnet, mens det er endnu i Moders Liv, at han vil annamme det til Naade for Christi Skyld. — 11) Skulle I ikke heller befatte eder med noget

1685.
25. Juli.

1685. Barns hemmelige Begravelse; men, hvor noget utidigt
25. Juli. Foster födis, der skal I först vise det for Præsten og fornemme af hannem, hvorledis det skal begravis.

Paa disse forskrevne Punkter skal enhver Jordemoder gjöre sin korperlig Eed, for Magistraten i Kjöbstæderne og Amtmænderne paa Landet, naar hun dertil antagis. — Eden kan være saaledis: «Jeg N., antagen til at være Jordemoder, sværer og lover: 1) At jeg altid vil have Gud for Öien i dette besværlige Kald og af yderste Flid formedelst Guds Naade og de dertil sömmelige Middeler troligen hjelpe hver og en, som min Hjelp begjerer, saa vel den Fattige, som den Rige, varligen omgaais baade Moderen og Fosteret, saa at dennem for min Uagtsomhed, Forsömmelse eller ond Medfart ingen Skade maa tilföies. — 2) At jeg ingen uegte Födsel eller Barne-Mord vil fortie, som mig kan forekomme, men paa behörige Stæder det strax tilkjendegive, hvem det og monne være, uden nogen Persons Anseelse. — 3) At jeg vil findis ædruelig, kydsk og flittig i dette mit anbetroede Kald, og ellers i alt mit Foretagende, saavel som i Liv og Levnet, mig saaledis forholde efter disse mig forelæste Punkter, at ingen, næst Guds Hjelp, skal have Aarsag i nogen Maade sig over mig at besvære. Saa sant hjelpe mig Gud og hans hellige Ord!» —

— 3 Art. Om Qvindernis Kirkegang efter deris Barselseng [jevnf. Handbók Presta 1826: «um kirkjuleiðslu kvenna»].

IV. Capitel. Om Skriftemaal og Aflösning: 1. Art. Om lönlig Skriftemaal og Aflösning. — 2. Art. Om aabenbare Skriftemaal og Aflösning [For. 8. Juni 1767, jfr. «Handbók presta» 1826: «um opinbera aflausn.»]

V. Capitel. Om Christi Nadveris Sacramente [jevnf. Indledningen i de islandske Kirke-Psalmeböger].

VI. Capitel. Hvorledis med Syge, Anfægtede, Besatte, Fangne og Misdædere skal omgaais: 1. Art. Om Syge [jevnf. Tillæggene i «Dominicale» 1725 og «Handbók Presta» 1826: «vitjun sjúkra»]. — 2. Art. Om Anfægtede [jevnf. Tillæggene til «Dominicale» 1725: «um freistaðar manneskjur»

og til «Handbók Presta» 1826: «um freistaða»] — 3. Art. Om de Besatte og dennem, som i en eller anden Maade plages af Djevelen eller hans onde Redskab. [Findes ikke optaget i det islandske «Dominicale» eller «Handbók»]. — 4. Art. Om Fanger og Misdædere [For. 13. Marts 1761. — jevnf. Tillæggene til «Dominicale» 1725: «um fánga og ódáðamenn» og i «Handbók presta» 1826: «um fánga»]. 1685. 25. Juli.

VII. Capitel. Om Bandsettelse og Aflösning af Band[1]: 1. Art. Om Bandsettelse. — 2. Art. Om Aflösning af Band. [Findes ikke optaget i det islandske «Dominicale» eller «Handbók»]. —

VIII. Capitel. Om Egteskab. [For. 30. April 1824; For. 3. Juni 1746. Jevnf. Tillæggene til «Handbók Presta» 1826: «um hjónaband»].

De som ville begive sig i det hellige Egteskab, skulle nogle Dage tilforn give sig an for Præsten, og, saa fremt han ikke selv tilfulde kjender dem, fremvise for hannem lovlig Skudsmaal og Beviis, at intet paa begge Sider er, som efter Loven kan hindre samme deris Egteskab. — I Kjöbstæderne, og hvor saadanne Beviser ikke kan havis, skal de stille tvende gode Mænd til trofaste Forlovere for sig, een for hver af dennem, hvilke skulle love for dem hos Præsten om det samme. De, som love saaledis for andre, skulle vel vide Besked derom, med mindre de ville ansees for Lögnere, om anderledis siden befindis: hvilken Straf Præsten dennem skal foreholde, förend de saadant Löfte gjöre[2]. — — — Hver Præst skal i en igjennemdragen Bog ved Dag og Tid tegne deris Navne, som han trolover og sammenvier, tillige med deris, som enten have attesteret med dennem, eller og lovet for dennem. — Præsterne maa ingen sammenvie, som ikke tilforn have været til Guds Bord. — Alle Enkemænd og Enker skulle först bevise, at de have holdet Skifte og gjort Rigtighed med den Afdödis Börn

[1]) Reskr. 26. Juni 1782.

[2]) For. 31. Aug. 1695; For. 30. April 1824 § 4.

1685. eller Arvinger, förend de maa viis tilsammen [1]. — Præsten
25. Juli. maa ingen hindre udi sit lovlige Egteskab, med mindre de vitterligen ere udygtige dertil, saasom Gildinge, hvilke ikke maa tilladis at komme i Egteskab med nogen. — De som ere döve, stumme eller blinde, maa ei af Præsten formenis Egteskab, saa fremt de ellers paa en eller anden Maade kan give deris Villie og Samtykke fornöielig tilkjende.

Ingen maa til noget Egteskab sammenviis, som ikke tilforn ere trolovede, og trende Söndage efter hinanden af Prædikestolen offentlig lyst for, undtagen de, som ere i Rangen, eller af Adel, og de som lige ved Adel agtis, hvor det skal holdis for fuld Egteskabs-Löfte, naar begge Parterne i sex af fellis Venners Nærværelse tilsige hver andre Egteskab, og give hinanden fuld Jaord. — Trolovelse [2] skeer, enten i Præstens Huus, eller deris eget, ligesom de det begjere, i fem Vidnisbyrds Overværelse i det mindste, og det paa efterskrevne Maade: — — — Naar de saaledis ere trolovede, da lysis for Bryllupet tre Söndage i Rad, undtagen paa de store Höitider: Paaske eller Pintzedag og naar Juledag indfalder paa en Söndag, da der lysis anden Dagen for dennem. Lysningen skeer saaledis: — — — Ligesaa lysis anden Gang den anden Söndag og tredie Gang den tredie Söndag næst efter. — Dersom nogen imidlertid gjör Forbud paa Egteskabet, da blive de Folk ikke viede för end der er gangen Dom i Sagen: hvilket i lige Maade er at agte, om noget Forbud skeer for Trolovelsen. — Dersom Fæstefolkene, efter at der er udlyst, lade det selv forsetligen uden billig Aarsag noget længe henstaa, og ville ikke lade sig vie, da skal Præsten sette dem en vis Tid for, naar de skulle viis, under Straf efter Sagens Leilighed. — Vielsen skal skee i Kirken oppe imod Alteret. — Er det paa Prædikedage, da forrettis Vielsen i Kjöbstæ-

[1]) For. 23. Aug. 1793.

[2]) oph. ved For. 19. Febr. 1783.

derne til Fropprædiken, strax efter at den anden ganske 1685.
Tjeneste er til Ende, og til Höimesse (ligesom det og 25. Juli.
skal skee paa Landet) for Prædiken, imellem Epistelens og Evangelii Oplæsning. — Er det paa andre Dage i Ugen, naar ingen Prædiken holdis, da komme de til Kirken i det allerseneste imellem ni og ti Slæt, saa at Brudevielsen kan være endet förend Klokken slaar elleve. — — (Ritus ved Vielsen).

IX. Capitel. Om Lig og Begravelse [jevnf. «Dominicale» 1725 og «Handbók Presta» 1826 i Tillæggene: «um greptranir framliðinna»].

X. Capitel. Om Bispe- og Præste-Vielse. 1. Art. Om Bispe-Vielse [Findes ikke trykt i de islandske liturgiske Böger]. — 2. Art. Om Præste-Vielse:

Præsterne ordineris det snareste skee kan, enten Onsdag eller Fredag[1] hver i sit Stift, i den Sognekirke paa det Sted hvor Bispen residerer, efter at de af Episcopo loci til det hellige Embede ere approberede og dygtige befundne, og det paa efterskrevne Maade:

Dagen tilforn blive Byens Præster, hvor Ordinationen skeer, ved Klokkeren tilsagde at möde i Kirken til den bestemte Tid, og være overværendis ved samme Act, at befordre den med Bön og Hænders Paaleggelse. — Naar Ordinationen skal skee, möde Candidati betimelig i Kirken bag Choret, og der iföre sig de sædvanlige Præsteklæder tilligemed en Messeskjorte, paa det de kunde være iklædde naar det ringer sammen til Prædiken, da Ordinator og de andre Præster strax komme. Hvorpaa Messen begyndis for Alteret, ligesom tilforn er ommeldt, og efter at Epistelen er oplæst, træder een af Medtjenerne til den Kirke paa Prædikestolen, og med faa Ord giver Menigheden tilkjende, at efterdi disse hæderlige Personer N. N. ere lovligen kaldede til det hellige Prædike-Embede i N. N. Sogn (Sogner), hvorfra de og have gode Vidnisbyrd om deris Liv og Levnet, og ere af Bispen der til over-

[1]) I Island er, ifölge gammel Skik, Söndagen den sædvanlige Ordinationsdag.

1685. hörte, og dygtige befundne, da skal de nu i den Herris
25. Juli. Jesu Navn til samme hellige Embede efter den apostoliske Skik med Bön og Hænders Paaleggelse i Dag ordineris og indviis: Hvorfor Menigheden formanis at takke Gud inderligen, som værdigis til endnu paa denne Dag at sende sin Kirke hos os trofaste Lærere og Prædikere, og bede hannem, at han vil fremdelis i Naade kraftig beskærme og forsvare hende og altid forsyne hende med tro Tjenere, som flittig kunde see paa hans Kirkis Bedste, at vi aldrig maatte savne de Gaver, som han har lovet at sende os, efter hans Bortgang, særdelis at han vil meddele disse, som nu skal ordineris til dette hellige Kald, sin Naadis Gave, at de maa være mægtige til at udföre det til hans Æris og Rigis Befordring hos os og til mange Menniskers Salighed. Hvorpaa allersidst læsis: Fader vor &c. — Imidlertid iförer Episcopus sig de sædvanlige Messeklæder, som er en Messeskjorte og en Bispekaabe, og saasnart Præsten har endt sin Tale paa Prædikestolen, triner strax op for Alteret, og begynder: «Veni sancte spiritus, reple tuorum corda fidelium &c.» Efter hannem komme Ordinandi og sette sig ordentlig ned paa Knæ for Alteret, dennem fölge samtlige Præsterne, hver i sin Orden, som staae fordeelt paa begge Sider ved Alteret. — Mens Veni Sancte &c. syngis, ligger Ordinator paa sine Knæ, og gjör sin Bön til Gud, saa staar han op igjen og siger: «Emitte spiritum tuum, domine, et creabuntur» (Psalm. 104, v. 30). — Choret svarer: «Et renovabis faciem terræ». — Saa læser Bispen den sædvanlige Collect paa Latin:

«Oremus. Deus, qui corda fidelium Sancti tui Spiritus illustratione docuisti, da nobis in eodem Spiritu tuo recta sapere, et de ejus semper sancta consolatione gaudere, per Dominum nostrum, Jesum Christum, Filium tuum, qui tecum vivit et regnat in unitate Spiritus Sancti Deus, per omnia secula seculorum». — Choret svarer: «Amen». Derefter vender Bispen sig om til Ordinandos og oplæser den sædvanlige Text af Paulo,

saaledis sigendis: Denne hellige Text, som udi saadan 1685.
hellig Indvielse pleier at oplæsis, haver beskrevet Apostelen 25. Juli.
St. Povel og lyder af Skrivelsen til Titum i det förste Capitel saaledis: «Derfor lod jeg dig blive i Creta, at du skulde det &c.» Siden forklarer Bispen den ganske kortelig og med faa Ord omsider applicerer det paa dem som ordineris; men dersom Bispen tager sig en anden Text for at forklare, som handler om det hellige Embede, da læser han den strax op efter den förste, og saa kortelig udlægger den, som sagt er. — Dernæst lægger han dennem for og befaler dennem, at de prædike Guds Ord reent og puurt, ligesom det findis i de prophetiske og apostoliske Skrifter, retsindeligen forrette og uddele de tvende höiværdige Sakramenter aldelis efter Christi egen Indstiftelsismaade, flittig formane deris Tilhörere til en saud og alvorlig Poenitense, Lydighed imod deris rette Övrighed, Barmhjertighed imod de Elendige, og Kjerlighed imod deris Jevn-Christen og Næste, og, at de for alle Ting beflitte sig paa at være gode Exempler for dennem i Omgængelse, i Kjerlighed, i Aand, i Tro, i Kydskhed og alle christelige Dyder. — Efter alt dette siger Bispen til dennem: «Love I mig dette paa mit Embedis Vegne, at I med et gudeligt Forsæt vil fuldkomme det af den Naade, som Gud eder vil forlene!» hvortil Ordinandi svare med lydelig Röst for alt Folket: «Ja». — Derpaa siger Bispen ydermere: «Saa giver mig derpaa eders Hænder!». — Da staa de op, og give först Bispen Haand og siden alle de hosstaaende Præster. — Der efter sætte de sig ned igjen paa Knæ for Alteret, ligesom tilforn, og da overleverer Bispen dennem det hellige Embede med Bön og Hænders Paalæggelse, saaledis sigendis: — «Saa overantvorder jeg eder nu det hellige Præste- og Prædike-Embede efter den apostoliske Skik, i Navn Gud Faders, Söns og Hellig Aands, og giver eder Magt og Myndighed her efter, som rette Guds og Jesu Christi Tjenere, at prædike Guds Ord hemmelig og aabenbare udi Kirken, at uddele de höiværdige Sakramenter efter

1685. Christi egen Indstiftelse, at binde Synden paa den Hal-
25. Juli. starrige, og löse den paa den Bodfærdige, og ellers alt hvis dette Guds hellige Kald vedkommer, efter Guds Ord og voris christelig Skik og Brug. Og, at Gud almægtigste vil dog for Jesu Christi Skyld selv danne og dueliggjöre eder til dette hellige Embede, at I med al Aarvaagenhed og en alvorlig Flid i et ustraffeligt Liv og salig Undervisning maa adspörge Christi Navns Ære til hans Kirkis Forbedring hos os, da ville vi samtlig formane hannem med Jesu Christi egen Bön, sigendis» (Her lægger Bispen sin Haand paa deris Hoveder, og strax træde samtlige hosstaaende Præster tilsammen, og lægge tillige deris Hænder paa dennem, mens Bispen læser efterskrevne Bönner): «Fader vor, du som est &c. — Lader os fremdelis bede:

O, almægtigste evige Fader, som haver saa formedelst din eenbaarne Sön, vor eneste Midlere, lært os: Hösten er megen, men Arbeiderne ere faa, derfor beder Höstens Herre, at han udsender Arbeidere udi sin Höst, hvilke Ord os paaminde, at vi skulle bede om gode Arbeidere, Prædikere og Lærefædre udi Kirken af din guddommelige Godhed, med en alvorlig og tro Bön: Saa bede vi nu din usigelige Godhed, at du naadelig vil ansee denne din Tjener N. N., hvilken vi udi dit Navn beskikke til det hellige præstelige Embede udi Kirken, at han bliver vindskibelig udi dit Ord, og prædiker Jesum Christum din Sön at være vor eneste Salighed, til at lære og tröste raadelöse Samvittigheder, at raade, paaminde og straffe med al Sagtmodighed, saa at andre maa læris og forbedris deraf, paa det dit allerhelligste Evangelium maa varagteligen blive hos os reent og ret, foruden al menniskelig Lærdoms Beblandelse, at vi maatte faa det evige Liv til en salig Frugt deraf ved den samme din Sön vor Herre Jesum Christum, Amen. Siger Alle hertil af Hjertet: «Amen!»

Saa svare alle Præsterne: «Amen!» — Bispen slutter

allersidst og siger: «Amen i Jesu Navn, Amen!» – Derpaa 1685.
begyndis strax: «Nu bede vi den H. Aand &c.» — Og imid- 25. Juli.
lertid det förste Vers syngis, falder Bispen paa sine Knæ for Alteret og gjör sin Bön og Taksigelse til Gud for den Forretning, men ingen af de andre Præster falder her paa Knæ, som i Bispevielsen. — Saa gaar Bispen fra Alteret ned bag i Choret, efter hannem Præsterne, og siden de, som ere ordinerede, hvor Bispen og samtlige Præster önske dennem Lykke og Velsignelse: Derefter forrettis Prædiken af en af dennem, som ere ordinerede, og de andre sidde under Prædiken i en dertil forordnet Stol oppe i Choret. Efter Prædiken forrettis alting med ordinerede Præster, ligesom med Bisperne, undtagen at Bispen ikke communicerer med dennem, og ingen Proces skeer med dennem af Kirken, som med Bisperne, naar de viis. — Siden tagis de fuldkommeligen i Eed af Bispen, og derpaa forskikkis strax med Bispens Brev til de Menigheder, som de ere kaldede til, hvor enhver af sin Provst förste Söndag eller Höitidsdag indsættis, som da efter Prædiken oplæser for Menigheden baade deris Kaldsbrev, saa og Bispens Collats-Brev, og ellers taler deris Bedste for menige Tilhörere, og formaner dem til Kjerlighed, Lydighed, Samdrægtighed og Gudfrygtighed, paa det alting maa skee Guds allerhelligste Navn til Ære, og dennem paa begge Sider til en god Samvittighed paa Dommens Dag, og deris evige Salighed! — Er ikkun een at ordinere, da veed Bispen Vielsen derefter at indrette.

XI. Capitel. Hvorledis Provsterne beskikkis. — —

Ederne, som de Geistlige gjöre for deris Biskop, hver efter sit Kald:

Juramentum creandi Præpositi.

Ego N. N. electus Præpositus N. sanetè juro et in conspeetu Dei testor, quod velim partes offieii mei piè tueri, nec quidquam intermittere, quod a Præposito ullo jure exigi possit, et: Primo quidem juro ac religiose testor, quod velim esse fidelis Episeopi σύνεργος, sanam doctrinam verbo divino et libris nostrarum eeelesiarum

1685. 25. Juli. symbolicis comprehensam religiosâ industriâ propagare, disciplinam ecclesiasticam prudenter urgere, Pastores, Sacellanos, Diaconos, et alios nostri ordinis mihi subjectos officii, si quidquam alienum ab officio admittant, ἄνευ προσωποληψίας monere; casus conscientiæ omnes ad Episcopum referre, errata, inprimis quæ cum scandalo conjuncta sunt, sine metu offensæ Episcopo meo detegere; Scholarum meæ inspectioni subjectarum juventutem sæpissimè visere et examinare; hoc denique studiose agere, ut juventus et verba et sensum catecheticæ doctrinæ fideliter imbibat. — Secundo testor, quod velim ipse Pastoribus, Sacellanis, Diaconis, et nostri ordinis aliis laudabili doctrinæ et piæ vitæ exemplo prælucere. — Tertio juro, quod pro virili velim jura ac privilegia ordinis nostri piè tueri, justitiam sine præjudicio ac affectibus cuivis administrare, nec quenquam consilio aut auxilio destituere, qui se ordinationi ecclesiasticæ decenter submiserit. — Quarto, Sancte recipio me sedulo curaturum, ut quæ lex et constitutiones Regiæ acta synodica præscripserint ordinis sacri hominibus facienda, non negligantur, sic me Deus adjuvet et sanctum ejus verbum.

Juramentum, quod in timore Domini præstabunt, qui muneri ecclesiastico initiabuntur[1].

Ego N. N. juro et in conspectu Dei sancte testor: — Primo, me in corde ac conscientia certum esse, quod ad sacrum hocce munus legitime vocatus sim, ita ut nullis usus sim mediis divinitus prohibitis, sive occulte sive manifeste, huic officio ut præficerer. — Secundo promitto, me summâ diligentiâ allaboraturum, ut doctrina coelestis comprehensa scriptis Propheticis et Apostolicis et libris ecclesiarum Danicarum Symbolicis auditoribus fideliter instilletur, sacramenta ad normam à Christo præscriptam decenter ac devote administrentur, disciplina ecclesiastica diligenter exerceatur, catechetica doctrina

[1]) Den fölgende Præste-Eed er trykt bag ved flere Udgaver af den islandske «Graduale» (först i VI. Udgave 1691), de andre Eder derimod ikke, og ere i senere Tid næppe bragte i Anvendelse.

urgeatur, ceremoniæ in ecclesia receptæ observentur, nec 1685.
quidquam contra constitutiones ecclesiasticas admittatur. — 25. Juli.
Tertio serio ac sancte voveo, quod non tantum velim fugere et detestari doctrinam verbo divino adversam, sed etiam velim eandem pro virili impugnare, sanguinem potius fusurus, quam dogmata falsa ac fanatica approbaturus. — Quarto legam studiosissime monumenta sacra, ac recolam eâ quâ par est diligentiâ articulos fidei, non passurus ullum effluere diem, quo lectioni sacræ aliquid temporis non impendatur, modò per valetudinem ac inevitabilia impedimenta liceat. — Quinto vitam vivam, ministro verbi divini dignam, sedulo allaboraturus, ut laudabili pietatis, probitatis et sanctitatis exemplo auditoribus præluceam, ne unquam vel gloriæ dei, vel sacro huic et venerando ordini ex dedita opera sim futurus dedecori. — Sexto et ultimo recipio ac religiose promitto, quod præter obedientiam seculari magistratui debitam, velim meo Episcopo, ut et Præposito omne licitum obsequium præstare, imperata paratissimo animo facere, et cum Collegis ac in Christo fratribus ita conversari, ut nemo de me juste queri possit, aut debeat.

Quæ omnia ac singula tam vere promitto me servaturum, quam vere et ex animo cupio, ut me Deus suo sancto Evangelio juvet.

Juramentum Rectoris scholæ. —

En Degns Eed. —

Reskript til Admiralitetet, at dömme om en hollandsk Prise. Khavn 14. Novembr. 1685. 14. Novbr.

— Siell. Tegn. XLV, 240b.

Christian den Femte &c. V. S. G. T. Eftersom Os elskelig Johan Klein &c. for Os allerunderdanigst haver ladet andrage, hvorledis han et hollandsk Skib, som imod Privilegierne paa hans Hafn udi Island skal have handlet, der sammesteds skal have antreffet, hvorpaa udi Island efter Octroyen formedelst Sysselmandens Udeblivelse og andre Aarsager ei saa snart som skee burde har kundet

1685. bleven kjendt; da, som de Vedkommende tillige med
14. Novbr. Skiberommet ere her ankomne, og de skriftlig skal have tilbuden hinanden til deris Prætentioner her at ville svare: er Voris allernaadigste Villie og Befaling, at I Sagen for eder med forderligste lader indkomme, og derudi, efter lovlig foregaaende Stefnemaal, forsvarligen kjender. Dermed &c. Hafn. d. 14. Novembr. 1685.

1686.
20. Febr. **Reskript til Biskoppen i Skalholt, Mag. Theodorus Thorlacius, ang. Mageskifte af nogle Domkirke-Jorder.** Khavn 20. Febr. 1686. — Norske Tegn. XIII, 282; M Ket. III, 223.

Christian den Femte &c. V. N. T. Efter som Sigurdur Björnssen, Laugmand for synden og östen paa Vort Land Island, hos Os allerunderdanigst haver ladet ansöge og begjere, at hannem til Mageskifte maatte bevilgis een af Skalholts Domkirkes tilhörende Jorder, som du hannem hidindtil for sædvanlig Afgift skal have forundt, kaldis Hvittervellom (Hvítárvellir) med de derhos liggende smaa Jorder, ved Nafn Heggstodum og Burfeldi (Búrfell); hvorimod han bemeldte Domkirke til Fyldest og Vederlag erbyder igjen at give efterskrefne Fæstegods, nemlig den Jord Oddestader (Oddstaðir) med tilliggende Skogerplads, hvis Beskaffenhed du af hosfölgende Copie af hans derom allerunderdanigste indlagde Supplication videre kan see og erfare. Thi er Voris allernaadigste Villie og Befaling, at du bemeldte Jorder, saavel de forne Sigurdur Björnsen til Mageskifte begjerer, som de han derimod til Vederlag udlegger, med Flid lader eftersee, og om des Beskaffenhed dig informere, og dersom du da befinder, at samme Mageskifte kan vere Kirken til Gafn og i alle Maader uden Skade, haver du det paa videre Voris allernaadigste Ratification fuldkommeligen at slutte og til ende gjöre, som du vil ansvare og bekjendt være. Dermed &c. Hafniæ den 20. Februarii 1686 [1].

[1]) Det her omhandlede Mageskifte er kongelig confirmeret den 11. Decembr. 1686, Norske Reg. 15, 375 b; M. Ket.

Bevilling for Hans Nansen, at fragte fremmede Skibe. Khavn 2. Marts 1686. — Siell. Reg. 34, 447 b. 1686. 2. Marts.

Vi Christian den Femte &c. G. A. V., at Vi efter allerunderdanigste gjorde Ansögning og Begjering allernaadigst haver bevilget og tilladt, saa og hermed bevilger og tillader, at Os elskelig Hans Nansen, Voris Justits- og Commerceraad &c., maa i nærværende Aar, dog uden nogen Conseqvence fremdelis, til hans islandske Handels Fortsettelse et fremmed Skiberom (engelske undtagen) i Vor Stad Hamborg lade fragte, som til Glüchstad kunde afhente og til Island bortföre hvis Vare i bemte Glüchstad af hans til Island i forgangen Aar fragtede Skib skal være oplagt, og da ei formedelst Iis did skal have kundet komme. Forbydendis &c. Hafniæ d. 2. Martii 1686.

Reskript til Islands Biskopper ang. Erklæringer paa Supplicationer. Khavn 13. Marts 1686 [1]. — Norske Tegn. XIII, 293; M. Ket. III, 224; Uddr. hos Fogtm. II, 320. 13. Marts.

Christian den Femte &c. V. N. T. Eftersom Tid efter anden for Os allerunderdanigst ere indkomne adskillige Supplicationer fra Præster og andre Geistlige paa Vort Land Island, hvilke mestendelen ere af den Beskaffenhed, at derpaa allerunderdanigst Erklæringer nödvendigen behövis, för end de bör at expederis; da paa det dermed herefter des rigtigere maatte tilgaa, er Voris allernaadigste Villie og Befaling, at du strax lader advare Præsterne og Geistligheden i dit anbetroede Stift, at naar de herefter kunde have noget hos Os allerunderdanigst at söge og begjere, de da skal være tiltænkte deres aller-

---

III, 230 (hvor selve Mageskiftebrevet, udstedt paa Thingvelte ved Oxaraa den 8. Juli s. A., findes aftrykt). Confirmationen er publiceret paa Althinget 1687.

[1]) Anordn. 20. Febr. 1717 og For. 3. April 1771.

1686. underd. Supplicationer til dig at indgive, hvorpaa du
13. Marts. dig og da, saavel som om hvis Kirkerne og Skolerne i dit anbetroede Stift kan vedkomme, uden vidtlöftig Ophold eller nogen Persons-Anseelse, efter Sagens egentlig Beskaffenhed sandfærdeligen haver at erklære, för end sligt til Os fra Landet maa udsendis. Dermed &c. Hafniæ den 13. Martii 1686.

27. Marts. **Forordning** om en **extraordinarie Bededag aarligen.** Khavn 27. Marts 1686[1]. — Publiceret paa Althinget 1686 og i Synodalforsamlingen for Skalholt Stift s. A. Siell. Reg. 34, 490 b; Original-Aftryk hos Bockenhoffer; M. Ket. III, 225; Qvart-Forr. II, 263; Schou I, 531.

Vi Christian den Femte &c. G. A. V., at Vi allernaadigst haver for godt anseet at anordne og paabjude, saasom Vi og hermed allernaadigst anordner og paabjuder, at udi begge Vore Riger og tilhörige Lande, aarligen paa den fjerde Fredag som efter Paaske Helligdage indfalder, een extraordinarie Bededag skal holdis; dog eftersom samme Bededag ikke udi dette nærværende Aar, for Tidens Korthed og endeel Vore Landes Vidtfraliggende, saa snart som det behövedis, overalt kan publiceris, haver Vi, alleniste denne Gang, dertil allernaadigst berammet efterskrefne Fredage, nemligen, udi Vort Rige Danmark den 7. Mai, item udi Vort Rige Norge den 25. Juni, og paa Vore Lande Island og Færöe den 27. Augusti förstkommendis; mens siden aarligen, paa forbemte fjerde Fredag efter Paaske, som för er rört, at holdis. Og paa det saadant gudeligt og saa höimagtpaaliggende Værk med god og tilbörlig Andagt maa forrettis, ville Vi, at overalt, baade i Kjöbstæderne og paa Landet, Aftenen for fornefnte Bededag, Klokken sex, skal ringis med den störste Klokke til hver Kirke, da alle Boder, Kjeldere og Kroer, hvor nogen slags Vare eller Drik selgis, strax skal tillukkis, og ingen videre Handel, i hvad det og

[1]) jfr. Fr. 11. April 1702.

være kan, den Aften drivis; og byde Vi hermed og al- 1686.
vorligen befale alle Vore kjere og tro Undersaatter, at de 27. Marts.
retter dennem efter, ædrueligen, skikkeligen og betimeligen paa fornefnte almindelige Bededag til Kirke og Guds Huus alle endregteligen at komme, og indtil alle Tjenisterne ved Guds Bistand andægteligen ere forrettede, at faste, og dennem fra al Arbeide, Reiser (Posten alene undtagen), samt Spil, Leg, Dobbel og anden verdslig Forfengelighed entholde, og af yderste Magt beflitte dennem paa, med saadan christelig Andagt at fremkomme, at det for Gud kan være tækkeligt og behageligt. Til hvilken Ende, paa fornefnte Bededag, strengeligen skal være forbudet, udi alle Ordinarier, Pensioner, Herberger og Vertshuse eller Kroer, paa Landet saavelsom i Kjöbstæderne, Mad eller Drikke, förend al Gudstjeniste, som oven er meldet, fuldkommen er forrettet, Nogen, i hvem det og være kan, at give eller skaffe, de Sjuge og Svage herudinden undtagen. Befindis nogen sig herimod utilbörligen at forholde, straffis uden Persons Anseelse, som Voris Mandaters motvillige Overtrædere; hvormed hver Steds Övrighed tilbörlig Indseende skal have, og derover alvorligen holde, saa fremt de ikke af Voris General-Fiscal vil tiltalis, om de herudi forsömmelig at være befindis. Og skal Superintendenterne i forskrefne Vore Riger og Lande dette Voris Bref af alle Prædikestole, hver i sit anbetroede Stift, for Menighederne lade læse, og ellers tilholde deris underhavende Provster og Præster, aarligen, Söndagen nest for fornefnte Bededag, af Prædikestolene at erindre og formane deris Tilhörere, at de med en christelig Forberedelse dette hellige Værk i Ædruelighed, Skikkelighed og med gudelig Andagt forrette, og saaledis omvender sig til Herren deris Gud af ganske Sjæl og Hjerte, at det udi al deris Lif og Lefnet stedse maa sees og fornemmis. Thi byde og befale Vi Vore Grever og Friherrer, samt Stifts-Befalingsmænd, Superintendenter, Amtmænd, Lands-Dommere, Præsidenter, Borgemestere og Raad, Fogeder og alle Vedkommende,

1686. 27. Marts. som dette Voris Patent under Voris Cancelli-Seigl tilskikket vorder, at de det paa behörige Steder til Alles Efterretning strax lader læse og forkynde, saa og derhos tillige med Provsterne og Præsterne flittig og forsvarlig Indseende have, at denne Voris allernaadigste Villie i alle Maader tilbörligen efterkommis. Givet paa Vort Slot Kjöbenhafn den 27. Martii Anno 1686.

27. Marts. **Reskript til alle Biskopper, ang. den almindelige Bededag.** Khavn 27. Marts 1686. — Bekjendtgjort i Synodalforsamlingen for Skalholt Stift 1686. Siell. Tegn. XLV, 357 b; Fogtm. II, 321.

Christian den Femte &c. V. N. T. Vi tilskikke dig herhos en Voris trökte Forordning, anlangende en almindelig Bededag, som Vi allernaadigst haver for godt eragtet at lade paabyde aarligen at holdis. Thi er Voris allern. Villie og Befaling, at du, saavidt dig vedkommendis er, dig derefter retter og forholder, til hvilken Ende og herhos fölger den, efter Voris allern. Befaling, til Trykken forfærdigte Bön, Collect, Leetier og Texter, som udi Stæderne til Höimesse og Fropprædiken, item Tolfprædiken, hvor den holdis, skal forhandlis, og til Aftensang den evangeliske Lectie, og derhos sjungis de antegnede Psalmer med Litaniet ganske, samt Collect og Velsignelse. Paa Landsbyerne forbliver det med Höimessen, ligesom udi Kjöbstæderne, og udi de Sogner hvor Præsten selv boer, skal om Eftermiddagen Bededags-Bönnen i lige Maade af Prædikestolen læsis, tillige med en kort Forklaring over den forordnede Aftensangs Text, og ellers med Sangen og Læsningen for Alteret videre forholdis paa samme Maade som allerede om Kjöbstæderne meldt er. Dermed &c. Hafn. d. 27. Martii 1686.

{ Til Hr. Gislaus Thorlachsen, Holle Stift for Norden.
{ — M. Theodorus Thorlacius, Skarholt Stift for Synden.

Bevilling for Landfoged Heideman paa Fiskerie m. m. Khavn 8. Mai 1686. — Publiceret paa Althinget 1686; Norske Reg. 15, 302b; M. Ket. III, 227. 1686. 8. Mai.

Vi Christian den Femte &c. G. A. V., at eftersom Os elskelig Christopher Heideman, Assessor udi Voris Commerce-Collegio og Landfoged paa Vort Land Island, for Os allerunderdanigst haver ladet andrage, hvorledis Fiskeriet i bem[te] Vort Land Island ved Doggere og Fiskerskibe langt bedre skal kunde fortsettis, end hidindtil med islandske Fiskerbaade skeed er, hvorved ogsaa Indbyggerne til Seiglatsen med Tiden kunde gjöris capables; da haver Vi, efter hans derom allerunderdanigste gjorde Ansögning og Begjering, allernaadigst bevilget og tilladt, saasom Vi og hermed bevilger og tillader, at han med en Galiothe udi næstfölgende tre Aar Fiskeriet der sammesteds maa fortsætte og til dessen Fortsættelse Galiothen med islandske Lösemend, imod billig Betaling, lade betjene; dog at for[ne] Galiothe udi bem[te] trende Aar der udi Landets Haufner forbliver og ei derfra til andre Steder udseiler. Forbjudendis &c. Hafniæ den 8. Maji Anno 1686.

Reskript til Landfoged Heideman, ang. Afgjörelse af Tvistighed om Bispe-Enkers Naadsens-Aar. Khavn 8. Mai 1686. — Publiceret paa Althinget 1686 (Althingsb. Nr. 8). Copie i Stiftamts-Archivet i Island, A. 105; Norske Tegn. XIII, 324b; M. Ket. III, 228. 8. Mai.

Christian den Femte &c. V. N. T. Eftersom Vi allernaadigst komme udi Erfaring, hvorledis imellem afgangne Superintendents for norden paa Vort Land Island, Herr Gisle Thorlachsens Arvinger, og nuværende Superintendent der sammesteds, Os elskelig Mag. Joen Vigfusen, nogen Disput skal være forefalden, anlangende Benaadings-Aars Termin: da er Voris allernaadigste Villie og Befaling, at du Laugmændene tillige med endeel af de bedste Sysselmænd til dig tager, og de stridende Parter for eder

1686. lader indcitere, dennem enten udi Mindelighed at forlige,
8. Mai. eller ved endelig Dom at adskillie, og ifald at udi den islandske Lov ei nogen udförlig Anledning skulle findis, hvorledis med forne Benaadings-Aars Termin skal forholdis, da haver I eder, saavidt muligt kan eragtis, her udi efter Voris allernaadigste Danske Lov at rette og forholde; hvorefter ogsaa udi andre deslige Tilfælde herefter allerunderdanigst med Bispe-Enkernis Naadsens-Aar kan forholdis. Dermed &c. Hafniæ den 8. Maji 1686[1].

1687. **Aabent Brev ang. Fiskevirkningen.** Khavn
5. Febr. 5. Febr. 1687[2]. — Publiceret paa Althinget 1687; Concept i Canc. Arch. «Aabne Breve vedkommende Island &c. 1630—1750»; Norske Reg. 15, 412b; Rubr. hos Fogtm. II, 355.

Vi Christian den Femte &c. G. A. V., at eftersom Voris forrige General-Admiral, afgangne Herr Court Adelaers Efterleverske, Os elskelige Fru Anne Pelt, saavelsom og Os elskelige Henrich Höyer, Assessor i Voris Commerce-Collegio, for Os allernnderdanigst klageligen haver ladet andrage, hvorledis Indbyggerne paa de dennem allernaadigst octroyerede Haufner, nemlig Stikkelsholms, Commervaags, Grönnefjords, Revits, Stappens og Budenstads Districter, paa Vort Land Island, skal være kommen udi den Vane, at de mere end andre Vore Undersaatter der paa Landet een Parti af deris Fiske skal opflække udi Ryggen og ophænge til at törre, som de siden Hængefisk skal kalde, hvilket, som det strider imod Voris seniste allernaadigst udgifne Taxt, skal være bemeldte Octroyerede til störste Skade og Præjudice, saasom samme Hængefisk hverken udi Holland, Glückstad eller paa andre Steder skal være begjerlig, og ei uden störste Tab kunde

[1]) I Henhold til dette Reskript blev en Overeenskomst indgaaet paa Althinget 1687, og Sagen saaledes afgjort, at Anordn. 3. Mai 1650 om Præste-Enkernes Naadsens-Aar ogsaa skulde være anvendelig paa Bispe-Enkerne, Finn. Joh. Hist. Eccl. Isl. III, 733; Espól. Ísl. Árb. VIII, 16.
[2]) Reskr. 7. April 1691.

afsettis, da have Vi allernaadigst for got befundet at anordne og befale, saasom Vi og hermed anordner og alvorligen befaler, at Almuen og Indbyggerne udi bemeldte Hafners Districter skal deris Fisk udi Bugen opflekke og til Platfisk virke, saa og Nakkerne, naar de ere halvtörre, afskjære, efter bemte Voris allernaadigst udgangne Taxt, og ingenlunde deris Fisk udi Ryggen opflekke og til Hengefisk forandre, saafremt de ikke ville, at samme deris Hengefisk for mindre Priis end som Platfisk, der i Bugen er opflekket, skal annammis. Hvorefter alle og enhver Vedkommende sig allerunderdanigst haver at rette og for Skade tage Vare; og byde Vi hermed og befale Voris Stiftbefalingsmand over bemeldte Island, at lade denne Voris Mandat og Befaling ved Landfogden paa alle Thingstederne i forbemeldte Hafners Districter til Alles Efterretning læse og forkynde, og siden derover alvorligen holde. Givet &c. Hafn. d. 5. Februarii 1687[1]. 1687. 5. Febr.

Reskript til Bisperne i Danmark og Norge og paa Island, ang. Indsendelse af Antiquiteter. Khavn 19. Febr. 1687. — Siell. Tegn. XLVI, 41. 19. Febr.

Christian den Femte &c. V. N. T. Eftersom for Os allerunderdanigst er bleven andraget, hvorledis paa mange Steder udi Stigtskisterne ved Capitlerne, Kirkerne, Skolerne og andre saadanne Steder i Vore Riger og Lande skal findis adskillige gamle Breve, Documenter og Böger, som til de danske og norske Antiqviteters Opljusning, især udi den geistlig Historie, meget skulle kunde forhjelpe, hvilke Voris Justits-Secreterer og Antiqvarius, Os elskelig Thomas Bartholin, allerunderdanigst formener, at kunde

[1]) Under 26. Marts s. A. sendes dette aabne Brev til Stiftbefalingsmand Gyldenlöve, med Ordre at lade samme «paa alle Thingsteder i forne Districter til Alles Efterretning ved Landfogden læse og forkynde, og siden derover alvorligen holde». Norske Tegn. XIII, 439.; M. Ket. III, 277; Fogtm. II, 360.

1687. vere bannem til stor Bistand til at indrette og forfærdige
19. Febr. disbedre de Verke, angaaende Voris Rigers Antiqviteter og Historier, som han efter Voris allernaadigste Ordre under Hænder haver: da er Voris allernaadigste Villie og Befaling, at du strax med Flid lader eftersee udi Stigts-Kisten og paa andre Steder i dit anbetroede Stift, hvis gamle Breve ante reformationem, Documenter, Böger, saasom Annales veteres, Chronica monasteriorum, Breviaria, Missalia &c., der maatte findis, og bem[te] Voris Justits-Secreterer med forderligste dennem tilsender, at han deraf kunde uddrage og sammensanke hvis som til Voris Historiers Oplysning kunde tjene, hvorimod han sig skal reversere, at naar han sligt har brugt, det da igjen uskad skal vorde tilbage leveret. Dermed &c. Hafn. d. 19. Februarii 1687.

{ Til Mag. Jonas Wigfusius, Holle Stift for norden.
{ — Mag. Theodorus Thorlacius, Skarholt Stift for synden.

26. Marts. **Reskript til Stiftbefalingsmand Gyldenlöve, ang. Beseiling af Olafsvig istedenfor Revet (Rif). Khavn 26. Marts 1687.** — Concept i Canc. Arch. Missiver vedk. Island &c. 1645—1800; Norske Tegn. XIII, 438; M. Ket. III, 232.

Christian den Femte &c. V. S. G. og B. T. Eftersom Os elskelig Henrik Höyer, Assessor i Voris Commerce-Collegio, for Os allerund. haver ladet andrage, hvorledis Revets Hafn i Vort Land Island, som han tilligemed Bierrefjords Hafn af Os i Forpagtning haver, daglig skal blive saa forgrundet, at Skibene der ikke uden största Fare skal kunne lade, derimod skal i samme Revets Hafns Districtet findis en anden Plads, Olufsvig kaldet, hvilken han haver ladet besigtige, og er bleven befunden bekvemmere for Skibene at lade paa end Revet, foruden at der endog god Ankergrund skal være, da have Vi, efter hans allerunderd. Ansögning og Begjering, allernaad. bevilget, at han bem[te] Olufsvig Hafn tillige med Revets Hafn maa lade beseigle, og ved samme Olufsvig Hafn et Huus lade

opsætte, hvor hans Kjöbmand med Varene og Fiskens Indsættelse Værelser kunde have. Derefter du dig allerunderdanigst haver at rette, og strax at beordre Laugmanden Magnus Jonsson at udvise bem^{te} Henrich Höyer en bekvem Plads ved fornævnte Olufsvigs Hafn, hvor han forskrefne Huus kan lade opsætte, og dersom det, imod Forhaabning, maatte være Nogens Grund, da de Vedkommende en auden Plads derimod i samme District at tilvise. Skulde og fornöden eragtes, at lade transportere nogen Fisk fra Revet til Skibenes Aflading ved benefnte Olufsvig, saa ville Vi allernaadigst, at du og paa forbem^{te} Henrik Höyers Kjöbmands Begjering tilholder Indbyggerne samme Transport at gjöre. Befalendis &c. Hafniæ d. 26. Martii 1687. 1687. 26. Marts.

Althings-Resolution ang. Tiende af Kongens Jorder. 8. Juli 1687. — Althingsbog 1687, Nr. 42. 8. Juli.

Um tíundir af köngl. maj^t. og krúnunnar jörðum. — Þann 8. Juli kom sýslumaðurinn Þórður Steindórsson með þann dóm í lögrèttu, sem gengið hafði að Staðarbakka í Helgafells sveit næstliðinn 2. dag Junii, hvar í hann með sínum dómsmönnum samþykkilega ályktar, að allar 4 tíundir gjaldast skuli af köngl. Maj^{ts} jörðum þar í sýslu, en setur þó það sitt ályktunar-atkvæði híngað til Öxarárþíngs undir ályktun lögmanna og lögrèttunnar, hvar uppá þeir fullkomlega andsvara og álykta, að bæði eptir útþrykkilegum köngl. Maj^{ts} forordníngum, sem og lögmætum yfirvaldanna skikkunum, beri með rèttu: að köngl. Maj^{ts} og krúnunnar jarðir hèr á landi tíundist 4 tíundum, og þær rètt heimtar að þeim sem á jörðu býr, undir tilheyrilegar sektir, svo vel í Snæfells sýslu sem annarstaðar. En þar sem sannreynast kann með skynsamra manna og köngsvaldsins virðíngu, að jarðirnar kunni ei saunsýnilega að bera bæði tíundargjaldið, landskuldina og kvaðirnar, þá gángi fyrr aptur landskuldar og kvaða upphæðin en tíundirnar, svo fátækum almúga

1687. sè í engu mót rèttinum ofþýngt. En á þeim jörðum,
8. Juli. sem ekki bevísast að fátækra manna tíund goldizt hafi, þá sè tilheyrilegt að menn rètti sig eptir þeirra venjulegu landskuldar gjaldi.

16. Juli. **Reskript til sex beskikkede Commissarier [1], ang. Udredningen til Island og Færöerne. Khavn 16. Juli 1687.** — Siell. Tegn XLVI, 196.

Christian den Femte &c. V. S. G. T. Eftersom den islandske og færöeske Handel altid haver været et af de bedste Fundamenter, hvorved denne Voris kongelig Residentsstad Kjöbenhafns Negotie skal have floreret, og mangfoldige Mennisker deris Bröd vundet, da paa det den Nytte og Fordeel, som derved kan falde, at Voris egne Undersaatter kunde til samme Negotie forhandle hvis Vare de haver at afhænde, maatte for dennem conserveris, er Voris allernaadigste Villie og Befaling, at I med forderligste tilsammentræder, og med Flid eftertænker og overveier, hvad Vare de Vedkommende til samme Handels Fortsættelse nödvendigen behöver udenlands fra at lade komme, saasom Vi allernaadigst ville, at Skibenes Udredning til bem^{te} Island og Færöe skal herefter skee her for Voris kongelig Residentsstad Kjöbenhafn og ingen anden Steds, og hvis Vare i Vore Riger og Lande falder, skal dertil uden nogen Forevending bruges og tagis, og ei fra fremmede Steder forskrivis, hvorom, og paa hvad Maade I formener sligt bedst kan indrettis, I Os eders allerunderd. Betenkende og Forslag, til videre allernaadigste Resolution, med forderligste haver at tilstille. Dermed &c. Hafn. d. 16. Julii 1687.

1688. **Reskript til begge Laugmændene [2], at indsende**
13. Marts. **Fortegnelse over Landets verdslige Embedsmænd**

[1]) Commissarierne vare: Herr Jens Juel, Herr Michael Wibe, Peter Brandt, Jörgen Elers, Hans Nansen og Hans Nielsen Aalborg.

[2]) dette Reskript er udfærdiget til hver Laugmand for sig.

m. m. Khavn 31. Marts 1688. — Publiceret paa Althinget 1688 (Althingsb. Nr. 19); Norske Tegn. XIV, 42b; M. Ket. III, 234. 1688. 31. Marts.

Christian den Femte &c. Voris allernaadigste Villie og Befaling er, at du dig med Flid erkyndiger om, hvor mange verdslige Betjenter i dit allernaadigst anbetroede Laugdom der paa Island findis, og hvad deris Bestillinger ere, saa og af hvem, enten af Os eller andre, de dertil ere antagne, og derpaa en rigtig og udförlig Specification og Underretning under din Haand og Zignet i Voris Danske Cancellie med förste afgaaende Skib der fra Landet, i Egnen hos dig, indskikker. Dermed &c. Hafniæ den 31. Martii 1688.

Til Laugmand Sigurdur Björnssen for synden og östen.
— Magnus Jonssen for norden og vesten.

Reskript til Bisperne, at indsende Fortegnelse over de geistlige Embedsmænd. Khavn 31. Marts 1688. — Bekjendtgjort i Synodalforsamlingen for Skalholt Stift 1688. Norske Tegn. XIV, 41b; M. Ket. III, 234. 31. Marts.

Christian den Femte &c. V. N. T. Voris allernaadigste Villie og Befaling er, at du dig med Flid erkyndiger om, hvad Kald og hvor mange i dit anbetroede Stift findis, der nest hvor mange Kirker der ere til hver Kald, og det ved Nafn; desligeste hvor mange residerende Capellaner der ere i hver Præstegjeld eller Sogn, og hvad Tid og af hvem, enten af Os, Sognepræsten eller andre, de dertil ere kaldede; item hvor mange Huus-Capellaner der ere, og paa hvad Steder de findes, saa og hvor langt Kirkerne i hver Præstegjeld ligger fra hverandre, og endelig: hvortit udi hver Kirke bliver prædiket, og derpaa en rigtig og udförlig Specification og Underretning under din Haand og Zignet i Voris danske Cancellie med förste afgaaende Skib der fra Landet, i Egnen hos dig, indskikker. Dermed &c. Hafniæ den 31. Martii 1688.

1688. 31. Marts. **Forordning om Misbrugs Afskaffelse med Vexler imellem indenbyes Folk.** Khavn 31. Marts 1688 [1]. — Ikke publiceret i Island, men anfört her i Henhold til For. 17. Nov. 1786 § 17 og For. 13. Juni 1787, Cap. II, § 20. — Siell. Reg. 35, 483ᵇ—486; Original-Aftryk hos Bockenhoffer; Qvart-Forr. S. 400; Schou I, 550.

7. April. **Bevilling for Biskop Theodorus Thorlacius, ang. Bogtrykkeriet.** Khavn 7. April 1688. — Publiceret paa Althinget 1688 og indfört i Althingsbogen (Nr. 26). — Norske Reg. 16, 40; Trykt foran Udgaven af Saga Ólafs Tryggvasonar. Skálh. 1689, 4ᵗᵒ; M. Ket. III, 235; Finn. Joh. Hist. Eccl. Isl. III, 470; Rubr. hos Fogtm. II, 418.

Vi Christian den Femte &c. G. A. V., at Vi efter allerunderdanigste gjorde Ansögning og Begjering allern. have bevilget og tilladt, saa og hermed bevilger og tillader, at Os elskelig Mag. Theodorus Thorlac, Superintendent ved Skalholt paa Vort Land Island, maa, ved det hannem der sammesteds allern. forundte og i Brug havende Trykkerie, iblandt andre theologiske og geistlige Böger, ogsaa, uden andres Indpas der paa Landet, alene lade trykke hvis norske og islandske Historier og Antiqviteter, som der i Landet forefalde og til Trykken befordres kunde, og have Vi derforuden af sær kongelig Naade allernaadigst forundt og bevilget, at bemᵗᵉ Mag. Theodorus Thorlaes Börn maa og skulle efter hans dödelig Afgang ei alene samme Antiqviteters og Historiers Trykkerie og Privilegium alene beholde, mens og Trykkeriet og Prentehusene, som bemᵗᵉ deris Fader paa egen Bekostning ved Skalholt skal have ladet bygge, og ei der tilforne var, til sig tage, og saa fremt han ei tilforn anden Anordning derved for sin Död self gjörendes vorder, sig da derefter saa nyttig gjöre som de bedst kunde. Forbydendes &c. Givet paa Vort Slot Kjöbenhafn den 7. Aprilis 1688.

[1]) nöiere bestemt ved For. 26. Nov. 1731.

Aabent Brev ang. Laugmandstolden. Khavn 7. April 1688[1]. — Publiceret paa Althinget 1688 og indfört i Althingsbogen (Nr. 19); Norske Reg. 16, 41ᵇ; M. Ket. III, 236; Uddr. hos Fogtm. II, 418. 1688. 7. April.

Vi Christian den Femte &c. G. A. V., at saasom Vi allern. erfarer, hvorledis Laugmændene paa Vort Land Island meget lidet til Lön for deris Bestillinger skal vere tillagt, saa de ikke, formedelst hvis Udgifter de paa Althingsreiserne og i andre deres Bestillingers Forretninger foraarsagis at gjöre, skal kunde subsistere: da haver Vi allernaadigst for got befunden at anordne og bevilge, saasom Vi og hermed anordner og bevilger, at enhver Laugmand i sit District maa, til hans Löns Forbedring, herefter udi Laugmandstold aarligen njude og oppebære af hver Bondegaard 2 Fiske eller istedet 4 Skilling Danske, og af enhver Indbygger, som tiender eet Hundrede eller derover, 1 Fisk eller istedet 2 Skilling, saavel som og af enhver af dennem, som boe paa halve Bole, eller Husmænd, og kan holde een Ko eller flere, 1 Fisk eller istedet 2 Skilling. Forbydendes &c. Hafn. den 7. Aprilis 1688.

Alders-Bevilling for Thorstein Oddsson, at ordineres til Capellan m. v. Khavn 7. April 1688. — Norske Reg. 16, 39ᵇ; M. Ket. III, 280. 7. April.

Vi Christian den Femte &c. G. A. V., at eftersom Herr Odden Eyolfssen, Sognepræst til Holtested Kald i Rangevalle Syssel[2] paa Vort Land Island, formedelst Alderdom og tiltagende Svaghed en Capellan af Os allerunderd. haver været begjerendes, da haver Vi efter hans herom allerunderdanigste gjorde Ansögning og Begjering, allern. beskikket og forordnet, saa og hermed beskikker og forordner hans Sön Torsten Oddenssen til at være hans Capellan til forskrefne Holtested Kald,

[1]) Reskr. 14. Apr. 1759.

[2]) d. e. Oddur Eyjólfsson, að Holti undir Eyjafjöllum.

1688. uanseet han ikke sine fulde 25 Aar opnaaet haver, saa-
7. April. fremt han ellers, efter foregaaende Examen, til Præste-Embedet dygtig befindes. Og dersom han sig i samme sit Capellanie i Lærdom og Levnet tilbörligen skikker og forholder, maa og skal han bem^te sin Fader, Herr Odden Eyolfssen, om han hannem overlever eller Kaldet i andre Maader lovligen ledig vorder, udi Embedet som Sognepræst succedere. Forbjudendes &c. Hafniæ den 7. Aprilis 1688.

14. April. **Reskript til Laugmændene, ang. Lovens Revision.** Khavn 14. April 1688 [1]. — Publiceret paa Althinget 1688 (Althingsb. Nr. 19, jevnf. Nr. 25); anden Gang publiceret 1720 og trykt i Althingsbogen s. A. Nr. IX. Samtidig Copie i Stiftamts-Archivet i Island A. 105; Norske Tegn. XIV, 52; M. Ket. III, 238; Rubr. hos Fogtm. II, 419.

Christian den Femte &c. Vi tilskikke eder herhos et Exemplar af den norske Lovbog, og er Voris allernaadigste Villie og Befaling, at I tillige med nogle af de lovkyndigste Sysselmænd der i Island, som I til eder i Vores Nafn paa en beleilig Tid og Sted haver at forskrive, eder forskrevne Lovbog med allerforderligste foretager og den fliteligen efterseer og overveier, hvorvidt I formener at den islandske Lov derefter kunde indrettes og dermed overeens komme, hvilket Vi allern. ville derved at skulde forblive, paa det en Uniformitet og Lighed udi den norske og den islandske Lov, saavidt allermest mueligt, herefter kunde observeres, mens hvis i bem^te islandske Lov befindes af den Beskaffenhed: ei efter den norske Lov at kunne forandres, haver I udi hver Materie tilbörligen i Agt at tage, at det efter den islandske Skik og Sædvane vorder forfattet; dog at alting paa den Maade vorder indrettet, som det sig med Vores Arve-Regjering bedst kan skikke og overeens komme, og enhver Materie ordent-

[1]) Reskr. 29. Mai 1719; 23. April 1728; 2. Mai 1732; 17. Mai 1760.

ligen sammendragen og udi visse Böger og Capitler fordeelt, og hvis som udi Loven findes vanskeligt at forstaae, med tydelige Ord forklaret, alt til den Ende, at samme Værk baade i Materien, Stilen og Ordenen kan naae sin Fuldkommenhed; og haver I samme eders Commission saaledes at befordre, at I den, om ikke för, da med Slagterskibene kan hidsende til at leveres her i Vores Danske Cancellie. Skulle og nogle af eder blive af ulige og adskilte Meninger, haver enhver sit Betenkende derover skriftlig at forfatte og til bem^te Vores danske Cancellie hidskikke, alt til videre Vores allernaadigste Resolution. Dermed &c. Hafn. den 14. Aprilis 1688 [1]. 1688. 14. April.

{ Til Laugmand Sigurdus Björnssen for synden og östen,
{ - — Magnus Jonssön for norden og vesten.

Reskript til Biskopperne i Island, ang. Lovens Revision. Khavn 14. April 1688 [2]. — Bekjendtgjort i Synodalforsamlingen for Skalholt Stift 1688. Samtidig Copie i Stiftamts-Archivet i Island, A. 105, stadfæstet af 4 Præster i Synodus 5. Juli 1688; Norske Tegn. XIV, 50^b; M. Ket. III, 237; Rubr. hos Fogtm. II, 419. 14. April.

Christian den Femte &c. V. N. T. Vi tilskikke eder herhos rigtig Copie af en Voris allern. Befaling til Laugmændene i Vort Land Island, anlangende den islandske Lov efter den norske (som dennem er tilskikket) at indrette det meste mueligt være kan, hvis Beskaffenhed I deraf videre kan see og fornemme; og ihvorvel den anden Bog om Geistligheden i den norske Lov ikke exciperes i samme Ordre, saa er dog Voris allern. Villie og Be-

[1]) I Anledning af dette Reskript sige Commissarierne, Árni Magnússon og Páll Vídalín, i en af deres Beretninger (Hvamm i Hvammsveit 15. Sept. 1702): at Laugmændene have «skrevet noget sammen og til Danmark nedskikket, som saaledes er blevet liggende; det behöver og en stor Reformation».

[2]) Reskr. 29. Mai 1719; 12. Mai 1727; 23. April 1728; 31. Dec. 1762.

1688. faling, at I, tillige med nogle af de kyndigste Provster
14. April. udi eders anbetroede Stifter, som I selv til eder paa en beleilig Tid og Sted i Voris Nafn haver at forskrive, eder med allerforderligste foretager for^{ne} anden Bog om Geistligheden i den norske Lov, som I hos Laugmændene kan bekomme, og den flitteligen efterseer og overveier, hvorvidt I formener den islandske Lov, saa vidt Geistligheden alene angaaer, derefter kunde indrettis og dermed overeens komme, hvilket Vi allern. ville derved at skulle forblive, paa det en Uniformitet og Lighed udi den norske og den islandske Lov, saa vidt det allermest mueligt, herefter kunde observeris; men hvis i bem^{te} islandske Lov befindis af den Beskaffenhed, ei efter den norske Lov at kunde forandris, haver I udi hver Materie tilbörligen i Agt at tage, at det efter den islandske Skik og Sædvane vorder forfattet; dog at alting paa den Maade vorder indrettet, som det sig med Voris Arve-Regjering bedst kunde skikke og overeens komme, og enhver Materie ordentligen sammendragen og udi visse Capitler fordeelt, og hvis som i Loven de Geistlige angaaende findes vanskeligt at forstaa, med tydelige Ord forklaret, alt til den Ende, at samme Værk baade i Materien, Stilen og Ordenen kan naae sin Fuldkommenhed. Og dersom du, Os elskelig Mag. Theodorus Thorlacius, efter Voris allern. Tilladelse skulde begive dig paa Reisen hid förend at I dermed til Ende kommer, saa ville Vi allernaadigst, at I eders Forretning, saa vidt den da kan være kommen, med hvis videre I derved kunde have at erindre, med hannem skikker, at samme Værk her til Endskab kan bringis; men ifald at han ikke reiser saa hastig, haver I eders Commission saaledis at befordre, at den med Laugmændenes, om ikke för, kan blive hidsendt, og i Voris Danske Cancellie leveret; skulle og nogle af eder blive af ulige og adskilte Meninger, haver enhver sit Betænkende derover skriftlig at forfatte, og til bemeldte Voris danske Cancellie hidskikke, alt til videre

Voris allernaadigste Resolution. Dermed &c. Hafniæ den 14. Aprilis 1688. 1688. 14. April.

{ Til Mag. Theodorus Thorlacius, Superint. over Skarh. f. s.,
{ - — Jonas Wigfusius, Superint. over Holle Stift f. n.[1]

Reskript til Biskoppen i Skalholt, ang. Tilbagekaldelse af et Kaldsbrev. Khavn 14. April 1688. — Norske Tegn. XIV, 53b; M. Ket. III, 282. 14. April.

Christian den Femte &c. V. N. T. Eftersom Vi allern. fornemme, at Torder Jonssen, som den 22. Januarii Anno 1687 haver erholdet Voris allern. Brev at succedere Herr Sæmunder Oddessen, Sognepræst til Hytardal Kald i Myre Syssel paa Island, ei nær skal være af de Aar og Alder, at han efter Loven Prædike-Embede bör at be-

[1]) Et i Anledning af dette Reskript udarbeidet Udkast til Lovens anden Bog findes paa Islandsk og Dansk i Stiftamts-Archivet i Island A. 32, med en Paategning af Biskop Þórður Þorláksson, hvoraf fremgaaer, at 4 Provster ere tilligemed ham mödte paa Althinget 25. Juni 1689 og have der gjennemgaaet og dröftet denne Deel af Loven. Den femte Provst, Páll Björnsson til Selárdal, kunde for Alderdoms Skyld ikke möde og sendte sine Bemærkninger skriftlig. De Tilstedeværende erklære: at have «overseet den anden Bog i Norske Lov — og saavidt indrettet efter dette Lands Leilighed som vi bedst kunde», samt «henstille til Hans Majts naadigste Behag, det at tilsætte eller fratage, som Hans Majt for got anseer». Underskrevne ere: Öxeraa Althing d. 8. Juli 1689: Theodorus Thorlacius, Superint. S. S. — Sigurdus Sigurdius, Præpos. Snæf. S. — Haltorus Jonæus, Præpos. Borgfjord. — Enarus Enarius, Præpos. Kialarn. S. — Thorstenus Gunnerus, Præpos. Aarness S. — Dette Udkast er ledsaget af Motiver for de foreslaaede Afvigelser fra Norske Lov, underskrevne af Biskoppen alene, i Skalh. 8. Sept. 1689. En Afskrift af dette Udkast paa Islandsk uden Motiver, forhen tilhörende Provst Vigfus Erlendsson til Setberg, findes i det kongelige Bibliothek, Uldalls Msscr. Nr. 331. 4to.

1688. tjene, da have Vi allern. beskikket Oluf Jonssen til at
14. April. være Sognepræst i bem^te Hytardal i bem^te Herr Sæmunder Oddessens Sted, som nu ved Döden skal være afgangen. Thi er Voris allern. Villie og Befaling, at du fra bem^te Torder Jonssen bem^te Voris hannem paa samme Kald allern. meddelte Brev strax affordrer, og i Voris danske Cancellie til Cassering med förste Skiberom indsender. Dermed &c. Hafniæ d. 14. Aprilis 1688.

21. April. **Bestalling for Christian Müller som Amtmand i Island.** Khavn 21. April 1688. — Publiceret paa Althinget 1688 og indfört i Althingsbogen Nr. 16; Norske Reg. 16, 49; Rubr. hos M. Ket. III, 283.

Vi Christian den Femte &c. G. A. V., at Vi allernaadigst haver beskikket og forordnet, saa og hermed beskikker og forordner Os elskelig Christian Müller til Katterup, Voris Commerceraad, til at være tillige med Voris Amtmand paa Vort Land Island; thi skal han fremdelis være Os, som sin absolut og souverain Arvekonge og Herre o. s. v. [som i Gyldenlöves Bestall. 26. Jan. 1684] . . . . saaledis skikke og forholde, som det en ærekjær Amtmand og kongelig tro Tjener eigner og vel anstaaer, og han agter at ansvare og bekjendt være, efter den Eed han Os derpaa allerunderdanigst gjort og aflagt haver. For hvilken hans Tjeneste Vi allernaadigst haver bevilget, at han maa njude den aarlig Lön og Besolding, som hannem i Kammer-Reglementet[1] allern. tillagt vorder, hvilken hannem rigtigen skal betalis og begynde fra denne Bestallings Dato og saaledis continuere indtil Vi anderledis derom tilsigendis vorder. Hvorefter de Vedkommende sig allerunderdanigst haver at rette, ei gjörendis hannem derudi Hinder eller Forfang i nogen Maade, under Vor Hyldest og Naade. Givet paa Vort Slot Kjöbenhafn den 21. Aprilis Anno 1688.

[1]) Müllers Gage blev bestemt til 800 Rdlr.

Instruction for Chr. Müller som **Amtmand i Island.** Khavn 5. Mai 1688. — Cancelliets Instructions-Bog 1670—1697, fol. 302; Uddrag [§ 3, 4, 6, 7, 8, 12, 13, 15 og 16] publiceret paa Althinget 1688 og indfört i Althingsbogen Nr. 16, jevnf. Nr. 29; Uddrag hos M. Ket. III, 240—42. 1688. 5. Mai.

Instruction, hvorefter Vi Christian den Femte &c. allernaadigst ville, at Os elskelig Christian Müller til Katterup, Voris Commercieraad og Amtmand paa Vort Land Island, sig udi samme sine Amtmands Forretninger indtil videre allernaadigste Anordning allerunderdanigst haver at rette og forholde.

1) Skal han over det hele Land observere og iagttage alle Voris kougelig Höiheder, Regalier og Rettigheder, og ikke tilstede at Os derudi, af hvem det og vere kan, nogen Indpas skeer, men dersom det, imod Forhaabning, enten allerede kunde vere skeed eller herefter maatte skee, det strax udi Voris danske Cancellie tilkjendegive, og Voris allernaadigste Resolution derom forvente; han skal og altid troligen overveie og sig yderst lade vere angelegen, alt hvis Vort Land Island kan komme til Gafn og Bedste, og Intraderne til Forbedring, og derom saa ofte skee kan med Voris Kammer-Collegio correspondere, saa at intet efterladis, hvorved Voris Tjeniste og Fordeel kan befordris, og derimod al Undersleb, Egennytte og Utroskab betagis og afskaffis; langt mere Voris sammesteds bestilde Fouget udi Vore Indkomsters og Rettigheders tilbörlige Oppebörsel i alle Maader assistere og vere beforderlig. — 2) Dernæst sig lade vere angelegen, at alle Voris Forordninger, Instructioner og Befalinger, som allerede er, eller vorder given, saavidt hannem angaaer, udi alt tilbörligen efterkommis, og hvis hannem derudi befalis med störste Flid forrettis, saa vel som at alle og enhver, Övrighed og Almue, sig derefter tilbörligen forholder. — 3) Han skal og have tilbörlig Opsjun med Justitien, at den tilbörligen administreris, saa ingen, vere sig Geistlig eller Verdslig, Rige eller Fattige, sig med Aarsag derover kunde have at besverge, til hvilken Ende hannem skal vere

1688. 5. Mai. tilladt, og hvor han nogeu Mislighed enten befinder eller formoder, vere anbefalet, i egen Person Retten, vere sig geistlig eller verdslig, at besöge og der fornemme, om Retten paa ethvert Sted saa lovlig og tilbörlig administreris som det sig bör, saa og eengang om Aaret eftersee alle Protocoller, hvilke han skal lade igjennem drage og self beseigle, og om Thingene lovlig holdis af lovkyndige Laugmænd, Sysselmænd og Laugrettismænd, udi rette Tide, saa med alting lovligen omgaaes, og dersom befindis skulle, at Rettens Betjente ikke forestaa deris Embede som de bör, haver han dennem derfor ved Retten at lade tiltale og fra Bestillingen suspendere, og slig Beskaffenhed strax i Voris danske Caneellie til Voris nærmere allernaadigste Resolution anmelde. — 4) Naar nogen verdslig Bestilling der paa Landet ledig bliver, skal han gjöre Os alleruuderdanigste Forslag om en dygtig og vederheftig Person, som han formener den vaecrende Bestilling til Voris Tjeniste bedst at kunde forestaa, og samme hans Forslag udi Voris Danske Cancellie indsende, og derfra forvente, om Vi det allernaadigst ville approbere eller anderledis derudi disponere. — 5) Han skal og aarlig indsende til Voris Caneellie og Kammer-Collegiis en fuldkommen Relation om det ganske Lands Tilstand paa hvis fornöden gjöris, saa her om Landsens Beskaffenhed kan havis fuldkommen og klar Underretning. — 6) Han skal og paa Voris Stiftsbefalingsmauds Veigne og i hans Fraværelse, tillige med Bisperne, have Tilsjun med deu geistlige Jurisdiction der udi Landet, og udi forefaldende Sager efter Lovens Indhold sig forholde. — 7) Med Voris Kirker skal han, tillige med Superintendenterne og Provsterne udi ethvert Stift, have saadan tilhörlig Indseende, at med deris Indkomst forsjunlig omgaaes, Kirkerne forsvarlig vedligeholdis og at alting dermed tilgaaer efter den Anordning derom gjort er eller vorder, særdelis skal han tilholde dennem som Kirkernis og Klosternis Indkomster og Oppebörseler er betroed, eller fremdelis anbetroed vorder, at de for des Indtægt og Udgifter aarlig rigtig

Regenskab gjör, og derfor nöiagtig Qvittering tager. — 1688.
8) Hospitals og Fattighuses Forstandere skal han tillige 5. Mai.
med Superintendenterne og andre Vedkommende efter Fundatsen tilholde, deris Bestillinger forsvarligen at forestaae, og at de derfor tilbörlig Regenskab i rette Tide aflægger, saavel som at med fattige Lemmers Indtagelse og Underholding forholdis efter den Fundatz og Skik, som ved hvert Sted er gjort, indgaaet og bevilget. — 9) Herforuden skal han alvorligen lade sig vere angelegen, at naar nogen hannem med Voris Höieste-Rettes Domme besöger, han da strax og foruden Ophold befordrer Executionen efter enhver Doms Clausula, enten den lyder paa den Skyldige til Fængsel eller til Udlæg i hans Gods; og hvis da den Skyldige nogen Böder, enten til Qvæsthuset eller andre er tildömt at betale, da dem strax ved Execution at inddrive, paa det Voris Höieste-Rettes Domme allerunderdanigst vorder uden videre Proces efterlevet. — 10) Han skal og have flittig Correspondentz paa alle Hafne, og informere sig om, hvorledis med Handelen tilgaar, og ei tillade at Nogen imod den satte Taxt sine Vare forhandler, mens at dermed og ellers efter Voris allernaadigst givne Octroy i alle Maader forholdis, og dersom noget beviislig Klagemaal hannem i saa Maader forekommer, haver han den, hvis Bröst saaledis befindis, efter Loven og Voris allernaadigste udgangne Forordninger tilbörligen at straffe, og Sagens Beskaffenhed strax udi Voris Cancellie tilkjendegive. — 11) Han skal og have nöie Agt paa, at ingen Fremmede, som paa Island at handle ei er tilladt, der driver nogen Handel med Voris Undersaatter, men den dem ubeskaaren at forblive som Vi samme Handel allernaadigst forundt have. — 12) Alle Supplicationer om verdslige Sager, Fæstebreve og andet deslige, som Undersaatterne til Os ville indgive, skal til hannem först leveris, at han deris allerunderdanigste Begjerings Beskaffenhed kan examinere, og haver han siden sin allerunderdanigste udförlige Erklæring til videre Voris allernaadigste Resolution derpaa at teigne,

1688. og Os allerunderdanigst at tilskikke, og skal i lige Maade
5. Mai. om de geistlige Supplicationer med Bisperne conferere, og tillige med dem sin allerunderdanigste Erklæring derpaa teigne. — 13) Og som Vi allernaadigst haver anbefalet Laugmændene (og Bisperne saavidt den anden Bog udi Voris Norske Lov angaar): den islandske Lov efter voris nye Norske Lov saa vidt mueligt at indrette, saa skal han og dermed have nöie Opsigt, at sligt tilbörlig vorder forretted, og saasnart mueligt Projecten der af indsende, hvoraf Copien i Landet skal forblive, paa det, om det hidskikkede Exemplar forulykkedis, Vi et andet igjen kunde bekomme. — 14) Saa skal han og continuere Voris Danske Lov paa det latinske Sprog at oversætte, at Os i det ringeste tvende Böger deraf aarlig vorder hidskikkede, og deraf beholde Copie til den Ende för er meldt. — 15) Han skal og, tillige med Voris Fouget, boe paa Voris Gaard Bessested, og den saavelsom Kirken med tilbörlige Sjun annamme, saa og lovligen lade taxere og beskrive dessen Tilstand og Beskaffenhed, baade om hvis derpaa allerede kan vere repareret og bekostet, saavelsom og til des Vedligeholdelse fremdelis kunde udkrevis. — 16) Han skal og med Flid erkyndige sig, om nogen Metal eller Mineralier der paa Landet kunde befindis, og Os derom gjöre udförlige Relation saavel som allerunderdanigst Forslag, hvorledis det Os kunde komme til Nytte og Brug, samt hvis i alle andre Maader, særdelis med Fiskeriets og Handelens Tiltagelse og Forbedring, samt Landsens Opkomst, kunde vere at observere og betenke. Givet &c. Hafniæ d. 5. Maji 1688.

5. Mai. **Reskript til Amtmand Müller, ang. Foretagelsen af en Retssag.** Khavn 5. Mai 1688. — Publiceret paa Althinget 1688; Original i Stiftamts-Archivet i Island A. 105; Norske Tegn. XIV, 60; M. Ket. III, 239.

Christian den Femte &c. V. N. T. Eftersom Alexander Hansen Montros for Os allerunderdanigst haver ladet andrage, hvorledis han formener sig at være skeet for nær

med den Dom, som Os elskelig Magnus Jonssen, Laugmand for norden og vesten paa Vort Land Island, med sine Meddomsmænd skal have dömt og afsagt imellem hannem og Ausger Jonssen angaaende et Slagsmaal, saasom hannem ei skal være bleven tilsted at före hvis Vidner han til Sagens Oplysning kunde have og ei til Hjemtinget vare förte: da er Voris allern. Villie og Befaling, at du den Anordning gjör, at Vor Landfoged tilligemed 24 Laugrettismænd dennem samme Sag efter lovlig foregaaende Stevnemaal med forderligste foretager, og derudinden endelig og forsvarlig kjender og dömmer, saavidt Lov og Ret er gemes, og haver du ellers den Anordning at gjöre, at bemeldte Alexander Hanssen Montros af hans Vederpart imidlertid umolesteret forbliver. Dermed &c. Hafn. d. 5. Maji 1688. 1688. 5. Mai.

Octroy paa **den islandske Handel.** Khavn 2. April 1689 [1]. — Rentek. Exped. Prot. 19, 423, jfr. 474. — Denne Octroy lyder paa 6 Aar, fra Nytaarsdag 1690 at regne, men er iövrigt ligelydende med den næst foregaaende Octroy af 29. Januar 1684. — Interessenterne i Handelen og den fastsatte Afgift var som fölger: 1689. 2. April.

1) Mads Christensen og Jacob Sörensen, **Revet** og **Berefjord**; . . . . Afgift	550	Rd.
2) Mads Christensen, **Holmen** og **Husevig**	1325	»
3) Ole Klou og Catharine sal. Jens Thomesens, **Keblevig, Skagestrand** og **Reckefjord**	1535	»
4) Thomas Jenssen Dobbelsteen, **Bosand** og **Grindevig**	1150	»
5) Etatsraad Hans Nansen, **Vestmannö, Örebakke, Havnefjord** og **Hofsos**	1965	»
6) Maren sal. E. Munchs, **Isafjord, Dyrafjord** og **Vapnafjord**	1600	»
7) Mathias Petersen m. fl., **Stappen** og **Budenstad**	1460	»
8) Peter Wielandt, **Grönnefjord, Kombervog, Stikkelsholm, Öefjord** og **Rödefjord**	2940	»
9) Lene sal. Johann Kleins, **Patriksfjord** og **Bildal**	1145	»
Summa	13,670	Rd.

[1] Forlængelse paa 10 Aar 29. Decembr. 1694; Confirmation 19. Oktobr. 1700.

1689. 8. Juni.

Forordning om Pasquiller og Skandskrifter af Böddelen at brændes. Khavn 8. Juni 1689.

— Almindelig Lov for Kongens «Riger og Lande», men aldrig publiceret i Island; Siell. Reg. 36, 119; Original-Aftryk hos Bockenhoffer; Qvart-Forr. II, 532; Schou I, 578.

Vi Christian den Femte &c. G. A. V., at eftersom Vi komme udi Erfaring, hvorledis en Tid laug adskillige Pasquiller og Skandskrifter, saavel imod Voris Kongelig Estat og Höihed, som imod Voris Religion og en Deel af Voris Geistlige, sig i Vore Riger og Lande skal have indsneget, og der siden være bleven distraheret, da advaris hermed alle og enhver af Voris Undersaatter, som saadanne forargelige Pasquiller og Skandskrifter kunde have, at de dennem til Voris Politimester, Os elskelig Claus Rask til Raskenberg, strax leverer, som Vi allernaadigst haver anbefalet alle deslige Skandskrifter, som enten allerede indförte ere, eller herefter indföris kunde, som infam, ved Bödelens Haand offentlig at lade forbrende; forbydendis derhos alvorligen alle Boghandlere og andre Vore Undersaatter, saadanne Pasquiller og Skandskrifter herefter i Vore Riger og Lande at indföre, selge eller fordölge, under Vor höieste Unaade, og fem Hundrede Rigsdalers Straf til Christianshafns ny Kirke for hvergang nogen dermed betrædis; men skulle de Skyldige ikke formaa samme Penge-Straf at betale, da böde de med Kroppen. Hvorefter alle og enhver sig allerunderdanigst haver at rette, og for Skade tage vare; og befalis hermed Voris Grever og Friherrer, samt Stiftbefalingsmænd, Amtmænd, Præsidenter, Borgemestere og Raad og alle andre, som denne Voris Forordning under Voris Cancellie-Seigl tilskikket vorder, at de den paa behörige Steder til Allis Efterretning strax lader læse og forkynde. Givet paa Vort Slot Kjöbenhafn den 8. Junii Anno 1689.

Instruction for Consumtions-Directeuren i Kjöbenhavn. Khavn 31. Januar 1690. — Rentek. Deliber. Prot. Nr. 23. fol. 38b–40 jfr. 43. – Uddrag. 1690. 31. Januar.

Instruction, hvorefter Vi Christian den Femte &c. allernaadigst ville, at Voris Kammerraad Os elskelig Edvard Kruse, som Vi Directionen over Consumtions-Verkets Indrettelse og dens Oppebörsel her i Voris kongelige Residentsstad Kjöbenhafn og Christianshafn, udi næstfölgende tre Aar, allern. haver betroet og overdraget, sig derudinden, indtil Vi anderledis derom tilsigendis vorder, allerund. skal rette og forholde. — —

§ 3. Saa skal og det ost- og vestindiske Compagnie, desligeste Interessenterne udi de guineiske, islandske og færöiske Handlinger, nyde fri for Consumtionen hvis som efter Ordre til deris Negoties Fornödenhed udfört vorder. — — Givet paa Voris kongelige Residents udi Kjöbenhafn den 31. Januar Anno 1690.

Reskript til Stiftbefalingsmand Gyldenlöve og Biskop Thorlacius, ang. Mageskifte af Jorder. Khavn 15. Febr. 1690. — Norske Tegn. XIV, 257; M. Ket. III, 245. 15. Febr.

Christian den Femte &c. V. S. G. og B. T. Eftersom Jon Thorlaksen fra Bergefjord for östen paa Vort Land Island hos Os allerunderd. haver ladet anholde, at hannem til Mageskifte allern. maatte forundis en Ödeplads der paa Landet, kaldet Rafnkeldalen, erbydendis sig derimod at give Valthiofsted Kirke, hvortil samme Plads sig skal holde, til Vederlag en bebygt halv Jord, ved Navn Fannardal, udi Nordfjord beliggendis: da, saafremt I befinder samme Mageskifte at være bem[te] Valthiofsted Kirke til Gafn og Fordeel, og ikke til Skade, er Voris allern. Villie og Befaling, at I det med hannem paa Voris allern. Ratification tilbörligen og forsvarligen til Ende gjörer. Dermed &c. Hafn. d. 15. Februarii 1690.

31*

1690.
4. Marts.

Forordning om Tyves og utroe Tjeneres Straf.

Khavn 4. Marts 1690. — Ikke publiceret i Island, men optagen i Henhold til Fr. 26. Febr. 1739 og Fr. 24. Jan. 1838 § 8. — Siell. Reg. 36, 295ᵇ; Original-Aftryk hos Bockenhoffer; Qvart-Forr. II, 595; Schou I, 584.

Vi Christian den Femte &c. G. A. V., at eftersom for Os allerunderd. er indkommen en almindelig Lande-Klage over Tyve, at de, siden Voris udgivne Lov dennem fra Livet at miste allernaadigst haver befriet, sig meget skal have formeret, og at det er at befrygte, at de dagligen skal blive flere, om deris Straf ikke skjærpis: da ville Vi allernaadigst have paabudet og anordnet, saasom Vi og hermed paabyde og anordne, at den som stjæl paa Marken Hest, Hoppe, Stud eller Koe[1], og den som om Natten indbryder i nogen Mands Huus (i Henseende til, at hans Forsæt kunde være lige saa snart til at myrde som til at stjæle, om hannem skeede Hinder eller Modstand) skal dömmis til Galgen; paa lige Maade skal der og forholdis med den, som med Tyvs Merke er brendt og derefter i Tyveri betrædis[2]. Befindis nogen Tjener eller Fuldmegtig, som Huus, Gaard eller anden Forvaltning haver været betroet, udi forsætlig Utroskab, at han de hannem betroede Midler, eller og Voris Skatter, som han kunde have oppebaaren, saaledis haver forkommet, forödet eller forvendt, at han de Beholdinger, som han enten ved hans Regnskabers Slutning self kunde vedgaa, eller vorde tildömt at svare til, ikke strax kan fra sig levere, eller derfor Caution stille, skal han, til Forskjel af en Debitor, som, naar han ikke sin Gjeld kan betale, maa sögis til Fængsel, dömmis til Bremmerholm. Og paa det saadanne og andre Misdædere kunde disbedre blive paagreben, saa have Vi allernaadigst given Ordre til nærmest liggende Officerer, de Vedkommende paa Amtmændenes eller Proprietariernis skriftlig Begjering for-

¹) Plak. 24. Marts 1786.
²) For. 27. April 1771 og 20. Febr. 1789.

nöden Asistents deri at bevise[1]. Hvorefter alle og enhver sig allerunderd. haver at rette, og byde Vi hermed og befale Voris Grever o. s. v. — Givet paa Vort Slot Kjöbenhafn den 4. Martii Anno 1690. 1690. 4. Marts.

Forordning ang. Moderation i Tiden til Arv og Gjelds Fragaaelse m. v. Khavn 4. Marts 1690. — Ikke publiceret i Island, hvor dog § 1 synes at have faaet nogen Anvendelse, og at være bleven anseet gjeldende, de övrige §§ derimod uanvendelige. — Siell. Reg. 36, 296ᵇ; Original-Aftryk hos Bockenhoffer; Qvart-Forr. II, 596; Schou I, 585. — **Uddrag.** 4. Marts.

Forordning om: 1) Moderationen i Tiden til Arf og Gjelds Fragaaelse. — 2) Forhold med Mortificationer paa Obligationer og Reverser[2]. — 3) Procuratorer som sig Sager tilforhandler. — 4) Herreds- og Birkefogders Korns Opbörsel. — 5) Stokke- og andre Mænds Udnævnelse til Thinge. — 6) Landsthing-Ridepenges Afskaffelse.

Vi Christian den Femte &c. G. A. V. at, eftersom Vi af adskillige for Os allerunderdanigst gjorde Remonstrationer allernaadigst considerere: den Tid, som Loven ommelder og tilbolder, at Arf og Gjeld skal fragaais, at være for kort, idet at endeel, særdelis udi de Stærf-Boer, hvor vidtlöftig Handel er, ikke saa bastig kunde vide, om de Arf og Gjeld kan fragaa eller vedgaa: Andre, formedelst at de ikke self, eller deris Formyndere paa deris Vegne, inden samme Tid sig Arf og Gjeld haver frasagt, sögis og tiltalis for dens Gjeld, efter hvilken de aldrig det ringeste haver arvet; Formynderne derforuden paa de Umyndigis Vegne kunde forsee sig, enten ved Fragaaelse eller Vedgaaelse, og derfor siden vorde tiltalt eller komme der til at svare; da have Vi for nödvendigt eragtet, den Post i Loven saavidt allernaadigst at moderere, at den som tvivler om, enten han sig Arf og Gjeld

[1]) jevnf. Kammerrets-Ordn. 18. Marts 1720 I. Cap. § 12; For. 26. Febr. 1739.

[2]) For. 7. Febr. 1823, ikke gjeldende.

1690. efter den Afdöde tör vedgaa eller fragaa, maa, naar
4. Marts. Boen strax efter den Dödis Död rigtigen er bleven forseiglet, og han sig dermed intet haver befattet, istedenfor, at han til förste Thing, som holdis fjorten Dage efter den Afdödis Död og Boens Forseigling, Arf og Gjeld skulle fragaae, ved Öfrighedens og Rettens Middel lade den Afdödis Gods og Formue registere og Proclama til Creditorerne udgaa, hvorved han kunde bekomme fornöden Efterretning, om det hannem kunde være tjenligt, Arf og Gjeld at antage eller sig frasige, hvilket han til næste Landsthing, som holdis i den Province, hvor Arven er falden, efter sex Maaneders Forlöb, fra den Tid Proclama er bleven udsted, skulle, saa fremt det skee kunde, tilkjendegive og lade forkynde [1]. —— Hvorefter alle og enhver sig allerunderdanigst haver at rette og for Skade at tage vare; og byde Vi hermed og befale Voris Grever og Friherrer, Stiftsbefalingsmænd, Amtmænd, Landsdommere, Præsidenter, Borgemestere og Raad, Fogder og alle andre Vedkommende, som denne Voris Forordning under Vort Cancellie-Seigl tilskikket vorder, at de den paa behörige Steder til Allis Efterretning strax lader læse og forkynde. Givet paa Vort Slot Kjöbenhafn den 4. Martii Anno 1690.

17. Mai. **Forordning om Afskeders og Interlocutoriers Indstævning, samt Namsdommes Execution.** Khavn 17. Mai 1690. — Ikke publiceret i Island, men har dog været almindelig anvendt i Praxis, som en til Processen hörende Forordning; jevnf. For. 20. Marts 1795. — Sielt. Reg. 36, 361b; Original-Aftryk hos Bockenhoffer; Qvart-Forr. II, 615; Schou I, 594.

Vi Christian den Femte &c. G. A. V., at ihvorvel Voris allernaadigst udgangne Lov tilholder baade Dommerne, at de Processerne, det meste mueligt er, skulle forkorte, og Procuratorerne, at de ikke med Krog-Love eller Forhalinger Sagerne skulle opholde, saa maa Vi dog ugjerne fornemme, at derimod udi særdelished

[1]) For. 19. Aug. 1735 og 8. April 1768.

handlis, idet, at naar Underdommerne, udi de Sager, 1690.
hvor protesteris imod Stefnemaal, Vidners Förelse, eller 17. Mai.
udi andre Maader, ere blefne foraarsagede at sige Parterne imellem, förend Dom udi Hoved-Sagen er gaaen, endeel Procuratores, og udi sær de, som sig vrange Sager at udföre haver paataget, ikke med Dommernis Afskeder eller Interlocutoria skal ville lade sig nöie, mens, for at forhale Tiden og udmatte Vederparten, begjere samme beskrefne, og naar de dem bekommet have, lade dem for Overdommeren indstefne, saa at derved længere Tid hengaar, og Vederparten större Ophold og Bekostning foraarsages, end vel fornöden eragtes. Thi have Vi allernaadigst for got befundet, at anordne og befale, saa og hermed anordner og befaler alle Over- og Under-Dommere, at de ingen saadanne Afskeder eller Interlocutoria tilsteder at gives særligen beskrefne, förend Dom udi Hoved-Sagen gangen er, da det kan stande Parterne frit for, deslige Afskeder eller Interlocutoria, som iblant Acterne Ord fra Ord skal indföris, tillige med Hoved-Sagen, om paaankis, for höiere Ret at lade indstefne; dog at hermed ikke Nogen formenis de Vidner, som for Under-Retten förte ere, for Over-Retten, förend Dom udi Hoved-Sagen gaar til Paakjendelse, om de det fornöden eragte, efter Lovens Maade at lade indstefne.

Saasom der og adskillig Irring skal begaais ved endeel til Hjem-Thingene forhvervede Nams- og Udlægs-Domme, idet hverken den Skyldige dennem efter Loven, inden sex Maaneders Forlöb, til Underkjendelse for Ober-Retten indstefner, ei heller Anklageren, som Dommen til Nam og Udlæg i den Skyldiges Boe haver forhvervet, derefter udi et, to, tre, ja flere Aar, Execution söger, hvorved andre den Skyldiges Creditorer, som af slige, for saa lang Tid forhen passerede, Domme ere uvidende, naar Creditoren dennem vil forsikkre udi hvis Midler han haver, og han dog, formedelst Forfölgning, ei er god for at gjöre Forsikkring udi, lettelig kan blive bedragede, foruden at Debitor, formedelst slige over hannem for

1690. saa rum Tid siden forhen forhvervede Nams- og For-
17. Mai. fölgnings-Domme, mange Gange kan hindris fra: sine Midler til egen og andre sine Creditorers Nytte at bruge, saa ville Vi derudinden allernaadigst have forordnet, saasom Vi og hermed forordner, at naar nogen Dom til Hjem-Thing forhvervis, den inden Aar og Dag af Rettens Betjenter udi den Skyldiges Boe og Midler skal exeqveris, og derefter Udlæg gjöris; men skulle Creditor dermed længer henhvile, da Dom paa ny at forhvervis, förend noget Udlæg derefter maa skee, og de til Dato i saa Maader udstedde Under-Rettis Domme, som ei efter Aars Forlöb allerede ere exeqverede, ei anderledis, end en Obligation eller Beviis paa Gjelden, uden Forfölgning, i Rettergange herefter at ansees, hvilket og skal være at forstaa om de til Over-Retter confirmerede Nams-Domme, som paa samme Maade uexeqverede henligger. Hvorefter alle og enhver sig allerunderdanigst haver at rette; og byde Vi hermed og befale Voris Grever og Friherrer, samt Stiftbefalingsmænd, Amtmænd, Præsidenter, Borgemestere og Raad, Fogder og alle andre Vedkommende, som denne Forordning under Voris Cancellie-Seigl tilskikket vorder, at de den paa behörige Steder, til Alles Efterretning, strax lader læse og forkynde. Givet paa Vort Slot Kjöbenhafn den 17. Maji Anno 1690.

1691. **Rentekammerets Bestemmelser ang. Forpagt-**
12. Januar. **ningen af Jordebogs-Afgiften paa Island** m. v. **Khavn 12. Januar 1691** [1]. — Publieeret paa Althinget 1691 (Althingsb. Nr. 10; jevnf. 1692, Nr. 30 og 1694, Nr. 9); Rentek. Copieb. Nr. 1999, Litr. A, fol. 82—86.

Vi underskrefne kjendis hermed og vitterligt gjör, at have paa Kongel. Maj' Vores allern. Herre og Konges Vegne forpagtet, saa og hermed til Landfogden paa Island, edle Christopher Heideman, forpagter, fra næstforleden Nyeaar og saalænge han udi samme Tjeneste

[1]) jevnf. Resol. 15. April 1695; Bestemmelser om Forpagtningen 3. Mai 1695.

forbliver, al hans Maj[t] tilberettigte Islands Jorde- og Forleningsbogs visse og uvisse Indkomster ibidem, saasom Hans Maj[t] det selv bör at njude og höistbemeldte Hans Maj[t] med Regnskab i disse foregaaende Aaringer er tilsvaret, og det paa efterskrefne Maader: 1691. 12. Januar.

1) Skal og maa han eller ved hans Fuldmegtige udi rette Tider og paa behörige Steder lade oppeberge de nu staaende aarlige Afgifter af Klosterne, Forleningsjorderne, Ombuder og Syslerne, efter Forpagtnings- og Ombudsbrevene, saavel som den faldende Landskyld og Leier, Skatter, Tiender og Gjeftoller, udi rede Penge, Fisk, Vadmel, Hoser og andre Species, saa og kongelig Rettighed med Risheste og Mandslaan paa Kongel. Maj[ts] Inventariibaade, som enhver er pligtig in natura at gjelde og give, og hidindtil sædvanligt været haver, og ingen derover i nogen Maader besverge, eller Landets Indkomst af Specie-Rigsdaler og Smör og Madfisk omvexle, videre end hidindtil med Smöret og Fride-Landskyldet brugeligt veret haver, naar Bonden det behöver, saa at hverken Bonde eller andre Vedkommende ved denne Forpagtning forurettes, saa fremt han ikke self dertil vil svare, om det befindes skulde. Bönderne og andre Vedkommende, som enten Landskyld, Leier, Skatter, Tiender, Gjeftolder, Riisheste eller Mandslaan have at svare og betale, skulle derimod deres Fisk eller andre Vare ei til Kjöbmændene eller andre sælge og forhandle, förend de til Landfogden have gjeldet og betalet hvis de til Landfogden bör at gjelde, efter derom tilforne udstede Christiani Qvarti Forordning [1], og skulle Bönderne for dem, som de paa Jorderne indtage, efter Sædvane svare hvis de bör at gjelde og betale; Forpagteren derimod skal være pligtig sin Landskyldfisk at annamme saa snart den er bleven saa tör at Kjöbmanden sig anmelder den at vil imodtage, saa at Kjöbmændenes Handel ei i ringeste Maader efter hans Landskyld-Fisk bliver opholdet. —

[1]) 23. April 1596, M. Ket. II, 207.

1691. 2) Under samme Forpagtning njuder han og alt, hvis med
12. Januar. de nuverende Hans Maj[ts] femten Inventariibaade paa hans egen Bekostning kan fanges og tilveiebringes, forsaavidt som med rette bör af Baadene gives af Lötter og Laane og ei videre, saa at Bönderne eller Husmenderne ikke over Sedvane med Mandslaan betynges, paa det Böndernes Baade derved ei skulle foraarsages fra Fiskeriet at blive i Land staaende; Lösemendene skulle efter Sedvane tilholdes at roe paa Kongl. Maj[s]. Fiskebaade, saa skulle de som Forleninger njuder svare een Mand i Vertiden paa Kongel. Maj[s]. Baade at roe; dog skal Landfogden sig ei understaae deres Mends Fisk at kjöbe eller sig tilforhandle, men deris Fisk selgis med de andre til Kjöbmendene i Districtet, forsaavidt han ei self hjemflötter. — 3) Under det Uvisse forstaaes alt Sagefald og Böder, item Fæster, som Kgl. Maj[t]. kunde tilfalde, saa og hvis Drivhval eller anden Fisk overalt og Tömmer-Vrag i Guldbringe Syssel paa Söen kunde drive, eller til Landet ankomme, saa meget deraf Kongel. Maj[t] tilkommer, hvorfore Sysselmendene og andre Vedkommende til hannem eller hans Fuldmegtige aarligen forsvarlig Regnskab paa Bessseted skulle gjöre og elarere, og derfore njude den sedvanlige tredie Deel af hvis Uvisse der inddriver, og skal han samme Uvisse med Regnskab og deris Attest forklare, endog han det njuder. Skulde befindes, at Sysselmendene eller andre dermed urigtig eller utilbörlig omgaaes, og ei saa fuldt Regnskab gjöre som de burde, da tiltales de derfore ved Retten og straffes derfore, som de der haver begaaet Svig imod Kongel. Maj[ts] Interesse, og maa ingen hemmelig Afsoning skee, mens alting til Thinge efter louglig forhvervede Domme forrettes og söges. Sysselmendene skulle og skyldig vere ved deres Sagefalds-Regnskab at fremlegge Presternes Attest udi alt deris Syssel, om nogen eller ingen Leiermaale i deris Sogne er tilfalden, og hvad Beskaffenhed det dermed haver, og det under deris Embedis Fortabelse, om nogen Urigtighed dermed begaaes. Og som strandede Skibe samt arveslös Gods, eller hvor

den ganske Boeslod Hans Kongel. Maj' kan tilfalde, ei 1691.
under Forpagtningen er meent, gjör han, som Landfoged, 12. Januar.
Hans Kgl. Maj' Regnskab derfore à parte, og med Landskriverens Extract af Landthingsprotocollen forklare. Ligemaade hvis Sagefald og anden Rettigheder, som ere faldne, för end Forpagtningen begynder, og ikke er gjort Hans Maj' Regnskab for, forklarer han endnu med Regnskab. — 4) Maa han ei, enten Sommer eller Vinter, nogen serdelis Kjöbmandskab der i Landet, hverken med Bönderne eller Lösemend, drive, til at faae Fisk for andre Vare, ei heller maa han ved sine Folk eller ved andre paa sine Vegne nogen Handel drive lade, eller Vare i saa Maader falholde, i hvad Nafn det vere kunde, under den Straf de naadigst gifne Octroyer ommelder; dog dersom saadan haard Tid kunde paa falde, at fattige Bönder og Folk i Landet ved Hunger kunde trenges, da formenes ham ei dennom Madfisk, Smör og andet, som de uomgjengelig til Lifsophold behöve, at assistere for billig Betaling efter Landtaxten. — 5) Bessested maa han og ei med egene eller nogen anden udenlendske Skibe beseigle, eller lade noget Skiberom til nogen anden Hafn i Landet komme, eller tillade at komme (saavidt han det formaaer at hindre), uden Handlingens Forpagteres, hver paa sine Hafner, under Straf, som den kongel. Octroyes 11. Post ommelder, mens hvis Fisk eller andet, end efter Jordebogen bör ydes, udi enhver af de Octroyerede tildelte Hafners Districter falder, skal han ved deris og ingen anden Skibe for billig Fragt lade udföre, og ellers hos Indvaanerne om dessen betimelige Leverantze til Kjöbmanden ved hver Hafn behörigen Anstalt gjöre, saa Fisken ei fra een District udi en anden transporteris, eller transportere lade. — 6) Hvorimod bem'e Christopher Heidemand skal, efter tilslagen höieste Bud, give udi aarlig Afgift 5730 Rdlr, hver Rdlr beregnit til 96 Skilling Danske, som her udi Kjöbenhafn, efter velbaarne Herr Ober-Rentemesters Ordre, med god gangbar grof Mynt til förstkommende 11. Decembr. nerverende Aar

1691. rigtigen skal erlegges og tilsvares, og det saaledes aarligen
12. Januar. at continuere, saa lenge han Landfogets Bestilling udi Island, indtil 95 Aars Udgang, njuder; skulde hans Landfogets Bestilling og ophöre, inden hans Forpagtnings-Aaringer er til ende, skal han vere pligtig sit Forpagtningsbref samt Inventarium i god Stand, efter nestfölgende Artikul, at fra sig levere, da det Kjöbmendene paa lige Maade udi de övrige Forpagtnings-Aaringer efter deris gjorte Tilbud for aarlig Afgift 5800 Rdlr bliver forundt, og naar de Aaringer er til ende, da at komme dermed til ny Auction. — 7) Og som bem[te] 15 Inventariibaader, efter den anden Post, hannem ved Sjun bliver leveret, saa skal han dem ei alene saa gode ved Forpagtnings Ende igjen fra sig levere, mens imidlertid paa egen Bekostning lade reparere og vedligeholde, saa og Formendene eller Styrmendene ved samme Baade og Smeden paa Bessested selv at lönne og underholde, foruden noget af forskrefne Hans Kongl. Maj[t] udi den udlovede Afgift til Afkortning at före. — 8) Hvad sig de andre aarlige og sedvanlige Lönninger og Udgifter i Landet angaaer, saasom hans Lön med Skrifmaterialier, saavidt det kongelige Reglement enten nu bevilger eller bevilgendis vorder, dernest de tvende Laugmends Genanter, af 120 Rd., item Raadsmanden og Raadskouen, samt 12 Tjenestefolk paa Bessested og Vidöe Hospital = 223 Rd. 46 Sk., de 12 fattige Lemmer = 94 Rdl. 26 Sk., og 6 Laugrettismends Kost og Lön = 16 Rdl. 24 Sk., som gjör udi alt, foruden hans Landfogeds Lön = 454 Rdlr., da godtgjöris ham forskrefne Summa, imod enhvers og egen Qvittering, udi den bem[te] udlovede aarlig Afgift, og ei videre uden sær Ordre at passere, mens det öfrige fuldkommen at klarere efter den 6. Postis Indhold. — 9) Hvis Bekostning paa Kgl. Maj[t] Falkes Indkjöb og der ved fölgende sædvanlige Omkostninger anvendes, det gotgjöres ham efter rigtig Regnskab og Falkenerens Qvittering, samt hans höigrevel. Excell. Herr Ober-Jegermesters skriftlige Attest og Herr Ober-Rentemesters Ordre, udi

forskrefne den udlovede aarlige Afgift, mens med Falkenes Udskibning retter han sig efter höibem[te] hans grevel. Excell[e]. Ordre. — 10) Udi nerverende Forpagtnings-Aaringer njuder han frie for Consumtion og Told, ligesom han og forhen bekommet haver: fransk Vin 2 Oxehoveder og for Kirkerne 1 Oxehoved, Rhinskvin 1 Anker, fransk Brændevin 3 Anker, Kornbrændevin 3 Tönder, spansk Salt 12 Tönder, smaat Salt 1 Tönde, Rug til Meel 34 Tönder, Gryn 3 Tönder, fransk Salt 12 Tönder og 30 Ruller Pekling til Baade-Segl. — 11) Og vil vi hermed paa meerhöistbem[te] Hans Kgl. Maj[ts] Vegne alle og enhver, som til Kgl. Maj[ts] visse og uvisse Indkomster udi Island noget haver at svare, eller betale, have anbefalet, at de udi rette Tid, under deris Festis Fortabelse, gjelder og giver forbem[te] Landfoged Christopher Heideman al den Afgift, Landskyld, Skatter, Tiender, Toller og anden visse og uvisse Indkomster som forskrevit staaer, hvilket de efter Jordebogen og Lougen udi alt det hannem forundte visse og uvisse med al Hörsom og Lydighed pligtige ere, og de hidindtil i alle Maader for saavidt gjeldet og givet haver, ligesom og at vere hannem lydige udi det han fremdelis Hans Kgl. Maj[t] skal beregne og udi sit Embede udrette. Til Stadfestelse under Voris egne Hænder. Datum Kgl. M[ts] Rentekammer den 12. Januarii 1691. 1691. 12. Januar.

Forordning om Stemplet-Papir. Khavn 31. Januar 1691 [1]. — Ikke publiceret i Island, der ogsaa udtrykkelig er undtaget fra Stemplet-Papirs Brug ved Kongel. Resol. 27. Nov. 1775. Dens § 4 har dog været anvendt (Rentek. Skr. 28. April 1807, jevnf. Tíðindi frá alþingi 1847, S. 557), men er ophævet ifölge Kongel. Resol. 31. Okt. 1848. — Siell. Reg. 37, 12[b]—21; Original-Aftryk hos Bockenhoffer; Qvart-Forr. II, 660; Rubr. hos Schou I, 601. — **Uddrag.** 31. Januar.

— — § 4. Alle Voris Civil-Betjente, fra den höieste til den nederste, saavel som Militair-Officerer og de med

[1]) For. 10. Okt. 1699; For. 23. Jan. 1719; For. 27. Nov. 1775, ugjeld. i Island ifölge Kgl. Resol. 27. Nov. 1775.

1691. 31. Januar. dem lige Gage nyder, indtil Ritmestere og Capitainer inclusive, skulle betale isteden for det Stemplet-Papir, som i senest udgangne Papir-Forordning[1] var befalet til Qvitteringer for Gage at brugis, een Procento af deris Gage, som dennem ved Afregning og Assignation skal kortis. Paa lige Maade skal forholdis med dem, som til Voris Fornödenhed gjör Leverantzer. Saa[2] skal og de, som Voris Intraders Oppebörsel er betroet, naar de deris Lön i Regenskaberne til Udgift beregner, være forpligtede at korte sig selv af deris Lön een Procento for Stemplet-Papir.

14. Febr. **Bevilling for Biskop Thorlacius, ang. et nyt Oplag af Bibelen.** Khavn 14. Febr. 1691. — Publiceret paa Althinget 1691 (Althingsb. Nr. 50), samt i Synodalforsamlingen for Skálholt Stift 1691. Norske Reg. 16, 413; M. Ket. III, 246.

Vi Christian den Femte &c. G. A. V. At eftersom Os elskelig Mag. Theodorus Thorlac, Superintendent over Skarholts Stift paa Vort Land Island, for Os allerunderdanigst haver ladet andrage og berette, at den islandske Bibel, som der udi Landet tvende Gange tilforne, nemlig Aar 1584 og Aar 1644, paa Tryk skal være udgangen, nu ei mange Steder skal være at bekomme, endog den af mange sögis og begjeris; hvorfor han skal til sinds være den paa ny igjen at lade trykke og oplægge, dersom det med Voris allernaadigste Bevilling maatte skee. Thi have Vi, efter allerund. gjorde Ansögning og Begjering, allern. bevilget og tilladt, saa og hermed bevilger og tillader, at bem[te] Mag. Theodorus Thorlac og hans Börn maa bem[te] Bibel paa det islandske Tungemaal paa ny paa Tryk lade udgaae efter de forrige Editioner og Lutheri Version, og haver Vi derforuden af sær kongelig Naade allern. bevilget og tilladt, at han, til samme Verkis

[1]) For. om stemplet Papir 26. Juli 1690.

[2]) Den fölgende Sætning udelades i For. 23. Jan. 1719 § 5. der iövrigt er ligelydende med denne Paragraph.

Befordring og nogen Hjelp udi samme Trykkerie-Bekostning, maa og skal af hver Kirke der udi Landet i begge Stifterne, som kan være ved god Formue, nyde og oppebære halfanden Rigsdaler, mens af dem, som ringere Indkomst og Middeler haver, een Rigsdaler, og af de ringeste og fattigste een Sletdaler, hvorimod Kirkerne, naar samme Bibel vorder færdig trykt, igjen bör og skulle nyde saa meget bedre Kjöb paa Bibelen, som enhver dertil lægger Penge ud. Forbydendis &c. Hafn. den 14. Febr. 1691. 1691. 14. Febr.

Bevilling for Jens Jensen Knap m. fl., at fragte fremmed Skib. Khavn 10. Marts 1691. — Siell. Reg. 37, 51. 10. Marts.

Vi Christian den Femte &c. G. A. V. at Vi, efter Jens Jensen Knap, Islands Kjöbmand og Indvaaner her i Vores kongelig Residentsstad Kjöbenhafn, hans herom allerund. gjorte Ansögning og Begjering, allern. haver bevilget og tilladt, saa og hermed bevilger og tillader, at han i nærværende Aar alene, til hans islandske Handels Fortsettelse paa Skagestrand og Reekefjords Hafner udi bem^te Island, fremmed Skiberom, engelske undtagen, maa befragte, dog at i det Övrige efter Vores allernaadigste givne Octroye i alle Maader forholdes. Forbydendis alle og enhver herimod &c. Hafniæ den 10. Martii 1691.

[Ligelydende for Niels Jacobsen Wiger paa Hofsos Havn og for Jörgen Jensen Klog paa Rödefjords Havn].

Reskript til Amtmand Chr. Müller og Biskop Thorlacius, ang. Bispevalg til Holum. Khavn 14. Marts 1691. — Original i Stiftamts-Archivet i Island; Norske Tegn. XIV, 365; Uddr. hos M. Ket. III, 287. 14. Marts.

Christian den Femte &c. V. N. T. Eftersom Vi allern. fornemme, at Mag. Jonas Vigfusius, Superintendent over Holle Stift for norden paa Vort Land Island, ved Döden skal være afgangen, da er Voris allernaad. Villie og Befaling, at I strax værer betænkt paa, aller-

1691. underd. at foreslaae trende af de lærdiste og skikkeligste
14. Marts. Præster der paa Landet, og dennem tilholder sig med förste afgaaende Skibe hid at begive, da Vi efter allernaadigste Behag af dennem til Superintendent i bem[te] afg. Mag. Jonæ Vigfusii Sted allern. ville beskikke. Dermed &c. Hafn. den 14. Martii 1691.

28. Marts. **Reskript til Amtmand Chr. Müller og Landfoged Heideman om Uldengodsets Forarbeidelse. Khavn 28. Marts 1691** [1]. — Publiceret paa Althinget og indfört i Althingsbogen 1691, Nr. 15; Norske Tegn. XIV, 370[b] (Concept i «Missiver ang. Island &c. 1645—1800», med Datum 16. Marts); M. Ket. III, 248; Udtog hos Fogtm. II, 572.

Christian den Femte &c. V. N. T. Eftersom Os elskelig Hans Nansen, Voris Estats-, Justits- og Commerceraad, og Præsident udi Voris kongel. Residentsstad Kjöbenhafn, for Os allerunderdanigst haver ladet andrage, hvorledis Almuen paa Vort Land Island ved de hannem allern. forundte og tilforpagtede Hafner understaar sig, imod den af Os allern. givne Octroy og islandske Taxt, saa ulovlig og aldelis udögtig at forarbeide deris Uldengods, Hoser, Vanter og Vadmel, saa at samme Gods derudover ganske bliver ubegjerlig, og usolt henligger, hannem og andre til stor Skade og aarlig Penges Tabelse. Thi er Voris allern. Villie og Befaling, at I ved Sysselmændene udi hvert Syssel der i Landet Island, saavel som ellers paa andre behörige Steder og Maader alvorligen advarer og tilholder menige Almue udi Landet, som sligt Gods forarbeider og til Kjöbmændene forhandle ville, at de samme deris Hoser, Vanter og Vadmel udi deris tilbörlig Længde og Vide, fast Bond og eens Farve, saaledis lader valke og velskikkede forferdige, som det efter bem[te] Voris allern. anordnede Taxt lovligt og forsvarligt, og Kjöbmændene uden Skade at være kunde eragtis. Derefter I eder allerunderd. haver at rette, og derom for-

[1]) see Fr. 30 April 1701.

nöden Anstalt at gjöre. Befalendis &c. Skrevet paa Vort Slot Kjöbenhafn den 28. Martii Anno 1691[1]. 1691. 28. Marts.

Reskript til Amtmanden, Laugmændene og Landfogden, ang. Fiskevirkningen. Khavn 7. April 1691[2]. — Original i Stiftamts-Archivet A. 105, paategnet at være publiceret paa Althinget 1. Juli 1691; indfört i Althingsbogen s. A. Nr. 15; Norske Tegn. XIV, 372; M. Ket. III, 249. 7. April.

Christian den Femte &c. V. N. T. Saasom endeel islandske Kjöbmænd her i Voris kongelige Residentsstad Kjöbenhafn for Os allerunderd. klageligen haver ladet andrage, hvorledis Indbyggerne paa endeel Steder og Hafne i Vort Land Island nu paa nogle Aars Tid skal have begyndt en ny og af gammel Tid uhrugelig Maade, deris Fisk udi Ryggen at opskjære, og dennem siden ophænge at törke, som de siden Hengefisk skal kalde, hvormed de nu saaledis skal være komne udi Vane, at de, Voris allernaadigste Befaling og Forbud derom af Dato den 5. Februar Anno 1687 uagtet, skal endnu dermed fortfare. Da, som det ikke alene strider imod Voris seniste allern. udgivne Taxt, men det endog skal være de, som Hafnene udi Forpagtning have, til störste Skade, idet de ikke alene maa af Indbyggerne annamme dennem for den samme Priis som anden god Platfisk efter Taxten, men endog at de dennem ei igjen som gode Kjöbmænds Vare udi Holland, Glüchstad og andre Steder, hvor de ei ere begjerlige, kan forhandle, foruden at samme Hengefisk endog paa de Steder, hvor de kan afsættis, ei ere

[1]) I Anledning af dette Reskript udgav Amtmanden og Landfogden i Forening en Bekjendtgjörelse fra Althinget 4. Juli s. A., hvori enhver Sysselmand paalægges at lade gjöre Mönster-Hoser og Mönster-Vanter, og skikke eet Exemplar til hver Repstyrer. Det Uldengods, som ikke ansaaes forsvarligt, skulde confiskeres til de Fattige, de Modvillige straffes o. s. v., see Althingsb. 1691, Nr. 26.

[2]) Reskr. 11. Apr. 1693.

1691. udi den Priis eller gjelde saa meget som anden Platfisk:
7. April. saa er hermed Voris allern. Villie og Befaling, at I tilsammen flitteligen overveier og med förste hjemreisende Skibe eders allerunderd. Betænkende udi Voris Cancellie skikker, om Hengefisk aldelis enten paa engang kunde afskaffis, eller og Tid efter anden formindskis, eller paa hvad Maade I formener det bedst dermed kunde forholdis, saa at Kjöbmændene saavel som Indbyggerne derved kunde conserveris. Dermed &c. Skrevet paa Vort Slot Kjöbenhafn den 7. Aprilis Anno 1691.

16. Mai. **Reskript til Amtmand Müller, ang. Tilstanden paa Vestmannöerne. Khavn 16. Mai 1691.** — Original i Stiftamts-Archivet i Island A. 105; Norske Tegn. XIV, 388[b]; M. Ket. III, 251.

Christian den Femte &c. V. N. T. Eftersom Indbyggerne paa Vestmannöe i Vort Land Island for Os allerunderd. haver ladet andrage den meget slette Tilstand de skal være geraaden udi, formedelst at Fiskeriet der under Öen nu paa nogle Aars Tid for dennem skal have slagen feil, hvorudover de baade skal være kommen i stor Skyld hos Os elskelig Hans Nansen, Voris Estats-, Justits- og Commerceraad, Præsident i Voris kongelig Residentsstad Kjöbenhafn, saa og Assessor udi Admiralitets- og Commerce-Collegiis, som samme Öe til at lade beseile allern. er forundt, for hvis han dennem til Livs Ophold haver laant og med forstrakt, saavel som og med deris Landskyld til Os for nogle Aar skal inde sidde og med restere, og derfor af Os allerund. haver været begjerendis, at de for Landskyld paa 5 Aars Tid allern. maatte forskaanis, paa det de ikke skulle foraarsagis derfra Öen at bortflytte og deris Næring paa andre Steder söge: da er Voris allern. Villie og Befaling, at du dig med allerforderligste udi egen Person til bem[te] Vestmannöe begiver og dig der med största Flid erkyndiger baade om Indbyggernis Tilstand der paa Stedet, saavel som og om deris Landskylds-Restantser til Os, item om hvis de til

forne Hans Nansen for gjorde Forstrekning kan være skyldig bleven, og Os om alle forskrefne Poster din allerunderd. udförlig Relation til videre Voris allern. Resolution med forderligste tilstiller, tillige med dit derhos föiede allerunderd. Betænkende om bemte Indbyggere forskrefne Restantzer skulde kunne betale, og hvis ikke, da paa hvad Maade du allerunderd. formener de bedst kunde hjelpis og der paa Öen herefter conserveris. Dermed &c. Frederiksborg den 16. Maji 1691 [1]. 1691. 16. Mai.

Kongelig Resolution ang. Udförselstold af Törfisk. Khavn 19. Decembr. 1691. 19. Decbr.

— I Anledning af Andragende fra det islandske Compagnies Participanter af 9. Okt. og Rentekammerets Erklæring af 23. s. M. 1691. — Rentek. Deliberat. Prot. 28, 72.

Vi lader det ved Supplicanternis allerunderdanigste Tilbud, med at give een pro Centum udi Told af den islandske Törrefisk, som til andre Steder udföris, allernaadigst forblive, og have Vi allernaadigst bevilget, at Voris Cancellie- og Admiralitetsraad, saa og General-Toldforvalter her udi Vort Rige Danmark, Os elskelig Jens Lassen, samme een pro Centum i Udgaaende maa lade oppebære, hvorefter han med de Vedkommende saaledis haver at liquidere, og hvis han mere af dennem end een pro Centum i saa Maader hidindtil kan have oppebaaren, han dennem da sligt enten betaler eller gotgjörer udi hvis de herefter udförer. Skrevet paa Vort Slot Kjöbenhafn den 19. Decembr. 1691.

Forordning om ubillige Afkortningers Exactioners Afskaffelse ved Assignationers Betaling. Khavn 23. Febr. 1692. 1692. 23. Febr.

— Rentek. Exped. Prot. Nr. 22.

[1]) Ved kongelig Resolution 11. Juni 1692 eftergives Indbyggerne paa Vestmannöerne Landskyld og andre Paalæg af Öerne for 4 Aar, fra 1. Januar 1692 at regne. Rentek. Deliber. Prot. 30, 33—34.

1692. 23. Febr. Qvart-Forr. II, 778; Schou I, 621. — Denne Forordn. byder: at Alle, som herefter til nogen Penges Annammelse ved Zahlkammeret blive anviste af Kongen eller den, som Directionen er betroet over Rentekammeret og Intraderne, skulle lade sig decourtere, for prompte og bare Betaling, saa og til Kassens Indrettelse og dens Betjenters Underholdning, af hvert 100 Rdlr, som annammes og betales, 2 Mark, i hvor höi Summen og er. — Forordningen er ikke publiceret i Island, men anföres dog i den senere Tid af Cancelliet og af Althinget (Tíð. frá alþ. 1847, S. 557), men derimod ikke af Finants-Deputationen [1], som gjeldende. Den er ialtfald at ansee som ophævet ifölge kongel. Resol. 31. Oktobr. 1848.

2. April. **Bevilling for de islandske Kjöbmænd, at fragte fremmede Skibe.** Khavn 2. April 1692. — Siell. Reg. 37, 286.

Vi Christian den Femte &c. G. A. V., at Vi, efter Voris paa Vort Land Island trafiquerende Undersaatters herom allerunderd. gjorde Ansögning og Begjering, allern. haver bevilget og tilladt, saa og hermed bevilger og tillader, at de udi nærværende Aar alene og uden nogen videre Conseqvence fremmede Skiberomme (engelske undtagen) til deris islandske Handels Fortsettelse maa befragte, hvorimod de skal tilforpligtet være til bemte Handels Fortsættelse udi næstkommende og efterfölgende Aaringer enten self Skibe at lade bygge, eller sig ved Kjöb tilforhandle og dennem til forskrefne Handel herefter bruge, saa fremt de ei Voris egne Undersaatters Skibe til Fragt kan bekomme, og skal de sig i det övrige efter Voris allern. givne Octroy i alle Maader allerunderd. rette og forholde. Forbydendis &c Hafniæ den 2. April Anno 1692.

30. April. **Reskript til Amtmand Müller, ang. Salg af overflödigt Inventarium fra Kirkerne.** Khavn

[1]) Decourternes Beregning viser imidlertid, at den har været anvendt, da de ere blevne anförte med $1\frac{1}{3}$ %, nemlig: 1 % efter Forr. 31. Jan. 1691, 10. Okt. 1699 og 23. Jan. 1719 og $\frac{1}{3}$ % efter denne ovenanförte Forordning.

30. April 1692[1]. — Original i Stiftamts-Archivet i Island A. 105, paategnet at være læst i Laugretten 30. Juni 1694 (Althingsb. 1694, Nr. 8); Norske Tegn. XV, 27; Finn. Joh. Hist. Eccl. Isl. III, 470; M. Ket. III, 252; Rubr. hos Fogtm. II, 601. 1692. 30. April.

Christian den Femte &c. V. N. T. Eftersom Os elskelig Mag. Theodorus Thorlacius, Superintendent over Skalholt Stift paa Vort Land Island, for Os allerunderd. haver ladet andrage, hvorledis saavel ved Domkirken som ved andre Kirker der i Landet skal findes noget Inventarium, som ikke aleniste skal være overflödigt men endog ganske ubrugeligt: da er Voris allern. Villie og Befaling, at du tillige med Landfogden, saavel som een Provst og trende Præster i hver Stift, retter eders Leilighed efter forskrefne Inventaria tilbörligen at vurdere, og til den Höistbydende imod rede Pengis Betaling afhænde, hvorfor siden noget Jordegods enten til fattige Kirkers eller Hospitalernis Ophold skal kjöbis. Dermed &c. Hafniæ d. 30. Aprilis Anno 1692.

Reskript til Amtmand Müller, ang. en Sysselmands Bopæl. Khavn 30. April 1692. — Original i Stiftamts-Archivet i Island A. 105, paategnet at være læst paa Althinget 7. Juli 1692 (Althingsb. Nr. 34); Norske Tegn. XV, 27ᵇ; M. Ket. III, 252. 30. April.

Christian den Femte &c. V. N. T. Hvad Os elskelig Lene, afg. Johan Kleins, med flere Participanter udi Rechefjords og Skagestrands Hafner der paa Vort Land Island for Os allerunderd. haver ladet andrage, anlangende den Indpas, som dennem af Lurendreiere og fremmede Handlere paa bemᵗᵉ Hafner udi nogle Aars Tid skal være bleven tilföiet, hvortil de allerunderd. formener en stor Anleding at skal gives ved det, at Sysselmanden sammesteds Regnvaldnr Sigmundsen ei efter Loven udi sit Syssel, men der udenfor, 8 Mile fra bemᵗᵉ Rechefjords Hafn, skal være boendis m. v, kan du af hosfölgende Copie af deris

[1]) Reskr. 24. Febr. og 19. Mai 1747.

1692. til Os derom allerunderd. indgivne Supplication videre see
30. April. og erfare. Thi er Voris allern. Villie og Befaling, at du bemte Sysselmand tilholder strax udi det hannem anbetroede Syssel at indflytte og der at blive boende, og saa fremt han ikke der udi Sysselet skulde ville boe, haver du Os en anden dygtig og bekvem Person, som Bestillingen i hans Sted igjen kan betjene, allerunderd. at foreslaae. Dermed &c. Hafn. d. 30. Aprilis 1692.

4. Septbr. **Reglement for Færgevæsenet i Arnes Syssel.** Saurbæ 4. Sept. 1692. — De saakaldte «Ferjupóstar Einars Eyjólfssonar fyrir Árnes sýslu», forfattede af Sysselmands-Fuldmægtig Einar Eyjólfsson og stadfæstede af Laugmand Sigurd Björnsson, samt senere i Laugretten d. 1. Juli 1693 (Althingsb. 1693, Nr. 13). — Efter en af Forfatteren Einar Eyjólfsson bekræftet Afskrift; en anden Afskrift fra 1789 findes i Rasks Saml. paa Universitets-Bibliotheket Nr. 39.

1) Einn skal vera ferjumaður við hvern ferjustað; hann skal svo ferjur og fólk hafa, að enginn vegfarandi maður þurfi ferjunnar að bíða yfir einn eða tvo klukkutíma. — 2) Ferjumaður skal ferjuna sjálfur ábyrgjast, og bæta það fyrnist eður lamast af rèttri meðferð; en ef nokkur skaðar eður skemmir ferjuna viljandi hendi, bæti skaða allan, sem af verður, fullum bótum, og fullrètti með, eður öfundar bót ferjumanni eptir dómi; en ef af óvilja verður, bæti skaða sektalaust. — 3) Brotni ferjan af vindi eður vatntaki hastarlega, eður fái annan skaða af skjótum tilfellum, svo ófært verði, þá fái ferjumaður aðra sem fyrst má hann. — 4) Taki nokkur ferjuna óleyfða: sekur hálfri mörk við konúng og annari hálfri við ferjumann, og bæti skaða sem af verður, nema hann bíði lengur en skilt er, svo enginn komi til að flytja, þá er sektalaust þó hann flyti sig og sitt góz yfir ána, og ábyrgist þó skipið fyrir þeirri sinni meðferð, seti upp og búi svo um ei skaði. — 5) Nær ferðamaður einn eður fleiri koma til ferjustaðarins, skal ferjumaður ferjuna strax til reiðu hafa og tafarlaust flytja, sem fyrr er sagt,

að færu veðri og vatni. — 6) Ferjumaður eður hans 1692.
trúverðugur flutníngsmaður skal fyrir skipi ráða; hann 4. Septbr.
skal í skipinu fyrir vera og meðtaka allt það góz sem þar
verður til flutníngs upplagt, hvað vegfarendur skulu
sjálfir til skips bera og honum í hendur fá, svo skikkanlega
að hann fái því vel fyrir komið og skipið skynsamlega
hlaðið. — 7) Nær ferjumaður kallar skipið hlaðið,
skal enginn maður á skipið bera, en ef ber, og vill ei
af bera þá honum er til sagt, ábyrgist sjálfur þó út sè
kastað, og þó sekur hálfri mörk við ferjumann fyrir
vættar þúnga, meira eður minna að sama hófi. —
8) Ferjumaður skal gózið allt, sem að hans ráði er í skipið
innlagt, ábyrgjast við handvömmum sínum öllum yfir
ána, og afhenda af skipi aptur til uppburðar þeim er
á báru; þá er af hans ábyrgð; ferðamenn beri sjálfir af
skipi. — 9) Skyldir eru ferðamenn að róa undir gózinu
yfir ána, að ráði ferjumanns, vili hann þeim það til
segja. — 10) Nautpeníng og sauðfè er skylt að skipleggja,
ef vegferlar girnast, og leggi ferjumaður til nauðsynlegan
umbúníng allan í skipinu, en ferðamenn sjálfir
bönd öll; hjálpist hvorutveggju að koma nautpeníngi til
skips, en ferðamenn sjálfir sauðfè öllu. — 11) Hross
er eigi skylt að skipleggja; en vili menn hross með skipi
hafa, leggi sjálfir taum við, en ferjumaður segi fyrir
hversu halda skal og meðhöndla, og ráði sjálfur hve mörg
í senn skulu skipi fylgja, svo hann sjái öllum fært, eptir
mætti skips og veðurs og straums; en gjöri nokkur hèr
í móti, bæti skaða allan sem af verður og öfundarbót
ferjumanni eptir dómi. — 12) Deyi hestur á sundi fyrir
vangæzlu ferjumanns eða hans tilhlutunarleysi, er hans
ábyrgð á; en deyi hann af óskikkanlegri meðferð þess er
taum hèlt, í móti ráði ferjumanns, þá er það hans ábyrgð,
en ferjumaður frí, hafi hann til hlutazt, og virðist mönnum
af þess völdum er taumi hèlt. — 13) Nú kunna þau
atvik að vera, að hestur komi þreyttur, móður eða magur
að ferjunni; sá hestur er í ábyrgð eiganda, eður þess
sem með fer, ef ferjumaður afskilur sína ábyrgð áður á

1692. sund fer, en sèu ekki vottar, þá haldi sá hesti, sem með
4. Septbr. fer, á sundi, og hann þá í hans ábyrgð. Það kann enginn ábyrgjast, þó sá hestur deyi á sundi sem ekki kann að synda. — 14) Sinn taum skal hver ábyrgjast; nú slitnar taumur og snýr hross frá skipi, þá skal ekki á leið aptur snúa, einkum ef fleiri fara hross með skipi; það hross er í þess ábyrgð sem óduganlegan taum við lagði, en sækja skal síðan ef lifandi kemst á land. — 15) Reka má lausa hesta þar sem að fornu hafa reknir verið, og sèu ferðamenn samþykkir að; þá hross fara, þá er af ábyrgð ferjumanns. — 16) Rètt er ferjumanni öðrum um að bjóða, skilríkum skynsömum manni, í sinn stað; er þá slík skylda á, sem annars bæri ferjumanni sjálfum. — 17) Háyfirvalds-persónur, svo sem eru konúngs befalníngsmenn, biskup, lögmaður og allir sem með konúngs erindi fara, er skylt að flytja, að færu veðri og vatni, eins á nótt sem degi, þá þeir girnast, taflaust í allan máta, þá ferjumanni er til sagt, svo og prófast og sýslumann þess hèraðs, sem ferjan tilheyrir, þá þeir síns embættis vegna um reisa, sèrhvern þessara með sinni fylgð og fararhlutum. — 18) Af öðru ferðafólki skal fyrst flytja alla þá embættismenn, sem í alþíngis för eru, með þeirra fararefnum; þar næst alla svarna embættismenn, sèrhvern eptir sinni embættis-röð; en af öðru ferðafólki flytist sá fyrst sem fyrst kemur að ferjustaðnum. — 19) Allir þeir menn, sem með konúngs erindi fara, hafi frí flutníng á öllum ferjum, þar þeir að koma, svo og fyr taldar háyfirvalds-persónur, sem dag og nótt er skylt að flytja; einnig þeir allir embættismenn, sem í alþíngis för eru og þángað eru skyldir að koma, eður til annara samfunda eru skildir þeirra embættis vegna, sèrhvern þessara með sínum fylgjurum og fjárhlutum. — 20) Allir aðrir gjaldi venjulegan ferjutoll ferjumanni, einn fisk eður fiskvirði undir hvern klyfjahest, svo undir lausan hest og mann, í hvert sinn sem fluttur er einleiðis, en frá og til tvo fiska, og sè rètt heimt og goldið við ferjustaðinn, áður en þeirra góz er á skip borið, og fara

á sömu ferju til og frá. — 21) Kunni svo til að bera, 1692.
að einn ferðamaður nauðsynlega orsakist til á annari ferju 4. Septbr.
að fara frá sínu heimili, en annari heimleiðis, gjaldi ferjutoll að fullu við báðar ferjurnar, einn fisk eður fiskvirði, eptir fjölda þeirra klyfjaðra hesta sem heimleiðis hefir. — 22) En þar sem hann geldur ekki fyr en í sinni heimleið, þá gjaldist sá ferjutollur að fullu við þá ferju sem hann er heimleiðis fluttur yfir, og standi sá skil á helmíngi þeirrar inntektar, sem hann heimleiðis flytur, þeim ferjumanni sem hann flutti fráleiðis, jafnvel þó hann hafi þar fluttur verið með lausa eða lètt klyfjaða hesta, því ekki má ferjutoll auka framar en skilt er. — 23) Undir hvert tvævett naut og ýngra gjaldist tvær álnir einleiðis; undir þrèvett naut þrjár álnir; undir naut fjögra vetra og eldra 5 álnir; slíkt undir kú fullorðna. En sèu naut teymd með skipi, kemur alin undir hvert; undir 6 ær með lömbum 5 álnir, og svo undir 8 sauði tvævetra og ýngri, en ein alin undir hvern þrèvetran sauð og eldri. — 24) Í öllum flytjanda-eyri er ferjutollur rètt goldinn, einnig í kvikfè, með góðri forlíkun við ferjumann um tiltekinn eindaga; en hver sem eigi geldur, hann er eigi skylt að flytja. En sá er þrjózkast og eigi vill gjalda í ákveðinn tíma, sekur hálfri mörk við konúng og annari hálfri við ferjumann, og betali slíkt sem skilt var, og kostnað þann sem fyrir þarf að hafa. — 25) Leyfilegt er þeim manni, sem nálægt býr ferjustaðnum, að hafa skip á ánni undir sinn eigin flutníng, og þeirra manna sem hann vill flytja kauplaust á sinn eigin kostnað. — 26) Sá maður sem á landi býr hinumegin, móts við ferjustaðinn, hafi jafnan frí flutníng á þeirri ferju, nær sem hann girnist. — 27) Ei er ferjumaður skyldur að flytja fyrir sólar-uppkomu á sumar, og ei eptir sólar setur; sama er um dag á vetur (því sól skal sumarflutníngi ráða, en dagur um vetur, eptir fornum sið), að þeim frá teknum sem fyrr eru taldir, og dag og nótt er skylt að flytja. — 28) Finnist ferjumaður forsómunarsamur, og hindri fólk framar en nú er mælt, þá skal hann þá

1692. alla, sem svo hindrast, fyrst flytja er hann til kemur;
4. Septbr. eru þeir allir tollfrí í það sinn, en hann þó sekur hálfri mörk konúngi, en þeim, er fars missir í rèttan tíma, öfundarbót, eptir atvikum og lagadómi, og bæta skaða sem af verður. — 29) Ei má fátækum þurfamönnum fars synja, þeim einum, sem menn þekkja að sannir ölmusu-menn eru, eður sína frómleiks vitnisburði hafa, að rèttir guðs þakka menn sèu, frá þeirra sóknarpresti og hreppstjórum þeirrar sveitar, sem þeir eru frá komnir; en þá landhlaupara, sem menn þekkja engin deili á að skilamenn sèu, og ekki hafa sína skýra frómleiks vitnisburði, er fyrirboðið að flytja. — 30) Skyldur er sýslumaður að hafa tilbærilega umsjón, að um ferjur og flutnínga tilbærilega höndlist. — Nauðsynlegar ferjur hèr í Árnes sýslu teljast þessar, fyrir utan ferjustaðinn á Skálholtshamri: 1) á Nesi við Ölfusá, — 2) á Kotferju, — 3) á Laugardælum, — 4) á Túngu í Grafníngi, — 5) á Öndverðarnesi, — 6) á Spóastöðum; — En á Þjórsá: 1) á Fljótshólum, — 2) á Sandhólum, — 3) á Egilstöðum. — Þörf væri á einum ferjustað ofar, ef hentugleiki til væri.

Þetta framanskrifað, sem eg hefi saman tekið til yfirskoðunar og íhugunar, sökum Árnes sýslu innbyggjara nauðsynja, er eg auðmjúklega umbiðjandi virðulegan lögmanninn herra Sigurð Björnsson, sína meiníng og úrlausn að gefa, hvað honum í þessu rèttast og haganlegast sýnist. Til merkis undirskrifað nafn, að Saurbæ þann 4. September anno 1692. Einar Eyólfsson.

Framanskrifaða 30 pósta hefi eg undirskrifaður sèð og yfir lesið, um þeinkt og athugað, og er mèr enn ekki þekkjanlegt í hverju þeim kunni verða löglega móti mælt; en vili það eður kunni nokkur gjöra, sem hlut að eiga, nær þeim á þíngi það af virðulegum Einari Eyjólfssyni auglýst verður, þá sè þeim kostur á gjörður, til næstkomandi Öxarár þíngs skjallega og skriflega undirrètting

hèr í móti færa. þessu til merkis er mitt undirskrifað nafn, að Saurbæ þann 4. Sept. anno 1692. 1692. 4. Septbr.

Sigurður Björnsson.

Reskript til Amtmand Müller, ang. Fiskevirkningen. Khavn 11. April 1693. 1693. 11. April.

— Original i Stiftamts-Archivet i Island A. 105, paategnet at være læst i Laugretten 4. Juli 1693 og 10. Juli 1711; Norske Tegn. XV, 106b; M. Ket. III, 253; Rubr. hos Fogtm. II, 634.

Christian den Femte &c. V. N. T. Eftersom Os elskel. Thomas Dobbelsteen med flere af Indvaanerne her udi Voris kongel. Residentsstad Kjöbenhafn, som paa Vort Land Island trafiqverer, for Os allerunderd. haver ladet andrage, hvorledis Indbyggerne udi Sneefjeldsnæs Syssel paa bem:te Vort Land Island mere end andre der i Landet skal være kommen i Vane: deris Fisk, Voris allern. Befaling og Forbud af Dato den 5. Februarii Anno 1687 uagtet, udi Ryggen at opflekke, og derefter ophænge den til at törre (som almindelig skal kaldis Hengefisk) de Trafiqverende til mærkelig Skade, idet at samme Hengefisk og Langer skal være over en tredie Deel mindre udi Priis, end andre Fiskevare, saavel her som paa fremmede Steder, hvor de den lader henföre at forhandle: Da, paa det Indbyggerne udi for:ne Sneefjeldsnæs Syssel kunde forbindis til at lægge Vind paa Platfisk det meste mueligt er, ville Vi allern. at samme Indbyggere og Söfolket skal opsætte Steengjerder paa de Steder, hvor Stene falder, til at törre Fisk paa, hvilket Sysselmændene nu strax i dette Aar de Vedkommende skal tilkjendegive og alvorligen holde over, at det under tilbörlig Straf vorder efterkommet. Desligeste have Vi allernaadigst for godt befunden, at anordne og befale, at Almuen og Indbyggerne skal herefter, indtil paa videre Voris allern. Anordning, være skyldige til af hvis de til Kjöbmændene leverer i det mindste at levere to Tredieparter Platfisk og een Tredie-part i god velvirket Hengefisk og Langer, og hvis de mere end een Trediepart i Hengefisk leverer, skal de,

1693. som det gjöre, for een Vætt, som skal være otte Föringer,
11. April. levere til Vægt ti Föringer, som skal være to Föringer eller tyve Pund mere. Derefter du dig allerund. haver at rette, og derom strax paa behörige Steder al fornöden Anordning gjöre. Befalendis &c. Hafniæ d. 11. Aprilis 1693.

20. Juli. **Gavebrev og Fundats paa Gaarden Ytra-Vallholt som Kristfæ.** Skalholt 20. Juli 1693. — Originalen paa Pergament, med Giveren, Biskop Thord Thorlakssons vedhængende Segl, i Arne Magnussons Samling af islandske Originalbreve, Fasc. LXXI, Nr. 24.

Góðum og guðhræddum lesendum og heyrendum þessa brèfs óska eg, Þórður Þorláksson, Superintendens Skálholts stiptis, guðs náðar og miskunar, með tímanlegum og eilífum frið fyrir vorn drottinn Jesum Christum: Hèrmeð kunnugt gjörandi, að eg hefi í guðs nafni og góðri meiníngu tileinkað og gefið fátækum guðs þurfamönnum, einkum munaðarlausum ekkjum og föðurlausum börnum í Hegraness þíngi til ágóða og viðhjálpar, mína eignarjörð Ytra-Vallholt í Skagafirði, eptir því sem mitt testamentisbrèf, dagerað Skálholti þann 30. Junii Anno 1690 og auglýst á alþíngi í lögrèttu þann 10. Julii sama árs, útvísar, hvers brèfs póstur og innihald um sagt efni svo er hljóðandi orð fyrir orð sem eptir fylgir[1]:

«Sanctæ Mariæ kirkju að Hólum í Hjaltadal, hvar eg er borinn og barnfæddur, gef eg jörðina Ytra-Vallholt, xl hundruð að dýrleika, með vi kúgildum, hverja jörð mèr fèkk og gaf mín elskulega fósturmóðir, Halldóra Pètursdóttir, í próventu, með samþykki og ráði síns fróma og góða ektamanns, Hallgríms Guðmundssonar. Jörð sú er í Skagafirði, Hegraness þíngi og Holts kirkjusókn. Skal jörðin, með kúgildunum og öllu því sem henni með rèttu tilheyrir, vera æfinlegt kristsfè hèðan í frá. En það skil eg til, að fátækar, munaðarlausar ekkjur og föðurlaus börn, sem helzt eru þurfandi í Norðlendínga fjórðúngi,

[1]) Biskoppens Testamente er indfört i Althingsbogen 1690, Nr. 39.

einkum Hegraness þíngi, hafi not af jörðunni. Biskup á Hólum sjái fyrir jörðunni og hennar afgjaldi sem bezt hentar, og fátækum guðs þurfamönnum má bezt haga &c.» 1693. 20. Juli.

En með því aldurdómur minn og veikindi áminna mig, þessa litla gjöf án undandráttar úti að láta, meðan guð mig af náð sinni líður við þetta skammvinna og fallvalta líf, þá tilsegi eg nú og afhendi fyrgreinda jörð Ytra-Vallholt eðla og veleruverðugum herra, herra Einari þorsteinssyni, biskupi Hóla stiptis, til fullkomlegrar meðtöku að næstkomandi fardögum anno 1694, undir hans vernd og umsjón: alúðlega óskandi, að hans herradómur og hans eptirkomendur, biskupar á Hólum, vildu guðs vegna svo haglæra láta þessu litla tillagi, fátækum til nota, sem bezt má fara, og minn einfaldur og góður ásetníngur er og verið hefir í þessu efni, fyrir utan alla hègómlega fordild og hræsni. Almáttugur guð uppfylli alla vora nauðþurft eptir sínum dýrðar ríkdómi í Christo Jesu. Minn elskulegan bróður Guðbrand Thorlaksson bið eg optgreinda jörð Ytra-Vallholt velnefndum herra biskupinum eður hans umboðsmanni að afhenda í eptirkomandi árs fardögum 1694, og hið bezta til sjá, að jörðin, með öllu því henni tilheyrir í húsum og innstæðu, verði vel og ríflega af höndum látin, hvar til eg hans bróðurlegum kærleika og góðri tilhlutan fulltreysti. — þessu öllu áðurtèðu til staðfestu og sannindamerkis skrifa eg mitt nafn með eigin hendi, og læt þrykkja mínu eiginlegu Zigneti hèr að neðan í erlegra manna viðurvist, sem sín nöfn ásamt mèr hèr undir setja. Actum Skálholti anno 1693, þann 20. Julii, hver dagur mánaðarins tileinkaður er í rími voru hinum heilaga þorláki þórhallasyni, Skálholts biskupi, qui floruit seculo XII. post natum mundi salvatorem.

þórður þorláksson. þorlákur Grímsson m. e. h.
Sæmundur Jónsson m. e. h.

Udenpaa: Skikkunarbrèf herra biskupsins M. þórðar þorlákssonar um Jörðina Ytra-Vallholt í Skagafirði 1693.

1693.
19. Decbr.

Forordning om Auctions-Værket i Danmark og Norge. Khavn 19. Decembr. 1693[1]. —

Denne Forordning er ikke publiceret i Island, men her optagen som anvendt sammesteds i Henhold til den senere Lovgivning om Auctioner, der först vare komne i Brug i Island ved Praxis og i Anledning af Foranstaltninger af Rentekammeret, især i Strandingstilfælde; jevnf. M. Stephens. Afhandling: «Er rètt og þènanlegt að selja öll sterfbú við auktionir, hvar myndugir erfíngjar ei sjálfir skipta?» i «Gaman og Alvara» I, 12—35; jevnf. Klausturpóst. 1823, S. 165—66. — Siell. Reg. 38, 143b—149; Original-Aftryk hos Bockenhoffer; Qvart-Forr. II, 900; Schou I, 673.

Vi Christian den Femte &c. G. A. V. At saasom til Auctionernis Befordring i Vore Riger hidindtil adskillige Anordninger ere udgangne, som Vi siden, Tid efter anden, efter allerunderdanigste Ansögning, haver forandret, det Gemene til Gafn og Nytte, da have Vi allernaadigst for got befunden til Allis Efterretning, samt Auctionernis, som nu mere end' nogen Tid tilforn ere komne udi Brug, dis bedre Rigtighed, at gjöre efterskrevne Anordning:

1) Det skal være enhver tilladt, sit eget Gods og Midler ved offentlig Auction at lade forhandle og gjöre udi Penge, være sig Jorde-Gods, Kjöbstæd-Gods eller andre Lösöre og Vare, dog at det skeer ved de af Os dertil allernaadigst forordnede og beskikkede Personer. — 2) Saa maa og, naar noget Kjöbstæd-Gods eller Lösöre paa Skifte eller i andre Maader Myndlinger tilfalder, samme paa offentlig Auction selgis. — 3) Og paa det de Umyndige ingen Skade skulle lide ved samme deris Midlers Forhandling, da skal Værgen være forpligtet hos Öfrigheden at anholde om uvillige og kyndige Personer, som Varene paa bedste og forsvarligste Maader kunde taxere og vurdere, under hvilken Pris bemelte Vare ei maa selgis; kan det ikke förste Gang selgis for den Taxt, da bör Taxten omgjöris, indtil det bliver solgt, undtagen

[1]) Reskript 13. Jan. 1792.

hvis Loven tillader at Formynder maa for sin Myndling indeholde. — 4) Enhver maa enten i sit eget eller anden god Mands Huus, som han dertil kan formaa og accordere om, lade auctionere enten sit eget eller sine Myndlingers Gods. — 5) Auctions-Directeurerne udi Voris Kongel. Residentsstad Kjöbenhafn, saavel som hvor Vi dennem, særdelis i andre Voris Kjöbstæder, allernaadigst haver beskikket, item Byfogderne i Kjöbstæderne, samt Herrets og Birkefogderne paa Landet, som Vi den 4. Martii Anno 1690 haver anordnet at forvalte de sammesteds forefaldne Auctioner, tillige med By-, Herrets- og Birke-Skriverne, skulle have rigtige igjennemdragne, numererede og forseglede Protocoller, med et Ark stemplet Papir for og bag i bemeldte Protocol af Nr. 24. — 6) Saavidt Kjöbstæderne angaar, skal Voris Stift-Befalingsmænd samme Protocoller forsegle; de som i Herrederne og Os tilhörende Birker brugis, skal af Voris Amtmænd forseglis, mens i Voris Kongelig Residentsstad Kjöbenhafn skal Auctions-Directeurerne lade deris Protocoller forsegle af den Övrighed og Jurisdiction, som de svarer under. — 7)[1] Udi bemeldte Protocoller skal Auctions-Directeurerne, eller deris dertil udi Eed tagne Fuldmægtige, saa og By-Herrets- og Birke-Skrivere, rigtigen specificere og indföre, först hvem Varene lader selge, dernest Tiden og Steden, hvor samme Auction holdis, for det tredie antegne ved hver Post den Kjöbendis Nafn, saa og Prisen, som Varene selgis for. — 8) Hvis Penge, som for de auctionerede og kjöbte Vare enten strax eller siden vorder betalt, bör til ingen anden leveris, uden til dem, som Varene lader auctionere, eller deris Fuldmegtige, som altid bör være tilstede, hvorfor og Auctions-Directeurerne sig med Pengenis Annammelse ikke haver at befatte, mens alleniste udi deris Protocol afskrive naar noget vorder betalt, hvilket den Selgende eller hans Fuldmegtige dem bör meddele[2]. —

1693. 19. Decbr.

[1]) Plak. 3. Sept. 1823.
[2]) Plak. 30. Okt. 1767.

1693. 9) Og paa det al Urigtighed og Undersleb kan forekom-
19. Decbr. mis, saavel for den Selgende som for den Kjöbende, da skal Auctionens Forvaltere lydeligen opraabe de indsatte Vare trende Gange efter det höieste Bud, og hvis i saa Maader den Höistbydende vorder tilslaget, beholder han upaaanket i alle Maader. — 10) Auctions-Forvalterne skal ved trykte eller skrevne Placater betimeligen lade tilkjendegive Tiden og Steden, naar noget ved Auction skal forhandlis, til Allis Efterretning, som der noget ville kjöbe. — 11) De maa ei, nogen til Villie, forandre den Orden, eller noget lade udeblive af hvis, som udi de trykte Registeringer og Catalogis findis, langt mindre uforsvarligen haste med Slaget for den Bydende, under tilbörlig Straf, og bör de i alle Maader holde sig den Taxt efterretlig, som dennem af den Selgende meddelis, under hvilken de, uden hans Tilladelse, ei noget maa lade bortselge, saafremt de ei self til den satte Taxt ville være ansvarlig, om paaankis. — 12) Naar Huse, Eiendom eller Jordegods skal auctioneris, maa det forblive ved den Brug og Skik, som hidindtil været haver, med et tændt Lys, og holdis det da for det höieste Bud, som bydis, naar Lyset er fortæret og af sig self slukkis. — 13) Naar nogen Panthavende, enten efter Forskrivelse eller Dom, lader sit Pant auctionere, og den forrige Eiermand vil byde derpaa, skal bemeldte forrige Eiermand forpligtet være for sit Bud strax til Auctions-Mesteren Caution at stille, eller hans Bud ei agtis. — 14) Af hvis Vare, Böger eller andre Lösöre, som stykvis eller i smaa Partier selgis, ved hvad Nafn de nævnis kunde, nyder Auctions-Forvalterne fire pro Centum, iligemaade for hver Huus, Gaard og Eiendom, samt Skiberom, som selgis under 1000 Rigsdaler, halfanden pro Centum, over 1000 Rigsdaler til 3000 Rigsdaler een pro Centum, over 3000 Rdlr, i hvor höi Summen er, en half pro Centum, saa og af Kjöbmands-Gods, som i store Partier selgis, af 5000 Rigsdaler og derunder en half pro Centum, over 5000 Rigsdaler til 20,000 Rigsdaler 3/8

pro Centum, over 20,000 Rigsdaler til 60,000 ¼ pro Centum, over 60,000 til 100,000 ⅛ pro Centum, og over 100,000, i hvor höi Summen er, 1/16 pro Centum, og ei videre (dog skal det den Selgende ei være formeent for ringere Salarium med Auctions-Forvalteren at accordere, om han kan); hvorimod Auctions-Forvalterne skal indfordre hvis Penge, som ubetalt kunde restere, og de Udeblivende ved Lov og Ret derfore söge og tiltale[1]. — 15) For hver Gang noget Jordegods, Huus, Gaard eller Skiberom bliver auctioneret, og ikke förste Gang solgt, nyder de Penge to Rigsdaler. — 16) De Auctioner, som i Vort Rige Danmark i Proprietariernis Birker kunde falde, maa de self ved deris egne Birke-Fogder og Skrivere, som derover af Proprietarierne forseglede Protocoller skulle holde, paa lige Maade lade forrette; dog skal dermed ei andre være meent, end enhver Proprietarii egne Bönder og Tjenere udi hans Birk. — 17) Naar noget Huus eller Eiendom ved offentlig Auction bliver solgt, da maa Auctions-Directeurerne det til Thinge skjöde til den Kjöbende, som skal være lige saa gyldig og kraftig, som andre lovlige af Eiermændene udstæde Skjöder; dog at med samme deris Skjöder omgaais i alle Maader, som ellers om Skjöder i Loven og Voris om det trykte Papir udgangne Forordning meldis. — 18) De som noget paa offentlig Auction sig tilforhandler, skulle være tiltænkt, samme Vare med rede Penge at betale, efter den Pris, som udraabet og tilslaget er, til den Tid, som Auctionen dennem det forelægger, men hvis nogen med samme Betaling sex Uger efter Auctionens Ende skulle blive tilbagestaaendis, da skal de kjöbte Vare igjen selgis paa hans Risico og Bekostning, og hvis Varene da mindre gjelder af den förste Kjöbere erstattis. — 19) Naar Kram-Vare paa offentlig Auctioner bliver solgt, maa de Kjöbende crediteris paa sex Maaneder at betale, at regne fra den Dag de dennem kjöbt haver, og bliver saa de Selgende

1693. 19. Decbr.

[1] Sportel-Regl. 10. Sept. 1830; Canc. Circ. 7. Aug. 1819.

1693. berettiget at nyde deris Betaling derfore næst efter dem,
19. Decbr. som ved Pant-, Kirke-, Fattiges-, Skole- eller Börne-Penge ere prioriterede. — 20) Dersom nogen Tvistighed paa Auctionerne skulle forefalde imellem Auctions-Directeurerne og de Bydende, eller de Bydende imellem sig self, det höieste Bud angaaende, da bör de Tilstedeværende strax derom krævis til Minde, som skulle være pligtige, hvis de i saa Maader hört og seet haver, at udsige, som samme Tid udi Protocollen bör indföris, om Nogen agter videre derpaa at tale, hvoraf de Vedkommende af Auctions-Directeuren Udskrift af Protocollen paa Stemplet-Papir for billig Betaling, om de det begjerer, skal meddelis; iligemaade, om bevisis, at tvende haver buddet det höieste Bud, förend der blef tilslagen, skal saadanne Vare igjen opsættis, om det af en af dem, som samme Bud gjorde, begjeris. — 21) Auctionerne udi Voris Kongelig Residentsstad Kjöbenhafn skal herefter, som tilforn, forrettis af de Personer, som dertil allerede ere beskikkede, eller herefter beskikkede vorder, men paa det den ene ei skal gjöre den anden Indpas, saa have Vi allernaadigst forordnet, at Stadens Auctions-Directeur maa og skal ei alene betjene Assistents-Huset, Borgerskabet udi Kjöbenhafn og Christianshafn, men endog alle dennem i forskrefne Steder, som Kjöbmandskab og borgerlig Næring bruger, omendskjönt Vi dennem med nogen Titul eller Rang allernaadigst kunde have benaadet; hvorimod Hof-Etatens Auctions-Directeur skal betjene alle Voris Betjente i Kjöbenhafn og Christianshafn boende, som enten nu ere, eller i Voris Tjeniste virkeligen været haver eller kommendis vorder, og derfor til Voris Hof- eller Borg-Ret, som deris rette Værne-Thing, svarer, saa længe de ingen Kjöbmandskab eller borgerlig Næring bruger; iligemaade skal Auctionerne hos Voris Betjente ved Söe-Etaten, og de deraf dependerer og svarer under Holmens Ret, forrettis af Skifte-Forvalteren ved bemeldte Voris Söe Etat, som nu er eller kommendis vorder, eller hvem han i sit Sted dertil befuldmægtiger; ligesaa maa Auctio-

nerne ved Voris Universitet i Voris Kongelig Residentsstad Kjöbenhafn, saavidt dets Jurisdiction angaar, forrettis af dem, som Rector og Professores der til beskikker. — 22) Hvad Auctioner Voris octroyerede Compagnier lader holde i Kjöbenhavn, dertil maa Directeurerne eller andre Vedkommende bruge hvilken af forbemeldte Auctions-Directeurer de vil og best kan accordere med. — 23) Ingen af forskrefne Auctions-Directeurer i Voris Kongelig Residentsstad Kjöbenhafn, maa noget Appendix eller Tilhæng af Lösöre eller Vare auctionere, med mindre den ene den anden tilforn haver tilkjendegivet hvem det tilhörer; saa skal de og advare hverandre, för de nogen Auctioner begynder, eller Placater derom lader opslaa, og mage det saaledis, at ikke tvende eller flere Auctioner paa een Dag vorder berammet. Hvorefter alle og enhver Vedkommende sig allerund. haver at rette; og byde Vi hermed og befale Voris Grever og Friherrer, samt Stiftbefalingsmænd, Amtmænd, Præsidenter, Borgemestere og Raad, Fogder og alle andre, som denne Voris Forordning under Voris Cancellie-Seigl tilskikket vorder, at de den paa behörige Steder, til Allis Efterretning, strax lader læse og forkynde. Givet paa Vort Slot Kjöbenhafn den 19. Decembr. Anno 1693. 1693. 19. Decbr.

Forlængelse af den islandske Handels-Octroy paa 10. Aar. Khavn 29. Decembr. 1694. — 1694. 29. Decbr.
Denne Octroy, som lyder paa 10 Aar, fra Nytaar 1696 til 1707, overdrager Handelen til de samme Interessenter som opregnes i Octroyen af 2. April 1689, og for samme Afgiftssum, fordeelt paa samme Maade. — Rentek. Exped. Prot. 23, 369—383.

Rentekammer-Resolution ang. Sagefald, Fæsteforhold paa de kongelige Godser m. v. Khavn 15. April 1695. — 1695. 15. April.
Denne Resolution, som er afgiven postviis paa Amtmand Müllers Forespörgsel af 27. Marts 1695, paaberaabes senere som Hovedhjemmel for Hoveriet,

1695. navnlig til Bessastad, see: H. J. Lindahl, den islandske Almues offentlige aarlige Udgifter og Pligter. Khavn 1788. 8, S. 10, 11 (oversat paa islandsk i det isl. Literatur-Selskabs Skrifter 12, 82—131); B. Thorsteinson, om kongelige og andre Afgifter, samt Jordebogs-Indtægter i Island. Kh. 1819. 8, S. 160, 161. — Her trykt efter Rentek. Copieb. Nr. 1999, Litr. A, fol. 100 ff.

15. April.

1) Sagefaldet söges ved Lov og Dom, eller aftinges med Amtmandens Vidende eller i hans Overværelse. — 2) Saafremt Landsens Leilighed tillader, uden Indvaanernes Besvær og Bekostning, kan det være tilladeligt at Bönderne svare Afgiften til Thinge, som afskrives i deres Qvitteringsböger efter Norske Lov. — 3) Hjemmebygselen skeer af Gulbringe Syssel og Mosfeldsveit paa Bessested, i Amtmandens eller hans Fuldmægtiges Overværelse, som herefter saaledes skal tages i Agt ved andre Klosterholdere der paa Landet. — 4) Naar Forpagteren intet afgaaer i hans Indkomster, tillades, at Bessesteds Tjenestefolk maa bruges til höinödvendige Reiser i Kgl. Maj" Erende, saa vel som til Husets ringe Arbeide. De 3 Hestefoder paa Vidöe og 5 à 6 Stykker Lax om Ugen, som Amtmanden ligesaa ansöger, vil haves med Forpagternes Minde, som vel derudi findes föielige, alt som Gud velsigner Laxefangsten og Græsset paa Marken. — 5) Forpagterne bör ei kræve flere Mandslaan end der behöves til de 15 Inventariibaade. — 6) Med Hlötterfiskens Mærke forholdes som sædvanligt været haver. — 7) Amtmanden udsteder alle Fæstebreve, og Fæsten opbæres af Forpagteren, hvilket alle Aar indberettes til Rentekammeret, og söges Confirmation paa de store Fæster og Ombuder.

16. April. **Aabent Brev ang. Collect af Kirkerne til Ingjaldshols Kirkes Opbyggelse.** Khavn 16. April 1695. — Original i Stiftamts-Archivet i Island, A. 105; paategnet at være læst i Laugretten 1. Juli 1695 og i Synodus (for Skalholt Stift) 4. Juli s. A.; Norske Reg. 17, 226ᵇ; M. Ket. III, 257.

Vi Christian den Femte &c. G. A. V. At eftersom

for Os allerund. er bleven andraget, hvorledis Ingjaldshols Kirke for vesten paa Vort Land Island skal den 11. Februarii 1694 ved stærk Veirlig være nedfalden og bleven sönderslagen, og at samme Kirke ingen Indkomst skal have, hvoraf den igjen kan vorde opbygt; da have Vi, efter allerunderd. Ansögning og Begjering, allern. bevilget og tilladt, saa og hermed bevilger og tillader, at alle Kirker, hele og halve, med Annexer og smaa Kirker paa bem^te Island, maa og skal komme for^ne Ingjaldshols Kirkes Opbyggelse til Hjelp, hver med et halv Hundrets Værd, mere og mindre, saasom Voris Amtmand, tillige med begge Bisperne og Laugmændene, samt nogle af de forstandigste Præster der paa Landet, Kirkerne efter deris Renters og Indkomsters Beskaffenhed taxerer. Thi byde og befale Vi hermed Voris Amtmand og Bisperne paa bem^te Vort Land Island, at de derefter strax saadan Anordning gjörer, at Kirkeværgerne forskrefne Hjelp med forderligste indkræver, og med rigtig Specification derover leverer til Provsterne udi hver Provstie, som Vi allern. ville at skal forskikke den til for^ne Ingjaldshols Kirkes Værge til samme Kirkes Opbyggelse (som Amtmanden og Bispen skal anordne), hvorfor han god Rede og Regnskab paa behörige Steder haver at gjöre. Hvorefter de Vedkommende sig allerunderdanigst haver at rette og ingen Forsömmelse der udi tage, saa fremt de Efterladne eller Modvillige ei derfor Tiltale og Skade ville lide. Givet &c. Hafn. d. 16. Aprilis 1695.

1695. 16. April.

Rentekammerets Bestemmelser ang. Forpagtningen af Jordebogs-Afgiften paa Island m. v. **Khavn 3. Mai 1695** [1]. — Uddrag, § 3 og § 11, publiceret paa Althinget 1704, (Althingsb. Nr. XVI). Rentek. Copieb. Nr. 1999, Litr. A, fol. 112^b – 120, jevnf. Althingsb. 1702, Nr. 13. — Uddrag. 3. Mai.

Vi underskrefne kjendes og hermed vitterlig gjör, at have paa Kgl. Maj^ts Vores allern. Herre og Konges

[1]) see de ældre Bestemmelser af 8. Mai 1685 og 12. Jan. 1691.

1695. Vegne forpagtet, saa og hermed til edle Christen Nielsen,
3. Mai. Kgl. Maj^ts Kjökken-Inspecteur, samt Kgl. Maj^ts Renteskriver Sr. Matthias Rasmussen og Monsr Anders Iversen, forpagter, fra Nytaar förstkommende 1696 til Nytaar 1706, og saaledis udi 10 efter hinanden fölgende Aar, al Hans Kgl. Maj^ts tilberettigte Islands saavel som Vestmannöes Jorde- og Forleningsbogs visse og uvisse Indkomster sammesteds, saasom Hans Kgl. Maj^t det Self bör at njude, og höistbem^te Hans Kgl. Maj^t med Regnskab tilforn er tilsvaret, og det paa efterskrefne Maader:

1) Skal og maa Forpagterne self eller ved deris Fuldmegtige &c. [som 12. Jan. 1691, mut. mut. Forpagterne istedenf. Landfogden], og skal Forpagterne en vidimeret Copie af den islandske og vestmannöeske Jordeböger, under Renteskriveren Jacob Söfrensens Haand, vorde leveret. .... Og skal det Forpagterne eller deris Fuldmegtige vere tilladt at gjöre hos Amtmanden Forslag, naar noget skal bortfæstes, paa de Personer, som til de vacante Sysseler, Klostere og Ombuder, kunde eragtes at vere dögtige og vederheftige, som der efter haver at tilsee, efter hans Instrux, at ingen udygtig eller uvederheftig dertil antages, saafremt han ei self dertil vil indestaa og svare. Og som Hjemmebygningen skeer af Guldbringe Syssel og Mosfeldsveit paa Bessested, hvor Amtmanden residerer, saa bör og samme af Forpagterne at skee med dem som boe paa Vidöe Klosters Jorder udi bem^te Syssel og Mosfeldsveit udi Amtmandens eller hans dertil forordnede Fuldmegtiges Overværelse. Saa fölger og Vidöe Kloster og Elderaaen Forpagterne og beregnes under Jordebogens Species. — 2) [mut. mut. som 1691]. — 3) [ligel. .... indtil]: Extraet af Landsthings-Protocollen det samme forklare, hvorimod dennem skal være tilladeligt, af alt, hvis som paa saadan Maade Hans Kgl. Maj^t vorder fört til Regnskab, at njude en tredie Deel paa den Maade som Sysselmændene der i Landet af andet Uvisse have en tredie Deel. — 4) — — Hunger eller uformodentlig paakommende og höitrengende Nödtörftighed kunde Hjelp

behöve, naar de Octroyerede ei ere tilstede, dennem dermed udi rette Tide at forsjune, da formenis dem ei — — — Laudtaxten, dog ikke uden Amtmandens foregaaende Gotbefindende og Approbation, og med saadan Moderation at det de Octroyerede ei til nogen Hinder kommer. — 5) [som 1691 mut. mut.] — 6) Afgiften bestemmes til 6100 Rd., hver Rd. beregnet til 96 Skilling Danske, at betale hver 11. Decembr. med gode gangbare danske Kroner i en samlet Summa i Zahlkammeret, dog afkortes de i § 8 ommeldte Genanter. — 7, 8 og 9) [som 1691.] — 10) [tilföies]: 400 ℔ Tobak, saavel som fornöden Seigl og Redskab, samt Materialier til Baadenes Vedligeholdelse. — 11) [som 1691.] — 12) bestemmer at Forpagterne skulle have Huus paa Bessestad, anvist af Amtmanden. — 13) At i Tilfælde af Krig skulde «en med eedsvorne af Amtmanden attesterede Thingsvidner» bevislig Skade godtgjöres Forpagterne, men iövrigt ikke noget i Anledning af mislykket Fiskerie. — 14) Forpagterne nyde iövrigt de samme Privilegier som Landfoged Heideman havde haft. 1695. 3. Mai.

Reskript til **Amtmand Chr. Müller**, ang. **Lösgængeres Tvang.** Khavn 4. Mai 1695. — Original i Stiftamts-Archivet i Island, A. 105, paategnet at være publiceret paa Althinget 30. Juni 1696 og 14. Juli 1702; trykt i Althingsb. 1696, Nr. V; M. Ket. III, 258. 4. Mai.

Christian den Femte &c. V. N. T. Saasom Vi allern. er kommen i Erfaring, hvorledis at endeel af Almuen paa Voris Land Island skal slaae sig til Lediggang og Örkislöshed, og derover ei ere udi slig Tilstand, at de sig self kan ernære, mens kommer andre af Undersaatterne til Besværing og Omkostning, da, som ved Vores Rentekammer med Forpagterne, som have forpagtet Landskylden og andre Vores visse og uvisse Indkomster udi bem^{te} Vores Land Island og Vestmannöe fra 1. Januarii 1696 til 1. Januarii 1706, saaledes er accorderet, at de til de Baade, hvilke de, foruden Vores Inventariibaade udi Island og ved Vestmannöe, self bekoster og lader

1695. udrede, skal have fornöden Mandskab af de dygtigste
4. Mai. Lösgængere der udi Landet, som de til Baaderne og Fiskeriet der behöver, dog for billig Betaling til dem, at de kunde have deres Underholdning derved, og Forpagterne uden Skade. Thi er Vores allernaadigste Villie og Befaling, at du straxen uden Ophold ved din Ankomst til Island derom gjör fornöden og behörig Anstalt, saa at Voris allernaad Villie og Befaling der udi alle Maader kan vorde efterlevet, og at Forpagterne ei udi Noget, som deres Contract vedkommer, med Föie sig kan have at besværge. Dermed &c. Givet paa Vor Kongel. Residents udi Kjöbenhafn den 4. Maji 1695.

1. Juli. **Bestemmelser om Forretningsordenen paa Althinget.** Við Öxará 1. Juli 1695. — Althingsb. 1695, Nr. 4.

Veleðla og velburðugs herra amtmannsins póstar um alþingis skikkun. Eptir því formerkist, að um nú nokkur umliðin ár umkvartað verið hafi af allmörgum lögþíngismönnum, að alþíngi hafi miklu lengur uppihaldið verið en tilforna venjulegt var, mörgum til stórra báginda og umkostnaðar, svo að þar sem þíngið fyrrum ei stóð yfir þrjá, fjóra eður fimm daga, þá reynist nú, að það yfirstendur í tíu, tólf og jafnvel fjórtán daga, helzt af þeirri orsök, að sýslumenn og aðrir, sem nokkur mál hafa fyrir rèttinn að leggja, koma ei í þann rètta tíma, sem lögmálið þeim til heldur. En uppá það að þvílík vanskikkan mætti hèr eptir af vendast, hefi eg Christian Müller, Kóngl. Majts commerceráð og amtmann yfir Íslandi, með beggja lögmannanna, herra Sigurðar Björnssonar og herra Lauritzar Christianssonar Gottrup ráði, saman tekið og uppsett eptirfylgjandi pósta, öllum sem hèr hlut að eiga til eptirrèttíngar:

1) Að sýslumenn, lögrèttumenn og sèrhverir aðrir, sem í lögrèttu hafa nokkrar sakir fram að bera, eður nokkrum málum eður laga sóknum gegna eiga, sèu híngað komnir kvöldinu fyrir Pèturs og Páls messu, eptir

því sem lögmálið skipar, og að þeir á því sama kvöldi 1695.
auglýsi, hver fyrir sínum lögmanni, honum til eptirtekta 1. Juli.
og umþenkíngar, þau mál, sem úr hèröðum eru undir lögmanna og lögrèttu úrskurð lögð, uppá það þeir í tíma vita fái, hverjar sakir fyrir rèttinum traeterast eiga, og tíðin þess vegna ei uppi haldist, sem áður er um getið. — 2) það viðvíkur þeim tíma, sem menn skulu gánga til lögrèttu og frá, skal svo haldast: Til lögrèttu skal hríngjast í fyrsta sinn á miðjum morgni, í annað sinn á dagmálum, og eptir þá hríngíng skal enginn gjöra lögmönnum nokkra hindrun eður ómak, svo tíminn þess vegna ei uppi haldist. Í þriðja sinn skal hríngjast einni stundu eptir dagmál, þegar klukkan er tíu, og þá skulu allir innnefndir lögrèttumenn að lögrèttu komnir vera, einnin skulu lögmennirnir samstundis þángað koma, án sèrlegra forfalla; síðan tracterist þau mál sem þar fyrir koma, inn til miðmunda; á miðmunda gángi menn að tjöldum til máltíðar; á nóni sè hríngt eitt sinn til lögrèttu, og gángi menn þá þángað tafarlaust, sem áður er sagt, og siti þar málum að gegna til náttmála; þar eptir sè gengið frá lögrèttu til næsta morguns þriðju hríngíngar, sem áður greinir. — 3) Sèrhver sýslumaður og lögsagnari í sínu hèraði skal skyldugur að gjöra endilegan dóm, eptir lögmálinu, í öllum þeim málum, sem fyrir þá eru inn stefnd og þeir fá yfir tekið, og sèrhvert mál, sem til alþíngis er sett, svo í hèraðinu undirbúa, að því þurfi ei frá lögrèttunni aptur í hèraðið heim að vísa; annars eru lögmenn ei skyldugir þvílíkum málum gegna. — 4) Öll þau stórmæli, sem snerta líf eður æru, item þær hrepps nauðsynjar, sem allt landið áhræra kunna, og valdsmenn heima í hèruðum kunna ei endilegan dóm á að leggja, og setjast til alþíngis, eru sýslumenn og lögsagnarar skyldugir þá dóma að senda, sèrhver sínum lögmanni, til yfirskoðunar og umþenkíngar, áður lögmenn til alþíngis heiman ferðast. En þeir sem í stórri fjarlægð eru við lögmanninn, komi þess heldur í góðan tíma til alþíngis, svo þeir þar þá sömu dóma lögmanninum auglýsa kunni áður þíngið er

1695. sett, sem fyr var um getið. — 5) Lögmennirnir skulu
1. Juli. láta landþíngsskrifarann í eitt registur úti fyrir lögrèttunni uppsetja öll þau mál, sem fyrir þá eru sett, og þar tracterast eiga, svo sèrhvert mál, sem dómur er á genginn, í registrinu eitt eptir annað með einni línu yfir dragist, svo sá sem finnur sitt mál næst eptir hitt, sem yfir dregið og endað er, megi sig fram gefa, svo enginn dirfist fyr sitt mál fyrir rèttinn að leggja, en honum það af lögmönnunum tilsagt verður, en sè þó nálægur, svo hann þurfi ei með ómaki eður eptirbið upp að leita, sem áður stundum skeð hefir. — 6) Allir þeir, sem nokkuð hafa að birta eður upplesa í lögrèttunni, sè það um vogrek, kaupbrèf eður hvað annað, sem í lögrèttu ber upp að lesast, eður uppá að skrifast, skal hver eptir annan, að enduðum dómunum, sig fram gefa, að undan teknum þeim sem nokkur kóngl. Maj" náðarbrèf hafa að birta, hver upp lesast skulu næst eptir kónglegar fororðníngar, áður dómar gánga á öðrum alþíngismálum. — 7) Einginn skal upp lesa í lögrèttu nokkur þau document, skjöl eður particular vitnisburði um sjálfs síns persónu, jarðagóz eður annað þessháttar, sem ei hefir áður undir rannsak komið, og enginn mótpartur er til andsvara, og lögrèttunni ei við kemur til að svara, hvar af opt og tíðum orsakazt hefir, að þíngið hefir mörgum til mæðu fram úr tíma uppi haldizt.

Og eptir því þessir sjö fyrir farandi póstar eru upp settir eptir konúnglegu lögmáli, landinu og almúganum til bezta, í þeirri meiníngu, að það lánga og mæðusama alþíng mætti því styttra verða, með góðri skikkan og kostgæfilegu lagarèttarins framfylgi, þá skulu allir og sèrhverir, sem hèr hlut að eiga, sig hèr eptir rètta og skikka, og þeir sem hèr útí mótviljugir og forsómunarsamir finnast, fyrir utan lögleg og bevísanleg forföll, skulu sekir vera sem fyrir dómrof, fjórum mörkum, hálft kóngi en hálft til lögrèttunnar viðhalds, og hafi á því ári tapað sinni málasókn, ef sakarinnar háttalag kann það annars líða, og kóngsins interesse þar með ei skerðist í

neinn máta, hvar um lögmennirnir hafa eptir að gánga, sem öðrum þíngvítum; og skal þetta nú í lögrèttu opinberlega upp lesast og siðan í alþíngisbókina innfærast, öllum til eptirrèttíngar. Auxará þann 1. Julii Anno 1695. 1695. 1. Juli.

Christian Müller.

Althings-Resolution ang. Tjenestefolks Tiende. 3. Juli 1695. — Althingsb. 1695, Nr. 8. 3. Juli.

Þann 3. Julii um vinnufólks tíundargjald, eptir þeim pósti úr Rángárvalla sýslu, sem velforstandugur lögsagnarinn Magnús Kortsson frambar, með dómi gengnum að Holti við Eyjafjöll 11. Junii næstliðinn, andsvaraðist svo af lögmönnum og lögrèttunni, að sèrhver bóndi sè skyldugur að svara tíundum sinna heimamanna, er fèmuni eiga, í vissum skileyri, eptir kónglegum forordníngum, til banda þeim sem taka skulu, í löglegan stað og tíma árlega.

Forordning om Skudsmaale og Löfter for Egteskabs Trolovelser og Vielser. Khavn 31. August 1695. — Publiceret i Synodalforsamlingen for Skalholt Stift 1712, men ikke paa Althinget, jevnf. Klausturp. 1819, S. 24; Siell. Reg. 38, 470—71; Original-Aftryk hos Bockenhoffer; Qvart-Forr. II, 1021; Schou I, 723—24. 31. August.

Vi Christian den Femte &c. G. A. V., at omendskjöndt Voris allernaadigste udgangne Kirke-Ritual udförlig nok melder, at de som ville give Skudsmaale eller love for andre, som sig ville lade trolove eller i Egteskab begive, skulle vel vide Beskeed derom, med mindre de ville anseeis for Lögnere, om anderledis siden befindis; og Vi dog ugjerne maa fornemme, hvorledis een og anden Mislighed ved deslige Skudsmaale og Forlöfter, som til Præsterne gjöris, skal begaais, idet endeel Forlovere skal befindis altfor letsindige, til at lade sig ved adskillige Middeler forlokke til at give Skudsmaal og gjöre Forlöfte for dennem, som de undertiden lidet eller intet

1695. skal kjende til, hvorudover Præsterne, som grunder deris
31. August. Trolovelser og Vielser paa deslige Skudsmaale og Forlöfter, tit og ofte skal blive misholden, og i störste Embedis Fare settis, idet endeel af dennem, som Præsterne derpaa haver trolovet eller sammenviet, siden skal befindis at have indladt sig udi Egteskab med andre, endda udi levende Live værende Personer, hvoraf ei andet end Guds Fortörnelse, Egteskabs Foragt og stor Forargelse maa paafölge; da, til slig skadelig Misbrug i Tide at forekomme, og paa det enhver sig disbedre for Straffen kan vide at tage vare, have Vi allernaadigst for got befunden, ikke aleniste hermed at igjentage hvis bemeldte Voris Kirke-Ritual herudinden tilholder og befaler, nemlig, at de, som herefter befindis at give vrange Skudsmaal, eller uretteligen at gjöre Forlöfte for dennem, som sig ville lade trolove eller udi Egteskab indlade, skal anseeis for Lögnere, om det siden anderledis forholdis; men endog herhos allernaadigst at paabyde og anordne, saasom Vi og hermed paabyder og anordner, at deslige löse Forlovere derforuden skal straffis paa deris Boeslod, som til Os skal være forfalden, og efter Sagens Beskaffenhed paa Bremmerholm udi Jern deris Livstid. Hvorefter alle og enhver Vedkommende sig allerunderdanigst haver at rette, og for Skade vogte; og byde Vi hermed og befale Voris Grever og Friherrer, samt Stiftbefalingsmænd, Bisper, Amtmænd, Præsidenter, Borgemestere og Raad, Fogder og alle andre, som denne Voris Forordning under Voris Cancellie-Seigl tilskikket vorder, at de ikke aleniste lader den strax af alle Prædikestole og paa behörige Steder til Allis Efterretning læse og forkynde, men endog den Anstalt gjörer, at den tvende Gange om Aaret, Palme Söndag og fjerde Söndag i Advent, tillige med de udi Voris Lovs anden Bogs fjerde Capitels trettende Artieul ommeldte Anordninger, igjentagis, og efter Prædiken af Prædikestolene oplæsis. Givet paa Vort Slot Kjöbenhafn den 31. Augusti Anno 1695.

Reskript til Amtmand Chr. Müller, ang. Lösgængeres Bortsendelse. Khavn 28. Marts 1696. — Original i Stiftamts-Archivet i Island A. 105, paategnet at være publiceret i Laugretten 30. Juni 1696 og trykt i Althingsb. s. A., Nr. V; Norske Tegn. XV, 261[b]; M. Ket. III, 259. 1696. 28. Marts.

Christian den Femte &c. V. N. T. Saasom Vi allern. er kommen udi Erfaring, at endeel ledige Mandkjön sig paa Vort Land Island skal opholde og Indbyggerne til Besværing med Tiggen sig ernære, hvilke Vi paa Voris Flaade eller ved Voris Landmilice agter at bruge: saa er Voris allern. Villie og Befaling, at du den Anstalt gjör, at 30 af saadanne Lösgængere med de förste Kjöbmændskibe kan vorde hidsendte og til Voris Admiralitet leverede. Dermed &c. Hafn. d. 28. Martii 1696.

Skrivelse fra Over-Secretair Moth til Amtmand Christian Müller, ang. Udskrivning af Island. Khavn 5. Mai 1697 [1]. — Nedenstaaende Uddrag, som iövrigt ikke findes indfört i Over-Secretair Moths Copieböger i Canc. Archiv, er publiceret paa Althinget og indfört i Althingsb. 1697, Nr. XIV; M. Ket. III, 296-97. — **Uddrag.** 1697. 5. Mai.

— — — Hans kongel. Maj[ts] Villie er, at der fra Landet endnu i Aar til höistbem[te] Hans kongel. Maj[ts] Tjeniste skal hid skikkes 30 à 40 Mand, hvorfore Herr Amtmand vilde behage strax derom at gjöre fornöden Anstalt, og derhos iagttage Efterskrefne, nemlig: 1) At dette Mandtal imellem Syslerne efter Billighed bliver lignet, saa at de vidtbegrebne og folkerigeste skaffer flere, end de, som ere smaa og har mindre Folk. — 2) At de som udskrivis ere friske og velvoxne Karle, og ei ældre eller yngre end fra 18 til 26 Aar, thi de gamle eller halvvoxne kan ei tjene, men maa blive der i Landet. —

[1]) jevnf. Reskr. 9. April 1698.

1697. 5. Mai. 3) At dertil tagis de, som udi Landet bedst kan mislis, og ei de, som arbeide enten hos deris gamle Foreldre, eller andre deslige bosatte Folk, som ei uden deris Skade kan undværis, hvormed Hrepstjorerne udi hvert Sogen, tillige med Sysselmændene, skal see vel til, og mage det saa, at ingen Uret skeer, saasom de skal være pligtig self at svare dertil, om det i sin Tid anderledis befandtis, thi Hans kongel. Maj[ts] allernaadigste Intention er ikke ved denne Udskrivning at besverge Indbyggerne, men mere at hjelpe dem til Opkomst og Velstand. — 4) At hermed ingen Haardhed brugis, men at der forfaris med den meste Lemfeldighed muelige er, og vilde Herr Amtmand ikkun forsikkre dennem, som saaledis bliver udskreven, at de ikke bliver fört til noget Slaverie, men at de efter 2 à 3 Aars Forlöb skal faa Forlov at komme hjem igjen, om de det begjerer &c. — — Dat. Kjöbenhafn d. 5. Maji 1697 [1].

[1]) Lögþingismanna auðmjúklegasta svar hèr uppá: Í djúpustu undirgefni ber, og viljum vèr hlýða Hans kóngl. Maj[ts] háttprísaudi náð, og fyrir Hans Maj[ts] fótskör framleggjum þessa auma og fátæka lands sorgarlegt og aumkunarlegt tilstand, í því, að Drottinn Zebaoth hefir heimsókt og vitjað vor, vegna vorra margfaldra synda og misgjörða, með stórum harðindum, húngri og dýrri tíð, svo fjöldi fólks í húngri burt sofnað hefir, hvað ljóslega og fullkomlega bevísast með lögþíngis vitni af alþíngs prótókolls-bókinni. Hvert tilstand vèr auðmjúklega biðjum veleðla og velbyrðugan Herra amtmanninn Christian Müller með þessu voru einföldu svari Hans Excell. Herra Geheimeraad Herra Mathias Moth vildi overgefa, með undirgefnustu begering, Hans Excell. þessa fátæka lands Patron fyrir Hans Maj[t] allraundirdánugast vili intercedera, að Hans Maj[t] vili þessa lands fólks útskikkun allranáðugast eptirláta, með því það er landinu til skaða; einnig kann það að vera Hans Maj[ts] Interesse til afdráttar, ef nokkrir af því eptirlifanda fólki skyldu út takast af landinu, svo landsins innkomstar forpaktara skip til fiskiríisins kunni hindrast, og kaupmennirnir, sem höndlan hèr í landi forpaktað hafa, þar við í skaða von verði; vonandi Hans Excellences Hágunst-

Forordning om hvorledes med **Stervboer** skal forholdes, naar enten Husbond eller Hustru ved Döden afgaaer. Khavn 10. August 1697[1]. — Ikke publiceret i Island, men anvendt i Praxis, jevnf. For. 12. Sept. 1792 § 8. — Siell. Reg. 39, 327—328; Original-Aftryk hos Bockenhoffer; Qvart-Forr. II, 1140; Schou I, 740. 1697. 10. August.

Vi Christian den Femte &c. G. A. V., at eftersom Vi komme udi Erfaring, hvorledis paa adskillige Steder udi begge Vore Riger, og i Særdelished i Voris kongel. Residentsstad Kjöbenhafn, stor Misbrug med en Deel Umyndigis Arve-Midler skal begaais, idet at naar Husbond eller Hustrue, som Börn og Livs-Arvinger haver, ved Döden afgaar, den Efterlevende da ikke strax skal give de Vedkommende, som Skiftet tilkommer at forvalte, saadan Dödsfald tilkjende, men bliver stiltiende udi Sterfboet hensiddende, og med fælleds Midler skalter og valter efter eget Behag, de Umyndige til Skade: da haver Vi, til saadan Misbrug herefter at forekomme, allernaadigst for got befunden at paabyde og anordne, saasom Vi og hermed alvorligen paabyder og anordner, at naar Husbond eller Hustrue, enten her i Voris kongel. Residentsstad Kjöbenhafn eller andensteds i Vore Riger, ved Döden afgaar, som efterlader sig Börn, eller i det Sted andre Arvinger, skal den Igjenlevende, eller andre Vedkommende, som tilstede ere, være tilforpligtede, strax under deris Hænder skriftlig at give Stedets Skifte-Forvaltere den Dödis Afgang tilkjende, og derimod en Attest tage, at det betimeligen er angiven, hvorefter Skiftets Forvaltere sig Sterfboet til Skifte og Deling efter Loven strax haver at antage; skulde de Vedkommende forsömme at advare

ugheit þessa fátæka lands útörmun í sitt patrocinium, enn nú sem til forna, vili að sèr taka, hvað Drottinn allsherjar Hans Excell. aptur ríkulega umbuni, og vèr Hans Excell. allraundirgefnast með innilegri bón til guðs til allrar lukku og blessunar viljum endurminnast.

[1]) For. 31. Marts 1719 § 1.

1697. Skifte-Forvalterne betimeligen om Dödsfaldet, da skal de
10. August. være forfalden udi et Hundred Rigsdalers Straf til Vor Frelseris Kirke i Christianshafn; befindis det og, at Skiftets Forvaltere, efter saadan Advarsel, ikke holder rigtig Skifte og Deling efter Loven imellem de Vedkommende, men lader nogen udi uskift Boe, uden Voris allernaadigste Tilladelse, hensidde, lengere end Loven tillader, skal de være samme Straf undergiven. Hvor Vi og allernaadigst kunde forordne Commissarier til at forrette Skifte og Deling efter de Afdöde, der skal samme Commissarier, ligesom andre Skifte-Forvaltere, være tilforpligtede, under lige Straf, sig dermed efter Loven at forholde, da de og haver i Agt at tage, at de Steders Övrighed, som saadanne Skifter ellers kunde tilkomme at forrette, derved i deris Rettighed intet afgaar; hvorefter alle og enhver Vedkommende sig allerunderdanigst haver at rette, og for Skade tage vare; og byde Vi hermed og befale Voris Grever og Friherrer, Stiftbefalingsmænd, Amtmænd, Præsidenter, Borgemestere og Raad, Fogder og alle andre, som denne Voris Forordning under Voris Cancellie-Seigl tilskikket vorder, at de den paa behörige Steder til Allis Efterretning strax lader læse og forkynde. Givet paa Vort Slot Kjöbenhafn den 10. Augusti Anno 1697.

30. August. **Kongelig Resolution** angaaende **Tilförsel af fremmed Korn.** Kronborg 30. August 1697. — Rentek. Deliberat. Prot. 40, 98. — I Anledning af Rentekammerets Forestilling 26. August 1697.

Paa det at Commercien med fremmed Korn til Lettelse udi Prisen paa Kornkjöbet for Vores Undersaatter fremdelis kan vorde befordret, ere Vi allernaadigst tilfreds, at den af Os den 24. April indeværende Aar bevilgede Moderation udi Tolden paa fremmed Korns Indförsel, som efter forbemeldte Vores Forordning til 1. September skulde ophöre, maa endnu til förstkommende Nytaarsdag continuere paa den Maade, som udi samme Vores Forordning af Os allernaadigst er forordnet, hvorom Vores Tilforordnede ved Rente-

kammeret paa behörige Steder fornöden Anstalt haver at gjöre. Saa maa og de Trafiqverende paa Island, efter anförte Beskaffenhed, for tilkommende Aar, uden nogen Conseqvence, bruge fremmed Korn til at proviantere og forsyne Island med, saasom det ogsaa til Lettelse udi Prisen paa Kornvarer vil udfalde. Givet paa Vort Slot Kronborg d. 30. Augusti Anno 1697. 1697. 30. August.

Forordning om grove Morderes Straf. Khavn 16. Oktobr. 1697. — Ikke publiceret i Island, men optagen her som criminelt Lovbud i Henhold til For. 24. Jan. 1838, jevnf. For. 7. Febr. 1749 og For. 4. Okt. 1833 § 10. — Siell. Reg. 39, 360—361; Original-Aftryk hos Boekenhoffer; Qvart-Forr. II, 1155; Schou I, 742—43. 16. Oktbr.

Vi Christian den Femte &c. G. A. V., at eftersom Vi, imod allernaadigst Forhaabning, ugjerne maa fornemme, hvorledis der nu paa nogen Tid adskillige grumme og forskrækkelige Mord udi Vore Riger og Lande skal være begaaen, idet Hustruen har ombragt Manden, Tjeneren sin Husbond og Tjenestetyende sin Madfaders og Madmoders Barn; da, paa det uskyldig Blod, som saa uchristelig udgydis, kan naae en retfærdig Forsoning, og saadanne grove Mordere bekomme deris velfortjente Straf, andre ligesindede udædiske Mennisker til des större Skræk og Afsky, have Vi allernaadigst for got befunden Lovens Straf for deslige grove Mordere at lade skjærpe, til hvilken Ende Vi allernaadigst ville have anordnet og befalet, saasom Vi og hermed allernaadigst anordner og befaler, at hvo som herefter befindis og lovlig overbevisis med fri Forsæt og beraad Hu at have myrdet sin Egtefælle, sin Herre eller Husbond, sin Frue eller Madmoder, eller nogen af deris Börn, skal uden al Naade saaledis straffis, nemlig: at den Skyldige skal af Skarpretteren knibis med gloende Tænger, först udenfor det Huus eller Sted, hvor Mordet er begaaet, siden (om det er i en Kjöbstad) paa alle Byens Torve eller offentlige Steder, og om det er paa Landet, da trende Gange imellem Gjerningsstedet og Retterstedet, og allersidst paa Retterstedet;

1697. Dernæst skal den Skyldiges höire Haand levendis af-
16. Oktbr. huggis med en Öxe, og siden Hovedet i lige Maade med en Öxe, hvorpaa Legemet af Natmandens Folk skal henföris og leggis paa Steile, og Hovedet tillige med Haanden fæstis paa en Stage oven over Legemet; skulle der, imod al Forhaabning, begaais grovere Mord end i forbemeldte Tilfælde meldt er, da skal Dommeren, som paa slig en Misdæder skal dömme, tilforpligtet være, sin allerunderdanigste Relation om Mordets og Sagens Beskaffenhed til Os at indgive, hvorefter Vi da allernaadigst ville være betænkt paa, Straffen for den Skyldige, efter befundne Omstændigheder, ydermere end forskrevet staar at lade skjærpe. Derefter alle og enhver sig allerunderdanigst haver at rette; og byde Vi hermed og befale Voris Grever og Friherrer, Stiftbefalingsmænd, Amtmænd, Landsdommere, Præsidenter, Borgemestere og Raad, Fogder og alle andre Vedkommende, som denne Voris Forordning under Voris Cancellie-Seigl tilskikket vorder, at de den paa behörige Steder til Allis Efterretning strax lader læse og forkynde. Givet paa Vort Slot Kjöbenhafn den 16. Oktobr. Anno 1697.

1698. **Forordning om ny Vægt og Maals Indrettelse**
10. Januar. **og Vedligeholdelse udi Danmark og Norge.** Khavn 10. Januar 1698. — Indfört i Island ved For. 30. Mai 1776; 12te Afdel. § 3, men aldrig der publiceret. — Ved Fr. 18. Juni 1784 bekjendtgjöres for Indbyggerne i Island «saameget (af denne Forordn.) som dem vedkommer», jevnf. Resol. 23. Febr. 1784. — Siell. Reg. 40, 3—16; Original-Aftryk hos Bockenhoffers Enke; Qvart-Forr. II, 1170—1184; Schou I, 745—758.

Vi Christian den Femte &c. G. A. V., at Vi allernaadigst haver for got befunden, efterskrevne Forordning, om Voris nye Vægt og Maals Indrettelse og Vedligeholdelse i Vore Riger, at lade udgaae.

I. Capitel. *Om Vægt og Maals rette Storlighed og Deling.* — 1) Den rette danske Alen skal altid være en

Regel og et uforanderlig Fundament til al Maal og Vægt udi begge Voris Riger og tilliggende Lande og Provindser, hvis rette Længde havis af de af Os forordnede Original Jern-Alne og Favne-Maal; en Alen skal delis paa sædvanlig Maneer i sine Qvarter, Ottende- og Sextendedele; en dansk Fod er en half Alen, og delis i tolv Tom eller Tol, og en Tom i tolv Linier eller Straa; en dansk Favn er tre Alen eller sex Födder; en dansk Rode er 10 Fod eller fem Alen. — 2) Den danske Potte skal være saa stor, at tredive og to net kan opfylde en Cubikfod, eller en Maade, hvis Bund, og hver af des fire Sider inden i er een Fod i Firekant, hvilken Potte skal holde fire Pæle, og en Pæl tvende halve Pæle, og skal tvende Potter gjöre een Kande. — 3) En dansk Korn-Maale-Tönde skal være af den Störrelse, at den uden Top kan holde halvfemte Cubikfödder, eller et Hundrede fire og fyrgetyve Potter, og skal den bestaae af otte Skjepper, hver Skjeppe af atten Potter, hvorefter halve Skjepper, Fjerding- og Ottingkar skal indrettis. — 4) Andre Tönder og Fustager, som til videre allernaadigste Anordning forbliver i deris sædvanlige Brug, skal være af efterfölgende Störrelse: en Salt-Tönde skal holde 176 Potter, en Öl-Tönde 136 Potter, en Amme 155 Potter, et Anker 39 Potter, en norsk Tjære-Tönde 120 Potter[1]; Halve, Fjerding og mindre Dele af hver Slags efter Proportion. — 5) Et dansk Punds rette Vigtighed skal rettis efter en Cubikfod fersk Vand, eller tredive og to Potter, som skal veie tresindstyve og to Pund, og skal saadan et Pund være det rette danske Pund, af hvilke sexten skal gjöre et Lispund, tyve Lispund et Skippund, tolv Pund et Bismerpund og tre Bismerpund en Vog; samme danske Pund holder to Mark eller sexten Unzer, eller tredive og to Lod, et Lod holder fire Qvintin og et Qvintin fire Ort. — 6) Sölvvægt eller kölnisk Vægt skal saa indrettis, at sytten Pund Sölvvægt ere ligesaa tunge som sexten Pund dansk Vægt; et köl-

1698.
10. Januar

[1]) Om Trantönder Pl. 19. Marts 1777.

1698. nisk Pund delis i Mark, Unzer, Lod, Qvintin og Ort, lige-
10. Januar. som det danske Pund.

II. Capitel. *Om Maal og Vægt at gjöre, justere og stemple:* — 1) Al Vægt og Maal, som i Kjöb og Sal, alle Slags Handel og Oppebörseler maa brugis, skal ei alene være passet og justeret efter ovenommeldte Störrelse, men end og være derforuden tilbörligen stemplet eller brændt, om det ellers skal agtis for lovlig Vægt og Maal. — 2) Til Maal og Vægt at lade gjöre, stemple, brænde og forhandle, skal herefter Ingen være berettiget uden alene efterskrefne fem Stæders Magistrater, nemlig: Magistraten i Kjöbenhavn for Sjellands og Fyens Stifter, samt for Island og derpaa handlende; Magistraten i Aarhuus for Aarhuus og Riber Stifter; Magistraten i Aalborg for Aalborg og Viborg Stifter: Magistraten i Christiania for Riget Norge syndenfjelds og Bergen for nordenfjelds. — 3) Hver af ovenmeldte fem Stæders Magistrater maa lade gjöre, stemple og forhandle i deris tillagde District og ei videre, efterskrevne Maal og Vægt, nemlig: Maale-Tönder, Skjepper, Potter, hele, halve og mindre Maal, alle Slags Favne, Alne og Fodmaal, alle danske Vægtlodde, som ei overgaar otte Pund, alle Bismere og Puuderter; men Kjöbenhavns Magistrat alene og ingen anden maa lade gjöre og stemple al dansk Vægt, som er over otte Pund, og alle Slags kölniske eller Sölvvægt, item om nogen af de andre fire Stæders Original-Maal og Vægt skulle forkomme eller fordervis, da skal deslige af Kjöbenhavns Magistrat bestillis og stemplis; iligemaade om nogen vil have Maaletönder eller Skjepper af Jern eller Kaaber, skal de og bestillis og stemplis i Kjöbenhavn. — 4) Og paa det Maal og Vægt kan blive gjort af udvalt Gods, af lige dannet Skikkelighed, og med behövende Flid og got Haandelav, skal forskrevne Stæders Magistrater, til det at gjöre, udvælge af hver Haandværk en af de dygtigste og beqvemmiste Mestere og ikke flere, uden alene til Maaletönder og Skjepper maa tagis tvende, om det höilig behövis; og maa alle saadanne Mestere ei selv for-

handle hvis Maal og Vægt de gjöre, men skal det alt 1698.
strax levere paa forordnede Steder til at proberis og 10. Januar.
stemplis eller brændis, hvorefter Magistraten skal beskikke en enten af deris egen Middel eller Betjente, eller og en anden betroet Borger, som det for billig Betaling kan forhandle. — 5) Skal hermed alle Smedde, Bödikere, Tinstöbere, Rotgjetere, Blikmagere, Dreiere og alle Slags Handværker, saavel som og alle og enhver af Undersaatterne, i Stæderne eller paa Landet, aldelis være forbuden, paa egen Haand nogen Slags Maal og Vægt at gjöre eller falholde, med mindre de dertil af nogen af ovenmeldte fem Stæders Magistrater bliver bestilte; befindis nogen sig herimod at forsee, da haver han forbrudt Godset, og böde derforuden dets tidobbelt Værd til de Fattige förstegang, men forseer sig nogen tiere, da lide som en Falskner. — 6) Men hvad sig belanger Fade eller Fustager, saasom Tönder, Ammer, Ankere og dets mindre Parter til Öl, Viin og andre Drikkevare, item til Meel, Smör, Tallig, Sæbe, Kjöd, Fisk, Tran, Tjære og andre Kjöbmandsvare, maa alle Kjöbstæders Magistrater, hvor saadanne Vare fyldis og indpakkis til Forhandling, tilstede dem at forfærdigis, hvor og af hvem dem got synis til Indvaanernis Beqvemmelighed, som andet Haandværksarbeide, med saa Skjel, de haver flittig Indseende, at saadanne Tönder og Fade have deris rette Störrelse, og bliver tilbörlig af dem justerede og mærkede, eller brendte: til hvilken Forretning de en dygtig Bödiker eller anden Borger maa bestille, saaledis, at de selv kan være ansvarlige for hvis Undersleb, som ved Maalets Urigtighed kunde være befunden. Befindis nogen Bödiker at gjöre nogen Tönder eller Fade, hele, halve eller Fjerdinger af anden Störrelse end denne Anordning ommelder, han skal give til Straf for hver Gang han betrædis ti Rigsdaler, eller om han det ei formaar at betale, straffis paa Kroppen. — 7) De rette Originaler, hvorefter alt Maal og Vægt skal forfærdigis, indrettis og lignis, som ere et Fjerdingmaal af Kaaber, et Favnemaal af Jern, et Lispundlod af Kaaber

1698. og et Bismerlod af Kaaber, skal paa enhver af de fem
10. Januar. tilforordnede Stæders Raadstuer være i Forvaring udi et sær Skab under Laas og Lukkelse, som Magistraten skal have Nögelen til, og maa ei udtagis eller brugis med mindre tvende af deris Middeler derved ere nærværendis, som dem paa sit Sted skal igjen indsætte. — 8) Samme Original-Vægt og Maal maa ei brugis til Justeringen, langt mindre til anden Brug, men skal strax efter dem gjöris saa mange rigtige Pröver, som behövis at bruge til at afpasse og justere hvis Maal og Vægt der bliver forfærdiget, prövet og stemplet, saa at Originalerne ei bliver udtaget uden til at indrette samme Pröver efter. — 9) Hvad Maal og Vægts Sorter, Skikkelse og Materie er angaaende, da skal aldelis dermed forholdis efter den Maade, som allerede med ny Vægt og Maal er iagttaget, og ingenlunde være tilladt at gjöre noget af ringere Materie end det hidindtil er gjort, eller give det nogen ny Form eller Skikkelse. — 10) Maaletönder, hele og halve Skjepper, Fjerdingkar, Ottingkar og halv Ottingkar, skal være gjorde af got Egetræ, hvor de ei kan formaais af Kaaber eller Jern; Potter, halve Potter, Pæle, halve Pæle og Qvartpæle, skal være af Tin, Blik eller dreiet Træ. Bismere skal være af Jern med Kaaberlod, Tapperne af Staal; smaa Vægte fra ½ Qvintin til et Pund skal være af Kaaber, og ei af ringere Materie. Alner skal være af Jern eller dreiet Træ. — 11) Korntönde, som er den rette danske Tönde, skal være fire Qvarter höi inden i, 3¼ Qvarter bred oventil, og i Bunden 3 Qvarter, en Tom mere eller mindre, dog at den holder fire Original-Fjerdinger, som er 144 Potter, og skal have i det ringeste 2 Jernbaand, det överste og nederste, hver med tre gode Jern-Navler nettede til Træet; skal brændis ovenpaa Kanten med sex Brænder, omkring Siderne inden i med sex, paa Bunden inden i med fire. Halve Tönder iligemaade gjöris og brændis efter Proportion. — 12) Skjepper skal være med Jernbeslag og dybe inden i 1⅙ Qvarter, brede oven i to Qvarter, i Bunden 2⅓ Qvarter, en halv

Tom mere eller mindre, dog at de holder atten Potter, 1698.
saa der gaar to Skjepper i Original-Fjerdingen, og kan være 10. Januar.
en halv Pæl större, men ikke mindre; de skal have oven paa Kanterne sex Brænder, i Bunden fire. Halve Skjepper og Fjerdingkar skal være proportioneret efter hele Skjepper og ligedan skikkede, men Ottingkar kan være med Baand af Træ, og efter deris Störrelse med Brænder inden i og paa Kanterne oven om forvarede. — 13) Salttönder skal være höie 4 Qvarter, brede oventil 3½ Qvarter, i Bunden 3¼ Qvarter, en Tom mere eller mindre, og være 32 Potter större end Korntönden. — 14) Alt Pottemaal af Tin, Blik og Træ, skal være lige brede oppe og nedre, og skal Bunden være flad, uden at gjöre nogen Huulhed uden eller inden. — 15) En Potte, som har sin rette Störrelse, lignis derefter, at der gaaer 36 af dem udi en Original-Fjerding, skal være höi 7½ Tom, bred 3¼ Tom, Stemplet sættis uden paa, at de svare just til Pælen, naar de ere af Tin eller Blik; og inden paa en dreiet Ring, naar de ere af Træ. Kander, halve Potter, Pæle og mindre Maal gjöris efter Proportion, og stemplis iligemaade paa Pælen. — 16) Vægtlodde af Jern eller Kaaber skal stöbis eller dreyis efter den Form, som de nye Vægte hidindtil er gjorde paa, at de store Lod over et Pund bliver runde, af samme Tykkelse baade oven og neden, og ligesaa höie som tykke, med tykke magelige Haandgrebe; smaa Lod under et Pund bliver firekantede, og indfattede i Trækister. — 17) Bismere i Danmark og syndenfjelds i Norge indrettis endeel efter 2 Lispund, lange ungefer 3½ Qvarter, endeel efter 4 Lispund, lange ungefer 4⅓ Qvarter, og skal flittig iagttagis, at alle Lodde baade paa 2 og 4 Lispund Bismere bliver gjorde lige tunge, nemlig 3 Pund 1½ Lod dansk Vægt efter det Lod, som findis hos de andre Originaler; i Norge nordenfjelds maa Bismere indrettis paa een eller to Voger, er 36 eller 72 Pund; og bliver lange, de paa een Vog ungefer 3⅔ Qvarter, de paa to Voger ungefer 4½ Qvarter, og Loddene ligesaa tunge som de forrige;

1698. Stemplet skal baade sættis paa Stangen, paa et beqvem
10. Januar. Sted, og paa Loddet. — 18) Det Justeringsmerke M., som hidindtil af Voris ved Maals og Vægts Inspection Committerede er brugt, skal herefter ei brugis til noget Maal og Vægt at stemple eller brænde, men skal, isteden derfor, enhver af de fem forordnede Stæder bruge et andet sær Bogstav til Justeringsmærke, nemlig: Kjöbenhavn det Bogstav K., Aarhuus R., Aalborg L., Christiania C., Bergen B., og skal derforuden paa alt Maal og Vægt af Metal, item paa Tönder og Skjepper sættis Vor Ciffer med Krone, og ellers hver Stads Vaaben, efter den Maade, som hidindtil paa det nye Maal og Vægt haver været brugeligt. — 19) Skal enhver af forskrevne fem Stæders Magistrater have Magt og Rettighed til at bemegtige sig og cassere som ulovlig, alt Vægt og Maal, som i deris tillagde District findis stemplet eller brændt med nogen anden Stads Mærke eller Stempel; dog at det, som af Voris Committerede hidindtil er forfærdiget eller stemplet, boldis overalt for got og lovligt, saa lenge det befindis rigtig og ufordervet. Og skal meerbemeldte fem Stæders Magistrater og deris Efterkommere være forpligtede til at participere i al Vægt og Maals Omkostning, og derimod nyde hvad derved kan vindis.

III. Capitel. *Om hvo forpligtet er at have nye Maal og Vægt.* — 1) Magistraterne udi hver Kjöbsted overalt i Danmark og Norge skal skaffe paa deris Raadstuer de fornemste Sorter Maal og Vægt, nemlig: En Jern-Alen, en Potte af Kaaber, et Lod af et Pund og et andet af et Lispund, paa det Alle derved kan pröve de Stykker, om hvis Rigtighed der kunde tvilis. — 2) De skal og forskaffe sig der en vel beslagen Korn-Tönde og en Skjeppe, hvilke de hvert andet Aar skal lade conferere med Originalerne paa de tilforordnede Kjöbstæders Raadstuer, med mindre de lader dem gjöre af Kaaber eller Jern. — 3) Paa alle Veyer-Huse skal være fuldkommen ny Vægt, fra halve Skippund ned ad til et Fjerding-Pund, og skal Veierne selv bekoste et halv Skippunds-Lod, som til Model

og Pröve skal staa paa Raadstuen i Magistratens Forvaring. — 4) Paa Kongens Holm, ved Kongens Töi-Huse, Gjet-Huse, Proviant-Huse, ved Amterne, paa Toldboderne, og ellers hvor nogen stor Oppebörsel er, enten ved Voris egne Slotte, eller paa Proprietariernis Gaarde, skal være saa meget rigtig Maal og Vægt som behövis. — 5) Alle som nogen Handel drive, enten i stort eller i smaat, i Kjöbstæderne og paa Landet, med Vare, som bör at veyis eller maalis, skal have behövende nye Maal og Vægt; dog er derfor ei en Bonde, som selger sine Vare i Kjöbsteden i Borgernis Huse, eller en Borger, som kjöber sin Fornödenhed i smaat hos Kræmmere, Tappere og Hökere, forpligtet at have Maal og Vægt, uden de selv vil, med mindre nogen af dem udsælge noget i smaa Partier, enten paa Torvene eller i deris Huse. — 6) Alle Viin- og Öl-Tappere, Gjestgivere og Hökere, skal have saa mange lovlige stemplede Maal, som de til deris Handel behöve, til at fornöie enhver, som i deris Huse vil have Varene i de. rette Maal, eftersom Kruse, Glas og saadanne Kar til Maaling agtis og holdis som ulovlig og falsk Maal. — 7) Alle Möllere skal, for hver Qværn de bruge, have et stemplet Kaaber-Toldkar af en Pottis Störrelse. — 8) Hvo som i Handel og Vandel, Kjöb og Salg, Skatters og Afgifters Oppebörsel, bruger anden Vægt og Maal end det af Os allernaadigst forordnede nye Vægt og Maal, som lovlig er brændt eller stemplet, skal, foruden Skadens Erstatning, miste samme Vægt og Maal, og derforuden böde förste Gang fra een til fire Rigsdaler, efter Sagens Beskaffenhed, men skeer det tiere, da straffis som Falsknere. — 9) Findis noget gammelt Maal og Vægt i nogen Mands Huus, skal det strax casseris, og for hver Stykke bödis, om det er i Kjöbstæd, to Rigsdaler, men er det paa Landet, da een Rigsdaler, og om noget gammelt Maal og Vægt findis i nogen Stervboe efter de Afdöde, skal ovenskrevne Böder af Stervboernis Midler ved Skifternis Forvaltere udtagis, og Vedkommende tilstillis.

1698. 10. Januar.

IV. Capitel. *Om Maal og Vægts Brug.* — 1) Med

1698. det rette danske stemplede Alne-Maal skal maalis Lærret,
10. Januar. Klæde, Vadmel, Cartun, alle Slags Stoffer af Silke, Uld og Linnet, og det midt paa Töiet; item alle Slags Baand, Snorer, Kniplinger og deslige, af Inden- eller Udenlands-Vare, som i Alne-Tal pleier at forhandlis. — 2) Brændeved skal maalis med et brændt vinkelret Favne-Maal, som skal være en Favn i Höiden og Breden; af Brolegger-Arbeid skal og en Favn forstaais i Firekant, een Favn bred og een Favn lang. — 3) Alle Konstneris og Handværkers Arbeide, af Muur, Træ, Jern eller Steen, skal fortingis og gjöris efter den rette Danske Fod og dens Tol og Linier. — 4) Udi Land-Maaling og Reebsmænds Forretninger, Husis og Grundis Maal, Jord-Arbeide og Graven, maa ei andet Maal brugis end Dansk Alen, og Dansk Rode, som er fem Alen i Lengden. — 5) Alt Tömmer skal og selgis og forhandlis efter sin Lengde i Dansk Alen; Tykkelsen paa tilhugget eller sauget Tömmer maalis i Tom og Linier, men Master og rundt Tömmer i Palmer, hvoraf tre gjör ti Tom og ti Linier. — 6) Med rette stemplede Kande-, Potte- og Pæle-Maal skal maalis og selgis Öl, Viin, Brendevin og alle andre Slags Drikke-Vare, samt Melk, Honning, Edike, Olie, Tran og Tjære, saavelsom Korn, Gryn, Salt og deslige Vare, som maalis med Skjeppe-Maal; naar deraf selgis mindre end en Ottendedeel af en Skjeppe, skal det maalis med Potte- og Pæle-Maal. — 7) Aldelis ingen Maale-Tönde eller Skjeppe-Maal maa brugis, uden de som ere tilbörligen stemplede eller brændte, og skal alt det, som dermed maalis, lovlig istyrtis med Skuffer, uden siden enten at trykkis eller skuddis. — 8) Alle Vare skal maalis uden Top, og strygis efter Breden med et Linie-ret rundt Strygholt, uden alene Steenkul og andre Kul, item Bark, Æbler, Rödder og andre store Frugter, som maa maalis med en lovlig Top. — 9) Naar noget af Erter, Hvede, Boghvede, Rug, Malt og Byg, enten i Tiende eller Landgjelde ydis, da skal paa hver Tönde et Fjerdingkar for Toppen givis til Opmaal, og halfandet Fjerdingkar paa

hver Tönde Havre. — 10) Med Korn-Tönden skal maalis 1698.
alle Slags Korn og Frugter, og efter Korn-Tönden ind- 10. Januar.
rettis Maale-Tönder til Kul og Kalk. — 11) Med Salt-Tönden maalis alt Salt, og efter Salt-Tönden indrettis Maale-Tönder til Steenkul og Bark. — 12) Humle og Meel skal ei selgis med Skjeppe, men efter Vægt; i Landgjelde er tolf Lispund Meel en Tönde. — 13) Alle Vare, som gjör mindre end en Tönde, skal maalis og selgis med Skjepper, Fjerdingkar og Ottingkar, som ere indrettede efter Korn-Skjeppen; hvad mindre er end et Ottingkar skal maalis med Potte- og Pæle-Maal. — 14) Saasom er fornommen, at stor Svig skal være begaaen med Salt-Skjepper, da skal herefter alle Salt-Skjepper, Halve og Fjerdingkar, ganske være afskaffede, og maa dermed ei selgis eller kjöbis enten Salt eller nogen Slags Vare, og skal de allo isönderslaais, og holdis, hvor de efter Paaske förstkommende findis, for ulovlig Maal: hvorimod Salt skal udselgis, naar det er mindre end en Tönde, med Korn-Skjeppen, og regnis da ti Korn-Skjepper paa en Salt-Tönde. — 15) Efter Öl-Tönders Storlighed skal indrettis alle Tönder, som brugis til Meel, Smör, Tallig, Sæbe, Kjöd, Fisk, Tran, og andre Kjöbmands-Vare; halve Tönder, Fjerdinger og Ottinger efter Proportion. — 16) Ingen anden Vægt, end dansk Vægt, maa brugis til at veie Victualier, Specerier og allehaande Kram-Vare, som Silke, Guld- og Sölf-Kniplinger og Posementmager-Arbeid, og andet, hvad Navn det haver, som pleier og bör selgis efter Vægten. — 17) Massiv Guld og Sölv skal veyis med Kölnisk Vægt, som her er lignet og stemplet; Apotheker-Vare, som til Medicamenter forskrivis, veyis med sædvanlig Medicin-Vægt, men naar de selgis i Gros, veyis de, som alt andet, med stemplet dansk Vægt. — 18) Paa Veyeskaaler skal Armene være af lige Længde og Tykkelse, og Skaalene lige tunge, at naar Godset omskiftis i den Skaal Loddene ligger, og Loddene i Godsets Skaal, skal samme Lighed i Vægten, som tilforne, befindis. — 19) De stemplede Jern-Bismere paa to og fire

1698. 10. Januar. Lispund, maa brugis udi al Handel til grove Vare, saasom: Jern, Staal, Bly, Hamp, Hör, Uld, Tallig, Kjöd, Flesk, tör Fisk og andet, man til Huusholdning indkjöber, hvis Værdi ei er over sexten Skilling Danske Pundet, og Vægten ei overgaaer fire Lispund, ellers, i andre Tilfælde, skal brugis Skaale-Vægt med rette stemplede Lod. — 20) Intet maa maalis med Potte, som kan maalis med större Maal, som Tönder, Skjepper og Fjerdingkar, ei heller maa noget maalis med Skjeppe, som kan maalis med Tönde. Iligemaade maa Vare af stor Vægt ei veyis i Partier med Bismere eller smaa Vægt, men med tilbörlig stor Vægt. — 21) Naar nogen Viin- eller Öl-Tapper, Kræmmer, Höker eller deslige Haandterendis i smaat, befindis at have givet nogen Bonde, Tjener eller andet udskikket Bud, mindre Maal og Vægt end ret og lovligt, da skal Husbonden selv svare den Kjöbende til Skaden, og derforuden böde til de Fattige förste og anden Gang to Rigsdaler, om Varene er under en Rigsdalers Værd, og ere de over, da tre Gange saa meget, som de ere værd; men befindis Nogen med saadan Forseelse tiere, da straffis i höieste Maader efter Sagens Beskaffenhed, som for forsætlig Bedrageri.

V. Capitel. *Om Maal og Vægt, som fordervis og forandris.* — 1) Forslidt og fordervet Maal og Vægt maa ei repareris af andre end af dem, som haver Rettighed til at gjöre det af nye, og skal alle Smedde, Bödikere og andre, som sig saadan Reparation paa egen Haand foretage, være samme Straf undergiven, som ommeldis i det andet Capitels femte Artikel, om det der gjöris af nye. — 2) End befindis nogen forsætlig Forandring paa Maal og Vægt, være sig med Stavers Indsættelse eller Bundens Forflytning i Tönder eller Skjepper, med Tin-Maal og Kaaber-Maals Ud- eller Indhamring, med Bismer-Tappe, Stengers eller Loddis Forandring, eller anden deslige Svig, hvad Navn det have kan, da straffis som Falskenere, baade de det haver gjort eller ladet gjöre, saavelsom de der saadant forfalsket Maal og Vægt vidende bruger. —

3) Al Vægt og Maal, som af Brug er forslidt, forstödt eller i andre Maader af Hændelse fordervet eller forandret, saaledis, at det kan rettis, skal skikkis til den Byes Magistrat, som Districten med Maal og Vægt forsyner, hvor det, om muligt er, for en billig Betaling maa repareris og paa nye stemplis. — 4) I de Kjöbstæder, hvor der er bestilt Byis Maalere og Veyere, skal Magistraten have Indseende, at deris Maal og Vægt er rigtig, og være ansvarlig til hvis Skade Nogen for des Urigtighed kan tilföies. — 5) Befindis Nogen at bruge Vægt og Maal, som af Ælde eller Brug, eller anden Tilfælde, kan være forandret, da, om enten des Bröst er kjendelig, eller og tilforne paa des Urigtighed er klaget, straffis som for ulovlig Maal og Vægt, efter foregaaende 3. Capitels 8. Articul. — Hvis Straf-Böder, som nogen i forskrevne Maader for sin Forseelse kan tilkomme at udgive, skal Magistraten, i hvis District de falder, strax lade indkræve og til de Fattige uddele. Hvorefter alle og enhver sig allerunderdanigst haver at rette, og for Skade tage vare; og byde Vi hermed og befale Voris Grever og Friherrer, Stiftbefalingsmænd, Amtmænd, Landsdommere, Laugmænd, Præsidenter, Borgemestere og Raad, Fogder og alle andre, som denne Voris Forordning under Vort Cancellie-Seigl tilskikket vorder, at de den paa behörige Steder, til Allis Efterretning, strax lader læse og forkynde. Givet paa Vort Slot Kjöbenhavn den 10. Januarii Anno 1698. 1698. 10. Januar.

Reskript til Amtmand Christian Müller, ang. hans Vinter-Ophold i Danmark. Khavn 29. Marts 1698. 29. Marts

— Norske Tegn. XV, 334; Uddrag hos M. Ket. III, 298 og Fogtm. II, 729.

Christian den Femte &c. V. N. T. Vide maa du, at Vi, efter din herom allerunderd. gjorde Ansögning og Begjering, allern. haver bevilget, at du herefter hver Efterhöst med et af de Skibe som Island beseigler, maa

1698. reise hid, og her om Vinteren forblive, dog at du hver
29. Marts. Gang for din Afreise der fra Landet saadan Anstalt gjör, at Voris Tjeniste, saavidt den din Amtmands-Bestilling vedkommer, ei formedelst din Fraværelse forsömmet vorder. Derefter du dig allerund. haver at rette. Befalendis &c. Hafn. d. 29. Martii 1698.

9. April. **Reskript til Stiftbefalingsmand Gyldenlöwe, ang. Tilbagesendelse af udskrevne Söfolk fra Island.** Khavn 9. April 1698. — Siell. Tegn. LI, 84.

Christian den Femte &c. V. S. G. og B. T. Eftersom Vi maa fornemme, at de Personer, som Vi Anno 1696 allernaadigst beordrede Amtmanden paa Vort Land Island, Os elskelig Christian Müller, derfra Landet at hidskikke, til at bruges for Baadsmænd i Vores Sötjeneste og nu skal være 18 i Tallet, skal dertil udygtige befindes, og at de selv skal begjære til deres Hjem igjen at maatte komme, da er Vores allernaadigste Villie og Befaling, at Du strax taler med Kjöbmændene her i Staden, som handler paa Island, at de med deres Skibe, som först herfra did til Landet seiler, lader forskrevne 18 Personer over komme. Dermed &c. Hafn. d. 9. Aprilis Anno 1698.

7. Juli. **Althings-Resolution ang. Mulkter for dem som ikke erlægge offentlige Afgifter i rette Tid.** 7. Juli 1698. — Althingsb. 1698, Nr. 57.

Á sama ári var í lögrèttu auglýstur dómur lögrèttumannsins í Húnavatns sýslu, Björns Hrólfssonar, genginn að Vindhæli 1698, 27. Aprilis, í hverjum hann setur til lögmanna og lögrèttumanna á þessu Öxarár alþíngi tvo pósta, sá fyrri viðvíkur þeim skyldum, er tilheyra því veraldlega yfirvaldi, sem lögsagnarinn Jón Illugason ákærir að Thómas Björnsson hafi inni haldið fram yfir siðvanalegan tíma. Er almenníleg meiníng lögþíngismanna innan vebanda uppá þennan póst, að Thómas Björnsson hafi rètt sóktur verið uppá hans kóngsskyldna-

gjald í þeirri sýslu sem hans bú liggur, og mesti hlutur hans fjár eða fjár-ávaxtar er, og þar skiptitíund af goldið, hvort heldur nema kann skatti, gjaftolli eður tíund, og við skatthaldi liggi 6 aura sekt, við gjaftolls haldi 4 marka, og við tíundar haldi 3 marka sekt, og sækist sem vitafé. En það viðvíkur þeim öðrum dóms pósti, um sekt á lögmannstolls haldi, þá virðist lögþíngismönnum innan vebanda, að við liggi brèfabrota sekt, 8 merkur, eptir veleðla herra amtmannsins Christians Müllers Resolution [1]). 1698. 7. Juli.

Althings-Resolution ang. **Tiendepligten.** 9. Juli 1698. — Althingsb. 1698, Nr. 74. 9. Juli.

Uppá innlegg Guðmundar Ólafssonar, viðvíkjandi tíundum; er andsvar lögþíngismanna innan vebanda, að þeir ei annars viti, en rètt og billegt sè, að þær kóngsjarðir, sem keyptar hafa verið og bændaeign eru nú vorðnar, skuli lögtíundum fjórum tíundast, eptir gömlum fororðníngum. — Item segjast þeir ei vita, að klausturhaldaranna lausafè sè frí fyrir því, að fjórar tíundir skuli af því gjaldast.

Ordre til **Kammer-Collegium**, ang. **Afgifts-Paalæg paa Indförsel af Fisk og Tran** fra Caldin i Moscovien. Kronborg 17. Septbr. 1698. — Rentek. Exped. Prot. 25, 470. 17. Septbr.

Christian den Femte &c. Saasom endeel af Vores Undersaatter, som af Os til Islands Beseigling ere octroyerede, allerund. hos Os haver ladet andrage, hvorledis at, til stor Indpas udi de dennem paa Islands Beseigling allern. meddelte Privilegier, og til deres störste Skade og Ruin, de udi Vores Riger, Förstendömme og Lande Tra-

[1]) Denne paaberaabte Resolution er en Bekjendtgjörelse fra Amtmanden, hvorved alle Sysselmænd befales regelmæssig at indsamle og gjöre Regnskab for Laugmandstolden, under Mulkt som for «Brevebrot». Denne Bekjendtgjörelse, dat. 6. Juli 1696, er trykt i Althingsb. 1696, Nr. XXII.

1698. fiqverende paa Caldin skal indföre stor Quantitet caldinske
17. Septbr. Fisk og Tran udi Vores Rige og Lande, hvoraf de ei nogen Afgift til Os erlægger, saa at forbem[te] Islands Octroyerede ei skulle kunne holde Marked med de andre, og derfore allerunderd. anholder om nogen Forhöielse udi Tolden paa bem[te] Vare, naar de indföris. Da, som Vi saadan deres allerunderd. Ansögning allernaad. haver bevilget, saa haver Vi allern. for got befunden, herom saadan Anordning at gjöre, at herefter, til Vores videre Befaling, af hver Skippund Fisk 2 Rdlr. og af hver Tönde Tran 1 Rdlr., som fra for[ne] Caldin udi Vores Riger Danmark og Norge vorder indfört, udi Told skal betales. Hvorefter I eder allerunderdanigst haver at rette, og derom paa behörige Steder al fornöden Anstalt gjöre. Befalendes eder Gud. Givet paa Vort Slot Kronborg den 17. Septembr. Anno 1698.

23. Septbr. **Kongelig Resolution** ang. **Indförsel af fremmed Rug** o. s. v. **til Island.** Kronborg 23. Septembr. 1698. — I Anledning af de islandske Kjöbmænds Andragende af 12. Septbr. 1698, om, paa Grund af de höie Kornpriser, at maatte indföre frit for Told og Consumtion saa megen fremmed Rug, Hvede, Bröd og Kornbrændevin som behövedes til den islandske Udredning; ledsaget af Rentek's. Erklæring 22. s. M. — Rentek. Deliber. Prot. 44, 115.

Efter de af Supplikanterne anförte Omstændigheder ere Vi allern. tilfreds, at de (islandske Kjöbmænd) saa megen Rug, Hvede og Kornbrændevin fra fremmede Steder, fri for Told og Consumtion, maa indföre, som til Islands Provianterings Fornödenhed for tilkommendes Aar kunde behöves, dog uden nogen videre Conseqvence, end for samme Aar, saa og at herunder ingen Undersleb begaaes, mens at de saaledes fri indförte Vare til Islands Proviantering og ei til nogen anden Brug vorder anvendt; mens hvad Brödet angaaer, da, som det vilde belage endeel af Indvaanerne her udi Byen deris Næring, vil dermed forholdes som sædvanligt haver vaaren; hvorefter

de Vedkommende sig allerund. haver at rette. Givet paa Vor Slot Kronborg d. 23. Septembr. Anno 1698. 1698. 23. Septbr.

Aabent Brev at Sösters Ægtebörn skulle gaae til Arv forud for Broders uægte Börns Ægtebörn. Khavn 2. Mai 1699. — Norske Reg. 18, 161[b]; M. Ket. III, 259. 1699. 2. Mai.

Vi Christian den Femte &c. G. A. V. At eftersom Thorleifur Magnussen og Torfe Magnussen, fra Kulla i Dyrefjords Districtl[1] paa Vort Land Island, for Os allerunderd. haver ladet andrage, hvorledis de skal have en höibedaget Modersöster, navnlig Olöf Thorleifsdatter, hvilken at arve ei skal findis nogen nærmere, end de, som hendis Sösters Ægte-Sönner, paa den ene, og hendis Broders uægte Datters ægte Sön paa den anden Side: saa have Vi, efter bem[te] Thorleifur Magnussen og Torfe Magnussen, deris herom allerunderdan. gjorde Ansögning og Begjering, allern. bevilget og tilladt, saa og hermed bevilger og tillader, at de, som bem[te] deris Moderssösters Olöf Thorleifsdatters Sösters ægte Sönner, efter Loven maa og skal eragtes for hendis rette Arvinger, fremfor for[ne] hendis Broders uægte Datters ægte Sön. Forbydendis &c. Hafn. d. 2. Maji Anno 1699.

Althings-Resolution ang. Fodring af Tyre til Brug for Reppen. 5. Juli 1699. — Althingsbog 1699, Nr. 17. 5. Juli.

þann 5. Julii var upp lesinn í lögréttu á Öxarár þíngi einn dómur úr Vestmannaeyjum, genginn af sýslumanninum Ólafi Árnasyni, dat. 1699, 1. Maji, viðvíkjandi því þarfanauti, sem umboðsmaðurinn Monsr Niels Rigelsson dóms og leiðréttíngar á beiddist, hvern dóm fyrnefndur lögsagnari hefir híngað lagt til lögþíngismanna, hvers dóms inntak svo meðal annars hljóðar: «þá dæmum vèr og ályktum, að sèrhver búandi maður, sem grasnyt hefir,

[1] d. e. fra Auðkúla i Arnarfjord.

1699. í þessari sveit, svovel umboðsmaðurinn, hver hann kann
5. Juli. að vera, sem og prestarnir, skuli gjalda eptir vallatali, þrjá fiska eptir hvern kýrfóðurs völl, til vigtar, hverja þrjá fiska að sèrhver innbyggjari skal betalað hafa fyrir þíngmaríumessu á sèrhverju ári, að forfallalausu, en nautið skikkist þeim manni í sveitinni til eldis, frá krossmessu á haust og svo lengi sem með þarf á vordag til húss og fóðurs, sem bezt sýnist fær til heys og annara meðala, en reynist nautið óduglegt, fyrir þær orsakir sem í mannanna valdi er að að gjöra, þá svari sá sami, sem nautið heldur, öllum skaða þar á þeim sem fyrir skaðanum verður, eptir atvikum, en hver sem ekki áðurnefnda fiska geldur forfallalaust, og þeim í trássi heldur, sè sekur eptir lögmáli, svo sem sá er dómrof gjörir». — Og voru lögþíngismenn innan vebanda þessu dóms inntaki samþykkir, til skyldandi almúgann, bæði í Vestmannaeyjum sem og hèr á föstu landi, að hann á engan hátt afræki, allra sízt í hörðu ári, sína málnytu, sem guð hefir gefið til fósturs landinu, og svo skuli hèr eptir hreppstjórar í hverri sveit, bæði hèr á landinu og í Vestmannaeyjum, einkanlega og alvarlega niður setja og til skikka á venjulegri hreppa stefnu, hver eða hverir í þeirri sveit skuli tarfinn fóðra, sveitinni til nota, og eptir því sem heyskaparhátturinn í hvert sinn falla kann, vissan betalníng uppá setja, hvað koma skuli fyrir hverrar kýr hafnan, og þar sem venjulegt kann vera að goldnir sèu við sjáfar síður þrír fiskar fyrir sagða bús-nauðsyn, eða í öðru jafngildu: í mat, heyi, fóðri eður slætti, þá sýnist billegt, að í staðinn þriggja fiska betalist í prjónlesi, skinnavöru eður þesshátar landsvöru fjögra fiska virði, með refjulausum greiðslum, sem hreppstjórar fyrir segja.

6. Juli. **Althings-Resolution om Lodliners Brug til Fiskerie omkring Akranæs. 6. Juli 1699.** — Althingsb. 1699, Nr. 36.

Uppá þann hèraðsdóm virðuglegs sýslumannsins Jóns

Sigurðssonar, genginn að Heynesi á Akranesi d. 8da næstliðna Maji 1699, viðvíkjandi lóða brúkun í því plázi kríngum Akranes, frá Sýrusteini fyrir innan Innrihólm allt að Melahólma, sem er við mynnið á Borgarfirði, hvort ei af dæmast skyldi, einkanlega utan vertíðar, eptir undirrèttíngu hreppstjóranna og annara skipaeigenda, að ólíðandi sèu, sveitinni til skaða, en kann þó vera, að nokkrir af innbyggjandi sveitarinnar almúga kalli sèr skaða von, ef sú lóða brúkun sè aldeilis af dæmd í tèðu plázi. Er andsvar og ályktun lögþíngismanna innan vebanda uppá tèð efni, bæði eptir undirrèttíngu velnefnds sýslumannsins, sem og fleiri, er til þekkja kunna, að utan vertíðar skyldi enginn mega brúka fiskilóðir í tèðu takmarki, frá tveggja postula messu á vor og til þíngmaríumessu, undir sekt og viðlögur sem velnefnds sýslumannsins dómur ákveður; en frá þíngmaríumessu og til Pálsmessu skuli vera leyfilegt og líðanlegt, að þeir innbyggjararnir brúki fiskilóðir, sem það kunna og megna, en hvernig skiptum þar af haga skyldi sè eptir forsögn sýslumannsins með góðra manna ráði á hentugum tíma; svo og ef hann kann verða var, að nokkur óhæfileg óeiníng eður tvídrægni kunni verða milli sveitarinnar innbyggjara móti þessum dómi, þá gjöri hann alvarlega með góðra manna aðstoð það í tíma niður dempa, og almúgann við vara, að sèr ei sjálfum orki blessunarleysis vegna óeiníngar, kífsemi og áreitíngar innbyrðis hver við annan. 1699. 6. Juli.

Forordning (Frederik den Fjerdes) om Stemplet-Papir. Khavn 10. Oktobr. 1699 [1]. — Rentek. Exped. Prot. 27, 122—139; Original-Aftryk i det Kgl. og Universit. Bogtrykkerie; Qvart-Forr. III, 18; Rubr. hos Schou II, 2. — Ikke publiceret i Island, men dog anvendt der i Henseende til den i § 6 (der er ligelydende med den ovenfor anførte For. 10. Oktbr.

[1]) For. 31. Jan. 1691. — For. 23. Jan. 1719; For. 27. Nov. 1775 (ugjeldende i Island ifölge Kgl. Resol. 27. Nov. 1775).

1699. 31. Jan. 1691 § 4) paabudne Afkortning af 1% af Gager m.
10. Oktbr. v. — Jevnf. Rentek. Skr. 28. April 1807; Finants-Deput. Skriv. 15. Sept. 1848. — Ophævet ved kgl. Resol. 31. Oktobr. 1848, jevnf. og Tíðindi frá alþíngi 1847, S. 554.

1700.
3. April. **Reskript til Amtmand Müller og Biskoppen i Skalholt, Mag. Jon Thorkelsson Vidalin, ang. Geistlighedens Hyldingseed.** Khavn 3. April 1700. — Norske Tegn. XVI, 91b; Uddrag hos M. Ket. III, 397.

Frederik den Fjerde &c. V. N. T. Eftersom Gud allermægtigste haver, efter sin guddommelige Villie og Forsyn, fra denne Verden til sit himmelske Riges Herlighed ved den timelig Död bortkaldet Voris elskelig kjere Herr Fader, den stormægtigste Konge og Herre, Herr Christian den Femte, Konge til Danmark og Norge, de Venders og Gothers, Hertug udi Slesvig, Holsten, Stormarn og Dytmersken, Greve udi Oldenborg og Delmenhorst, da er Voris allern. Villie og Befaling, at I alle Præster og andre Geistlige i Skalholt Stift for synden der paa Island paa beleilige Tider og Steder med forderligste for eder lader kalde, og paa Voris Vegne dennem forelægger Os deris allerunderdanigste Troskabs-Eed corporlig at gjöre, efter hosfölgende Formular, saasom den sig efter enhvers Bestilling kan skikke, og derforuden at underskrive Eden efter samme Formular paa slet Papir; hvilke skriftlige Eder, naar du, Os elskelig Mag. Jon Torkelsen Vidalin, din tilligemed har underskreven, I Os med förste Skib, som i nærværende Aar der fra Landet hid gaaer, allerunderd. haver at tilskikke. Dermed &c. Hafniæ den 3. Aprilis Anno 1700 [1].

3. April. **Reskript til Amtmand Christian Müller, ang. de Verdsliges Hyldingseed.** Khavn 3. April

[1]) Ligelydende Reskript s. D. udfærdiget til Amtmand «Christian Müller og Björn Tollefsen, Biskop i Holle Stift for norden paa Island».

1700. — Publiceret paa Althinget 1. Juli 1700 og indfört i Althingsbogen s. A. Nr. 1; Norske Tegn. XVI, 92; Rubr. hos M. Ket. III, 398. 1700. 3. April.

Frederik den Fjerde &c. V. N. T. Eftersom Gud [o. s. v. ordret som i foregaaende Reskript] ... da er Voris allernaadigste Villie og Befaling, at du alle Civil-Betjente der i Island, saavel som andre af Indbyggerne, som Jordegods der i Landet eier, paa beleilige Tider og Steder med forderligste for dig lader kalde, og paa Vore Vegne forelægger: Os deris allerunderd. Troskabseed corporlig at gjöre, efter hosfölgende Formular, saasom den sig efter enhvers Bestilling og Tilstand kan skikke, og derforuden at underskrive Eden efter samme Formular paa slet Papir, hvilke skriftlige Eder, naar du din tilligemed har underskreven, du Os med förste Skib, som indeværende Aar der fra Landet hid gaaer, allerunderd. haver at tilskikke. Dermed &c. Hafniæ den 3. Aprilis Anno 1700.

Patent ang. Indsendelse af Bestallingsbreve o. s. v. til Confirmation. Khavn 6. April 1700. 6. April.

— Publiceret paa Althinget 1. Juli 1700 og indfört i Althingsbogen s. A. Nr. 2; Norske Reg. 19, 70; Uddrag hos M. Ket. III, 399.

Vi Frederik den Fjerde &c G. A. V. At eftersom Gud[1] .... haver .... bortkaldet .... Christian den Femte ... salig og höilovlig Ihukommelse, og sat Os paa den kongelige Throne: da ere Vi ved Voris Regimentis Begyndelse allernaadigst tilsinds, imod alle og enhver af Voris kjere og troe Undersaatter og Tjenere sær Naadis og Mildheds Tegn, efter enhvers Vilkor og Fortjeneste, at betee; hvorfor Voris allern. Villie og Befaling er, at alle og enhver paa Vort Land Island, som af höibem" Voris elskelig kjere Herr Fader i Hænde haver hans Bestallingsbreve, Privilegier, Exspectantsbreve paa Bestillinger, Beneficier eller andre deslige, ingen undertagendis, skal indsende med Skibene, som gaaer derfra hid i næst

[1]) o. s. v. som i foregaaende Reskripter.

1700. 6. April. tilstundende Efterhöst, deris Supplicationer, med rigtige Copier af samme Breve, nemlig, de som haver faaet deris Expedition af Voris danske Cancellie, i samme Voris Cancellie, og de, som af Voris Rentekammer er bleven expederet, i Rentekammeret, paa det Vi enhver, efter Sagens Omstændighed og egentlig befunden Beskaffenhed, saavidt billigt er, Voris allernaadigste Confirmation eller Fornyelse paa samme Voris elskelig kjere Herr Faders Breve allernaadigst meddele kunde, som dennem og, af sær kongelig Mildhed og Naade, foruden Betaling skal givis. Hvorefter alle og enhver sig allerunderd. haver at rette, og byde Vi hermed og befale Voris Amtmand paa bem[te] Vort Land Island, Os elskelig Christian Müller, at han dette Voris Brev paa behörige Steder, til Alles Efterretning, strax lader læse og forkynde. Givet &c. Hafn. 6. Aprilis Anno 1700.

10. April. **Forordning om Almanakkens Forandring til Brugelighed paa Island og Færöe. Khavn 10. April 1700**[1]. — Publiceret paa Althinget og (med Undtagelse af Schemaet) indfört i Althingsbogen 1700, Nr. 3; Norske Reg. 19, 72b; Original-Aftryk fra det kongel. og Univers. Bogtrykkerie; M. Ket. III, 307—309; Rubr. hos Schou II, 6; Uddr. hos Fogtm. III, 13.

Vi Frederik den Fjerde &c. G. A. V. At Vi allern. have for got befunden at paabyde og anordne, saasom Vi og hermed paabyde og anordne, at udi Vore Lande Island og Færöe, samt tilhörende Insuler, skal udi nærværende Aar 1700, saa snart det kommer efter gammel sædvanlig Stiil til den 16. Novembr., som er en Löverdag, Söndagen næst efter være den 28de Novembr. og förste Söndag i Advent, item Mandagen næst efter være den 29de Novembr., Tisdagen den 30te Novembr. og St. Andreæ Dag, Onsdagen den 1te Decembr. og saa fremdelis tællis fort, uden nogen Forandring, paa sædvanlig

[1]) see Althings-Vedtægt 1. Juli 1700.

Maade, efter her hos trykte Novembr. og Decembr. Maaneders Tid-Register, hvorefter da alle Breve, Documenter og Forretninger skal dateris, og de forrige gamle Almanakker for samme Maaneder være ubrugelige og afskaffede, men dersom Nogen paa bem^te Vore Lande og Insuler, förend denne Forandring bliver forkyndet, sig kunde have forskrevet noget til en vis Dag inden næstkommende Paaske Anno 1701 at efterkomme, skal den, for denne Forandrings Skyld, være forundt elleve Dagis Frist over Forskrivelsens Tid, men efter Paaske 1701 skal alting efterkommis, efter denne nu forordnede ny Stiils Dag og Datum; skulle nogen understaa sig, denne Almanakkens Forandring til nogen forsætlig Svig og Bedrageri i Brevis og Documenters Datering at misbruge, da skal den Skyldige derfor efter Sagens befundne Beskaffenhed i höieste Maader anseeis og straffis. Hvorefter alle og enhver sig allerunderdanigst haver at rette og for Skade at tage vare; og byde Vi hermed og befale Vore Amtmænd der over Island og Færöe, som denne Voris Forordning under Voris Cancellie-Seigl tilskikket vorder, at de den paa behörige Steder, til Alles Efterretning, strax lader læse og forkynde. Givet paa Vort Slot Kjöbenhavn den 10. April Anno 1700.

1700. 10. April.

De to sidste Maaneder udi Aar 1700 *for Island og Færöe.*

November.			December.		
Fred.	1	alle Helgen.	Onsd.	1	
Löverd.	2		Torsd.	2	
Sönd.	3	23. Trinitatis.	Fred.	3	sidste Quart.
Mand.	4		Löverd.	4	Barbara.
Tisd.	5		Sönd.	5	2. Advent.
Onsd.	6		Mand.	6	Nicolaus.
Torsd.	7	förste Quart.	Tisd.	7	
Fred.	8		Onsd.	8	
Löverd.	9		Torsd.	9	
Sönd.	10	24. Trinitatis.	Fred.	10	Ny Maane.

1700.	November.			December.		
10. April.	Mand.	11	S. Morten.	Löverd.	11	
	Tisd.	12		Sönd.	12	3. Advent.
	Onsd.	13		Mand.	13	Lucie.
	Torsd.	14		Tisd.	14	
	Fred.	15	fuld Maane.	Onsd.	15	Tamperdag.
	Löverd.	16		Torsd.	16	
	Sönd.	28	1. Sönd. Adv.	Fred.	17	
	Mand.	29		Löverd.	18	förste Quart.
	Tisd.	30	S. Andreas.	Sönd.	19	4. Advent.
				Mand.	20	
				Tisd.	21	S. Thomas.
				Onsd.	22	Solhverf.
				Torsd.	23	
				Fred.	24	
				Löverd.	25	1. Juledag.
				Sönd.	26	2. Juled. f. M.
				Mand.	27	3. Juled.
				Tisd.	28	
				Onsd.	29	
				Torsd.	30	
				Fred.	31	

20. April. **Reskript til Magistraten i Kjöbenhavn, ang. Tilförsel til Staden af islandsk Fisk. Khavn 20. April 1700.** — Siell. Tegn. LII, 258.

Frederik den Fjerde &c. V. B. T. Saasom disse vidtudseende Tider nödvendigen erfordrer, at Vi maa bære Omsorg for, at der især kan være Forraad af Törfisk til at forsyne Voris Flaade med: saa er Voris allern. Villie og Befaling, at I Kjöbmændene her i Staden, som paa Vort Land Island trafiquerer, strax for eder lader kalde, og dennem i Voris Nafn tilholder og forelægger, at hvis Fisk som de der i Landet i Aar bekommer, de ei til nogen udenrigs maa forhandle, men den directe

lade hidföre, og dersom allerede nogle Skibe ere til Island bortseglet, at Kjöbmændene da dennem ved efterfölgende Skibe beordrer med deris Ladinger lige at hidgaa, da Vi dennem Fisken efter Markets Gang allern. vil lade betale. Dermed &c. Hafniæ den 20. Aprilis Anno 1700. 1700. 20. April.

Althings-Vedtægt ang. Forandringer i Almanakken. 1. Juli 1700. — Althingsbog 1700, Nr. 3. 1. Juli.

Hans Kóngl. Maj[ts] allranáðngustu befalníng, sem hèr fyrskrifuð er[1], með stærstu undirgefni að hlýða og eptir lifa, var af lögmönnum með ráði forstandugra manna innan og utan vebanda svo skikkað og fyrir sett (eptir því sem þeim skiljanlegt er) um eptirkomandi ára tímatal þess nýja stíls, sem næst kynni gánga tímatali fyrirfarandi ára eptir þeim gamla stíl, sem ei er svo allt glöggt í dönsku almanaki að finna, en þarf þó, eptir nauðsynlegu landsins og búskaparins háttalagi að aðgætast, svo enginn misskilníngur og tvídrægni útaf hljótist meðal innbyggjaranna:

1) Um vetrar komu, sem híngaðtil hefir verið á þann föstudag, sem inn hefir fallið millum þess 9da og 18da Oktobris, vill nú til reiknast að inn falli hèr eptir á þeim föstudegi, sem er á milli þess 19da og 28da Oktobris[2], svo að á þessu yfirstandanda ári byrjist veturinn á 22an Oktobris eptir nýja stíl, og er þá sjálfreiknað um miðsvetrar þorrakomu, svo og um sumar komu, þá 26 vikur eru af vetri; item fardaga tíð, þá sex vikur eru af sumri &c. — 2) Um vertíðar hald, sem Kóngl. Maj[ts] sýslumann í Gullbríngu-sýslu, Monsr Jón Eyjólfsson, með skriflegu innleggi fyrir lögrèttuna í spursmál færði, er nú svo til sett, að vertíð,

---

[1]) see For. 10. April 1700.

[2]) efter andre skulde Vinterens Begyndelse være i dette Aar ansat til Fredagen mellem den 18. og 26. Oktober, men 1703 være forandret til Fredagen mellem den 20. og 28. (Althingsb. 1703, Nr. 15).

1700. sem áður venjulega byrjaðist á Pálsmessu, 25. Januarii,
1. Juli. skuli nú eptir þeim nýja stíl byrjast á næstan virkan dag eptir kyndilmessu, sem nú á næstkomanda ári innfellur þann 3^ja Februarii, og nefndur er Blasiusmessa, og skal þar í frá haldast um fullar 14 vikur, sem kóngsvaldið hefir áður hèr í landi til sett. — 3) Vinnuhjúa skildagi, sem venjulega hefir áður verið á vor-krossmessu, 3. Maji, skal nú hèr eptir haldast eptir nýja stíl að verði á næstan dag fyrir Hallvarðsmessu, þann 14da Maji. — 4) Auxarár-alþíng, sem híngaðtil venjulega byrjazt hefir á þann 29. Junii, nefnilega Petri og Pauli, skal hèr eptir haldast sá fyrsti alþíngsdagur á seljumanna-messu, sem æfinlega innfellur á þann 8da Julii. — 5) Hey-annir, sem venjulega hafa átt áður að byrjast um þíngmaríumessu leyti, skulu eptir þeim nýja stíl hèr eptir byrjast á Margrètarmessu, sem æfinlega innfellur þann 13da Julii, og haldist ei skemur en um fullar 10 vikur, svo með því víst vera mætti um lagasóknir, eptir fornu landslaga formi. — Hverir helzt sem vera kunna hèr í landi, andlegrar stèttar eður veraldlegrar, sem lærðir eru uppá rímtal, eru vinsamlega umbeðnir (eptir sínu viti) íslenzkt rím uppsetja eptir þeim nýja stíl, undir approbationem eður staðfestu eðla og velæruverðugra herra biskupanna þessa lands, svo því síður misskilníngur eður sèrvizka kunni meðal þess fáfróða almúga af hljótast, heldur sèrhver láti sig af sèr hyggnari manni góðmannlega sannfæra, svo því síður nokkur verði fundinn í því, sig mót Hans Kóngl. Maj^ts allranáðugustu befalníngum óhæfilega að forgrípa.

6. Juli. **Althings-Resolution ang. Ligning af communale Bidrag, m. v. 6. Juli 1700.** — Althingsbog 1700, Nr. 52.

Þann 6. Julii í lögrèttu voru upp lesnir þeir póstar, sem virðuglegur sýslumaðurinn Monsr Jón Eyjólfsson hafði á næstliðnum vetri fyrir jól 1699 samanskrifað, með sinni meiníngu og úrlausn uppá spursmál og ráðfæríng

eruverðugs prófastsins sera Ólafs Pèturssonar og forstand- 1700.
ugra hreppstjóra á Álptanesi, viðvíkjandi einkanlega fá- 6. Juli.
tækrar sveitar nauðsynjum, hverju lögþíngismenn samþykkir og samráða eru, að víðar um landið skuli eptir haldast: — Í 1. pósti er skiljanlegt, að þar hreppstjórnarmenn orðsakast að gjöra niðursetnínga af sveitlægum ómögum, þá sè billegra að svoddan komi uppá formegun og fjármagu sèrhvers bónda í sveitinni, heldur en uppá dýrleika og stærð jarðanna, hvort sem á búa einn eða fleiri, og sú glósa: «til jafnaðar», eptir rèttarbót Hákonar konúngs, skiljist uppá lausafjár magn sèrhvers, en ei jörðina sjálfa. — Í 2. pósti getur um búlausa menn eptir tèðri rèttarbót, framfærslubálks 12. kapítula: ef penínga eiga, skuli svara manneldi og öllum hrepps nauðsynjum að jafnaði, eptir því sem hreppstjórnarmenn gjöri ráð fyrir [1], hvað að skiljist uppá þeirra lausafjár hæð, hvort heldur eru lausamenn, þjónustumenn bændanna, eða þeir sem á fyrirsvarslausum hjáleigum eða hálfbýlum búa, sem í 3. pósti er um getið, hvar uppá hreppstjórnarmennirnir hafi lagafrelsi að halda, ei sízt í yfirstandandi harðinda árum, sökum sveitar-ómaga meir og meir aðþrengjandi fjölskyldu, af því að lögbýla-bændurnir einir kunni ei mögulega þeim sveitanna þýngslum gegna. — Í 4. pósti getur um letigjörn og óduganleg vinnuhjú, úng eða gömul, sem búendurnir haldi hjá sèr fram um sumartímann, en sleppi síðan út undir veturinn eða á honum uppá sitt eindæmi, bæði þau að vistfesta og svo þeim burt sleppa sveitunum til þýngsla fyrir utan hreppstjóranna ráð, þá sè sjálfsögð þeim á hendur, eptir framfærslubálks 2. kap., sex aurar konúngi, og varðveiti þó ómaga sem áður, sem skiljandi sè undir kristilegum aga og straffi, nær sem leti og ódygð sýna.

---

[1]) Retterb. 23. Juni 1305, § 11.

1700. 19. Oktbr. **Kongelig Confirmation paa den islandske Handels-Octroy.** Jægersborg 19. Oktobr. 1700. — Denne Confirmation er bevilget i Anledning af Thronskiftet. — I Confirmationen er indrykket i sin Heelhed Octroyen af 2. April 1689 og sammes Forlængelse af 29. Decembr. 1694, samt Fortegnelse over de Handlende og de for hver bestemte Havne og Afgiftssummer, alt stemmende med det under 2. April 1689 Anförte. — Rentek. Exped. Prot. 28, 187—203.

23. Oktbr. **Forbud paa Skjenk og Gave at give og tage.** Khavn 23. Oktobr. 1700. — Almindelig Lov, men ikke publiceret i Island, jevnf. Fr. 8. Jan. 1635. — Siell. Reg. 41, 286b—288; Qvart-Forr. III, 50; Schou II, 8.

Vi Frederik den Fjerde &c. G. A. V., at ihvorvel Voris elskel. kjære Herr Fader, sal. og höiloflig Ihukommelse, haver den 20. Martii Anno 1676 ladet en Forordning om Skjenks og Gaves Afskaffelse udgaa, saa have Vi dog med störste Mishag maat fornemme, at samme Forordning af endeel saavel civil som militair Betjente, imod deris allerunderd. aflagde Eeds Pligt skal være overtraad; hvorfore og paa det Vore kjere og tro Undersaatter kunde blivo befriet for den store Besværing, som dennem i saa Maader udi deris Sollicilationer kan være bleven tilföiet, Vi saa meget desmere fornöden haver befunden, forberörte Forordning ikke alene at fornye men endog i visse Stykker at skærpe, saasom Vi hermed strengeligen og alvorligen ville have forbudet og ganske afskaffet al Skjenk og Gave over begge Vore Kongeriger og Lande herefter at givis eller annammis, det være sig til Rettens Forkrænkelse eller Befordring, under hvad Skin og Prætext det og skee kunde, eller for Geistlige, Civil- eller Militair-Bestillinger at erlange, til hvem og af hvilke det kunde være, enten Geistlige, Civil- eller Militair-Personer, eller og til nogens Administrations eller Regningers Justification eller Clarering, eller for Expeditionerne af Voris Cancellier og Rentekammer (videre end hvad den Anordning, som derom gjort er eller vorder, tilsiger) eller og i

andre Maader til Voris Skade eller Præjuditz, saa at hvo 1700.
som sig understaar nogen Skjenk eller Gave saaledis at 23. Oktbr.
tilbyde og give, skal ei alene have forbrudt dobbelt saa meget, som samme Skjenk og Gave kan være værd, Halvparten til Qvæsthuset og Halvparten til Angiveren, men endog blive anseet som den, der ei med Ærlighed og Redelighed omgaaes, og være uværdig til noget Embede videre at betjene, og de, som Skjenk og Gave i saa Maader annammer, skal uden al Naade have forbrudt deris Bestillinger, Ære og Gods; hvilken Straf alle Voris Betjente og skal være undergiven, som nogen Skjenk og Gave ved andre enten directe eller indirecte lader annamme. Hvorefter alle og enhver sig allerunderd. haver at rette og for Skade at tage vare, og byde Vi hermed og befale Vore Grever og Friherrer, Stiftbefalingsmænd, Amtmænd, Landsdommere, Præsidenter, Borgemestere og Raad, Fogder og alle andre, som dette Voris Forbud under Vort Cancellie-Seigl tilskikket vorder, at de det paa behörige Steder til Allis Efterretning strax lader læse og forkynde. Isærdelished ville Vi have Bisperne allernaad. anbefalet, at de, enhver i sit Stift, den Anstalt gjörer, at dette Voris Forbud bliver paa Prædikestolene til de Vedkommendis desbedre Efterretning aflæst. Givet &c. Hafniæ den 23. Oktobr. Anno 1700.

Reskript til Over-Admiralitetet, ang. Foretagelsen af en Smuglersag fra Island. Khavn 25. Decembr. 1700. — Siell. Tegn. LII, 411. 25. Decbr.

Frederik den Fjerde &c. V. S. G. og B. T. Eftersom Peter Wielandt, Indvaaner her i Voris kongel. Residentsstad Kjöbenhafn, for Os allerund. haver ladet andrage, hvorledis en udi Holland hjemmehörende Skipper, nafnlig Adrian Tiesen, er med en Hukkert, som han förte, udi Rödefjord i Vort Land Island af bemᵗᵉ Peter Wielands og Interessenters Kjöbmand og Skipper bleven paagreben, formedelst han der udi Landet som en Lurendreier med

1700. Islænderne imod den allern. udgivne Octroye skal have
25. Decbr. handlet, og som forne Skipper Adrian Tiesen med endeel af sine Folk hemmelig udi Island skal være bortrömte, förend nogen Proces imod hannem der i Landet kunde blive begyndt, Thinget og, som slige Sager efter Octroyen skulle indstefnis til, skal ligge over 60 Mile oppe i Landet fra Rödefjords Havn, saa at af des Aarsag ingen Dom derom i Island skal være bleven sögt, men Hukkerten med indehavende Lading og de övrige af forne Adrian Tiesens Folk hid til Staden bragt; thi er Voris allern. Villie og Befaling, at I, efter lovlig foregaaende Stevnemaal, eder forskrefne Sag med allerforderligste foretager, og derudinden efter dens befindende Beskaffenhed retmæssigen og forsvarligen kjender og dömmer. Dermed &c. Hafniæ den 25. Decembr. Anno 1700.

1701. **Reskript til Over-Admiralitets-Retten, ang.**
8. Marts. **Realiseringen af en hollandsk Prise förend Doms Afsigelse.** Khavn 8. Marts 1701. — Siell. Tegn. LIII, 39.

Frederik den Fjerde &c. V. S. G. og B. T. Eftersom Vi allernaadigst haver anbefalet eder til Paakjendelse at foretage en Sag, angaaende en paa Rödefjord udi Vort Land Island paagreben hollandsk Skipper, navnlig Adrian Tiesen, som med sin förende Hukkert der i Landet imod Octroyen skal have handlet, og de paa samme Havn trafiqverende Kjöbmænd her fra Staden, nemlig Peter Wieland, Peter Riegelsen, Knud Pedersen Storm og Jacob Nielsen, nu for Os allerunderd. haver ladet andrage, at I haver for got befunden, at fornefnte Skipper Adrian Tiesen, som en udenrigs Mand, med Aar og Dags Varsel bör at indstevnis, hvorover de befrygter at bemeldte Hukkert, som her skal være beliggende, skulle, inden Sagen kommer til Ende, mestendeel blive forraadnet og fordervet, da have Vi, efter deris herom allerunderdanigste gjorde Ansögning og Begjering allernaad. bevilget, at de for-

skrevne Hukkert efter foregaaende lovlig Vurdering ved offentlig Auction til den Höistbydende maa sælge, og de derfor indkommende Penge indtil Sagens endelig Uddrag udi Retten deponere; dog med det Vilkaar, at om Dommen falder dem imod, de da skal svare Vederparten til hvis billige Prætensioner han til dennem formedelst Skiberommets Afhændelse kunde have. Derefter I eder allerunderd. haver at rette. Befalendis &c. Hafniæ den 8. Martii Anno 1701. 1701. 8. Marts.

Reskript til Stiftbefalingsmand Gyldenlöve, at foranstalte at en af Laugmændene reiser til Kjöbenhavn, for at foredrage om Islands Tilstand. Khavn 30. April 1701. — Publiceret paa Althinget 1701, Althingsb. Nr. 3; Norske Tegn. XVI, 217; M. Ket. III, 312. 30. April.

Frederik den Fjerde &c. V. S. G. og B. T. Vide maa du, at Vi, efter Indbyggerne udi Vort Land Island deris allerunderd. Ansögning og Begjering, allernaadigst haver bevilget, at en af Laugmændene der i Island, som Landet kyndig er, maa med förste derfra gaaende Skibe hidkomme, Landets Tilstand og deris Anliggende for Os allerunderd. at andrage. Thi er Voris allernaad. Villie og Befaling, at du Indbyggerne der i Landet det til deris Efterretning med förste herfra didgaaende Skibe tilkjendegiver. Dermed &c. Hafn. d. 30. Aprilis 1701.

Forordning om ulovlig Handels Afskaffelse, samt ulden Varers dygtige Forarbeidelse paa Island. Khavn 30. April 1701. — Publiceret paa Althinget 1701, Althingsb. Nr. 4. — Rentek. Exped. Prot. 28, 515; Original-Aftryk i 4to fra det kongel. og Universit. Bogtrykkerie; M. Ket. III, 313; Qvart-Forr. 1701, S. 31; Rubr. hos Schou II, 26. 30. April.

Vi Frederik den Fjerde &c. G. A. V., at eftersom Vi ugjerne komme udi Erfaring, hvorledis at Indbyggerne

1701. paa Voris Land Island skal understaae sig, tvertimod den
30. April. de Negotierende allernaadigst meddelte Octroye, deris beste og fleste ulden Strömper og andre Vare til Fremmede og Lurendreiere, som hver Foraar sig under Landet indfinde, at forhandle, hvilket forvolder, at de Octroyerede ved deris Ankomst ei med dygtige Strömper til deris Handels Fortsættelse kan vorde forsjunede, men i den Sted udi Betaling for deris Restantzer nödis at antage mere Enklebaands-Vanter end de igjen veed at udbringe, dennem til störste Skade og Fortræd, da, som Vi deslige Misbrug og utilbörlige Forhold udi ingen Maade ville tilstede, saa anbefalis alle og enhver af Voris Undersaatter paa Voris Land Island hermed alvorligen, at de sig herfra ganske og aldelis entholde, og ei med nogen Fremmede eller Lurendreier handle og vandle, mens aleniste med dem, som Octroyen tillader, under Varenis Confiscation, hvoraf Angiveren nyder en Trediedeel, Övrigheden en Trediedeel, og de Fattige en Trediedeel; saa fornemme Vi og ugjerne, at Undersaatterne udi Voris Land Island ikke lade sig være angelegen at lade forarbeide deris ulden Vare saa gode og dygtige, som de ere forbundene til, langt mindre tager iagt, enten bemeldte Vare haver sin rette Længde, Vide og Storlighed, som den udi Aar 1684 allernaadigst udgangne Land-Taxt dem til forbinder, da ville Vi deslige udygtige ulden Varers Virkning og Forarbeidelse, samt deris Handling imellem Landets Undersaatter og de Octroyerede, hermed alvorligen efterdags have afskaffet, saaledis at Strömperne efter Taxten skal være af een Farve, en dansk Alen lang, og Viden derefter, og tre Par Enkelbaands Vanter af lige Godhed ved et Par gode Strömper, og dersom de ei saaledis befindis, da Kjöbmanden ei at være skyldig til dennem at annamme. Thi byde og befale Vi hermed Voris Stiftsbefalingsmand, Amtmand paa Voris Land Island, saa og Laugmænd og Sysselmænd, at de ei alene, saavidt det enhver vedkommer, sig herefter allerunderdanigst rette, men endog samtlige Landsens Indbyggere alvorligen til-

holde, at de denne Voris allernaadigste Befaling med allerstörste Underdanighed og skyldig Lydighed efterleve. Særdelis haver Voris Amtmand at gjöre den Anstalt, at hvor Sysselmændene ei boe saa nær Strandsiderne, at de med den forbudne Handling kunde have Indseende, at andre gode Mænd da dertil anordnis, saa ville Vi og, at denne Voris Forordning paa Öxeraa-Althing og siden paa behörige Steder udi Voris Land Island af Vedkommende til Allis Efterretning skal læsis og forkyndis. Givet paa Voris kongel. Residents udi Kjöbenhavn, den 30. April Anno 1701. 1701. 30. April.

Bevilling for de Handlende, at maa holde Efterliggere i Island. Khavn 30. April 1701. 30. April.

— Publiceret paa Althinget 1701, Althingsb. Nr. 5; Rentek. Exped. Prot. 28, 512; M. Ket. III, 317.

Vi Frederik den Fjerde &c. G. A. V., at eftersom de Negotierende paa Voris Land Island ved deris allerunderd. Supplique af 11. Decembr. Aar 1700 allerunderd. hos Os haver ladet andrage den store Skade, som baade Voris egne Undersaatter paa bem" Island, saa og dem self paa Landet, formedelst Efterliggeres Afskaffelse tilföies, og derimod den store Nötte, baade Indvaanerne, saa og de, kunde vente, om Vi dennem samme Efterliggere paa Landet allernaad. ville forunde: saa have Vi, efter deris derom allerunderd. gjorde Ansögning og Begjering, og efter de af dennem anförte Aarsager og Omstændigheder allern. for got befunden, at ophæve og aldelis afskaffe den 16. Artikul udi den de Negotierende af Voris elskel. kjære Herr Fader, sal. og höilofligst Ihukommelse, den 29. Decembr. Anno 1694 meddelte og af Os den 19. Oktobr. Anno 1700 confirmerede islandske Octroye, hvorimod Vi allern. haver bevilget og tilladt, saasom Vi og hermed bevilger og tillader, at fornefnte Negotierende, udi deris resterende Forpagtnings-Aaringer, maa holde Efterliggere paa Island, dog at de sig udi det övrige udi alle Maader efter Oc-

1701. troyen forholder. Hvorefter &c. Givet paa Voris konge-
lige Residents udi Kjöbenhafn d. 30. April Anno 1701 [1].
30. April.

22. Oktbr.

Commissorium [2] til at undersöge Laugmand Gottrups Andragender med Hensyn til Island. Khavn 22. Oktobr. 1701 [3]. — Siell. Tegn. LIII, 196.

Frederik den Fjerde &c. V. S. G. T. Vi tilskikke eder herhos en til Os fra Indbyggerne i Vort Land Island allerunderd. indkomne Supplication med nogle Poster om Landets slette Tilstand, hvis Indhold I selv deraf udförligere kan see og fornemme. Og saasom de efter Voris allernaadigste Ordre haver udvalgt og Fuldmagt givet Laugmanden Lauritz Christensen Gottrup for at hidreise og gjöre nærmere Oplysning derom, saa er Voris allern Villie og Befaling, at I strax træder i Conference tilsammen, der for eder bemeldte Laugmand lader indkalde, for at höre hvad han paa bem^te islandske Indbyggeris Vegne haver at proponere, og efter at I alt sligt til Grunde haver fornommet, da des Beskaffenhed med störste Flid overveier og eftertænker, paa hvad Maade I formener at Landet kunde ophjelpis, og det beste muligt er i Stand sættis, og Os derom eders allerunderd. Relation og Betænkende til Voris videre allern. Resolution med forderligste tilstiller. Dermed &c. Hafn. den 22. Oktobr. 1701.

---

¹) Under samme Dato er udfærdiget Befaling til Amtmand Christian Müller, at rette sig efter ovenstaaende «Bevilling», hvoraf Copie oversendes, samt at foranstalte, «at det paa behörige Steder til alles Efterretning vorder publiceret og forkyndet». Rentek. Exped. Prot. 28, 514.

²) Commissarierne vare efterskrevne: Herr Store Canceller Greven af Reventlov; Herr Christian Sigfred von Plessen; Herr Knud Toth; Herr Christian von Lenthe; Herr Ditlov Wibe; Herr Christian Seested; Ober-Cammer-Secreterer Ernst Ulrich Dose; Etatsraad Hans Rosenkreutz; Amtmand Christian Müller og Amtmand Johan Heidemand.

³) see Resol. 15. April 1702.

Commissorium for Conferentsr. Worm m. fl.[1], at undersöge Laugmand Gottrups **Forslag til en Politie-Ordning for Island.** Khavn 25. Marts 1702. — Siell. Tegn. LIII, 313; Rubr. hos Fogtm. III, 47—48. 1702. 25. Marts.

Frederik den Fjerde &c. V. S. B. T. Saasom Lauritz Christensen Gottrup, Laugmand for norden og vesten paa Vort Land Island, for Os allerund. haver ladet andrage, at han haver sammenskrevet og forfattet en Project til en Politie-Ordning, som sig der med Landet skal kunde beqvemme, saa er Voris allern. Villie og Befaling, at I forne Laugmand med bemeldte Politie-Ordnings Project paa en beleilig Tid og Sted strax for eder lader kalde, derover med hannem flittigen confererer, og efter at I alting vel, hvad samme Materie kan vedkomme, haver overveiet, det efter Fornödenhed saaledis forfatter og indretter, som I eragter det til en god Ordning og Skik der i Landet at være tjenlig, og Os samme Project med eders allerunderd. Betenkende derover, til videre Voris allern. Resolution med forderligste tilstiller. Dermed &c. Hafn. den 25. Martii 1702.

Forordning om den **islandske Taxt og Handel.** Khavn 10. April 1702[2]. — Publiceret paa Althinget 1702; Rentek. Exped. Prot. 29, 392—418[3]; Original-Aftryk 10 Blade i 4to i det kongel. og Universitets Bogtrykkerie; et 10. April.

---

[1]) Commissarierne vare: Conferentsraad Willem Worm; Etatsraad Niels Bendtzen, Justitsraad Peder Hjort; Doctor Hans Wandel; Amtmand Christian Müller og Amtmand Christopher Heideman.

[2]) jevnf. Reskr. 9. Mai 1702; ophævet ved For. 30. Mai 1776.

[3]) I Protokollen er denne kongelige Resolution föiet umiddelbart til Forordningen: «Vi ville allernaadigst, at denne Taxt og Forordning skal trökkes og til Island forsendes» anf. St. S. 418.

1702. andet senere Khavn 1763 hos Borup, 20 Sider i 4to; M. Ket. III,
10. April. 317—328; Qvart-Forr. 1702, 50—67; Rubr. hos Schou II, 71.

Vi Frederik den Fjerde &c. G. V., at eftersom Gud allermægtigste ved nogle paa hinanden fölgende haarde Aar og Fiskeriets Mislingelse haver hjemsögt Vores kjere og troe Undersaatter paa Vort Land Island, hvorover de ere geraadne i Sorg og Fattigdom, saa have Vi af Vores kongelige Omhue været betænkt, paa hvad Maade de nogenledes næst Guds Velsignelse kunde hjelpes, og derfore allernaadigst ladet det forhandle hos Vores islandske octroyerede Kjöbmænd her sammesteds, at de imod sex Tusinde Rigsdaler, som Vi allernaadigst aarlig efterlade dennem af deres Afgifter, udi næst efterfölgende 4 nemlig 1702, 1703, 1704 og 1705 Aar skulle forsjune bemeldte Vores kjære og troe Undersaatter over alt paa Island, som derom hos dennem Ansögning gjöre, og det for efterskrevne ringere Taxt, end tilforne, nemlig:

	Hvis som betales med Fisk og Tran alene, skal gjelde over alt Landet som fölger.		Hvis som betales med Qvæg, Smör, Vadmel og Hoser, skal gjelde som fölger.	
	Hundr.	Fisk	Hundr.	Fisk
1 Tönde Meel som skal veie med Træ og alt 12 Lisp.	„	80	„	87
1/2 Tönde Meel 6 Lisp.	„	40	„	44
1/4 Tönde do. 3 Lisp.	„	20	„	22
Træet skal være tört og got, at Melet derudi kan være forvaret, og dersom der fattes paa en Tönde over fire Pund, da skal Islænderne derfor betales for hver Pund en halv Fisk.				
1 Tönde god Mjöd med Træet	2	40	2	70
1/2 Tönde dito —	1	20	1	35
1 Pot Mjöd	„	3	„	3 1/2

1702. 10. April.

	Hvis som betales med Fisk og Tran etc.		Hvis som betales med Qvæg, Smör etc.	
	Hundr.	Fisk	Hundr.	Fisk
1 Tönde 4 Dalers Öl med Træet.	1	35	1	55
½ Tönde dito med Træet.	„	77½	„	87½
1 Pot dito	„	1½	„	1½
1 Tönde 3 Dalers Öl med Træet.	1	5	1	25
½ Tönde dito med Træet.	„	62½	„	72½
1 Pot dito	„	1	„	1
1 Tönde 6 Marks Öl med Træet.	„	75	„	80
1 Pot dito	„	½	„	½
1 Pot got Korn-Brændevin . .	„	5	„	6
1 Pot Frans-Viin	„	4	„	5
1 Pot Frans-Brændeviin . . .	„	12	„	14
1 Pot Prydsing	„	8	„	9
1 Pot Viinedike	„	4	„	4
1 Pot Öledike	„	1½	„	1½
1 Tönde Byggryn, Havregryn og Boghvedegryn med Træet.	1	10	1	30
½ Tönde dito —	„	65	„	75
1 Kutting dito foruden Træet.	„	5	„	6
1 Tönde Skonrogenbröd med Træet	„	80	„	85
½ Tönde dito med Træet	„	40	„	42½
1 Tönde Skibsbröd med Træet	„	60	„	66
½ Tönde dito med Træet	„	30	„	33
1 Tönde Malt med Træet . .	„	65	„	75
1 Skaalp. Humle	„	5	„	5
1 Tönde Erter med Træet . .	1	10	1	30
½ Tönde Erter med Træet . .	„	65	„	75
1 Kutting dito uden Træet . .	„	5	„	6
1 Tönde spansk Salt med Træ	„	95		105
½ Tönde dito med Træet	„	48	„	53
1 Kutting dito	„	5	„	5
1 Tönde fransk Salt med Træet	„	60	„	70
½ Tönde dito med Træet	„	30	„	35
1 Kutting dito uden Træ	„	3	„	4

1702.
10. April.

	Hvis som betales med Fisk og Tran etc.		Hvis som betales med Qvæg, Smör etc.	
	Hundr.	Fisk	Hundr.	Fisk
1 Kutting smaa Salt	"	7	"	7
1 Tönde middeltynd Tjære med Træet	1	20	1	25
1 Kutting dito uden Træ	"	6	"	7
1 Tönde tyk Tjære med Træet	1	"	1	10
1 Kutting dito uden Træ	"	5	"	6
1 Förring got Stangjern	"	10	"	12
1 Ambolt med 3 Hamre og 3 Tænger	1	40	1	60
1 Gang Hestejern med 20 Söm af got Jern	"	5	"	5
1 Hundr. Nodsöm med Nodder	"	24	"	26
1 Haandöxe	"	16	"	18
1 dito mindre	"	12	"	13
1 Hundr. 5 Tom Söm	"	40	"	45
1 Hundr. 4 Tom Söm	"	24	"	26
1 Hundr. 3 Tom Söm	"	16	"	17
1 Hundr. 2 Tom Söm	"	12	"	13
1 Hundr. Lappesöm	"	8	"	9
1 Skaalp. Kaaberkjedeler	"	14	"	16
1 Skaalp. Messingkjedeler	"	16	"	18
1 Skaalp. Messingbækkener	"	16	"	18
1 Skaalp. Manggods-Tin, adskilligt Arbeide	"	10	"	12
1 Skaalp. Jerngryder	"	$2^1/_2$	"	3
1 Alen Paklaken, adskillige Farve	"	50	"	60
1 Al. Pöyecklaken	"	30	"	35
1 Al. bred Soltvedelsk Klæde	"	25	"	28
1 Al. smallere dito	"	20	"	24
Bedre Klæde for sit Værd, hvem det begjerer.				
1 Al. alle Faryer Rask	"	14	"	14
1 Al. Slesisk-Lærret	"	10	"	12

1702. 10. April.

		Hvis som betales med Fisk og Tran etc.		Hvis som betales med Qvæg, Smör etc.	
		Hundr.	Fisk	Hundr.	Fisk
1	Al. Vestfælsk dito	"	7	"	8
1	Al. Ultser dito	"	5½	"	6½
1	Al. Vesterfahr	"	4	"	4
1	Al. Peckling	"	2	"	3
	Bedre Lærred for sit Værd, hvem det begjerer.				
1	Hörgarns Skjorte	"	30	"	35
1	Blaargarns Skjorte	"	24	"	26
½	℔ farvet Uldengarn	"	16	"	18
1	Hat med Flöiel under og Hattebaand til	1	40	1	60
1	Hat med Trip under og Hattebaand til	1	"	1	10
1	3 Rad-Snore-Hat med Hattebaand til	"	60	"	65
1	Filtehat med Hattebaand . .	"	40	"	44
1	Dvellikeshat med Hattebaand	"	16	"	18
1	Drengehat med Baand . . .	"	25	"	28
	Bedre Hatte efter sit Værd, hvem dem begjerer.				
1	Kabus af ny Klæde med Snorer	"	40	"	45
1	ringere Kabus uden Snorer	"	30	"	35
1	Hue med Snorer	"	10	"	11
1	ringere dito uden Snorer	"	8	"	9
	Bedre Kabudser efter deres Værd, hvem dem begjerer.				
1	Qvinde-Hue af Silketöi med Kniplingsstremmel under . .	"	30	"	32
1	Qvinde-Hue af sort Klæde med Lerretshat eller Stremmel under	"	30	"	32
1	Catons dito med Lærret-				

1702.
10. April.

		Hvis som betales med Fisk og Tran etc.		Hvis som betales med Qvæg, Smör etc.	
		Hundr.	Fisk	Hundr.	Fisk
	stremmel under	„	10	„	11
	Bedre Qvinde-Huer hver efter sit Værd.				
1	Bog fin Skrivpapir	„	8	„	8
1	Bog ringere dito	„	6	„	6
1	Bog gemeen Papir	„	4	„	4
1	Bukskinds Pung	„	8	„	9
1	Sex-Söm Pung	„	6	„	7
1	Barne-Pung	„	3	„	3
1	Par Mandskoe af Smurt-Læder	„	45	„	50
1	Par Qvinde-Skoe af Smurt-Læder	„	40	„	45
1	Par Stöfle uden Kraver . .	1	„	1	15
	Bedre Stöfle og Skoe efter des Værd, hvem dem begjerer.				
1	60 Favne-Line	„	20	„	22
1	40 Favne-Line	„	14	„	16
1	Lodline paa 40 Favne . . .	„	10	„	12
1	Hundr. Angeltömmer . . .	„	10	„	12
1	Hundr. fortinnede Angler . .	„	12	„	14
1	Skaalp. Netgarn	„	6	„	7
	Havkals Liner, tjæret og utjæret, som de ere tykke til, efter sit Værd.				
1	Skaalp. hvidt Segelgarn . .	„	10	„	11
1	Skaalp. god Hamp	„	4	„	4
1	Al. sort Lampers eller Flor	„	10	„	11
1	Al. smallere dito	„	8	„	9
	Bedre dito efter sit Værd.				
1	stor Splint-Laas, Nr. 3 . .	„	8	„	9
1	middel dito Nr. 2 . .	„	7	„	8
1	liden dito Nr. 1 . .	„	6	„	7
1	mindre dito Nr. 0 . .	„	5	„	6

1702. 10. April.

	Hvis som betales med Fisk og Tran etc.		Hvis som betales med Qvæg, Smör etc.	
	Hundr.	Fisk	Hundr.	Fisk
1 stor Rundlaas Nr. 5 . .	"	5	"	6
1 middel dito Nr. 4 . .	"	4	"	5
1 mindre dito Nr. 3 . .	"	3½	"	4
1 stor Skiltlaas Nr. 8 . .	"	7	"	8
1 mindre dito Nr. 12 . .	"	5	"	6
1 liden dito Nr. 16 . .	"	3	"	4
1 hvid beenskaftet Kniv . . .	"	6	"	6
1 hjortetakket dito . . .	"	4	"	4
1 træskaftet dito . . .	"	4	"	4
1 brunskaftet dito . . .	"	3	"	3
1 liden dito . . .	"	2	"	2
1 Sax	"	3	"	3
1 Fiil	"	3	"	3
Store File efter sit Værd.				
1 Par Messing-Lysestager efter sit Værd.				
1 Ring Hegter	"	2	"	2
1 Hornkam	"	2	"	2
1 liden dito	"	1	"	1
1 Blad got Vognskud fra 12 til 9 Tol bred, Alen . . .	"	2½	"	3
1 Blad dito fra 9 Toll til 7 Toll bred, Alen	"	2	"	2½
Dog ei at regnes til nogen Betaling, det som et Bord er over hele Alen til en half Alen.				
Egetræ:				
1 Kjöltræ, 14 Alen	"	65	"	75
1 dito 12 —	"	55	"	65
1 dito 10 —	"	45	"	55
1 dito 9 —	"	40	"	45
1 dito 8 —	"	35	"	40
1 dito 7 —	"	30	"	35

1702.
10. April.

	Hvis som betales med Fisk og Tran etc.		Hvis som betales med Qvæg, Smör etc.	
	Hundr.	Fisk	Hundr.	Fisk
1 Kjöltræ, 6 Alen	"	25	"	30
1 stor Stafnetræ	"	16	"	18
1 middel dito	"	12	"	13
1 liden dito	"	8	"	9
1 Ege-Haufstok	"	18	"	20
1 mindre dito	"	16	"	18
1 liden dito	"	12	"	14
Krumholter som de ere store til.				
Norsk Timmer:				
1 Stk. Timmer, som kaldes 18 Alen	"	32	"	35
1 Stk. dito som kaldes 16 Alen	"	24	"	27
1 Stk. dito — 12 —	"	12	"	14
1 Stk. dito — 10 —	"	7	"	8
1 Stk. dito — 7 —	"	5	"	6
1 stor Legte	"	3	"	4
1 middel dito	"	2	"	2
1 liden dito	"	1½	"	1½
1 norsk fireskaaren Fyr-Dele . .	"	6	"	7
1 norsk fireskaaren Gran-Dele	"	5	"	6
Bedre Timmer og Deler efter sit Værd.				
3 Splitter eller bukkede Baand	"	1	"	1
½ Skaalp. hvid Sæbe	"	5	"	5
½ — grön Sæbe	"	3	"	3
½ — guul Vox	"	8	"	8
½ — Brynesten	"	1	"	1
1 — got Bössekrud	"	24	"	24
1 — Klumpebly	"	3	"	3
1 — Vandhagel	"	6	"	6
1 Kiste med Laas og Hengsel, 9½ Qvarteer lang paa Laaget	"	80	"	90
1 Skrin med Laas og Hengsel, 6 Qvarteer lang paa Laaget	"	40	"	45

1702. 10. April.

	Hvis som betales med Fisk og Tran etc.		Hvis som betales med Qvæg, Smör etc.	
	Hundr.	Fisk	Hundr.	Fisk
1 Tönde Steenkul med Træ . .	"	40	"	45
½ do. do. med Træ . .	"	20	"	22½
1 Kutting do.	"	2	"	2
1 ny Trantönde med 16 Baand	"	30	"	32
1 ny Öltönde med 10 Baand	"	25	"	27
½ dito —	"	16	"	17
¼ dito —	"	12	"	13
⅛ dito —	"	12	"	13
1 Kutting dito —	"	5	"	5
1 Skaalp. got Stök-Tobak . . .	"	12	"	13
1 Skaalp. Pres-Tobak	"	10	"	11
1 Skaalp. guul Pibe-Tobak . .	"	12	"	12
1 Rigsdaler in specie baade for sönden og norden skal gjelde	"	48	"	48
1 dansk Krone iligemaade . .	"	30	"	30
½ dito	"	15	"	15
¼ dito	"	7½	"	7½

Hvis andet af Vare, törre Kramvare og forarbeidet Sölv eller andet, som i denne Taxt ikke er benævnt, og Indbyggerne kunde behöve og hos Kjöbmændene ville bestille, skal de dennem tilföre for samme Priis, som de det indkjöbe, og skal dennem betales tre Fiske paa hver Rigsdaler Penges Forskud i Kroner; begjerer og nogen af Indbyggerne, at Kjöbmændene for dennem ville indlöse Vores allernaadigst dennem meddeelte Breve af Vores Cancellie eller Rente-Kammer, skal de dennem derudi betjene paa samme Vilkaar, og nyde 3 Fiske paa hver Rigsdaler for Penge-Forskud.

De islandske Vare skal selges og annammes i Betaling til efterskrevne Pris:

	Hundr.	Fisk.
1 Vet god velvirket tör Fisk over alt Landet	"	40
1 Tönde klar Tran (uden Fod) over alt Landet, som holder 136 Potter	1	60
½ Tde dito	"	90

1702.			Hundr.	Fisk
10. April.	1/4	Tde klar Tran	″	45
	1	Kutting dito fem-Potter	″	6½
	40	gilde gode Blödfiske for en Vette eller	″	40
	20	gilde Langer	″	40
	1	gilde Rokker	″	2
	1	Föring Smör	″	16
	1	Al. got Vadmel Islands Maal, 2 Alen bred, af een Farve	″	5
	1	Par gode Enkelbaands Hoser af een Farve, 1 dansk Alen lang og Vidden der efter, og dersom de ei saaledes befindes, da Kjöbmændene ei at være skyldige til dennem at annamme	″	4
	3	Par fuldkommen store, gode Enkelbaands Vanter	″	4
		Bedre Hoser og Vanter efter sit Værd.		
		Öxen som de kan forenes om, efter deres Godhed og Storlighed.		
		Gode fede, velvoxne Beder: 4 Aar gammel	″	40
		3 — —	″	35
		2 — —	″	30
		1 — —	″	20
	1	got gjeld Faar	″	20
	1	— graa Refskind	″	16
	1	— hvidt dito	″	10
	1	Lamskind af een Farve	″	1
	1	bundtet Lamskind	″	½
	1	Skaalpund gammel Kaaber	″	5

Efter forskrevne Taxt skulle Indbyggerne og Kjöbmændene i Landet og paa Vestmannöe være forpligtede at forhandle deres Vare til hverandre, og maa ingen af Indbyggerne være tilladt at handle med andre, være sig med Indlændiske eller Udlændiske, end dennem, og deres Kjöbmænd, som Vi Handelen allernaadigst have forundt, eller herefter forundendes vorder, enten paa Landet eller uden for Landet, i Söen, Haufner, Fjorde, eller nogen

andenstedes, langt mindre nogen Fisk af deres Baade at sælge, naar de ere ude at fiske, saafremt Bestillingsmændene ikke ville have forbrudt deres Bestilling og være undergiven en vilkaarlig Straf, og Almuen for saadan Forseelse, hver Gang nogen der i betreffes, ti Rigsdaler. 1702. 10. April.

Og paa det i bemeldte Vores Land Island, som og paa Vestmannöe, maa være et vist Maal og Vægt, hvorefter de kunde vide at rette deres Handel, skal det være dennem tilladt at beholde den samme Alen, som hidindtil haver været forordnet i Landet, mens Kande, Potter og andet smaa Maal, item Tönder, Halv-Tönder, Fjerdinger, Ottinger og Kuttinger til vaade Vare, hvoraf Tönden skal holde et stort Hundrede og sexten Potter eller 136 Potter, og det smaa Maal efter Proportion, saavelsom andet smaa Maal til törre Vare, samt Tranmaalene af en Halvtönde, som inden udi er afdeelt til Fjerding og Otting, tilligemed store og smaa Bismere til at veie med, som skulle være rettede og lignede efter Vores derom udgangne Forordning af Dato 5. Aprilis Anno 1684, og med det samme Stempel merket, som alt andet Maal og Vægt her i Vores Riger, at det dermed rigtig kommer overeens. Dog, dersom Krig og Ufredstider maatte indfalde, som Gud naadeligen afverge, at Kjöbmændene ikke kunde her fra Vores Riger gjöre deres Udredning, og derover maatte foraarsages deres vaade Vare i andre Tönder, end Forordningen tillader, at henföre, da skal det dennem være tilladt dertil at bruge det Slags Tönder, som paa de Steder er at bekomme, hvor Udredningen skeer.

Al den törre Fisk, som Indbyggerne ville yde eller forhandle i Island til Kjöbmændene efter forskrevne Taxt, skal være gode, velvirkede, vel igjennemtörred, ukassen, umalted og ufrossen, og som Blodbenen ere afskaaren tre Led nedenfor Naflen, og Nakkerne naar de ere halvtörre; hvis den anderledes befindes, skal Kjöbmændene ikke være forpligtede den at annamme.

Derimod skulle Kjöbmændene forsjune Indbyggerne i Landet med gode, dygtige og vel forvarede Kjöbmands-

1702. vare, og med de, som til Livopshold gjöres fornöden,
10. April. saa rigeligen, at enhver deraf kan bekomme til sin Fornödenhed, det han begjerer, saa ingen med Billighed kan have Aarsag sig derover at besværge; mens dersom de Vare, som Kjöbmændene til Landet henföre, enten maatte være ankommen eller fordervede, at de for gode Kjöbmandsvare ikke kan ansees, skal Indbyggerne ikke paabyrdes samme Vare efter forbemeldte Taxt at antage, mens til saadan Pris, som de sig selv indbyrdes derom kunde forene, og skal ved denne Post især deleshed tages i Agt, at Kjöbmændene lade enhver Fattig eller Rig bekomme hvis de begjere til deres Fornödenhed for döglige Vare efter Taxten, som de kan have derimod at fremvise; dersom Kjöbmændene negte nogen af Undersaatterne i hans District hvis han begjerer, eller nöder nogen af Undersaatterne i Districtet at antage andre Vare end de virkelig begjere, og det vorder beviist, da skal Kjöbmændene være forfaldene i Straf for ti Rigsdaler; dog at Indbyggerne og ikke holde deres beste Vare af Fiske, Faar og Tran, tilbage, og tilbyde Kjöbmændene de slette Vare, men af yderste Evne stræbe at betjene Kjöbmændene med hvis de fra deres Huusholding kunde foröfre, saa de ikke med tomme Skibe skulle gaae tilbage, under lige Straf som oven er meldet.

Endeligen skulle Kjöbmændene og deres Betjente venligen og med god Omgjengelse sig imod Landsens Indbyggere, Geistlige og Verdslige, forholde, saa ingen over dennem kan have billig Aarsag sig at beklage. Iligemaade skulle og Indbyggerne dennem höflig begegne, og ei tilföie Nogen Vold og Overlast, saafremt de ikke til det yderste af Vores beskikkede Amtmand derfor ville forfölges og afstraffes efter Octroyen og denne Forordning og Taxt.

Ydermere ville Vi hermed alvorligen have befalet Vores Amtmand, Laugmænd og Sysselmænd i bemeldte Vort Land Island, at de alvorligen tilholde Almuen i rette Tide, nemlig for synden inden Petri Pauli, for vesten inden St. Canuti, og for norden og östen inden St. Laurentii

Dag, eller i det seneste 8 Dage efter forskrevne Terminer, at betale og yde Kjöbmændene hvis de dennem skyldige ere, og om de det för kunde til veie bringe, dermed Kjöbmændene ei opholde, paa det de deres Reiser i rette Tider kunde fuldende. 1702. 10. April.

Og som Anno 1631 den 4. Maji paa Byeskier Thingsted udi forbemeldte Vort Land Island er udsted en Dom, hvorledes saadan Gjeld hos Indbyggerne i Landet, som sig uvillig med Betalingen indfinder, skal söges, og samme Dom af Vores Hr. Fader-Faders Fader, salig og höiloflig Ihukommelse, Kong Christian den Fjerde, den 1. Junii 1640 er confirmeret, hvilken Dom lyder Ord fra Ord som fölger:

«Anno 1631, den 4. dag Maji [o. s. v., see 1. Juni 1640 ovenf. S. 224]. Actum ut supra.»

Saa ville Vi ikke aleneste samme Dom i alle des Ord og Mening have fuldkommen confirmeret, mens endog Vores Amtmand, Laugmænd og Sysselmænd, hermed alvorligen anbefalet, at holde sig samme Dom for en fuldkommen Efterretning i de Gjeldssager, som Kjöbmændene kunde have imod Vores Indbyggere i Landet, og forbyde alle og enhver derudi nogen Hinder eller Forfang at gjöre. Under Vor Hyldest og Naade. Givet paa Vores Kongel. Residents udi Kjöbenhavn den 10. Aprilis Anno 1702.

Forordning fornyet om en extraordinaire Bededag fremdeles aarlig paa den fjerde Fredag efter Paaske Hellige-Dage at holdes. Khavn 11. April 1702. — Findes ikke at være publiceret paa Althinget, men derimod er den bekjendtgjort i Synodalforsamlingen for Skalholt Stift 1702. — Siell. Reg. 42, 479ᵇ; Original-Aftryk fra det kongel. og Universit. Bogtrykkerie; Qvart-Forr. 1702, S. 48; Rubr. hos Schou II, 71. — Islandsk Oversætt. i Tillæggene til «Dominicale», udg. Hólum 1725, 12°. 11. April.

Vi Frederik den Fjerde &c. G. A. V. At, eftersom Vores elskelig kjere Hr. Fader, sal. og höiloflig Ihukom-

1702. melse, haver den 27. Martii Anno 1686 meget christeligen
11. April. anordnet, at udi begge Vore Riger og tilhörige Lande aarligen paa den fjerde Fredag efter Paaske Hellige-Dage een extraordinaire Bededag skal holdis, og Vi med störste Misnöielse have maat fornemme, hvorledis mange, des værre, skal findes saa skjödeslöse og ubetenksomme, at de fast mere bekymrer sig om verdslige Forfængeligheder, end at söge Kirken med gudelig Andagt, deris Synder og Ondskab at afbede og sig igjen Guds Naade og Barmbjertighed at tilbede: da have Vi, til Guds Æres Forfremmelse, höistnödvendigt eragtet, bemelte Voris elskelig kjere Herr Faders Forordning at igjentage og fornye, saasom Vi og hermed paabyde og anordne, at udi begge Vore Riger Danmark og Norge, samt des tilhörige Lande, skal fremdelis aarlig paa den fjerde Fredag, som nest efter Paaske Hellige-Dage indfalder, een extraordinaire Bededag holdis; og paa det saadant gudeligt og saa höimagtpaaliggende Værk med god og tilbörlig Andagt maa forrettes, ville Vi, at overalt, baade i Kjöbstæderne og paa Landet, Aftenen for forbemelte Bededag, Klokken sex, skal ringes med den störste Klokke til hver Kirke, da alle Boder, Kjeldere og Kroer, hvor nogen Slags Vare eller Drik selgis, strax skal tillukkes og ingen videre Handel, i hvad det og være kan, den Aften drives; og byde Vi hermed og alvorligen befale alle Vore kjere og tro Undersaatter, at de retter dennem efter, ædrueligen, skikkeligen og betimeligen paa forbemelte almindelige Bededag til Kirke og Guds Huus alle endrægteligen at komme, og indtil alle Tjenisterne ved Guds Bistand andægteligen ere forrettede, at faste, og dennem fra al Arbeide, Reiser (Posten alene undtagen), samt Spil, Leg, Dobbel og anden verdslig Forfængelighed entholde, og af yderste Magt beflitte dennem paa, med saadan christelig Andagt at fremkomme, at det for Gud kan være tækkeligt og behageligt, til hvilken Ende paa forbemelte Bededag strengeligen skal være forbudet udi alle ordinaire Pensioner, Herberger og Værtshuse eller Kroer paa Landet,

saavel som i Kjöbstæderne, Mad eller Drikke förend al Gudstjeneste, som oven er meldet, fuldkommen er forrettet, Nogen, i hvem det og være kan, at give eller skaffe, de Syge og Svage herudinden undtagen; befindes Nogen sig herimod utilbörligen at forholde, straffes uden Persons Anseelse, som Vores Mandaters modvillige Overtrædere, hvormed hver Steds Övrighed tilbörlig Indseende skal have, og derover alvorligen holde, saa fremt de ikke af Vores Generalfiscal vil tiltales, om de herudi forsömmelige at være befindes; og skal Biskopperne i forskrevne Vore Riger og Lande dette Vores Brev af alle Prædikestole, hver i sit anbetroede Stift, for Menighederne lade læse, og ellers tilholde deres underhavende Provster og Præster aarligen, Söndagen næst for forbemeldte Bededag, af Prædikestolene at erindre og formane deres Tilhörere, at de, med en christelig Forberedelse, dette hellige Værk i Ædruelighed, Skikkelighed og med gudelig Andagt forrette, og saaledes omvende sig til Herren deres Gud af ganske Sjæl og Hjerte, at det udi al deres Liv og Levnet stedse maa sees og fornemmes. Thi byde og befale Vi Vore Grever og Friherrer, samt Stiftbefalingsmænd, Biskopper, Amtmænd, Landsdommere, Præsidenter, Borgemestere og Raad, Fogder og alle andre Vedkommende, som dette Vores Patent under Vort Cancellie-Seigl tilskikket vorder, at de det paa behörige Steder, til Alles Efterretning, strax lader læse og forkynde, saa og derhos tillige med Provsterne og Præsterne flittig og forsvarlig Indseende have, at denne Vores allernaadigste Villie i alle Maader tilbörligen efterkommis. Givet paa Vort Slot Kjöbenhavn den 11. Aprilis Anno 1702.

1702. 11. April.

Kongelig Resolution i Anledning af Laugmand Gottrups Andragende om Islands Tilstand.

15. April.

Khavn 15. April 1702. — Forestilling af den ved Reskript 22. Okt. 1701 nedsatte Commission, dat. Khavn 15. Febr. 1702; ingen særskilt Forestilling af Rentekammeret. Resolutionen er communiceret Laugmand Gottrup og Amt-

1702. mand Müller ved Rentek. Skriv. 6. Mai 1702 (Rentek. Copieb.
15. April. Nr. 1999, Litr. A, fol. 144—146) og denne Skrivelse er publiceret paa Althinget 1702.

Rentek. Deliber. Prot. 48, 359—385.

1) [I Forestillingen erkjendes kun i almindelige Udtryk Sandheden af Gottrups Andragende om Islands slette Tilstand, Folkedöd af Hunger m. v. og Landets Trang til Ophjelpning]. — 2) [Om 3000 Tönder Meel til Landets Subsistence]: Med Melet vil det ingen Fremgang have, men Vi formene allernaadigst, at Landet ved Taxten paa Varene, som Undersaatterne til Livs-Ophold og Fiskeriets Fortsættelse behöve, saasom den nu accorderet er, bedre er hjolpen. — 3) [Om Districter og Afstraffelse]: Ladestedernes Districter skal eftersees og lignes af de Commissarier, som Vi der til Landet skikke og ellers i Landet ordinere ville, saa Undersaatterne, det meste muligt er, udi deres Færsel til Hafnerne eller Kjöbstederne skulle blive faciliterede. Samme Commissarier skulle og grundeligen undersöge de Sager med Holmfaster Gudmundsen, hvorfore han, imod Octroyen, er kagströgen, saa og arrestere den Dom, som over Thomas Conradsen er faldet, at den ei exeqveres. Kjöbmændene, som paa Island handle, skulle og hermed allernaadigst være advarede, at de herefter omgaaes mildere med de fattige Undersaatter der i Landet, saa fremt deres Haardhed ei skal paaföre dennem tilbörlig Straf[1]. — 4) [a, at de 15 Inventarii-Baades Tal ved Bessested er foröget til 50 à 60 Baade &c. — b, Fæsternes Forhöielse paa Jorderne, mere end de kan taale, og c, den ubillige Gjeftolds Tagelse]: Skal ved Commissionen iagttages, at om disse Poster nöie inqvireres, og ifald det saaledes, imod Forhaabning, befindes skulde, ville Vi det efter Sagens Beskaffenhed allern. vide at forandre, saa at de Klagende og Skadelidende skulle skee Refusion og Ret. — 5) [at de 600 Rd., som bleve Forpagterne eftergivne Aar 1700, burde have kommet de Fattige over alt Landet

[1]) Dette er communiceret de Handlende ved Rentek. Skr. 6. Mai. Copie-Bog 1999, Litr. A, fol. 143—144.

tilgode]: Denne Post haver Vores Deputerede for Financerne vel at iagttage, at de 600 Rd. ikke bliver Forpagterne godtgjort. — 6) [at Landets Indbyggere tillige med Kjöbenhavns Indvaanere, eller med deres Assistence, maa udrede en Fisker-Hukkert af hver Landets Fjerding til Fiskerie under Landet]: Eftersom Kjöbmændene sig hertil villig erklære, saa kunde Commissarierne, naar de indkomme i Landet, fornemme, hvo af Indbyggerne i Landet med dennem rede vil, og paa hvad Maade det bedst er at indrette. — 7) [at de af Kong Frederik den Anden fattige Præster i Holum Stift tillagte 100 Rd., som Biskoppen der pleiede at modtage, men nu i 11 Aar ikke vare betalte, maatte igjen tillægges Præsterne]: Disse et Hundrede Rd. ville Vi allern. igjen de fattige Præster aarligen tillægge, og skal Biskoppen for norden præcise aarligen hver 11te Oktobr. dennem iblandt Præsterne i samme Stift uddele og det à l'advenant, saasom de ere nödtörftige til, saasom han det for Gud og Os forsvare vil, og derfore aarlig til Vores Rentekammer indsende en rigtig Specification paa Uddelingen, hvorfore Vores Deputerede for Financerne skal gjöre den Anstalt, at samme et Hundrede Rd. aarligen af Vores Indkomster der i Landet i rette Tider til Bispen i forne Norder-Stift bliver betalt, saa de til den Tid kan uddeles, at angaae fra sidst forleden Nyaarsdag, og saaledes continuere indtil Vi anderledis derom tilsige[1]. — 8) [at Bisperne og Laugmændene maatte bestille selv i Khavn til deres Huses Fornödenhed 1 à 2 Læster, og faa samme tilligemed Sendingsgods til dem overfört for billig Fragt og Omkostning]: Forbliver ved den Ordonance derom ved Taxten om Handelen paa Island er gjort. — 9) [at Sysselmænd befries for Bekostninger paa fattige Fangers Underholdning og Execution]: Hermed forholdes saasom af Arildstid brugeligt været haver.

1702.
15. April.

[1]) Denne Paragraph er communiceret Biskop Björn Thorleifsson paa Holum, og Pengene ham anviste af Hofsos Havns Handel, ved Rentek. Skriv. 13. Mai 1702. Copie-Bog 1999, Litr. A, fol. 147b. (Udbetalings-Ordre til Etatsraad Nansen, som Forpagter af Hofsos Havn, sammesteds).

1702. 15. April. *De paa Island her fra Kjöbenhavn trafiquerende Kjöbmænd isærdelished vedkommende:* Uanseet Kjöbmændene i deris Octroyer ikke er accorderet noget Afslag, men at gode og onde Aar skulle komme hinanden til Hjelp, ikke desmindre have Vi dog, i allernaad. Consideration af deres allerunderd. og veemodige Klagemaal allernaad. villet komme dem til Hjelp i saa Maader, som fölger: — 1) Eftersom næst forleden 1701 Aar har været et haardt Aar, som haver rammet baade paa Fæ og Fiskeriets store Mislingelse, hvorover Kjöbmændene er kommen med tomme Skibe tilbage og tabt baade Lading og Fragt, saa ville Vi af kongelig Naade dennem samme 1701 Aars Afgift, som er 13,670 Rdlr, ganske have eftergivet, hvorfore Vores Deputerede for Financerne dennem derfor haver at afskrive. — 2) Belangende de efterstaaende fire Aar, som er 1702, 1703, 1704 og 1705, fra Nyaarsdag til Nyaarsdag at regne, da, som deres Octroyer og Forpagtninger dermed udlöber, saa ville Vi allernaadigst at samme Kjöbmænd derved saa længe forblive skulle, med de Conditioner, at de præcise til hver 11. Decembr. betale her i Voris Zahlkammer de paa ny udlovede 8000 Rigsd. Croner aarlig, og det uden nogen Afkortning, under hvad Nafn eller Prætext det og i nogen Maader söges kan; og som Vi i saa Maader have beviist dem saa store kongelige Naader, saa skulle de derimod være forpligtede samtlig og særdeles som ærlig Mænd og tro Undersaatter, enhver udi sin Hafn og Kjöbstæd, at forunde Undersaatterne der i Landet hvad de til deres Livsophold og Fiskeriets Fortsættelse begjere, og det efter den tröktc Taxt, som nu foraccorderet er. Hvilken Vores allernaadigste Villie og Resolution Vores Deputerede for Financerne og Cammer-Collegium de Vedkommende have at gjöre bekjendt. Givet paa Vores kongelige Residents udi Kjöbenhafn, den 15. Aprilis Anno 1702.

25. April. **Reskript til Professor Arne Magnussen, ang. hans Reise til Island. Khavn 25. April 1702.**

— Original i den arnamagnæanske Samling; Norske Tegn. XVI, 367[b]; Uddrag hos M. Ket. III, 403. 1702. 25. April.

Frederik den Fjerde &c. V. N. T. Voris allernaad. Villie og Befaling er, at du retter din Leilighed efter, at gaa med förste Skibe her fra til Vort Land Island og der med al Flid forrette hvis de dig medgivne Instructioner dig tilholder. Skulle du ellers af dig self observere noget videre der i Landet, end hvad dig er befalet at forrette, som du formener at kunde geraade Os til Tjeneste eller det Gemene til Beste, haver du det skriftlig at forfatte og Os tillige med det Övrige ved din Tilbagekomst allerunderd. at tilstille. Dermed &c. Hafniæ den 25. Aprilis Anno 1702.

Reskript til Bisperne i Island, ang. Publication af Taxt-Forordningen. Khavn 9. Mai 1702. 9. Mai.
— Rentek. Exp. Prot. 29, 535.

Frederik den Fjerde &c. V. B. T. Vi tilsende dig her udi Vores allernaadigste Forordning om den islandske Taxt og Handel; thi er Vores allernaad. Villie og Befaling, at du den paa tilbörlige Steder udi det dig allernaad. anfortroede Biskopdömme, til alle og enhvers Efterretning, naar de dig tilhændekommer, for Almuen af Prædikestolen, efter Gudstjeneste er forretted, tre Söndage efter hinanden lader forkynde. Dermed &c. Givet paa Voris kongel. Residents udi Kjöbenhavn den 9. Maji Anno 1702.

Til Mag. Björn Thorlefsen.
— Mag. Joen Thorchelsen.

Reskript til Amtmand Müller, ang. Publicationen af Taxt-Forordningen. Khavn 9. Mai 1702. — Publiceret paa Althinget 1702 (Althingsb. Nr. 1); Rentek. Exped. Prot. 29, 536. 9. Mai.

Frederik den Fjerde &c. V. N. T. Vi tilsende dig her udi Vores allern. Forordning om den islandske Taxt og Handel; thi er Vores allernaad. Villie og Befaling, at

1702. du dennem, saa snart du til Landet ankommer, til Sys-
9. Mai. selmændene og andre Vedkommende af Rettens Middel der i Landet forsender og distribuerer, at de overalt paa tilbörlige Steder kunde blive publicerede, hvorefter du dig da ikke alene self allerunderd. haver at rette, men og nöie Indseende at have, at de af alle og enhver Voris troe Undersaatter der i Landet, men endog de trafiquerende, allerunderd. punctuellement bliver efterleved og iagttaged. Dermed &c. Givet paa Voris kongelige Residents udi Kjöbenhafn den 9. Maji 1702.

9. Mai. **Reskript til Laugmændene, ang. Taxt-Forordningens Overholdelse.** Khavn 9. Mai 1702. — Publiceret paa Althinget 1702 (Althingsb. Nr. 2); Rentek. Exped. Prot. 29, 537.

Frederik den Fjerde &c. Vi tilsender dig her udi Voris allernaadigste Forordning om den islandske Taxt og Handel, hvorefter du dig ei alene self allerunderd. haver at rette, mens endog nöie Indseende at have, at det dermed udi det dig anbetroede Laugdomme, og isærdelished saavidt Trafiquen og Landhandelen er angaaende, oprigtig tilgaar, saa at den fattig Landmand ikke vorder forurettet, saa fremt du ikke self dertil vil være ansvarlig, om nogen retmæssig Klagemaal derover skulle indkomme. Dermed &c. Givet paa Voris kongel. Residents udi Kjöbenhafn den 9. Maji Anno 1702.

{Til Laugmændene: Sigrene (Sigurd) Björnsen for s. og ö.
{ - — Lauritz Christensen Gottrup f. n. og v.

22. Mai. **Ordre til Arne Magnusson og Paul Vidalin, at reise i Island som Commissarier.** Frederiksborg 22. Mai 1702[1]. — Origin. i den arnamagn. Samling; Rentek. Exp. Prot. 29, 581; Rubr. hos Fogtm. III, 68.

Frederik den Fjerde &c. V. N. T. Vi tilsender eder herhos Voris allern. Instruction angaaende den eder an-

[1]) Reskr. 31. Aug. 1742.

befalede Commission paa Voris Land Island, hvorefter Vi allernaadigst ville, at I eder allerunderd. skulle rette, og efter sammes Indhold, saavel alt hvad Almuens og Landets Beste, Nytte og Opkomst kunde angaae, som hvis Voris egen Interesse kunde concernere, efter yderste Formue eder lader være angelegen at befordre; skulde og ved Didkomsten En af eder nogen menneskelig uformodentlig Tilfald overkomme, saa han ei kunde være udi saadan Stand, at han ved Commissionen kunde være tilstede, saa givis den anden hermed Fuldmagt en anden dygtig Person, paa hvis Redelighed og Troskab man kan være forsikkret, udi hans Sted at udvælge, som da tillige Commissionen ligesaa fuldkommen, som hans Navn var derudi exprimerit, skal fuldbyrde; ellers haver Vi dig, Voris Archiv-Secretaire Arnas Magnussen, efter din derom indgivne allerunderdanigste Memorial, foruden den dig udi Reglementet bevilgede Gage, til din Equipage to hundrede Rigsdaler og til din Fortæring paa Söen frem og tilbage ugentlig 4 Rigsdaler, og videre til din Subsistence, saa og til en dygtig Skrivers Underholdning, saa og til Skydsfærd baade til Lands og Vands, item til Papir og Skrivmaterialier og alle andre ved Commissionen forefaldende Omkostninger daglig to Rigsdaler, og dig, Voris Vice-Laugmand Vidalin, daglig een Rigsdaler paa lige Maade allernaadigst tillagt, som skal begynde fra den Dag Arnas Magnussen der i Landet ankommer, og saaledis, indtil Commissionen der i Landet er fuldendet, continuere, hvorom Voris Deputerede ved Finanecrne, efter den dennem givne allernaadigste Ordre, videre Anstalt gjörendis vorder. Thi tvivle Vi ingenlunde, at I jo efter eders Eed og Pligt denne eder allernaadigst anbetroede Commission med al Nidkjerhed, Troskab, Flid og Vindskibelighed allerunderdanigst forretter, som I agter for Gud og Os at ansvare. Dermed skeer Vor Villie. Befalendis eder Gud. Givet paa Vort Slot Frederiksborg den 22. Maji Anno 1702.

1702.
22. Mai.

1702. 22. Mai.

Instruction for Arne Magnusson og Paul Vidalin som Commissarier i Island. Frederiksborg 22. Mai 1702.

— Origin. i den arnamagn. Samling; Rentek. Exped. Prot. 29, 584—600; jevnf. Arnesens Historisk Indledning til den islandske Rettergang. Khavn 1762. 4. S.521—22.

Instruction, hvorefter Vi Frederik den Fjerde af Guds Naade Konge til Danmark og Norge, de Venders og Gothers, Hertug udi Slesvig, Holsteen, Stormarn og Dytmersken, Greve udi Oldenborg og Delmenhorst, allernaadigst ville, at Voris til en rigtig Jordebogs Indrettelse og adskillige indsnigende Urigtigheder og Misbrugs Afskaffelse udi Vort Land Island forordnede Commissarier, Voris Archiv-Secretaire og Professor, ædle Arnas Magnussen og Voris Viee-Laugmand udi synder- og öster-Island Poul Jonsen Vidalin, sig allerunderd. haver at rette og forholde.

1) Som de hidindtil paa Voris Rentekammer værende og dennem til deris Efterretning nu tilstillede Jordeböger ikke udi saadan en Rigtighed sig befinder, som det sig vel burde, saa skal nu af dennem en general fuldkommen Jordebog over ganske Landet, være sig Voris egen beholden, Domkirkernis, saavel som de andre Kirkernis, Skolernis, Bispernis, Præsternis og Proprietariernis Gods vorde indrettet, og det specialiter Gaard efter Gaard paa efterfölgende Maade:

N. Syssel.
N. Sogn.

Eiermanden	N. N. Gaard.	Kan föde:
N. N.	Opsidderen N.	N. Heste
	skylder aarlig	N. Kjör
Jordens Dyrhed er:	Leie Qvilder . N.	N. Faar
	Landskyld . . N.	haver nu ved
gjör udi Penge:	gjör udi Penge:	Gaarden:
		N. Heste
		N. Kjör
		N. Faar

hos hver Gaard vorder specificeret de derværende Huus-

mænd og Hjaleigemænd, saa og udi hvad Sorte af Vare 1702.
og hvor meget enhver Opsidder, Huusmand eller Hjaleige- 22. Mai.
mand deris Landskyld og anden Afgift betaler. De paa Landet sig befindende Ödegaarder skulle iligemaade paa hver Sted udi Jordebogen vorde specifice indfört og derhos noterit, naar og af hvad Aarsag de ere bleven öde, og om de, og paa hvad Maade, kunde hjelpis, at de igjen kunde vorde besat. — 2) Til den Ende skal de reise omkring ganske Landet fra Syssel til Syssel, og fra Herrit til Herrit, og tage alting, saavidt muligt er, udi Öiesjun og nöie Obagt, og hvor de formedelst Storm og Uveir, og ellers af andre uforbigjengelig Aarsag og Forfald, ikke udi egene Personer kunde henreise sammesteds, Præster, Repstjorer og andre kyndige Mænd, som kunde give dem den behövende Efterretning, til sig forskrive, og saaledis bringe det ogsaa derudi i sin tilbörlig Rigtighed. — 3) Og paa det dennem ikke skulle fattis paa al fornöden Efterretning, saa skal alle Proprietarierne være forpligtet, rigtige og underskrevne Jordeböger og Adkomster paa deris Jordegods at indlevere, saafremt de det *ikke* ville have forbrudt; skulle de og ved samme Leilighed befinde, at Vi ved gjorte Mageskifte ultra dimidium skulle være læderede, saa haver de det og flittig at annotere, og dets befundne Beskaffenhed Os allerunderdanigst omstændelig at referere, og haver Vi udi hosföiede Voris aabne Brev anbefalet alle Sysselmændene, Repstjorer og samtlig Almuen sig hos dennem, naar det af dennem begjerendis vorder, villigen at indfinde og til Hænde at gaae. — 4) Til den Ende skal de overalt paa deris Reiser ved Sysselmændene lade Almuen paa de bekvemmeste Steder sammenkalde, baade for at informere sig om al Landets sande Tilstand, saa og hvis til hver Steds Opkomst og Forbedring af Voris Intrader tjene kunde. — 5) Med det samme skal de og nöie inquirere, om ikke samme fattige Almue af Proprietarierne, saavel som af Intradernis Forpagter eller deris Fuldmægtige, og ellers Jordernis Eiere med Fæsternis og Landskyldens Forhöielse,

1702. for mange Leieqvilders Paasættelse, smaa Redselers (som
22. Mai. der i Landet skal kaldis Quader) Opbörsel, ulovlig Hjemtægt, eller i andre Maader imod Billighed er vorden betynget og besværget, og naar de det befinder, sligt flittig med al sine Omstændigheder at annotere, og siden deris udförlige Relation derom allerunderdanigst at afstatte, paa det Vi saadane Misbrug, efter dets befundene Beskaffenhed, ved en allernaadigste Forordning kunde remedere og afskaffe. — 6) Skulde og Nogen af samme Almue sig beklage, at de af en eller anden Voris Betjente, det være sig Amtmand, Laugmænd, Proprietarierne, Sysselmænd, Klosterholdere, Ombudsmænd, Repstjorere og Andre, Ingen undtagen, skulle være forurettet, som de agter at bevise, og Commissarierne fornemmer, at de derved mærkelig er fornærmet, haver de det med Flid at notere og Os det iligemaade udi deris allerunderdanigste Relation tilkjende at give. — 7) I Særdelished skal de og lade dennem være angelegen, at erkyndige sig flittigen paa hvad Maade Voris allernaadigste Octroye af de som Landet at beseigle allernaadigst er forundt, vorder efterlevet, om de og fölge den derudi dennem forskrevne Taxt, saavel med deris til Landet förende Vares Forhandling, som hvis de sig igjen tilkjöber, saa og at Varene altid ere af den Bonitet, som de bör at være. Skulle derudi befindis nogen Forseelse at være begangen, haver de det uden nogen Persons Anseelse flitteligen at optegne, og derom deris allerunderdanigste Beretning tillige indsende. — 8) Skal de ved Sysselmændene, hver i sit Syssel, item Præsterne, hver i sit Sogn, lade forfatte et rigtig Mandtal over alle Familier i Landet, og derudi specificere Husbond og Hustru, Börn og Tyende, item et Mandtal over indensogns Betlere, saavel som over de andre omstrippende Betlere, saavidt mueligt, eftersom der ere Klagemaal indkommene, at Landet til dets store Besvær dermed skal være opfyldt, ved dets Anledning de ogsaa med Flid skal efterforske, om ikke deris Ladhed mere end Mangel af Arbeid dertil Aarsag er, og paa hvad

Maade de bedst kunde sættis udi Arbeid, hvorved de kunde fortjene deris Föde, foruden at besværge Almuen med deris Betleri. — 9) Alle Haufner, eller Lade- og Kjöbstæder, som i hver Syssel eller Sogn sig befinder og af de octroyerede Kjöbmænd beseiglis, skulle ved hver Sted til Efterretning annoteris; og som der af Almuen af adskillige Steder store Klagemaal er indkommen, at Haufnernis Districter ikke rettelig ere inddeelte, idet Indbyggerne paa mange Steder, hvor de ikkun haver en halv Dags Reise og undertiden ringere til næste Kjöbsted, tilholdis dog at gjöre nogle Dagis Reiser med stor Besværlighed baade til Söes og vanskelige Veie over höie Fjelder til langt fra liggende Haufner, under den Prætext, at de hörer til samme Haufners District, som skal være Indbyggerne ikke til ringe Skade og Svækkelse i deris Næring, allerhelst i Höstens Tid, foruden at mange fattige Bönder, som ikke formaaer at gjöre den Reise, ganske overgiver at reise til Kjöbsteden, og miste heller den behövende Nödtörft end sætter sig i Perieul af Straf, naar de kjöber hos andre Kjöbmænd. Da slig Ulempe at forekomme, ville Vi, at Commissarierne paa hver Sted nöie skal efterspörge og anteigne, paa hvilken Haufn Almuen mageligst kan handle, og deris Kjöbmandskab drive, og derom ogsaa deris allerunderdanigste Relation indgive, paa det Districterne derefter retteligen kunde inddelis og lignis. — 10) Skal de udi Öiesjun tage begge Domkirkerne, saavel som de derhos staaende Bispernis Residentser, og nöie opteigne i hvad Stand de nu befindis; desligeste af Bisperne under deris Haand og Seigl fordre en rigtig Registration: a) paa alle Bispestolernis Jorder og Indkomster, og b) paa alle Slags Inventarium, som ved Bispegaarderne hör at være stedsværende, være sig Qvæg eller andet, hvad Naufn det og have kan. — 11) Sammeledis skal de i Öiensjun tage de ved Bispegaarderne værende Skoler, og opteigne i hvad Stand de og deris Bygning befindis, hvor mange Collegæ og Discipler i hver af dennem og paa hvad Maade underholdis, samt hvis andet

1702. 22. Mai.

1702. om samme Skolers Tilstand kan være at observere; og
22. Mai. hvis Fundatzer og Statuter ved samme Skole være kunde, enten de der tilliggende Kongetiender eller andre deris Indkomster angaaende, deraf skal de under Bispernis Hænder tage rigtige Copier. — 12) Ellers skal de ved hver af Skolerne med Bispens, Rectoris scholæ og Sognepræstens til Domkirken, deris Raad, projectere en ny Fundatz, hvorefter Skolens Betjentere paa hver Sted kunde lönnis og Disciplerne underholdis, i Særdelished de, som paa Voris Kost i samme Skoler fri underholdis, hvilket Project Vi siden videre ville lade igjennemsee, og efter Sagens befundene Beskaffenhed allernaadigst confirmere. — 13) De skal iligemaade lade forfatte fuldkomne Registraturer over alle, være sig Beneficial eller andre Kirker i Landet, deris Eiendomme, Inventarier, eller andre Tilliggelser, og derhos lade opteigne i hvad Tilstand samme Kirkers og de derhos staaende Præstegaarders Bygning sig nu befinder; sammeledis skal de eftersee og opteigne lade, i hvad Stand Hospitalerne, saavelsom de saakaldede Christfæ-Jorder, befindis, tillige med deris Fundatzer og Tilliggelser, samt hvorledis over samme fattige Indkomster disponeris. — 14) Skal de eftersee Klosterne, i hvad Tilstand deris Bygning befindis, og der lade forfærdige rigtige Registere paa alle deris tilliggende Jorder, Indkomster og Herligheder, saavel som paa al Inventarium, være sig Qvæg eller andet, som hos hver af dennem bör at perpetueris og uforgaaelig vedligeholdis. — 15) Saa skal de og, foruden den General-Matricul, hvorom forhen er meldet, særdelis annotere alle Voris Ombuds-Jorder og andet Strögods, med deris Tilliggelser og Rettigheder, samt Leie-Qvilder, Landskyld og alle andre smaa Species, saasom Riisheste, Kul og andet Sligt, som af Jorderne bör svaris, saasom det nu betalis til Forpagterne, og alt saadant nöie efterreigne, paa det Vi om samme Vor Godsets rette Bedrag kunde have en fornöielig og special Rigtighed. Iligemaade skal de tage rigtige Copier af Klosterholdernis saavel som Ombudsholdernis Forpagtnings-Breve. —

16) Videre skal de overlegge, om Afgiften og Forpagtningerne af samme Clostere og Ombuder ei skulle kunde til Voris större Nötte udbringis. — 17) Som Os og berettis, at Kirken paa Voris Gaard Bessested samt Vidöe Kloster skal være i meget slet Tilstand, saa skal de samme Kirke og Kloster lade besigtige, og Os med forderligste en sandfærdig Relation give om deris Beskaffenhed, saa og hvo derudi er skyldig, at de ikke tilbörligen ere vorden vedligeholden. — 18) Belangende de femten Inventarii-Baader, som ved Voris Gaard Bessested befindis, og foregivis, at Forpagterne, som Voris Indkomster i Landet oppeberger, storligen skal misbruge, idet de samme Inventarii-Baaders Tal foröget til halftredsindstjuge à 60, og dertil skal optage Folket fra Böndernis Baade, som kommer til Söen at fiske, saavel som Böndernis egne Huusmænd og Arbeidskarle, item de Lösemænd, som yder Kongen Skat og efter Loven haver Frihed, samt deris Arbeidskarle, hvorudover Böndernis Baader skal maa opsettis og ikke kunde udgaa at fiske; saa skulle de herom sig paa det flittigste informere, og Os den rette Sagens Beskaffenhed allerunderdanigst tilkjende give. — 19) Og som berettis, at samme Voris Indkomsters Forpagtere Fæsterne af Jorderne skal lade forhöie, og dennem til de mestbydende bortleie, item tage ubillige Gjeftolder, og, naar Huusmændene for Armod ikke kan betale, da Proprietarierne derfor krævis, med videre, saa haver de iligemaade derom paa det nöieste at inquirere, og hvis de derom finder sandt at være tydeligen anteigne, og Os allerunderdanigst tilkjende give, paa det slige Paalæg (som Vi Forpagterne ingenlunde gestaar) derefter kunde vorde remederet. — 20) Og som Os er bleven allerunderdanigst forebragt, hvorledis at Voris allernaadigste Resolution af den 11. Januarii Anno 1701, hvorudi Vi allernaadigst bevilger, at Landsens Indbyggere, som formedelst deris slette Tilstand og Misvæxt ei haver kuudet svare deris Landskyld, maatte godtgjöris og efterladis sex Hundrede Rigsdaler, ikke retteligen skal være efterkommet, mens

1702. 22. Mai.

1702. at de, tvert imod Voris allernaadigste Intention, skal
22. Mai. være kommen nogle af de meest velhavende, saasom Amtmandens Fuldmægtig, som skal være en Sysselmand, item en Deel Prouster, Præster, Laugrettismænd, Repstjorer og formuende Bönder tilgode; saa skal de derom grandgiveligen inquirere, og Sagens befundene Beskaffenhed Os allerunderdanigst tilkjendegive. — 21) Udi Sneefjeldsnes Syssel skal og for nogen Tid siden være frakomne af Voris Jordebog der i Landet 41½ Leie-Qvilder; derom skal de flittig Efterspörgsel holde, og, saavidt muleligt være kan, söge den Mangel i Rigtighed at bringe. — 22) Som en Huusmand i Haufnefjords District, ved Nafn Holmfaster Gudmundssen, udi Anno 1699 er bleven kagströgen, fordi han udi Keblevigs Haufn skal have soldt 3½ Mark Fisk, og Vi ikke ville, at med Voris Undersaatter, uden vigtigere Aarsager, saa haard skulle procederis; altsaa skal de med Flid inquirere, hvorledis det sig med samme Sag forholder, og deris allerunderdanigste Relation derom give. — 23) Og som een Person udi Sneefjelds Syssel, ved Nafn Thomàs Conradssen, er, formedelst nogen Handel udi en fremmed District, dömt paa Bremmerholm, saa skal de med allerforderligste gjöre den Anstalt, at samme Dom paa hannem ikke vorder exequerit, mens suspenderit, indtil de om Sagens Beskaffenhed deris allerunderdanigste Relation til Voris videre allernaadigste Resolution haver gjort. — 24) Som udi Guldbringe Syssel iblandt Voris Jordegods skal være 18½ Jorder, Bispen paa Skalholt og endeel Proprietarier tilhörendis, saa skal de eftersee, om det kan være Os til nogen synderlig Nytte eller Herlighed, dennem Os til at forhandle, og, om de det saaledis befinder, da at gjöre Forslag for samme Jorders Eiermænd, om de dennem imod fuldkommen Vederlag til Os ville afstande. — 25) Efterdi der tilforn paa Landet har været Svovel-Gruber i Brug, saa skal de med Flid erkyndige sig efter Aarsagerne, hvorfore de ere ophævede, saa og nu, ved denne Leilighed, at de overfarer ganske Landet, overalt efterforske,

om nogensteds skulle findis Teign til Metaller, Salpeter 1702.
eller Mineralier, og de Pladser, hvor de fandtes, vel an- 22. Mai
notere, saa og Pröverne af Metallerne og Mineralier med
förste Skibe hidsende. — 26) Det er Os og allerunderdanigst foredraget, at det skulle være meget gaufnlig for Landet, dersom af hver Lands-Fjerding vorder udredet een Fisker-Hukker til Fiskeri under Landet, hvorved ogsaa med det samme det unge Mandkjön kunde övès i Sömandskab, og som Kjöbmændene her dertil sig har erklæret, at de det noksom vil indgaae, med saa Skjel, at Islænderne skulle rede for een Fjerendeel udi Hukkerne, og betale samme Indskud straxen i rede Penge eller gode Vare, dog at Fisken og Tranen, som dermed vindis, ikke skullé sælgis til Fremmede, mens komme dem tilgode imod Betaling til Islænderne, som rede med dem, for deris Fjerdepart; altsaa skal de ogsaa derom gjöre Forslag for de bedst bemiddelte Indbyggere i Landet, og dem til dette Værk encouragere, og tillige med al Flid overveie, paa hvad Maade det bedst kunde være at indrette. — 27) Som ogsaa fornemmis, at adskillige Lurendreiere af adskillige Nationer sig om Foraaret ved Island skal indfinde, og der adskillige Handlinger drive, imöd Voris allernaadigste udgivne Octroye, hvorved endeel af Almuen tager Anledning at sælge deris Vare til Fremmede, saa at naar Kjöbmændene, som dem Varene haver betroed, siden ankommer, er intet hos dem for deris gjorde Forstrækning at bekomme, saa haver I flitteligen at eftersee og eder informere, hvad Beskaffenhed det dermed haver, af hvad Sort de der kommende fremmede Skibe ere, paa hvad Maade de der fisker og trafiquerer, og hvorledis det bedst kan være at redressere. — 28) Som Landet ei heller skal være forsjnnet med Handværker, saa ville Vi allernaadigst, at de udvælger en half Snees halvvoxen vittige Drenge, og ved Tilbagekomsten dem hidbringe, som Vi underveis med nödtörftig Kost vilde lade forsjune, og her lade lære de Handværker, som Landet kunde være nöttige. — 29) Skulle ogsaa der i

1702. Landet ved Domkirkerne, Klosterne og ellers hos Parti-
22. Mai. culiere være udi Forvaring nogle Documenter, som til en eller anden Efterretning kunde behövis, da skal de, som dennem udi Gjemme have, samme uden Tergiversation fremvise. — 30) Hvad ellers dennem kunde forekomme, hvorved Landets Tarv og Opkomst, enten in genere eller in specie, kunde hjelpis og befordris, og Voris Indkomster forbedris, derudi forlader Vi os til Commissariernis Dexteritet, Troskab og Vindskibelighed, som Vi ogsaa med kongelig Naade ville vide at erkjende. — Givet paa Vort Slot Frederiksborg den 22. Maji Anno 1702.

22. Mai. **Reskript til de Deputerede for Financerne, ang. de islandske Commissariers Lönning. Frederiksborg 22. Mai 1702.** — Rentek. Exped. Prot. 29, 583.

Frederik den Fjerde &c. V. S. G. T. Som Vi Voris Archiv-Secretaire ædle Arnas Magnussen, efter hans derom indgivne allerunderdanigste Memorial, til den hannem udi Vort Land Island tillige med Vice-Laugmanden Poul Jonsen Vidalin allernaadigst anbetroede Commissions Forretning til sin Equipage to Hundrede Rigsdaler, til sin Fortæring paa Söen frem og tilbage ugentlig fire Rigsdaler, og naar han der i Landet ankommer, til sin Subsistence, saa og til en dygtig Skrivers Underholdning, item til Skydsfærd baade til Lands og Vands, Papir og Skrif-Materialier og alle andre ved Commissionen forefaldende Omkostninger hannem daglig to Rigsdaler og hans Medcommissaire een Rigsdaler allernaadigst tillagd, som skal begynde fra den Dag han der i Landet ankommer, og saa længe indtil Commissionen er fuldendet continuere. Thi er Voris allernaadigste Befaling, at I den Anstalt gjörer, at bemeldte Voris Archiv-Secretaire ikke alene de hannem til Eqvipage bevilgede to Hundrede Rigsdaler, mens endog paa Regenskab af de hannem og sin Medcommissaire til deris Subsistence og Commissionsomkostning daglig tillagde Penge, fem Hundrede Rigsdaler

her straxen lader betale, og siden der udi Landet lader gjöre den Anstalt, at hvis Omkostningen höiere belöber, at det af Voris Intraders Forpagternis Fuldmegtig der udi Landet efterhaanden, ligesom de det behöver, erlagd og betalt vorder. Dermed &c. Givet paa Vort Slot Frederiksborg den 22. Maji 1702. 1702. 22. Mai.

Patent ang. Commissionen udi Island. Frederiksborg 22. Mai 1702. — Publiceret paa Althinget 1702 (Althingsb. Nr. 17); Rentek. Exped. Prot. 29, 600; M. Ket. III, 329. 22. Mai.

Vi Frederik den Fjerde &c. G. H. V., at som Os Voris Land Islands slette Vilkaar og Tilstand allerunderdanigst er vorden forestillet, Vi af sær kongelig, for bemeldte Vort Land og dets Indbyggere bærende, Omhue, allernaadigst have for got befunden, Voris Archiv-Secretaire og Professor, edle Arnas Magnussen, did at sende, at han, tillige med Voris Vicelaugmand Paul Jonsen Vidalin, skulle tage Landsens Tilstand udi Öiensjun og flittig overveie, paa hvad Maade Landet og den menig Almue bedst staaer at hjelpe. Thi bjude og befale Vi samtlige Voris Sysselmænd, Repstjorer og alle andre Voris kjere Undersaatter hermed, at de alle og enhver hos bemeldte Voris Commissarier, naar de af dennem til Voris Tjeniste tilsigendis vorder, sig ikke aleniste villigen indfinder, mens endog dennem med al fornöden Efterretning til Hænde gaaer. Ladendis det ingenlunde. Under Vor Hyldest og Naade. Givet paa Vort Slot Frederiksborg den 22. Maji Anno 1702.

Reskript til Biskopperne, Amtmanden og Laugmændene, ang. Commissairernes Sendelse til Island. Frederiksborg 22. Mai 1702. — Gjenparten til Laugmændene publiceret paa Althinget 1702 (Althingsb. Nr. 18); Rentek. Exped. Prot. 29, 601; M. Ket. III, 329. 22. Mai.

Frederik den Fjerde [til Biskopperne og Amtmanden: Vor Naade tilforn]. Som Vi Voris Land Islands slette Tilstand

1702. og Vilkaar ugjerne har maattet fornemme, og Vi derfor
22. Mai. allernaadigst haver for got befunden, Voris Archiv-Secretaire og Professor, edle Arnas Magnussen, did at sende, at han, tillige med Vice-Laugmanden Paul Jonsen Vidalin, skulde over alt det ganske Land sig om dets sande Tilstand inquirere, saa og vel overveie, hvorledis det bedst kunde hjelpis og dens Opkomst befordris, med videre den dennem medgifne allernaadigste Instruction ommelder. Altsaa er Voris allernaadigste Villie og Befaling, at du bemeldte Voris Commissarier udi den dig allernaadigst anbetroede Biskopdom [Land — Laugdom] ikke aleniste med al fornöden Efterretning, mens endog med god Raad udi alt, hvis dig Landsens Velstands Befordring og de indsnegne Misbrugs Afskaffelse kunde være videndis, troligen efter din Eed og Pligt gaae til Haande. Dermed skeer Vor Villie. Befalendis dig Gud. Givet paa Vort Slot Frederiksborg den 22. Maji Anno 1702.

22. Mai. **Reskript til Biskop Vidalin og Amtmand Müller, ang. Straf for Sognefolks Modvillighed.** Frederiksborg 22. Mai 1702. — Norske Tegn. XVI, 371[b]; M. Ket. III, 330.

Frederik den Fjerde &c. V. N. T. Eftersom du, Os elskelig Mag. Jon Thorkelsen Vidalin, for Os allerunderd. haver ladet andrage, hvorledis du den 30. Augusti Anno 1701, da du kom til Ingjaldsbols Kirke udi Neshrepp der paa Landet, haver beordret Sognepræsten for Menigheden at sammenkalde Sognefolket med deris Ungdom, hvilket han og skal have gjort, men ikkun faa Personer mödt, og at du selv for to Aar siden skal have tilsagt bemeldte Sognefolk at opbygge Kirkegaarden til for[ne] Kirke, saasom dens Rente ingenlunde skal kunne strække til dens Opbygning, hvilket de ikke endnu haver efterkommet, ibvorvel din Befaling offentlig paa Thinget for dennem er bleven oplæst, foruden at de sig endog meget gjenstridig imod Præsten og Kirkevergeren skal have beteed, med at gjöre hvad deris

Skyldighed ellers udfordrer; da er Voris allernaad. Villie 1702.
og Befaling, at I for[ne] Ingjaldshols Sognefolk, saa mange 22. Mai.
som sig i forberörte Maade modvillige haver ladet finde,
derfor i Straf setter, ligesom I finder deris Forseelse til.
Dermed &c. Frederiksborg d. 22. Maji 1702.

Kongelig Resolution, ang. en **Repræsentant** 1703.
for Island i Kjöbenhavn. [Marts 1703] [1]. — Marts.
Rentek. Relat. Prot. 50, 62. — I Rentekammerets Forestilling 6. Marts 1703, 4de Post [2], foredrages, at «en stor Deel af Almuen udi Island takker allerunderdanigst for den Naade, Eders Maj. haver beviist dem, med Landsens höie Taxtes Formindskelse, formoder dog efter Forpagtningens Forlöb at erlange en mildere Taxt, saa og en anden Anordning udi adskillige Poster, til hvilken Ende de allerunderdanigst er begjerende, at Eders Maj. vilde tillade at antage og constituere en god Mand i Kjöbenhavn, som kunde observere Indbyggernes Gavn og Bedste, deres Anliggende andrage, og derom med de Vedkommende conferere og slutte». Rentek. yttrer, at «Supplicanternes Ansögning om en Fuldmægtig at maatte holde her udi Byen, til at observere deres Sager, kan ikke noget være imod at sige, naar det skeer paa deres egen Bekostning, som videre indstilles til Eders kongel. Maj[ts] egen allernaad. Villie». Den paategnede kongelige Resolution: «**Accorderet**».

Commissorium for Stor-Kantsler Grev Re- 5. Mai.
ventlov m. fl. at undersöge indkomne Supplicationer i Anledning af **Islands slette Tilstand.** Khavn 5. Mai 1703. — Siell. Tegn. LIV, 97[b].

Frederik den Fjerde &c. V. S. G. T. Vi tilskikke eder herhos tvende Supplicationer med deris Bilager, den ene fra endeel Kjöbmænd her i Voris kongel. Residentsstad Kjöbenhafn, som allern. ere octroyerede paa Vort Land Island at handle, og den anden fra dennem, som den islandske Jordebogs Forpagtning allernaad. er forundt, begge udgaaende paa Landets slette Tilstand, helst

[1]) Rk. Skr. 18. Mai 1703.

[2]) de övrige Poster vedkomme ikke Island.

1703. i forbigangene Aaringer, da Fiskeriet skal have slaget
5. Mai. feil, og der dog fuld Afgift hos dennem skal prætenderis, hvis Beskaffenhed I self deraf udförligere kan see og fornemme, og er Voris allernaad. Villie og Befaling, at I eder samme deris Supplicationer paa en beleilig Tid og Sted med forderligste foretager, og med Flid igjennemgaar, Supplicanterne, om fornöden eragtis, derover nærmere hörer, og efter at I alting vel haver overveiet, Os om des Beskaffenhed eders allerunderd. Erklæring og Betenkende, til videre Voris allern. Resolution, forderligste tilstiller. Dermed &c. Hafn. den 5. Maji 1703.

[De som forskrevne Brev udgik til, vare: Herr Conrad Greve af Reventlov; Herr Otto Krabbe; Herr Christian von Lenthe; Herr Christoph Blome; Herr Ditlev Wibe; Herr Christian Sehested; Ober-Kammer-Secreterer Ernst Ulrich Dose; Etatsraad Hans Nansen og Etatsraad Hans Rosencreutz][1].

18. Mai. **Reskript til Commissarierne i Island, ang. Commissionens Fremgang m. m. Khavn 18. Mai 1703.** — Rentek. Exped. Prot. 31, 166—170.

Frederik den Fjerde &c. Af eders allerunderd. Memorial, dat. Hvams Præstegaard paa Island den 15. Sept. 1702, fornemme Vi allernaadigst, hvorvidt I udi den eder allernaadigst anbefalede Commission da vare avancerede, og som I begjærer Vores allern. Resolution om efterskrevne Poster, saa fölger derpaa allernaadigst:

1) At I haver ladet besigte Bessested Kirke og Vidöe Klosters Bygnings Bröstfældighed efter derom allerunderdanigst sendte Copier om Forretningerne der over, kan

[1]) Ved Reskr. 8. Dec. 1703 tilstilles Herr Joachim v. Ahlefelt en Copie af dette Commissorium og beordres til «udi samme Commission til de andre Committerede at træde, og den tillige med dennem i alle Maader tilbörligen at efterkomme». Siell. Tegn. LIV, 252.

være vel, men som Bröstfældighederne ikke er anslagen i Penge, ei heller hvad Arbeidslönnen vil koste, som til des Reparation vil medgaa: altsaa ville Vi det fra eder med förste Leilighed forlange, imidlertid og paa det Bygningerne ikke ganske skal nedfalde, have Vi allernaadigst anbefalet Os elskelige Vores Deputerede for Financerne, at de for det förste til forskrevne Reparation skal ordinere Vores Amtmand og Commerceraad, Os elskelig Christian Müller, 100 Rdl., som han skal betroe saadanne Værger i hænde, som han eragter, til forskrevne Bessested Kirkes og Vidöe Kloster-Bygningers Bröstfældigheder at understötte, vederheftige og bekvemme ere; og paa det Vi kan have fuldkommen Efterretning, baade om disse og andre Kirkers og Klosters Indkomster udi Island og hvor den pligtig er deres Bygninger at underholde, saa ville Vi allernaadigst, at I derom ved Matrieulens Indrettelse al fornöden Information tager, og det derudi insererer. Det övrige Vores Gaard Bessested og des Bröstfældighed angaaende maa indtil eders Retour forblive, dog at I derover tager en ret Besigtelse og rigtig Overslag, hvad den vil koste at reparere, til Vores videre allernaadigste Anordning. — 2) Hvad den Deduction er angaaende, som I gjöre om de 600 Rdl., som Vi, efter Forpagternes allerunderdanigste Supplication, dat. 1. Dec. Anno 1700, den 11. Januar 1701 allernaadigst have efterladt Bönderne udi Landet, saa skal det alene forstaaes om Vores egne Bönder, som ere fattige, og deres Landskyld, for Armod, ikke betale kunde, og ei andre, hvilke, om de til dem ret ere distribuerede, derom I eder ret have at informere; og som Forpagterne end fremdeles beklage dennem, at de, formedelst Böndernes armelig Tilstand, end forleden 1702 Aar ikke nær har kundet komme til Opbörselerne og deres Forpagtning betale, saa ville Vi allernaadigst, at I i lige Maader, saasom för er meldet, skal tage samme Aars Restancer for eder, og dennem grundelig examinere og sætte hvad som uden Böndernes Ruin end i tilkommende Tider deraf kan være at be-

1703. 18. Mai.

1703. komme, og hvad ikke, og dygtig Efterretning derom
18. Mai. med eder tage. Hvad I ellers melde om Gjeftolden, Riisheste og Restancernes Efterladelse, saa og at Ombudsholderne maatte tage imod andre dögtige Vare, som i Landet falder, naar Fisk ikke tilveiebringes kan, dermed kan beroe til eders Forretning indkommer, at derom da fornöden Anordning gjöres kan. — 3) Hvad Kirkebæ Kloster er angaaende, som I foregiver af Sandflugt, Fjeldskred, Vandflod, Jordfald og andre skadelige Tilfælde meget skal være fordærvet, hvorover Forpagterne skal beklage dem: ikke længere at kunne blive ved Forpagtningen, saa have I Skaden ved upartiske og fornuftige Mænd at lade eftersee og taxere, saa at Afgiften derefter her kan sættes. Imidlertid lade Vi det ved eders allerunderdanigste Forslag forblive, at Forpagterne uforandret ved deres Contract forblive. — 4) Hvad den Almisse angaaer, som sal. og höiloflige Ihukommelse Kong Frederik den Anden har givet til fattige Præster i Holestift der paa Landet, ville Vi allernaadigst (efter den salige og höiloflige Konges Fundats) uforandret i alle Maader skal forblive. — 5) Laugmand Lauritz Gottrups Fortærings-Regenskab for den Tid han forleden Aar var her i Kjöbenhafn paa Landets Vegne, skal I af hannem fordre og revidere, og hvis I da for billigt og rigtigt finde, det imellem Indbyggerne paa Landet at ligne, at hannem det og ei videre betales maa. — Og som Vi allernaadigst ville formode, at I med den eder allernaadigst anbefalede Commission nu vel saa vidt er kommen, at I med Skibene, som der fra Landet i Aar hidgaa, kunde retournere, saa erindres eder allernaadigst, at I med eder tager alle fornödene Efterretninger om alt det, som til Voris Tjenestes Befordring der i Landet vides bör, efter eders Instructions videre Formelding, saa fremt I ikke vil være betænkt paa eders egen Omkostning at reise tilbage igjen. Hvorefter I eder allerunderdanigst have at rette og forholde. Givet paa Voris kongel. Residents udi Kjöbenhafn d. 18. Maji 1703.

Rentek. Skrivelse til Amtmand Müller, ang. Islands Repræsentant i Kjöbenhavn. Khavn 18. Mai 1703. — Publiceret paa Althinget 1703, Althingsb. Nr. 8; Rentek. Copieb. Nr. 1999, Litr. A, fol. 151. — **Uddrag.** 1703. 18. Mai.

— — 5) Hans Kongelige Majestet haver og, efter endeel Indböggernes allerunderdanigste Supplication, dat. 20. Juli 1702, allernaadigst resolveret, at de her i Kjöbenhafn maa ordinere en Fuldmægtig, som paa deres Vegne kan observere og solicitere deres Beste, som Herr Amtmand paa förste Althing, til Alles Efterretning, ubesverget ville publicere lade. — — Rentek. den 15. Maji Anno 1703[1].

Reskript til Stiftbefalingsmand Gyldenlöve, ang. Overretten. Khavn 19. April 1704[2]. — Publiceret paa Althinget 1704; Norske Tegn. XVII, 82b; M. Ket. III, 333—34; Fogtm. III, 101. 1704. 19. April.

Frederik den Fjerde &c. V. S. G. og B. T. Efter som Herr Povel Amundasen, Provst i Mule Syssel og Sognepræst til Kolfrejustad for östen paa Vort Land Island, for Os allerunderdanigst haver ladet andrage, at Laugmændene der paa Landet skal have dömt udi en tvistig Sag med hans Hustrues afgangne Broders Torve Gudmundsens Efterleverske, Kristina Joensdatter, men der han med deres Dom ei kunde være fornöiet og han den for Amtmanden og 24 Mænd til Underkjendelse, efter

---

[1]) Dette er under s. D. communiceret Laugmand Gottrup (Rk. Isl. og Fær. Copieb. Nr. 1999, Litr. A, fol. 152b). — Blandt M. Stephensens Haandskrifter, under den arnamagn. Samling Nr. 77, findes en af Laugmand Gottrup foranstaltet Samling af Aktstykker, hörende til hans to Missioner til Kjöbenhavn i Aarene 1701—2 og 1704—5; der findes i Slutningen en Instruction i 15 Poster, udgiven af Gottrup for Mauritz Jörgensen Samsöe, som Befuldmægtiget paa Islands Vegne, hvori Landets Besværinger, navnlig med Hensyn til Landboforholdene og Handelen, fremsættes.

[2]) Reskript 8. Febr. 1724.

1704. gammel Skik der i Landet, havde ladet indstevne, skal
19. April. de, da Sagen nu ved sidstafvigte Landsthing skulle være foretagen, have exciperet Forum. Da, som Voris elskelig kjære Herr Far-Faders Fader, Konning Christian den Fjerde, sal. og höiloflig Ihukommelse, haver Anno 1593 allernaadigst anordnet, at Kongens Embedsmand paa Island, den som nu er, eller herefter kommendes vorder, skal tage til sig 24 af de fornemste, beste og forstandigste Mænd der paa Landet og da for sig udi Rette kalde og stefne alle de Domme, som Laugmændene der sammesteds udgive og Undersaatterne sig over besværge, og siden med de 24 Mænd grandgiveligen grandske, overveie og forfare samme Trætter, og dersom befindes, at Laugmændene haver dömt Uret, skal fornævnte Embedsmand med de 24 Mænd have Fuldmagt Dommen at fælde, og forhjelpe hver og en af bemeldte Vore Undersaatter til hvis Lov og Ret er: ville Vi allernaadigst, at det ved samme Anordning fremdeles skal forblive; thi er Vores allernaadigste Villie og Befaling, at du sligt paa behörige Steder i bemeldte Vort Land Island, til Alles Efterretning, forderligst lader læse og forkynde. Dermed &c. Hafn. d. 19. Aprilis 1704.

10. Mai. **Reskript til Amtmand Müller, ang. Rettens Administration i Hunavatns Syssel. Khavn 10. Mai 1704.** — Publiceret paa Althinget 1704; Norske Tegn. XVII, 99b; M. Ket. III, 334.

Frederik den Fjerde &c. V. N. T. Saasom Lauritz Christensen Gottrup, Laugmand for norden og vesten paa Vort Land Island, hos Os allerunderd. haver ladet anholde, at Vi allern. vilde bevilge, at den Person, Sigurdur Einersen, som paa nogle Aar haver betjent Sysselmands-Embede i Hunevands Syssel der i Landet, som bemeldte Laugmand er Sysselmand udi, maatte ei alene fremdeles betjene samme Sysselmands-Embede, men endog nyde Voris allernaad. Brev, at være tilligemed Vice-Laugmand, og naar

Laugmandens Tjeneste ledig blev, da ham derudi at succedere, og Vi nu af indkomne allerunderd. Beretninger have fornommen, at der skal være adskillige Klager, saavel over bemeldte Lauritz Christensens Gottrups egne, som og over Sigurdur Einersens Forretninger, særdeles i Rettens Administration: saa er Voris allernaad. Villie og Befaling, at du strax allerunderd. foreslaaer Os en anden dygtig Person, hvorved Retten lovligen og forsvarligen udi Sysselmandens Fraværelse kunde vorde administreret, paa det ingen med Föie sig over noget i Fremtiden kunde have at besværge. Dermed &c. Hafniæ d. 10. Maji 1704. 1704. 10. Mai.

Reskript til Amtmand Müller, ang. **Undersögelse af Gyldigheden af Kong Hakons Retterbod** om Moders Arveret. Khavn 10. Mai 1704[1]. — Publiceret paa Althinget 1704; Norske Tegn. XVII, 100b; M. Ket. III, 335. 10. Mai.

Frederik den Fjerde &c. V. N. T. Saasom du dig om Kong Haagens udgifne Rettarbot om Arveret, Moder efter Barn, som sex tilnefnte Mænd der i Island haver funderet deres Dom paa, udi en Sag imellem Provsten i Mule Syssel, Hr. Paul Amundason, paa hans Hustrues Vegne, og en Enke ved Navn Christine Joensdatter, angaaende Arvtagelse, mens Laugmændene derimod, da Sagen for dem paa Althinget til Paakjendelse indkom, ikke skal have reflecteret paa, men ladet i deres Protokol indföre, at det tilforne skulde have været kaldet Rettarspillir, allerunderdanigst forspörger, til Efterretning for dig og de 24 Mænd, for hvilke bemeldte Sag til nærmere Paakjendelse er indstefnt, enten (samme Retterbod) er ved Magt eller abrogeret, saa er Vores allernaadigste Villie og Befaling, at du derom med de af Os der paa Landet allernaadigst forordnede Commissarier confererer, og derefter fölger den Slutning, som I samtlige herover tjenligst finder. Dermed &c. Hafn. d. 10. Maji 1704.

[1]) Reskript 15. Mai 1711.

1704. 13. Mai.

Reskript til Amtmand Müller, ang. Appell af en Sag. Khavn 13. Mai 1704. — Norske Tegn. XVII, 103; M. Ket. III, 336.

Frederik den Fjerde &c. V. N. T. Saasom Vi af de udi Vort Land Island værende og af Os allernaadigst forordnede Commissariers allerunderdanigste indkomne Relation iblandt andet haver fornommet, hvorledes Lauritz Christiansen Gottrup, Laugmand for norden og vesten der paa Landet, som tillige med er Sysselmand i Hunevats Syssel og der ved en Vicedommer lader Retten administrere, skal have sögt til Thinge at forhverve sig Almuens Attester i bemeldte Hunevats Syssel, om hans Forhold, saavel udi hans Embedes Forretninger, som i Kjöb og Sal, med (men da?) Bönderne skal have vegret sig ved saadanne Attester at underskrive, skal bemeldte Laugmand strax have ladet stefne dennem til Thinge for benefnte Vicedommer, for der at producere Aarsagen, hvorfore de, fremfor Andre, havde forhalet at give hannem Attest efter hans Spörgsmaal, og omendskjöndt Endeel haver svaret, at de ikke i saadan Hast kunde begribe Laugmandens dennem forelagde Propositioner, og derfor ikke kunde saa fage svare dertil, og Endeel sagde derhos, at de ikke vidste af hvad Aarsag Laugmanden slige Attester fordrede, skal der dog endelig være gaaen Dom, at de vare og havde været skyldige til at sige strax Nei eller Ja til Laugmandens Spörgsmaal, og at de derfor burde for den hannem forvoldte Omkostning at betale 7 Rdl., og hvad den Affront angik, som Laugmanden formente sig derved at være skeed, saa skal det til Landsthinget være bleven henviist, hvor höit de derfor skulle ansees, paa hvilken Post i sidst holden Laugret, udi Julio 1703, skal være kjendt saaledes, at slig Opsætsighed imod sin Övrighed burde aldeles ikke at taales uden Straf og Correction, saavel af den geistlig Övrighed for christelig Kjærligheds Skyld, som med nogen Mulct til fattige indensogns Vanföre, foruden at de An-

klagede bleve tilfundne en vis Pengestraf, som Vicedommeren, med gode Mænds Raad, dennem efter deres Formue skulle paalægge, og at de Skyldige i det Övrige, for givne ondt Exempel, ydmygeligen skal söge Forlig og Forladelse hos bemeldte Laugmand. Og som Bönderne, som Sagen angaaer, sig over denne Proces storligen skal besværge, saa er Voris allernaadigste Villie og Befaling, at du appellerer Dommen for Bönderne uden nogen Omkostning. Dermed &c. Hafn. d. 13. Maji 1704. 1704. 13. Mai.

Reskript til Commissarierne i Island, ang. Udförelsen af deres Hverv. Ringsted 16. Mai 1704. — Rentek. Exped. Prot. 31, 574—577. 16. Mai.

Frederik den Fjerde &c. Af eders til Os indkomne allerunderdanigste Relation, dat. Hvalsnæs Præstegaard udi Guldbringe Syssel, den 30. Aug. 1703, have Vi allernaadigst ladet Os referere de Aarsager og Motiver, som udi samme eders Relation vidtlöfteligen anföres, for at demonstrere, at det er ikke eders Skyld, at den eder anbefalede Commission ei er bleven bragt til Endelighed, mens at megen Tid dertil udkræves, saasom I self alting maa tage i Öiesjufn, og I ikke kan troe andres Relationer, men at I self maa söge Fundamentet til eders Forretninger, for at naae den sande Efterretning og Rigtighed, som eder allernaadigst er anbefalet. Af samme eders allerunderdanigste Relation have Vi og fornummen de andre Aarsager, som gjöre eder Ophold, nemlig Landets Situation, Veienes Vanskelighed, Vinterens Haardhed med mere; da, som Vi disse af eder anförte Omstændigheder haver taget udi allernaadigste Consideration, saa have Vi for got befunden, at med den eder anbefalede Commission skal fortfares og continueres; thi anbefales eder hermed allernaadigst:

1) At I indtil videre Vores allernaadigste Ordre der udi Landet skal forblive og efter den eder meddelte Instruction, samt Vores seniste til eder af den 18de Mai

1704. 1703 allernaadigst ergangne Befalning (udi saavidt den
16. Mai. ei af eder allerede er efterlevet), skal fortfare med den anbefalede Commission, alting derudi paa beste Maader overlægge og saa snart mueligt være kan söge den at bringe til Endelighed. — 2) Med Efterhöst-Skibene haver I at indgive en fuldkommen Relation, hvorvidt I med Commissionen ere avancerede, og hvorvidt deraf staar tilbage, saa og en fuldkommen Forklaring, hvis I til samme Tid kan have observeret. — 3) Og som det er fornöden at have en god Underretning, paa hvad Maade at Districterne best kunde inddeles, for at forekomme den Dispüte, som derom hidindtil imellem de Octroyerede er forefalden, og for at sublevere Undersaatterne udi den Besværlighed de haver, deris Vare til de nu anbefalede Steder at henbringe, saa er Voris allernaadigste Villie og Befalning, at I eder herom grundeligen og nöie informerer, og eders allerund. Erklæring og Betænkende, paa hvad Maade I allerund. formener denne Deling best at kunne skee, med Skibene indsender. — 4) Hvad I ellers udi eders övrige Relationer af 13. og 15. Septbr. allerunderd. haver forebragt, angl. Bessested Kirkes, samt Vidöe Klosters og Kirkes, saavelsom Falkehuset, deres Reparationer, da ville Vi allern. lade gjöre den Anstalt, at Materialierne dertil vorder anskaffet, og at Reparationen siden, under Amtmandens Opsigt og Tilsjufn, vorder foretaget. — 5) Og som I udi eders allerunderd. Relation af 15de Septbr. foredrager, at I ei havde haft Tid at relatere om Kirkebay Kloster, saa ventes og fra eder Underretning om dessen Beskaffenhed, saavel som og en fuldkommen Deduction om Jordegodset der i Landet (saavel Kloster- som Ombudsjorder), hvad Beskaffenhed det nu haver, og paa hvad Fod I allerunderdanigst formene at det kunde sættes, til den höieste og bestandigste Afgifts Erlangelse. Udi det Övrige haver I at anvende al Flid, Commissionen saasnart muligt være kan at bringe til Endelighed. Dermed &c. Givet udi Vor Kjöbsted Ringsted den 16. Maji Anno 1704.

Reskript til Stiftbefalingsmand Gyldenlöve ang. Regnskabs-Aflæggelsen for Haugshus Hospital. Khavn 2. Decembr. 1704[1]. — Norske Tegn. XVII, 171; Uddr. hos M. Ket. III, 413. 1704. 2. Decbr.

Frederik den Fjerde &c. V. S. G. og B. T. Hvad Mag. Jon Thorkelsen Widalin, Biskop over Skalholt Stift paa Vort Land Island, for Os allerund. haver ladet andrage imod Laugmanden Sigurdur Björnsen, at han i nogle Aar haver oppebaaret den störste Deel af Hökshuses Hospital der paa Landet, og dog ingen Regnskab derfor gjort, m. v., kan du af hosfölgende Copie af den derom til Os allerunderdanigst indkomne Supplication udförligere see og fornemme. Thi er Vores allernaad. Villie og Befaling, at du strax tilholder bemeldte Sigurd Björnsen at gjöre for^ne Hospital Ret, og fra sig til Vores Amtmand der paa Island, Os elskelig Christian Müller, og bem^te Mag. Jon Thorkelsen Widalin at levere et rigtig Regnskab paa hvis han paa dets Vegne haver annammet og udgivet. Dermed &c. Hafniæ den 2. Decembr. 1704.

Reskript til Laugmand Sigurd Björnsson, at afgive sit Votum skriftligt motiveret i en af ham paadömt Sag. Khavn 3. Februar 1705. — Norske Tegn. XVII, 195ᵇ; Uddrag hos. M. Ket. III, 415. 1705. 3. Febr.

Frederik den Fjerde &c. Saasom Jon Magnussen, Sysselmand til Strande Syssel paa Vort Land Island, for Os allerunderdanigst haver ladet andrage, hvorledes han, til Oplysning udi en for Vores Höiesteret imod hannem af Lauritz Christiansen Gottrup, Laugmand for norden og vesten der paa Landet, indstefnte Sag, ang. en Tyv ved Navn Torod Torstensen, behöver skriftlig, hvad din Mening har været i forskrevne Sag, og hvorpaa du samme din Mening haver funderet; saa er, efter for^ne Jon Magnussens herom allerund. gjorde Ansögning, Vores allern.

[1]) see Reskript 16. Mai 1707.

1705. Villie og Befaling, at du sligt under din Haand og Signet
3. Febr. beskreven til hannem paa Landsthinget udi indeværende Aar uden Ophold extraderer, paa det han det kan föie til de Breve og Bevisligheder, som han, til at fremlægge i Sagen for Vores Höiesteret, agter at hidsende. Dermed &c. Hafn. den 3. Februarii 1705.

3. Febr. **Reskript til Landthingsskriver Sigurd Sigurdsson, at give skriftlig Underretning om Laugrettens Medlemmers Vota i en Sag. Khavn 3. Februar 1705.** — Norske Tegn. XVII, 196; Uddrag hos M. Ket. III, 415.

Frederik den Fjerde &c. Saasom Jon Magnussen, Sysselmand udi Strande Syssel paa Vort Land Island, for Os allerunderd. haver ladet andrage, hvorledes han, til Oplysning udi en for Vores Höiesteret imod hannem af Laurits Christensen Gottrup, Laugmand for norden og vesten der paa Landet, indstefnte Sag, ang. en Tyv ved Navn Torod Thorstensen, behöver skriftlig Underretning om, hvor mange og hvilke af dennem, der sadde i Laugretten Anno 1702, som Laugmanden for synden og östen paa bem^te Island Sigurdur Björnssens Mening fulgte, og hvilke der med for^ne Laugmand Laurits Gottrup voterede; saa er, efter forbemeldte Jon Magnusens herom allerund. gjorde Ansögning, Voris allernaad. Villie og Befaling, at du saadant under din Haand og Signet beskreven til hannem paa Landsthinget udi indeværende Aar, uden Ophold, Udflugter eller Forevendinger, extraderer, paa det han det kan föie til de Breve og Bevisligheder, som han, til at fremlægges i Sagen for Vores Höiesteret, agter at hidsende. Dermed &c. Hafn. den 3. Februarii 1705 [1].

---

[1]) Reskript s. D. til Stor-Cantsler, Greve af Reventlov, at kundgjöre, at denne Sag er bevilget udsat til Höiesterets-aaret 1706 (Stevning forhvervet 14. Marts 1704), saafremt Documenterne ikke tidlig nok i dette Aar overkommer. Siell. Tegn. LV, 13.

Reskript til Commissarierne i Island, at tage Sæde i Overretten i en Sag. Khavn 3. Februar 1705. — Publiceret paa Althinget 1705; Norske Tegn. XVII, 196b; Uddrag hos M. Ket. III, 416. 1705. 3. Febr.

Frederik den Fjerde &c. V. N. T. Hvad Herr Jon Gislachsen[1], Sognepræst til Torfastader paa Vort Land Island, for Os paa sin Söns Gudmunder Jonsens Vegne allerunderd. haver ladet andrage, ang. den Ophold hannem er tilföiet med nogle Vidner at före imod een hans Sognefolk, ved Nafn Jon Snorresen, som bemte hans Sön med Skjeldsord og anden haard Medfart haver overilet, at han derfor, og formedelst at der endelig paa det Sidste er gaaen Dom til Landsthinget, at hans Vidner ikke skulle validere, haver været foraarsaget at lade Laugmændene Sigurdur Björnsen og Lauritz Gottrup for Voris Commerceraad og Amtmand der paa Landet, Os elskelig Christian Müller og 24 Mænd til næstkommende Althing indstefne, befrygtendis at, fordi der ere saa mange i denne Sag tilforn interesseret, bemte Voris Amtmand ikke faaer saa mange Mænd paa samme Sted til Retten at sidde, kan I af hosfölgende Copie af forne Joen Gislasens indgiven allerunderd. Supplication udförligere see og fornemme. Thi er, efter hans herom allerunderd. gjorde Ansögning, Voris allern. Villie og Befaling, at I retter eders Leilighed efter, Retten udi denne Sag til förstkommendis Althing tillige med forbemeldte Voris Amtmand at betjene, og derudi efter Loven forsvarligen kjende og dömme. Dermed &c. Hafn. den 3. Februarii 1705[2].

Reskript til Biskoppen i Skalholt, ang. Emerit-Præsters Underholdning. Khavn 14. Februar 1705[3]. — For endeel bekjendtgjort i Synodalforsamlingen 14. Febr.

[1]) Jón Gíslason, Præst 1691—1707.

[2]) Under s. D. er Amtmand Christian Müller meddelt Notification herom ved et Reskript. Norske Tegn. XVII, 197b.

[3]) Reskr. 16. Mai 1707, 7. Mai 1735 og 16. Febr. 1748.

1705. for Skalh. Stift 1705; N. Tegn. XVII, 207; F. J. Hist. Eccl. III,
14. Febr. 483—485; M. Ket. III, 337—340; Uddr. hos Fogtm. III, 119—120.

Frederik den Fjerde &c. V. B. T. Saasom for Os allerunderd. er bleven andraget, at det af gammel Tid haver været Sædvane, at de fattige Præster i Vort Land Island, som vel og flittig haver forestaaet deris Kald og Embede, og nödis til for Alderdoms og Svagheds Skyld deris Kald at afstaa, men kunde dog ikke af samme Kald, som de haver betjent, formedelst deris Fattigdom forsörgis, haver nydt noget af de beste Kald til deris Ophold; saa haver Vi, efter herom allerunderd. gjorde Ansögning og Forslag, allernaad. for got befundet, enhver af saadanne fattige Præster i sin Landsthings Fjerding udi det dig allernaad. anbetroede Stift noget til Underholdning paa efterskrevne Maade allernaad. at tillægge, nemlig:

I Öster-Fjerdingen:

1.	Af Hofe i Vopnefjord	90 Alen	eller	3 Rd.	- Mk.	in Specie.
2.	» Valthiofstad ...	70 »	»	2 »	2 »	»
3.	» Kirkebæ i Tunge	80 »	»	2 »	4 »	»
4.	» Vallanese	100 »	»	3 »	2 »	»
5.	» Eidelum [1]	120 [2] »	»	4 »	- »	»
6.	» Skorested	30 »	»	1 »	- »	»
7.	» Holmestæd [3] ...	30 »	»	1 »	- »	«
8.	» Kolfriustad ...	40 »	»	1 »	2 »	»
9.	» Stafefelle i Lone	40 »	»	1 »	2 »	»

I Synder-Fjerdingen:

1.	Af Holte under Eiefjöllum	80 Al.	eller	2 Rd.	4 Mk.	in Sp.
2.	» Breidebolstad	150 [4] »	»	6 »	- »	»
3.	» Odde	100 »	»	3 »	2 »	»
4.	» Gaulverjabæ	60 »	»	2 »	- »	»
5.	» Heime (Hrune)	60 »	»	2 »	- »	»

[1]) = Heydölum.

[2]) I Reskr. staaer 100, som maa beroe paa en Feil i Læsningen af Tallene i Biskoppens Forslag (100 af 1c = 120) hvilket Evaluationen til 4 Rd. viser.

[3]) Hólmar í Reyðarfirði.

[4]) skal være 160 Al., hvilket Evaluationen til 6 Rd. viser.

6. Af Gördum paa Alftanese	60	Alen eller	2	Rd.	-	Mk.	in Sp.	1705.
7. » Reichholte	60	»	»	2	»	-	»	»	14. Febr.
8. » Mellum[1]	40	»	»	1	»	2	»	»	
I Vester-Fjerdingen:									
1. Af Stafholte	60	Alen eller	2	Rd.	-	Mk.	in Sp.	
2. » Hytardal	100[2]	«	»	4	»	-	»	»	
3. » Stadarstad	150[3]	»	»	6	»	-	»	»	
4. » Setberg	80	»	»	2	»	4	»	»	
5. » Stad i Steingrimsfjord	40	»	»	1	»	2	»	»	
6. » Stad i Grunnavik .	40	»	»	1	»	2	»	»	
7. » Vatesfjord[4]	80	«	»	2	«	4	»	»	
8. » Holte i Önundarfjord	60	»	»	2	»	-	»	»	
9. » Selardal	60	»	»	2	»	-	»	»	

Summa Skalholt Stift 65 Rd. 2 Mk. in Sp.

Hvilket Tillæg de fattige Præster selv skal lade hente, og Præsterne ved forberörte Beneficier velvilligen svare og udrede i gode og gavnlige Landsöre. Thi haver du derom indtil videre fornöden Anordning at gjöre, og ifald nogen af de formuende Præster skulde sidde saadan din Anordning overhörig, da skal Herreds-Provsten uden videre Proces optage saa meget af hans visse Indkomst, som han her er sat for, og sligt den fattige Præst, som det er deputeret, tilsende. Og som Vores elskelig kjære Herr Fader, sal. og höilovlig Ihukommelse, haver den 3. Aprilis Anno 1674 fra Skrida Kloster for östen paa bem^te Vort Land Island lagt tolv Jorder til fattige Præsters Ophold i Skalholts Stift, bedragende sig i Penge to og tredsindstyve Rigsdaler, og nu for Os allerunderd. er bleven andraget, at Indkomsten af samme Jorder, som du lader oppebære, ikkun uddeles til nogle faa Præster for östen, men for sönden, hvor endeel nödtörftige Præster findes, nyder de slet intet deraf, hvorover endeel fattige

[1]) = Melum.

[2]) feilagtig, istedenfor 120 Alen.

[3]) skal være 160 Alen.

[4]) = Vatnsfjörður.

1705. 14. Febr. Præster sammesteds, som sidder med Qvinder og mange Börn og i saa Maader aldeles gaaes forbi, sig ofte skal have beklaget, da er Vores allernaadigste Villie og Befaling, at du indsender aarligen en rigtig Specification med de fattige Præsters egenhændige Qvittering til Os elskelige Vores Deputerede ved Finanecrne, ikke alene paa Uddelingen af Oppebörselen af bemeldte formuende Beneficier, men endog ligeledes paa Uddelingen af forskrevne 62 Rdl' Oppebörsel, paa det Vi kunde være forsikkrede om, at de fattige Præster nyder samme til deres Ophold allern. deputeret Indkomst. Dermed &c. Hafn. den 14. Februarii 1705.

14. Febr. **Reskript til Biskoppen paa Holum, ang. Emerit-Præsters Underholdning i Holum Stift. Khavn 14. Februar 1705** — Norske Tegn. XVII, 208b; Finn. Joh. Hist. Eccl. Isl. III, 485—86; M. Ket. III, 340; Uddr. hos Fogtm. III, 118.

Frederik den Fjerde &c. V. B. T. Saasom for Os allerunderd. er bleven andraget .... [o. s. v. som foregaaende Reskript] .... allernaadigst at tillægge, nemlig:

I den nordre Fjerding:

1.	Af Melstad	90	Alen eller	3 Rd.	- Mk.	in Specie.
2.	» Bredebolstad . .	60	» »	2 »	- »	»
3.	» Grimstunge . .	15	» »	- »	3 »	»
4.	» Staderbakke . .	30	» »	1 »	- »	»
5.	» Hoskildstad[1] . .	30	» »	1 »	- »	»
6.	» Mælefelle . . .	15	» »	- »	3 »	»
7.	» Miklebæ	20	» »	- »	4 »	»
8.	» Glimbæ[2]	40	» »	1 »	2 »	»
9.	» Vollum	60	» »	2 »	- »	»
10.	» Refnegille[3] . .	20	» »	- »	4 »	»
11.	» Saurbæ	40	» »	1 »	2 »	»
12.	» Laufas	60	» »	2 »	- »	»

[1]) = Höskuldstöðum.
[2]) = Glaumbæ.
[3]) = Hrafnagili.

13. Af Mule	80 Alen eller 2 Rd. 4 Mk. in Specie.							1705.
14. » Grenjederstad	100[1]	»	»	4 »	- »	»		14. Febr.
15. » Saudanese . .	10	»	»	- »	2 »	»		
Summa Hola Stift	23 Rigsdaler.							

Hvilket Tillæg de fattige Præster selv skal lade hente, og Præsterne ved forberörte Beneficier velvilligen svare og udrede i gode og gavnlige Landsöre. Thi er Vores allernaadigste Villie og Befaling, at du derom indtil videre strax fornöden Anordning gjör, og ifald nogen ..... [o. s. v. som i foregaaende Reskript] ...... den fattige Præst, som det er deputeret, tilsende. Dermed &c. Hafniæ den 14. Februarii 1705.

Forordning om strandede Skibe. Khavn 21. Marts 1705. — Almindelig Forordning, hvis Gyldighed for Island er bekræftet ved Plak. 4. Mai 1778 § 1. — Publiceret paa Althinget 1705; — Siell. Reg. 43, 408b—418; Original-Aftryk fra det kongel. og Universit. Bogtrykkerie; Qvart-Forr. 1705, 60—70; Schou II, 112—122. 21. Marts.

Vi Frederik den Fjerde &c. G. A. V., at, saasom Vi ugjerne maa fornemme, hvorledes een og anden söfarende Folk, som ved Storm og Uveir, eller andre i Söen tilfaldende ulykkelige Hændelser, kommer til at lide Skibbrud, og med deres Skibe og Fartöi paa Strandene udi Vore Riger og Lande inddrives, ei aleniste ikke altid skal nyde den Hjelp og Undsætning, som Loven i slige Tilfælde tilholder at skal skee, men endog at saadanne i Skibbrud og Nöd bestædde Folk derforuden en og anden Overlast, Röveri og Tyveri af onde og udædiske Mennisker imod Guds, Naturens og Vores Lov paa uchristelig Maade skal vorde tilföiet, hvorudover vel ogsaa undertiden Mord og Mandslæt skal kunde begaaes; da, paa det de Söfarende, som herefter kunde komme til at lide Skibbrud udi Vore Riger og Lande, kan der nyde behörig Undsætning og Frelse for sig og hvis de med sig förer, og onde og

[1]) skal være et Hundrede, 120 Alen.

1705. vanartige Mennisker, som dennem udi saadanne ulykkelige
21. Marts. Tilfælde enten paa een eller anden Maade ville söge at beskadige, derfra hindres og afskrækkes, have Vi ikke aleniste herved villet have alle og enhver Vedkommende, som boer og tilholder paa de Steder udi Vore Riger og Lande, hvor saadanne ulykkelige Strandinger herefter maatte hændes at skee, strengeligen og alvorligen erindret og advaret, at de sig, saavidt enhver tilkommer, efterrettelig holder og ubrödeligen efterkommer alt hvis som Lovens fjerde Bogs tredie og fjerde Capituler om ulykkelige Hændelser, item om Skibbrud og Vrag byder og befaler, men endog allernaadigst for got befunden, til ydermere Sikkerhed for skibbrudne Folk og til Straffens Skjærpelse for dennem, som dem i saadan deres Ulykke nogen Skade tilföier, efterfölgende allernaadigste Anordning at lade udgaae:

1) Fyrens Inspecteurer eller Forvaltere skal strengeligen være anbefalet, ei alene saa betimelig at antænde Fyren, at den kan staa udi fuld Blus til en vis bestemt Tid, som bör at være om Vinteren, beregnet fra Mikkelsdag til Paaske, en halv Time efter Solens Undergang, og om Sommeren, at regne fra Paaske til Mikkelsdag, een Time efter Solens Undergang, og saaledes continuere indtil at Solen igjen om Morgenen opgaar, men endog at lade Fyr-Vippen altid hænge af den selvsamme Höide, paa det Fyren desbedre af de Söfarende kan vorde kjendt; forseer Fyrens Inspecteurer eller Forvaltere sig her imod, straffes som Vores Mandaters Overtrædere. — 2) Saasom Lovens 4. Bogs 3. Capit. 2. Art. tilholder, at hvo som om Nattetide optænder nogen Ild, eller opretter noget Tegn paa Klipper eller andensteds ved Strandsiden, at forföre den Seilende og bringe ham til Ulykke eller Fare, skal straffes paa Livet; saa ville Vi og allernaadigst, at de som uden foregaaende de Vedkommendes Anordning og Approbation borttager eller forandrer de Varder og Kjendetegn, som kunde være sat udi Söen eller ved Strandsiden til de Seilendes Efterretning, eller og med Villie

og Forsæt opfylder Dybet, for at tilföie den Seilende Skade, skal være lige Straf undergivne. — 3) Paa det og den Söfarne ved optændte Lyses Skin igjennem Vindever ikke skulde vorde forledet i sin Seilads, men magelig kunde komme til at kjende den rette Fyr, da skal alle Vore Undersaatter, som ved Strandsiderne boe, og ved Vindever have Udsigt til Stranden, hermed alvorligen være befalet, selv, saavel som og at tilholde deres Börn og Tjenistetyende, saa snart Lys tændes, deres Vindeveskaadder heel tæt at optrække, saafremt de, som sig der udi forsee, ikke ville ansees og straffes som Vores kongel. Mandats Overtrædere. — 4) Naar en söfaren Mand ankommer med sit Skiberom for nogen Vall og gjör Nödtegn efter Lods eller Hjelp, enten ved Skud, Flags Sammenvikling, som kaldes Sehjouw, eller om det ved Nattetide ved Blik-Fyr eller Lögters Opheisning, een over den anden, da skal de nærmeste Landets Indbyggere, som udi Lodsningen ere kyndige, forpligtede være, af yderste Evne at stræbe at udkomme med deres Baade, ham at indlodse udi een eller anden best beleilig Plads og Havn imod billig Betaling, som gode Mænd, hvor ingen vis Taxt er sat, efter Billighed sigendes vorder; men skulle Storm og Uveir forhindre Udkomsten, saa at Skibet, for at vorde salveret, endelig maa sættes paa Stranden, da skal Indbyggerne paa Landet ved Bakker eller andre for de Söfarende kjendelige Tegn anvise Skipperen Plads, hvor beste Grund er til Skibet at strande, hvis nogen da falsk Tegn skulle give, straffes den efter den næst foregaaende anden Post. — 5) Saa snart noget Skib er strandet, skal Amtmanden, eller den sig der næst hos befindende kongel. Amtsbetjente, udi det District, hvor Strandingen er skeet, være tiltænkt paa Vore Vegne strax og uden Ophold skarp at lade inqvirere udi de næst omliggende Byer og Pladser, for at faae endelig Kundskab paa hvad Maade Skibet er strandet, og hvor de Folk, som dermed haver faren, ere af blevne, hvilken Inqvisition skal leveres i Forvaring hos Stiftbefalingsmanden til Efterretning i sin Tid; skulle nu

1705. 21. Marts.

1705. siden indkomme anden Oplysning end den, som Amt-
21. Marts. manden eller og bemeldte kongel. Betjente indhenter, og det lovligen overbevises dennem at have været tilstede, og kundet faaet bedre Oplysning ved Inqvisitionen, end som skeet er, da bör de at stande tilrette for ulovlig Inqvisition, fordi de ikke deres Pligt med bedre Flid haver gjort; det samme skal enhver Herrestands Proprietarius, paa hvis Gods Amtmanden ikke gjör slig Inqvisition, være tilholden at forrette, under lige Straf; bliver ellers nogen overbeviist, voldeligen at have overfaldet og dræbt skibbrudne Folk, da skal den tilligemed alle dennem, som udi samme Misgjerning deelagtig været haver, knuses paa deres Lemmer og levendes paa Steile henlegges, saa og derforuden have al deres Gods, Jord og Eiendom forbrudt [1]. — 6) Og saasom Vores Toldrettighed af strandet Gods hidindtil, formedelst en og anden Mishandling, meget er bleven forkortet, saa maa ingen, i hvo det og være kunde, enten Skibbrudne, Bjergere, Proprietarier, Bönder, Forstrands Forpagtere eller andre, som sig noget af det Strandede paa lovlig Maade kunde have tilforhandlet, understaa sig noget af det Bjergede fra Stranden at bortföre eller bortföre lade, med mindre det Vores Amtmand og næste Tolder tilforn er vorden tilkjendegivet, som skulle være tilforpligtede de strandede Vare strax at tage udi Öiesyn, og ifald de skulle være fordærvede, dennem, om fornöden gjöres, efter Varenes Tilstand ved uvillige Mænd lade taxere, paa det Tolden derefter kan oppebæres; paa det der og kan vides, at det Tolderen saaledes i rette Tide er bleven angiven, saa skal de Vedkommende, som noget fra Stranden lader före, forsyne sig med Tolderens Attest, som skal fölge Varene, naar de fra et Sted til et andet forflyttes, hvilken Attest Tolderen skal være tilforpligted uden nogen Betaling dennem at meddele; skulle Nogen betrædes her imod at handle, og han dermed enten paa Veien vorder greben, eller og

[1]) formildet ved For. 4. Oktbr. 1833 § 10.

det hannem nöiagtig og lovlig bliver overbeviist, da straffes samme, foruden Varenes Confiscation og Toldens Betaling, med Pengemulet paa 500 Rdlr., eller i Mangel af Betaling med Arbeid udi Jern paa Bremmerholm. — 7) Skulle nogen Indvaaner paa Landet understaa sig at tænde Ild paa noget anden Mands tilhörende strandet eller paa Landet inddreven Skiberom, hvad heller der er Folk paa eller ikke, da skal han have sit Liv forbrudt; dog skal det ikke være nogen formeent udi Feidetid at stikke sit underhavende Skib i Brand, naar Fornödenhed det erfordrer. — 8) Handler ellers Nogen ilde med skibbrudne Folk i saadanne ulykkelige Hændelser, og saarer dem paa Legeme eller Lemmer, da skal den Skyldige miste sit Liv, og skal med hans efterladte Midler forholdes, som Loven melder om dem, der Drab begaaet haver. — 9) Röver eller borttager Nogen med Magt noget fra skibbrudden Mand, eller og af strandet Skib og Fartöi, saalænge Skibsfolkene derved ere tilstede, og selv ville eller kunne bjerge Godset, da skal den Skyldige derfor straffes, som Stiemand efter Loven; findes nogen at være Medvider udi det frarövede og med Magt borttagne Gods, og det ikke, för eller naar derom inqvireres, aabenbarer, den straffes efter Sagens Beskaffenhed med Arbeid udi Jern paa Bremmerholm. — 10)[1] Stjæler Nogen hemmelig noget fra skibbrudne Folk, som overgaaer et halv Hundret Lod Sölv, da skal han straffes med Galgen, og af hans Boeslod betales Igjeld og Tvigjeld; derimod maa den, som veed at angive noget af samme fra skibbrudne Folk hemmelig bortstjaalen Gods, nyde for sin Umage sjette Delen af hvis han veed at anvise. — 11)[2] Borttager eller fordölger Nogen noget af Skib og Gods, som kan være inddreven og ingen levende Folk er hos, da skal den Skyldige, omendskjöndt saadant dölges, og ei bliver bevislig aabenbaret inden to eller tre Aar

1705. 21. Marts.

[1] For. 27. April 1771, 20. Febr. 1789 og 11. April 1840.
[2] Plak. 4. Mai 1778 og For. 12. Marts 1790.

1705. derefter, derfor straffes som for uhjemmelt efter Loven;
21. Marts. dog skal under saadan borttagen og fordulgt Gods ikke regnes det, som nogen Forstrands Eier og Forpagter bjerger, naar han, saa snart noget af ham eller hans Folk bjerges, det först Stedets Amtmand tilkjendegiver. — 12) Har Nogen været i Raad med den Skyldige og videndes dulgt eller nydt noget af det strandede og rövede Gods, da bör han at være samme Straf undergiven, som den der Godset rövet haver; men aabenbarer han strax hvis hannem derom er vidende, efter Tilspörsel, eller för, uden videre Examen, eller Beviis, skal han ganske være fri for Straf, og end derforuden for saadan hans frivillig aabenbare Bekjendelse nyde efter den foregaaende tiende Post den sjette Deel af hvad som overgaar halvtrediesindstyve Lod Sölv. — 13) Kjöber Nogen videndes noget af hvis, som saaledes staalet eller rövet er, og det ikke overgaaer den Summa af et halv Hundret Lod Sölv, da skal han have forbrudt det, som han haver kjöbt, og derforuden lide og böde, som for smaat Tyverie, efter Loven; har han ikke at betale med, straffes han paa Kroppen, men hvis det Kjöbte overgaaer forskrevne Summa, da bör han ikke aleniste at betale det, som han har kjöbt, men endog derforuden straffes paa Livet, og dersom han det strax aabenbarer, skal og Straffen formildes, hvis ikke, da skjærpes Straffen efter Sagens befunden Beskaffenhed. — 14) Paa det og al Overlast, Röveri og Tyveri fra skibbrudne Folk desbedre kan afværges, og de Forulykkede tilfredsstilles, for hvis som dennem paa saadan ulovlig Maade frakommer, ville Vi hermed allernaadigst have anbefalet Vores Amtmænd, Borgemestere og Raad, Fogder, Strandforpagtere, Strandfogder, og alle andre, som ved Strandsiden Befaling haver, saavelsom og udi Almindelighed enhver Proprietarius overalt udi Vore Riger og Lande, som enten Gods ved Strandsiderne haver, eller og af Os med Forstrandsrettighed er benaadet, at de strengeligen og alvorligen advarer og tilholder deres underhavende, samt Bönder og Tjenere, at entholde sig fra

alt det, som imod denne Vores allernaadigste Forordning kan stride, under Straf, som derudi meldt er, og paa det skarpeste Indseende med dennem derover haver, saasom Vi allernaadigst ville, at dersom Nogen, som med sit Skib og Gods forulykkes, bliver berövet og ilde medhandlet, og saadant holdes saa dult, at Gjerningsmanden ei strax vorder aabenbaret, den beviislig Skades Lidelse, som den Skibbrudne ved saadan Röveri og ilde Medhandling haver taget, da rigtig til Betaling skal lignes af Amtsbetjenterne paa alle dem, som boer der i Districtet, enten derudi er Kjöbstæder eller ikke, hvor saadan Utilbörlighed er forefalden, udi hvilken Betaling ingen, enten Grevers, Friherrers eller andre Proprietariers Bönder og Tjenere maa exciperes, og skal samme District strække sig to Mile paa hver Side af det strandede Skib, og en Miil ind i Landet, hvorimod de kunde have og söge deres Regres, som de best vide og kunde, efter lovlig Medfart. — 15) Hvo som kan gjöre beviislig Anvisning paa noget af det ved Skibets Stranding borttrövede Gods, skal ikke aleniste være fri for den Inddeling og Ligning, som næst foregaaende fjortende Post befaler at skal skee ved Amtsbetjenterne imellem alle udi Districtet boende, til den erlidte Skades Betaling, men endog nyde Belönning efter bemeldte tiende Post; og maa ingen af de skibbrudne Folk gjöres nogen Hinder eller Forfang udi at lade inqvirere efter deres Skibs bjergede Gods, hvor de kan faae noget saadant opspurt, eller have Mistanke til, at det er henkommen, naar saadan Inqvisition ikkun skeer lovlig ved Districtets forordnede Amtsbetjente. — 16) Understaar sig nogen at tage eller udgive falske Attester, for at betjene sig deraf ved saadan Skibbrud eller Bjergning, Rederen eller Befragteren til Forurettelse og större Skade, da skal de, som saadant lovligen overbevises, derfor straffes som Falskuere. — 17) Skal det være Vores Amtmænd, Amts- og Toldbetjente og andre, som noget paa Vores og deres Embedes Vegne haver at befale, alvorligen forbudet, enten directe eller indirecte herefter at interessere

1705. 21. Marts.

1705. udi Strandforpagtningen eller i strandede Skibes og Godses
21. Marts. Kjöb, men derimod være befalet ei alene udi Almindelighed at bevise den Strandede al muelig Hjelp og Assistentze, men endog i Særdeleshed med at lade ham anvise beqvem Plads og Værelser til at bevare det bjergede Gods udi under Lukkelse og god Varetægt, hvortil, dersom i Nærværelsen ei kan findes anden beqvem Leilighed, maa bruges næste Kirketaarn eller Loft, til hvilken Ende det Huses eller Gaards Eie- eller Leiemand, som vorder af nogen strandet Skipper advaret om den ham i saa Maade paakommen Ulykke, eller og som faaer selv derom ved Hændelse nogen Kundskab, skal, foruden lovlig Undskyldning eller Forevending af Forfald, hvad det end kan være, tiltænkt være, saasom han og herved strengelig befales, under hans Boeslods-Fortabelse, om han nogen haver, til næste Hospital, og ellers anden haard Straf paa Kroppen, at kundgjöre samme ulykkelig Hændelse for förste kongel. Betjente eller Grundens Eiermand, hvad heller han paa det Sted, hvor Skibet er strandet, haver Forstrandsrettighed eller ei, hvilken Betjente eller Grundens Eiermand da ligesaavel om Natten, som om Dagen, skal lade Strandsiden, hvor det strandede Skibsvrag ligger udfor, saaledes besætte med dygtige Vægtere af det Sogns uden Forskjel iboende Bönder, som han dertil vil svare, og derforuden samle de omkringliggende Sogners Folk, hvoraf den skibbrudne Skipper kan udvælge sig saa mange, som han eragter nödig, til Godsets Bjergning, hvilke Bjergere da nyder for deres Umage, saasom Skipperen med dem kan forenes, og i Fald ingen Forening forud skeer, eller og ubilligt vorder æsket, da skulle de dog bjerge, og siden af Övrigheden, efter deres Fare og Möie, deres Bjergelön determineres; hvis Baade, som bruges til Bjergningen og at före de bjergede Vare i Land med, betales derforuden à parte efter Billighed; med saadan Bjergning skal Grevernes, Friherrernes og andre Proprietariers Fuldmægtige og Sognefogderne have vedbörlig Indseende, at dermed lovlig og christelig forfares, og dersom

det forulykkede Skib strander heelt, da skaffer Bjergerne, 1705.
med tilladelig Veirlig, Skipperen af Ladningen i Land 21. Marts.
hvis mueligt kan være, og skal hvis Gods saaledes vorder bjerget, henföres til den Plads, som anvises, og Skipperne gives fri Magt til det at handtere efter egen Behag, enten med sit eget Skibsfolk eller med fremmede, om han til deres Hjelp trænger, imod en Daglöns Betaling til hver, som hannem hjelper, herimod Skipperen skal være tiltænkt at betale af Huset eller Kirken, hvor det bjergede Gods oplægges, for de förste trende Maaneder tolv Skilling danske af hver Hundred Rigsdaler[1], som de bjergede Vare haver kostet Skipperen ved Indkjöb fra förste Haand, og derforuden udi Vognleie hvis billigt kan erkjendes, efter hvert Stæds eller Provinces derpaa værende Taxt; men hvad sig angaar Trælast og deslige Gods, som af Snee, Regn og Solskin ei kan fordærves, det kan altsammen slæbes og föres saa höit op paa Landet, at det der kan ligge uden Fare af Söstyrtning, og stande det Skipperen frit for siden at lade det bevagte med sit eget Skibsfolk, eller og dertil at bruge det Sogns gemene Almue, hvor Godset er oplagt, som dertil ved Omgang, foruden Persons Anseelse, skal skiftes, og nyde for deres Opsigt Nat og Dag, hver fire og tyve Skilling danske, og derimod være forpligtet at svare til Godset. — 18) Ingen skibbrudden Mand maa tvinges til at sælge noget af hans stranded Skib og Gods, og om han end selv villigen dertil kunde inclinere, saa maa dog saadant Kjöb ikke sluttes uden udi Vores Tolders og Rettens Betjenters samt fem eller sex andre Personers Overværelse, og det, om mueligt er, udi det Sprog, som den skibbrudden Skipper forstaar, eller i det ringeste ham fortolkes ved en eller anden troværdig Mand, som skal være tiltænkt ei alleneste Contracten, som oprettes om Kjöbet, med sin Haands Underskrift at verificere, men end og personlig möde med Skipperen til næste Thing, og der, saasom Contracten

[1] For. 4. Okt. 1799.

1705. da skal publiceres, gjöre sin Eed efter Loven, at Skipperen
21. Marts. den frivillig, unöd og utvungen haver indgaaet, om Kjöbet ellers siden gyldig skal være[1]. — 19) Naar Skib og Gods bliver soldt, tillades Skibs-Folkene ubehindret at tage til sig deres med rette tilhörende Kister og Baadsmands Föring, naar de det for Vedkommende strax angiver, hvis ikke, da lider de Skade, fordi at de det ei betimeligen har angivet, ellers staar det dennem frit for, om de deres Töi vil sælge til Bjergelöns og Toldens Betaling. — 20) Skulle den Strandede klage over nogen Forurettelse, da skal hannem strax forordnes en extraordinaire Ret, og der uden Ophold efter Gjeste-Retten til Dom befordres, og gives hannem, om han det begjærer, Credit saavel paa Vores stemplet Papir, som paa Dom- og Skriver-Penge, indtil Sagens Uddrag. — 21) I det övrige byde og befale Vi hermed udi Almindelighed alle Vores kjere og tro Undersaatter, som ved Strandsiderne ere bosiddende, at de ved forskrevne ulykkelige Hændelser ikke alene selv gaaer de Skibbrudne tilhaande, og dennem al muelig Hjelp og Velvillighed beviser, men endog alvorligen tilholder deres Bönder og Tjenere det samme at gjöre, uden at aftvinge eller affordre Nogen noget i mindste Maade over det, som Loven dennem til en billig Bjergelön tillader, og i Særdeleshed Vores Grever og Friherrer, Stiftbefalingsmænd og Amtmænd, Præsidenter, Borgemestere og Raad, Fogder og alle andre Vedkommende, som denne Vores allernaadigste Forordning under Vores Cancellie-Seigl tilskikket vorder, at de den paa behörige Steder til Alles Efterretning strax lader læse og forkynde, og siden derover alvorligen holder; i Særdeleshed ville Vi og have Biskopperne allernaadigst befalet, at de strax, enhver udi sit Stift, den Anstalt gjöre, at samme Vores Forordning bliver paa alle Prædikestole for Menighederne aflæst, hvilket Vi og allernaadigst ville at skal skee herefter en Gang om Aaret, nemlig: paa

[1]) For. 7. Dec. 1775.

Prædikestolene næste Söndag for Mikkelsdag, og til alle Retter og Thinge næste Thingdag for Mikkelsdag, paa det enhver desbedre kunde vide sig derefter at rette, og for Skade tage vare. Givet paa Vort Slot Kjöbenhavn den 21. Martii Anno 1705. 1705. 21. Marts.

Reskript til Amtmand Müller, at Laugrettesmænd skulle udnævnes efter Norske Lov. Khavn 24. Marts 1705 [1]. — Publiceret paa Althinget 1705. Norske Tegn. XVII, 224; M. Ket. III, 343; Uddr. hos Fogtm. III, 121. 24. Marts.

Frederik den Fjerde &c. V. N. T. Saasom Vi komme i Erfaring, at naar nogen Sag er bleven indstefnt fra Laugthinget til Overretten paa Vort Land Island, Laugmændene da skal söge paa een eller anden Maade at forlede de beste Sysselmænd og Laugrettesmænd paa deres Side, saa at, förend de vorder tilnævnte at sidde i Retten, de fleste da allerede skal være præoccuperede; da, til saadant at forekomme, og paa det Retten tilbörligen kan blive administreret, er Vores allernaad. Villie og Befaling, at det herefter med Laugrettesmænds aarlig Udnævnelse skal forholdes efter Vores Norske Lovs 1. Bogs 7. Cap. og 2. Artikel. Dermed &c. Hafniæ d. 24. Martii 1705.

Reskript til Commissarierne i Island, at möde og dömme i en Sag ved Overretten. Khavn 24. Marts 1705. — Norske Tegn. XVII, 223b; Uddr. hos. M. Ket. III, 417. 24. Marts.

Frederik den Fjerde &c. V. N. T. Saasom Vi den 13. Maji udi næstforleden Aar allern. haver befalet Vores Justitzraad og Amtmand paa Vort Land Island, Os elskelig Christian Müller, at han, uden nogen Omkostning, skulle appellere den Dom, som Laugmanden for norden og vesten der paa Landet, Lauritz Christensen Gottrup, haver ladet

[1]) jevnf. Reskript 2. Mai 1732 Slutn.; Reskr. 5. Marts 1734 og 7. Mai 1735.

1705. hænde over otte Bönder i Hunevads Syssel, fordi de skal
24. Marts. have vegret sig udi at give ham deres Attester om hans Forhold, og Vi nu af bem^te Christian Müllers til Os indkommen allerunderdanigste Memorial allern. fornemme, at han allerede haver indstefnt for sig og de 24 Mænd til næstkommende Althing eller Laugthing begge Laugmændene, Sigurdur Björnsen og for^ne Lauritz Christensen Gottrup, deres i Sagen afsagde Dom at vedstaa og forsvare; saa er, efter bemelte Christian Müllers herom allerunderd. gjorde Ansögning og Begjering, Vores allern. Villie og Befaling, at I retter eders Leilighed efter at indfinde eder paa nest forestaaende Althing eller Laugthing, og der i de 24 Meddomsmænds Tal beregnede, tilligemed hannem, som Amtmand, i samme Sag og at dömme, saavidt Lov og Ret er gemæs og forsvarligt eragtes. Dermed &c. Hafn den 24. Martii 1705.

31. Marts. **Reskript** til de Deputerede udi Commerce-Collegio, ang. **Ordningen af et islandsk Handels-Compagnie.** Khavn 31. Marts 1705. — Rentek. Exped. Prot. 32, 266.

Frederik den Fjerde &c. V. S. G. T. Eftersom Vi af eders til Os allerunderdanigst indgifne Erklæring og Remonstration af 5. Decembr. 1704, angaaende den islandske Handel, allernaadigst fornemme, at en Compagnie-Handling skal være bedre end en Forpagtning, saa ville Vi samme eders allerund. Forslag (udi saa vidt at den islandske Handel kommer til et Compagnie) hermed allernaadigst have approberit. Thi er Voris allernaad. Villie og Befalning, at I ved offentlig Placater samme Voris allernaadigste Villie udi Voris Rige Danmark og Norge lader kuudgjöre, og derefter imodtager alle og enhvers Propositioner, som hos eder sig maatte angive og Lyst have udi samme Compagnie at indtræde, hvor efter I da haver at forfatte en Project, hvorledes I allerunderdanigst maatte formene, at dette Compagnie paa

beste Maader (saasnart det muligt være kan) kunde vorde indrettet, til Voris videre allernaad. Approbation. Dermed &c. Givet paa Voris kongelig Residents udi Kjöbenhafn den 31. Martii 1705. 1705. 31. Marts.

Forordning om adskillige Misbrugers Afskaffelse udi Island. Jægersborg d. 15. Mai 1705. 15. Mai.
— Publiceret paa Althinget 1705 og indfört i Althingsbogen, Nr. 1, ligeledes bekjendtgjort i Synodalforsamlingen for Skalholt Stift 1705. Rentek. Exped. Prot. 32, 277—280; Original-Aftryk i det kongel. og Universit. Bogtrykkerie; M. Ket. III, 343—345; Qvart-Forr. 1705, S. 79—81; Rubr. hos Schou, II, 122. — Islandsk Oversætt. i Johnsens Hugvekja um þinglýsíngar o. s. v. á Íslandi, Kh. 1840. 8. S. 112—114.

Frederik den Fjerde &c. G. A. V. At, saasom Vi ugjerne haver fornummet, hvorledes at Vores kjære og troe Indvaanere paa Vores Land Island med et og andet Paalæg, saavel af deres Hosbonder, som af andre, hvilke Vores Jordegods kunde have forpagtet, vörder bebyrdede, saa have Vi af sær kongelig Naade, og for at handthæve og beskjerme bemelte Vores Undersaatter ved Lov og Ret, allernaadigst for got befunden, herom efterfölgende Anordning, til alle Vedkommendes Underretning og allerunderdanigst Efterkommelse, at lade gjöre:

1) Skal det hermed alvorligen være alle Hosbonder, og de som noget af Vores Jordegods eller Jorder kunde have i Forpagtning, forbuden at paalægge deres Bönder nogen nye Besværinger, over det, som af samme Jorder haver gaaet af Arildstid, under tre Gange saa store Böder til Kongen, som samme nye Paalæg kunde ansees at være værd. — 2) Skal alle Hosbonder være forpligtede at give deres Bönder et Bygnings-Brev, hvorudi skulle specificeris alle de Conditioner, hvorom de og Bonden ere forenede, og Bonden ikke at være forpligtet at udgive eller gjöre noget, som ikke er indfört i samme Bygnings-Brev. — 3) Alle Hosbonder skulle give deris Bönder en tydelig skriftlig Qvittering paa hvis de yde, hver Gang de noget

1705. af deres paaboende Jorders Afgift levere; de som det
15. Mai. forsömmer eller ikke ville gjöre, bör at miste det, som kunde restere hos Bonden. — 4)[1] Ingen Hosbond maa herefter understaae sig at tage Leie af uddöt Qvæg videre end hvad som Loven tillader, saa at de Contracter, som herimod kunde Bonden ved Persvasion eller Myndighed være aftvungen, hermed ganske og aldeles skal være ophævet, saa at Hosbonderne skulle selv være tilholdne, at ersætte Mangelen af Leie-Kjör, naar de blive for gamle, eller döe af nogen de Tilfælde, som Loven befrier Leilændingen for at svare til. — 5) Ingen Bonde skal være pligtig at före hans Smör-Leie hjem til hans Hosbonde længere Vei, end han kan reise udi tvende Dage. — 6) Ingen Hosbond, være sig de, som over Vores Jorde-Gods have at sige, Geistlige eller Verdslige, maa udvise nogen Bonde af Jorderne, som de dennem engang have leiet, saa længe de lovligen besidder Jorden, og giver og betaler deraf det, som af Arildstid deraf gaaet haver, og gaae bör med rette. — 7) Sysselmændene skal annamme og oppebærge Skatterne efter Loven, og ikke anderledes, saavelsom og holde ret Regenskab med Bönderne paa Skatte-Thingene, og ingenlunde oppebærge for meget af dennem, uden at anskrive det, og före sig til efterkommendes Aars Indtægt. Befindes nogen Sysselmand herimod at gjöre og oppebærge Skatter over det, som Loven tilholder, da bör han at straffes paa sin Ære. Hvorefter Vores Stifts-Befalingsmand, Amtmand, Laugmænd, samt alle andre Vedkommende, sig allerunderdanigst haver at rette, og saadan Anstalt lade gjöre, at denne Vores allernaadigste Forordning paa behörige Steder læst og publiceret vorder. Givet paa Vort Slot Jægersborg den 15. Maji Anno 1705.

15. Mai. **Reskript til Commissarierne i Island, ang. nogle Punkter i det dem overdragne Hverv.**

[1]) Reskript 24. Mai 1707; Anordn. 1. Mai 1789 § 21.

Jægersborg 15. Mai 1705. — Rentek. Exped. Prot. 32, 280—283. 1705. 15. Mai.

Frederik den Fjerde &c. Af eders til Os allerunderdanigst indkomne Relation, dat. Thykkebæ Kloster, östen paa Island, den 20. Septembr. 1704, haver Vi allernaadigst ladet Os referere det allerunderdanigste Svar, som I paa Vores til eder ergangne Befaluing, dat. Ringsted den 16. Mai 1704, haver ladet forfatte, bestaaende derudi: 1) At hvad Commissionens Avancement anbelanger, da have I næstafvigte Efterhöst med Matriculens Indrettelse continueret indtil i November Maaned, og i saa Maade afgjort det ganske Guldbringe Syssel, og siden Vinteren absolveret omgefær de to tredie Dele af Kjoser Syssel og Vestmannöe. — 2) Angaaende at I skulle give en fuldkommen Forklaring om hvis I om Landets Væsen hidindtil kunde have observeret, da fornemmes, at I ikke haver gjort eders Facit derpaa, at det skulde fordres af eder, förend ved Commissionens Ende; hvorfore I eders Annotationer haver ladet blive hjemme tilbage, saa at det var eder umuligt at bringe til veie hvad som udi denne Post eder var anbefalet; Landets Tilstand og er saaledes beskaffen, at det behöver saa got som en total Reformation, som ei kan skee för end Commissionens Slutning, mens dog at det var fornöden, at en allernaadigst Forordning om nogle Poster, som I have projecteret, maatte udgaae der paa Landet. — 3) At I om Havnernes Districter ikke haver kundet indhente saa fuldkommen Underretning, saa at I dermed allerunderdanigst torde fremkomme, og derfore beder, at Vi eder med eders Relation om Distrikternes Delning ville forskaane, indtil I om alting rigtige Kundskaber kunde indhente. — 4) At det er eder umuligt at forskaffe nogen dygtige Efterretninger om Vores Jordegodsets Beskaffenhed og Tilstand der i Landet för end ved eller imod denne Commissions Ende. Da, som Vi disse af eder allerunderdanigst anförte Erklæringer udi Naade haver optaget, saa ere Vi allernaadigst tilfreds, at

1705. det med den eder udi Voris forrige Befalning af 16. Mai
15. Mai. beordrede Relation saa længe maa udsættes, indtil I om alle Posters Beskaffenhed en sikker og grundig Efterretning kan faae indhentet; hvorved Vi eder dog hermed allernaadigst ville have anbefalet, Commissionen jo för jo heller, saa snart muligt kan være, at bringe til Ende. Vi tilsende eder ellers den af eder projecterede Forordning, til eders allerunderdanigste Efterretning; saa fölger og herudi indslutted Copier af endeel Relationer og Forslage, som efter Voris Befalning ere forfattede, angaaende den islandske Handelling, naar Forpagtningen ophörer, hvilke Papirer I flitteligen haver at igjennemlæse, eder om alle Poster med störste Vindskibelighed og grundeligen lade informere, og siden eders allerunderdanigste Betænkende om hver Post skriftligen forfatte og til Os udi Voris Rentekammer med förste Skibe indsende. Med Laugmand Sigurder Björnsens Regenskaber haver I at forholde eder efter den til eder ergangne Befalning Aar 1703, saa at han for den billige anvendte Omkostning vorder fornöiet, og ikke anseet hvis han enten af egen Liberalitet haver andre skjænket, og ellers maatte være udgivet, som Landet ikke bör komme til Bekostning, og skulle Sysselmændene ikke findes villige at indlevere den af eder forlangende Underretning, haver I dennem udi Voris Navn at tilkjendegive, at de uden nogen Undskyldning i ringeste Maader til eder indgiver rigtige og udförlige Regenskaber paa hvis de udi forskrefne Udseiglings-Omkostninger, hver udi sin District, haver oppebaaret, tillige med hvis andre Notitier I af dennem kunde forlange til eders Efterretning, saafremt de ei ville forvente med sær Straf at vorde anseet. Dermed &c. Givet paa Vort Slot Jægersborg den 15. Maji Anno 1705.

3. Juli. **Reskript til Commerce-Collegium, hvorved Resolution meddeles paa fem deres allerunderd. Memorialer, deriblandt om den islandske Handel.**

Frederiksborg 3. Juli 1705. — Siell. Tegn. LV, 128. — Uddrag. 1705. 3. Juli.

Frederik den Fjerde &c. V. S. G. T. Vi give eder hermed allernaadigst tilkjende, at Vi paa efterskrevne til Os fra eder indgivne allerunderdanigste Memorialer allern. haver resolveret som fölger: — — —

Den fjerde, af den 16. Maji nest afvigt, om den islandske Handel at bringe til Compagnie efter eders Projeet til Octroy og visse Artikler for Interessenterne: — At Vi lader dette ved de Interessenterne udi den islandske Handel hidindtil allern. forundte Privilegier forblive, men dersom I den islandske Negoties Opkomst, uden nogen Forandring udi Privilegierne, skulle vide at befordre, haver I Interessenterne med eders Raad og Betenkende at assistere, og hvis ellers nogen Dispute imellem Interessenterne skulle forefalde, den paa beste Maade söge at slutte. — — —

Derefter I eder allerunderd. kan vide at rette. Befalendes eder Gud. Skrevet &c. Frederiksborg d. 3. Julii 1705.

Reskript til Stiftbefalingsmand Gyldenlöve, ang. Indretningen af et islandsk Handels-Compagnie. Khavn 24. Novembr. 1705. — Norske Tegn. XVII, 301; M. Ket. III, 345. 24. Novbr.

Frederik den Fjerde &c. V. S. G. og B. T. Hvad Interessenterne udi den islandske Handel, anlangende Svar paa deres til Os allerunderd. indgivne Supplieation om at etablere et Compagnie, for dig haver andraget, have Vi af din til Os allerunderd. overleverede Memorial allernaadigst fornummet, og som Vi allerede for nogle Maaneder siden derom haver meddelt Os elskelige Vores Committerede udi Commeree-Collegio Vores allern. Villie, at give Interessenterne den samme tilkjende, og Vi dog maa fornemme, at de endnu derom i nogen Tvivl skal være: saa, paa det Landet udi Tide kunde blive forsynet, og Interessenterne vide hvorefter de sig skulle rette, haver du den-

1705. nem at kundgjöre, at Vores Intention ingenlunde er at
24. Novbr. tvinge dennem til et Compagnie at indrette, men indstiller det til dennem selv, saasom de best derom med hinanden indbyrdes kan forenes, og have de med deres Andragende, om de, naar deres Octroye er exspireret, enten som et Compagnie det hele Land, eller og som Interessenter udi Handelen visse Havne agter at forpagte, sig ved Vores Rentekammer at angive, hvor da Octroyen, efter befunden Beskaffenhed, skal enten blive fornyet eller forandret. Derefter du dig allerunderd. haver at rette. Befalendes &c. Hafn. d. 24. Novembr. 1705.

1706. **Kongelig Resolution** ang. **den islandske Han-**
25. Januar. **dels midlertidige Indretning.** Khavn 25. Januar **1706.** — Rentek. Relat. Prot. 56, 72. — I Rentekammerets (danske) Forestilling af 23. Januar bemærkes, at det nu i 2 Aar var ventileret, enten det var bedre at den islandske Handel blev fört ved et Compagnie, eller at Havnerne forpagtedes særskilt, som i de sidste Aar var skeet. Commerce-Collegium var for Compagnie-Handel og Kjöbmændene foretrak denne; Arne Magnusson derimod forsvarede den separate Handel. Under 16. Januar havde Rentekammeret foreslaaet, at Afgiften af Handelen skulde blive som för 13,670 Rd., hvis den ældre Taxt skulde beholdes, men 8000 Rd., hvis man skulde have den nye Taxt; ligeledes havde det yttret, at Kjöbmændene havde önsket en Octroy paa 20 Aar; hvorpaa Kongen havde resolveret, at Arne Magnussens Betænkning först skulde indhentes. I denne Anledning foreslaaer nu Rentekammeret Forlængelse paa 1 Aar, paa samme Betingelser som forhen.

— Wir approbiren allergnädigst der Cammer Bedenken, imfall das die Jahren von den vorigen Contract verflossen, das die Contrahenten es alsdann noch ein Jahr auf den vorigen Fuss behalten, und das unterdessen des Arnes Meinung weiter untersuchet würde, um desto sicherer in dieser Affaire zu gehen. Copenhagen d. 25. Januarii 1706.

Kongelig Resolution, ang. Opbud til Auction af den islandske Handel. Khavn 1. Februar 1706. 1706. 1. Februar.

— Rentek. Rel. Prot. 56, 95. — I Rentekammerets (danske) Forestilling, uden Datum, bemærkes, at Kjöbmændene havde indgivet en Ansögning af 28. Januar, hvori de havde andraget, at de ikke havde önsket nogen Forlængelse af den islandske Handels Forpagtning paa de forrige Vilkaar, men derimod Tilladelse til at oprette et Compagnie, og at dette maatte overlades Handelen paa 20 Aar for 8000 Rd. aarlig.

Naehdemmahlen die Islandische Compagnie Unser letztes Anerbieten, nemlich das sie noch ein Jahr auf selben Fuss continuiren möchten, und selben Contract als sie ihn bishero gehabt vor dies Jahr noch zu behalten, aus Vorsorge das ihnen wegen Zeitverlust kein Schade möchte wiederfahren, und sie dennoch solches Anerbieten refusirt, als sind wir gnädigst zufrieden, das die Deputirte der Cammer die Islandischen Hafvens, als von je her gebraüchlich gewesen ist, zum neuen Aufbot oder Auction kommen lassen, naehdem die Contract-Jahren zum Ende, und ein neuer Contraet doch gesehlossen werden muss. Copenhagen d. 1. Februarii 1706.

Octroy for de samtlige islandske Havners Beseiling paa sex Aar. Khavn 13. April 1706. 13. April.

— Rentek. Copiebog Nr. 2000, Litr. B, fol. 2b—10; Rentek. Exped. Prot. 32, 435—448.

Vi Frederik den Fjerde &c. G. V., at saasom Vores bosiddende Borger her udi Vores Residentsstad Kjöbenhavn, N. N., af Vores Deputerede ved Financerne og udi Kammer-Collegio, paa Vores Vegne, ved den islandske Handels Opbud, som Höistbjudende haver den 15. Februarii sidstafvigt tilforpagtet sig Handelen og Trafiquen paa N. Havn udi Vort Land Island, udi den allerunderdanigste Forhaabning, at han og hans Arvinger derpaa visse Frihed maatte njude, da have Vi hannem og hans Arvinger efterskrevne Frihed paa efterfölgende Conditioner allernaadigst villet forunde:

1706. 1) Dersom bemeldte N. N. vil herefter overlade den
13. April. hannem bevilgede Havn til Andre, eller og Andre udi Handelen med sig indtage, da maa det ikke skee directe eller indirecte til nogen Fremmede, enten Hamborger, Lybecker, Holstener, eller Andre, som hörer under de keiserlige Avocatoria, mens alene til dennem som ere Vores eedsvorne Undersaatter og i Vores Riger og Lande bosiddende, undtagen de, som paa nogen af de næstliggende Havner udi Landet ere octroyerede, hvilke hverken som Interessenter udi Handelen maa indtages, ei heller Handelen for dennem oplades. Naar da i saa Maader den forpagtede Handel til en anden er overdragen, skal dog N. N. svare Os til Afgiften, samt staade til Rette, om nogen Forseelse udi Handelen begaaes. — 2) Forbemeldte N. N. og Interessenter maa ingen anden Skibe fragte til forskrefne Havn, end de udi Danmark og Norge, Flensborg og Sönderborg hjemme hörer, og der alene Vores eedsvorne Undersaatter tilkommer, paa hvilke Skibe Skipperne skulle være Vores eedsvorne Undersaatter og udi samme Vores Riger og Lande bosiddende, og der holde Dug og Disk. — 3) De Vare, hvormed fornefnte Havn skal forsörges og sammesteds forhandles, skal indkjöbes udi Vores Riger og Lande, saafremt de der ere at bekomme, og ingen andensteds end udi Kjöbenhavn til samme Havn indskibes, dog skal bemeldte N. N. samme Vare, som han og hans Interessenter behöver, og ikke her udi Landet kan gjöres, saa længe være tilladt fra andre Steder at forskrive, indtil der Nogen sig her nedsætter, saadanne Vare her udi Landene at fabriqvere, da det dennem skal vorde communiceret, hvor de dennem siden og ingen andensteds end her skulle indkjöbe; og saasom de deres behövende Salt til Fiskeriet der udi Landet, samt anden Brug, skal være forpligtede i Vore Riger sig at tilforhandle, da maa dennem saadan Salt told- og consumtionsfri, imod Vores Deputerede ved Vores Financer, deres Attest, sælges, som de Sælgende igjen udi Vores Toldkammer, naar de bemeldte Vores

Deputeredes Attest derfor fremviser, skal vorde gotgjort. 1706.
Vil og bemeldte N. N. Saltet selv fra förste Haand lade 13. April.
hente, skal det stande hannem frit for, al den Stund det med Vores Undersaatters Skibe indföres. — 4) Maatte nogen Krig (det Gud naadelig afvende) paa disse Riger og Lande indfalde, at bemeldte N. N. og Interessenter ikke skulde her fra Rigerne forsörge samme Havn med nödtörftige Vare, da skal de fra andre Riger, eller Republiqver, hvor de best kan, saa meget ved deres Correspondence forskaffe, at Indbyggerne overalt udi bemeldte Havns District kan vorde forsvarligen forsjunede. — 5) Alle de Vare, som til den islandske Handels Fortsættelse hen eller tilbage föres, desligeste hvis Vare N. N. og hans Interessenter andensteds fra nödes til at hidföre, som til samme Handel paa bemeldte Land behöves, og her udi Landet ei kan bekommes, det skal være, imod den udlovede Forpagtnings-Summa, aldeles fri for al Told og Consumtion, og derforuden for hvis Besvær som herefter saadanne Vare paalægges kan, dog at hermed ingen Underslæb begaaes, under 1000 Rdlrs Straf til Vores Fiscum, og 500 Rdlr til Qvæsthuset. — 6) Forbemeldte N. N. og hans Interessenter skal alene være tilladt at handle, kjöbe og sælge paa forskrevne Havn med den udi samme Havns District, og derunder beliggende smaa Haufner og Bayer, boende Almue, hvilken Handel han med dennem sig saa nyttig maa gjöre, som de best vide og kunne, og skal Ingen, det være sig Indlendske eller Fremmede, udi fornævnte District og paa bemeldte N. Havn være tilladt at handle, enten paa Landet eller udi Söen uden for Landet. — 7) Saa maa og Ingen, hverken Vores egne Undersaatter, eller andre, bruge nogen Doggerie omkring Island, nærmere end 4 Mile runden omkring ud fra Landet, under Skib og Godses Forbrydelse, hvor det antræffes. Ellers hvad Vores egne Undersaatter angaaer, som med Vores allernaadigste Tilladelse kunde ville bruge Doggerie 4 Mile fra Landet, dennem skal de Trafiqverende uden nogen Kjendelse assi-

1706. stere udi Nöd og med al Iver befordre deres Handtering,
13. April. saa længe de ingen Handel i Landet eller deromkring, imod deres Privilegier, foretager; dog skal bemeldte Doggere, som för er meldet, ikke maa tilhandle sig af Landet eller Fiskebaadene, som er ude at fiske, nogen Fisk eller Andet, det være sig hvad det være vil, uden de vil agtes og straffes som andre uprivilegerede Handlere. — 8) Betrædes Nogen udi Haufnerne, eller nærmere Landet end 4 Mile, at drive nogen forböden Handel eller Doggerie, da skal deres Vare med Skibene være confisqverede, og til dennem som det erobrer være hjemfalden, mens Personerne, som derpaa farer, straffes efter Sagens Beskaffenhed paa Kroppen. Bemeldte Privilegerede maa og Magt have, saadan forbudne Handlere og Fiskere (det være af hvad Nation det vil) at lade antaste, tillige med de Vare, som de have med at fare, og sig dennem, saavidt muligt er, bemægtige, og til Bessested opföre, at de der af Amtmanden, eller udi hans Fraværelse af næste Övrighed, uden Ophold kan paadömmes, og hvilken af Parterne med samme Dom ei er tilfreds, da bevilges hannem at indstævne samme Dom for Admiralitetet, og det antastede Skib, Gods og Folk herhid at före, hvor de, uden ringeste Ophold, af Vores Admiralitet skal paakjendes, og skal Sysselmanden, i hvis Syssel saadanne forbudne Handlere antræffes, under deris Bestillings Fortabelse og anden vilkaarlig Pengestraf, efter Sagens Beskaffenhed, forpligt være, med al Magt bemeldte N. N. eller hans Fuldmægtige at være behjelpelige, samme Personer eller Skib at optage og til Bessested at henföre, dog paa Sagsögerens Bekostning. — 9) Forbemeldte N. N. maa ei handle med nogen af de andre Districters Indbyggere, eller tilföie de andre Participanter nogen Indpas eller Skade paa de dennem allernaadigst bevilgede Havner og Districter, under hvad Navn det nævnes kan; især maa han ikke opseile nogen nye Haufner eller Bayer nær ved de andre Districter, der at handle, eller skikke nogen Folk med Vare bort fra sin Havn, hen udi Di-

stricten at forhandle, hvormed Handelen kunde drages fra 1706.
nærliggende Districter; ikke heller maa han forsætligviis 13. April.
indlöbe paa nogen Haufn udi de andre Participanters Districter, uden han af Storm og Uveir eller anden ulykkelig Hændelse dertil tvinges, da han dog ikke maa bryde Lasten, eller handle med Nogen, men det snareste muligt, at de blive hjulpen, igjen udlöbe, under 1000 Rdlrs Straf til den, som samme Hafn er bevilget at beseigle, og 500 Rdlr til Qvæsthuset. — 10) Bemeldte N. N. skal sælge og kjöbe paa bemeldte Havn efter Vores Anno 1702 allernaadigst udgangne Taxt, og det ved ret Alen, Maal og Vægt, og skal han og hans Betjente sig venligen og med god Omgjængelse imod Landsens Indbyggere, Geistlige og Verdslige, forholde, saa at Ingen med Billighed kan have Aarsag sig over dennem at besværge. — 11) Forbemeldte N. N. skal nöiagtigen forsörge bemeldte Havn med gode, dygtige og uforfalskede Kjöbmandsvare, og det saa rigeligen med de Vare i Synderlighed, som til Livsens Ophold, samt Fiskeriets og Landarbeidets Fortsættelse, gjöres fornöden, saa at Ingen derover kan have billig Aarsag sig at besværge, mens hver og een kan for Betaling bekomme det han forlanger. [[1] De skal og paa Örebak tage Slagterie af Almuen, saavel udi de gode Fiskeaaringer som de slette, hvorimod Örebaks Districtes Indbyggere skal være forpligtet til at levere til Kjöbmanden, saavel udi gode Fiskeaaringer, som udi slette, hvis Qvæg de kan afstaae til at forhandle, ligesom paa andre Slagterhavne, paa det Örebaks Forpagterne ei forgjæves for dets Aarsage skulde gjöre Equipage af Salt-Foustager og andet, tillige à parte Skib fragte]. — 12) Bemeldte N. N. maa ei nogen Efterliggere om Vinteren lade efterligge paa fornefnte Havn, ei heller nogen Vare lade levere til nogen Islænder, dennem om Vinteren at forhandle, under 1000 Rdlrs Straf for hver Efterligger, eller hver Islænder, han nogen Vare betroer for sig at

[1] Tillæg i Octroyen for Örebak (Eyrarbakki).

1706. sælge. [[1]Allermindst maa de forsende Vare fra Öen til
13. April. Fastelandet, til at sælges der, til deres Præjudice som haver forpagtet Örebak, under Straf som anden forbuden Handel imod Octroyen; dog skal hermed ikke være formeent, at jo saavel Ombudsmanden, som andre Öens Indbyggere, uformeent maa fra Fastelandet sig for Penge, eller andre i Landet gaaende dygtige Vare, tilforhandle Smör, Vadmel, Skolæder, Skind til Söklæder eller andre slige Vare, som de til deres Huses Fornödenhed og Fiskeriets Fortsættelse nödvendig behöver]. — 13) Kjöbmændene maa ingen Fiskerbaade holde udi Landet, ei heller leie nogen af Landfolket til at fiske for dennem, ikke heller maa de nedsætte Lodder udi Stranden, Landfolket til Skade; med deres egne Folk og Joller maa de ubehindret fiske udi deres Distriet, hvor det ikke skeer Indbyggerne til Indpas. — 14) De som paa Vore Vegne at befale have, være sig Amtmænd, Foged eller andre, som Vi allernaadigst eragte fornöden til samme Land at hensende, skulle bemeldte N. N. være forpligt at före frem og tilbage uden nogen Vederlag, desligeste og Landets Indbyggere, som ville her til Riget hidreise; dog skal Vores Betjente og andre selv forskaffe sig deres Underholding, og skal de Didskikkede ingen Vare til eller fra Landet före, uden til deres egen Husholdings Fornödenhed, langt mindre nogen Handel der udi Landet drive, under samme Vares Forbrydelse og den Straf, som andre uprivilegerede Handlere. — 15) Hvad Mineralier og andre Rariteter af Fisk, Fugler eller Dyr, som der udi Landet findes, skal bemeldte N. N, hvor det hannem forekommer, holde Os til Beste, og slige Ting for billig Fragt med egne og Med-Interessenters Skibe lade hidföre til Vores kongelige Residentsstad Kjöbenhavn. — 16) Islænderne skal ei med nogen anden, hvem det og være kan, enten paa Landet eller uden for Landet i Söen, Haufner eller Fjorder, eller nogen andensteds, være tilladt at handle,

[1]) Tillæg i Octroyen for Vestmannöerne.

kjöbe eller sælge, uden alene med bemeldte N. N. eller 1706.
hans Fuldmægtige udi fornævnte District, eller nogen 13. April.
Fisk af deres Baader at sælge, naar de med dennem ere ude at fiske, under Straf som Taxten tilholder, med mindre Skibet, som til fornævnte Hafn var destineret, (det Gud forbyde) fornlykkedes, eller og Varene, som begjærtes, enten ikke var at bekomme paa Haufnen, eller og ikke vare saa gode, at Indbyggerne udi fornefnte Distrikt der med kunde være fornöiede, da maa Districtets Indbyggere den Gang söge de andre næst hos liggende Havners Beseilere og af dennem kjöbe deres Nödtörft, og skal Sysselmanden af yderste Magt holde herover, og ikke dölge nogen ulovlig Handel med Almuen, under hans Bestillings Fortabelse. Skulde han og selv herimod drive nogen ulovlig Handel, da skal han derforuden være undergiven en vilkaarlig Penge-Straf efter Sagens Beskaffenhed, hvoraf den halve Deel til Angiveren skal være forfalden, og den anden halve Deel til dennem, som udi samme District er bevilget at handle. — 17) De Vare, som Islænderne levere til bemeldte N. N. eller og hans Interessenters Fuldmægtig, skulle være gode og dygtige Kjöbmandsvare, nemlig reen, ukassen, umalt og ufrossen Fisk, som Blodbenene ere vel afskaaren 3 Led nedenfor Navlen, reen og klar Tran, gode Mands-Hoser og Vanter, Hosene en Sjællands Alen lang, og deres Viide der efter, Vadmelet to Islands Alen bred, og andre Vare iligemaade gode og dygtige. Hvis Varene anderledes befindes, skal han ei pligtig være dennem at annamme. — 18) Paa det og bemeldte N. N., hans Kjöbmænd og Betjente paa forskrefne Land ei over deres rette Tid skal opholdes, og blive beliggende, sig til Skade og Forsömmelse, da skal Indbyggerne og Almuen paa Landet pligtig være, til Kjöbmanden hvis de skyldig bliver udi betimelig Tid at betale, nemlig paa Fisker-Havnerne inden 20. Julii og paa Slagter-Havnerne den 22. August, eller i det allerseneste 8 Dage efter fornefnte Terminer. — 19) Naar fornefnte N. N. eller nogen af hans Betjente, Nogen paa

1706. bemeldte Land kan have at tiltale, enten for Gjælds-Sag
13. April. eller andet, da skal saadant skee efter Lands Lov og Ret og ikke anderledes, og det uden lang og ubillig Ophold, hvormed Övrigheden udi Landet skal have Indseende, som de agter at svare, om nogen Klagemaal derfor paakommer. — 20) Vi ville og allernaadigst haandhæve og forsvare bemeldte N. N. udi hans Handel, saa at hannem og hans Interessenter hverken af andre Vores Undersaatter eller Fremmede nogen Indpas herimod skee skal. — 21) Havnernes Districter skal blive paa den Maade, som der med er bleven forholdet udi de næst forgangne Forpagtnings-Aaringer. — 22) Vores Landskylde-Fisk, samt Skibs-Abater, Mandtals-Fisker og andre slige Oppebörseler af Vores Jordebogs-Indkomst, skal indleveres til den Havn, udi hvis District Jorderne ligge og Baadene fiske, til den Priis, som forhen haver været, og hvis udi saa Maade fiskes udi en District, skal ei derfra til en anden Districtes Havn bortföres. — 23) Kjöbmandshusene og Inventarium, som findes ved Havnen, saavel som det efterliggende Gods, skal taxeres af uvillige Mænd og der efter betales af dem, som tiltræder Havnen til den aftrædende Forpagter, dog hvis den, som skal betale, seer sig derved fornærmet, skal det stande hannem frit for at tage uvillige Mænd paa de andre, og da efter hvis de kan forenes betale. Mens hvad Restancerne angaaer, da skal den nye Forpagter samme inddrive, saavidt muligt kan være, og hvor ikke noget er at faae, da derfor at fremlægge lovlige og gyldige Beviser. Kunde de ellers indbyrdes om Restancerne forenes, stander det dennem frit for; Betalingen skeer: Halvdelen förstkommendes 11. December, og den anden Halvdeel den 11. December 1707, imod Caution. — 24) For den efterstaaende Fisk, eller andre islandske Vare, njudes af Efterkommeren billig Betaling, saaledes som de kan forenes, eller og skal de udföre Fisken for den Fragt, som den Tiltrædende selv betinger pr. Skū Fisk dette Aar, med mindre det overgaaer ¼ Part af et Skibs Ladning. — 25) For det sidste have Vi

allernaadigst forundt og bevilget fornefnte N. N. med forskrefne Conditioner og Vilkaar den Handel at bruge udi 6 Aar, fra dette Vores Brefs Dato at regne, aarligen imod N. N. Rigsdaler at betale til hver Aars 11. Decbr., skadeslös udi alle Maader, saa og hans Hustrue og Arvinger (saafremt han for forbemeldte Tids Forlöb ved Döden afgaar), og ingen anden, uden deres Bevilling og Samtökke, den at tilstede, saafremt de for den aarlig Afgift og Beseiling kan stille Os nöiagtig Caution. Thi forbjude Vi alle Vores Rigers Indbyggere, saa og Fremmede og Udlendske, fornefnte N. N., som Vi saaledes haver privilegeret, herimod udi hans Handel og Trafique hannem nogen Forfang, Indpas eller Forhindring at gjöre, under Vor Hyldest og Naade. Givet paa Vores kongelige Residents udi Kjöbenhafn den (13.) April Anno 1706. 1706. 13. April.

Efter forskrefne Formular af Octroyerne paa den islandske Beseigling, der paa ny udi sex Aar, fra 1. Januarii Anno 1706 at regne, allernaadigst er forundt, er Expeditionen skeet, og paa efterskrevne Personer, Haufner og Penge, 22 Gange udsted, som fölger:

Personer.	Havner.	Penge.
1) Anders Larsen Bech, Madame Storms, Morten Munch og Peter Riegelsen	Vestmannöe	820 Rd.
2) Jörgen Klog, Peder Kaysen, Niels Terchelsen, Peder Fjelderup og Jens Lassen	Örebakke	1000 —
3) Hans Munch	Isefjord	1405 —
4) Niels Birch	Dyrefjord	565 —
5) Jacob Nielsen	Vapnefjord	160 —
6) Hans Birch	Havnefjord	1005 —
7) Peder Kaysen, Jörgen Klog, Niels Terchelsen, P. Fjelderup og Jens Lassen	Holmen	1340 —
8) Hans Jensen	Kieblewig	1570 —
	Lateris	7865 Rd.

1706.	Personer.	Havner.	Penge.
13. April.		Transport	7865 Rd.
	9)[1] Margaretha sal. Peter Wielands	Baasand	1205 —
	10) Anders Stub	Grindewig	505 —
	11) Mathias Petersen og Christian Poulsen	Stappen	1370 —
	12) Anders Larsen Bech og Morten Munck	Patrisfjord og Bildal	1930 —
	13) Hein Dettlofsön Friis . . .	Budenstad	455 —
	14) Peter Nicolai Winge	Revet	1195 —
	15) Margareta sal. Peter Wielands	Stikkelsholm	1575 —
	16) Jörgen Klog, Peder Kaysen, Niels Terchelsen, Peder Fjeldrup og Jens Lassen . . .	Commervog og Grondefjord	950 —
	17) Jacob Nielsen og Niels Hendrichsen	Berrefjord	660 —
	18) Mette sal. Matz Christensens	Husewig [2]	200 —
	19) Morten Mogensen og Christian Davidsen	Öefjord	630 —
	20) Inger sal. Jacob Sörensens	Hofsaas	400 —
	21) Peder Jensen	Schagestrand	145 —
	22) Margareta sal. Peter Wielands	Rödefjord	1105 —
		Summa	20,190 Rd.

20. April. **Confirmation** paa Fru Ragnheiður Jonsdatters **Gavebrev.** Khavn 20. April 1706. — Norske Reg. 20, 336ᵇ; Uddr. hos M. Ket. III, 422. — **Uddrag.**

Vi Frederik den Fjerde &c. G. A. V. At eftersom Ragnheiður Jonsdatter fra Gröf paa Vort Land Island haver — — — foræret og givet tvende af hendes Brödre-Döttre, som fra deres Barndom haver været hos hende, nemlig Gudrunder (Guðrún) Oddsdatter og Hallfrider Arre-

[1]) dette Exemplar af Octroyen er dat. 17. April.

[2]) dette Exemplar af Octroyen skal være dateret 20. April.

datter til lige Deling efter hendes Död, eller naar hun det selv vil afstaa, alt hvis fast eiende Jordegods og Lösefied, rörendes og urörendes, som hun nu eier eller eiendes vorder, undtagen hendes Hovedlod, som hende arveligen efter hendes afgangne Forældre er tilfalden af fast eiende Jordegods, som samtlige hendes Arvinger efter hendes Död skal være til Deling. — — — Da, saafremt bem[te] Ragnheiður Jonsdatter sig ingen Livsarvinger efterlader, ville Vi — — — forskrevne hendes Gave til for[ne] hendes Brödre-Döttre Gudmunder (!) Oddsdatter og Hallfrider Arredatter allernaad. have confirmeret og stadfæstet, saa og hermed confirmerer og stadfæster. Forbydendes &c. Hafn. den 20. Aprilis 1706. 1706. 20. April.

Kongelig Resolution ang. Moderation i Afgifterne af den islandske Handel og af Jordebogs-Afgiften. Rosenborg 10. Mai 1706. — I Rentekammerets (danske) Forestilling af 8de Mai bemærkes, at endnu imödesaaes en Resolution paa en under 5. Marts 1705 indgiven Forestilling om de islandske Kjöbmænds Andragende om yderligere Moderation i Handels-Afgiften for 1702 og Jordebogs-Forpagternes lignende Andragende paa Grund af udestaaende Restancer. Da Handelens Afgift ved den sidste Auction var stegen til 20,000 Rdlr., meente Rentekammeret, at der var Anledning til at nedsætte Afgiften for 1702 til 8000 Rd., men ikke videre, og med Hensyn til Jordebogs-Restancerne at tilstaae saa megen Moderation, som disse Restancer ved Thingsvidner maatte befindes at belöbe. — Rentek. Relat. Prot. 56, 353. — Uddrag. 10. Mai.

— 10. [1] Wir approbiren der Cammer Bedenken, das die islandsche Kaufleute vor Anno 1702 die 8000 Rthlr. bezahlen müssen, weil sie schon Absehlag genossen von 13000 Rthlr. bis 8000 Rthlr., mit der Condition, das sie keine weitere Abkürtzung pretendiren sollen. — Was den 2ten Punkt, wegen die Jordeböger-Verpaehters, ihren verlangten Abschlag betrifft, so sollten Wir vermeinen, das solches so lange auszuselzen wäre, bis die Restantzen

[1]) De andre Artikler i Resolutionen ere Island uvedkommende.

1706. durch 2 Commissarien untersuchet sind, wie viel sich sel-
10. Mai. biges in allen beiragen kann. — — — Rosenburg d. 10. Maji 1706.

14. Mai. **Reskript til Amtmand Müller og Professor Arne Magnusson, at undersöge Kjöbmændenes udestaaende Restancer i Island. Khavn 14. Mai 1706.** — Norske Tegn. XVII, 390; M. Ket. III, 346.

Frederik den Fjerde &c. V. B. T. Vores allernaad. Villie og Befaling er, at I, saa snart I til Vort Land Island nu i Sommer kommer, eder der i Landet paa de Steder, hvor det fornöden eragtes, med Flid erkyndiger om, hvad Restantzer de islandske Kjöbmænd her i Vores kongelige Residentzstad Kjöbenhavn der hos Vore Undersaatter haver at fordre, og derpaa en rigtig Designation med udförlig Beretning derhos om samme Restantzers Beskaffenheder, og hvad Aaringer de kræves for, under eders Hænder og Signeter skriftligen forfatter, som du, Os elskelig Christian Müller, i Efterhöst haver med dig hid at tage og Os ved din Ankomst allerunderdanigst at tilstille. Dermed &c. Hafn. d. 14. Maji 1706.

11. Juni. **Kongelig Resolution ang. Arne Magnussons Diæter som Commissarius. Frederiksborg 11. Juni 1706.** — I Rentekammerets (danske) Forestilling 3. Juni 1706 refereres Arne Magnussons Andragende, ifölge hvilket begge Commissarierne havde erholdt udbetalt 2500 Rd., men mente sig at tilkomme 3821 Rd., hvilket A. M. anholdt om at faae udbetalt, samt tillige Gage for Tjeneste ved Commissionen fra 10. Septembr. sidstl. indtil han maatte komme til Island, i Anledning af de Udgifter han havde, deels ved at lönne en Mand i sit Sted i Island for at arbeide ved Commissionen, deels ved der stadig at underholde Folk og Heste, samt i Anledning af, at han jevnlig havde maattet gaae Rentek. tilhaande med Oplysninger i Anledning af Commissionen. Rentek. bemærker kun, at det förste Punkt (at han betaler en Medhjelper) er overeensstemmende med Befalingen af 22. Mai 1702. — Rentek. Relat. Prot. 56, 427ᵇ—428. — **Uddrag.**

— — 21)[1] Wir sind allergnädigst zufrieden, das ihm seine Abrechnung gemachet werde, und zwar vor die Zeit die er auf dem Wasser und alda im Lande gewesen; das er aber auch verlangt, das ihm vor die Zeit er hier gewesen solches sollte gut gethan werden, sehen Wir nicht das solches billig sey. — — Friederichsburg d. 11. Junii 1706. 1706. 11. Juni.

Rentekammer-Skrivelse til Paul Beyer, ang. Jordebogs-Afgifterne i Island. Khavn 16. Juni 1706. — Rentek. Copieb. Nr. 2000, Litr. B, fol. 11. 16. Juni.

Eftersom Hans Kongl. Majt Jordebogs Forpagtning udi Island til næstafvigte Nyaarsdag var exspireret, og det ikke er kommen til nogen Slutning med dessen nye Forpagtning, hvorfor I, som om bemte Jordebogs visse og uvisse Indkomster kan have den bedste Videnskab, formedelst saadan Opbörsel eder tilforn udi nogle Aar af de forrige Forpagtere haver været betroet, er bleven foreslaget samme for dette indeværende Aar paa Regnskab at oppeberge, altsaa haver I eder dessen Oppebörsel, saavel visse som uvisse, undtagen paa Vestmannöe, for indeværende Aar paa Hans Kongl. Majt Vegne med al underdanig Troskab og Nidkjærhed at antage, som I allerunderd. agter at ansvare, og eders Regnskab med saa authentique og af Amtmanden attesterede Beviser belægge, som gyldige eragtes kunde, og dennem i rette Tide her til Rentekammeret indsende, hvorefter Hans Kgl. Majt eders der udi gjörende Flid og Nidkjærhed, saaledes som den vorder befunden, til forventende Belönning allerunderd. skal vorde forestillet. Gud befalet af eders Velvillige. Rentekammeret den 16de Junii 1706[2].

[1]) De andre Punkter i Resol. vedkomme ikke Island.

[2]) Samme D. Skrivelse til Christopher Jensen, at oppebære paa Regnskab den visse og uvisse Jordebogs Indtægt paa Vestmannö i dette Aar. — Ligeledes til Amtmand Müller, at have nöjagtig Tilsyn med hele Oppebörselen, og attestere alle Beviser, saaledes at de ved Revisionen kunde af Kam-

1707. Januar. **Octroy** paa Handelen paa **Grindavik** Havn for Nicolai Burmester. Khavn Januar 1707. — Rentek Copieb. Nr. 2000, Litr. B, fol. 14b—21. — Denne Octroy lyder paa 5 Aar fra Dato, og er foranlediget ved at Anders Stub havde under 25. Nov. 1706 sögt om at maatte overlade Burmester sit Privilegium; iövrigt er denne Octroy ligelydende med den af 13. April 1706.

7. Marts. **Octroy** paa Handelen paa **Isafjords** Havn for Niels Birck. Khavn 7. Marts 1707. — Rentek. Copieb. Nr. 2000, Litr. B, fol. 24—30. — Denne Octroy lyder paa 5 Aar fra Dato, og er foranlediget ved at Hans Muncks Enke havde ved Ansögning af 21. Febr. d. A. anholdt om at maatte overdrage Handelen til Birck, da hun efter sin Mands Död ikke saae sig istand til at bestride den. Iövrigt er denne Octroy ligelydende med den af 13. April 1706.

1. April. **Kongelig Resolution** ang. **Realisationen af de kongelige Jordafgifter.** Khavn 1. April 1707. — Communiceret Vedkomm. ved Rentek. Skr. 5. April 1707. — I Rentek. Forestilling 29. Marts bemærkes, at da Jordebogs-Restanzerne ikke vare liquiderede bleve disse Afgifter ikke bortforpagtede 1706, men befalet, at Afgifterne skulde erlægges til Kjöbmændene in natura og disse betale dem med Penge. Rentek. fordrede en Betaling som de forrige Forpagtere havde beregnet Kongen, men Kjöbmændene meldte, at Priserne paa islandske Varer nu vare lavere end for 2 Aar siden, og paastod Priser efter Contract af 8. Mai 1685: neml.

1 Sk℔ Fisk, Khs Vægt,	for 8 Sld. 2 sk.	Efter Rk. Paast.	6 Rd. «
1 Alen Vadmel . . .	« 10 «	. . . . . .	« 16 sk.
1 Par Hoser	« 8 «	. . . . . .	« 10 «
1 Tönde Lax . . .	5 Rd. «	. . . . . .	6 Rd. «
1 Tönde Smör . . .	8 « «	. . . . . .	10 « «
1 Tönde Tran . . .	6 » «	. . . . . .	9 « «

Rentek. indstiller denne Moderation for det forbigangne Aar. — Rentek. Relat. Prot. 58, 314. — **Uddrag.**

---

meret antages for gyldige, da alle Island vedkommende Jordeböger, og de til Conference med de indkommende Regnskaber nödvendige Documenter vare leverede til Arne Magnusson. Copieb. Nr. 2000, Litr. B, fol 11b—12.

— — 3)[1] Vi approberer Kammerets Betænkning, og ere allernaadigst tilfreds at Supplieanten maa nyde de specificerte Varer for den Priis, som efter Contracten af Aar 1685 er sat, dog ikkun for sidst forleden Aar, saa og uden Consequence. — — Kjöbenhaufn den 1.April 1707. 1707. 1. April.

Reskript til Commissarierne i Island, at dömme i en Sag. Khavn 13. Mai 1707. — Norske Tegn. XVIII, 69; M. Ket. III, 347. 13. Mai.

Frederik den Fjerde &c. V. N. T. Saasom Os af eder allerunderdanigst er bleven forebragt, hvorledes en Person, navnlig Asbjörn Jochimsen i Guldbringe Syssel, fordi han Anno 1681 ei skal have villet skydse daværende Landfogets og nuværende Laugmands Lauritz Gottrups Fuldmægtig Peter Andersen over en Fjord, er efter Laugmanden Sigurdur Biörnsen (som i denne Sag skal have gjort sig til Herrets-Dommer) hans Dom tvende Gange bleven hudströgen, förste Gang indtil han besvimede, og, efter at de havde givet hannem noget at drikke, anden Gang indtil han paa ny faldt i Afmagt; saa og, at bemeldte Laugmand Lauritz Gottrup skal ellers have ladet sig pantsætte af Guldbrand Thorlaehsen for Gjeld en Grund Kirke udi Öefjord tilhörende Sölv-Kalk og Disk, som Laugmanden ei, förend Gjelden bliver hannem betalt, vil fra sig levere, med flere Enormiteter, som der i Island er foregaaen, hvoraf paa endeel herhos Fortegnelse[2] fölger: saa have Vi allernaad. befalet Os elskel. Herr Ulrich Christian Guldenlewe &c. at forordne fornævnte Asbjörn Jochimsen en Procurator der i Landet til Sagen for hannem ved Retten uden nogen Bekostning forsvarligen at udföre, og ellers at constituere en Actor, som ei alene den Sag om forskrevne Kalk og Disk, men

[1]) de andre Poster i Resol. angaae ikke Island.

[2]) En Optegnelse over formentlige Lovlösheder i Rettergangen og Rettens Haandhævelse, navnlig efter Althingsbögerne, findes blandt Arne Magnussons Papirer.

1707. endog de andre indklagede Enormiteter og Forurettelser
13. Mai. imod Vedkommende lovmæssigen haver at paatale og forsvarligen udföre. Thi er Voris allernaadigste Villie og Befaling, at I retter eders Leilighed efter: eder samme Sager efter lovlig foregaaende Stævnemaal paa beleilige Tider og Stæder med forderligste at foretage, og derudi, uagtet deres Ælde, efter Loven forsvarligen at kjende og dömme, og saadan eders Forretning de Interesserede paa Ansögning under eders Hænder og Signeter beskreven at give, som I ville ansvare og bekjendt være. Dersom og een af eder formedelst lovlig Forfald ei til den berammende Tid og Sted möde kunde, da skal den, som tilstede kommer, hermed Fuldmagt have og anbefalet være, en anden i den Udeblivendes Sted til sig at tage, og denne Vores allernaad. Befaling alligevel at fyldestgjöre og efterkomme. Dermed &c. Hafn. d. 13. Maji 1707 [1].

13. Mai. **Bevilling paa at sidde i uskiftet Bo. Khavn 13. Mai 1707.** — Norske Reg. 20, 497; Uddr. hos M. Ket. III, 428.

Vi Frederik den Fjerde &c. G. A. V. At Vi, efter Eirikur Jonsen og Tore Gudmundsdatter fra Flousdal [2] i Mule Syssel for östen paa Vort Land Island, deres herom allerunderdanigst gjorde Ansögning og Begjering, allernaadigst haver bevilget og tilladt, saa og hermed bevilger og tillader, at naar een af dennem ved Döden afgaar, den Længstlevende da, foruden Rettens Middels Forseigling, Registering og Vurdering, i uskift Bo maa hensidde, saa længe den i Enkestand forbliver, naar den Efterlevendes forholder sig med den Afdödes Arvinger som den Norske

[1]) Ved Reskr. af s. D. beordres Stiftbefalingsmanden til at beskikke en Procurator for Ásbjörn Jóachimsson, og imod Laugmand Gottrup (Norske Tegn. XVIII, 71; Uddr. hos M. Ket. III, 427). Hans Beskikkelsesbrev, d. Khavn 16. Mai s. A., for Vice-Laugmand Odd Sigurdsson, er indfört i Althingsbogen 1707, Nr. 8.

[2]) d. e. Fljótsdal.

Lovs 5. Bogs 4. Capitel 20. Articul ommelder, særdeles om der er Jordegods eller Fæstegods. Forbydendis &c. Hafniæ den 13. Maji 1707. 1707. 13. Mai.

Reskript til Biskop Vidalin, ang. Emerit-Præsternes Understöttelse. Khavn 16. Mai 1707. — 16. Mai.
Bekjendtgjort i Synodalforsamlingen for Skalholt Stift 1707. — Norske Tegn. XVIII, 77; M. Ket. III, 349.

Frederik den Fjerde &c. V. B. T. Eftersom Vi ved Vores til dig den 14. Februarii Anno 1705 udgangne Befaling allernaadigst haver forordnet og tillagt fattige Præster i sin Landsfjerding udi det dig allernaadigst anbetroede Stift (som vel og flittig haver forestaaet deres Kald og Embeder, og for Alderdoms og Svagheds Skyld nödes til deres Kald at afstaa) noget til Underholding af nogle de beste Beneficier eller Kald i Öster- Synder- og Vester-Fjerdinger, som efter den derpaa satte Taxt belöber aarligen til 65 Rd. 2 Mark, og Vi af en til Os fra dig indkommen allerunderdanigste Memorial have fornommen din Mening derom, at dertil ikke gjöres fornöden saa store Udgifter af de beste Prestekalde hvert Aar, og at, hvis saa meget af Kaldene aarlig skulde udgives, som de ere satte for, det var at befrygte, at somme af dennem det ikke kunde udstaa, gjörendes derfor allerunderd. Ansögning om Vores allern. Dispensation og Tilladelse, at du hvergang proportionaliter maatte taxere Beneficierne, efter som deres Mængde, som skulde underholdes, og deres Fornödenhed det udkrævede. Da, som forberörte Taxt skal saaledes af din Formand, forrige Biskop afgangne Mag. Theodoro Thorlacio med hans forsamlet Geistlige være forfattet efter hver Kalds Indkomst og Godhed, og Vi den ved ovenmeldte Vores Befaling til dig allernaadigst haver-approberet, give Vi dig hermed allernaadigst tilkjende, at Vi lader det derved, uden nogen Forandring, allernaadigst forblive. Der efter du dig allerunderd. haver at rette. Befalendes &c. Skrevet &c. Hafn. d. 16. Maji 1707.

1707. 16. Mai.

Reskript til Stiftbefalingsmand Gyldenlöve ang. Haugshus Hospitals Regnskaber. Khavn 16. Mai 1707. — Norske Tegn. XVIII, 78; M. Ket. III, 350.

Frederik den Fjerde &c. V. S. G. og B. T. Eftersom Vi den 2. December Anno 1704 paa Os elskelig Mag. Jon Thorkelsen Vidalin, Biskop over Skalholt Stift udi Vort Land Island, hans allerunderd. Andragende, at Laugmanden Sigurdur Björnssen nogle Aar havde oppebaaret den störste Deel af Hökshusets Hospitals Indkomster der paa Landet, og dog ingen Regnskab derfor gjort, allernaadigst haver beordret dig at tilholde bemeldte Sigurdur Björnssen at gjöre for^{ne} Hospital Ret, og fra sig til Vores Justitzraad og Amtmand over for^{ne} Island, Os elskelig Christian Müller og bemeldte Mag. Jon Thorkelsen et rigtig Regnskab paa hvis han paa dets Vegne haver annammet og udgivet, og forbem^{te} Jon Thorkelsen Vidalin nu atter for Os allerunderd. haver ladet andrage, at samme Regnskaber formedelst adskillige der udi befundene Urigtigheder ikke til nogen Slutning skal være kommen: da er Vores allern. Villie og Befaling, at du strax saadan Anordning gjör, at samme Hospitals Regnskaber vorder uden Ophold bragt i Rigtighed efter Loven, og conform med ovenskrevne Vores til dig allernaad. ergangen Befaling, og saadan Regnskabernes Revision og Clarering at skee paa det hidindtil sædvanlig Sted. Hvad Laugmanden, for^{ne} Sigurdur Björnssen, da ved Regnskabernes Clarering kunde skyldig blive, der over ville Vi allernaad. resolvere naar det liqvide Qvantum vides og det Os allerunderdanigst bliver refereret.

Belangende de 64 Rd. in Specie, som forbem^{te} Laugmand Sigurdur Björnssen paa forskrevne hans Hospitals Regnskaber Anno 1704 haver betalt, og Biskopen, for^{ne} Mag. Jon Thorkelsen Vidalin, hos sig haver i Behold, da ville Vi allernaadigst at samme 64 Rd. vorder udsat paa Rente, til Hospitalets des bedre Nytte; og saasom Vi have fornommet, at bemeldte Hospital paa Hökshus siden Anno

1689, da det did fra Klosterholle blev forflyt, ikke er kommen i den Stand, som det havde været tilforn paa bemeldte Klosterholle: saa have Vi allernaadigst for got befundet, at Hospitalet fra Hökshuse til forne Klosterholle, hvor de forordnede Hospitalslemmer efter Fundatzen bör at være, strax skal henlægges og etableres[1]. Thi er Vores allernaadigste Villie og Befaling, at du Vedkommende sligt til allerunderdanigst Efterretning strax tilkjendegiver. Dermed &c. Hafn. d. 16. Maji Anno 1707. 1707. 16. Mai.

Kongelig Resolution ang. Undersögelse af Salpeter i Island. Khavn 16. Mai 1707. — Communiceret Amtmanden og Commissarierne i Island ved Rentek. Skriv. 24. Mai 1707. — I Rentek. Forestill. 13. Mai berettes, at en vis Christopher Lauritzen Handtberg havde andraget, at en islandsk Student havde der fra Landet medbragt «en Materie af Salpeter», som H. havde ladet undersöge, hvorved ¼ ℔ reen Salpeter skulde være udbragt af 1 Pund «Materie». Udbyttet havde H. leveret Admiral Stöcken. I Anl. heraf sögte H. om at blive sendt til Island for at undersöge Stedet og s. v., som Studenten havde lovet at anvise ham. Rentek. foreslaaer at overdrage Amtmanden og Commissarierne Undersögelsen. — (Et andet Sted hedder det, at Salpeter er fundet paa tre Steder i Island). — Rentek. Relat. Prot. 58, 491b. — Uddrag. 16. Mai.

2)[2] Vi approberer herover Cammerets Betænkning, at Commissionen kunde paadrages en udi Island tillige med Amtmanden, og er altsaa ikke fornöden at en aparte Person bliver opsendt. — — Kjöbenhaufn den 16. Maji 1707[3].

---

[1]) Reskr. 21. Januar 1752.

[2]) de övrige Punkter i Resolutionen vedkomme ikke Island.

[3]) Amtmandens Forespörgsel i Anledning heraf paa Althinget 1707, og de Oplysninger han fik, findes i Althingsb. 1707, Nr. 15 (de paaviiste Steder vare: «Bjarnaborgir í Kolbeinstaða hrepp» i Hnappadals Syssel, og «Skorbeinstaðir framan í Arnarstakksheiði milli Víkur og Fagradals» i Skaptafells Syssel).

1707. 24. Mai. **Reskript til Amtmand Müller og Commissarierne ang. Leieqvilders Aabod. Rosenborg 24. Mai 1707.** — Publiceret paa Althinget og indfört i Althingsbogen 1707, Nr. 19; Rentek. Exped. Prot. 33, 90—91, samt i «Ujournaliserede Sager, Island vedkommende». M. Ket. III, 353.

Frederik den Fjerde &c. V. N. T. Saasom adskillige Besværinger ere indkomne over Vores seneste udgangne Forordning om adskillige Misbrugs Afskaffelse udi Island, dat. 15. Maji 1705, og især over dens 4. Articul om Leie-Qvæget, hvilket haver foraarsaget, at Vores Jordebogs-Indkomster der udi Landet ei heller i Aar have kundet opnaaet nogen Forpagtning; altsaa anbefales I hermed at sammentræde og examinere denne herhos fölgende Laugmand Gottrups til Os allerunderd. indgivne Suppliqve af 15. Junii 1706, saavel som hvis de Trafiqverende udi andre Maader ved Forpagtnings-Conditionerne haver villet erindre; hvilket alt I grundeligen haver at overveie, saaledes som det til Vores Interesse tjenligst eragtes kân, og at Os ved den befrögtende Afgang udi Vores Jordebogs Rettighed ei nogen Præjudice udi Indkomsterne skeer. Hvis I da derudi sluttendes vorder, haver I ved förste givne Leilighed til Vores videre allernaadigste Decision allerunderdanigst at indsende. Dermed &c. Givet paa Vort Slot Rosenborg den 24. Maji 1707.

24. Mai. **Rentekammer-Resolution ang. Betalingsmaaden af Lönninger m. v. Khavn 24. Mai 1707.** — Rentek. Copieb. Nr. 2000, Litr. B, fol. 36—37. — **Uddrag.**

— — 6)[1] [Paul Beyer havde i Skr. af 10. Mai forespurgt blandt andet, om «de aarlige og sædvanlige Lönninger for Laugmændene, Laugrettesmændene, samt for Rettens Administration i Guldbringe Syssel, og til Præsten, for at betjene de Fattige paa Vidöe», skulde her efter

[1]) de övrige Punkter vedkomme det islandske Oppebörselsvæsen, Udredning af 33 Inventariibaade o. s. v.

betales i Speeie, eller i Croner, «hvor da Opgelten herefter kommer Hans Kongel. Majt tilgode, og er efter den octroyerede Taxt 6 Skill. Danske paa hver Speeie-Rigsdaler»; fremdeles forespörges, «om de 100 Rd. til fattige Præster for norden herefter som tilforn skal betales udi Specie».] — Resolution: «betales udi Croner». 1707. 24. Mai.

Rentek. Skrivelse til Paul Beyer, ang. Jordebogs-Afgifternes Oppebörsel. Khavn 24. Mai 1707. — Rentek. Copieb. Nr. 2000, Litr. B, fol. 33b. — Ifölge Kongel. Resol. 23. Mai overdrages Paul Beyer Administration paa Regnskab af de kongelige visse og uvisse Jordebogs-Indkomster i Island og paa Vestmannöe for indeværende Aar, paa samme Maade som skeet er ved Rkr. Skr. 16. Juni 1706. 24. Mai.

Confirmation paa Testamente. Frederiksborg 10. Juni 1707. — Norske Reg. 20,553; Uddrag hos M. Ket. III, 430. — Uddrag. 10. Juni.

Vi Frederik den Fjerde &c. G. A. V. At eftersom hos Os allerunderdanigst er bleven ansögt og begjert Vores allernaad. Confirmation paa efterskrevne af den islandske Original i det danske Tungemaal oversatte Forskrivelse, lydendes som fölger: — [Ægtefolkene Þorgeir Jónsson og Margrèt Guðmundsdóttir af Sandgerði i Gullbríngu Syssel, begge gamle og uden Slægtninge, testamentere efter deres Död alt det de eie eller herefter eiendis vorder, i faste og löse, levendis og dödt Gods, til Laugmand Povel Joensen Widalin og hans rette Arvinger til fuldkommen Eiendom og fri Disposition evindeligen, saa fuldkommeligen udi alle Maader, som bemte Laugmand var deres lovlige Arving, eller hans ægte Börn, om han da kunde være ved Döden afgangen; dog med den Condition, at bemte Laugmand intet af dette Gods skal fordre af den af Testatorerne som længst lever, med mindre den det skulde selv ville overlade, hvorimod de ville aldeles intet af deres Jordegods afhænde til nogen Mand, enten ved Skjöde, Betaling, Gave eller Pantsættelse, uden til ovenmeldte Laugmand Widalin eller hans Börn, enten han eller de hænder at blive deres Arvinger]. —

1707. Da, saafremt forne Thorgeir Jonsen og Margarete Gud-
10. Juni. mundsdatter sig ingen Livsarvinger paa enten af Siderne efterlader, ville Vi bemte Forskrivelse udi alle dens Ord, Clausuler og Punkter, saa som den her oven indfört findes, allernaadigst have confirmeret og stadfæstet, saa og hermed confirmerer og stadfæster, naar dermed efter Vores Norske Lovs 5. Bogs, 1. Cap., 9. 10. 11. og 12. Art. vorder forholdet; dog sjette og tiende Penge, samt al anden Os tilkommende Arvefalds Rettighed i alle Maader uforkrænket. Forbydendes &c. Frederiksborg den 10. Junii 1707.

5. Decbr. **Octroy** paa Handelen paa Bausands [Básenda] Havn for Anders Stub. Khavn 5. Decembr. 1707. — Rentek. Copieb. Nr. 2000, Litr. B, fol. 37b—42. — Denne Octroy lyder paa 4 Aar fra Dato og er foranlediget ved at Enken Margrete Wieland, som ved Octroy 17. April 1706 havde faaet ovenmeldte Havn, nu, ved Ansögning 27. Octobr. d. A., havde sögt om at maatte overdrage den til Anders Stub igjen, hvilket og var tilladt ved Kgl. Resol. 10. Novembr. — Iövrigt er Octroyen ligelydende med den af 13. [17.] April 1706.

30. Decbr. **Reskript** til Amtmand Müller, hvorved ham tillades at tage **fast Hjem i Kjöbenhavn.** Khavn 30. Decembr. 1707. — Norske Tegn. XVIII, 238; Uddr. hos M. Ket. III, 430.

Frederik den Fjerde &c. V. B. T. Vi give dig hermed allernaad. tilkjende, at Vi efter din allerunderd. gjorte Ansögning og i Henseende til din tiltrædende Alderdom og medfölgende Svagheder, samt de besværlige Reiser, som ved det dig allernaadigst anbetroede Amtmandsskab falder, saavel i Vort Land Island som til og fra Landet, allernaad. haver bevilget, at du herefter baade Sommer og Vinter maa forblive her i Kjöbenhavn, men derimod skal du være tilforpligtet, Tjenesten ved en dygtig Fuldmægtig der udi Landet saaledes at lade forsyne, at Vores Tjeneste ei derover nogen Forsömmelse eller Skade til-

föies, til hvilken Ende Vi og allernaad. have befalet Vores General-Admiral-Lieutenant, Os elskelig höibaarne Herr Ulrik Christian Guldenleve &c. som Vores Stiftbefalingsmand over bemeldte Vort Land Island, at beordre Vice-Laugmanden for norden og vesten sammesteds, Odder Sivertsen, tillige med din Fuldmægtig, at have al tilbörlig Opsyn, og bem^{te} Vores Stiftsbefalingsmand derom aarlig Relation tilsende. Derefter du dig allerunderdanigst kan vide at rette. Befalendes &c. Skrevet &c. Hafn. den 30. Decembr. 1707 [1]. 1707. 30. Decbr.

Bevilling at holde **Capel i Grenivík.** Khavn 13. April 1708. — Norske Reg. 21, 52^b; M. Ket. III, 354. 1708. 13. April.

Vi Frederik den Fjerde &c. G. A. V. At eftersom Thoraren Vigfussen, boendes paa en Gaard Grenevig udi Vort Land Island, for Os allerunderd. haver ladet andrage, at paa samme hans Gaard Grenevig har tilforn været en Kirke, og, formedelst at den i Grunde var forfalden, han den nu nylig af ny paa hans egen Bekostning haver ladet opbygge: da have Vi, efter hans herom allerunderd. gjorde Ansögning og Begjering, allernaad. bevilget og tilladt, saa og hermed bevilge og tillade, at hans Sognepræst maa i bemeldte nye opbygte Kirke paa beleilige Tider betjene hannem og hans Folk udi deres Saligheds Sager imod billig Betaling. Forbydendes &c. Hafn. d. 13. Aprilis 1708.

Bevilling paa et **Ægtepars gjensidige Arveret.** Khavn 7. Mai 1708 [2]. — Publiceret paa Althinget 1708; Norske Reg. 21, 62; Uddr. hos M. Ket. III, 433–34. 7. Mai.

Vi Frederik den Fjerde &c. G. A. V. At Vi, efter Herr Sigurdur Eyolfsen, Præst fra Stad udi Grindavich

[1]) Under s. D. er Reskript mut. mut. ligelydende udfærdiget herom til Stiftsbefalingsmand Gyldenlöve. Norske Tegn. XVIII, 237.

[2]) hævet ved Reskr. 27. April 1709.

1708. paa Vort Land Island, hans herom allerunderd. gjorte
7. Mai. Ansögning og Begjering, allernaad. haver bevilget og tilladt, saa og hermed bevilger og tillader, at hans Hustru, saasom de nu tager til at ældres og ingen Börn eller Livsarvinger haver, maa efter hans Död nyde hvis af deres fælles Bo forefindes at være i Behold, efter den bortskyldige Gjeld, som rigtig befindes, först er bleven betalt, og dersom han hendes Död overlever, at han da maa nyde samme Condition som Hustruen, men efter begge deres dödelig Afgang falder det til næste Arvinger efter Loven, naar den Efterlevendes sig forholder efter Vores Norske Lovs 5. Bogs 4. Cap. 20. Articul, saa længe den i Enkestand bliver besiddendes, samt hvis videre samme 20. Articul ommelder. Forbydendes &c. Hafn. d. 7. Maji 1708.

11. Mai. **Confirmation paa et Gavebrev. Khavn 11. Mai 1708.** — Publiceret paa Althinget 1708 (Althingsbogen Nr. 19); Norske Reg. 21, 63—64; Uddr. hos M. Ket. III, 434. — Uddrag.

Vi Frederik den Fjerde &c. G. A. V. At, eftersom hos Os allerunderdanigst er bleven ansögt og begjert Vores allernaad. Confirmation paa efterskrevne Gavebrev, lydendes af det islandske i det danske Tungemaal oversat som fölger: — «Jeg underskrevne Margrete Eggertsdatter gjör hermed vitterligt for alle og enhver, som dette Brev læse eller höre, at jeg hermed under min egen Haand giver min Sösterdatters Sön Teiter Arresen (som efter Guds Villie og min egen Begjering er opkaldet efter min salig Mands Navn) saa megen Deel af mit Jordegods jeg nu eier, og jeg til Arvegaver eller paa andre Maader ærligen faaet haver hidindtil, som Guds og Hans Kongel. Maj^ts min allernaadigste Arveherres og Konges Lov mig at bortgive tilsteder eller tilstedende vorder, hvortil jeg især delished tilnævner den Gaard Svidner udi Bredefjord og Flatöes Kirkesogn beliggende, i hvilken Gaard jeg giver bem^te Teiter Aresen nu strax saa megen

Deel som Loven mig tilsteder, og den hele Gaard, uformindsket i alle Maader min Myndighed, skal bemte Teiters lovlige Formynder (eller og han selv, om han til sine myndige Aaringer kommer) efter min Död i hans Eiendom forskrevne Gaard fuldkommelig tage, mens alt saa længe jeg lever beholder jeg Gaarden med al dens Afgift. Lever nu ikke dette Barn Teiter til hans myndige Aaringer, da giver jeg hermed samme Gaard til min elskelige Sösterdatter Astrider Thorlöfsdatter, eller til hvem af hendes Börn hun vil, saasom jeg ingen Livsarvinger haver. — — — Aetum Haga paa Bardestrand den 13. Octobr. Anno 1690. Margrete Eggertsdatter, egen Haand. — Undertegnede Vidner: Jon Gunnlögsen, egen Haand. Thorsten Thorarensen, egen Haand. Magnus Sigvartsen.» — Da, saafremt forne Margrete Eggertsdatter sig ingen Livsarvinger efterlader, ville Vi bemte Gavebrev udi alle dets Ord, Clausuler og Punkter, saasom det her oven indfört findes, allernaadigst have confirmeret og stadfæstet, saa og hermed confirmerer og stadfæster, for saavidt Vores Norske Lov tillader en Enke ved Testamente at bortgive. Forbydendes &c. Hafn. d. 11. Maji 1708.

1708. 11. Mai.

Reskript til Amtmand Müller og Biskop Thorlevius [1], ang. Combination af Undirfell og Thingeyrar. Khavn 11. Mai 1708. — Publiceret paa Althinget 1711 (Althingsb. Nr. 11). Norske Tegn. XVIII, 313; M. Ket. III, 354. 11. Mai.

Frederik den Fjerde &c. V. B. T. Vi give eder hermed allernaadigst tilkjende, at Vi, efter Lauritz Christensen Gottrup, Laugmand for norden og vesten paa Vort Land Island, hans herom allerunderd. gjorde Ansögning og Begjering, samt eders allerunderd. givne Erklæring, allernaadigst haver bevilget, at Undenfelds Kirkesogn maa til Thingöre Klosters Kirke, naar den nu-

[1]) Mag. Björn Þorleifsson, Biskop paa Holum.

1708. 11. Mai. værende Sognepræst, som Undenfelds Kirke betjener, enten ved Döden afgaaer eller Kaldet i andre Maader lovligen ledig vorder, underlægges og annecteres, og Præsteboligen Undenfeld Præsten til Thingöre til Ophold tillægges, undtagen nogle faa Gaarde, som til næste Sogn Grimstunge, formedelst deres Beleiligheds Skyld, kunde lægges. Derefter I eder allerunderdanigst haver at rette og herom Anordning at gjöre. Befalendes &c. Hafn. d. 11. Maji 1708.

11. Mai. **Reskript til Stiftbefalingsmand Gyldenlöve, ang. Forholdsregler mod Præster som lade deres Præstegaarde forfalde.** Khavn 11. Mai 1708. — Publiceret paa Althinget 1708 og indfört i Althingsbogen Nr. 4, samt ligeledes bekjendtgjort i Synodalforsamlingen for Skalholt Stift 1708. Norske Tegn. XVIII, 314; M. Ket. III, 355—56; Finn. Joh. Hist. Eccl. Isl. III, 487.

Frederik den Fjerde &c. V. S. G. og B. T. Saasom Herr Ollafver Erieksen, Sognepræst til Hjaltestad Menighed paa Vort Land Island, som af Os allernaadigst er confirmeret at succedere Sognepræsten til Bredebolstad i Hunevatne Syssel paa bemeldte Island, for Os allerunderdanigst haver ladet andrage, hvorledes Præstegaarden i bemeldte Bredeboldstad Sogn, formedelst Sognepræstens Forsömmelse, i adskillige Maader skal forarges, tvertimod Vores Lov og Mandater, som der i Landet ere givne, og derfor allerunderd. er begjerendes, at han bemeldte Bredebolstad Præstegaard strax maatte tiltræde, paa det han den betimeligen kunde forbedre, hvorimod han erbyder sig til Præsten at afstaa det, som han med Skikkelighed kunde leve af, — og Vi af din til Os herom allerunderdanigst indkommen Erklæring[1] allernaadigst haver fornummen, at af fordum Lensmand der paa Landet, Brostrup Gedde, skal Anno 1596 være gjort saa-

[1]) Gyldenlöves Erklæring over Sagen er forlangt ved Reskr. 27. Febr. 1708. Norske Tegn. XVIII, 272; Uddr. hos M. Ket. III, 433.

dan Anordning for Biskopperne, at de enten selv, eller ved deres fuldmægtiger Ombudsmænd, som ere Herrets-Provster, skulle lovligen to eller tre Gange tilsige og paaminde de Præster, som deres Præstegaarde lader fordærve, at de samme betids skulle hjelpe og forbedre, hvis ikke, da Bisperne dennem fra deres Embeder at afsætte; — desligeste, at forrige Biskop over Skalholts Stift, Mag. Theodorus Thorlacius (som efter Vores elskelig kjere Herr Faders, salig og höilovlig Ihukommelse, allernaadigst givne Befaling var beordret, tillige med sine underhavende Præster, at indrette den islandske Kirkelov saa vidt skee kunde efter den Norske Lov) hans tillige med samme Præsters allerunderdanigste Betænkning om denne Post saaledes skal være forfattet, at Præsterne ei alene ere skyldige at vedligeholde Præstegaardens Bygning, med mere deraf dependerer, ved god og forsvarlig Hævd og Magt, mens endog bygge og forbedre den det meste muligt er, og hvis Præsterne derudi findes forsömmelige, efter at de derom 2 à 3 Gange af Provsterne lovligen bliver advaret, skal de fra Kaldet afsættes, med mindre at de for alting kunde stille nöiagtig Caution: — saa er Vores allernaadigste Villie og Befaling, at du den Anordning gjör, at bemeldte nyindrettede Kirkelov, som paa Lensmandens Anordning af Anno 1596 er funderet, vorder observeret og efterlevet, hvorved alting herefter, saavel som denne Passus, kunde have sin Rigtighed. Dermed &c. Hafn. d. 11 Maji 1708. 1708. 11. Mai.

Reskript til Stiftbefalingsmand Gyldenlöve, ang. uhjemlet Indförsel i en Odelsgaard for én Pengefordring. Khavn 18. Mai 1708. — Publiceret paa Althinget 1708 (Althingsb. Nr. 19) og indfört i Tillæggene til Althingsb. s. Aar; Norske Tegn. XVIII, 325b; M. Ket. III, 359. 18. Mai.

Frederik den Fjerde &c. V. S. G. og B. T. Eftersom for Os allerunderdanigst er bleven andraget, hvorledes Os elskelig Arne Magnussen &c. haver for endeel

1708. af sin hos afg. Magnus Sigurdssen, for Landsthinget i
18. Mai. Vort Land Island, tildömte Fordring, uden nogen Övrigheds Anvisning, ved Rettens Middel efter egen Befaling til Sysselmanden, ladet sig indföre i en Gaard der paa Landet, Brödretunge kaldet, uagtet at samme Gaard er Sigrid Haagensdatters og hendes Sösters Arve-Odel, og at deres Mænd den til fornævnte Magnus Sigurdssen, med Reservation af Reluitions Ret, skal have solgt og afhændet. Da, som fornævnte Sigrid Haagensdatter haver, der hun fornam at fornævnte Magnus Sigurdssen ved Döden var afgangen, begjært at indlöse hvis Haandskrifter og Prioriteter som han kunde have udgivet, hvorefter og Vores Justits- og Commereeraad, Os elskelig Christian Müller, som Vores Amtmand der paa Island, haver givet hende et Brev (som af bemeldte Arne Magnussen paaankes) den omtvistede Gaard til sig at tage, indtil der faldt Dom i Sagen for Vores Höiesteret, eftersom han, for hvis hannem der kunde blive tildömt, ingen Skade skal kunde lide, saa længe der er Jordegods og andet, hvoraf han kan faa Fornöielse, forsaavidt Vores Höiesteret for got befinder, ville Vi efter slig Beskaffenhed, samt din, som Vores Stiftbefalingsmand over bemeldte Vort Land Island, derom indkommen allerunderdanigste Erklæring [1], forberörte Vores Amtmands til forne Sigrid Haagensdatter udgiven Brev, indtil Sagens Uddrag for Vores Höiesteret, hermed allernaadigst have approberet. Thi er Vores allernaad. Villie og Befaling, at du de Ved-

[1]) Ved Reskript 30. Jan. 1708 beordres Gyldenlöve til at erklære paa Arne Magnussons Andragende i Anledning af Amtmand Müllers omtalte Brev, udgivet i Faveur af Sigrid Hakonsdatter, og at paasee, at «det ikke maatte hindre hans (A. M's.) Rettes Sögning», samt at «bemte Amtmand maatte befales, at entholde sig fremdeles fra at udstede slige Ordres, særdeles i de Sager bemte Arne Magnussen angaaer, saa længe han efter kongelig Befaling der i Landet forbliver». Norske Tegn. XVIII, 263b; Uddr hos M. Ket. III, 432.

kommende sligt til allerunderdanigste Efterretning tilkjendegiver. Dermed &c. Hafn. d. 18. Maji 1708. 1708. 18. Mai.

Reskript til Professor Arne Magnusson, ang. Commissionens Tilendebringelse. Khavn 21. Mai 1708. — Rentek. Exped. Prot. 33, 225. 21. Mai.

Frederik den Fjerde &c. Eftersom Vi ugjerne maa fornemme, at endnu aldeles ingen Underretning om den dig anbefalede Commission udi Vores Rentekammer er indkommen, og Tiden saaledes hengaar, uden at man kan vide om den til nogen Nötte for Os og Landet kan udfalde: saa er Vores allernaadigste Villie og Befaling, at du samme dig og Medcommitterede anbefalede Commission med beste Flittighed söger at befordre, og til Endskab bringe. Dermed &c. Givet paa Vores kongel. Residentz udi Kjöbenhafn den 21. Maji Anno 1708.

Forordning om Betlere i Danmark, saavel paa Landet som i Kjöbstæderne, Kjöbenhavn undtagen. Khavn 24. Septbr. 1708. — Denne Forordning er ikke publiceret i Island, men det i I. Post § 1 paabudne Afdrag af civile Embedsmænds Gager er der bragt i Anvendelse (cfr. Rentek. Skr. 28 April 1807) indtil samme bortfaldt ifölge Rentekammer-Skrivelse af 18. Mai 1822. — Siell. Reg. 44, 598b—617; Original-Aftryk i det kongel. og Universitets Bogtrykkerie; Qvart-Forr. 1708, 37—56; Schou II, 210—232. — **Uddrag.** 24. Septbr.

I. Post. *Angaaende de Fattige i Kjöbstæderne i Danmark, Kjöbenhavn undtagen.* 1) Saasom til de Fattiges Underholdning tilstrækkelige Midler nödvendigen behöves, saa ville Vi allernaad., at alle Geistlige og Civil-Betjente noget vist aarlig til de Fattiges Kasse giver, nemlig: Vores Civil-Betjente, som Gage af Os bekommer, af samme deres Gage aarlig 1 pro Cento, som ved Betalingens Terminer indeholdes for de Arme, og qvartaliter til de tilforordnede Directeurer, imod deres Qvittering,

1708. 24. Septbr. af Vores Sahl-Cassa betales skal. De Geistlige betaler ligeledes, efter deres Kalds og Bestillingers Indkomster, 1 pro Cento aarligen, som Vi ville lade ved Biskoppen og dertil forordnede Commissarier undersöge og determinere[1].

1709. 2. Febr. **Reskript til Geheimeraad Schöller, Justitiarius i Höiesteret, ang. en Sags Indstævning. Khavn 2. Februar 1709.** — Siell. Tegn. LVII, 36b.

Frederik den Fjerde &c. V. S. G. T. Saasom Vi den 30. Novembr. sidst forleden allernaadigst haver befalet Procurator Bertel Björnsen at paatage sig at gaae i Rette for Vores Höiesteret paa Joen Haldvorssen (Hálfdanarson)[2] fra Vort Land Island, som her udi Stadens Arresthuus er anholden, hans Vegne, udi en der indstefnte Sag, som imod ham föres, angaaende det paa en Qvindes-Person der i Landet, nafnlig Gudron Jonsdatter, begangne Drab, og samme Sag for hannem efter Loven at udföre, og bem^te Bertel Björnsen nu for Os allerunderd. haver ladet andrage, hvorledes han af de i Sagen passerede Acter haver erfaret, at bem^te Joen Haldvorssen hverken for Under- eller Ober-Retterne der i Landet skal være paadömt, enten til Frelse eller Straf, mens at han alene som et Vidne udi Sagen imod Magnus Bendixsen haver været, og formedelst han ei förste Gang efter Advarsel mödte, sit Vidne at aflægge, skal han af Sysselmanden, Laurs Hanssen Skieving og Med-Laugrettesmænd være tilfunden at paagribes og fængles, hvilket Vidne han dog siden haver aflagt, mens hans Fængsel fast paa 4de Aars Tid skal have continueret, uden videre Forfölgning eller Dom paa hans Person efter Loven. Da, udi allernaad. Henseende til bem^te Joen Haldvorssens lange udstanden Fængsel, og den Ophold som endnu vilde for-

[1]) Reskript 4. Mai 1709 (Fogtm. III, 233), til de Deputerede for Finantserne, befaler, at Afdrag i Civil-Betjenters Gage indeholdes fra Aarets Begyndelse.

[2]) Espól. Árb. VIII, 85.

aarsages, om hans Sag til ny Proces og Paakjendelse for de islandske Retter skulde henvises, have Vi, efter meerbem^{te} Bertel Björnsens, paa Joen Haldvorssens Vegne, herom allerunderd. gjorde Ansögning, allernaad. bevilget, at han samme Sag, ved Contrastefning imod Sysselmanden Laurs Hanssen Skieving og Magnus Bendixsen, for Vores nu forestaaende og allernaadigst berammede almindelig Höiesteret, saavel Hovedsagen som Arresten angaaende, til endelig Dom og Paakjendelse maa lade indstefne. Derefter du dig allerunderd. haver at rette, og derhen see, at behörig Stefning udi Sagen vorder udstæd. Befalendes &c. Hafniæ d. 2. Februar 1709. [Ved Conseillet]. 1709. 2. Febr.

Opreisning for Præsten Stephan Hallkelsson. Florence 20. April 1709. — Norske Reg. 21, 198; Uddr. hos M. Ket. III, 436. 20. April.

Vi Frederik den Fjerde &c. G. A. V. At eftersom Herr Stephan Halkildssen, som Anno 1703 af Biskopen over Skarholt Stift paa Vort Land Island, Os elskelig Mag. Joen Widalin, fra sit Præstekald Grinnevig, udi en Trætte og tvistig Sag, er bleven dömt, med den Clausula: med mindre Vi hannem ville benaade, hos Os allerunderdanigst har ansögt og begjert, at Vi hannem Vores allernaadigst Restitution ville give, saa at han igjen, som tilforn, det præstelige Embede maatte betjene og nyde et af de förste der i Stiftet ledig blivende maadelige Kald, da, dersom han intet videre har gjort, end til tvende pantsat en Fiskerbaad, have Vi af kongelig Naade hannem saadan hans Forseelse denne Gang allernaadigst pardonneret og tilgivet, saa og hermed pardonnerer og tilgiver, saa at han præstelig Embede igjen maa forestaa og betjene, og ved forefaldende Leilighed hannem en af de slette Tjenester gives. Forbydendes &c. Florence den 20. April 1709.

Reskript til Stiftbefalingsmand Gyldenlöve, ang. en Arvebevillings Cassation. Khavn 27 27. April.

1709. 27. April. **April 1709.** — Norske Tegn. XVIII, 543b; Uddr. hos M. Ket. III, 437. — Uddrag.

Frederik den Fjerde &c. V. S. G. og B. T. Saasom Herr Sigurdur Eyolfsen, Præst fra Stad udi Grindevig paa Vort Land Island, haver den 7. Maji Anno 1708, efter hans allerunderd. Ansögning, og Vores Justitsraad og Amtmand der paa Landet, Os elskelig Christian Müllers derpaa indgiven allerunderd. Erklæring, erholdet Vores allernaad. Brev, at hans Hustru, [o. s. v. som i Bevill. 7. Mai 1708] .... samme 20. Artikel ommelder; og nu for Os allerunderd. er bleven forebragt af en Mand der fra Landet, ved Navn Torsten Eyolfsen, at bemte Herr Sigurdur Eyolfsen haver stiltiende forbigaaet at melde noget om, som Amtmanden og ei heller haver tilkjendegivet, at han, forne Herr Sigurdur Eyolfsen, havde tilforn haft en anden Hustru, ved Navn Ingeborg Högnedatter, og med hende avlet een Sön og tvende Döttre, hvoraf den ene Datter, ved Navn Vilborg, er död Anno 1707, men Sönnen og den anden Datter Svanfild (Svanhild), som haver forne Torsten Eyolfsen til ægte, skal endnu være i Live, fra hvilke tvende levende Börn forbenævnte Herr Sigurdur Eyolfsens sidste Hustru, nu han ved Döden er afgangen, skal prætendere den hele Bo, efter bemte Vores allernaad. Brev, og derved at udelukke samme hendes tvende Stifbörn, Sönnen og den ene Datter, fra den Arv, som dem efter deres Fader kunde tilkomme efter Loven; — da, saafremt det forholder sig saaledes, at meerbemte Herr Sigurdur Eyolfsen har efterladt sig Livsarvinger, er Vores allern. Villie og Befaling, at du lader affordre forberörte Vores allern. Bevilling, som paa vrang Beretning er forhvervet, og den til Vores danske Cancellie indsender, saasom Vi allernaadigst lader denne Arvesag ved Lov og Ret forblive; og at du ellers advarer Amtmanden, at see sig herefter bedre for med sine allerund. Attester og Paaskrifter paa deslige Suppliqver. Dermed &c. Hafn. den 27. April 1709. [Ved Cons.]

Reskript til Stiftbefalingsmand Gyldenlöve, ang. Appel af Commissariernes Domme over forr. Laugmand Sigurd Björnsson, m. m. Khavn 4. Mai 1709. — Norske Tegn. XVIII, 547b; Uddr. hos M. Ket. III, 438. 1709. 4. Mai.

Frederik den Fjerde &c. V. S. G. og B. T. Vi give dig hermed allernaad. tilkjende, at Vi, efter din indkommen allerunderd. Erklæring og Forslag, ang. Sigurdur Björnsen, forrige Laugmand for synden og östen paa Vort Land Island, hans indgivne Klagemaal over de fire Domme, som de af Os allernaad. forordnede Commissarier der i Landet, nemlig Os elskelig Arne Magnussen, Professor Philosophiæ og Antiquitatum Danicarum ved Universitetet udi Vores kongelig Residentsstad Kjöbenhavn, saa og Vores Archiv-Secreterer, og Povel Jonsen Vidalin, nu værende Laugmand for synden og östen paa bem^te Vort (Land) Island, nu have fældet over hannem, og derved dömt hannem baade fra hans Embede, Reputation, saa og fra hans Gods og Formue, allernaad. haver for got befundet, at for^ne Sigurdur Björnsen samme fire Domme for Amtmanden, med sine fire og tyve Mænd, til Paakjendelse lader indstævne, til hvilken Ende Vi allernaadigst have bevilget bem^te Sigurdur Björnsen Beneficium paupertatis, og skal samme fire Domme, indtil Sagens endelig Uddrag, ei være hannem, enten paa Bestillingens Indkomster, Reputation eller Middeler, til nogen Hinder eller Præjuditz i nogen Maade. Derefter du. dig allerunderd. kan vide at rette, og Vedkommende denne Vores allernaad. Villie til allerunderd. Efterretning forderligst at kundgjöre. Befalendes &c. Skrevet &c. Hafniæ d. 4. Maji Anno 1709[1]. [Ved Conseillet].

---

[1]) s. D. er udfærdiget kongel. Bevilling paa Beneficium paupertatis for Sigurd Björnsson til disse Sagers Appel. Norske Reg. 21, 213; Rubr. hos M. Ket. III, 438.

1709. 18. Mai. **Reskript til Stiftbefalingsmand Gyldenlöve, ang. en Sags Indstævning for Höiesteret. Khavn 18. Mai 1709.** — Publiceret paa Althinget 1709 og indfört i Althingsbogen, Nr. 4; Norske Tegn. XVIII, 552b; Uddr. hos M. Ket. III, 438—39.

Frederik den Fjerde &c. V. S. G. og B. T. Vi give dig hermed allernaad. tilkjende, at Vi have for got befundet at lade en Sag, angaaende en Fange, ved Navn Erlendur Gijslaehsen (Gíslason), paa Vort Land Island, som af Laugmændene og Laugrettesmændene der paa Landsthinget er dömt til at være den dræbte Gisle Joensens Banemand, og derfor at have forbrudt sit Liv efter Loven, dog med saadan Clausul i Slutningen, at den Dræbte ikke aldeles uskyldig er slagen ihjel, for Vores almindelig Höiesteret til nærmere Paakjendelse indkomme; thi er Vores allernaadigste Villie og Befaling, at du Vedkommende det til Efterretning forderligst kundgjör. Dermed &c. Hafn. d. 18. Maji Anno 1709. [Ved Conseillet].

29. Juni. **Facultas testandi for Professor Arne Magnusson og Hustru. Khavn 29. Juni 1709.** — Publiceret paa Althinget 1730 (Althingsb. 1730, Nr. 12). Siell. Reg. 45, 126.

Vi Frederik den Fjerde &c. G. A. V. At eftersom Os elskelig Arnas Magnussen &c. og hans Hustru Mette Fischer hos Os allerunderd. haver ladet anholde, at dennem allern. maatte bevilges Testament at gjöre, og at samme Testament efter deres Död af samtlige Vedkommende uryggeligen og uimodsigeligen maatte holdes og efterkommes; da have Vi, efter herom allerunderd. gjorde Ansögning og Begjæring, allern. bevilget og tilladt, saa og hermed bevilge og tillade, at bemte Arnas Magnussen og Mette Fischer maa over deres Middel og Formue ved Testament, Codicil eller anden Forskrivelsesmaade, hvorved deres sidste Villie klarligen og tydeligen sees og vides kan, saaledes disponere, og derom slig Anordning gjöre,

som dennem self lyster og got sjunes, dog at Testatores derimod, efter deres Stand og Vilkaar, de Fattige med noget tilstrækkeligt betænker; og skal saadan deres sidste Villie og Anordning, som de i saa Maade i deres levendes Live gjörendes vorder, efter deres Död af deres Arvinger og samtlige Vedkommende saa uryggeligen og fuldkommen holdes, ligesom den her Ord fra Ord kunde have været indfört og af Os udi alle dens Ord, Punkter og Clausuler, confirmeret og stadfæstet; hvorfor Vi herudinden vil have dem dispenseret fra alt, hvis udi Loven kunde findes herimod at stride; dog sjette og tiende Penge, og al anden Os tilkommende Arvefalds-Rettighed, i alle Maade uforkrænket. Forbydendes &c. Hafn. d. 29. Junii 1709. [Ved Conseillet]. 1709. 29. Juni.

Patent, hvorved Kongeloven publiceres. Rosenborg 4. Septembr. 1709. — Ikke publiceret i Island. Stukket i Kobber tilligemed Kongeloven og foran denne, i Imperial-Folio, siden trykt i Kongelovens Udgaver 1722. 8. og 1756, lille Folio. — N. P. Sibbern, Bibl. Histor. Dano-Norvegica, 447—454; Schou I, 38—44 i Anmærkn. 4. Septbr.

Vi Frederik den Fjerde &c. G. A. V. At, naar Vi eftertænker, hvorledes den almægtige Gud fra Verdens Begyndelse af haver tilladt saa mangfoldige, mærkelige og store Forandringer i alle Kongeriger og Lande paa Jorden, sær med at ödelægge et Folk for at ophöie et andet, sær med at samle mange Riger i eet, eller af eet at gjöre flere, og overalt at indrette, forandre og forbedre Regjeringens Form og Maade, saaledes som det haver været hans evige og ubegribelige Visdom behageligt, da finde Vi allerhöieste og billigste Aarsag til, ei alene at forundre og glæde Os over saadan den naadige Guds Regjering, men fornemmeligen at takke hannem for slig faderlig Omsorg for det hele menneskelige Kjöns Vedligeholdelse, Bestyring og mægtige Forsvar. Men iblandt de Exempler, som kunde gives paa den gode Guds Omsorg for Kongers og Kongerigers Conservation,

1709. skal vel ikke letteligen findes noget bedre, end det, som
4. Septbr. kan tages af Vores egne fæderne Arveriger og Lande, og i Synderlighed af Vort Rige Danmark, som den store Gud haver beviist denne særdeles Naade, at det er blevet regjeret i mere end to Tusinde Aar aleneste af tvende Kongeslægter, som nogle faa Gange ved Qvinde-Linierne, men ellers altid fra Sön til anden ere blevne continuerede paa den kongelige Throne, indtil at Vores Forfædre af det oldenborgiske Huus, som dog i lige Maader af den gamle Kongestamme ved Döttre nedstiger, bleve satte til at regjere over Danmarks og Norges Riger, hvilke den almægtige Gud, ikke meget længe tilforne, havde samlet under eet Hoved. Ja, Vi nödes til med en hjertelig Taksigelse at tale om en endnu större Naade og Barmhjertighed, som den evige Gud lod disse Vores Fæderne-Riger og Lande, nu næsten for to Hundrede Aar siden, vederfares, idet den saliggjörende Lærdom og christelige Troes Kundskab fra alle menneskelige Traditioner og vrange Meninger med al Flid blev renset, og det sande Evangelii klare Lys, som paa andre Steder, saa og i disse nordiske Riger, saaledes blev antændt, at Vi og alle Vore Efterkommere billigen bör glæde Os ved dets Glands og Herlighed. Og kunne Vi i lige Maader ikke nægte Gud al Ære og Tak for den bestandige Lykke og Velsignelse, som altid haver fulgt Vores kongelige Familie, idet den gode Gud, ved hvilken Kongerne regjere paa Jorden, altid haver haft Danmarks og Norges Konger i sin mægtige Beskjærmelse og Varetægt, og ei alene velsignet deres Vaaben, og forsvaret dem imod deres Fjender, endogsaa i de allerstörste Farligheder, men og tillige stedse og altid saaledes lænket deres Undersaatters Hjerter, at de i Kjærlighed og Troskab imod deres Herre og Konge næppe have haft deres Lige i Christendommen, hvilket Vi önske at maatte vare ved til Verdens Ende. Den mærkeligste Leilighed for disse Rigers Indbyggere, til at udvise saadan oprigtig Troskab og fuldkommen Kjærlighed og Lydighed imod deres Konge, havde den

alvidende Gud forsparet til Vores Herr Farfaders, Kong 1709.
Friderich den Tredies, af höilovligste og höisaligste Ihu- 4. Septbr.
kommelse, hans Regjerings Tid, da al Verden maatte see og glæde sig over den store Enighed, Nidkjærhed og Fyrighed, med hvilken Undersaatterne opoffrede sig selv og deres Formue, for at tjene deres Fæderneland, og allermest deres Konge, som med en höiberömmelig Forstand og Omhyggelighed, samt en idelig Aarvaagenhed og störste Frimodighed og Mandighed, forsvarede sine Undersaatter; hvilket altsammen var saa tækkeligt for Gud i Himmelen, at han, til alles Forundring, saaledes tog baade Kongen og hans Underdaner i sin almægtige Beskjermelse, at han ei alene gjorde en glad Ende paa en blodig Krig, men derforuden indförte saadan en Forandring i Regjeringen, at den kongelige Families Höihed og Herlighed, saavel som samtlige Indbyggernes Velfærd og Nytte, paa eengang saaledes blev foröget og formeret, at intet höiere paa ingen af Siderne kunde forlanges; hvilken Forandring, som den visseligen var af Gud, saa fik den ogsaa i ganske kort Tid al fornöden og önskelig Fuldkommenhed: thi saasnart var ikke Freden sluttet, efter Kjöbenhavns Beleiring, at jo alle Stænder, foruden ringeste Nöd eller Tvang, ganske godvilligen erböde sig til, at overdrage til höistbemeldte Vores Herr Farfaders Kong Friderich den Tredies Majestæt, og til hans ægte Livsarvinger paa Mand- og Qvindelinien, en fuldkommen Arverettighed til Danmarks og Norges Kongeriger, og dertil hörende Lande og Provincier; og kan det med Billighed siges, at denne höivigtige, og til alle Indbyggernes Fremtarv henseende, Resolution i Særdeleshed er bleven sat i Værk den 16. Octobris i det Aar 1660, paa hvilken Dag den Haandfæstning, som höistbemeldte Vores Herr Farfader havde udgiven, af de samtlige daværende Rigens Raad, ved deres Paaskrift, blev casseret, og Hans Majestæt fra sin paa samme Haandfæstning gjorde Eed ganske og aldeles blev befriet; hvorpaa alle de af den adelige Stand, som tilforne havde været Rigens Raad, tillige med den-

1709. nem af Geistligheden og Borgerstanden, den 18. i samme
4. Septbr. Maaned ved en offentlig Arvehyldings höitidelig Forretning, for Hans Kongelige Majestæt, saavel som for de samtlige Prindser og Prindsesser i Hendes Majestæts Dronningens Nærværelse, deres Tilbud og Resolution, om Arve-Rettigheden i Regjeringen til Hans Kongelige Majestæt og Hans ægte Livsarvinger af begge Kjön at overdrage, i Gjerningen, og paa kraftigste Maader, med deres Eed have stadfæstet, og Hans Majestæt som deres Arve-Konge hyldet og svoret. Og blev saa siden, kort Tid derefter, nemlig den 17. Novembris, et eget Brev og Instrument forfattet, i hvilket samtlige saakaldede Rigens Raad, Adel og Deputerede af geistlig og verdslig Stand, bekjende, at de have casseret og tilintetgjort, og med dette deres Brev til evig Tid casserer og tilintetgjör, den af höistbemeldte Hans Kongelige Majestæt udgivne Haandfæstning, samt alle de Gjenparter, som deraf maatte findes, og at Hans Majestæt for sin derpaa gjorde Eed, og alle didhen sigtende Löfter og Forpligter, skulde være qvit og fri erklæret i alle Maader. Men til en endelig Slutning paa dette store Værk, blev i næstfölgende Aar en fuldkommen Enevolds Arve-Regjerings Act forfærdiget, som af alle de fornemmeste Indvaanere i Danmark og Norge, og de dertil hörende Provincier, saavel af Adelen, som af Geistligheden og Borgerskabet, samt menige Almue, er bleven underskreven og forseglet, nemlig i Danmark den 10. Januarii 1661, i Norge den 7. Augusti i samme Aar, i Island den 28. Juli 1662, og paa Færöe den 14 Augusti i samme Aar. I hvilken Act de, for dennem og alle deres Arvinger og Efterkommere, ei alene confirmerer alt, hvis til den Tid enten af dennem eller deres Medbrödre udlovet var, Arve-Successionen angaaende, men endogsaa derforuden til oft- og höistbemeldte Vores Herr Farfaders Kong Friderich den Tredies Majestæt, og efterkommende Konger i Danmark og Norge, af hans ægte Descendenter til evig Tid, overantvorder en absolut Souverainetet og Enevolds-Herredömme over Danmarks og Norges Kongeriger og

dertil hörende Lande; og tillige giver höistbemeldte Hans 1709.
Kongelige Majestæt al Magt og Myndighed til, efter sit 4. Septbr.
eget Tykke at anordne, paa hvad Maade Regjeringens Form over disse Kongeriger og Lande burde indrettes, samt hvorledes og i hvad Orden Arve-Successionen i den kongelige Familie skulde fremgange; hvilke Breve og Documenter, omendskjönt de samtlig, med flere andre den Sag angaaende, in originali hos Os ere udi god Forvaring, saa er dog deres Indhold i alle Vore troe Underdaners Hjerter saaledes indgravet, at Vi ingenlunde kunde vente, at de den allerunderdanigste Troskab, som de Os og Vores kongelige Arve-Huus skyldige ere, nogen Tid skulde forglemme. Saa haver da höistbemeldte Vores Herr Farfader af höilovligste Ihukommelse, efter at den almægtige Gud havde fört dette store Værk i saadan önskelig Stand, saaledes antaget sig disse sine Arveriger og Lande, som en mild Fader sörger for sin Arv og Eiendom, og straxen ladet sig være angelegen, ei alene at lade forfatte saadan en Lovbog, som kunde bekvemme sig med den kongelige souveraine Arve-Regjerings Ret, og være samtlige Hans Underdaner best tjenlig, men endogsaa at foreskrive sine Efterkommere i Regjeringen en Konge-Lov, i hvilken de kunde finde, hvorledes det med Souveraineteten og Arve-Successionen til evig Tid holdes skal. Hvad nu Lovbogen angaaer, saa er derpaa med al Flid bleven arbeidet, saaledes at en stor Deel deraf i höistbemeldte Vores Herr Farfaders Tid er bleven forfærdiget, ihvorvel den ikke naaede sin Fuldkommenhed för end under Vores Herr Faders, Kong Christian den Femtes, af höisaligste Ihukommelse, hans berömmelige Regjering, som i det Aar 1683 lod den danske Lovbog i offentlig Tryk udgaae; hvortil Hans Majestæt i det Aar 1687 föiede den norske Lov; af hvilke begge Lovböger samtlige Danmarks og Norges Indvaanere have befundet största Nytte og Forsyar. Men hvad sig Konge-Loven betræffer, som den höisaligste Konge, Kong Friderich den Tredie, som förste Souverain og Primus Acquirens, til

1709. den Ende haver indrettet, at den skal være Kongedömmets
4. Septbr. rette uforanderlige Fundamental-Lov, og af alle Efterkommerne i Regjeringen, saavelsom af alle Indbyggerne, fra den Höieste til den Laveste, skal holdes og agtes for en fuldkommen, uryggelig og uimodsigelig Forordning og Lov til evig Tid, da er den af Vores Herr Farfaders Majestæt bleven udstædt og given den 14. Novembris 1665, som var noget over 4 Aar för end Gud kaldede ham fra dette Jordiske til det evige Rige i Himmelen. Og denne Konge-Lov er det, som Vi nu allernaadigst have for got befundet, ganske og aldeles Ord fra Ord, og saaledes som dens Original lyder, med al Ombyggelighed at lade copiere, og ved offentlig Tryk publicere: endeel for at forekomme, at saadan et magtpaaliggende Document ikke ved nogen ulykkelig Hændelse skulde forkomme, naar ingen troværdige Gjenparter havdes af den eneste Original; og tillige at den Lov, som saa mange kongelige og förstelige Personer, saavel som samtlige disse Rigers og Landes Indbyggere, skulle holde sig efterretlig, for alle og enhver maatte vorde kundbar. Givet paa Vort Slot Rosenborg, den 4. September i det Aar 1709. Under Vor kongelig Haand og Cabinet-Signet.

30. Septbr. **Reskript til Kjöbenhavns Magistrat, at undersöge Forraadet af islandsk Fisk med Hensyn til Udförselen deraf. Khavn 30. Septbr. 1709.** — Siell. Tegn LVII, 329. — Uddrag.

Frederik den Fjerde &c. V. B. T. Vores allernaad. Villie og Befaling er, at I indbyrdes imellem eder self udvælger nogle af eder self, som med Os elskel. Vores Deputerede udi General-Commissariatet, naar begjeres, kunde træde tilsammen og conferere om den Qvantité af islandsk Fisk, som Kjöbmændene her sammesteds söger Permission til at udföre, angaaende hvor meget der kunde være fornöden, saavel til Vores Flaade som ellers til Indbyggerne her i Staden deres Tarf, her paa Stedet at forblive. — — — Dermed &c. Hafniæ den 30. Sept. 1709.

Kongelig Resolution ang. **Beregning af Diæter for** Arne Magnusson som **Commissarius.** Khavn 28. Januar 1710. — Arne Magnusson havde andraget, at han först 1707 ifölge Höiesterets-Stævning og forleden Aar «for at redde en stor Deel af hans timelig Velfærd», havde været nödt til at reise til Khavn, men under sin Fraværelse havde han formaaet Sysselmændene Isleif Einarsson og Hakon Hannesson til at forfatte Jordebog over Öster-Skaptafells og Rangarvalla Syssel, begge paa hans egen Bekostning; tillige maatte han paa egen Bekostning holde Folk og Heste i Island. Han androg derfor paa at erholde Diæter for den hele Tid, hvorimod Finantserne havde beregnet ham Salair blot for den Tid, som han fra d. 8. Juli 1706 havde opholdt sig der i Landet, ifölge kgl. Resol. 11. Juni 1706, hvilket kun belöb 126 Rd. — Rentek. bemærker, at hans Reise til Kjöbenhavn er skeet i «hans egen privat Affaires», og ikke i kongelige Forretninger, samt at han ikke har været beföiet til at sætte nogen anden til at udföre de ham befalede Forretninger, thi havde Kongen villet lade Commissionen forrette ved en eller anden Embedsmand i Island, «hafde det ikke vaaren fornöden med saa stor Omkostning at sende Supplicanten til Landet»; desuden bestemte Resol. 11. Juni 1706 at han ikke skulde oppebære noget Salair for den Tid han var i Kjöbenhavn, saa at han ikke havde noget videre at prætendere. — Rentek. Relat. Prot. 65, 63. — Uddrag. 1710. 28. Januar.

— — 12 [1]. Vi approberer allernaadigst Cammerets Betænkning, og lader det ved den engang gifne Resolution og forbenefnte Omstændigheder bevende. Kjöbenhafn den 28. Januarii 1710.

Confirmation paa et **Fledförings-Brev.** Khavn 19. April 1710. — Publiceret paa Althinget 1715; — Norske Reg. 21, 388b; M. Ket. III, 443. — Uddrag. 19. April

Vi Frederik den Fjerde &c. G. A. V. At eftersom hos Os allerunderdanigst er bleven ansögt og begjert Vores allernaad. Confirmation paa efterskrevne, af det islandske i det danske Tungemaal oversat Forskrivelse, lydendes som fölger:

[1]) de övrige Punkter i Resolutionen vedkomme ikke Island.

1710. «Kjendes jeg underskrefne Torbjörg Björnsdatter den
19. April. ældre, sal. Herr Arne Amundesens fordum Sognepræst til Setbergs Menighed i Öre-Sveit udi Island, hans Efterleverske, og hermed vitterligt gjör, af jeg af min fri Villie, paa Deres Kongel. Maj^{ts} min allernaadigste Arveherre og Konges naadigste Behag og videre Confirmation, har givet, skjenket og afstaaet fra mig og mine Arvinger til Sysselmanden i Borgefjord Syssel synden Hvitaa udi Island, Mr. Sigurd Joenssen og hans Arvinger alt mit Gods fast og löst, rörendes og urörendes, eftersom jeg udi næst forleden Höst 1707 udi de store Börnekopper har mist mine 4 Sönner, og tilforn 2 Döttre, og jeg i saa Maade alene lever tilbage foruden nogen Livsarvinger, — — — maa og skal Mr. Sigurdur Joenssen og hans Arvinger uforhindret og fri for alle optænkelige Kjeremaal eller nogen Menneskes Paatale, uden nogen Registering, Vurdering eller Skifte, til sig tage eller tage lade forbem^{te} alt mit Gods, fast og löst, sig til evindelig Eiendom, som hannem best behager og got synes, hvilket af mig uryggeligen og uforanderligen skal holdes og staa. — — — Dette gjör jeg selv villig og med beraad Hu, med forstandige Mænds Raad, som jeg med mig tilkalder og ombeder deres Navne tillige med mit Navn til Vitterlighed herunder at skrive og sædvanlige Signeter hostrykke. Hvitaavollum udi Island den 20. Augusti Anno 1708. Thorbjörg Björnsdatter den ældre (L. S.). Wigfus Jonson Wigfusius (L. S.). Magnus Nicolaisen (L. S.). Stefan Kjartansen (L. S.). Jon Jonsen (L. S.).» — Da, saafremt for^{ne} Thorbjörg Björnsdatter sig ingen Livsarvinger efterlader, ville Vi bem^{te} Forskrivelse udi alle dens Ord, Clausuler og Punkter, saa som den her oven indfört findes, allernaadigst have confirmeret og stadfæstet, saa og hermed confirmere og stadfæste, dog sjette og tiende Penge, samt al anden Os tilkommende Arvefalds-Rettighed i alle Maader uforkrenket, saa og at det med Odelsgods efter den Norske Lov forholdes. Forbydendes &c. Hafniæ den 19. April 1710.

Reskript til Stiftbefalingsmand Gyldenlöve, ang. Formildelse af Horstraf. Khavn 10. Mai 1710. — Publiceret som Tillæg til Althingsbogen 1710; Norske Tegn. XIX, 61; Uddrag hos M. Ket. III, 443—44. 1710. 10. Mai.

Frederik den Fjerde &c. V. S. G. og B. T. Saasom Vi af en til Os fra dig indkommen allerunderd. Memorial, af den 19de Aprilis sidstforleden, have fornummet, at en Sysselmand udi Vort Land Island, ved Navn Jon Magnussen, er anden Gang bleven overbeviist at have bedrevet Hor i hans Ægteskab og avlet Barn med et ledigt Qvindemenneske, og at han derover paa Landsthinget er bleven dömt til at være suspenderet fra Sysselmands og Ombuds Embede, foruden den Strafs Lidelse, som den af sal. og höiloflig Ihukommelse Konning Friderich den Anden Anno 1565 confirmerede Dom omformelder, som er, at miste Huden, m. v., hvilken Sags Beskaffenhed du til Vores allernaad. Villie og Resolution allerund. indstiller, saa give Vi dig hermed allernaad. tilkjende, at Vi derpaa saaledes have resolveret, at saafremt bem[te] Deliqvent, Jon Magnussen, ei ved Overdommers Kjendelse bliver befriet fra den over hannem ergangne Dom, han da ikke bör enten ved Bestillingen eller ved Ombuds-Jordene at forblive, ei heller, formedelst Forargelse, tillades at blive mere i Stiftet, hvor han hidindtil haver boet, men fra Hudens Mistelse maa han af sær kongelig Mildhed og Naade være befriet, hvilket altsammen dog er at forstaa saafremt han ei appellerer, og hvis han det gjör, da beroer endnu alting paa Overdommernes Kjendelse. Derefter du dig allerunderd. haver at rette, og derom paa behörige Steder fornöden Anordning at gjöre. Befalendes dig Gud. Skrevet &c. Hafn. d. 10. Maji Anno 1710.

Reskript til Stiftbefalingsmand Gyldenlöve, om Landsforvisnings-Strafs Eftergivelse. Khavn 26. Mai 1710. — Publiceret i Tillæg til Althingsbogen 26. Mai.

1710. 1710; Norske Tegn. XIX, 68; Uddr. hos M. Ket. III, 444. — Uddrag.

26. Mai. Frederik den Fjerde &c. V. S. G. og B. T. Vi give dig hermed allernaad. tilkjende, at — — — Olafur Joensen, som for Langthinget er dömt landflygtig, formedelst at han sit Södskendebarn tredie Gang haver besovet, maa nyde og have Vores allernaad. Pardon, at blive der i Landet, dog bör han tillige med Qvinden römme den syndre Landsfjerding, hvor Forseelsen er begaaet, og enhver for sig forföie sig udi den Öster- eller Vester-Fjerding. Derefter &c. Hafn. d. 26. Maji Anno 1710.

20. Oktobr. **Forordning, ang. Sorenskriveres Pligt at levere beskrevne Domme.** Khavn 20. Oktobr. 1710[1]. — Indfört i Island ved Reskr. 19. Januar 1742, men ikke der publiceret. — Norske Reg. 21, 460-61; Original-Aftryk i kongel. og Univers. Bogtrykkerie; Qvart-Forr. 1710, S. 98—99; Schou II, 263.

Forordning anlangende at hvilken Sorenskriver i Norge, som bevisligen maatte befindes, enten formedelst Villie eller Venskab, eller og sin egen Interesse, at forholde nogen af Almuen sin afsagde Doms vedbörlig Beskrivelse, skal, foruden de Böder, som Loven foresiger, strax fra sit Embede removeres.

Vi Frederik den Fjerde &c. G. A. V. at eftersom Vi komme udi Erfaring, hvorledes det skal falde Almuen i Vort Rige Norge udi deres Rettergangs-Sager meget besværligt, at endeel Sorenskrivere, enten for Villie eller Venskab, eller og deres egen Interesse, forholder Almuen deres afsagde Dommes Beskrivelse, saa at, naar de dermed finde sig fornærmede, de ikke kan faa dem i rette Tid for Over-Dommeren indstævnte, men maa, naar Dommen har overstaaen sine Fatalia, enten gjöre Bekostning med at söge Vores allernaadigste Opreisning, eller, naar de dertil ingen Middel og Raad have, lade deres Sager falde; da, paa det Justitien kunde have sit rette og ube-

[1]) For. 19. Aug. 1735 § 9.

hindrede Löb, have Vi allernaadigst for got befundet at anordne og befale, saasom Vi og hermed anordne og alvorligen befale, at hvilken Sorenskriver, som beviisligen maatte befindes saaledes, som för er meldt, at forholde Parterne sin afsagde Dom vedbörligen beskreven at give, skal, foruden de Böder, som Loven foresiger, strax fra sit Embede removeris. Hvorefter alle og enhver Vedkommende sig allerunderdanigst haver at rette. Og byde Vi hermed og befale Vores Grever og Friherrer, Stiftbefalingsmænd, Amtmænd, Laugmænd, Præsidenter, Borgemestere og Raad, Fogder og alle andre, som denne Vores Anordning under Vort Cancellie-Segl tilskikket vorder, at de den paa behörige Steder til alles Efterretning strax lader læse og forkynde. Givet paa Vort Slot Kjöbenhavn den 20. Octobr. Anno 1710. 1710. 20. Oktobr.

Commissorium i en Sag mellem Islands Kjöbmænd. Khavn 8. Decembr. 1710[1]. Sjell. Tegn. LVII, 742. 8. Decbr.

Frederik den Fjerde &c. Vide maa I, Os elskelig Jacob Lindberg (Cancellieraad) og Jacob Sidenborg (Assessor), at, eftersom Christen Jensen, Indvaaner og Islands Kjöbmand her i Voris kongelig Residentsstad Kjöbenhavn, hos Os allerunderdanigst haver ladet andrage om Commissarier, til at afhandle nogen Tvistighed imellem hannem paa den ene og hans Principaler og Interessenter udi Skagestrand og Rechfjords Havne paa Vort Land Island, nemlig Os elskelig Hans Seidelin Voris Cancellie-

[1]) Under 29. Dec. s. A. er et kongeligt Contra-Commissorium udfærdiget for Justitsraad Hans Wilhelm Kaalund og Cancellieraad Lorentz Kreyer, Assessorer i Hofretten, at sammentræde med de her forordnede Commissarier for at afgjöre den ommeldte Sag. Siell. Tegn. LVII, 761. — Ved Reskript 9. April 1712 authoriseres Kaalund og Sidenborg til «paa beleilig Tid og Sted og efter lovlig Stævnemaal til Parterne» at modtage Christen Jensens Eed. Siell. Tegn. LVIII, 647—648.

1710. raad og Overkrigscommissarius, Peter Wartberg, Voris
8. Decbr. Veiermester ved Söe-Staten, saa og Morten Munch og Hans Stue, begge Indvaanere og Handelsmænd i bemeldte Voris Kongelig Residentsstad Kjöbenhavn, desligeste afgangne Peder Riegelsens Enke sammesteds paa den anden Side, angaaende saavel Regnskab og Rigtighed for den for det Aar 1709 fra bemeldte Havne hjembragte islandske Lading, men först udi afvigte Foraar her til Staden ankommen, som for hans hjemförte Kjöbmands-Föring, som Interessenterne sig haver bemægtiget. — Da, saafremt bemeldte Christen Jensen kan formaa eder godvilligen til at være Commissarier paa hans Side, er Voris allernaadigste Villie og Befaling, at I retter eders Leilighed efter, tillige med tvende andre Commissarier, som fornævnte hans Principaler, om de det efter Tilbud begjærer, strax haver at foreslaae og gjöre allerunderdanigste Ansögning om, Parterne paa en beleilig Tid og Sted med forderligste for eder lovligen at lade indstævne, og da dennem om forskrevne deris imellemværende Tvistighed enten i Mindelighed at forene, eller, forsaavidt deraf ei for andre Retter er anhængiggjort og paakjendt, ved endelig Dom og Sententz efter Loven at adskille, og saadan eders Forretning de Interesserede paa Ansögning under eders Hænder og Signeter beskreven give, som I ville ansvare og bekjendt være. Dersom og Een af eder formedelst lovlig Forfald ei til den berammende Tid og Sted möde kunde, da skal den, som tilstede kommer, hermed Fuldmagt have og anbefalet være, en Anden i den Udeblivendes Sted til sig at tage og denne Voris allernaadigste Befaling alligevel at fyldestgjöre og efterkomme; men hvis meerbemeldte hans Principaler ei efter Tilbud skulde ville bekvemme sig til, tvende Commissarier paa deres Side, som för er meldt, strax at foreslaa og gjöre allerunderdanigste Ansögning om, haver I alene med Commissionen at fortfare, og den uden videre Ophold til forsvarlig Rigtighed at befordre. Endeligen haver I og, om der forefalder nogen Tvistighed at kjende paa, alvorligen at

tilholde Parterne, at de uden nogen Undskyldning eller Forevending fremlægger for eder udi Retten alle de Breve og Bevisligheder, som de til Sagens Oplysning og Rettens Bestyrkelse kan have, eller og for eder bevisligt gjörer, at dennem ei haver kundet i rette Tide bekomme, saa fremt de agter sig deraf at betjene, saa som Vi efterdags ikke ville tillade, at noget Brev eller Beviis, som ei tilforn for andre Retter haver været i Rette, eller ere i Acterne indförte, maa for Voris Höiesteret fremlægges, mindre der antages eller paakjendes, undtagen i de Tilfælde som Loven ommelder. Saa haver I og, forved eders Slutning, udi Acterne at indföre, at I Parterne denne Voris allernaadigste Villie og (Befaling) haver foreholdt, paa det de sig her ei med Noget skal have at undskylde. Givet &c. Hafniæ den 8. Decembr. 1710. 1710. 8. Decbr.

Bevilling til Legitimation af uægte Barn. 1711. 16. Febr.
Khavn 16. Februar 1711. — Publiceret paa Althinget 1712; Norske Reg. 21, 495; Uddr. hos M. Ket. III, 445.

Vi Frederik den Fjerde &c. G. A. V. At eftersom Jon Hakonarsen fra Vatzhorn i Hökedal paa Vort Land Island for Os allerunderd. haver ladet andrage, hvorledes han for otte Aar siden fri og ledig for Ægteskab med en Qvindesperson skal have avlet en Slegfreddatter ved Navn Helge Joensdatter, som han fra hendes förste Ungdom skal have opfödt, og som sit Barn opdraget og været bekjendt, da have Vi, efter herom allerunderdanigst gjorde Ansögning og Begjering', allernaad. legitimeret, saasom Vi og bem[te] Helge Joensdatter med dette Vort aabne Brev legitimerer og offentlig for rette Ægtebarn og fornævnte Jon Hakonarsens sande Livsarving erklærer af alle og enhver at skal holdes og agtes. Forbydendes alle og enhver, være sig hvo det være kunde, hende i noget herudinden at bebreide eller forekaste, eller i andre Maader imod hvis som forskrevet staar Hinder eller Forfang at gjöre, under Vor Hyldest og Naade. Givet &c. Hafn. den 16. Februarii 1711.

1711. 27. Febr. **Reskript til Geheimeraad Caspar Schöller, ang. en Sags Indstævning for Höiesteret. Frederiksborg den 27. Februar 1711.** — Siell. Tegn. LVIII, 64.

Frederik den Fjerde &c. V. S. G. T. Vi give dig hermed tilkjende, at Vi, efter allerunderd. Ansögning og Begjering, allernaad. have bevilget, at Jon Reggvidssen af Borgefjords Syssel udi Vort Land Island maa for Vores almindelig Höiesteret, som allernaad. bliver berammet at skal holdes Aar 1713 her udi Vort Rige Danmark, til Paakjendelse lade indstevne en Dom, som Jon Eyolfsen, Vicelaugmand for synden og östen paa bem^te Island, og Povel Beyer, Vores constituerct Landfoged der paa Landet med 24 tiltagne Domsmænd den 21. Julii Anno 1710 paa Öxeraa Althing haver afsagt, hvorved de haver tilfunden hannem at gaae paa Bremmerholm og miste hans Boeslod. Derefter du dig allerunderdanigst haver at rette, og behörig Stævning i Sagen at udstede. Befalendes &c. Frederiksborg den 27. Februar 1711.

27. Febr. **Reskript til Geheimeraad Caspar Schöller, ang. en Sags Indstævning for Höiesteret. Frederiksborg 27. Februar 1711.** — Siell. Tegn. LVIII, 63^b.

Frederik den Fjerde &c. V. S. G. T. Vi give dig hermed tilkjende, at Vi, efter allerunderdanigste Ansögning og Begjering, allernaadigst have bevilget, at Os elskelig Arnas Magnussen, Professor ved Universitetet her i Vores kongelig Residentsstad Kjöbenhafn og Vores Archiv-Secreterer, og Povel Jonssen Widalin, Laugmand for synden og östen paa Vort Land Island, maa for Vores almindelig Höiesteret, som allernaadigst bliver berammet at skal holdes Aar 1713 her udi Vort Rige Danmark, til nærmere Paakjendelse lade indstævne en Sag, ang. Sigurd Björnssen, forrige Laugmand paa bem^te Island for synden og östen, hvor udi Vice-Laugmanden sammesteds, Jon Eyolfsen, og Povel Beyer, Vores constitueret Landfoged der paa Lan-

det, med 24 tiltagne Domsmænd, den 21. Julii Anno 1710 paa Öxeraa Althing haver dömt. Derefter du dig allerunderdanigst haver at rette og behörig Stevning i Sagen at udstede. Befalendes &c. Frederiksborg den 27. Febr. 1711. 1711. 27. Febr.

Reskript til Magistraten i Kjöbenhavn, ang. Forsyningen med islandsk Fisk. Khavn 13. Marts 1711. — Siell. Tegn LVIII, 70. 13. Marts.

Frederik den Fjerde &c. V. B. T. Saasom Kjöbmændene og Interessenterne i den islandske Handel her i Vores kongelig Residentsstad Kjöbenhafn af Os allerunderdanigst er begjerendes Tilladelse, deres islandske Fisk til fremmede Steder at udföres, naar Vores Orlogsflaade der af först med saa stort Qvantum, som behöves, er forsynet, saa er Vores allernaad. Villie og Befaling, at I strax erkyndiger eder hos bem[te] islandske Kjöbmænd og Interessenter, hvor stort Oplag de af Fisk her kunde have, efter at det Qvantum er fraregnet, som til Vores Flaade er fornöden, og hvorom I Underretning fra Os elskelig Vores General-Commissariats Deputerede haver at indhente, saa og saa megen Forraad af samme Fiske-Oplag, som til denne Stads Indbyggeres Providering paa 6 Maaneders Tid kunde udkræves, og Os saa derefter med allerforderligste herom eders allerunderdanigste Relation tilstiller. Dermed &c. Hafn. den 13. Martii 1711.

Kongelig Resolution ang. Udförsel af islandsk Fisk. Khavn 7. April 1711. — I Forestilling 30. Marts beretter Rentekammeret, at de islandske Kjöbmænd havde liggende et Forraad af 2860 Skp Törfisk, hvoraf 836 Skp. vare bestemte til Flaaden, desuden laa 8 Skibe i Norge, som ventedes med næste Convoy; de islandske Kjöbmænd sögte derfor Tilladelse til Udförsel, og Magistraten i Khavn erklærede, at «Staden ikke behövede slig grov Fisk», hvorfor Rentekammeret havde den 28. Marts stillet Ordre til Toldboden, 7. April.

1711. at Fisken maatte passere til Udförsel imod Tolds Erlæggelse. — Rentek. Relat. og Resol. Prot. 66, 276.

7. April. — 10)[1] Vi approberer allernaadigst den af Kammeret gjorte Anstalt, at de islandske Kjöbmænd, imod den ordinaire Tolds Erlæggelse, maa udföre de 2024 Skp. Fisk, efter at de her först haver aflagt de 836 Skp., som General-Commissariatet med dem omcontraheret haver, besönderlig da saadan grof Fisk, efter Magistratens Beretning, ei her i Byen behöves. — — — Kjöbenhaufn den 7. April 1711.

13. April. **Kongelig Resolution** ang. **Confirmation paa en Sysselmands-Bestalling.** Khavn den 13. April 1711. — I Rentekammerets Forestilling 6. April bemærkes, at Stiftbefalingsmand Gyldenlöve havde indsendt Ansögning fra Sysselmand Besse Gudmundsson, om kongelig Confirmation paa den ham af Gyldenlöves Fuldmægtig, Odd Sigurdsson, og Amtmandens Fuldmægtig, Paul Beyer, ad interim givne Bestalling paa 4 Thingsteder (Bessestad, Thingmule, Holme og Kolfreyustad) i Mule Syssel, efter afg. Jon Jonsson Thorlacius, og bemærker Rentekammeret, at Besse havde allerede tjent som Sysselmand for disse 4 Thingsteder siden 1709. — Rentek. Relat. og Resol. Prot. 66, 285.

— — 30)[2] Vi bevilliger allernaadigst, at Besse Gudmandsen maa forundes Confirmation paa at være Sysselmand over de 4 benæfnte Thingsteder. — — Kjöbenhafn den 13. April 1711.

28. April. **Kongelig Resolution** ang. den **islandske Handels-Octroys Forlængelse.** Khavn den 28. April 1711. — I Rentekammerets Forestilling 20. April berettes, at fem af de islandske Kjöbmænd havde beklaget deres Tab ved Handelen 1710 paa Grund af Krigen, og sögte derfor om at maatte beholde Havnene: Holmen, Örebak, Kommervog og Grundefjord endnu i 10 Aar for samme Afgift som hidtil. —

[1]) De övrige Punkter i Resolutionen vedkomme ikke Island.
[2]) Resolutionens övrige Punkter vedkomme ikke Island.

Rentekammeret bemærker, at det «ei kan forbigaae allerunderd. at forestille, at den islandske Beseigling er af saa stor Importance, at den faaer at fortsettis i hvad for Difficulteter end derved maatte forefalde», hvorfor det fores'aaer en Prolongation af 4—5 Aar, og Afslag af 4—500 Rd for to af Interessenterne, som skulde have lidt Tab. — Rentek. Relat. og Resol. Prot. 66, 323. 1711. 28. April.

— — 4)[1] Vi bevilliger allernaadigst, at naar Supplicanterne vil rigtig betale hvert Aar den udlovede Summa, at Forpagtningen da paa tre Aar maa prolongeres, mens hvad sig anbelanger Afslaget, saa kan det, formedelst Conseqvence, ei accorderes. — — Kjöbenhaufn den 28. April 1711.

Reskript til Stiftbefalingsmand Gyldenlöve, at Jonsbogen, men ikke Kong Hakons Retterbod[2], skal gjelde i Arvesager. Jægersborg 15. Mai 1711[3]. — Publiceret paa Althinget 1712 (Althingsb. 15. Mai.

---

[1]) De övrige Poster vedkomme ikke Island.

[2]) Om denne Kong Hakons Retterbod, oftest kaldet «Möðruvalla réttarbót», af 2. Mai 1313, findes udförlige Oplysninger, tilligemed Retterboden selv (ufuldstændig) hos M. Ket. I, 94—136; Brudstykke af Retterboden bag ved Textudgaverne af Jónsbók, Nr. II, S. 448—49 (Jonsb. danske Overs. S. 358—59, jevnf. 382—83). — Retterboden er fuldstændig aftrykt i Norges gamle Love 3, 98—103; dansk Oversætt. hos Paus II, 194 jfr. 221; lat. Oversætt. hos Torfæus, Hist. Norv. IV, 439. — Christian den Andens Confirmation paa alle Kong Hakons Retterböder, dat. Egershus St. Catarine Aften 24. Nov. 1507, findes i Original i Arne Magnussons islandske Diplomsamling, Fasc. 38, Nr. 10; noget islandiseret hos M. Ket. I, 138, med Paategning om at være publiceret paa Althinget 1637; dansk Oversætt. i den danske Jonsbog, S. 403—404, men med de to slemme Feil, at den tilegnes Christian den Förste og henföres til Aar 1541; denne samme Oversættelse igjen hos M. Ket. I, 139—40.

[3]) see Reskript 17. Febr. 1769.

1711. Nr. 7), og indfört som Tillæg Nr. 1 til Althingsbogen 1711.
15. Mai. Norske Tegn. XIX, 186; M. Ket. III, 359; Fogtm. III, 254.

Frederik den Fjerde &c. V. S. G. og B. T. Eftersom Vi komme udi Erfaring, at, formedelst udi Vort Land Island ere tvende ganske diverse ældgamle kongelige Love og Anordninger at dömme efter, nemlig en Lov, given först af Kong Magno, og en Retterbod, given siden af Kong Haagen, Dommerne skal være tvivlraadige udi, hvilken af dennem de udi Arve-Rettigheders Paakjendelse bör at fölge, saasom Kong Haagens Retterbod ikke tillader en Fader at arve mere efter sit Barn end al Lösöre, men Jordegodset efter hans Död at falde til den Ædlqvisle, som det er frakommen paa Faders Side, og Kong Magni Lov derimod kommer overeens med Vores danske og norske Love udi slige Arverettigheder, at en Fader maa selv arve sit Barn. Da, paa det Dommerne kunde betages den Tvifl, og vide hvilken af forne tvende Kongers Love der skal fölges til at decidere efter, saavel i denne som i andre af lige Natur imellem Indbyggerne forefaldende Disputer, give Vi dig hermed allernaadigst tilkjende, at Vi have for got befunden hermed at anordne og befale, at udi bemeldte Vort Land Island skal herefter i disse Processer, indtil videre, efter Kong Magni Lov dömmes. Hvilket du paa behörige Steder overalt der i Landet, til Dommernes og alle andre Vedkommendes Efterretning, det snareste muligt er, haver at lade publicere. Dermed &c. Jægersborg d. 15. Maji 1711.

1712. **Facultas testandi for Guðmund Thorleifsson**
26. Marts. **og Hustru. Khavn 26. Marts 1712.** — Norske Reg. 22, 25; Uddr. hos M. Ket. III, 448.

Vi Frederik den Fjerde &c. G. A. V. At, eftersom Gutmunder Totlefsen fra Broköe for vesten paa Vort Land Island, og hans Hustru Helge Eggersdatter, som ingen Livsarvinger haver, hos Os allerunderdanigst haver ladet anholde, at dennem allernaadigst maatte bevilges Testamente at gjöre, og at samme Testamente efter enten eller

begge deres Död af samtlige Vedkommende uryggeligen og uimodsigeligen maatte holdes og efterkommes, da have Vi, efter bemeldte Gutmunder Totlefsens og Helge Eggersdatters herom gjorte allerunderdanigste Ansögning og Begjering, allernaadigst bevilget og tilladt, saa og hermed bevilge og tillade, at de over deres Midler og Formue ved Testamente, Codicil eller anden deslige Forskrivelsesmaade, hvorved deres sidste Villie klarligen sees og vides kan, saaledes maa disponere og derom slig Anordning gjöre, som dennem selv lyster og got synes, og skal saadan deres sidste Villie og Anordning, som de i saa Maader i deres levende Live gjörendes vorder, efter enten eller begge deres Död, saafremt de sig ingen Livsarvinger skulle efterlade, af deres andre Arvinger og samtlige Vedkommende saa uryggeligen og saa fuldkommen holdes, ligesom den her Ord fra Ord kunde være indfört, og af Os i alle dens Ord, Punkter og Clausuler, confirmeret og stadfæstet, hvorfore Vi herudinden ville have dennem dispenseret fra alt, hvis udi Loven og kongelige i saa Maader allernaadigst udgangne Forordninger kunde findes herimod at stride; dog sjette og tiende Penge, samt al anden Os tilkommende Arvefalds Rettighed, i alle Maader uforkrænket. Forbydendes &c. Hafniæ d 26. Martii 1712. [Ved Conseilet]. 1712. 26. Marts.

Kongelig Resolution ang. nogle **Punkter** vedkommende **den islandske Handel.** Kolding den 30. April 1712[1]. — I Rentekammerets Forestilling 9. April foredrages en almindelig Ansögning fra de islandske Interessenter, hvori de anholde om at fölgende Punkter maatte indföres i Octroyen: 1) at den kongelige Landskyldsfisk bliver overladt dem til 6 Rd. pr. Skp. (Prisen til 1707 var 5 Rd. 34 Sk., for 1707 og 1708: 6 Rd., for 1709: 9 Rd., ifölge kgl. Resol. 3. Nov. 1710, men senere, ved Resol. 5. Sept. 1711, modereret til 8. Rd.; den sædvanlige Priis i Island skulde være 6 Rd:); 2) at paakommende Ulykkestilfælde maatte 30. April.

[1]) see Resol. 18. Juni 1712.

1712. blive tagne i Betragtning; 3) at Taxten maatte blive ansat
30. April. efter For. 6. Mai 1684. Alle disse Poster anbefales af Rentekammeret. — Rentek. Relat. og Resol. Prot. 67, 124—132.

— — 5)[1] *ad* 1. Hvad sig den förste Post anbelanger, saa bevilliger Vi allernaadigst, at dennem, saa længe Krigen varer, maa lades Skp. Landskyldefisk for 7 Rd., mens hvad de forrige Aaringer anbelanger, saa lader Vi det ved den forrige satte Taxt bevende. — *ad* 2. Eftersom man sig paa saadanne eventuelle Accidenser ei kan obligere, formedelst mange Conseqvensers Skyld, mens altider vil have Os sjelf, efter Sagernes Befindende, Vores Naadesbevisning forbeholden, altsaa kan denne Ansögning ingenlunde accorderes med i Octroyen at blive indfört. — *ad* 3. Vi lader dette ved den nye Taxt af Anno 1702 have sin Bevenden. — — Colding den 30. April 1712.

26. Mai. **Rentekammer-Skrivelse til Interessenterne i den islandske Handel, ang Handelens Forpagtning.** Khavn 26. Mai 1712. — Rentek. Copieb. Nr. 2000, Litr. B, fol. 137ᵇ—138.

Velædle, Edle, höiagtbare og velfornemme samtlige Interessenter udi den islandske Beseigling! — Mindst havde vi ventet, at, da man efter Deres egen Forlangende haver indhentet Kgl. Majts allernaad. Resolution, at Beseiglingen paa Island ikke skulle komme til ny Forpagtning, men endnu paa nogen Aar forblive ved forrige Afgift, som De og haver imodtaget, ja derefter sögt de sædvanlige fri Seddeler fra Rentekammeret expederet til Told- og Consumtions Inspecteurerne for den til Island behövende Provision, og derved saa meget mere engageret Dennem ved Beseiglingen og Landets Providering, De nu, efter saa lang Tids Forlöb og paa den yderste Time, da De veed Tiden at være for kort, at Beseiglingen ikke kan komme til ny Auction for dette Aar, vil understaa sig med Deres til os indgivne Memorial af den 19de Maji at tilsidesætte den

[1]) Resolutionens övrige Punkter angaae ikke Island.

ergangne Kgl. Resolution og den derudi beviste kongelige Naade, og nu frasige Sig Beseiglingen paa Island, og saasom foreskrive Hans Maj^t. visse Conditioner til at accordere Dennem samme, ifald De ved Beseiglingen skulde forblive. Da, som höistbemeldte Hans Kongel. Maj^t kunde have störste Aarsag til saadan deres Forhold udi Unaade at optage, dersom vi, efter Deres Memorials Anledning, understod os derom allerunderd. at referere, saa bærer vi Betænkende saadant meerhöistbem^te Hans Kongel. Maj^t allerunderd. at forestille, udi Formodning, at De saadan Deres Forhold bedre skal overveie og tage udi Betragtning den særdeles store kongelige Naade, som endeel af Dennem, som dertil haver haft Aarsag, ved Havnernes Afgifters Efterladelse er beviist, kalder ovenbem^te Deres Memorial tilbage og alvorlig antager Sig Provideringen til Island, efter de derudi ergangne kongelige Resolutioner, hvorudi, dersom noget skulle feile udi det, som Dennem efter Octroyen og ergangne kongelige Resolutioner kan vedkomme, vi Dennem herved engang for alle vil have tilkjendegivet, at vi da, imod vores Villie, ugjerne vorder foraarsagede Hans Kgl. Maj^t saadan Deres usædvanlige og imod al Lov og Billighed stridende Forhold at andrage, og derforuden, eftersom de udi Memorialens Underskrivelse haver været enige, paa höistbemeldte Hans Kgl. Maj^t Veigne at holde os til Dennem, een for alle og alle for een, ei alene for den udlovede Forpagtnings-Sum, men endog al den Skade, som Landet Island og dessen Indvaanere, ifald det ei vorder provideret, kunde vorde tilföiet. Vi forbliver Deres beredvillige. Rentekammeret den 26. Mai 1712. 1712. 26. Mai.

Reskript til Stiftbefalingsmand Gyldenlöve, ang. Udarbeidelse af Forslag til en Anordning om Naadsensaar for Bispers og Præsters Enker. Khavn 11. Juni 1712. — Norske Tegn. XIX, 251; M. Ket. III, 360—61; Fogtm. III, 263. 11. Juni.

Frederik den Fjerde &c. V. S. G. og B. T. Efter

1712. din til Os indkomne allerunderd. Erklæring paa Os elskelig
11. Juni. Thrude Thorstensdatter, afg. Mag. Björn Tollefsen, forrige Biskop over Hole Stift for norden paa Vort Land Island, hans efterladte Enkes allerunderdanigste Supplication, anlangende den nyligen, for hendes Mands Död, paa Bispegaarden afbrændte Stue, samt en islandske Bibel, Domkirken tilhörende, hvorfor af hende prætenderes Erstatning, desligeste og om, at nyde udi hendes Enkesæde til Underholdning nogle Jorder, Domkirken tilhörende, naar de, efter hendes afgangne Mands Formands Enke, Ragneidur Jonsdatters Död, som nu dermed forlent skal være, blive ledige, og imidlertid at nyde Indkomsten af efterskrevne Domkirkens Jorder, nemlig Sydre-Voldholt, Frostestade og Hofdaler, have Vi allernaadigst for got befunden, at, paa det alle Ting kan blive upaaklageligt, og særdelis at engang for alle kan skee en vis Anordning om Bispe-Enkernes Underholdning og Pension der paa Landet, som alle Tider herefter kan udi Agt tages, du da beordrer saavel din egen, som Amtmandens der udi Landet værende Fuldmægtiger, desligeste begge Laugmændene paa Landet, at de, tilligemed begge Biskopperne, samt tvende Provster af ethvert Stift, som du selv eller ved din Fuldmægtige med bemeldte Bisper haver at udnævne, sig bemeldte Bispindes allerunderdanigst Supplication, hvoraf herhos Copie medfölger, foretager, og efter dit derom til Os gjorte Forslag, hvorom du dennem skal instruere, saa vidt som den afbrændte Stue og Bibel vedkommer, udi Enkens eller hendes Laugværges Overværelse, see til hvorledes den Sag, til nærmere Vores allernaadigste Approbation, med Billighed og uden Klage kan afgjöres. Men saa vidt som Bispe-Enkernes Underholdning og Pension angaaer, da skal de ikke aleneste dine derom til Os allerunderdanigst indgivne Forslag igjennemgaa, og Os derom deres allerunderdanigst Betænkende indgive, hvorvidt de, saavel nu som for Fremtiden, kan udi Værk sættes, men de skal og derhos udi Agt tage og berette, om Bispe-Enkerne saaledes alletider

har nydt Domkirkernes Jorder til Underholdning, og hvad Lov og kongelig Befaling udi Landet derfor findes, saa og om Domkirkerne saaledes kan undvære deres Indkomster, og saafremt det ikke uden Kirkernes altfor stor Skade kunde skee, om og hvorledes noget da, efter Bispernes Indkomsters Leilighed, udi Fölge af den norske Lov, herefter kan dennem tillægges. Paa samme Maade skal du og beordre dennem, at de paa samme Tid ogsaa beraadslaa og overveie, om og hvorledes Præste-Enkernes Naadsens-Aar og Pension overalt udi begge Stifterne efter den norske Lov kan indrettes, efter Kaldenes og Landets Leilighed, og derom i lige Maade deres Forslag, til videre Vores allernaadigste Approbation og Anordning, indsende, til hvilken Ende dennem hosfölgende Copie af Graae (Gróa) Thorsteinsdatters, Præste-Enkes udi Utskaale, hendes til Os allerund. indgivne Supplication, kan tilskikkes, med hvilken du og dennem om dit til Os allerund. gjorte Forslag kan informere, hvilket altsammen de med allerforderligste, uden mindste Ophold som skee kan, haver at efterkomme og fuldbyrde, og dig det at hidsende, som du siden udi Vores danske Cancellie haver til videre Vores allern. Approbation at indlevere. Dermed &c. Hafn. d 11. Junii Anno 1712[1]. [Ved Conseilet]. 1712. 11. Juni.

Kongelig Resolution ang. den islandske **Convoy** m m. Kolding 18. Juni 1712. — I Rentekammerets Forestilling 11. Juni foredrages, at i Anledning af kgl. Resolution 30. April d. A. have de islandske Kjöbmænd i en Memorial af 16. Mai gjentaget de forhen anförte tre Punkter, med Tilföiende, at hvis disse Punkter bleve afslaaede, frasagde de dem Handelen og tilböd Kongen de indkjöbte Varer 18. Juni.

---

[1]) Reskript af s. D. til Biskopperne Jón Vidalin og Steinn Jónsson indeholder en Befaling om at overlægge med de udnævnende to Provster om Bispe-Enkernes Underholdning og Pension, samt om Præste-Enkernes Naadsensaar m. v., efter den til Gyldenlöve udgaaede Befaling. [Ved Conseilet]. Norske Tegn. XIX, 253; M. Ket. III, 449.

1712. og Skibe. Rentekammeret nægtede at forelægge Kongen dette
18. Juni. Andragende, men nu var det fra Kolding tilsendt en Memorial fra Interessenterne af 28. Mai, hvori de 1) anholde om tilstrækkelige Convoyer; 2) om at Landskyldsfisken blev overladt dem til 6 Rd.; 3) at Taxten fra 1684 blev igjen indfört. Rentekammeret bemærker, at disse Punkter vel ere allerede afgjorte ved Resolutioner, men for at kunne naae en fuldkommen Endelighed med Interessenterne, saa foredrages Sagen. — Rentek. Relat. og Resol. Prot. 67, 219—224.

1) Vi bevilliger allernaadigst, at den omsögte Convoye maa dennem forundes, og skal derom fra Krigs-Cancelliet til Admiralitetet gaae Ordre, som det paa beste Maade skee kan. — 2) Vi ere allernaadigst tilfreds, at Landskyldefisken maa lades dennem, saa vel for det forrige som for indeværende Aar og saalænge Krigen varer, Skippundet for 6 Rdlr, dog uden Consequence. — 3) Vi lader dette ved Vores forrige Resolution og ved Taxten af 1702 bevende. — Colding den 18. Junii 1712.

9. Juli. **Reskript til Stiftbefalingsmand Gyldenlöve, ang. en Sysselmands Restitution.** Khavn 9. Juli 1712 [1]. — Publiceret paa Althinget 1713 (Althingsb. Nr. 6); Norske Tegn. XIX, 263; Uddr. hos M. Ket. III, 452.

Frederik den Fjerde &c. V. S. G. og B. T. Hvad Haagen Hanssen, Sysselmand udi Rangaarvalde Syssel paa Vort Land Island, for Os allerunderd. klageligen haver ladet andrage, hvorledes din der i Landet beskikkede Fuldmægtig, Odder Sigurdsen, Vice-Laugmand for norden og vesten, skal, efter Jon Eyolfsen, Vice-Laugmand for synden og östen, og Laudfogden Poul Beyer, deres derom gjorte Begjæring, have suspenderet hannem fra det ham af Os allernaad. anbetroede Sysselmands-Embede, og paa hvad Aarsager de saadan deres Begjering og forbenævnte din Fuldmægtig den derpaa udstædde Suspension skal have grundet, med videre deres Adfærd herudinden,

[1]) jfr. Reskript 7. Juli 1714.

kan du selv af hosfölgende Copie af bem^te Haagen Hanssens derom til Os indkomne allerunderdanigste Klage, og de derudi anförte Bilager, udförligere see og fornemme. Thi er Vores allernaad. Villie og Befaling, at, saafremt ingen Sag imod meerbem^te Haagen Hanssen fra Suspensionens Dato, som er den 15. Julii Anno 1711, indtil den 15. Septembr. næst efter, er bleven forfulgt, han da udi sit Embede restitueres og det ubeskaaret nyder, indtil det ham lovligen vorder frakjendt, hvorom du paa behörige Steder med forderligste fornöden Anordning haver at gjöre. Dermed &c. Hafn. den 9. Julii Anno 1712. [Ved Conseilet]. 1712. 9. Juli.

Rentekammer-Skrivelse til samtlige Sysselmænd i Island, ang. Sagefalds-Regnskaber. Khavn 23. Juli 1712. — Rentek. Copieb. Nr. 2000, Litr. B, fol. 150. 23. Juli.

Som det fornemmes af den constituerede Landfoged Povel Beyers indkommene Regnskaber, at Sagefaldet ikke paa endeel Steder oppebæres og gjöres Regenskab for med saadan Rigtighed og Forklaring, som derfor burde være, og Landfogden besværger sig, at endeel dertil findes uvillig, saa han ikke sit Regenskab saa ret, som han skulde, kan forfatte, da advares eder samtlig, at I, efter den Maade som her udi Kammer-Collegio over Anteignelserne er decideret, og hannem fremdeles ved de nu tilsendte Anteignelser er bleven tilholdt, som han eder vel nöiere gjör bekjendt, aflægger eders Regenskaber i rette Tid, og det saa forklarlig, at han ikke for des Mangel med sit Regenskabs Rigtighed skal opholdes, med mindre I self vil svare dertil med Rente, efter Kammerrets-Ordningen; og skulle nogen understaa sig herefter, som det hidindtil er befunden, at udeblive med deres Regenskab, saa han det ikke i sit kan faa indbefattet, maa I forvente eder at blive sat fra Bestillingen og med anden vilkaarlig Straf anseet, i Henseende at Hans Maj^ts Tjeneste ikke saaledes af eder mere maa opholdes eller forsömmes, det enhver ville tage sig til Efterretning og deres egen Ulei-

1712. lighed dermed at forekomme. Gud befalet &c. Rente-
23. Juli. kammeret 23. Julii 1712. (Brevet sendt til constitueret Landfoged Beyer, under aaben Forsegling, med Rentek. Skriv. af s. D.)

23. Septbr. **Reskript til Stiftbefalingsmand Gyldenlöve, at Kaldene Thvottá og Hof skulle separeres.** Khavn 23. Sept. 1712[1]. — Norske Tegn. XIX, 282b; Uddr. hos M. Ket. III, 454.

Frederik den Fjerde &c. V. S., G. og B. T. Paa din til Os, efter Vores til dig den 19. Januarii Anno 1709 allernaad. udgivne Ordre, indkommen allerunderd. Erklæring, ang. de tvende Tvotaas og Hofs Præstekald udi Alftefjord paa Vort Land Island, som Biskoppen over Skalholt Stift, Os elskelig Mag Jon Torkildsen Vidalin, Anno 1707, af Mangel paa Præster, formedelst Dödsfald haver anneeteret, give Vi dig hermed allernaad. til Svar, at Vi for got befinde, at samme tvende Præstekald bliver igjen adskilte, og ethvert af sin egen Præst her efter, som tilforn, förend Anneeteringen skeede, tilbörligen betjent og forestaaet; thi er Vores allernaad Villie og Befaling, at du fornævnte Biskop, Mag. Jon Vidalin, det til allerunderd Efterretning kundgjör. Dermed &c. Hafn. d. 23. Septembr. 1712[2].

23. Septbr. **Reskript til Biskop Vidalin i Skalholt, ang. en Præsts Cassation.** Khavn 23. Septbr. 1712. — Norske Tegn. XIX, 283b; Uddr. hos M. Ket. III, 454.

Frederik den Fjerde &c. V. B. T. Eftersom Vi have fornummet, at du haver suspenderet Præsten til Utseballe[3], i Guldbringe Syssel paa Vort Land Island, Herr Vigfus Johansen, formedelst hans grove Forseelse med Sacramen-

[1]) Reskript 17. Mai 1765.

[2]) Af en i Cancellie-Registranten tilföiet Bemærkning sees, at dette Reskript har været forlagt i Cancelliet og er ikke blevet sendt til Island förend i Foraaret 1716.

[3]) d. e. Útskálar.

tets Administration den 5te Söndag efter Paaske Anno 1711, idet han haver uddeelt Vinen for Brödet til Communicanterne, og han nu hos Os allerunderd. haver ladet anholde, at Vi hannem saadan sin Forseelse, som han beretter af Uagtsomhed at være skeet, allernaad. ville eftergive, og tillade hannem ved hans Kald at forblive. Da, som Vi finde denne Sag af den Beskaffenhed, at være strafværdig og ei pardonnable, efter som han samme sin Forseelse ei af Enfoldighed haver begaaet, eragte Vi, at han fra hans Tjeneste bör at casseres. Derefter du dig allerunderdanigst haver at rette. Befalendes dig Gud. Hafn. d. 23. Septembr. 1712[1]. 1712. 23. Septbr.

Reskript til Stiftbefalingsmand Gyldenlöve, ang. Tilveiebringelse af nogle Rets-Documenter. Khavn 10. Juni 1713. — Norske Tegn. XIX, 371; Uddr. hos M. Ket. III, 455—456. 1713. 10. Juni.

Frederik den Fjerde &c. V. S. G. og B. T. Saasom der er falden Dom i Vores nu holdende Höiesteret, at den over Jon Regvidsen paa Vort Land Island Anno 1684 ergangne Bloddom skulle for Höiesteret, som, efter denne nu paastaaende, vorder berammet at holdes her i Vort Rige Danmark, af Vores Justitsraad og Amtmand over forne Island, Os elskelig Christian Müller, indstefnis, hvorefter og Stævning allerede er udstæd, og som efterfölgende 6 Documenter til Sagens Oplysning skal behöves og formodentlig hos forrige Laugmand Sigurd Björnsen findes, nemlig: — 1) Gudmand Jonsen, Sysselmand i Borgefjords Syssel, hans Forretning udi Jon Regvidsens Mordsag, paa Sörbay den 5. Novembr. 1683. — 2) den samme Gudmand Jonsens Forretning paa Kjalerdal den 20. Novembr. 1683. — 3) Nok bemeldte Gudmund Jonsens Forretning udi samme Sag paa Kjalerdal den 15.

[1]) Af en i Cancelliets Registrant tilföiet Bemærkning sees, at dette Reskript har været forlagt i Cancelliet og er ikke blevet sendt til Island förend i Foraaret 1716.

1713. Decembr. 1683. — 4) Forrige Laugmand Sigurd Björnsens
10. Juni. og 12 Mænds Dom udi Jon Regvidsens Sag paa Kjalerdal den 9. Maji Anno 1684. — 5) Tolv Mænds Declaration, ang. at paa den döde Sigurd Snorresen eragtedes at være Haandsgjerning, 1683, som Laugthings Slutningen beraaber sig paa. — 6) Tolv Mænds Eed, at de formener Jon Regvidsen at være skyldig i Sigurd Snorresens Död, 1684, ligeledes udi Landsthings Slutningen allegeret. — Saa er Vores allernaadigste Villie og Befaling, at du strax gjör den Anstalt, at samme Documenter, hos hvem de der i Landet maatte være, vorder affordret og det snareste skee kan til Vores danske Cancellie hidskikket. Dermed &c. Hafniæ den 10. Junii 1713.

1714.
2. Marts.

Beneficium paupertatis for Jon Hreggviðsson i en Mordsag for Höiesteret. Khavn 2. Marts 1714. — Norske Reg. 22, 251; Rubr. hos M. Ket. III, 456.

Vi have, efter Joen Reggvidsen fra Vort Land Island, hans herom gjorte allerunderdanigste Ansögning og Begjering, allernaad. bevilget og tilladt, saa og hermed bevilge og tillade, at hvis Indlægge, Breve og Beviisligheder, som han til en af Vores Justitzraad og Amtmand over bem^{te} Island, Os elskelig Christian Müller for Vores nu tilstundende Höiesteret indstævnte Sags Oplysning, angaaende et Drab paa Sigurd Snorresen, som han beskyldes for, foraarsages der uden Retten at indgive, maa paa ustemplet Papir fremlægges, oplæses og til Paakjendelse antages, desligeste maa ham og den udi samme Sag i forbemeldte Vores Höiesteret faldende Dom, samt hvis Acter og Documenter, som han eller hans Fuldmægtig der fra beskreven begjerer, ligeledes paa slet Papir og uden nogen Betaling af Vores Justitz-Secreterer beskreven meddeles. Hvorefter Vedkommende sig allerunderdanigst haver at rette. Skrevet &c. Hafniæ den 2. Martii 1714 [1].

[1]) s. D. Ordre til Cancellie-Advocat Hans Scavenius, at gaae i Rette «strax og uden nogen Betaling» for Jon Hreggviðsson

Kongelig Resolution ang. **Jordebogs-Afgiften af Vestmannöerne.** Khavn 16. April 1714. — I Forestilling 2. April bemærker Rentekammeret, at siden 1628 havde stadigen været 14 Inventariibaade paa Vestmannöerne (med 12—16 «Udroere» paa hver), som Indbyggerne vare bundne til at roe paa, og som vedligeholdtes af Kjöbmanden; denne havde derimod de saakaldte Skibs-Abatter (2½ à 3 Parter eller Lodder af Fangsten) samt ligeledes oppebar Landskylden; disse to Ting indbefattedes under «Jordebogens Indkomster». Ved den sidste Forpagtning, 15de Febr. 1706 blev det ikke bestemt, hvorledes hermed skulde forholdes, Kjöbmændene forstod det saaledes, som dette blev indbefattet i Handels-Afgiften, som tilforn, men Rentekammeret vilde ikke have det underforstaaet og opsendte den 16. Juni 1706 en Ombudsholder, Christopher Jensen, til at oppebære Jordebogs-Indkomsterne. I Anledning af Antegnelserne til hans Regnskab indkom Interessenterne med Besværing over dette hele Arrangement, som da blev sendt til Amtmand Müllers Erklæring; Resultatet af Forhandlingen blev, at Müller anbefalede det ældre Arrangement, saaledes at Kjöbmændene skulde have Jordebogs-Indkomsten, men anslaaet til 750 Rd. Afgift, for de 3 förste Aar, og 200 Rd. aarlig for de 6 sidste (den ældre Tids sædvanlige Afgift var 200 Rd. aarlig). — Rentek. Relat. og Resol. Prot. 69, 405—418. 1714. 16. April.

Vi bevilliger allernaadigst, efter de anförte Omstændigheder og de bemeldte Conditioner, at de 750 Rd. for de 3 förste Aar og for de fölgende 6 Aar de 200 Rd. aarligen at maa antages. Kjöbenhaufns Slot den 16de April 1714.

Kongelig Resolution ang. **Udförsel af islandsk Fisk.** Ringsted 14. Juni 1714. — I Forestilling 26. Mai bemærker Rentekammeret at Politie- og Commerce-Collegiet inddeler den islandske Fisk i tre Klasser: grov Fisk, Middelfisk og Titlinger; af den förste Sort antages at föres til Khavn aarlig omtrent 5000 Skippund, hvor af næsten intet consumeredes, undtagen hvad der gik til Flaaden, hvilket ansloges 14. Juni.

---

i ovennævnte Sag for den nu tilstundende Höiesteret, efter hans den 29. Mai 1713 gjorte Tilbud (Siell. Tegn. LIX, 511b).

1714. til det Halve eller en Trediedel af det Tilförte. Af de andre Sorter consumeredes omtrent alt hvad der förtes til Khavn, der
14. Juni. paa Stedet. Rentekammeret anbefaler derfor Kjöbmændenes Andragende om Tilladelse til Udförsel. Rentek. Relat. og Resol. Prot. 69, 644.

8)[1] Vi bevilliger allernaadigst, at naar Interessenterne först med General-Commissariatet haver contraheret om det Qvantum, som til Flaadens Fornödenhed udkræves, og at Byen af deslige Fiske er provideret, at de da maa udföre den övrige Rest. — — Ringstedt den 14de Junii 1714.

27. Juni. **Kongelig Resolution ang. Moderation i den islandske Handels Afgift. Slesvig 27. Juni 1714.** — I Rentek. Forestilling 9de Juni bliver, ifölge Kongens mundtlige Udtalelse til Adeler, foretaget en Inddeling af de islandske Interessenter, som skulde indstilles til Moderation i Afgiften af de dem tilstaaede Havne for 1712 og 1713, i 3 Afdelinger: 1) de der havde lidt Söskade eller fjendtlig Opbringelse, hvilke skulde erholde den hele Afgift eftergiven (i en vedlagt Specification er dette Belöb beregnet til 505+3780 Rd.); — 2) de som af Mangel paa Convoy opholdtes i Khavn og i Norge fra 1712 til 1714, hvilke skulde erholde ⅕ af Afgiften eftergivet (beregnet til 2556 Rd.) og — 3) de som ikke kunde foretage nogen Udredning 1713, paa Grund af at deres Skibe ikke kom til Island 1712, da de laae i Norge; disse skulde erholde Halvdelen eftergivet (beregnet til 7570 Rd.) men Rentek. indstiller dem nu kun til ⅓ Deels Eftergivelse. — Rentek. Relat. Prot. 69, 720. — **Uddrag.**

— 2)[2] Vi bevilliger allernaadigst, at de, som i den förste Rubrique ere anförte, og i bemeldte Aaringer enten haver lidt Söskade, eller og deres Skibe af Fjenden at være bleven opbragte, maae, naar dette först fornöieligen er bleven beviist, for den ganske Afgift i samme Aar, da Ulykken dem arriveret, være befriet. — Saa bevilliger Vi ogsaa allernaadigst, at de, som i den anden Rubrique ere antegnede, og formedelst Mangel af Convoy

---

[1] de övrige Punkter i Resolutionen angaae ikke Island.

[2] Resolutionens 1. Post vedkommer ikke Island.

saa vel her som i Norge ere blevne opholdte, og deres Skibe derover först i dette Aar at være hjemkomne, maa, naar det og fornöieligen er bleven beviist, dennem i deres Forpagtnings-Afgift den femte Part efterlades. — Ligeledes dennem, som udi den tredie Rubrique ere anförte, maa af deres Havners Afgift efterlades en tredie Deel. Sleswig den 27de Junii 1714. 1714. 27. Juni.

Reskript til Stiftbefalingsmand Gyldenlöve ang. Udnævnelse af Laugrettesmænd. Khavn 7. Juli 1714. — Publiceret paa Althinget 1715 og indfört i Althingsbogen (Nr. 2); Norske Tegn. XIX, 550b; M. Ket. III, 362. 7. Juli.

Frederik den Fjerde &c. V. S. G. og B. T. Saasom en Laugrettesmand i Vort Land Island bör efter Loven at være en bosiddendes, formuende Mand, og af de fornuftigste og lovkyndigste i Sysselet, og for Os allerunderd. er bleven andraget, at da i Aaret 1712 en Laugrettesmand fra Dale Syssel fattedes, skal i dens Sted den der i Sysselet af Vicelaugmand Odder Sivertssen constitueret Sysselmand Joen Sigurdsen have beskikket een, ved Navn Palme Sigurdsen, som skal være en ung Person, den Tid af tyve Aars Alder og hans Faders Arbeidskarl, alligevel der fandtes andre i bemeldte Dale Syssel bosiddende forstandige Mænd, hvilke til Dommer-Embede skal være mere beqvem end fornefnte unge *Person: saa er Vores* allernaad. Villie og Befaling, at du strax Vedkommende tilholder, Laugrettesmænd efter Loven at udnævne. Dermed &c. Hafn. den 7. Julii 1714. [Ved Conseilet].

Reskript til Stiftbefalingsmand Gyldenlöve, ang. Indstævning af en Sag for Overretten. Khavn 7. Juli 1714. — Publiceret paa Althinget 1715; Norske Tegn. XIX, 551; Uddr. hos M. Ket. III, 459. 7. Juli.

Frederik den Fjerde &c. V. S. G. og B. T. Eftersom Os elskelig Mag. Jon Thorkelsen Widalin, Biskop over Skalholt Stift paa Vort Land Island, for Os allerunderd.

1714. haver andraget og sig beklaget, hvorledes han af din
7. Juli. Fuldmægtig, Vice-Laugmand Odder Sigurdssen, med Ord og Gjerning ilde skal være bleven begegnet i hans ordinaire Visitation den 6. Septembr. udi næst forgangen Aar, saa at han paa hans Embedes Vegne intet ved den Kirke, som staar paa bem^te Odder Sigurdsens Gaard og Bopæl Narföre, kunde forrette, med allerunderd. Begjering, at som for^ne Viee-Laugmand skal være saa myndig der i Landet, at ingen Dommer skal kunde erholdes udi de Sager som hannem ere imod, Vi en Dommer til at dömme i forskrefne Sag imellem ham og meerbem^te Odder Sigurdsen ville forordne, da er Vores allernaad. Villie og Befaling, at du strax ordinerer det saaledes, at denne Sag lige for de fire og tyve Domsmænd indstævnes. Dermed &c. Hafn. den 7. Julii 1714. [Ved Conseilet].

7. Juli. **Reskript til Stiftbefalingsmand Gyldenlöve, at en restitueret Sysselmand skal have Syssel-Indtægterne under Suspensionstiden.** Khavn 7. Juli 1714. — Publiceret paa Althinget 1715 og indfört i Althingsbogen s. A. (Nr. 3); Norske Tegn. XIX, 555—557; Uddr. hos M. Ket. III, 460—461.

Frederik den Fjerde &c. V. S. G. og B. T. Saasom Vi den 9. Julii 1712 efter Haagen Hanssen, Sysselmand udi Rangevalle Syssel paa Vort Land Island, hans til Os Anno 1711 allerunderd. indkommen Klage over din der i Landet beskikkede Fuldmægtig Odder Sigurdseu, Vice-Laugmand for norden og vesten, at han, efter Jon Eyolfsen, Viee-Laugmand for synden og östen, og Landfogden Povel Beyer, deris gjorte Begjering, havde suspenderet hannem fra det ham af Os allernaadigst anbetroede Sysselmands Embede, allernaad. have befalet dig, paa behörige Steder at gjöre den Anordning, at saafremt ingen Sag imod bem^te Haagen Hanssen fra Suspensionens Dato, som var den 15de Julii Anno 1711, indtil den 15de Septembr. næst efter, var bleven forfulgt, han da udi sit Embede skulle restitueris og det ubeskaaret nyde indtil det ham

lovligen kunde vorde frakjendt; — og forbem^te Haagen 1714.
Hanssen igjen paa ny ved sin til Os af den 2. Augusti 7. Juli.
Anno 1713 indkommen Memorial allerunderd. haver andraget, at ovenskrevne Vores til dig af 9de Julii 1712 allernaadigst ergangen Ordre ei der til Landet skal være ankommen för end udi Aar 1713, saa at han i to Aar har maat see paa, at andre opbar Indkomsten af det halve ham anbetroede Syssel, og at imidlertid den gjorte Suspension ei blev forfulgt, med allerunderdanigst Begjering, at Vi paa ny allernaadigst ville anbefale dig, at tilholde bem^te Odder Sigurdssen at gjöre den Anstalt, at ham udi dette Aar maatte uden Udflugter rigtigen vorde leveret af dennem, som udi hans Suspensions-Tid have oppebaaret Indkomsten af det halve Rangervalle Syssel, alt hvis ham i saa Maade er bleven fravendt, og af dennem er oppebaaret, og at Bryniolf Thordersen, til hvilken forberörte Vice-Laugmand Odder Sigurdssen og Landfogden Povel Beyer det halve Syssel skal have bortgiven, eller andre Vedkommende, maatte til den Ende tilholdes, udi gode Mænds og hans Nærværelse at producere de Original-Skatteböger, som han eller de have holdt paa Skattethingene medens han har været suspenderet, og ham deraf rigtige Copier under gode Mænds Hænder lade tilkomme, og gjöre ham fuldkommen Rede og Fornöielse for alt, hvis de have oppebaaret, være sig Skatter, Gjeftolder, Sagefald eller andet, saa er hermed ydermere Vores allernaad. Villie og Befaling, at, om det sig saaledes, som Haagen Hanssen allerunderd. har andraget, forholder, du da de Vedkommende tilholder, hannem sine Indkomster at restituere, eller i det mindste hannem at tilfredsstille. Dermed &c. Hafn. den 7. Julii 1714. [Ved Conseilet].

Reskript til Stiftbefalingsmand Gyldenlöve, ang. Dommes Beskrivelse fra Overretten, samt om den suspenderede Laugmands Lön. Khavn 7. Juli.

1714. 7. Juli. **7. Juli 1714.** — Publiceret paa Althinget 1715; Norske Tegn. XIX, 552; Uddr. hos M. Ket. III, 459—460.

Frederik den Fjerde &c. V. S. G. og B. T. Saasom Vores Cancellie-Raad, Os elskel. Hans Scavenius, paa Povel Jonsen Widalin, Laugmand for synden og östen paa Vort Land Island, hans Vegne, for Os allerunderd. haver andraget, at, ihvorvel bem^{te} Widalin nogle Gange skal have begjert at faa beskreven trende over hannem udi næst afvigte Aar af Odder Sigurdssen, Vice-Laugmand for norden og vesten, og Povel Beyer, Landfoged paa bem^{te} Island, med tiltagne 24 Mænd afsagde Domme: den förste udi en Sag imellem Haagen Hanssen, Sysselmand udi Rangaarvalle Syssel og en Person ved Navn Brynjolf Thordersen, hvorudi bem^{te} Widalin som Laugmand tilforn dömt hafde; den anden udi en Sag imellem Vigfus Hanssen, Sysselmand udi Arnæs Syssel og Herr Jon Haldorsen, Præst til Thingvelle, paa den ene, og Magnus Magnussen paa Ulfljotsvatn paa den anden Side, hvorudi Laugmand Widalin ligeledes tilforn dömt hafde; og den tredie udi en Sag, som de selv skal have sögt Laugmand Widalin for, efter en af Laugthingsskriveren Sigurd Sigurdsen til dennem indgivne Memorial, samt efter en Attest, som Laugmand Gottrup og for^{ne} Sigurd Sigurdsen skal have udgivet, ang. Laugmand Widalins saa kaldede tvende ulige Vota udi een Sag, m. v., saa skal dog forben^{te} Laugmand Widalin ei dermed andet have udrettet, end at han Slutningerne alene udi de tvende förste Sager haver bekommet, dog ikke under Dommernes Hænder, men alene af tvende Vice-Laugmand Odder Sigurdsens egne Tjenere vidimerede, og udi den tredie Sag skal han endeligen med stor Möie og Besværlighed have erholdet Copie af Dommen, ligeledes alene under trende bem^{te} Odder Sigurdsens Particulier-Tjeneres Hænder vidimeret, saaledes: «Ikke vide Vi andet, end at for- og oven-skrevne Documenter og Doms-Afsigt jo ere ret udskrevne efter Ober-Rettens Protocol», hvilket det allerunderd. formenes at være gjort til den Ende, at han, bem^{te} Widalin, ei i

Tide disse Domme skulde kunne appellere, saasom og Viee-Laugmand Odder Sigurdsen ikke skal have villet udlove forskrevne Dommes Extradition för end til den 1. Octobr. 1713, da alle Skibene mueligt der fra Landet kunde være afseilede. Og som Viee-Laugmand Odder Sigurdsen og Landfogden Povel Beyer, med flere der i Island, saaledes og paa adskillige Maader bem^{te} Laugmand Widalin skal have forurettet og endeligen hannem fra hans Laugmands-Embede dömt, saa og udi hans Sted indsat Vice-Laugmand Jon Eyolfsen, hvoraf allerunderd. formenes at vil paafölge, at meerbemeldte Widalin hans Laugmands-Indkomst til en Tid skulle miste, saa er hermed Vores allernaadigste Villie og Befaling, at du strax Vedkommende tilholder forskrevne Domme uden Ophold at expedere, saa og ellers den Anstalt gjörer, at oftbem^{te} Laugmand Povel Jonsen Widalin Halvdelen af Indkomsterne fra Suspensionens Dato nyder. Dermed &c. Hafniæ den 7. Julii 1714. [Ved Conseilet].

1714. 7. Juli.

Reskript til Stiftbefalingsmand Gyldenlöve, ang. Straf for Opgravning af Dödningebeen. Khavn 7. Juli 1714. — Publiceret paa Althinget 1715 (Althingsbog Nr. 5); Norske Tegn. XIX, 554; Copiebog i Stiftamts-Archivet i Island I, 458; Uddr. hos M. Ket. III, 460.

7. Juli.

Frederik den Fjerde &c. V. S. G. og B. T. Vi give dig hermed allernaadigst tilkjende, at Vi, efter Bjarne Pederssen af Skard paa Skardstrand udi Vort Land Island, hans allerunderdanigst gjorte Ansögning og Begjæring, samt din derom, iblandt andet, indkommen Erklæring, af kongelig Mildhed og Naade allernaadigst have pardonneret den af hans Fader, Peder Bjarnesen, udi hans höie Alderdom og Enfoldighed begangne Forseelse, derudi bestaaende, at han ved hans Folk skal have ladet opgrave af Kirkegaarden nogle Dödningebeen, udi Tanke, at de til Lægedom imod en sær Svaghed, formedelst Mangel af andre Medicamenter, kunde tjene, dog at han saadan hans Forseelse, efter Vores Justitsraad og Amtmand paa

1714. bemeldte Island, Os elskelig Christian Müllers, derover til
7. Juli. dig indgiven Betænkning, med firesindstyve Rigsdalers Værdie in Specie til de Fattige der i Landet afsoner, i Særdeleshed eftersom det af Vores elskelige kjære Herr Farfaders Fader, salig og höilovlig Ihukommelse, Kong Christian den Fjerde, udgivne Brev, in Anno 1609, ingen vis Straf for slig Forseelse dicterer, og at derfor udi Sagen ingen endelig Dom hidindtil skal være gangen. Derefter du dig allerunderdanigst haver at rette, og Vedkommende sligt til Efterretning med forderligste at tilkjendegive. Befalendes dig Gud. Skrevet paa Vort Slot Kjöbenhafn den 7. Julii Anno 1714. [Ved Conseilet].

1715. **Kongelig Resolution ang. Amtmandens Lön.**
4. Febr. Khavn 4. Febr. 1715. — I Forestilling 28. Januar bemærker Rentekammeret, at Amtmandens Gage i Island var, ifölge Kammer-Reglementet, 400 Rd., og, saa længe ingen Landfoged var, Tillæg af 200 Rd. — Dette Tillæg havde Amtmand Müller haft siden 1699, men da en Landfoged igjen var ansat fra Nytaar 1706, og beregnede sig 300 Rd. i Gage, fordrede Rentekammeret dette Tillæg, som Landfogden havde udbetalt Amtmanden, tilbage. Denne sögte derimod om at maatte beholde sine 600 Rd. og anförte, at han nu var 75 Aar gammel, havde tjent 27 Aar og maatte holde en Fuldmægtig i Island for 100 Rd. aarlig; tillige havde han «Aar efter Aar indgivet saadan Oplysning og Underretning til Eders Majts Interesses Forbedring, som aldrig nogen for hannem.» — Rentek. Relat. Prot. 70, 183—185.

Vi approberer allernaad. Kammerets Betænkning, og seer heller ei, efter de anförte Omstændigheder, at han aarligen kan mere end de 400 Rd. prætendere. Kjöbenhaufns Slot den 4. Februar 1715.

2. Marts. **Kongelig Resolution ang. den islandske Handels Forpagtning paa tre Aar.** Khavn 2. Marts 1715. — Rentek. Relat. Prot. 70, 316.

Omendskjöndt at Forpagtningen ei haver opnaaet

den forrige Summa[1], saa bevilliger Vi dog allernaadigst, at Forpagtningen maa dem efter de höieste Buder forundes, mens ikkun paa 3 Aar, og skal dem til rette Tid Convoye ved en bistandig Ordre gives, uden saa er, at det enten ved fjendtlige Indfald, eller andre fornödne Aarsager, der udi maatte Forhindring skee, hvorimod at Interessenterne ved samme islandsk Handling maa erklære dem, til hvilken Dag de vil være seilfærdige, paa det at Vores Convoye ei derefter maa vorde opholdet. Kjöbenhaufns Slot den 2. Marts 1715. 1715. 2. Marts.

Kongelig Resolution ang. **Forlængelse af den islandske Handels-Octroy** m. m. Khavn 11. Marts 1715. — Interessenterne i den islandske Handel havde indgivet skriftligt Andragende om, at de ikke vilde overtage Handelen i Island med mindre de fik den paa 9 à 10 Aar, eller i det mindste paa 6 Aar; tillige anholdt de om, at Landskyldsfiskens Priis maatte blive ansat til 6 Rd., samt at det maatte blive taget i Betragtning hvis de ikke kunde faae Convoy til Skibene (Forest. 4. Marts). — Rentek. Relat. Prot. 70, 403—407. 11. Marts.

Vi bevilliger allernaadigst, at denne Forpagtning maa dennem denne Gang paa 6 Aar forundes. — Ligeledes bevilliger Vi allernaadigst, at Skippundet af Landskyldefisken maa dennem i denne Forpagtningstid for 6 Rd. overlades. — Hvad sig det övrige anbelanger, at det maatte i Consideration tages om de ei med Convoyer bleve forsjunede, saa ville Vi det allernaadigst tage udi Consideration, saa fremt de derover deres Reise ganske maatte indstille, mens dersom de Landet uden Convoy beseilede, og ei af Fjenden bleve opbragte, saa kan de ei heller prætendere at dennem nogen Moderation kan forundes. Kjöbenhaufns Slot den 11. Martii 1715.

[1]) Afgiften fra 1. Jan. 1706 til 1715 var 20,190 Rd., nu var kun budet 18,880 Rd. brutto eller netto 18,076 Rd.

1715. 15. Marts. **Reskript til Biskopperne i Danmark, Norge og Island, ang. Formular til en Bön for Hedningenes Omvendelse. Khavn 15. Marts 1715** [1]. — Siell. Tegn. LX, 116—117.

Frederik den Fjerde &c. V. N. T. Vi tilskikke dig herhos en Formular til en Bön, anlangende Hedningenes Omvendelse til den christelig Tro, hvormed og udi Ostindien for nogle Aar siden er gjort Begyndelse, hvilken Formular Vi allernaadigst ville at skulle indföres og bruges i den almindelig Kirkebön, som gjöres overalt i Kirkerne i begge Vore Riger, samt Förstendömmene og Grevskaberne, naar Prædiken holdes (hvorved og den extraordinaire aarlig Bededag, nemlig den 4de Fredag efter Paaske, er meent) eller Bön forrettes, og det paa det Sted og næst efter, hvor der bedes for den geistlig Stand, saasom for Kirkens, Ordets og Sacramenternes Bevaring, indtil det Sted hvor der begyndes at bedes for den verdslig Stand, og er Vores allernaadigste Villie og Befaling, at du herom udi det dig allernaadigst anbetroede Stift strax behörig Anstalt gjörer; og som den störste Deel i Menighederne ikke vide hvad denne Bön betyder, saa haver du tillige med at ordinere det saaledes, at enhver Præst paa den Dag, som med forskrevne Bön begyndes, om Formiddagen, efter at Prædikenen er endet, for Kirkebönnen herom hans Menighed underretter og til forbemeldte Bön paa beste Maade opmuntrer. Dermed &c. Hafn. d. 15. Martii Anno 1715.

Bemeldte Formular var af fölgende Indhold: Vi takke dig og, at du haver aabnet Troens Dör for de af Hedningene, som hidindtil ei have kjendt dig, med at böie din Salvedes, vor allernaadigste Arveherres og Konges Hjerte til saa ivrig en Omsorg for deres Omvendelse og Oplysning, ei alene ved den i Ostindien anstillede Mission,

---

[1] see Reskript 25. Sept. 1716.

meu endog ved de Austalter höistbemeldte Hans Maj' har i Sinde at gjöre i Findmarken og andensteds. Lad dit Ord i al Visdom boe rigeligen hos de Lærere, som enten nu ere eller her efter bliver didsendte, arbeide selv med dem, at Hedningene ved samme dit Ords Prædiken maa omvendes fra Mörket til Lyset, fra Satans Magt til Gud, saa de kunde faa Syndernes Forladelse og Lod med dennem, som ere helligede ved Troen til Jesum Christum. 1715. 15. Marts.

Octroy paa den islandske Handel i sex Aar, fra 1. Januar 1715 til Aarsdagen 1721. Khavn 6. Juni 1715. — Under 21. Mai forelægger Rentekammeret Kongen til Underskrift efterskrevne Gjenparter af Octroyen, som iövrigt sees at have været ligelydende med Octroy 13. April 1706: 6. Juni.

1) Octroy paa Vestmannö for Raadmand Anders Beck og Interessenter.
2) — — Öreback for Niels Terchildsen og Interessent.
3) — — Grindevig for Nicolai Burmester og Interessent.
4) — — Baasand for Anders Stub og Interessent.
5) — — Hopsaas for Nicolai Espensen og Interessenter.
6) — — Kieblewig, Schagestrand og Rechefjord for Christen Jensen Obetzöe.
7) — — Haufnefjord og Ödefjord for Christopher Jensen Lund og Interessent.
8) — — Budenstad for Vitus Mathisen Biering.
9) — — Holmen og Husewig for Commerceraad Keysen.
10) — — Stabben for Stadshauptmand og Raadmand Mathias Pedersen og Interessent.
11) — — Grönnefjord og Commerwog for Jens Lassen.
12) — — Revets Havn for Peter Nicolai Winge og Interessent.
13) — — Stichelsholm for Jens Lassen.
14) — — Patrisfjord for Henrich Klein.
15) — — Bildal for Jörgen Mathiesen Lamberg og Interessenter.
16) — — Isefjord for Niels Birch og Interessenter.

1715. 17) Octroy paa Dyrefjord for Jörgen Sörensen og Interessenter.
18) — — Bærefjord for Jacob Nielsen og Interessenter.
6. Juni. 19) — — Rödefjord for Niels Hendrichsen.
20) — — Wapnefjord for Jacob Nielsen.
Rentek. Relat. Prot. 70, 885, jevnf. Copieb. 2001, Nr. 47.

12. Juni. **Rentekammer-Skrivelse til Landfoged Paul Beyer, ang. Handelen m. v. Khavn 12. Juni 1715.** — Publiceret paa Althinget 1716, Althingsb. Nr. 37. — Rentek. Copieb. 2001, Litr. C, Nr. 24.

Som de islandske Havner ved sidste Auction den 16. og 23. Januarii paa ny udi sex Aar er bleven bortforpagtet, saa ville vi ved indsluttede Specification communicere Ham, hvem Hovedmændene ere for samme Havners Forpagtning, og enten selv eller med Interessenter Beseiglingen allernaadigst er accorderet, til den Ende, at Han tilholder Indbyggerne, enhver udi sin District, og ingen andensteds end paa deres tilforordnede Havn, at handle, samt og at Ombudsholderne og Sysselmændene over alt Landet til Kjöbmanden, som Havnen befarer, imod vedbörlig Qvittering indleverer Hans Kgl. Majts Landskyld, Skibs-Abate og Mandtalsfisk, og ellers al anden Rettighed ligesom tilforn, eftersom ingen Forandring med Districterne eller Landskylden skeed er. Ellers ville vi og berette Ham, at Laugmand Odder Sigvertsen for vesten, Laugmand Lars Christensen Gottrup og Sysselmand Lars Scheving for norden, samt Vieelaugmand Joen Eyolfsen og Sysselmændene Biedne Petursen og Bessur Gudmandsen for östen, samtlig enhver for sig er tilskreven og Forpagterne bekjendtgjort, for ikke at være dem hinderlig, men assisterlig udi deres Handel, ligesom Han og det samme for synden ville foranstalte, og iövrigt holde derover, at sligt skeer paa alle Steder, og at Sysselmændene ligeledes for sig lever derefter, og ikke opkjöber mere Vare, end de til deres Husfornödenhed behöver, for igjen til Indbyggerne at udprange, hvorved Negotien lider Hinder og Hans Majt taber i

sin Forpagtning, foruden at Indbyggerne paa saadan Maade ruineres; som og i Særdeleshed Sysselmand Lars Skieving skal bruge saadan Handel, er han særdeles derom advaret, efter isluttede Copiers videre Formelding, og hvis Han maatte fornemme, at enten han eller andre bruger sligt herefter, haver I det at hindre og indberette os des Beskaffenhed, til at befri Eder selv for al Mistanke, om derover af Kjöbmændene skulde blive klaget. — Rentekammeret den 12. Junii 1715. 1715. 12. Juni.

Kongelig Resolution ang. Udförsel af islandsk Fisk. Khavn 30. Marts 1716. — I Forestilling 23. Marts anmelder Rentekammeret, at endeel af de octroyerede islandske Interessenter sögte om Tilladelse til at udföre et Partie Törfisk, da Flaaden var forsynet; desuden laa endnu nogle islandske Skibe i Norge, hvis Ladning for en Deel bestod af Fisk. — Rentek. Relat. Prot. 71, 487. 1716. 30. Marts.

Naar Byen og Vores Flaade er provideret, saa bevilliger Vi allernaadigst at de den övrige Rest maa udföre. Kjöbenhaufns Slot den 30. Martii 1716.

Kongelig Resolution ang. Exspectance paa Amtmands-Embedet i Island. Khavn 3. August 1716. — Stiftbefalingsmand Gyldenlöve havde antaget en vis Niels Fuhrmann, född i Norge, som i en 16—18 Aar havde været i Danmark og ansaaes for en dygtig Jurist, til at reise til Island som Fuldmægtig i Odd Sigurdssons Sted, i hvilken Anledning Fuhrmann sögte om Exspectance paa Amtmands-Embedet efter Müller, mod at erlægge 1000 Rd. til den kongelige Kasse[1]. En «ung Person fra Bergen, nafnlig von der Lippe», sögte ligeledes under samme Tilbud (Forest. 17. Juli). — Rentek. Relat. Prot. 72, 890. 3. August.

Vi bevilliger allernaadigst, at naar Niels Fuhrmann til den destinerede Brug haver betalt de 1000 Rdlr, at

[1]) 1715 havde Fuhrmann sögt om samme Exspectance og tilbudt 800 Rd., mod ham sögte da «Johan Arentsen Svardal» (fra Island) og tilböd 500 Rd.

1716. 3. August. han da maa nyde Expectantz paa Amtmands-Bestilling paa Island. Kjöbenhaufns Slot den 3. Augusti 1716.

25. Septbr. **Reskript til alle Bisper, ang. Forandring i Bönnen for Hedningenes Omvendelse. Khavn 25. Septembr. 1716.** — Siell. Tegn. LX, 784b.

Frederik den Fjerde &c. V. N. T. Saasom Vi den 15de Martii udi næst forgangen Aar haver tilskikket dig en Formular til en Bön, angaaende Hedningenes Omvendelse til den christelige Tro, hvormed og udi Ostindien for nogle Aar siden er gjort Begyndelse, hvilken blev befalet at indföres og bruges i den almindelig Kirkebön, som gjöres overalt i Kirkerne i begge Vore Riger, Förstendömmene og Grevskaberne, efter samme Formulars og Vores allernaadigste Befalings videre Indhold, og efterdi Gud da nu haver forundt Os den glædelig Tiding fra Findmarken, at der er virkelig gjort Begyndelse med de af Os allernaadigst intenderte Anstalter til Findlappernes Oplysning, saa ville Vi allernaadigst, at forbemte offentlig Forbön nu saa vidt derefter bliver forandret, at den almægtig Gud derfor takkes, og bedes at han fremdeles vil give Lykke og Velsignelse til samme christelig Værks Befordring, og er derfor Vores allernaadigste Villie og Befaling, at du derom overalt udi det dig allernaadigst anbetroede Stift strax behörig Anstalt gjör, og Os ellers allerunderdanigst beretter, at du denne Vores Ordre haver bekommet. Dermed &c. Hafn. den 25. Septembr. 1716.

1717. 20. Febr. **Anordning ang. Memorialers Indleverelse, saa og angaaende Expeditionerne. Khavn 20. Februar 1717**[1]. — Udvidet til Island ved kongel. Resol. 12. Juni 1717 (Rentek. Skr. 18. Juni s. A.) og bekjendtgjort paa Althinget 1718, samt trykt i Althingsbogen for. s. A., Nr. X, med Undtagelse af § 8, som, efter Laugmand Vidalins

[1]) Reskript 15. August 1718; For. 10. Marts 1719, 7. Septembr. 1736, 23. Januar 1750, 3. April 1771 og 15. Decbr. 1820.

Resolution 30. Juli 1718, er udeladt, som Island uvedkommende. — Siell. Reg. 49, 40—47; Original-Aftryk uden Trykkested; Qvart-Forr. 1717, S. 85—93; Schou II, 341—350. 1717. 20. Febr.

Forordning, hvorefter Vi Frederik den Fjerde &c. allernaadigst ville, at alle, saavel Höie som Lave, Civile og Militaire, geist- og verdslige Personer, saa og af Land- og Söe-Etaten, sig her efter, og fra dette, og hosfölgende Patentes Datum er vorden publiceret, allerunderdanigst skulle rette og forholde:

1) Saa som Vi tit og ofte blive importuneret med mangfoldige Memorialer, saa vel af een som af anden Stand, hvilke, endog de allerede paa deres allerunderdanigste Ansögninger kunde have faaet Svar i Vores Cancellier og Collegier, dog alligevel, fordi de ei har naaet hvad de have forlanget, paa ny igjen indkommer med de samme, og foregiver, at de ingen Resolution eller Svar have bekommet, ja end og beskylder Vore Cancellier og Collegier, at Vedkommende saadanne deres allerunderdanigste Ansögninger ikke skulle have refereret og forebragt, alene for at kunde have Prætext saa vel Os selv at importunere, som og dem, der med andre höie Forretninger ere occuperede, med deres ugrundede Ansögninger stedse og ideligen at fatiguere: saa have Vi, til Vores kjere og tro Undersaatters Beste, og til deres Tidspilde og unödige Omkostninger at forekomme, alle og enhver her med allernaadigst villet advare, at, naar en Supplicant paa hans indgiven Memorial i Vort Navn af Vedkommende, til hvis Departement det henhörer, haver eengang faaet Svar, skal han sig der med lade nöie. Skulde Nogen, imod Formodning, derefter andengang understaa sig, enten Os, eller Vore Cancellier og Collegier, med samme forhen gjorte Ansögning at importunere, da skal ham intet andet Svar gives end det, han allerede tilforn har faaet, ei heller maa hans Ansögning Os paa ny af Cancellierne og Collegierne allerunderdanigst refereres, uden med saa Skjel, at der udi ny Omstændigheder befindes, som i forrige Ansögning ikke vare begrebne, hvilke da og i saadan

1717. Fald med rigtige Beviser, efter Sagernes Beskaffenhed,
20. Febr. fra de Steder hvor Supplieanten haver sit Tilhold, skulde være belagde og bekræftede. Og saa som det af Forfarenhed er kundbart, at endeel urolige Hoveder tit og ofte med de selvsamme allerunderdanigste Ansögninger paa ny indkommer, og for at tilsnige sig paa een eller anden Maade deres Forlangende, sig fra et Cancellie eller Collegio til et andet begive, saa skulle saadanne Personer hvergang til de Steder igjen henvises, hvor Resolutionerne paa deres Memorial tilforn ere faldne, og skulde nogen understaa sig derefter endnu tredie Gang Os eller Vore Cancellier og Collegier, hvor han allerede har faaet sit Svar, igjen at overlöbe, da skal den, som er Chef i det Cancellie, eller de tilstedeværende Deputerede i det Collegio, have Magt deslige urolige Hoveder at lade arrestere, og uden videre allerunderdanigst Forspörsel hos Os, enhver til det Sted og Jurisdiction, hvor han, efter Stand og Condition, henhörer, at lade före i Forvaring, paa det at deslige urolige Hoveder efter Sagernes Beskaffenheder kunde holdes i Tömme. — 2) Paa det nu ogsaa endeel unyttige indkommende Memorialer kunde forekommes og afskaffes, saa ville Vi allernaadigst hermed have declareret, at ingen herefter maa understaa sig at indgive nogen Memorial om Exspectantz, Rang eller Characteer, men enhver i saadan Fald skal bie og afvarte indtil enten en Charge ledig bliver, eller Forfremmelsen ham efter hans Orden og Ancienneté kan tilkomme, om han den dertil erfordrende Capacité haver; ellers kan og andre habile og meriterede Personer være derom tilladt at anholde; det skal heller ei forstaaes, at naar en Officerer sig i nogen Action herefter imod Fjenden distingverer, eller og en Civil-Betjent, som i andre Occasioner nogen virkelig Pröver til Vores Interesses Forbedring lader see, og sig til Vores Tjeneste gjöre habil, i saadan Fald og ellers ikke, skal det være ham tilladt, sine formenende Meriter paa en sömmelig Maade, og uden Vitlöftighed, ved allerunderdanigst Memorial at

foredrage, og samme ved troværdige Attester fra dennem, under hvilke han har staaet, til videre Vores allernaadigste Resolutions Forventelse, at gotgjöre og bevise, da Vi og i al Kongelig Naade ville selv tage Plaisir udi, enhver efter sine Meriter allernaadigst at recompensere og, efter Sagens Beskaffenhed, ved Leilighed til Charge og Ære at forfremme, uden at gjöre Reflexion paa dem, som aleneste formedelst deres Anciennceté ellers kunde være for ham, saasom Vores allernaadigste Villie og Intention er, at see dem fremfor andre avancerede og distingverede, som sig fremfor andre gjöre meriterede, saa at Meriter alletider skulle nyde Preferencen for Ancienneteten. Men saadanne allerunderdanigste Ansögninger maa dog ingen understaa sig at gjöre, uden han med troværdige og faste Vidnesbyrd kan bevise, at, hvad han i sin allerunderdanigst Memorial anförer, sig saaledes i Sandhed forholder, og det med saadanne Vidnesbyrd, som, i Fald det forlanges, med en god Samvittighed deres Eed derpaa kunde aflægge; hvo dette ei kan præstere, maa under Vores höieste Unaade ikke understaa sig med deslige Ansögninger at indkomme. — 3) Saasom sig og endeel unyttige Project-Magere tit og ofte angive, saa skal det og hermed aldeles være forbudet, med noget Project, som ei er practicabel, at indkomme, mens skulde noget være, som man maatte befinde af den Importance, at det var værd at eftersee, da skal den, som er Author dertil, selv være forbunden til paa sin egen Bekostning at præstere sit Angivende, eller og derfor efter Sagens Omstændigheder ansees; skulde det ellers ikkun være Angivelser uden Fundament, som hverken er practicabel, ei heller bevislig kunde gjöres, da skal han, saa snart Sagen hannem i Cancellierne eller Collegierne er overbeviist, strax arresteres, og saa længe i Arrest forblive, indtil han sit Angivende præsterer, eller efter Loven lide derfor. — 3) Saasom og af Forfarenhed er fornummen, at Recommendationer fra en og anden tit og ofte meget vorde misbrugte, idet man undertiden, i particuliere

1717. 20. Febr.

1717. Henseende, saasom Interesse, Forvandtskab og deslige
20. Febr. Passioner, endogsaa vel af Medlidenhed, recommenderer de Personer, som man selv ei engang kjender, hvorved ei alene Vi selv daglig overlöbes og fatigueres, men end og Charger og Embeder, formedelst deslige Recommendationer og Forslage, ikke efter Meriter og Capacité blive beklædte, saa ville Vi allernaadigst, til saadant Onde herefter at forebygge, alle og enhver hermed allernaad. have advaret, at de sig herefter, under Vor Hyldest og Naade, ikke understaar nogen allerunderdanigst at recommendere, af hvad Stand og Condition han maatte være, uden saa skeer, at Vi selv dennem, een eller anden Person angaaende, allernaadigst tilspörge eller tilspörge lade, da de Os saadan sandfærdig og upassioneret Efterretning om Personen har at give, som de tröste sig til for Os allerunderdanigst at ansvare. — 5) Herunder ville Vi dog ikke have de Forslage forstanden, som skeer fra Admiralitetet, fra Generaler en Chef ved Cavalleriet, og fra General af Infanteriet i Commando Sager, ei heller have Obersterne til Hest og Fods formeent, at de jo herefter, som tilforn, maa gjöre deres allerunderdanigste Forslage om Chefs ved vacante Compagnier og om subalterne Officerere, saa fremt Vi ikke selv de vacante Pladser allernaadigst lade forsyne. Men hvad de Officerere angaar, som ved en eller andens Forbön nyde Avancement, eller og ved Oberstens Forslag, i de vacante Officerer-Pladse ved Regimentet blive satte, for dennem skulle de, som dennem allerunderdanigst have recommenderet eller foreslagen, være og blive responsabel, saasom de ingenlunde bör recommendere eller foreslaa andre end dem, om hvilke de ere forsikkrede, at de retskaffen kunde gjöre Fyldest for den Function, hvortil de ere blevne foreslagne, hvorfore ogsaa alle og enhver hermed advares, at saafremt, imod Forhaabning, noget af deslige Personer i deres Charge bliver forsömt eller forseet, da skulle de, som saa slet og uværdig en Person til Avancement haver foreslaaen, lige saa vel efter Sagens

Beskaffenhed blive anseet, som den der har begaaen For- 1717.
seelsen er skyldig til selv derfor at lide; men skulde den 20. Febr.
Foreslagne derefter hans hidindtil förte gode Conduite forandre, og sig ilde opföre, og den, som hannem först recommenderet eller foreslaget haver, sligt i Tide angiver, förend nogen Forseelse af ham er begaaet, og söge hannem med en Afsked at forhjelpe, da skal han for al videre Tiltale være befriet, hvilket paa samme Maade med de Civiles, saavel Geistlige som Verdslige, skal forholdes. — 6) Og som Vi saa ofte, ja fast dagligen, baade af en og anden, deres egne particulier Sager anlangende, udi andre Vores Rigers höie og vigtige Affaires Fuldbringelse bliver forhindret og unödigviis overlöbne, da saadanne Sager dog ere fast alle af den Beskaffenhed, at de ved Lands Lov og Ret kan bringes til Endelighed, og der nyde deres ordentlig Löb: altsaa ville Vi hermed allernaadigst have declareret (uanseet at Vi selv gjerne vilde forhjelpe alle og enhver til deres billige og retmæssige Ansögninger, saa maa Vi dog befinde at det ei staar udi Vores Kræfter, saadant alene at kunde forrette, langt mindre nogen Decision eller Svar udi deslige Sager meddele, förend man om Sagens Omstændigheder og Contra-Parternes Svar ret er bleven informeret), at, efter denne Vores allernaad. Forordnings Publication, sig ingen maa understaa, saa vidt hans eget Anliggende angaar, skriftlig eller mundtlig sig til Os selv at addressere, men Vores allernaadigste Villie er, at Supplicanterne deres Ansögninger skulle indgive lige ind til den, som enten er Chef i det Cancellie, eller de Deputerede i det af Os forordnet Collegio, hvor Sagen henhörer, hvilke da ei skulle underlade Os allerunderdanigst Sagen at referere, saa fremt den ikke tilforne ved falden Resolution allerede maatte være afgjort; skulle ellers Nogen have lovlig Aarsag sig over noget Cancellie eller Collegium at besværge, eller nogen af Militair- eller Civil-Stand have noget imod sine Superieurs med Billighed og Föie at indgive, da har han saadan sin Memorial til Os selv allerunderdanigst at ind-

1717. 20. Febr levere, men ellers ikke; desligeste skal ei heller hermed være forstanden, at jo den eller de, som, efter deres Embedes Pligt og aflagde allerunderdanigst Troskabseed, noget havde at angive, som de have faaet sikker Kundskab om, imod Vores Absolutum Dominium, Arve-Rettighed eller Interesse at være stridende, at de jo saadant strax og uden Ophold for Os selv, skriftlig eller mundtlig, maa og skulle angive. I det Övrige skal enhver allerunderdanigst rette sig efter hos fölgende Placat, af hvilket sees kan, til hvad Cancellie eller Collegium enhver, af hvad Function, Qvalité eller Stand han kan være, efter sin Ansögnings Beskaffenhed, sig har at addressere og at rette. — 7) Ingen skal efter denne Vores allernaadigste Forordnings Publication understaa sig, ny Forandringer at foreslaa, eller saadanne Propositioner at gjöre, som kunde være stridende imod Fundatzer, Love, Forordninger, eller som kunde være imod Vores Interesse, ei heller saadant at begjære, eller Anledning dertil at give, saa fremt han ei vil forvente sig Vor Kongelig Unaade, og Vor General-Fiscals Tiltale være undergiven, til at straffes og til at lide som Vore Mandaters modvillige Overtrædere; aleneste de Puncter, som i hosfölgende Placat findes determinerede og specificerede, skulle her fra være exciperede, og derunder ikke forstaaes, men ellers aldeles intet andet. — 8) Ingen Supplique eller Memorial maa fra denne Tid herefter enten til Os selv indgives, eller i Vores Cancellier og Collegier imodtages, langt mindre nogen Resolution derpaa meddeles, men skal ubesvaret tilbage leveres, saafremt saadan ei paa rette Sort stemplet Papir, efter Forordningen, er forfattet, undtagen hvad som for bekjendte forarmede Folk til Directeurerne over de Fattiges Væsen eller og Cancellierne og Collegier maatte indkomme; dog maa ingen misbruge eller vrangeligen före sig denne Vores allernaadigste Tilladelse til Nytte, men de, som udgive sig for Arme, skulle med troværdige Attester deres Armod bevise. Hvad Cancellierne og Collegierne, saavidt ikke deres egne Personer og Anliggende angaar, haver

at indgive, desligeste hvad Obersterne til Regimenternes Fornödenhed, saavel som alle andre paa deres Embedes og Forretningers Vegne har at forestille, maa, forsaavidt det ei deres egne Personer angaar, for det stemplet Papir være befriet. Hvad andet som indgives, og ei dependerer af noget Embedes eller allernaadigst anbefalet Forretnings Pligt, der udi skulle alle og enhver rette sig efter Vores allernaadigste udgangne Papirs-Forordning, ligeledes og alle de, som i Cancellierne, Collegierne, eller hos deres Superieurs, noget have at söge, saa fremt de ikke bevise sig virkeligen at være fattige. — 9) Endeligen ville Vi og hermed allernaadigst befale, at enhver Supplicant, som i sit eget Anliggende noget for Os allerunderdanigst, eller for Cancellierne, Collegierne eller Retterne, haver at andrage, skal alletider, saa fremt han noget Svar derpaa vil forvente, udi sin Memorials Slutning hosföie og tilkjendegive, om han selv har concipeŕet og skreven sin Suppliqve, eller og nogen anden den for ham har opsat, og i Fald af dette sidste, skal Concipisten tillige med underskrive den, og være Conceptén gestændig, paa det at han kan være bekjendt, og tillige med Hovedmanden, som Sagen egentlig angaar, dertil være ansvarlig, og, efter Beskaffenheden, Straf undergiven, i Fald Memorialen ei skulle findes skreven og stilet paa en sömmelig og tilbörlig Maade, saasom Forfarenhed udviser, at Memorial-Skrivere og Concept-Magere tit og ofte til deres egen Nytte og Profit förer Folk i unödige Omkostninger og Vidtlöftigheder. Hvorefter alle og enhver Vedkommende sig allerunderdanigst haver at rette, og Vores Cancellier og Collegier sig at lade være angelegen, at denne Vores Forordning rigtigen vorder observeret og efterlevet. Givet paa Vort Slot Kjöbenhavn den 20. Februarii Anno 1717.

1717.
20. Febr.

Plakat om Memorialer og Supplicationer. Khavn 20. Februar 1717.

20. Febr.

— Udvidet til Island, som Pendent til Anordn. af s. D., ved kongel. Resol. 12. Juni 1717

1717. 20. Febr. [Rentek. Skr. 18. Juni s. A] og bekjendtgjort paa Althinget 1718, samt trykt i Althingsbogen for s. A., Nr. X, med Undtagelse af hvad det Militaire angaaer, som, efter Laugmand Vidalins Resolution 30. Juli 1718, er udeladt som Island uvedkommende. — Siell. Reg. 49, 47—56; Original-Aftryk sammen med Anordn. af s. D.; Qvart-Forr. 1717, S. 93—103; Schou II, 350—359. — Uddrag.

Vi Frederik den Fjerde &c. G. A. V., at Vi allernaad. have funden for got hermed at gjöre bekjendt, at Vi allernaad. ville, at enhver, som ved allerunderdanigste Memorialer og Supplicationer ville gjöre en eller anden Ansögning, sig, til deres egen Sikkerhed, og for desto snarere derpaa Svar at kunde erholde, allerund. skulle rette og forholde: — Alle Supplicanter, som Supplicationer ville indgive, angaaende Rets-Sager, Processers Afhandlinger, Klagemaale over Rettens Fornegtelse, Rettens Betjening af Dommere eller Skrivere, Politien og Commercien og Publicum, og som ingen Gemenskab med Vores Intrader haver, skulle saadanne deres Supplicationer eller Memorialer directe i Vores danske og tydske Cancellier indgive og overlevere. — Og paa det de af Vores Undersaatter, som muligt kunde faa i Sinde at gjöre allerund. Ansögning om nogen af disse efterfölgende Poster, ei sig forgjeves derom skulle bemöie, saa declarerer Vi hermed, at samme Begjeringer bliver dem ei bevilget, nemlig:

1) Kirkers Indkomster, imod deres Vedligeholdelse, at nyde Overskuddet af. — 2) Konge-Tiender, som af forrige Konger er lagt til gudelig Brug, og begjeres derfra at abalieneres. — 3) Hospitalers eller Fattiges andet Jordegods, Fattige tillagt af andre ved Fundationer, og gjöres lige Begjering om. — 4) Donationer, i hvor udi de kunde bestaa, og af Arildstid til Kirkers Ornamenter og Begravelsers Vedligeholdelse, hvorudi begjeres Forandring. — 5) Kirker ei at besværes med nye Paalæg for Administration og deslige. — 6) Kirker Universitetet forundt, des Overskud, saasom sligt ei maa anvendes til anden Brug end til fattige Kirkers Hjelp. — 7) De som kan

være bleven skyldig til Kirker, Hospitaler, Skoler eller 1717.
Fattige efter Domme, eller Regenskabs Liqvidation, og der 20. Febr.
udi söger Moderation. — 8) Forslag som kunde gjöres om Tillæg til Rectore i Skolen, Hospitals eller Fattiges Forstandere. — 9) Monopolia. — 10) Broe Korn eller Penge formedelst deres Vedligeholdelse. — 11) Opreisning paa Höieste-Rettes Domme. — 12) Opreisning paa andre Domme efter tre Aars Forlöb. — 13) Expedition i Processer og Rettergangs-Sager, hvilke kunde give Anledning til: Dommene, Loven og Forordningerne anderledes at interpretere, end de i sig selv ere. — 14) Contract eller Skjöde. — 15) Bevillinger paa Testament at gjöre, for dem som haver Börn. — 16) Bevilling om Copulationer, för Skifte og Deling efter Loven er holdt, naar en af Parterne haver været gift. — 17) Stif-Fader, som söger at blive sine Stif-Börns Værge. — 18) Befrielse som söges for Umyndiges Tiltale i Fremtiden. — 19) Under-Retters Domme, hvorpaa söges Confirmation og ei angaar Delinqventer. — 20) Exspectanceer eller Bestillingers Afstaaelse. — 21) Ny Birke-Rettigheder, som kunde begjeres. — 22) Moratoria som söges, med mindre derved findes vigtige Aarsager, saasom Ilds-Vaade, Söe-Skade, Banqverouter. — 23) Privilegier, Negocen angaaende, hvorved enten Kjöbsteder eller andre Particulieres kunde söge at beneficeres med, förend derom er indhentet en og andens Erklæring.

Kunde een og anden af Vores Undersaatter have fornöden, allerunderdanigst at gjöre Ansögning om nogen af efterskrevne Puncter, saa kunde de derudi efter Billighed, og Vores, anlangende Expeditionerne i Cancelliet, forhen gjorte Anordning, til Resolution befordres efter Sagens Beskaffenheder:

1) Ordre til Justitiens og Politiens Befordring efter Loven og de allernaadigst udgivne Forordninger. — 2) Ordre til at inqvirere, give Erklæring, eller at gjöre og indsende Relation om et eller andet. — 3) Ordre at hjelpe til rette efter Loven og i andre billige Maader. —

1717. 4) Commission om gode Mænd Tvistighed at afhandle. —
20. Febr. 5) Commission om Skifte og Deling efter Afdöde at forrette efter Loven, hvor udi og skal observeres, at, om nogen af Arvingerne skulle ville begjere Contra-Commissarier, det hannem bliver tilladt, og at de, som efter Loven bör at være Skifte-Forvaltere, ei skal miste noget af deres Salario, som dennem med Rette kunde tilkomme. — 6) Den Længstlevende at sidde i uskiftet Boe med umyndige Börn, saa længe den bliver udi Enkestand, og tilforn fra Stedet, hvor de boer, om deres Forhold og Conduite, er indkommen gode Attestata. — 7) Med Samfrænder at maa holde Skifte og Deling. — 8) Umyndige Börn at være deres egne Værger, naar om deres Forhold rigtige Attestata ere indkommen, og dennem siden en Curator adjungeres. — 9) Ordinaire Vielse-, Begravelse-, Börnedaabs- og Bækken-Breve, naar de med rigtige Attester beviser, at de, formedelst Söe-Skade eller Ilds-Vaade, ere blevne ruinerede. — 10) Ordre og Befalinger over et og andet til Kongens og det almindelig Beste at deliberere. — 11) Confirmation paa Præstekald, som af Proprietarier confereres, naar derhos intet findes at erindre, og deres Navne udi Distinctions-Protocollen, efter Vores allernaadigste Forordning, ere indförte. — 12) Confirmation paa de Bestallinger, som Skole-Betjenterne af Bisperne bekommer. — 13) Reise- og Söe-Passer. — 14) Præster, hvis Gaarde af ulykkelig Hændelse ere afbrændte, om Hjelp af Kirkerne i samme Stift efter Loven. — 15) Opreisning Sager at indstefne for Retterne, naar det ei er over tre Aar der er gaaen Dom udi Sagen. — 16) Bevillinger, Documenter for Höiesteret at producere, som ei for andre Retter ere blevne fremlagde, naar de ikke ere over tre Aar gammel. — 17) Frihed for aabenbar Skriftemaal. — 18) Ægteskabs-Bevillinger i forbuden Led, som dog ei nærmere end udi andet Led maa extenderes. — 19) Opreisning i forbudne Led, som dog ei videre maa extenderes end udi andet, dog skal derom tilforn fremvises Supplicanternes Attestata fra det Sted,

hvor de have boet, at de sig i det Övrige haver forholdt 1717.
skikkeligen og vel. — 20) Testamenter som efter den 20. Febr.
ordinaire Form ere indrettede, saa at deres Reqvisita der udi bestaar, at: 1) til Vitterlighed af tvende Personer tillige med er underskreven; 2) at de som gjör Testament ei nogen Livs-Arvinger efterlader; 3) at, naar nogen af dennem til nyt Ægteskab træder, den Afdödes Arvinger noget vist bekommer, og om den Længstlevende döer i eenlig Stand, at Boet da deles imellem begges Arvinger efter Loven. — 21) Soldater og Baadsmænd, som have været i Vores Tjeneste og kan fremvise deres rigtig Afsked, og have lært et vist Haandværk, at maatte for deres Person, uden at holde Svende, sig deraf ernære. — 22) Bevillinger paa Værts-Huse at holde i Kjöbstæderne. — 23) De som i Raserie og melancholiske Tanker have gjort Ulykke paa sig selv, deres Begravning i christen Jord, hvorom dog tilforn fra Præsten, som have betjent de Afdöde, saa og Medicis og Chirurgis, bör indbringes rigtige Attestata, at hvis som bliver forebragt sig saaledes i Sandhed forholder. — 24) Supplicationer om Dispensation fra Loven om Degne-Kald, som bliver ledig, og ingen Student slig Kald vil antage.

Memorialer, Relationer m. v., hvad til Krigs-Cancelliet henhörer. — —, — (§ 1—12). — —

Rentekammeret anlangende: Alle Suppliqver og Memorialer, som concernerer Vores Intraders Oppebörseler, eller dem som noget Regenskab eller Forpagtning angaar, indgives alle til Vores Kammer-Collegium, og ville Vi allernaadigst, at der med dets Expeditioner, til enhvers Efterretning, saaledes som fölger skal forholdes:

Suppliqver som ei maa foretages, men Supplicanterne uden Ophold tilbageleveres:

1) Alle Suppliqver, hvor udi Kirkernes Indkomster, imod deres Vedligeholdelse, begjeres, kan uden Ophold Supplicanterne tilbageleveres, thi Vi ingenlunde ville, at herefter andre skulle nyde det Overskud af Kirken, som den selv bör have, og kunde hjelpe andre bröstfældige

1717. Kirker med. — 2) Ville Vi ei heller at Konge-Tiender,
20. Febr. som af Os eller fremfarne Konger, Vores elskelig kjære Forfædre, sal. og höiloflig Ihukommelse, til Hospitaler, Fattige og anden gudelig Brug kunde være henlagde, herefter derfra, enten ved Mageskifters, Fæstens Igjengivelser, eller paa anden Maade, maa abalieneres, men slige Begjæringer, under hvad Prætext eller Tilbud det og være kunde, skal afslaaes og bortvises. — 3) Med Hospitalers eller Fattiges andet Jordegods, som dennem af andre ved Fundationer kunde være tillagt, skal det forholdes paa samme Maade, og ei tilstedes nogen Mageskifte eller Abalienation. — 4) Alle de Donationer, bestaaende udi Jordegods, Penge eller andet, og af Arildstid til Kirkernes Ornamenter og Begravelsers Vedligeholdelse er destineret, maa hverken ophæves eller ved Mageskifter udi nogen Maade forandres. — 5) Suppliqver, hvor udi een eller anden gjör allerunderdanigst Ansögning om Gages Forhöielse eller Löns Forbedring. — 6) Ingen Monopolia maa herefter expederes, thi enhver maa have Frihed at nære sig som han best veed og kan, mens i Fald at Omstændighederne saaledes varierede, og Kammeret maatte finde, at en evident Nytte for Vores Interesse derved kunde formærkes, og ingen Skade for Publico var at befrygte, ville Vi allernaadigst, at deslige Ansögninger Os allerunderdanigst skal forestilles. — 7) Dersom Nogen gjör Ansögning om Contracters eller Skjödes Confirmation, som de imellem sig haver oprettet, ville Vi ikke at det Os skal forestilles. — 8) Skulle det söges, at Nogen enten vilde have Vores Tiender udi Fæste, eller Vores andre Intraders Oppebörseler, som Told, Consumtion, Folke- og Familie-Skat, eller andre Vores Indkomster, for en vis aarlig Afgift, da, som Vores allernaadigste Villie er, at alle desligse Revenuer ved offentlig Auction skal opbydes, og den Höistbydende paa visse Aaringer og Conditioner tilslaaes, kan de Vedkommende dennem ved de dertil berammede Auctioner indfinde, og naar det da den Höistbydende er bleven tilslagen, maa ingen Me-

morialer om höiere Bud imodtages, thi hvad Nogen agter at vil give, skal ved Bud skee paa Auctionsstedet, förend det Nogen anden bliver tilslagen. — 9) Gjör nogen Ansögning om Hjelp af Vores Intrader, formedelst Præstegaarde ved ulykkelige Hændelser kan være afbrændte. — 10) Söger nogen Exspectantzer eller og anholder at overlade deres Tjenester til andre, da ville Vi ikke at derpaa skal reflecteres. — 11) Gjöres Ansögning om Oplags-Frihed, hvor ingen Oplag er, eller og det forlanges at losse og lade udi Udhavnerne, hvor de ikke ere bevilgede, eller og af der begjæres Dilation paa Tolds Betaling, eller Frihed, da kan samme Suppliqver, uden videre Svar, igjen tilbageleveres.

1717. 20. Febr.

Efterfölgende Suppliqver kan, efter Omstændighedernes Beskaffenhed og gyldige Attesters Hosföielse, Os allerunderdanigst forestilles:

1) Frihed paa afbrændte Böndergaarde, Breve paa Kroer paa Landet, og Tilladelser for Möllerne at brænde Brændeviin og brygge Öl. — 2) Alle Memorialer som angaar Strafböders Moderation, eller dem som med Billighed kan være foraarsaget at söge Lindring i Skatters Paalæggelse. — 3) Dersom Nogen gjörer Ansögning om Documenters Stempling, som ikke ere skrevne paa det rette Sort Papir, eller aldeles ei skreven paa stemplet Papir, kan deres Begjæring, uden videre Forestilling af Kammeret til Os, afslaaes, uden saa er, at der maatte befindes de Omstændigheder, at det enten var skeet af Uvidenhed, og ei i den Intention, i nogen Maader at defraudere Vores Papirs-Intrader, hvilket Supplicanten med sin corporlige Eed skal forklare, eller og at saadant et Document maatte tilfalde Nogen, enten til Arv eller Gjelds Betaling i Sterfboer, som da med Skifte-Forvalternes edelige Attest skal verificeres, at det dem er tilfalden, hvilket da inden 6 Uger skal indsendes til Kammeret med bemeldte Beviis, for at lade stemple, som da allernaadigst, efter den derom til Kammeret givne Instruction, maa tillades. Saa advares ogsaa alle og enhver, hvem saadanne Documenter nu

1717. maatte have i Hænde, at de dem inden 2 Maaneder, med
20. Febr. hosföiede Beviser hvor de dem haver bekommet, saa vel som deres Eeds Aflæggelse, at det ei til Vores Pápirs-Intraders Formindskelse er skeed, til Stempling til Vores Rentekammer indsender. — 4) Bevillinger som söges paa Möller uden for Kjöbstæderne, saa og at brænde Brændeviin og brygge Öl. — 5) Alle Bestallinger, hvor udi Vi allernaadigst tillægger Nogen nogen vis Gage, og i Kammer-Reglementet er indfört, expederes fra Kammeret, Justits-Betjenterne undtagen, som henhörer til Cancellierne. — 6) Begjærer nogen Privilegier, som af Rentekammerets Expeditioner dependerer, da ville Vi, at Underretning om dets Omstændigheder först skal indhentes, förend det Os allerunderdanigst bliver forestillet. — 7) Alt hvad som kan dependere af Vores Jagt og Skove i Almindelighed, henhörer ligeledes til Kammeret. — 8) Gamle Mænd eller Betjenter, som sig i Vores Tjeneste ærligen og vel haver forholdet, og formedelst Alderdom og Svaghed ei mere kan tjene, og ere geraaden udi Armod, saa vel som deres Enker, som ikke enten haver Venner, hos hvem de dem kan opholde, ei heller kan fortjene deres Livs-Ophold, saa og Fremmede og forarmede Fattige, kan de Deputerede af Kammeret, uden videre Forestillinger til Os at gjöre, endeel til de anordnede Directeurer for det fattige Væsen og endeel som söger Pension, til General Post-Directeurerne henvise, at de dennem, efter Kassernes Tilstand og foregaaende Examen og dens Beskaffenhed, efter deres havende Instruction og Fundationerne, hjelper til rette og Assistentz. Hvorefter alle og enhver Vedkommende sig allerunderdanigst haver at rette, og Vores Cancellier og Collegier sig at lade være angelegen, at denne Vores Placat rigtigen vorder observeret og efterlevet. Givet paa Vort Slot Kjöbenhavn den 20. Februarii Anno 1717.

Reskript til Sjællands Biskop, Christian Worm, ang. Jubelfestens Afholdelse. Kjöbenhavn 12. April 1717. — Siell. Tegn. LXI, 83. 1717. 12. April.

Frederik den Fjerde &c. V. G. T. Vi give dig hermed allernaad. tilkjende, at, som förstkommende 31. Octobris 200 Aar ere forlöbne, siden Gud lod sit sande Evangelii Lys igjen her i Rigerne optændes, Vi derfor allernaad. haver funden for got, at en Jubelfest dette Aar, saavel paa Universitetet her i Vores kongelig Residentsstad Kjöbenhafn, som udi Menighederne overalt i Vore Riger Danmark og Norge, samt Landene Island og Færöe, den almægtigste Gud til Lov, Priis og Ære, skal holdes, og til den Ende dit Os allerunderdanigst gjorte Forslag til samme Jubelfestes Celebration, hvilket du tilforn saavel Professores Theologiæ her paa Universitetet, som Ministerium her i Staden, haver communiceret, allernaadigst have approberet, saa at udi de Dage, fra bemeldte 31. Octobris til den 7. Novembris inclusive, med Prædikener og Texters Forklaring paa de indfaldende Söndage, som ellers de andre Dage, Orationer paa Auditorio og udi Collegierne her ved Universitetet, samt en almindelig Taksigelses og Bededags Holdelse, Fredagen den 5te November, vorder forholdet. Og er saa hermed Vores allernaad. Villie og Befaling, at du strax derom kundgjörer Bisperne udi Island og Provsten paa Færöe til allerunderdanigste Fuldbyrdelse, og ville Vi, at paa fornævnte Bededag efterskrevne Texter skal handles og forklares, nemlig til Froprædiken og Höimesse, af Amos 9. v. 11: «Paa den samme Tid vil jeg oprette Davids forfaldne Hytte igjen, og jeg vil gjerde det, som var revet paa den, og opreise igjen det, som var nedbrudt derpaa, og jeg vil bygge den, som den var i fordum Tid». — Til Tolvprædiken af Josvæ 24. v. 14: «Saa frygter nu Herren og tjener hannem fuldkommeligen og sandeligen, og skiller eder af med de Guder, som eders Fædre tjente over Floden og i Ægypten, og tjener Her-

1717. ren.» — Til Aftensang af 1. Thessal. 2. v. 13: «Derfor
12. April. takke Vi og Gud uden Afladelse, at der I finge Guds Hörelsesord af Os, da annammede I ikke Menneskens Ord, men (ligesom det er sandeligen) Guds Ord, som og kraftelig teer sig i eder, der troe.» Derefter du dig allerunderd. kan vide at rette. Befalendes &c. Hafn. den 12. April 1717.

12. Juni. **Kongelig Resolution, ang. at Forordn. 20. Febr. 1717 ogsaa skal gjelde for Island.** Khavn 12. Juni 1717. — Rentek. Relat. Prot. 74, 35—37.

Det maa saavel i Island som i Danmark ved Forordningen af den 20. Februar 1717 forblive. Kjöbenhaufns Slot den 12. Junii 1717.

18. Juni. **Rentekammer-Skrivelse til constit. Landfoged Wulf, ang. Exspectancer, samt Publication af Forordn. 20. Febr. 1717.** Khavn 18. Juni 1717. — Publiceret paa Althinget 1718 og aftrykt i Althingsb. s. A., Nr. IX; Rentek. Isl. og Færö. Copieb. 2001, Litr. C, Nr. 227.

Efter at Jens Madsen Spenderup havde gjort allerunderd. Ansögning til Hans Kgl. Majt om at maatte confereres Skagestrands (*rett*: Skagafjords) Syssel, som den nuværende Sysselmand, Bendix Magnussen Bech, skal ville afstaae, samt Hans Larsen Schieving allerunderd. havde sollieiteret om, at nyde Survivance paa Lars Schievings Sysselmands-Embede udi Öyefjords Syssel, er samme deres Ansögninger Hans Kongel. Majt allerunderd. bleven forestillet, hvorpaa den 12. Junii sidstl. allernaad. er bleven resolveret, at det maa, saavel i Island som i Danmark, ved Forordningen af 20. Februarii 1717 forblive, saa at ingen Exspectancer eller Afstaaelser derimod maa söges; hvilken meerberörte allernaadigste Resolution I forskrefne Supplicanter ved Ankomsten til Landet haver at bekjendtgjöre, og ellers paa Althinget for Almuen publicere forskrefne udgangne Forordning, at de

sig den vedbörligen kan efterretligholde, og ikke med nogen Ansögninger, som derimod findes stridende, at fremkomme. — Rentekammeret den 18. Junii 1717. 1717. 18. Juni.

Reskript til Stiftbefalingsmand Gyldenlöve, ang. geistlige Sagers Appel. Khavn 18. Juni 1717. — Norske Tegn. XX, 391; M. Ket. III, 362; Uddr. hos Fogtm. III, 366—367. 18. Juni.

Frederik den Fjerde &c. V. S. G. og B. T. Saasom du ved en din til Os indkommen allerunderdanigst Memorial af den 19. Maji sidst forleden, udi Anledning af en imellem Biskop over Skalholt Stift paa Vort Land Island, Os elskelig Mag. Joen Thorkildsen Vidalin, og en Præst, ved Navn Herr Joen Sigmundsen, værende tvistig Sag, formedelst hvilken samme Præst udi Aaret 1712 er dömt fra hans Embede, og som han derefter, imod Provstens Advarsel og forbem^te Biskop Vidalins Suspension, blev ved at forrette det præstelig Embede i det samme Sogn som han var dömt fra, skal han udi næstafvigte Aar 1716 tillige med være dömt fra hans præstelig Habit og Kjortel, til Vores allern. Resolution haver indstillet et af Os elskelig Christian Müller, Vores Justitsraad og Amtmand paa bemeldte Island, og din Fuldmægtig, Laugmand Odder Sivertsen, allerunderd. gjorte Forslag om en Oberrets Indrettelse der sammesteds udi geistlige Sager, hvor saavel denne som andre deslige Sager, naar Parterne ikke formaaede dennem for Vores Höiesteret at lade udföre, kunde indstævnes og paakjendes, m. v. — Saa give Vi dig hermed allernaadigst tilkjende, at Vi lader det med forskrevne Sagers nærmere Paakjendelse ved Lands Lov og Ret forblive, og saaledes, som det hidindtil haver været brugeligt. Derefter du dig allerunderdanigst kan vide at rette, og Vedkommende sligt til Efterretning med forderligste at tilkjendegive. Befalendes &c. Skrevet &c. Hafn. den 18. Junii Anno 1717.

I. B.

1717.
26. Juni.

Rentekammerets Instruction for Landfogden i Island. 26. Juni 1717[1]. — Publiceret paa Althinget og §§ 1, 2, 4—7, 9 og 12 trykte i Althingsbogen 1718, Nr. XI. — Copie i Rentek. Archiv: «Norske diverse Concepter og Instructioner», Nr. 4, med Datum 21. Juni.

INSTRUCTION for den constituerede Landfoged Cornelius Wulf, hvorledes han sig i Island udi samme Bestilling udi Landfogden Pouel Beyers Sted indtil videre ad interim haver at forholde.

1) Ved Ankomsten til Landet, med de nu under Herrens Geleide herfra afgaaende Skibe, haver han, fra tilkommende St. Hans Dag at regne, til hvilken Tid Landfogden Sr Pouel Beyer sit Regenskab slutter, udi rette Tide og paa alle behörige Steder at oppebære de staaende Afgifter af Klosterne, Forlenings-Jorder, Ombuder og Sysselerne, efter Forpagtnings- og Ombuds-Brevene, saavel som den faldende Landskyld og Leier, Skatter, Tiender og Gjeftolle: udi rede Penge, Fisk, Vadmel, Hoser og andre Species, saa og kongelig Rettighed med Riisheste og Hlötter, samt Mandslaan paa Kongel. Maj" femten Inventarie-Baader, med hvis videre Hans Kongel. Maj' med Rette tilkommer, som Enhver er pligtig in natura at gjelde og give, og hidindtil sædvanligt været haver, og ingen derover i nogen Maade at besværge, eller Bönderne og Husmændene med flere Mandslaan end til forskrevne 15 Inventarie Baader betynge, eller Landets Indkomst af Specie-Rigsdaler, Smör, Mad og Fisk at omvexle, videre end hidindtil med Smörret og Fride-Landskylden brugelig haver været, naar Bonden det behöver, saa at hverken Bonden eller andre Vedkommende forurettes, saa fremt det ikke skal komme paa Hans Ansvar. Skulde ellers Bönderne og andre Vedkommende, som enten Landskyld, Leier, Skatter, Tiender, Gjeftoller, Riisheste eller Mandslaan, haver at svare og betale, derimod selge og forhandle deres Fisk og andre Vare til Kjöbmændene

[1]) see Instruction for Landfogden 31. Mai 1727.

eller andre, förend de til Landfogden haver gjeldet og betalt, hvis de til Hans Kongel. Maj[t] bör gjelde og betale, eller de skulde understaae sig at bortselge den bedste Fisk og beholde den slette tilbage, udi Hans Kongel. Maj[ts] Rettighed at levere, da maa det dennem ingenlunde tilstedes, efter derom tilforn udstædde, höilovlige Ihukommelse, Kong Christian den Fjerdes Forordning af 23. April 1596, hverken Indbyggerne saaledes deres Gods at afhænde, eller Kjöbmændene slig Handel at bruge, til hvilket at hindre han og selv skal være pligtig al Landskyld-Fisken at annamme, saa snart den er bleven saa tör, at Kjöbmanden sig anmelder den at vil imodtage, eller og ved Skibenes Ankomst strax at tilstille Kjöbmændene en Specification over hvis i hver District ydes og gjeldes bör, for derefter at observere og oppebære af Bönderne, naar de med deres Fisk fremkommer, hvad de bör i kongelig Rettighed at betale, og ellers behörige Anstalt gjöre, at samme, som til et District skal indleveres, ikke derfra og til et andet District bliver transporteret, men alting rettelig og betimelig til sit rette District eller Kjöbsted vorder indleveret. — 2) Og paa det Hans Kongel. Maj[ts] Intrader kan være udi Sikkerhed, da haver han strax ved Ankomsten at informere sig, hvilke af Sysselmændene, Kloster- og Ombudsholderne, der kan være baade skikkelige og vederheftige, at Samme derved kan vorde conserveret, og hvilke som det ikke ere, haver han til Rentekammeret at indberette, med Forslag hvem dertil kunde betroes, udi deres Sted, og imidlertid bör de, som nogen Ombud eller Forleninger er anbetroed, og hvor nogen Frygt kunde haves, være betænkt at skulle stille suffisant Caution, om de ellers vil blive derved. Naar ellers noget bliver vacant og skal bortfæstes, haver han at have nöie Opagt, det ingen Udögtig eller Uvederheftig dertil antages, saafremt han ei selv dertil vil indstaae og svare, men han haver at gjöre Forslag til Amtmanden paa, hvilke skikkelige og vederheftige Personer han finder dögtig til Samme

1717. 26. Juni.

1717. igjen at kunde anfortroes, og Afgiften rigtig kan svare,
26. Juni. og som Hjemmebygningen skeer af Guldbringe Syssel og Mosfell-Sveit paa Bessestad, hvor Amtmanden residerer, saa bör og samme af Landfogden at skee med dem, som boe paa Vidö-Klosters Jorder udi bemeldte Syssel og Mosfell-Sveit, udi Amtmandens eller dertil forordnede Fuldmægtiges Overværelse, endog bör for Vidöe-Kloster og Elder-aaen[1] rigtig Regnskab aflægges, hvad Indkomsterne sig deraf kan bedrage, imod hvis Hans Kongel. Maj' derpaa bekoster og anvender. — 3) Som det og fornemmes, at en og anden Sysselmand besidder deres Embede, uden derpaa med kongelig Bestalling at være forsjunet, men alene efter et Brev fra hans höie Excellences eller Amtmandens, Justitsraad Müllers, Fuldmægtiger, andre endog efter slige Bevillinger, og muligt uden Bevilling, gjöre Skifte med deres Sysler, og afstaae det Syssel som de besidder, om end de aldrig haver nogen Bestalling eller ret Bevilling dertil, samme Maade de og skal forholde sig med Klosternes- og Ombuds-Jordene, som ikke er til liden Uorden, baade at man ikke kan vide hvem de Rette ere, som til Afgiften bör svare, og foraarsager mange unödige Ansögninger om Confirmation derpaa, at conservere sig ved det, som dennem ikke med Rette tilfalder, eller og omsider Forfalden udi Processer og Pengespilde til deres Skade; altsaa haver denne constituerede Landfoged ved Ankomsten til Landet sig strax herom underhaanden at erkyndige, samt informere sig, hvorledes disse Personer, som paa en ulovlig Maade haver sat sig i Possession, dertil ere qualificerede, at, om de ere beqvem dertil, han da haver at tilholde dennem sig med Bestalling eller Fæste at forsjune og derom Ansögning at gjöre, og hvis de ikke ere tjenlige samme at forestaae, haver han at erkyndige sig om andre, som kan være beqvem dertil, Samme Amtmanden at forestille og med hannem over-

[1]) ɔ: Elliða-á.

veie, om han tillige kan befalde Fogdens Forslag, og derom give Kammeret Efterretning, paa det derudi kan blive gjort en god Forandring til at removere de Unyttige og at forsjune Districterne med skikkelige Mænd; men herudi haver han sig vel at foresee, det han ikke, formedelst Andres Persvasion eller Recommendation, tillægger de, som ere dögtige og ærlige Mænd, nogen Last, og derimod foreslaaer de, som ere uerfaren eller insuffisant, men indhente grundig Efterretning förend han enten recommenderer Nogen, saafremt han ikke selv agter at staae til Rette derfor; hvorforuden han og söger Information om, hvad Indkomst disse Bestillings- og Ombuds-Mænd haver af deres Forlening, og hvad de derimod svarer til Hans Kongel. Maj^t, paa det at de, som haver for megen Fordeel derved, kan fratages Noget og lægges til Andre, som haver for lidet, for at blive Alle conserverede. — 4) Paa det han og kan være underretted om Landets Tilstand, saa bör enhver Sysselmand til den constituerede Landfoget, ved Ankomsten, at indlevere en Beregning over hans anfortroede Syssels ganske Indkomst, hvorledes enhver Bonde er lagt udi Skat, Tiende og Gjeftold, til Efterretning, om mere af Bonden skulde fordres end han bör at svare, det samme og hver Kloster- og Ombudsholder skal være pligtig at gjöre, og belangende Proprietarierne, da vil det ved Sysselmændene optegnes, hvad deres Jorder kaldes, som de selv beboer, og hvad Dyrheden derpaa er, og hvad de og deres Leilændinger kan tiende af deres Lösefæ, hver for sig. Skulde Nogen af dem understaae sig Noget at fordölge, og det ikke alt eller rettelig anföre, haver Landfogden nöie at erkyndige sig derom, og da derpaa söge lovlig Bevis, som os vil indsendes, paa det Samme kan vorde sat fra deres Embede, hvilket han forud de Vedkommende haver at advare. — 5) Ved Ankomsten til Landet lader han tage et lougligt Sjun af uvillige Mænd over saavel Bessested Gaard, samt Hans Kongel. Maj^ts 15 Inventarie Baader, saavelsom og ved Sysselmændene lader indhente

1717.
26. Juni.

1717. et lovlig Sjun over Klosternes Bygninger, med Forklaring
26. Juni. i hvad Tilstand Bygningerne befindes, og hvad sig dessen Reparation kan beløbe, hvorefter han tilholder Klosterholderne at bringe Klosternes Bygninger i Stand, og forsaavidt de haver været forfalden förend de ere kommen dertil, at söge deres Regress hos Formanden, efter som de altid bör holdes i forsvarlig Stand; men hvad sig Bessested angaaer, da vil paa dens Bröstfældighed indsendes et rigtig Overslag hvad det kan koste, til videre Resolution, om det skal repareres, og skulde nogen af Baadene ikke være i Stand, at bringe i Söen, vil Aarsagen dertil undersöges, at ifald derpaa skulde være anfört Bekostning, det da kan vides hvorledes samme er anvendt; ligeledes bör han og at tilholde Formændene eller Styrmændene med samme Baade varlig at omgaaes og paa beste Maader tilsee, at ikke derpaa skal gjöres den Bekostning som kan være at forekomme, dog at de altid med Forsjun og Omhyggelighed holdes udi god og brugbar Stand; saa skal og ved Udgjörselen iagttages, at de, som Forlehninger nyder, svarer een Mand i Værtiden paa Hans Kongel. Majts Baader at roe, og ellers derhen see, at af Inventarie Baadene bliver udredt til Söes saa mange som muligt er, dog at Böndernes egne Baade, formedelst Mangel paa Mandskab, ikke skulle blive staaende i Land, kan de assisteres med de bedste Lösgjængere som findes, for at bringe Baadene i Söen. — 6) Saa lader han sig og strax ved Ankomsten af Landfogden Pouel Beyer give en fuldkommen Forklaring over alle de udestaaende Restancer: först en Forklaring for sig, over alle de Restancer som udestaaed da at Forpagtningstiden var til Ende, og for hvilke Aar de Vedkommende samme var skyldig, samt derimod hvad derpaa er betalt og hvilket Aar Betalingen er skeet, samt af Landfogden til Regenskab fört, og ved hvilke Kjöbmænd det er udbragt, for at vide naar Betalingen er kommen i Hans Kongel. Majts Kasse, hvorefter da liquideres hvad som endnu deraf kan være til Rest, med Forklaring derhos udi een Rubrique, hvad

deraf kan være at forvente, og udi en anden Rubrique, 1717.
hvad aldeles Intet kan være at faa af, og om ei mere 26. Juni.
haver været at bekomme og inddrive, hvilken Rubrique eller Post da med rigtige Thingsvidner, af Amtmanden attesteret, vil belægges, til en Beviis om det til Afgang bör passere; men hvis som endnu er ventelig, haver den constituerede Landfoged, uden ringeste Forsömmelse, at inddrive, og til desto vissere at blive efterkommet, tilstiller han Kjöbmændene udi Districterne en Specification paa hvis som til hver Handelsted skal indleveres, at de samme forud, förend anden Rettighed, kan imodtage, og derfor særdeles quittere, for her i Zahlkammeret at clarere, og belangende den övrige Restants, siden at Jordebogen haver været for Hans Kongel. Majts Regning, da gjöres derom samme Forklaring som om forbemeldte gamle Restants, og tages Thingsvidne paa hvad som intet kan være at vente af, og hvad som er ventelig, med al Omhyggelighed at inddrive, dog saa, at Indbyggerne ikke derved skal ruineres, om det skulde skee paa eengang, hvorhos det og iagttages, at forklare hvem de ere som Restantserne er skyldig, thi er det Proprietarier selv eller deres Leilendinger, da bör Proprietarierne samme at betale, og, om de ikke formaaer det anderledes, kan Landfogden lade Hans Kongel. Majt derfore tildömme saameget af deres bedste Jordegods, og samme i Hans Majts Jordebog indföre, som Restantsen sig belöber, og derimod afskrive Betalingen baade i Forpagtningstiden og siden i Regenskabstiden, for at blive til Rigtighed i Regenskabet; men er det Hans Kongel. Majts egne Bönder og Landsaatter, vil Leiligheden passes, ligesom Gud giver gode Fiskeaar, og da samme efterhaanden at indfordre, og for da at före det i sin rette Rigtighed, haver den nu ad interim beskikkede Landfoged at give Sr Pouel Beyer Qvitering paa Gjenparten af forskrevne Restantse-Register for den Restantse som er ventelig, og ganske uvist, at Sr Pouel Beyer kan belægge sit Regenskab dermed, og hvorefter Sr Wulf förer det til Indtægt under hver sin

1717. Titull, og derimod de uvisse til Afgang, samt hvad som
26. Juni. af det ventelig maatte indkomme og med Kjöbmændene udföres, til Udgift, at ifald det ikke ved Beyers Regenskab for dette Aar efter Bevisene, hvoraf iligemaade Gjenpart in originali ved hans Regenskab vil fremlægges, ganske skulde blive afgjort, det da næste Aar ved Wulfs Regenskab videre kan observeres og der föres i Rigtighed, saasom det ventelig da til den Tid alt maa være inddreven. — 7) De uvisse Indkomster, hvorunder forstaaes al Sagefald og Böder, item Drivhval eller anden Fisk overalt, og Tömmervrag udi Guldbringe Syssel paa Söen kunde drive, eller til Landet ankomme, saa meget Hans Kongel. Maj[t] deraf tilkommer, desligeste strandede Skibe, arvelös Gods og Boeslodder, som til Hans Kongel. Maj[t] forbrydes, dermed haver han, som Landfoged, nöie Indseende, at alting rettelig vorder iagttagen og til rette Tid paatalt, til hvilken Ende Sysselmændene og andre Vedkommende til Landfogden aarligen forsvarlig Regenskab paa Bessested skulle aflægge og clarere, hvilke deres Regenskaber de, saavidt Leiermaalerne angaaer, med Præsternes Attester bör belægge, og i andre Maader med Vedkommendes Attester, samt, hvor Intet til Betalningen kan være at erholde, at lade Enhver udstaae sin tilbörlige Straf og belægge det med Thingsvidne for Afgangens Skyld; paa det og samme Böder og Andet ret kan blive beregnet, da bör Landfogden, naar Sysselmændene med deres Regenskab indkommer, strax at examinere dem, og lade dem betale hvad som ikke rigtig er beregnet eller anfört, og sligt paa Regenskabet at annotere og lægge til Regningens Summa, baade at Sysselmændene derved strax kan tilholdes deres Pligt at observere og ikke gives Leilighed til at fordölge noget af Indkomsterne, og paa det man siden ved Revisionen kan see, hvad Urigtighed allerede er bleven retted, til des snarere Eftersjun; hvorimod Sysselmændene nyder af hvis Uvist de under Sagefaldet eller Böderne inddrive, naar de derfor til rette Tid behörig Regenskab og Rigtighed aflægger, en tredie Part,

men (af) Hans Kongel. Maj^ts Drivehval og Tömmer-Vrag, som paa Söen kunde drive og udi Guldbringe Syssel til Landet ankomme, samt af strandede Skibe, arvelös Gods og Boeslodder, nyder de Intet og dog gjör Regenskab derfore. Skulde det ellers befindes, at Sysselmændene eller andre dermed urigtig eller utilbörlig omgaaes, og ei saa fuld Regenskab gjöre som de burde, eller og, som hidindtil er fornummen, ikke aarlig deres Regenskaber med sine behörige Beviser til rette Tide indlevere, hvorved Landfogden opholdes i Urigtighed, og Hans Kongel. Maj' ikke nyder sin Rettighed, som hannem tilkommer, da maa Landfogden, med Amtmandens Forevidende, suspendere dem fra deres Embede, og efter Forseelsens Beskaffenhed tiltale ved Retten, for at straffes derfor som de, der haver begaaet Svig imod kongelig Interesse, og hvis at Landfogden skulde oversee dermed, da skal deres Forseelse regnes ham til Skyld, naar at hans Regenskab indkommer, og derved fattes den Rigtighed, som de til hannem er pligtig at indlevere; ellers haver han og i Agt at tage, det ingen hemmelig Forsoning skeer, mens alting til Thinge, efter lövlig forhvervede Domme, söges og aftinges udi Amtmandens eller hans Fuldmægtiges Overværelse, og hvad sig strandede Skibe samt arvelös Gods eller Boeslodder angaaer, saa vil samme Indtægter med Landsthingsskriverens Extract af Landsthingsprotocollen forklares og afbevises. Belangende ellers Fæsten, da forfattes derover en Specification af Landfogden, og belægges med Copie af Fæstebrevene, af Amtmanden attesteret. — 8) Denne ad interim beskikkede Landfoged nyder, saa længe han der forbliver, fri Huus-Værelse paa Bessested, tillige med Pouel Beyer, saaledes som de sig derom kan forene, eller af Amtmanden vorder udviist, udi de Værelser som forrige Landfoged Heideman haver haft, og ikke af Amtmanden udi hans Tid har været beboet; dog dersom denne nu Hensendte, for Bestillingen ad interim at forvalte, vil forsjune sig med Værelse paa et andet Sted, er det hannem ikke formeent,

1717. 26. Juni.

1717. og som han nu afferdiges til Landet for at beopagte
26. Juni. Landfogets-Bestillingen, imidlertid at Pouel Beyer forfærdiger sine Regenskaber, maatte reise ud eller samme at faa bragt udi Rigtighed, saa bör han, saa længe det hviler i den Tilstand, fra förstkommende Sanct-Hans-Dag at regne, nöie at paaagte alting, hvad som kan være til Haus Kongel. Majts Interesse, og derfor i rette Tid rigtig Regenskab at aflægge, samt og desforuden at assistere Pouel Beyer til at komme udi Rigtighed med sine Sager, saaledes at de kan komme i den Skik, at han ved Udkomsten kan gjöre god Rede, forinden ham ikke bliver tilladt at reise herud, til hvilken Ende hannem og af Pouel Beyer skal tilstilles, imod Quittering, rigtige Jordeböger og Mandtaller, samt al anden Efterretning og staaende Ordres, Forordninger som for den nærværende Tid skal fölges om Hans Kongel. Majts Indkomster og Rettigheder, og der udi at oplyse ham, ligesom denne er forbunden, hannem udi sine Anliggender at assistere, over hvilke Documenter de forfatter trende eenslydende Specificationer, hvoraf hver beholder sin Gjenpart og den tredie til Rentekammeret indsendes, til hvilken Specification endog vil forklares de Documenter som Landfogden Pouel Beyer endnu behöver at beholde, for at vide hvad for nogen de ere. — 9) Og som han er tilholdt at have Indseende, det Handelen retteligen drives imellem Kjöbmændene og deres Underhavende, samt Indbyggerne, saa haver han og selv, Sommer eller Vinter, at vogte sig for al særdeles Kjöbmandskab der udi Landet, hverken med Bönderne eller Lösemænd, til at faae Fisk for andre Vare, ei heller maa han ved sine Folk, eller andre paa hans Vegne, nogen Handel drive lade, eller Vare i saa Maade falholde, i hvad Navn det være kunde, under den Straf, de allernaadigst givne Octroyer ommelder, som Interessenterne udi denne Forpagtning er meddeelt, og hvoraf hannem en Gjenpart, under Renteskriver Peder Larssen Smidts Haand, bliver tilstillet. Ligeledes skal han tilholde Sysselmændene og andre, af al Magt at for-

hindre fremmede og uprivilegerede Skibe nogen Handel med Indbyggerne at drive, og efter Octroyen holde derover, og hvis nogen af Indbyggerne betrædes dermed, da at straffe dem som vedbör, Andre til Exempel og Afsky. — 10) Hvad sig aarlige og sædvanlige Benaadinger, Lönninger og andre Udgifter angaaer, da nyder Enhver hvad dennem efter gammel Skik tilkommer, saasom: 1717. 26. Juni.

De fattige Præster for Norden i Holums Stift Croner	100 Rd.	»	Sk.
Raadsmanden og Raadskonen, samt 12 Tjenestefolk paa Bessestad og (Vidöe) Hospital, ialt indtil	223	— 46	—
De 12 fattige Lemmer paa Vidöe, indtil	94	— 26	—
De tvende Laugmænd aarl. i Lön 60 Rd. er	120	— »	—
De sex Laugretsmænd til Kost og Underholdning	16	— 24	—
	Er 554 Rd.	»	Sk.

Samme bör han til rette Tid (at) betale, eller lade nyde udi hvis sædvanlig haver været, da de hannem efter rigtig Regning og Qvittering udi hans Regenskab skal passere, og efter som Pouel Beyer anförer at betale 2 Rd. Croner aarlig til Præsten, Herr Jon Stefensen, for at betjene de fattige Lemmer paa Vidöe, og at prædike for dennem, hvorom man nu intet finder, at det fra forrige Tid saaledes haver været stipuleret, saa bör han herom, samt om andre Fattige Noget kunde være fratagen, sig nöie at erkyndige, og derom forhverve et edelig Thingsvidne, fra hvad Tid det kan mindes at de sligt haver nydt, og af hvad Aarsage det kan være dem tillagt og siden betagen, for at komme i Oplysning derom og lade dem nyde hvad som de bör at have. — 11) Hvis Bekostuing paa kongel. Majts Falkes Indkjöb og derved fölgende sædvanlige Omkostninger, baade i Landet og til Udförselen, anvendes, betaler Landfogden udi danske Croner, uden nogen Opgelt for Speeie at blive gotgjort, efter rigtig Regenskab og Falkefangernes og Falk(oner)ernes

1717. Qvitering, samt hans högrevelig Excellence, Herr Ober-
26. Juni. jægermesterens skriftlige Attest, her af Zahlkammeret, mens med Falkenes Udskibning retter han sig efter höibemeldte hans högrevelig Excellences Ordre. — 12) Og vil vi hermed, paa meerhöistbemeldte Hans Kongel. Maj^ts Vegne, Alle og Enhver, som til Kongel. Maj^ts visse og uvisse Indkomster udi Island noget haver at svare eller betale, have anbefalet, at de udi rette Tider, under deres Fæstes Fortabelse, gjelder og giver til forbemeldte Cornelius Wulf al den Afgift, Landskylder, Leier og Skatter, Tiender, Tolder, og andre visse og uvisse Indkomster, som forskrevet staar, saa længe indtil anden Forandring derudi maatte gjöres, hvilket de efter Jordebogen og Loven udi Visse og Uvisse med al Hörsom og Lydighed pligtig ere, og de hidindtil i alle Maader for saavidt gjeldet og givet haver, ligesom og at være denne ad interim Beskikkede, udi Landfogdens Sted, hörig og lydig udi hvis han Hans Kongel. Maj^t fremdeles skal beregne, og til höistbemeldte Hans Kongel. Maj^ts Interesse maatte finde fornöden, saavidt det Landfogdens Bestilling er vedkommende, og paa det Indbyggerne herom kan blive underrettet, haver han denne Instruction paa Althinget for menige Almue at lade oplæse og udi Protocollen til deres Efterretning lade indföre, ligesom han og til Landfogden Pouel Beyer ved Ankomsten en Gjenpart overleverer, for at vide hvad hannem herudi befales at efterkomme; dog eftersom Almuen ikke strax behöver at vide al Indholden, kan han deraf extrahere saa meget de behöver at vide, og samme paa Althinget at lade oplæse. Rentekammeret den 26. Junii Anno 1717.

28. Juni. **Reskript til de Deputerede for Financerne, ang. Afgiften af den islandske Handel. Frederiksborg 28. Juni 1717.** — Siell. Tegn. LXI, 168.

Frederik den Fjerde &c. V. S. G. T. Vi give eder hermed allernaadigst tilkjende, at Vi, angaaende Interes-

senterne udi den islandske Handel, deres allerunderdanigste Andragende over den Skade, som de i disse vanskelige Tider i een og anden Maade ved Handelen haver taget, allernaadigst have funden for got, at de for Afgiften af Landet for Aar 1712 at svare eller betale aldeles maa være befriet og forskaanet, efterdi Landet samme Aar, formedelst Mangel af Convoy, ei blev beseglet, men for Aar 1713 svares og betales den fulde Afgift, og kan saaledes den Interessenterne forhen forundte ⅓ Deels Afgifts Efterladelse, for samme Aar 1713, af Havnene, ikke komme dem tilgode. Angaaende deres allerunderdanigste Begjering, at deres Afgifter maatte betales med Halvparten authoriserede Seddeler og Halvparten rede Penge, da forbliver det dermed efter Contracten, at Betalingen skeer i Croner, derimod skal de nyde for de til Vores Tjeneste gjorte Leverances Betaling Halvparten i Penge og Halvparten i Seddeler, efter de om Sedlerne allernaadigst udgivne Forordningers Indhold. Derefter I eder allerunderd. haver at rette og herom fornöden Anstalt at gjöre. Befalendes &c. Frederiksborg den 28. Junii 1717. 1717. 28. Juni.

Reskript til Biskoppen i Skalholt, Mag. Jon Vidalin, ang. Forhandlinger og Forslag om Islands kirkelige Anliggender. Frederiksborg 2. Juli 1717. — Norske Tegn. XX, 395; Uddrag hos M. Ket. III, 466—467. 2. Juli.

Frederik den Fjerde &c. V. B. T. Saasom Os elskelig höibaarne Herr Ulrich Christian Gyldenlev &c. udi en hans til Os indkommen Relation og Erklæring af den 4. Maji sidstafvigt, iblandt andet allerunderd. haver andraget, at han, til Kirke-Etatens Forbedring og Opkomst der paa Vort Land Island, baade den 25. Maji 1709 skal have tilskrevet dig, anlangende at indberette paa hvad Maade du best syntes at med Præstekaldene der paa Landet kunde forholdes, saa og den 30. Maji 1710

1717. af dig forlanget, Sligt med Biskoppen over Hole Stift, Os
2. Juli. elskelig Herr Steen Joenssen, og hans Fuldmægtig, Laugmand Odder Sivertssen, grundeligen at eftergrandske og under samtlige eders Hænder at indskikke, Os til paafölgende allernaadigste Resolution derefter allerunderdanigst at forestilles; fornævnte Herr Ulrich Christian Gyldenlev skal endog derforuden, om denne Conference ei for længe at udsætte, item om Præsternes Forflyttelse og Indsættelse imod Loven med hans Fuldmægtig at conferere, igjen ved Skrivelse af 14. Julii 1712 gjort Erindring, og endelig, formedelst Tidens Forhaling, dig den 2. Julii 1714 dit Embedes Pligt alvorligen forestillet, og om större Nidkjerhed derudinden at vise advaret; desligeste end ydermere udi næstafvigte Aar den 27. Maji, for dette vigtige Værk desto kraftigere at paadrive, tilskrevet dig og fornævnte Herr Steen Joenssen, begge tillige, om Kirke-Etaten at træde i Conference, og med hinanden nöie overlægge, paa hvad Maade den best kunde reguleres; saa er Vores allernaadigste Villie og Befaling, at du herom med forbemeldte Herr Ulrich Christian Gyldenlev, som Stiftbefalingsmand over Island, corresponderer, og derudi hverken vægrer dig eller bliver forsömmelig. Du haver Os ellers allerunderdanigst at referere, at du denne Vores allernaadigste Ordre haver bekommet. Dermed &c. Frederiksborg den 2. Julii 1717.

2. Juli. **Reskript til Biskoppen paa Holum, Steinn Jonsson, ang. Forhandlinger og Forslag om Islands kirkelige Anliggender. Frederiksborg 2. Juli 1717.** — Norske Tegn. XX, 396; Rubr. hos M. Ket. III, 467.

Frederik den Fjerde &c. V. B. T. Saasom Os elskelig .... [som foregaaende Brev] .... den 25. Maji 1709 skal have tilskrevet Os elskelig Mag. Joen Thorkildssen Vidalin, Biskop over Skalholt Stift paa bem⁰ Island, at indberette paa hvad Maade han best syntes .... saa og

den 30. Maji 1710 af ham forlanget, Sligt med dig og hans Fuldmægtig .... formedelst Tidens Forhaling, fornævnte Biskop Vidalin hans Embedes Pligt ..... udi næstafvigte Aar den 27. Maji, for dette vigtige Værk desto kraftigere at paadrive, tilskrevet ham og dig, begge tillige ..... bekommet. Dermed &c. Frederiksborg den 2. Julii 1717. 1717. 2. Juli.

Reskript til Stiftbefalingsmand Gyldenlöve, ang. Islands kirkelige Anliggender m. m. Frederiksborg den 2. Juli 1717. — Norske Tegn. XX, 397; Rubr. hos M. Ket. III, 467—468. 2. Juli.

Frederik den Fjerde &c. V. S. G. og B. T. Vi give dig hermed tilkjende, at, efter at din allerunderdanigst Relation og Erklæring af 4. Maji sidstafvigt til Os var indkommen, have Vi allernaadigst beskikket Snorre Joenssen, hidindtil Rector Scholæ ved Hole Domkirke paa Vort Land Island, til at være herefter Sognepræst til Helgefelds Kald og dets Annex Bjarnerhafn paa bemeldte Island, udi den forrige ved Döden afgangne Sognepræstes Herr Gudmund Joenssens Sted; og have Vi ellers, formedelst for^ne^ din Relation og Erklæring, allernaadigst befalet Biskopperne der paa Landet, nemlig Mag. Joen Torkildssen Vidalin og Herr Steen Joenssen, med dig, som Stiftbefalingsmand, om Kirke-Etaten sammesteds at correspondere, og derudi hverken at vægre sig eller være forsömmelige, som du selv af hosfölgende Copie af Vores til dem i saa Maade allernaadigst ergangen Befaling, udförligere kan see og fornemme. Derefter du dig allerunderdanigst kan vide at rette. Befalendes &c. Frederiksborg den 2. Julii 1717.

Reskript til Biskopperne (Sjællands og Fyens Stifter undtagne), ang. Jubelfestens Afholdelse. Koldinghus 4. August 1717. — Siell. Tegn. LXI, 233. Dette Reskript er iövrigt næppe afgaaet til Island, jevnf. Reskr. 12. April 1717. 4. August.

Frederik den Fjerde &c. V. B. T. Eftersom nu

1717. förstkommende 31. Octobris 200 Aar ere forlöbne siden
4. August. Gud lod sit sande Evangelii Lys igjen her i Rigerne optændes, saa have Vi derfor allernaadigst funden for got, at en Jubelfest dette Aar, saavel paa Universitetet i Vores kongelig Residentsstad Kjöbenhafn, som udi Menighederne overalt i Vore Riger Danmark og Norge, saa og Förstendömme og Grevskaber, samt Landene Island og Færöe, fra bemeldte 31. Octobris til den 7. Novembris næst efter inclusive, den allerhöieste og almægtigste Gud til Lov, Priis og Ære, skal holdes, og til den Ende allernaadigst ville, at samme Jubelfest udi det dig allernaad. anbetroede Stift saaledes, som efterfölger, skal celebreres:

Dagen for Allehelgen-Aften, som er den 30. Octobris, fra Klokken 6 til 7 om Aftenen, skal overalt, baade udi Kjöbstederne og paa Landet, ringes med Klokkerne til Kirkerne. — Allehelgen-Aften, som er den 1. Dag i det nye Jubelaar og indfalder den 31. Octobris paa en Söndag, skal overalt ringes og kimes med Klokkerne, ligesom paa de store Höitider, og da overalt i Kirkerne, saavel til Höimesse som Aftensang, hvor Aftensang holdes, de sædvanlige Söndags-Texter forklares, og skal i alle Kjöbsted-Kirker, hvor det skee kan, for og efter Prædiken musiceres; dog sjunges efter Prædiken for Communionen: «O Gud vi love dig». Paa samme Dag, naar Klokken er tolf, skal holdes Orationes jubileæ af Lectoribus S. S. Theologiæ, hvor de ere, i Cathedral-Skolen, og ellers af Rectoribus i samme Cathedral-Skole. — Den 1. Novembris, som er Alle-Helgen-Dag, til Höimesse, prædiker du selv udi Stiftets Cathedral-Kirke, men ellers Præsterne overalt i Kirkerne til Höimesse og Aftensang, hvor den holdes, og Tolvprædiken forrettes, hvor det haver været sædvanligt; i de Kirker, hvor det skee kan, skal musiceres for og efter Prædiken, dog at den Psalme: «O Gud vi love dig» sjunges for Communionen. Saa skal og paa samme Dag holdes Orationer saaledes og paa de Steder, som forhen meldt er. — Den 5. Novembris, som er Fredagen, skal en almindelig Taksigelses

og Bededag vorde holdet, da Vi ville, at til Höimesse, 1717.
Fro- og Tolvprædiken, hvor de holdes, samt Aftensang, 4. August.
efterfölgende Texter skal forhandles og forklares, nemlig: til Froprædiken og Höimesse af Amos 9. v. 11: «Paa den samme Tid vil jeg oprette Davids forfaldne Hytte igjen, og jeg vil gjerde det, som var revet paa den, og opreise igjen det, som var nedbrudt derpaa, og jeg vil bygge den, som den var i fordum Tid». — Til Tolvprædiken af Josva 24. v. 14: «Saa frygter nu Herren og tjener hannem fuldkommeligen og sandeligen, og skiller eder af med de Guder, som eders Fædre tjente over Floden og i Ægypten, og tjener Herren». — Til Aftensang af 1. Thessal. 2. v. 13: «Derfor takke vi og Gud uden Afladelse, at der I finge Guds Hörelses Ord af Os, da annammede I ikke Menneskens Ord, men (ligesom det er sandeligen) Guds Ord, som og kraftelig teer sig i eder, der troe». — Hvilke Texter, tillige med den Collect og Bön efter Prædiken, som Vi til bemeldte Bededag have befalet Biskoppen over Sjellands Stift, Os elskelig Herr Christen Worm, at forfatte, dig fra ham vorder tilskikket. Saa skal og paa denne Taksigelses- og Bededag för og efter Prædiken musiceres, hvor skee kan, men den Psalme: «O Gud vi love dig» sjunges efter Prædiken, saa vel til Höimesse, som Froprædiken og Aftensang. — Ellers skal og samme Taksigelses og Bededags Bön, saa længe denne Jubelfest varer og saa tit der prædikes, efter Prædiken fra Prædikestolene læses, som og de anordnede Psalmer for og efter Prædiken sjunges, imidlertid Jubelfesten varer, særdeles i de Kirker, hvor ei musiceres. — Den 7. Novembris, som er Söndagen, skal atter igjen ringes og kimes, ligesom paa de store Höitider, og skal Præsterne da overalt forklare de sædvanlige Texter, saa og musiceres i de Kirker, hvor skee kan, og efter Prædiken sjunges den Psalme: «O Gud vi love dig». — Herhos ville Vi, at denne Jubelfestes Holdelse, saaledes som för er meldt, skal den 24. Octobris, som er næste Söndag tilforn, overalt i det dig allernaadigst anbetroede Stift

1717. for Menighederne efter Prædiken fra Prædikestolene til
4. August. Höimesse, samt Fropraediken og Aftensang, hvor de holdes, gjöres bekjendt. Derefter du dig allerunderd. haver at rette, og om sligt udi det dig anbetroede Stift al fornöden Anstalt at gjöre, og Os ellers strax allerunderd. at indberette, at du denne Vores allernaadigste Ordre haver bekommet. Befalendes &c. Koldinghuus den 4. Augusti 1717.

1718. **Kongelig Resolution ang. Indförsel af russisk**
21. Marts. **Meel i Island.** Khavn 21. Marts 1718. — Rentek. Relat. og Resol. Prot. 75, 550.

Vi bevilliger allernaadigst, at de islandske Interessenter maa være tilladt sig af det kjöbte russisk Meel at betjene, for Landet dermed at forsyne, og at de efter Octroyen den sædvanlige Frihed derpaa maa nyde. Kjöbenhaufns Slot den 21. Martii 1718.

1. April. **Reskript til Kjöbenhavns Magistrat, ang. Tilladelse at sælge islandske Varer paa Torvet.** Khavn 1. April 1718. — Siell. Tegn. LXI, 522.

Frederik den Fjerde &c. V. B. T. Vi give eder hermed allernaadigst tilkjende, at Vi, efter Anders Larssen, som udi tredive Aar i Vores Tjeneste skal have tjent for Matros, hans herom allerunderdanigst gjorte Ansögning og Begjæring, allernaadigst have bevilget og tilladt, at han her i Vores kongelig Residentsstad Kjöbenhavn maa ubehindret om Torvedagene paa Torvet falholde og sælge hvis islandske Strömper hannem af Kjöbmændene her sammesteds kan betroes, saa og Messing-Spænder og Tin-Knapper. Derefter I eder allerunderdanigst kan vide at rette. Befalendes &c. Hafniæ den 1. April 1718.

Kongelig Resolution ang. Fordelingen af Amtmandens Gage. Frederiksborg 23. Mai 1718. 1718. 23. Mai. — I Forestilling 9. Mai bemærker Rentekammeret, at efter at Niels Fuhrmann ved kongel. Brev 5. Oktobr. 1716 var beskikket til Amtmand paa Island, saasnart Embedet blev ledigt uden videre at tiltræde, havde Amtmand Müller nu afstaaet ham sin halve Gage, 200 Rd., for at besörge alle Forretningerne i Müllers Sted, samt at Fuhrmann for dette Aar betalte Amtmandens hidtilværende Fuldmægtig Lars Skeving. — Rentek. Relat. og Resol. Prot. 75, 1045.

Vi approberer allernaadigst den Accord som de mellem dem har gjort, og at Amtmand Fuhrmann ogsaa alene derfor maatte répondere, saasom han nu som virkelig Amtmand Amtet forestod. Frederiksborg den 23. Maji 1718.

Instruction for Niels Fuhrmann, som Amtmand i Island. Khavn 30. Mai 1718. 30. Mai. — Art. 3 publiceret og trykt i Althingsb. 1719; Art. 3 og 5 bekjendtgjort i Synodalforsamlingen for Skalholt Stift 1719; M. Ket. III, 363. Rentek. Bestallings Prot. 7ᵇ, 18—22. Afskrift i Stiftamtmand Rabens Copiebog i Stiftamts-Archivet i Island Nr. 1.

Instruction, hvorefter Vi Frederik den Fjerde, af Guds Naade Konge til Dannemark og Norge, de Venders og Gothers, Hertug udi Slesvig, Holstein, Stormarn og Ditmersken, Greve udi Oldenborg og Delmenhorst, allernaadigst ville, at Os elskelig Niels Fuhrmann, Vores Amtmand paa Vores Land Island, sig udi samme sine Amtmands-Forretninger, indtil videre allernaadigste Anordning, allerunderdanigst haver at rette og forholde:

1) Skal han over det hele Land observere og udi Agt tage alle Vores kongelige Höiheder, Regalier og Rettigheder, og ikke tilstede, at Os derudi, af hvem det og være kan, nogen Indpas skeer; men dersom det, imod Forhaabning, enten allerede kunde være skeed, eller herefter maatte skee, det strax udi Vores Danske Cancellie eller Rentekammer, hvor det henhörer, tilkjendegiver,

1718. 30. Mai. og Vores allernaadigste Resolution derom forvente; han skal og alletider troligen overveie, og sig yderst lade være angelegen alt, hvis Vort Land Island kan komme til Gavn og Beste, og Intraderne til Forbedring, og derom, saa ofte skee kan, med Vores Kammer-Collegio correspondere, saa Intet efterlades, hvorved Vores Tjeneste og Fordeel kan befordres, og derimod al Underslæb, Egennytte og Utroskab, betages og afskaffes, langt mere Vores sammesteds bestalte Foged udi Vores Indkomsters og Rettigheders Oppebörsel i alle Maader assistere og være beforderlig. — 2) Dernæst sig lade være angelegen, at alle Vores Forordninger, Instructioner og Befalinger, som allerede ere eller vorder given, saavidt hannem angaaer, udi alt tilbörligen efterkommes, og hvis hannem derudi befales med största Flid forrettes, saavel som at Alle og Enhver, Övrighed og Almue, sig derefter tilbörligen forholder. — 3) Han skal og have tilbörlig Opsjun med Justitien, at den tilbörligen administreres, og at med Formaliteten og Processernes Drift fölges den Norske Lovs Indhold, saa Ingen, være sig Geistlig eller Verdslig, Rige eller Fattige, sig med Aarsage derudover kunde have at besværge, til hvilken Ende hannem skal være tilladt, og, hvor han nogen Mislighed enten befinder eller formoder, være anbefalet, i egen Person Retten, være sig geistlig eller verdslig, at besöge, og der fornemme, om Retten paa ethvert Sted saa lovlig og tilbörlig administreres som det sig bör, saa og, saavidt muligt er, eengang om Aaret eftersee alle Protocoller, hvilke han skal lade igjennemdrage og selv besegle, og om Thingene lovlig holdes af lovkyndige Lavmænd, Sysselmænd og Laugrettesmænd, udi rette Tide, saa med alting lovligen omgaaes; og dersom befindes skulde, at Rettens Betjente ikke forstaaer deres Embede som de bör, haver han dennem derfore ved Retten at lade tiltale og fra Bestillingen suspendere, og slig Beskaffenhed strax udi Vores danske Cancellie eller Rentekammer, til Vores nærmere allernaadigste Resolution, anmelde. — 4) Naar

nogen verdslig Bestilling der paa Landet ledig bliver, 1718.
skal han gjöre Os allerunderdanigst Forslag om en dygtig 30. Mai.
og vederheftig Person, som han formener den vaecrende Bestilling til Vores Tjeneste best at kunde forestaae, og samme hans Forslag udi Vores danske Cancellie eller Rentekammeret, hvor det henhörer, at indsende, og derfra forvente om Vi det allernaadigst vilde approbere, eller anderledes derudi disponere. — 5) Han skal og, paa Vores Stiftbefalingsmands Vegne og udi hans Fraværelse, tilligemed Bisperne, have Tilsjun med den geistlige Jurisdiction der udi Landet, og udi forefaldende Sager efter Norske Lovs Indhold, saavidt muligt, sig forholde. — 6) Han skal og aarlig indsende til Vores Kammer-Collegio en fuldkommen Relation om det ganske Lands Tilstand paa hvis fornöden gjöres, saa her om Landsens Beskaffenhed kan haves fuldkommen og klar Underretning. — 7) Med Vores Kirker skal han, tillige med Superintendenterne og Præsterne udi ethvert Stift, have saadan tilbörlig Indseende, at med deres Indkomster forsjunlig omgaaes, Kirkerne forsvarlig vedligeholdes, og at alting dermed tilgaaer efter den Anordning derom gjort er eller vorder; særdeles skal han tilholde dennem, som Kirkernes og Klosternes Indkomster og Oppebörseler ere betroet, eller fremdeles anbetroet vorder, at de for dets Indtægt og Udgifter aarlig rigtig Regenskab gjöre, og derfore nöiagtig Qvitering tager. — 8) Hospitals og Fattighuses Forstandere skal han, tillige med Superintendenterne og andre Vedkommende, efter Fundatsen tilholde, deres Bestillinger forsvarligen at forestaae, og at de derfore tilbörlig Regenskab i rette Tide aflægger, saavel som at med fattige Lemmers Indtagelse og Underholdning forholdes efter den Fundats og Skik, som ved hvert Sted er gjort, indgaaet og bevilget. — 9) Derforuden skal han alvorlig lade sig være angelegen, at naar Nogen hannem med Vores Höieste-Rettes Domme besöger, han da strax og foruden Ophold befordrer Executionen, efter enhver Doms Clausula, enten den lyder paa den

1718. Skyldige til Fængsel, eller til Udlæg i hans Gods; og
30. Mai. hvis da den Skyldige enten nogen Böder til Qvæsthuset eller andre er tildömt at betale, da dem strax ved Execution at inddrive, paa det Vores Höieste-Rettes Domme allerunderdanigst vorder, uden videre Proces, efterlevet. — 10) Han skal og have flittig Correspondence paa alle Havne, og informere sig om, hvorledes med Handelen tilgaaer, og ei tillade at Nogen imod den satte Taxt sine Vare forhandler, mens at dermed og ellers efter Vores allernaadigste givne Octroye i alle Maader forholdes, og dersom noget beviislig Klagemaal hannem i saa Maader forekommer, haver han den, hvis Bröst saaledes befindes, efter Loven og Vores allernaadigste udgangne Forordninger tilbörligen at straffe, og Sagens Beskaffenhed strax udi Vores Rentekammer tilkjendegive. — 11) Han skal og have nöie Agt paa, at ingen Fremmede, som paa Island at handle ei ere tilladte, der driver nogen Handel med Vores Undersaattere, men samme, om det er muligt, efter Octroyen at anholde og forfölge, paa det Interessenterne kan njude Handelen ubeskaaren. — 12) Alle Supplicationer om verdslige Sager, Fæstebreve og andet deslige, som Undersaatterne til Os ville indgive, skal til hannem först leveres, at han deres allerunderdanigste Begjerings Beskaffenhed kan examinere, og haver han siden sin allerunderdanigste Erklæring, til videre Vores allernaadigste Resolution, derpaa at tegne og Os allerunderdanigst at tilskikke, og skal i lige Maade om de geistlige Supplicationer med Biskopperne conferere, og tillige med dennem sin allerunderdanigste Erklæring derpaa tegne. — 13) Og som Vores elskelige Herr Fader, salig og höilovlig Ihukommelse, Kong Christian den Femte, allernaadigst haver anbefalet Laugmændene (og Biskopperne saavidt den anden Bog udi Vores Norske Lov angaaer) den Islandske Lov efter Vores nye Norske Lov, saavidt muligt, at indrette, saa skal han og dermed have nöie Opsigt, at sligt tilbörligt vorder forrettet og med största Flid forbedret, og saasnart muligt Projecten deraf

indsende, hvoraf Copien i Landet skal forblive, paa det, om det hidskikkede Exemplar forulykkedes, Vi et andet igjen kunde bekomme. — 14) Han skal og, tillige med Vores Foged, boe paa Vores Gaarde Bessestæder, og den, saa vel som Kirken, med tilbörlig Sjun annamme, saa og lovligen lade taxere og beskrive dessen Tilstand og Beskaffenhed, baade om hvis derpaa allerede kan være repareret og bekostet, saa vel som og til des Vedligeholdelse fremdeles kunde udkræves. — 15) Han skal og med Flid erkynde sig, om nogen Metal eller Mineralier der paa Landet kunde befindes, og Os derom gjöre udförlig Relation, saavel som allerunderdanigst Forslag, hvorledes det Os kunde komme til Nytte og Brug, samt hvis Os udi alle andre Maader, særdeles med Fiskeriets og Handelens Tiltagelse og Forbedring, samt Landsens Opkomst, kunde være at observere og betænke. Givet paa Vores kongelige Residence udi Kjöbenhavn den 30. Maji Anno 1718. 1718. 30. Mai.

Reskript til Stiftbefalingsmand Gyldenlöve, ang. hvorledes forholdes skal med Suppliquer. Khavn 15. August 1718. — Dette Reskript findes ikke at være publiceret i Island. Norske Tegn. XX, 538b; M. Ket. III, 364; Fogtm. III, 383. 15. August.

Frederik den Fjerde &c. V. S. G. og B. T. Eftersom du udi din til Os af den 22. Maji næstefvigt indkommen allerunderd. Memorial haver ibland andet allerunderd. indberettet Beskaffenheden udinden den Misbrug med Suppliquer, som fra Vort Land Island uden Vedkommendes Erklæring, imod Loven og andre derom gjorte Anordninger, overleveres, at de fleste, som ere uden Erklæring, opsættes af Kjöbmændene og indgives i Kjöbenhavn, hvorved tit og ofte en og anden Omstændighed supprimeres, som, om de kom for Lyset, kunde være Supplicanterne hinderlig i deres Ansögninger, og du derhos, til saadan Misbrugs Afskaffelse, og den Confusion, som derved foraarsages, at forebygge, allerunderd. gjör dette Forslag,

1718. at det udi Island, som udi andre Tilfælde saa ogsaa med
15. August. Supplicationer, efter Vores Norske Lovs I. Bogs 24. Capitel[1] blev forholdet, samt efter Vores allern. udgangne Forordning af den 20. Februarii Anno 1717, dens 9de §, dennem betræffende, som Supplicationer for Andre opsætte og concipere, hvorved da i Særdeleshed om de Suppliquer, som der fra Landet uden Paaskrift, efter Loven og de allernaadigst meddelte Instruxer, udi Vores Cancellie eller Rentekammer kunde vorde indleverede, der ei maa antages undtagen udi de Tilfælde, hvor Loven ingen Paaskrift udkræver, nemlig naar Nogen sig over Befalingsmændenes eller sin Övrigheds Forhold kunde have at besværge, paa det at ved slig allernaadigste Anordning saavel om Supplicanternes Personer, som udi et saa vidt fraliggende Land er fornöden, som og om deres Ansögningers egentlige Beskaffenhed, alletider her kunde haves den fornödne Oplysning og behövende Underretning, hvorved ogsaa kunde forekommes den Tidsspilde, til Supplicanternes egen Præjudice, som ellers forlöber, forinden de uden Paaskrift indkomne Suppliquer og Memorialer til Landet igjen kan tilbageskikkes, og derpaa den behövende og fornöden Underretning og Erklæring indhentes. Saa give Vi dig hermed allernaad. tilkjende, at Vi forberörte dit Os allerunderd. gjorte Forslag allernaad. haver approberet, og er Vores allernaad. Villie og Befaling, at du det saaledes efter samme dit Forslag til Vedkommendes allerunderdanigste Efterretning udi Island lader publicere. Derefter du dig allerunderdanigst kan vide at rette. Befalendes &c. Hafniæ d. 15. Augusti 1718.

1719. **Forordning om det stemplede Papirs Brug**
23. Januar. **over begge Kongerigerne Danmark og Norge. Khavn 23. Januar 1719.** — Ikke publiceret i Island, men dog anvendt der i Forbindelse med For. 31. Januar 1691, 23. Februar 1692 og 10. Okt. 1699, med Hensyn til Afdrag

[1]) I Originalen synes at have staaet: «26. Cap.», der passer til Danske Lov.

i Embedsmænds Gager, jfr. Tiðindi frá alþíngi 1847, S. 554 og 557. Ophævet ifölge kgl. Resol. 31. Okt. 1848. Rentek. Exped. Prot 37, 158—181; Original-Aftryk i det kongel. og Universitets Bogtrykkerie; Qvart-Forr. 1719, S. 26—47. Rubr. hos Schou II, 381. — Uddrag. 1719. 23. Januar.

Vi Frederik den Fjerde &c. G. A. V. — — — 5) Alle Vore Civil-Betjente, fra den höieste til den nederste, saavel som militaire Officerer og de med dennem lige Gage nyder, indtil Ritmestere og Capitainer inclusive, saavel ved de gevorbene Regimenter som Landmilitien, skulle pligtige være til stemplet Papir til de Qvitteringer, som for deres Gage bör udgives, een Pro Centum af deres Gage at betale, som dennem ved Afregning og Assignation skal kortes. Paa lige Maade forholdes med dem, som til Vores Fornödenhed gjöre Leverancer. — — — — Givet paa Vores kongelige Residentz udi Kjöbenhavn den 23de Januarii Anno 1719.

Plakat ang. Forbud mod Udförsel af Uld m. v. Khavn 14. Febr. 1719 [1]. — Siell. Reg. 50, 28b—29; Original-Aftryk i det kongel. og Universitetets Bogtrykkerie; Qvart-Forr. 1719, S. 49; Rubr. hos Schou II, 382. 14. Febr.

Forbud angaaende Ulds Udförsel af Danmark, og Anordning om dets Indkjöb til det Manufaetur, som Hans Majestæt selv lader indrette.

Vi Frederik den Fjerde &c. G. A. V., at, som Vi af kongelig Omsorg for Vores kjere og troe Undersaatter her i Vort Rige Danmark i Almindelighed, deres Gavn og Beste, og at fattige Mennesker kunde finde Leilighed ved taalelig Arbeide at fortjene deres nödtörftige Underholdning, allernaadigst have funden for got, selv et Ulden-Manufactur her i Vores Kongelig Residentsstad Kjöbenhavn at lade indrette, og derpaa at lade gjöre adskillige Slags uldene Vahre, saasom Klæde, Bay, Sars og andet, hvoraf for det förste Vores Militie kunde klædes, og de Penge, som ellers derfor gaaer ud af Riget, her forblive, saa til samme Manufaeturs Begyndelse og Fortsættelse byde

[1]) ophævet ved Toldforordn. 26. Nov. 1768 (Schou).

1719. 14. Febr. Vi og hermed allernaadigst befale, at aldeles intet af den Uld, som sammesteds falder, maa tilstedes ud af Riget til fremmede Steder at föres eller bortselges, under en Rigsdalers Straf for hver Pund Uld der i saa Maader bliver attraperet, hvoraf Angiveren nyder en Trediedeel og det övrige kommer Manufacturen til Nytte; til hvilken Ende en vis Person fra Fabriquen her skal udnævnes og Fuldmagt gives Ulden at annamme og den i rede Penge at betale for saa billig Priis, at den Kjöbende og Selgende dermed kunde være tilfreds; og skal ellers overalt af den, som saaledes er ordineret Ulden at imodtage og den at betale, Steden og Tiden kundgjöres, hvor de, som Uld haver at afhænde, den kunde levere. Vi ville og allernaadigst hermed have befalet, at de islandske Participanter den Uld, som de ud fra Island lader före, til ingen anden end til Fabriqven her maa selge eller forhandle, og det for den Courant-Priis, som den islandske Uld her gjelder. Hvorefter alle og enhver, som Uld kunde have at selge og afhænde, og den ei til deres egen eller Huses Brug kunde behöve, og andre Vedkommende, sig allerunderdanigst haver at rette; bydendes derfore og hermed befalendes Vores Grever, Friherrer, Stiftbefalingsmænd, Amtmænd, Landsdommere, Præsidenter, Borgemestere og Raad, Fogder og andre, som dette Vores Forbud og Anordning under Vores Cancellie-Segl tilskikket vorder, at de det til alles Efterretning paa behörige Steder strax lader læse og forkynde, saa og at Vores Toldere, saavidt som dennem herved kunde angaae, sligt i alle Maader tilbörligen i agt tager. Givet paa Vort Slot Kjöbenhavn den 14. Februarii Anno 1719.

10. Marts. **Forordning** ang. **Indretningen af Suppliquer til Kongen og Collegierne.** Khavn 10. Marts 1719 [1]. — Ikke publiceeret i Island. Siell. Reg. 50, 40b—41;

[1]) For. 3. April 1771.

Original-Aftryk i det kongelige og Universitets Bogtrykkerie; Qvart-Forr. 1719, S. 50—52; Schou II, 382. 1719. 10. Marts.

Forordning anlangende at de, som indskikker Relationer, Memorialer eller Suppliquer, til Hans Majt, Cancellierne, Rentekammeret, Admiralitetet, General-Commissariaterne, eller andre Collegier, skal separere Materierne og ei indföre udi en Relation, Memorial eller Supplique, flere Materier end de, som til ethvert Sted henhörer, med videre.

Vi Frederik den Fjerde &c. G. A. V., at, som af de hidindtil saavel immediate til Os selv, som til Vore Collegia indkomne Memorialer, Relationer og Skrivelser, fra Vores Betjente og Undersaatter, er fornommen, at undertiden udi en saadan Memorial eller Skrivelse adskillige Materier er bleven indfört, hvoraf snart et, snart et andet, enten til Vores Cancellier, Rentekammer, Admiralitet, eller de andre Collegiis, Vores Land- og Söe-Etats General-Commissariat, henhörer, og naar saadanne endelig et af ovenmeldte Collegier vedkommer, de da, imod den der gjorte Anordning, haver været saaledes iblant hverandre blandet, at Materiernes Fordeling ei, uden mærkelig Hinder og foraarsaget Uordning, kan föres i Værk, formedelst saa mange Posters Beviislighed, som dog, saavidt mueligt, separate og tydelig haver kundet bleven sorteret, vidtlöftigen maa söges, saa have Vi, efter saadanne Omstændigheder, allernaadigst for got befunden at anordne og befale, som Vi og hermed anordne og befale, at, naar en eller anden noget kunde have at söge, referere eller besvare, som med andre Sager aldeles ingen Connexion haver, eller ikke hörer tilsammen, enhver Materie da udi en separat Memorial eller Skrivelse skal anföres, paa det saaledes Expeditionerne, til enhvers Efterretning og Forhold, saa meget mere ordentlig kunde vorde befordret; til hvilken Ende Vi hermed allernaadigst og alvorligen ville have befalet, at Enhver, som noget, eftersom för er meldt, kunde have at gjöre Ansögning, Forestilling eller Relation om, skal stricte allerunder-

1719. danigst i agt tage og forholde sig efter Vores den 20.
10. Marts. Februarii Anno 1717 om Solicitationer og Expeditioner allernaadigst given Forordning og gjorte Anordning, baade med at skrive deres Supplicationer og Memorialer paa stemplet Papir, saa og med troværdige Attester for dem, som ere fattige og kunde blive foraarsaget noget at söge, om deres Uformuenhed til det stemplet Papirs Betaling, at forskaffe, som om Ansögningernes, Relationernes og desliges Indlevering, hvilken Forordning og Anordning Vi overalt i begge Vore Riger ved Trykken, til Alles og Enhvers Efterretning, ved Retterne, saavel i Kjöbstederne som paa Landet, haver ladet kundgjöre, og ydermere allernaadigst ville, at saavel Stiftbefalingsmændene og Amtmændene, som Landsdommerne, Magistraten i Kjöbstederne og alle andre, hvilke bemeldte Forordning og Anordning er tilskikket, at de den samme paa alle Steder, hvor Retten holdes, lader anslaae. Vi ville og allernaadigst, at alle og enhver Vores Betjente og Undersaatter, være sig geistlige eller verdslige, naar de til Os immediate nogle Relationer, Memorialer eller Suppliquer, allerunderdanigst indsender, skal være pligtige paa Convoluterne at tegne, til hvad for et Collegium Indholden henhörer, saasom til det Danske Cancellie, til det Tydske Cancellie, til Krigs-Cancelliet, til Rentekammeret, til Admiralitetet, eller til Land- eller Söe-Etatens General-Commissariat. Hvorefter alle og enhver Vedkommende sig allerunderdanigst haver at rette. Thi byde og befale Vi hermed Vores Grever og Friherrer, Stiftbefalingsmænd, Amtmænd, Landsdommere, Laugmænd, Præsidenter, Borgemestere og Raad, Fogder og alle andre, som denne Vores Forordning under Vort Cancellie-Segl tilskikket vorder, at de den paa behörige Steder til Alles Efterretning strax lader læse og forkynde. Givet paa Vort Slot Kjöbenhafn den 10. Martii Anno 1719.

31. Marts. **Forordning ang. Adskilligt Justitien vedkommende. Khavn 31. Marts 1719.** — Erklæret gyl-

dig i Island med Hensyn til Aastæds-Sager ved For. 11. Juli 1800 § 20, men ikke publiceret der; jevnf. For. 23. Aug. 1793, bekjendtgjort i Island 1794. Siell. Reg. 50, 57ᵇ—59; Qvart-Forr. 1719, S. 50—52; Schou II, 384—385. 1719. 31. Marts.

Vi Frederik den Fjerde &c. G. A. V., at, som ved Retterne i Vore Riger Danmark og Norge udi endeel Sager forekommer de Tilfælde, som ikke alene giver Anledning til stridige Domme, men foraarsager endog lang Ophold ved Appellation fra Ret til anden, da, til Sligt at forebygge, have Vi allernaad. for got befunden udi efterfölgende Poster saaledes at anordne og befale, som fölger:

1) Alle og enhver, som herefter enten som Samfrænder eller Commissarier, efter Vores allernaad. Befaling forretter noget Skifte, skal, saasnart Skiftet er tilendebragt, under 100 Rigsdalers Straf og de Umyndiges Tiltale, naar de haver opnaaet deres myndige Aar, være tilforpligtede strax at indgive til den Jurisdiction, som Skiftet ellers efter Loven tilkom at forvalte, hvor mange de Umyndige ere, hvad dem udi Arv er tilfalden, og hvorudi Midlerne bestaar, da Övrigheden under lige Straf strax skal ordinere de Umyndige Formyndere efter Loven; saa skal og, naar Skifteforvalterne have anmeldet Övrigheden hvorledes Skiftet er udfalden, Övrigheden saadant udi Byens Bog lade indföre og protocollere. — 2) Alle og enhver, som enten allerede har bekommet, eller herefter kan erlange Moratoria, skal tilforpligtet være aarlig udi rette Tid at betale Rente til alle sine Creditorer, og hvis det ikke skeer, da Moratorium ei at være den Creditor hinderlig, som sine Renter ikke bekommet haver, til Doms og Executions Erlangelse for Capital, Rente og Omkostning. Skulde det og befindes, at Nogen, som har Moratorium, skulle have Formynderskab eller andre publique Midler at forestaae, da skal han være tilforpligtet, derfor strax at stille nöiagtig Forsikkring, eller at lide Execution derfor, baade udi Midler og paa Person. Og paa det enhver desto bedre kan tage sig Vare for Skade, saa ville Vi allernaadigst, at Enhver, som allerede

1719. kan have bekommet slige Beskjermelsesbreve for Person
31. Marts. eller Midler, skal inden tredie Thingdag efter denne Vores allernaadigste Forordnings Publication, til sit Værnething samme lade læse og protocollere, og de, som Vi det efterdags allernaadigst ville forunde, til næste eller andet Thing efter at det er dennem tilhændekommen, saafremt det skal være dem til nogen Befrielse. — 3) Som Lovens 1ste Bogs 24de Capitels 51de Artikel [1] forbyder Execution paa Livet efter Underrettes Domme udi Troldoms og Drabs Sager, för Confirmation af Overretten er paafulgt, saa ville Vi allernaadigst, at dermed ligeledes i alle andre Livs-Sager skal forholdes [2]. — 4) Alle og enhver skal udi Eiendoms Sager og Aasteds Trætter, som angaaer Grændser og Skjel udi Mark, Skov, Fiskevand, Mölledam og andet deslige, saavel som udi Kjöbstederne om Tagrender, Rendestene, Fortog &c., være tilforpligtede af kyndige og upartiske Folk at lade gjöre Afvisning paa Stederne, som de trætter om, hvoraf de i alle Retterne kan betjene sig, saaledes at Stedets Situation med alle fire Vinde og andre Omstændigheder efter begge Parters Tilstaaelse rigtig er bragt paa Papiret, til hvilken Ende saadan Forretning bör skee udi alle de stridende Parters Overværelse. — 5) Saa ville Vi og allernaadigst, at til nye Documenters Fremlæggelse for Vores Höiesteret maa allerunderdanigst söges Bevilling, omendskjöndt de ere over tre Aar gamle, men ingenlunde paa Domme som for tre Aar ere afsagte. Hvorefter alle og enhver Vedkommende sig allerunderdanigst haver at rette; og paa det ingen sig med Uvidenhed skal undskylde, saa byde og befale Vi hermed Vores Grever og Friherrer, Stiftbefalingsmænd, Amtmænd, Landsdommere, Laugmænd, Præsidenter, Borgemestere og Raad, Fogder og alle andre, som denne Vores Forordning under Vores Cancellie-Seigl tilskikket vorder, at de den paa alle behörige Steder,

[1]) N. L. 1—22—53.

[2]) For. 19. August 1735 § 6.

til Alles Efterretning, strax lader læse og forkynde. Givet &c. Hafniæ den 31. Martii 1719. 1719. 31. Marts.

Reskript til Biskopperne i Island, Mag. Jon Vidalin og Steinn Jonsson, ang. Revision af den geistlige Lov og Ritualet. Ottense 29. Mai 1719[1]. — Norske Tegn. XXI, 56; M. Ket. III, 366—367; Fogtm. III, 403; Kriegers Grundlag S. 124. 29. Mai.

Frederik den Fjerde &c. V. B. T. Eftersom Vores elskelig kjære Herr Fader, salig og höiloflig Ihukommelse, den 14. Aprilis 1688 allernaad. haver befalet forrige Superintendenter der i Vort Land Island, afg. Mag. Theodorus Thorlacius og afg. Mag. Jonas Wigfusius, at de, tillige med nogle af de kyndigste Provster udi de dem anbetroede Stifter, skulde foretage dem den anden Bog om Geistligheden i den norske Lov, som samme Tid blev de daværende Laugmænd, Sigurdur Björnssen og Magnus Joenssen, tilsendt, og den flitteligen eftersee og overveie, hvorvidt de formente den islandske Lov, saavidt Geistligheden alene angik, derefter kunde indrettes og dermed overeens komme, paa det at en Uniformitet og Lighed udi den norske og den islandske Lov, saavidt allermest muligt var, kunde blive observeret, og saadan deres Betænkende til Vores danske Cancellie, til videre kongelig allernaadigste Resolution, indsende, med videre samme Befalings Indhold, som I af hosfölgende Copie deraf kan see og fornemme, og Vi af en fra Os elskelig Herr Ulrich Christian Gyldenlews &c. til Os indkomne allerunderdanigste Memorial, med hosföiet Extract af eders til hannem om Kirke-Etatens Etablissement der i Landet indgiven Forslag og Betænkning af 11. September 1717, have fornummen, at der ingen fuldkommen Kirke-Ritual skal være, saa at nogle Særsindede skal forrette Tjenesten efter deres egen Tykke, og at den geistlig Lov sammesteds skal være meget adspred, dunkel og uvis i adskil-

[1]) Reskript 12. Mai 1727.

1719. lige Poster; den ældgammel Lov som der haves, Christenret
29. Mai. kaldet, og efter hvilken der i endeel Sager dömmes, ei heller skal komme overeens med Religionen eller Vores souveraine Regjering; saa skal ei heller den gamle Kirke-Ordonnance, som i Begyndelsen har været indrettet efter Norge, og siden, efter salig og höiloflig Ihukommelse Kong Christian den Fjerdes Befaling, i det islandske Sprog bleven translateret, komme overeens med forbem[te] Vores souveraine Regjering eller Landets Beskaffenhed: da er Vores allernaadigste Villie og Befaling, at, saafremt der, efter forberörte Vores sal. Herr Faders allernaadigst udgivne Befaling, med bemeldte anden Bog i den norske Lov efter Landets Beskaffenhed at indrette er begyndt noget, I da dermed continuerer og det til Endskab bringer, men hvis Intet endnu er gjort derved, I det da fordersamst foretager, og om noget derudi skulde findes, som ei egentlig er practicabelt der i Landet, da det efter Landets Beskaffenhed indretter, til hvilken Ende Vi og allernaadigst have funden for got, eder Laugmændene og nogle af de dygtigste eller kyndigste Mænd der paa Landet at lade adjungere, hvorom Vi og saavel bemeldte Laugmænd, som for[ne] Herr Ulrich Christian Guldenlew, allernaadigst Ordre have tilsendt. Vi tilskikke eder og herhos et Exemplar af den for Vore Riger Dannemark og Norge den 25. Julii 1685 allernaadigst udgangne Ritual, for at indrettes af eder ligeledes efter Landets Beskaffenhed; og haver I eders Conclusum udi begge Dele, til Vores videre allernaadigste Approbation, til Vores danske Cancellie at indsende. I haver Os ellers med forderligste allerunderdanigst at referere, at I denne Vores allernaadigste Ordre haver bekommet. Dermed &c. Ottense den 29. Maji 1719[1].

---

[1]) I Stiftamts-Archivet i Island, A. 32, findes et i Anledning af forestaaende Reskript paa Dansk forfattet Udkast til Lovens anden Bog af Biskop Jon Vidalin, ledsaget af et Brev til Amtmanden, dat. «Garde Præstegaard 9. Juli 1720», hvor i loves Motiverne til dette Udkast; disse fin-

Reskript til Laugmændene i Island, Paul Jonsson Vidalin og Oddur Sigurdsson, ang. Udarbeidelsen af en Lovbog for Island. Ottense 29. Mai 1719. — Publiceret paa Althinget 1720 og trykt i s. A. Althingsbog Nr. VIII; Norske Tegn. XXI, 58; Uddr. hos M. Ket. III, 472—473 og hos Fogtm. III, 404. 1719. 29. Mai.

Frederik den Fjerde &c. Eftersom Vores elskelig kjære Herr Fader .... [som i foregaaende Reskript] .... Magnus Joenssen tilsendt, for derefter, saavidt muligt var, den islandske Lov at indrette, og til den Ende den flitteligen eftersee ..... kunde blive observeret, med videre samme Befalings Indhold, og Vi nu allernaadigst have funden for got, at befale Os elskelige Mag. Jon Thorkelssen Widalin, Biskop over Skalholt Stift, og Herr Steen Joenssen, Biskop over Hole Stift i bemeldte Island, at saafremt der, efter forberörte Vores salig Herr Faders allernaadigst udgiven Befaling, med bemeldte anden Bog i den norske Lov efter Landets Beskaffenhed at indrette er begyndt noget, de da dermed skal continuere og bringe det til Endskab, men hvis intet endnu skulde være gjort derved, da det fordersamst at foretage, og om noget derudi skulde findes, som ei egentlig er practicabelt der i Landet, det da efter Landets Beskaffenhed at indrette,

des og i samme Pakke med Paaskrift: «Remarques ved Projecten af den anden Bog udi Loven». Som Medrevisorer af dette Udkast foreslaaer Biskoppen i det ommeldte Brev to Provster og to Sysselmænd af hvert Stift, og navnlig af Skalholt Stift: Provsterne Jón Halldórsson til Hitardal og Jóhann Þórðarson til Hruna, samt Sysselmænd: Hákon Hannesson i Rángárvalla og Orm Daðason i Stranda Syssel; men Biskop Vidalin döde snart efter, den 30. August 1720. Af Biskop Vidalins Udkast findes en Afskrift i det kgl. Biblioth. Uldallske Saml. Nr. 331. 4to. — Af Reskript 12. Mai 1727 sees, at Biskop Steinn Jónsson paa Holum har i 1726 indsendt et udarbeidet Udkast til anden Bog til Over-Sekretair Möinichen.

1719. 29. Mai. og at I, tillige med nogle af de dygtigste eller kyndigste Mænd der i Landet, bemeldte Biskopper derudi skulle adjungeres, saa er Vores allernaadigste Villie og Befaling, at I retter eders Leilighed efter, paa Anmoding, derom med dem og de ommeldte Mænd, som Vi allernaadigst have befalet Os elskelig Herr Ulrich Christian Guldenlew, Herre til det Grevskab Samsöe &c. og Friherskabet Marselisborg, Ridder, Vores General-Admiral, Oberkammerherre, Stiftbefalingsmand over forbemeldte Island og General-Postmester i Vort Rige Norge, at lade udmelde, at træde tilsammen og eders Conclusum derover, til Vores videre allernaadigste Approbation, til Vores danske Cancellie indsender. Det samme I og, tilligemed nogle af de lovkyndigste Sysselmænd der i Landet, haver at gjöre, saavidt den norske Lov i Almindelighed og den islandske angaar, og det ifölge af forbemeldte Vores salig Herr Faders til forrige Laugmænd allernaadigst ergangen Befaling af den 14. Aprilis 1688, hvoraf herhos rigtig Copie fölger. I haver Os ellers med forderligste allerunderdanigst at referere, at I denne Vores allernaadigste Ordre haver bekommet. Dermed &c. Ottense den 29. Maji 1719[1].

---

[1]) I Anledning af dette Reskript har Laugmand Vidalin udarbeidet et fuldstændigt Udkast til en Lovbog (med Undtagelse af 2den Bog), hvoraf 1ste, 3dle, 4de og 5te Bog (respekt. 25, 24, 9 og 13 Capp.) findes blandt M. Stephensens Haandskrifter paa Universitets-Bibliotheket, Nr. 38; Bemærkninger dertil af flere Sysselmænd, navnlig Þorsteinn Sigurðsson og Jón Jónsson (i Grenivík, Eyjaf. Syssel) findes i Stiftamts-Archivet i Island, A. 32. — Iövrigt danner dette Udkast af Vidalin Grundlaget for alle de fölgende Forsög til Udarbeidelse af den islandske Lovbog, hvis Forfattere have deels udskrevet deels oversat hans Arbeide, tildeels med Udeladelser af enkelte Capitler og Paragrapher, jevnf. M. Stephens. Mscrr., Nr. 73 4to; Finn. Joh. Hist. Eccl. Isl. III, 540; Th. Sveinbjörnsson, Æfisaga Páls Vídalíns (foran i Vidalíns Fornyrði I. B. S. LXI).

Kongelig Resolution ang. Udförsel af islandsk Fisk. Khavn 4. Septbr. 1719. — Rentek. Relat. og Resol. Prot. 78, 318. 1719. 4. Septbr.

Vi approberer allernaadigst Kammerets Betænkning, og bevilliger at de samtlige islandische Interessenter en Quantum af 2 à 300 Skippund törre Fisk maa udföre. Kjöbenhavns Slot den 4. September 1719.

Reskript til Kjöbenhavns Magistrat, ang. Forbud mod at sælge Uldskind til andre end den kongelige Uldmanufactur-Fabrik. Khavn den 11. Decembr. 1719. — Siell. Tegn. LXII, 334[b]; Uddr. hos Fogtm. III, 418. 11. Decbr.

Frederik den Fjerde &c. V. G. T. Vi give eder hermed tilkjende, at Vi allernaad. have bevilget at Kjöbmanden Wittebold maa nu tilbage bekomme den Partie Skind med Uld paa, som endnu kan være i Behold af de Skind, hvilke, efter Vores til eder den 23. Maji næstafvigte[1] allernaadigst ergangen Befaling, fra hannem er bleven annammet, og ikke til Vores egen Uld-Manufacturs Fabrique er bleven forbrugt, og samme til fremmede

[1]) Reskr. 17. April 1719 til Magistraten befaler, i Henhold til det gjorte Forbud mod Udförsel af Uld, at «al den Uld, saavel som Lamskind med Uld paa, som enten hos Kjöbmændene eller andre af Indbyggerne her i Staden kan findes, det være sig enten samme Uld og Skind dennem selv tilhörer, eller de dem kan have udi Commission for andre», skal leveres til Kammerraad Lautrup, til Brug for den kgl. Uld-Manufactur-Fabrik, mod contant Betaling af Indkjöbsprisen «og ellers som billigt kan være». (Siell. Tegn. LXII, 128—129). — Reskr. 23. Mai s. A. til Magistraten befaler, at Kjöbmand Wittebold i Kjöbenhavn, som skulde have kjöbt «en Partie Lam- eller Faare-Skind med Uld paa» for hollandsk Regning, skulde ufortövet afgive samme, og hvis han ikke frivillig gjorde det, skulde Magistraten «ved Rettens Middel» lade hans Skind tage og levere til Kammerraad Lautrup (Siell. Tegn. LXII, 177).

1719. Steder herfra udföre, og er Vores allernaadigste Villie og
11. Decbr. Befaling, at I strax den Anstalt gjör, at bemeldte Skind, udi Vedkommendes Overværelse, paa lige Maade som de ere annammede, til hannem igjen, uden nogen Ophold, bliver udleveret. Ellers ville Vi allernaadigst, at I strax for eder kalder de islandske Kjöbmænd her i Staden, og dennem i Vores Navn tilkjendegiver, at de ikke her til Indbyggerne maa afhænde nogen af de Skind, som enten allerede nu nylig med Skibene fra Island ere hidkomne eller endnu ventes, og særdeles de Skind med hvid Uld paa, för end at Vi deraf först have bekommet hvad Vi til Vores Uld-Manufacturs-Fabrique kan behöve og forlange. Derefter I eder allerunderd. kan vide at rette. Befalendes &c. Hafniæ den 11. Decembris Anno 1719.

1720. **Kammerrets-Ordningen.** Khavn 18. Marts
18. Marts. 1720 [1]. — Publiceret paa Althinget 11. Juli 1720 og trykt i s. A. Althingsbog, Nr. XI. — Rentek. Exped. Prot. 38, 385—418; Original-Aftryk i det kongelige og Universit. privilegerede Bogtrykkerie; Qvart-Forr. 1720, S. 70—95; Schou II, 397—420.

Vi Frederik den Fjerde &c. G. A. V., at, eftersom den af Vores kjære Herr Fader, salig og höilovlig Ihukommelse, den 30. Julii 1684 allernaadigst udgivne Kammer-Rets Ordning ikke med nærværende Tid i alt kommer overeens, saa have Vi allernaadigst fundet for got, den samme, til allerunderdanigst Efterretning for Vores vedkommende Betjenter og deres Forlovere, samt alle andre, som nogen Sag for Vores Kammer-Collegio kunde have at udföre, eller der bör at svare, saaledes som fölger, at fornye og forandre, hvorefter enhver Vedkommende, uden nogen Indvending, sig i alle Maader stricte haver at rette og forholde, eller og, om noget derimod begaaes eller forsömmes, uden nogen Exception derfor at lide og undgjelde.

[1]) For. 17. Febr. 1774; Rentek. Skr. 11. Mai 1748.

I. Cap. *Om Rentekammer Sager og Processernes Maade.* 1720.
— 1) Enhver, som Vores Intrader, være sig Penge, Korn 18. Marts.
eller andre Vare, enten visse eller uvisse Indkomster, bliver betroet at oppebære, og ei derfore gjör rigtig Rede og Regnskab udi rette Tide paa Vores Rentekammer, eller om han nogen Beholdning haver, den ei strax fra sig efter Ordre leverer til dem, som den af ham skal annamme, og ellers ikke strax betaler efter den hannem fra Rentekammeret tilsendte Bereigning over hvis han efter Decision paa Antegnelserne udi hans Regnskaber skyldig bliver, saafremt han ikke kan afbevise det, som hannem til Mangel er slaget og kræves, inden den hannem derudi forelagde Tid, til Vores allernaadigste Qvitances videre Erlangelse, lider og undgjelder derfor efter Vores Kammer-Collegii Dom. — 2) Ligesaa skal alle de, som med Contracter eller Forpagtninger ere Os forbundne, saasnart Terminerne ere forbi, forklare udi Vores Rentekammer, hvorledes Contracterne eller Forpagtnings-Brevene ere efterlevede, omendskjöndt ei derfra skeer nogen Erindring, og skal de sig derfra med Qvitantz forsyne, imod Contractens eller Forpagtnings-Brevets og behörige Documenters Overlevering, eller staae derfor under Kammer-Collegii Kjendelse. — 3) Dersom og nogen Vores Betjente enten ved Rentekammeret, eller som staaer for Regnskab, haver i saadan sin Bestilling begangen nogen Forseelse, som ikke hans Ære eller Liv angaaer, eller og nogen Tvistighed falder imellem Betjenterne indbyrdes om deres Oppebörseler, bör derudi af Vores Kammer-Collegio dömmes. — 4) Dersom af Regnskaberne erlanges nogen Underretning om, at Nogen maatte have tilbragt sig enten nogen videre Betaling end hannem med Rette tilkommer, eller og haver given sin Qvittering for annammede Vare eller Penge, som ikke findes at være kommen Os igjen tilgode, da skal den samme paa Kammer-Collegii Skrivelse sig fornöielig, inden den derudi forelagde Tid, erklære, hvorledes derfor er skeet Os tilbörlig Rede og Rigtighed, og hvis han ikke i sit næste Aars Regnskab,

1720. förend han derom bliver erindret fra Kammeret, viser
18. Marts. selv sin Feil at have ændret, lider han derfor og undgjelder efter Kammer-Collegii Sigelse. — 5) Ingen Paaskud paa Tjeneres eller Fuldmægtiges Forseelse bör ansees enten Os eller Vores Undersaatter og andre, som Skat, Told eller anden Rettighed erlægger, til Skade, eller dennem til Befrielse, som staaer Os for Regnskab, eftersom Vi ikke deres Tjenere, men dennem selv, haver Bestillingen betroet, saa at saadanne Vores Betjenter, om de enten formedelst deres Udygtighed eller Magelighed vil bruge Tjenere eller Fuldmægtiger, skal selv indstaae for al Skaden, og være tiltænkte at forvare sig saaledes med Caution eller i andre Maader, förend de dennem antager, at de maae være forsikkrede om deres Troskab, og vide, hvor de igjen kan söge deres Skade. — 6) Og maa Ingen udi forskrevne Sager, enten han er Hovedmand eller Forlovere, af hvad Stand og Condition han og er, enten han er udi Tjeneste eller ikke, og ihvor han udi Vores Riger og Förstendömme enten haver haft sin Bolig, Ophold og Tilhold, eller endnu haver, skyde sig til sit Værnething, men han udi alle forskrevne Sager bör for Vores Kammer-Collegio immediate indstevnes, og der endelig dömmes, undtagen i de Sager, som ved à parte Forordninger er anbefalet, for andre Retter först at skal paatales. — 7) Alle ovenbemeldte Sager, hvorudi nogen bör söges enten for Gjeld til Os eller anden Rettighed, skal af Vores Kammer-Advocat, naar han dertil bliver beordret, uden Ophold og strax for Vores Kammer-Collegio, efter Indstævning, paatales, og strax til Ende bringes, under Straf for den, som nogen Ophold derudi foraarsager, eller Processens Drift eller Endskab forsömmer, hvilket ved Dommens Afsigelse kan i Agt tages, hvorfor og Vores Kammer-Advocat, til sin Befrielse, skal Tid efter anden give Kammer-Collegio tilkjende, hvorledes han avancerer med deslige Sager, som hannem er befalet at udföre, og at han gjör sin störste Flid dennem til Endelighed at bringe, men naar Vores Betjente have

Tiltale til hverandre om Intradernes Oppebörsel, före de 1720.
selv deres Sager ud for Kammer-Collegio. — 8) Dersom 18. Marts.
ellers Nogen haver at besværge sig over Vores Betjenter, som Vores Intraders Oppebörsel er betroet, formedelst Forurettelse, da, saafremt Vores Rentekammer befinder Sagen at være af den Betydenhed, at de ikke selv derudi vil decidere, stander det den Klagende frit for, sine Sager for Betjenternes Værnething at udföre, hvortil ham, om han det forlanger, den fornödne Underretning paa Rentekammeret ei maa veigres. Skulde det og befindes, at nogen saadan Vores Betjente skulde paalægge nogen af Vores Undersaatter Execution for nogen Slags Skat, som til Betjenten selv eller Fuldmægtig maatte være betalt, da skal han ikke alene erstatte al den Skade, som den Forurettede derved haver lidt, men endog derforuden betale til hannem tredobbelt saa meget, som han har fordret af det der var betalt, og skeer det anden Gang, da have mist sin Bestilling, foruden fornævnte Straf. Men dersom den Forurettede sin Prætension, med de i Hænde havende Beviisligheders Overlevering, til Os overdrager, da skal Vores Kammer-Advocat den strax paa Vores Vegne for Kammer-Retten udföre. — 9) Stævningerne skal udstedes fra Vores Rentekammer, under Vores Rentekammer-Seigl, over Hovedmanden og Forloveren tillige, hvor det fornöden gjöres, og skal forkyndes for de Indstævntes Bopæl og paa den Maade Loven ommelder. — 10) Stævnemaals Terminen skal efter Forkyndelsen, uden vigtige Aarsager, ikke være over 8 Uger for dem i Norge, 4 Uger for dem i Förstendommene og i Grevskaberne, 3 Uger for dem i Jydland, fjorten Dage for dem i Fyen og Smaalandene, og 8 Dage for dem i Sjælland; findes og den, som staaer for Sagen, personlig udi Vores Kongl. Residentsstad Kjöbenhavn, og Stævningen ham der vorder forkyndet, da gives hannem ei længere Dilation end om han boede i Sjælland. Dersom og Kammer-Collegium eragter længere Tid fornöden for de Indstævnede at indkomme, sætte de saadan en Tid som de eragter bekvem

1720. til Intradernes Inddrivelse, og Sagernes Afhandling uden
18. Marts. Ophold at befordre, og som de Indstævnede sig ei med Billighed over kan besværge, men heller udsætte de Poster til videre Paatale, endog noget efter den forelagde Tid, hvori de Skyldige henskyder sig med Föie til andre Beviisligheder, paa det de andre Puncter, hvorudi ei mere af Beviisninger ere at vente, ei derefter skal opholdes. — 11) Med Arrest paa den skyldige Hovedmands Person og Gods skal ei opholdes indtil Kammer-Collegii Stævning tages, dersom han ei indleverer rigtige Regnskaber for de betroede Intrader inden den forelagde Tid, udi denne Forordnings efterfölgende 2den Articul i det Capitel om Regnskaber, og han enten ingen Caution haver, eller af Os for Caution er befriet, og ikke kan stille nöiagtig Forsikkring for det han befindes at være skyldig; haver han endog Forlover, og Kammer-Collegium af de indkommende Extracter eller Regnskaber fornemmer at han indesidder med Vores oppebaarne rede Midler af Penge, Korn eller andet, og saadant ei efter Ordre fra sig leverer, eller og ikke haver sin udi Regnskabet tilförte Beholdning tilstede, om det blev paafordret eller efterseet, maa hans Person og Gods, efter Kammer-Collegii Foranstaltning, af Rettens Middel, hvor han boer, arresteres (omendskjöndt hverken Stævning eller Dom udi Sagen er tagen), og hans Boe strax registeres og forseigles, og Gjenpart af Forretningerne Kammer-Collegio tilstilles, hvilken Arrest skal og Forloveren strax tilkjendegives, paa det Forloveren kan udi Tide forsjune sig hos ham, om han i Steden for den anden strax, uden videre Proces, vil betale, da han og med samme Ret som Vi til Vores Intraders Rigtighed Os betjener, maa den skyldige Rest hos Hovedmanden indkræve, imidlertid udtages Hovedmandens Documenter i hans eller anden af ham selv beskikkede Fuldmægtiges Overværelse, igjennemdrages og forseigles, og efter Specification hannem tilstilles til at betjene sig af dennem udi Arresten til sine Regnskabers Forfærdigelse og til sit Forsvar, hvorefter da Kammer-

Collegium beordrer Sagens videre Udförsel, og Os den allerunderdanigst forestiller, paa det Bestillingen maa blive betimeligen forsjunet. — 12) Tjenerne skal blive tilstede i saadan, saavelsom i Dödsfald at gjöre fornöden og edelig Underretning om Regnskaberne, om de holdte Böger, om Boens Tilstand og hvad de ellers haver haft selv under Hænder. Befindes og Tjenerne nogen Tid tilforn forlovede, skal de have forsjunet sig med rigtig Afsked og Beviis, at med Principalen er gjort fuldkommen og Special-Afregning om hvis de haver haft under Hænder, saaledes, som de det vil vedstaae, og være Os til lige Underretning allerunderdanigst forbundne; og som ei videre af dem derudi begjæres end det, som i sig selv ret og billigt er, saa haver de sig allerunderdanigst at fortröste, at dersom de udi saadan deres Tjeneste med tilbörlig Flid og Troskab sig anstiller, kan de have videre Forfremmelse at forvente, men dersom de skulle befindes uvillige eller i nogen Maade begaae nogen Uredelighed, Boet eller Os til Skade, da straffes de derfore efter Forordningen af 4de Martii 1690 som utroe Tjenere; imidlertid de saaledes blive tilstede, nyder de deres billige Underholdning paa det skyldige Boes Bekostning. — 13) Naar Vores Kammer-Collegium til Vores Intraders Sikkerhed eragter fornödent at lade gjöre Arrest hos den Skyldige, enten paa hans Person eller Gods, eller paa begge tillige, beordre Kammer-Collegium Kammer-Advocaten den skriftelig at begjere af Vores Foget og Rettens Betjente, som den da uveigerlig, i Kammer-Advocatens eller hans Fuldmægtiges Nærværelse, paa lovlig Maade skal gjöre, og dersom den Skyldige haver Forlover, skal det den samme strax derpaa tilkjendegives, paa det han og for Vores Betaling og sin Sikkerhed derudi maa vigilere. — 14) Kan og den Skyldige skaffe suffisant Borgen for sig, som vil indstaae for alle de Prætentioner paa hans Regnskaber kan falde, dersom han maatte undvige og den Skyldiges forseiglede Boe ei kunde tilstrække, maa hans Person af Arresten entlediges

1720. 18. Marts.

1720. indtil Sagens Uddrag, og naar Dom er falden og han
18. Marts. ikke retter for sig inden 14 Dagè, leveres han tilbörligen udi Arresten igjen, da den Anden for dette sit gjorte Löfte vorder fri. — 15) Saa skal og Vores Stiftamtmænd, Amtmænd, Commendanterne udi Fæstningerne, og Magistraten i Kjöbstæderne, som af Vores Kammer-Collegio eller Kammer-Advocat skrifteligen vorder ansögt om den Skyldiges Forvaring, gjöre saa forsvarlig Anstalt derudi, at de ikke selv skal have at svare Os til Vores Prætension hos hannem, i Fald han, formedelst deres Forsömmelse, maatte undvige, forinden Vi ere afbetalte, i hvilken Sag de skulle staae under Kammerrettens Kjendelse. Hvad angaaer Vores Commendanter udi Fæstningerne, saa ville Vi allernaadigst, naar de for slig Forsömmelse beskyldes, anbefale 2de Generaler eller Officiers efter Proportion af den Characteer Commendanterne har, som med 2de af Kammer-Collegio kunde dömme i Sagen og bringe samme med forderligste til Endskab. — 16) Skulde Hovedmanden, naar Arrest paa Person og Gods hos ham foraarsages, eragtes uvederheftig at svare til Vores Prætensioner, skal Forloverens Boe imidlertid ved Rettens Middel paa forskrevne Maade registeres, forseigles og seqvestreres, indtil Vi vorder af Hovedmanden afbetalt, med mindre Forloveren enten selv eragtes suffisant nok at svare eller og kan stille nöiagtig Caution, at Vi ei af den Aarsage nogen Skade skal lide, men naar Dom udi Sagen er gangen, forholdes videre med dens Execution hos Hovedmanden efter Loven, og hos Forloveren efter hans udgivne Caution. — 17) Ingen Skjöder, som af Hovedmanden eller Forloveren ere udgivne, skal gjelde imod saadan Arrest som til deres Hjemthing og Landsthing er bleven publiceret, med mindre de til Thinge inden den ordinaire Tid efter Loven, og förend Arresten er gjort, ere læste og paaskrevne, og skal alle saadanne Skjöder endda baade af Sælgeren og Kjöberen beediges til de Thinge, hvor Skjöderne ere paaskrevne, at Skjödet er rigtig og ingen Bedragelighed der under, saa og for-

1720. 18. Marts.

klares om noget paa Kjöbet er betalt, paa lige Maade bör de og af dennem, som til Vitterlighed have underskreven, beediges, at de have været tilstede ved samme Skjöders Underskrivelse og Forseigling, og at de ei have været ældre udgivne end de ere daterede; men Gave-, Forlenings- og deslige Breve bör ikke at komme Vores Fordring til Præjudice i nogen Maader, ei heller maa det nogen af Vores Betjenter, som staae for Regnskab og nogle af Vores Intrader at oppebære ere anfortroede, fra den Tid at regne, at han til saadan Tjeneste er antagen, eller Forloverne, som for nogen af deslige Vores Betjenter haver caveret, fra den Tid af, at de Cautionen har indgaaet, være tilladt at pantsætte noget af deres eiende Gods, rörendes eller urörendes, til hvem det end maatte være, ei heller maa det nogen være tilladt at tage imod saadan Pant, saasom saadan Pantsættelse herefter, det maatte være sig enten af haandfaaet eller thinglyst Pant, skal være ugyldig og af ingen Kraft, indtil Vi for Vores Prætensioner, saavel hos Hovedmændene som Forloverne, aldeles er vorden fornöiet. Udi det övrige forholdes efter Vores Forordning om Rettens Betjenters prompte Assistance af Dato 14de Febr. 1718. — 18) Saa skal og den skyldige Hovedmand eller Forlover, som ei enten selv eragtes suffisant nok at svare eller og ikke kan stille saa nöiagtig Caution, som i foregaaende 16de Articul ommeldes, være forpligtet strax at give ved sin höieste Eed sin tilstaaende Gjeld tilkjende, og ligesaavel sine udgivne Panter paa rörendes Gods, som hvad af hannem til Nogen er laant eller sat udi Forvaring, og ikke noget deraf fordölger, saafremt han ei vil betale Os, foruden det han bliver skyldig, det fordulgte Pante-, Laane- eller Forvarings-Godses Værdie, og, om han det ei formaaer, gaae i Jern paa Holmen som for andet Tyverie, dersom det bliver bekjendt, iligemaade skal intet af saadant Pante-, Laane- eller Forvarings-Gods leveres tilbage, saasnart Arresten er skeed og publiceeret, men gives Fogden, som gjör Arresten, strax tilkjende,

1720. under lige Straf, og maa, hvor derom tvistes, de Ved-
18. Marts. kommende tilbörlig Eed udi Retten forelægges. Skulde og i sin Tid enten ved Rettergang eller udi Sterfboerne nogen Undersleb opdages, eller af Andre, efterat noget deraf var nægtet, beviislig tilkjendegives, betaler de endnu halv saa meget til Angiveren, og om de ere döde, deres Arvinger ligesaa, med mindre de gaae fra Arv og Gjeld efter Loven. — 19) Dommen skal det snareste muligt afsiges i Retten, og udstedes under Vores Rentekammer-Collegii Seigl, og derfra ingen videre Appellation til nogen Ret være tilladt, saa skal og udi Dommen være korteligen indfört ved hver Punct, som den Skyldige haver disputeret, Aarsagen til Kjendelsen, grundet enten paa Loven, Vores allernaadigste Forordninger og Reskripter udi Kammer-Sager, og ellers de Skyldiges hafde Ordres og Instruxer, og hvor de om Sagen intet melder, da paa Billighed, paa det enhver maa vide af hvad Aarsag saadan Dom hannem er overgangen. — 20) Er Nogen tildömt enten nogen Summa at betale eller noget strax at præstere, da bör han pligtig at være, under hans Falsmaal, foruden Sagen i sig selv, Dommens Indhold at efterkomme 14 Dage efter Dommens Publication, om han eller Fuldmægtigen haver compareret udi Retten, og hvis det ei er skeet, da 14 Dage efter at Dommen for hannem eller hans havende Bopæl er forkyndet, eller der han sidst tilholdte, om han ingen Bopæl haver. Er det nogen Gjeld, og han ei da producerer Vedkommendes Beviis for dens Betaling, eller om det er nogen begjærte Rigtighed, og den ei attesteres at være fuldbyrdet af dennem som det vedkommer, aabnes den forseiglede Boe, og gjöres Os Betaling först i de redeste Midler, siden udi Lösöre og Kjöbsted-Gods ved Auction, og endelig udi Jordegods, som da og ved offentlig Auction til Vores Betaling skal bortsælges. — 21) Dersom og af Debitorens Gods er endeel pantsat, saaledes, at det ikke strider imod de foregaaende Articuler, rörendes eller urörendes, maa det ved Auction forsöges, om den Panthavendes Pant

höiere kan udbringes end til Capital, Rente og Omkost- 1720.
ning efter Forskrivningen indtil Forfalds-Dagen, og naar 18. Marts.
da noget bliver tilovers, kommer det udi Vores Fordring til Afkortning. — 22) Kan Hovedmandens Boe ei tilstrække, söges Forloverens paa lige Maade, og om Vi da ei skulde naae Vores Betaling, forholdes videre med dem begge efter Loven, dog saasom begge, baade Hovedmand og Forlover, efter foregaaende 9de Articul tillige indstevnes, saa ville Vi have Os forbeholden, Vor fulde Betaling at söge, hos hvilken af begge eller hos begge tillige, ligesom det til Vor Betalings Befordring findes tjenligst. — 23) Ovenbemeldte Kammer-Collegii Dommes Execution skeer af Vores Byfogder udi Kjöbstæderne, og af Vores Fogder og Sorenskrivere paa Landet, og leveres uden Ophold til dem, som udi samme District dertil af Vores Kammer-Collegium committeres, de Penge, som enten ved Auction eller for anden tilstaaende Gjeld indkommer, saa og videre adviseres samme Committerede, hvorledes med des Inddrivelse fortfares, hvormed bemelte Rettens Middel og continuerer uden nogen Forsömmelse, som de agter Os at svare, indtil enten samme Committerede have bekommet den fulde Summa efter Dommens Formelding, eller ei mere hos Debitoren og Forloveren bliver at bekomme, og de Sagen imod dennem efter Loven haver til Ende bragt.

II. Cap. *Om Regnskaber.* — 1) Alle de, som til Os med nogen Regnskaber at gjöre forbundne ere, skal tiltænkte være, dennem med Aarets Udgang at slutte, med mindre det er for nogle sær Paabudde, som bör sluttes 2 Maaneder efter at Terminerne ere forfaldne. — 2) De Regnskaber, som falder udi Vores Kongelig Residentsstad Kjöbenhavn, saa og alle Ammunitions-, Material- og Proviant-Forvalteres, samt Regimentsskriveres Regnskaber, indleveres udi Rentekammeret i det længste 2 Maaneder efter de sluttes. Alle Forpagtnings og Afgifts Regnskaber 2 Maaneder, saafremt de Forpagtende i sin Tid ville være befriede for videre Krav, og ikke

1720. betale dobbelt Rente for de Poster, som de ei skulde
18. Marts. kunne afbevise. Alle Byfogders, Tolderes, Toldbetjenters, Consumptions, Aceise, Mynte og Berg-Tiende, saa og Tjære og Trælast-Tiende-Regnskaber een Maaned efter de sluttes. Alle Contributions-Regnskaber, saavel Grevernes og Friherrernes, som de der falde paa Landet og udi andre Kjöbstæder, i det længste 3 Maaneder efter Slutning. Alle Jordebögers Regnskaber, samt for det Uvisse tillige med des Restaneer, indleveres 14 Dage efter deres Slutning, först til Amtmanden, som da endelig skal være ved Amtet tilstede, og dennem ei længere maa hos sig beholde end 14 Dage til Examinering og videre Paaskrift, og indsendes de derfra til Rentekammeret; paa samme Maade skal med de Regnskaber, som i Vort Rige Norge falder, aldeles forholdes, at de til forskrevne Tid her til Rentekammeret indsendes. — Skulde det hænde sig, at Postens Gang i een eller anden Maade blev hindret, da, naar Betjenten med vedkommende Postmesters Attest kan bevise, at hans Regnskab med tilhörende Documenter i rette Tide paa Posthuset er blevet leveret, skal han dermed fra den i fölgende Articul dicterede Straf være befriet. Men de Regnskaber, som er af den Vidtlöftighed, at de ikke med Posten kan fremsendes, haver Vedkommende til Vores Casserer udi Christiania i rette Tide at lade levere, som derimod uveigerligen skal meddele Enhver sin Attest og Paaskrift paa Regnskabet, hvad for Tid det til ham er leveret, hvilken Attest Regnskabsföreren med næste Post her til Rentekammeret skal nedsende, til Beviis, at Regnskabet ei hos ham er bleven efterliggende eller indbeholdet. Men for Nordlandene og Vardöehuus indleveres Regnskaberne, baade Skatternes og Jordebögernes, til sidste Stævning in Augusto. Ligeledes ville Vi allernaadigst, at med saavel maanedlige som Qvartal-Extraeter skal forholdes, at samme præcise med förste eller i det længste med den anden Post, efter at Maaneden eller Qvartalen er ude, og, saavidt Norge angaaer, efterat Skatte-Thinget er forbi, til

Rentekammeret indsendes. Men den aarlige eller General-Extract skal indsendes inden een Maaned efter Aarets Udgang og det under lige Straf som i følgende Articul om Regnskaberne er meldt. — 3) Forskrevne Terminer ville Vi at skal ubrödeligen holdes herefter, uden nogen videre Undskyldning eller Forevending, og det under Straf af ti Rigsdaler for den förste, tyve Rigsdaler for den anden, tredive Rigsdaler for den tredie, förgetyve Rigsdaler for den fjerde, halvtredsindstyve Rigsdaler for den femte, og tredsindstyve Rigsdaler for den sjette Maaned, den Vedkommende over den bestemte Tid med sit Regnskab udebliver, og om han længere og ikke inden et Halvaar efter Forfalds-Terminen sit Regnskab indleverer, skal han, foruden forommeldte Penge Straf, som gjör for alle sex Maaneder to Hundrede og ti Rigsdaler, have sin Bestilling forbrudt, og hans Person og Gods Arrest være undergiven. Og enddog Vi havde Aarsag til med lige Straf at ansee dennem, som nu eftersidder med Regnskaber for de forrige Aaringer, uagtet baade Vores allernaadigste Forordninger og andre Vores Ordres, som fra Vores Kammer-Collegio ere (foruden Kammer-Collegii egne idelige Erindringer) bleven dennem foreholdet, saa ville Vi dog denne Gang allernaadigst med dem overbære, med saa Skjel, at de indleverer alle saaledes forfaldne Regnskaber inden tre Maaneder efter denne Forordnings Publication udi Rentekammeret, foruden nogen videre Advarsel fra Vores Rentekammer, eftersom Vores allernaadigste Befalinger, saavelsom Forpagtnings-Slutnings-Terminerne, dennem noksom erindrer, naar Regnskaberne skal indleveres, men de Udeblivende skal, uden al Naade, med forrige Straf ansees. Er det og Greverne og Friherrerne, da betale de Os dobbelt Rente af det de hidindtil derpaa skyldige ere. — 4) Med Studii-Gaardens, Börn-Huset, Qvæst-Huset, Hospitalers og Fattige-Husers, Domkirkers og andre Kjöbstæds- og Landsbye-Kirkers, som ei ere under Jus Patronatus, saavelsom med de Skolers Regnskaber, som med sær Indkomst ere benefice-

1720.
18. Marts.

1720. rede, forholdes efter Vores Forordninger, samt de af Os
18. Marts. eller Vores Forfædre gjorde Anordninger, eller hver Steds Fundatzer, og naar de paa behörige Steder ere reviderede og clarerede, skal aarligen skikkes Gjenpart deraf, under Directeurernes Hænder, i Vores Rentekammer; og som Vi ugjerne maa fornemme, at de fleste af forbemeldte Regnskaber udi mange Aar ere forsömte at indsendes, saa ville Vi allernaadigst, at alle saadanne resterende Regnskaber inden trende Maaneder efter denne Forordnings Publication udi Vores Rentekammer ufeilbarligen skulle indleveres, og dermed aarligen continueres, saafremt ikke Vedkommende skulle være ansvarlige til al den Skade, som derved maatte tages, formedelst Regnskabernes Udeblivende over den Tid. — 5) Magistraten her udi denne Kongl. Residentsstad Kjöbenhavn skal forholde sig med Skatternes Indkrævelse efter Vores derom i Trykken udgangne Patent af den 6. Februarii 1719. Stiftamtmanden, saavelsom Borgemester og Raad i de andre Kjöbsteder paa Landet, eller Byfogderne, hvor ingen anden Magistrat er, skal fornemmeligen see til, at Skatternes Oppebörsel bliver betroet til vederheftige og udi Regnskaber kyndige Kjemnere eller andre Borgere. Saa skal og Magistraten, saavel i Kjöbenhavn som i de andre Kjöbstæder, flittig Indseende have, at af de Indkrævende rigtige Skatte-Registere holdes, og derpaa afskrives, saa at, naar paaæskes, strax Restancen specifice kan vides, og, uden Bevilling at den maa henstaae, betimeligen indkræves, eller og anvises til Execution, og ellers at Regnskaberne med behörige Mandtaller, Ordres og Beviser, i rette Tide, efter den anden Articul i dette Capitel, indleveres saaledes, som de selv vil ansvare. — 6) Udi Regnskaberne i Almindelighed skal Indtægterne saavelsom Udgifterne være specificerede ved Dag og Datum, og skal med dennem fölge alle Ordres for Indtægten, hvor de indkræves, ligesaa vel som for Udgiften, samt behörige Jordeböger, Mandtaller, Beviser, Qvitanceer, Attester og alle andre til ethvert Slags Regnskabers Rigtighed i Vore Forordninger

og i de Betjenterne givne Instruxer anbefalede Bilager, 1720.
med Specification derpaa in duplo, under dens Haand 18. Marts.
som staaer for Regnskabet, af hvilke Specificationer den ene forbliver ved Regnskabet udi Rentekammeret, og paa den anden giver Renteskriveren, som Regnskabet til Revision annammer, sin Attest eller Beviis, at Documenterne saaledes rigtig ere leverede, og hvilken Betjent, som oppebærer noget for Kjörsel, Arbeide, Tillæg til öde Gaarde og deslige, skal være forbunden til, det rigtig i sit Regnskab at anföre, og at forklare hvortil det er udgiven, og saavel Indtægten, hvor det kan skee, som Udgiften med rigtige Beviser at belægge[1]. — 7) Ingen Udgift maa udi Regnskaberne tilföres uden behörig Ordre, ei heller efter de Ordres som paa andre lyder, langt mindre nogen Afkortning for deres egen eller andres Prætension eller Fordring hos Os, som ei findes tilforn allernaadigst Bevilgning for at maa indeholdes, ei heller nogen Omdrag, som ei udi Forordningerne er enten udtrykkeligen tilladt, eller og de haver Kammer-Collegii Resolution for dennem om Forordningens Mening derudi; ei heller maa nogen sin tillagde Lön enten paa sig eller Tjenere til Udgift före, uden foregaaende Assignation eller Anvisning, og naar nogen extraordinaire Paabud har været, særdeles ved Amtstuerne, for hvilket noget Procento, efter Kammer-Collegii Betænkning, gotgjöres, da skal saadant först assigneres, för end det til Udgift maa föres, og skulle alle herimod stridende Poster strax ved Regnskabernes Indlevering udsættes til Antegnelse og Hovedmanden saavel som Forloveren communiceeres, at de Pengene strax paa behörige Steder fra sig leverer, med mindre derpaa skal regnes dobbelt Rente for dennem begge; siden confereres Regnskaberne, efterregnes og imod Beviserne eftersees, og de övrige Antegnelser udstedes, som da skal tilskikkes de Vedkommende, hvilke skal være forpligtede inden tre Uger i det seneste at indsende til

[1]) For. 30. Januar 1793, § 28.

1720. Rentekammeret igjen deres paaskrevne Erklæring og deci-
18. Marts. derende Documenter, Ordres og Beviser, saa at de strax udi Vores Rentekammer kan foretages til endelig Decision. Skulde dennem og noget mangle, som Vores Rentekammer kunde befinde Tiden at have været for knap at forskaffe, kan dennem den udi Erklæringen begjærte Tid forundes eller forkortes efter Kammerets Befindende, og om det ei da til den forelagte Tid indkommer, regnes det udi Extracten til Betaling, uden at tage imod noget videre, som derom siden til formenentlig Beviis kunde indkomme, paa det at hvad paa Regnskaberne skyldig blives, kan ved Extractens Communication strax efter Ordre clareres, under Arrest paa Person og Gods og Bestillingens Forliis, og Regnskaberne saaledes aarligen maae efter Mulighed komme alle til Qvitance til den Tid, at nye af samme Slags igjen skal indkomme[1]. — 8) Saasom Vi og ugjerne fornemmer, at adskillige Regnskabsförere hindres i deres Regnskabers Indsendelse og Antegnelsers Besvaring, ved det at de ikke fra Vedkommende kan erlange de behörige Attester og Approbationer til at belægge Udgifterne med i deres Regnskaber, saa ville Vi herved alvorligen have anbefalet alle, baade Civil- og Militair-Betjenter, fra hvilke saadanne Attester maatte behöves, at de ei alene ikke nægter den begjerende Attest om hvad Tid han slige Beviser har begjeret, men endog at de, saavidt dem vedkommer, uveigerlig paa Begjering Regnskabsföreren saadanne behörige Attester, Qvitancer, Approbationer og Beviser, saasnart muligt meddeler, efter Sagernes retmæssige Beskaffenheder, saafremt de ikke vil svare Os til al den Skade, som Vi derved maatte lide, saa og Regnskabsförerne til hvis Penge, Straf og Skade, som de formedelst saadanne Attestanters Forsömmelse, efter forrige 3die Articul, maatte blive bragte i, naar de derfor af Kammer-Advocaten eller Regnskabsförerne bliver tiltalte for Kammerretten, hvis Dom de

[1]) For. 31. Decbr. 1742 § 11.

i dette Tilfælde, under hvad Jurisdiction de end henhörer, skal være undergivne. Skulde og Rentekammeret, eller nogen af deres eller andre Vores Betjenter, til Regnskabernes Forfærdigelse eller Revision have Underretning eller Beviis fornöden fra andre Vores Collegier eller General-Commissariater: saa ville Vi hermed, under Vores Hyldest og Naade, strengeligen have befalet, at samme Collegium eller General-Commissariat strax og uden Ophold ved deres Underhavende ei alene forskaffer den fornöden Opljusning, men endog seer samme Betjenters Regnskaber, saavidt de under det Collegio sorterer, bragte til Endskab, paa det at samme Regnskaber for den Aarsags Skyld ikke ved Rentekammeret skal i lang Tid uafgjorte henligge[1]. — 9) Særdeles skal ved Regnskabernes Revision derforuden i agt tages: 1) Om Nogen udelukker nogen af sine Indtægter, som ei udi næstfölgende Aars Regnskaber findes indfört, mens hans Haand siden derfor produceres, da betales dobbelt Rente deraf og derforuden ti pro Cento. Men er det Enke eller Arvinger, som ei finder fuld Rigtighed for sig, og dog gjöre rigtig Regnskab, da befries de for de ti pro Cento at betale, og svarer de alene simpel Rente af det, som ei haver været fört til Indtægt; 2) Om Nogen hjelper sig med falske eller dobbelte Qvitteringer og Beviser ved Udgiften, skal de miste deres Bestillinger, og derforuden give dobbelt den Summa til Qvæsthuset, og endda gotgjöre den falske Beviis udi Regnskabet med fuld Betaling, men udi Mangel af denne Betaling straffes de med Jern paa Holmen; 3) Om nogen holder urigtige Told-, Tiende-, Consumtions-, Accise- eller Contra-Böger, forfalder de i to indtil ti Rigsdalers Straf, og derforuden efter Sagens Beskaffenhed med anden Straf ansees; 4) Om nogen indesidder med Vores Penge og andre rede Midler, efter Underretning af Regnskaberne eller i andre Maader, betaler de dobbelt Rente deraf, men de som,

1720. 18. Marts.

[1]) For. 31. Decbr. 1742 § 10.

1720. paa hvad Maade det end kunde være, tilvender sig fra
18. Marts. Os eller Vor Cassa dobbelt, eller videre Betaling end dem med Rette tilkommer, betaler ei alene Capitalen dobbelt, men endog dobbelt Rente deraf. — 10) Dersom Nogen Forpagtning af Os nyder, svare præcise til Terminerne efter Forpagtnings-Brevet, og om de derudi, paa Rentekammerets Assignation, findes forsömmelige, gives det strax deres Forlovere tilkjende, som det skal staae frit for strax Forpagtningen at antage imod anden nöiagtig Caution og det Resterendes Erlæggelse, og derimod nyder han lige Tiltale til Hovedmanden, som Vi selv maatte have, men dersom han det ei vil eller kan, forundes samme Forpagtning til den Höistbydende, og hvad da mindre bliver udlovet söges strax hos den forrige Forpagter eller hans Forlovere, tillige med den forfaldne Termin, saa fremt de ei nöiagtig Caution kan stille, at denne Afgang skal til Terminerne rigtig blive erlagt. Kan det og ikke komme til Forpagtning, maa paa deres Bekostning antages Betjente til Forvaltningen, og hvad mindre indkommer end Forpagtningens Summa, naar alle Omkostningerne ere fradragne, svarer de til efter Kammerrets-Ordningen, om de det ei strax clarerer. — 11) Skatte-Restancer ved Amtsskrivernes eller Fogdernes Regnskaber bör melde, hvo, hvor meget, udi hvilken Skat, fra hvilken Tid han det resterer, og paa Vores eget Gods attesteres af Vores Amtmand, og saavidt Proprietariernes Gods angaaer bör de af Proprietarien selv eller hans Fuldmægtig vedstaaes, hvorefter Amtsskriveren, om det behöves, Execution udskikker, paa det Restancen udi tilkommende Aars Regnskab til fuld Indtægt kan beregnes. Skulde og hans Qvartal-Skatte-Restantz findes at være af saadan Urigtighed, at det ei til en bar Forseelse kan hentydes, og det til en anseelig Sum oplöber, skal han betale det dobbelt og strax casseres. Skulde Restancer hos nogen Proprietarium bedages over den Tid Loven Pag. 844 (5—14—37) og Forordningen om Contributionernes Oppebörsel af 11. Decbr. 1688 tilholder, nemlig over et halvt Aar, da

bliver saadanne Restaneer for Betjenternes egen Regning, 1720.
som Os til Contributionernes fulde Belöb bör være an- 18. Marts.
svarlige, imod lovlig Regres til Vedkommende [1]. Ellers bör Amtskrivernes eller Fogdernes Böger, hvori de Skatterne afskrive, saaledes være indrettede, at deraf strax sees, hvo enten alt, noget eller intet betalt haver. Saa skal i de Böger, som af Amtskriverne til Vores egne Bönder gives, afskrives: hvad, naar, hvormed, for hvilket Aar og Termin det bliver betalt, være sig enten Skat eller Landgilde, efter den Model som dennem fra Rentekammeret er eller vorder tilsendt, efter hvilken inden hver Aars Udgang udi Amtmandens Nærværelse skal gjöres Afregning med Bonden, og hans endelig Rest opsættes under Amtmandens og Amtskriverens Haand. — 12) Tolderne og Told- saavel som Tiende- og Consumtions-Betjenterne skal paa Told-, Tiende- eller Consumtions-Boden strax skrive udi deres Böger hvad fortoldet, fortiendet eller foracciset bliver, under deres Bestillings Fortabelse, om de derudi forsömmelige findes, hvorom Stiftamtmændene, ved deres Omreiser i Stiftet nogle Gange om Aaret, haver at inquirere og udi vedkommende Betjenters Böger at tegne, hvorvidt derudi ved deres Nærværelse har været indfört. Accise- samt Veier- og Maaler-Böger bör paa lige Maade holdes rigtige af dem som dertil beskikkes, hvormed Kjöbstedernes Magistrat, forsaavidt de Betjenterne selv beskikker, skal have Tilsjun. — 13) Indtægten af Toldernes, Tiende- og Consumtions-Betjenternes Böger bör altid komme overeens med deres Udgifts-Beviser og med de Penge, som enten ligger i Told-Kisten, hvor Told-Kiste er, eller de strax kan fra sig levere, saa og med det, som maa bedages efter Vores Told-Ordonancer; videre maa ei paaskydes at være bedaget, eller og Oplag længere eller anderledes forundes, end Told-Ordonaneerne formelder, under Bestillings Fortabelse og Vores Told-Rettigheds dobbelte Be-

[1]) For. 31. Decbr. 1742 § 4.

1720. taling. — 14) Ingen af Vores Betjente, som staaer for
18. Marts. Regnskab, ihvo han og er, som Vi fra Caution at stille allernaadigst haver dispenseret, maa derfor længere befries, end han sine rigtige Qvartal-Extracter paa Indtægter og Udgifter i Penge og Assignationer udi Vores Rentekammer betimeligen indsender, og Beholdningen, naar paaæskes, strax kan forestille, saa og der indlevere sine fuldkomne aarlige Regnskaber i rette Tider med tilhörige Ordres, Beviser og Documenter, og bliver han udi sine Forseelser lige Tiltale og Straf undergiven, som om de andre Betjente meldes[1]. — 15) Saa skal og enhver, som endnu staaer for Regnskab, eller herefter dertil allernaadigst vorder bestilt, gjöre det bekjendt for den Ober- og Under-Ret, som han bör at söges for udi Civil-Sager, og lade sit allernaadigste Bestallings-Brev læse og paaskrive udi samme Ret, foruden at nogen Betaling derfor maa prætenderes, da hannem og Attest derom uden Betaling uveigerlig skal meddeles under Rettens Forseigling, hvilken Attest udi Rentekammeret til Forvaring skal indleveres. Naar samme Betjenter forflytter til en anden By eller Herret, gjörer han det paa lige Maade der bekjendt, og videre omgaaes dermed som för er meldt. Bliver samme sögt for nogen vitterlig Gjeld af andre, og Rettens Betjenter forsömmer at give det betimeligen tilkjende til Vores Rentekammer, ifölge af Forordn. af 9de Junii 1696, paa det man der kan have vaaget Öie, at andre ei skulle nyde deres Gjelds Betaling af Vores Intrader, og strax kan tilholde ham at forklare sine Oppebörseler og Restancer, og hvormed han sin Creditor vil fornöie, saafremt hannem Oppebörselen længere skal betroes, skal Rettens Betjente selv svare Os til den Skade, Vi derover maatte lide. Dog skal under denne Prætext ikke Nogen, som haver lovlige Domme, forhindres i at lade Dommen exeqvere til Betaling, naar der enten er Forlover for Betjenterne, eller der er tagen Forsikkring for Vores

[1]) For. 31. Decbr. 1742 § 5.

Prætension [1]. — 16) Alle Vores Regnskabs-Betjente, som nogen Oppebörsel af Penge eller Vare allernaadigst er anbetroet, skal herved strengeligen være forbuden med Vores Midler at handle eller vandle, eller samme paa nogen Slags Maade med deres egne at melere eller omsætte, men de skal dennem saaledes separeret udi god Forvaring holde, at de alletider, naar paaæskes, strax kan forevises. Hvo herimod befindes at handle, skal ei alene dömmes fra sin Bestilling, men endog med anden Straf efter Rettens Kjendelse ansees, og skal det ei tages udi nogen Consideration, at han sig erbyder det Manglende at erstatte, omendskjöndt han Midler dertil nok kunde have [2]. — 17) Samme Vores Betjenter, især Tolderne, Amtskriverne og Fogderne, skal og være fri for alle Formynderskaber, undtagen deres egne Börns, saafremt Rettens Betjente dem det ville betroe (omendskjöndt der findes deres, hvilkes födde Værge de ere efter Loven), paa det de ikke, formedelst Andres Ærende, skal frakaldes eller hindres udi den Omhyggelighed, som de ere Os udi den dennem allernaadigst betroede Tjeneste allerunderdanigst pligtige. Hvor de nogen nu indehaver, sige de sig enten derfra eller og fra deres Bestilling, og gjöre for hvilken af dem, de sig frasiger, strax Rede og Regnskab; og hvor Formynderskabet qvitteres, bör hver Steds Magistrat en anden Formynder i hans Sted sætte, saa og naar nogen Formynderskab i Fremtiden dennem maatte, som födde Værge, tilfalde, sættes andre dertil af Vedkommende efter Loven. Dog skulde Nogen af sin Tjeneste siden blive forlovet, og han kjendes dygtig dertil, kan den satte Værge hannem det igjen efter Loven levere [3]. — 18) Döer og nogen af Vores Betjenter, som staaer for Regnskab, enten udi Tjenesten eller og förend han haver Vores Qvitantz for sine Regnskaber, da skal

1720. 18. Marts.

[1]) For. 30. Januar 1793 § 40; For. 10. Decbr. 1790.

[2]) For. 30. Januar 1793 § 17.

[3]) For. 30. Januar 1793 § 36.

1720. Vores Hofret eller Borgret efter den Afdödes Vilkaar, om
18. Marts. han i Kjöbenhavn haver været bosiddendes, og Vores Amtmand, om han haver boet paa Landet, men Magistraten i de andre Kjöbsteder, om han der haver boet, have tilbörlig Indseende og Omsorg for, at Boen ikke forrykkes eller forkommes, eller Skiftet vorder holden inden den Tid Loven melder, förend fra Vores Rentekammer er Underretning indhentet, om han enten med Regnskaber staaer efter, eller noget derpaa skyldig bliver, hvilket i det længste skal skee inden sex Maaneders Forlöb efter derom af Skifteforvalteren gjort Forspörgsel hos Rentekammeret, og hvis det ikke inden den Tid tilkjendegives, da Skiftet derefter ikke længere at opstaae, men den eller de at være Os ansvarlige, som udi Forsömmelsen befindes skyldige, imod Regres, som de best veed og kan. Og maa ingen Indförsel eller Udlæg skee udi saadan Bo, förend Vi ere fornöiede, omendskjöndt enten for eller efter den Afgangnes Död Dom til Betaling kunde være forhvervet. Dersom den Afdöde med nogen sine Regnskaber staaer tilbage, og han enten ingen dygtig Tjener har efterladt, eller Arvingerne ere umyndige, skal de, som Skiftet skulle forvalte, med Rentekammerets Videnskab og Samtykke, constituere en fornuftig Mand, som Regnskabet kan formere, ifald Arvingerne ei ere saa vederheftige, at de til Vores Rettighed nöiagteligen kan svare, og bliver Vores Gjeld prioriteret fremfor alle andres efter Loven [1].

III. Cap. *Om Caution.* — 1) Alle de, som haver nogen Vores Intrader udi Regnskab, Afgift eller Forpagtning, og ikke af Os ere befriede for Caution, stiller til Vores Rentekammer nöiagtig Caution derfor, om det ikke alt er skeed, hvilke Cautions-Breve, saafremt de skal være antagelige, skal baade til Hjemthing og Landsthing, hvor Forloveren boer, være til förste eller andet Thing efter deres Dato læste og protocollerede, dog skal det,

[1]) For. 30. Januar 1793 § 37—39.

uden nogen Skriverpenges eller anden Betaling, skee til Rettens Betjenters Efterretning og videre Communication med Rentekammeret, om hos hannem i sin Tid nogen Uvederheftighed af en eller anden Aarsag skulde fornemmes, og saasnart saadan Protocollering og Paaskrivelse er fuldbyrdet, indsendes Cautionen udi Rentekammeret til Forvaring. — 2) Cautions-Brevene bör lyde paa Forloveren og hans Arvinger, een for alle og alle eller nogle for een, og om nogen af de allerede indleverede ei saaledes findes indrettede, da, om Forloveren ikke paa lige Maade for sig og sine Arvinger vil være forbunden, skal han inden tre Maaneder sit Cautions-Brev udi Vores Kammer-Collegio opsige, og derpaa tage Beviis. Opsiges det ei forinden, agtes det og söges derefter, som det udi forommeldte Stiil kunde være forfattet. — 3) Er der mere end een Forlover, forpligter de sig enhver og alle tillige for dem og deres Arvinger, een for alle og alle eller nogle for een, hvorimod Forloverne sig indbyrdes med Skadeslösbreve kan forvare, som de selv tjenligst eragter. — 4) For Told- eller Tiende-Forvaltere antages ikke nogen Cautionist, som handler ved samme Told- eller Tiende-Sted, ei heller den ene Vores Betjenter, som staaer for Regnskab, for den anden, med mindre der ere flere Forlovere foruden, som sig efter næstforegaaende anden og tredie Artikler have forbunden. — 5) De der forbinder sig som Forlovere at indstaae for Contracter, visse Aars Forpagtninger og deslige, haver ingen Magt at sige sig fra deres Caution, imedens Contracterne, Forpagtningerne eller Forbindelsen varer, men dersom Hovedmanden ei svarer sine Terminer i rette Tider, omgaaes dermed efter den 10de Art. i det Capitel om Regnskaber. — 6) Forloveren skal have Magt til at kræve Beviis hos Hovedmanden for Regnskabernes Indlevering, og, hvor det er Forpagtninger, Beviis for Forpagtningens Terminers Clarering i rette Tide, og om Hovedmanden saadanne Beviser ei vil eller kan producere, maa Forloveren strax begjere Arrest paa hans Person og Gods, hvorudi

1720. 18. Marts.

1720. hannem, paa Begjering, al mulig Assistence af Rente-
18. Marts. kammeret skal forundes. — 7) Begjerer og nogen Forlover Underretning af Vores Rentekammer, udi hvad Stand Hovedmandens indgivne Regnskaber findes, bör det hannem uveigerligen meddeles, paa det han kan altid vide, hvorledes Hovedmanden sig forholder, og derefter söge sin Sikkerhed. — 8) Enhver staaer det frit for, sin Caution for Regnskaber paa Rentekammeret at opsige, og udi Opsigelsen give tilkjende, om Betjentens Forhold ham dertil haver bevæget. Skeer Opsigelsen efter Michaelis, bör Cautionisten og at svare tillige med Hovedmanden for de Mangler, som i efterfölgende Aars Regnskaber falder, med mindre Hovedmanden kan strax skaffe anden nöiagtig Caution, som i den opsigende Cautionistes Sted derfor vil svare; kan og imod Opsigelsen strax forskaffes en anden nöiagtig Cautionist, der vil svare til de Prætensioner som paa Hovedmandens forfaldne Regnskaber falde kan, skal hans Caution fra den Tid af ophöre. Ere de tvende eller flere Cautionister, skal de, om Opsigelsen skal antages, deres Cautioner tillige opsige. — 9) Straf-Böder, som ved urigtige Regnskaber falder, skal Hovedmanden alene og ei Forloveren svare til, dog skal Forloveren derimod være tiltænkt, at, saasnart hannem fra Rentekammeret tilkjendegives, hvor meget af Vores rede Midler hos Hovedmanden er i Behold, eller og Gjenpart af Beregningen over hvis som Hovedmanden efter Regnskabets Decision til Os bliver skyldig, hannem tilsendes, han forskaffer strax Betaling derfor, med mindre han agter at svare Rente deraf tillige med Hovedmanden, fra den Tid det ham er tilkjendegivet. — 10) Naar nogen Forlovere döer, skal de, som Skiftet forvalter, give det strax ved Rentekammeret tilkjende, og bliver hans Bo under Forseigling udi fire Maaneder; imidlertid skal Hovedmanden strax clarere sine Regnskaber paa Vores Rentekammer, og anden nöiagtig Caution forskaffe, som vil staae i den Afdödes Sted, med mindre een eller flere af Arvingerne eragtes suffisant nok at kan svare til de

Prætensioner som hos Boet kunde gjöres, og han derhos myndig er og vil staae derfor; haver Hovedmanden ei inden den Tid clareret sine efterstaaende Regnskaber, eller skaffet Forlover for sig saaledes, som för er meldt, skal hannem ei mere Bestillingen betroes, men naar rigtig Regnskab med ham paa Vores Rentekammer er bleven gjort, söges for det han bliver skyldig, enten Hovedmanden eller Cautionistens Bo, eller begge tillige, efter den 22de Articul (I. Cap. § 22) om Processernes Maade, ligesom det til Vor Betalings Befordring tjenligst eragtes. — Hvorefter, saavel som efter hvis videre Loven og Vores allernaadigste Forordninger ommelder, de Vedkommende sig allerunderdanigst have at rette og for Skade at tage vare. Givet paa Vores kongelige Residentz udi Kjöbenhavn den 18. Martii Anno 1720. 1720. 18. Marts.

Kongelig Resolution ang. **den islandske Handels Forpagtning.** Khavn 25. Marts 1720. — 25. Marts.
I Rentekammerets Forestilling 18. Marts berettes, at de islandske Kjöbmænd havde, paa Opfordring, i en Erklæring af 18. Febr. d. A. opsat flere Punkter, som de meente at ville tjene til at «forbedre» Handelen i Island: 1) at Forpagtningen blev forlænget til 10—12 Aar, i hvilket Tilfælde de byde 11,400 Rd. aarlig; 2) at dem tilstaaes Convoy til medio Maji; 3) at ved ulykkelige Tilfælde eftergives i Afgiften; 4) at Forpagtningen og Landskyldsrettigheden betales halvt i Penge og halvt i authoriserede Sedler; 5) at i Octroyens 5te Post indföres, at af islandske Varer erlægges 1% Told ved Udförsel til fremmede Steder; 6) at det i Octroyen paalægges Islænderne at levere 4/5 Strömper mod 1/5 Vanter efter Værdien; 7) at Forpagterne maatte handle frit med Skindene og Ulden, eller en fast Priis sættes derpaa hvis de fordredes til det kongelige Uld-Manufactur; 8) at de maa handle efter Taxten af 1684. — Rentek. Norske Relat. og Resol. Prot. 1, 399—412.

Vi accorderer allernaadigst, at Forpagtningen paa 6 Aar maatte ansættes, paa det man alletider kunde see hvorledes det afgik, og om man det længere udsatte det ikke lod sig gjöre, saasom imidlertid mange Inconveniencer

1720. der imellum kunde falde, og at man paa de offererte
25. Marts. 11,400 Rd. ganske ingen Refleetion gjorde, mens at de i det mindste saa höit maatte gaae, som hvad de forhen til Forpagtning havde givet — 2) Naar Contraeten först var sluttet, saa finde Vi og for billig, at dennem Convoyen til rette Tid, saa længe Krigen varer, bliver given, mens derimod maatte de sig og forskrive, at naar Convoyen til rette Tid i Mai Maaned laa færdig, og samme sig efter dennem maatte opholde, for de med deres Skibe ikke var klar, de da Omkostningerne skulde betale, som over den ansatte Dato foraarsagedes at Fregatten skulde være færdig og efter dennem maatte ligge og bie. — 3) Afgifterne maatte betales af Interessenterne, enten de beseglede Havnen eller ikke; det hænde sig da, at et Skib ved Söskade forulykkedes og blev borte, og sligt noksom var beviisligt gjort og hvormeget i alt den Skade kunde belöbe, at den samme da nogen Moderation i Forpagtningen, som denne Ulykke træffede, for det Aar efter Sagens Beskaffenhed kunde vorde meddelt. — 4) Saasom Cronerne nu i saa höi Priis var og Forpagtningspengene forhen alletider i Croner er bleven betalt, saa maatte og herefter slig Forpagtningspenge i Croner erlægges, mens Vi bevilliger dog allernaadigst, at om Interessenterne ingen Croner kunde bekomme, de da med courante Penge maatte betale, naar de 10 pro Cento Lagie paa eourante Penge betalte. — 5) Dette maatte forholdes som ved den sidste Forpagtning med dennem var bleven eontraheret. — 6) Vi aeeorderer allernaadigst, at Indvaanerne udi Island dertil maatte vorde holden, at de mere Hoser og mindre Vanter forfærdigede, dog at Prisen og derefter vorder regleret, at Indvaanerne i Island derved ingen Skade tog. — 7) De Deputerede ved Kammeret hafde herom med Direeteurerne ved Manufaeturet at conferere, saavel angaaende Prisen af Ulden, som og om Qvantiteten til Manufaeturet, hvor meget aarlig behövedes. — 8) Vi lader anlangende dette det allernaadigst ved samme Taxt beroe, ligesom Vi det herom

ved den forrige Forpagtning regleret haver, saasom 1720.
Undersaatterne i Island, om en Forandring i Taxten blev 25. Marts.
gjort, alt for meget derunder vilde lide, hvilke forinden det ikkun i en slet Tilstand var. — Hvad Jordebogens Rettigheder anbelanger, saa maatte ligesaadan dermed forholdes, som det dennem i den sidste Octroy var bleven bevilliget og videre intet[1]. Kjöbenhavns Slot den 25. Martii 1720.

Instruction for Peter Raben, til at være Stiftbefalingsmand paa Island og Færöe. Khavn 27. April 1720. — Rentek. Norske Instruct. Prot. 1, 70. 27. April.

Instruction, hvorefter Vi Frederik den Fjerde &c., allernaadigst ville, at Os elskelig Peter Raben, Vores Stiftbefalingsmand paa Vores Lande Island og Færöe, sig udi samme Embedes Forretninger indtil videre allerunderdanigst haver at rette og forholde:

1) I Begyndelsen skal han eengang hvert Aar, og siden udi det Mindste eengang hvert andet Aar, selv besöge begge Landene, og da over alt nöie observere og iagttage Vores kongelige Höiheder, Regalier og Rettigheder, samt hverken da eller nogen Tid tilstede, at Os derudi, af hvem det være kan, nogen Indpas skeer; men dersom saadant, imod Forhaabning, enten allerede er passeret eller herefter forelöber, da haver han Os det selv ved sin allerunderdanigste Memorial skriftligen at tilkjendegive, og Vores allernaadigste Resolution derom ervarte. Alle Tider skal han troligen og grundeligen overveie, ja sig yderligst lade være angelegen Alt, hvis disse Vores Lande Island og Færöe kan komme til Gavn

[1] Ifölge Resolution 17. April 1708, 18. Juni 1712 og 11. Marts 1715 var Priserne ansatte til: 1 Sk℔. Fisk 6 Rd. — 1 Al. Vadmel 12 Sk. — 1 Par Hoser 7 Sk. — 1 Tönde Lax 6 Rd. — 1 Tönde Smör 9 Rd. — 1 Tönde Tran 9 Rd. — Alt foruden Fragt og paagaaende Omkostninger.

1720. og Beste, samt Vores Intrader til Forbedring, og derom
27. April. i behövende Tilfælde med Vores Cancellie og Kammer-Collegiis correspondere, saa intet efterlades hvorved Vores Tjeneste og Fordeel kan befordres, samt derimod al Underslæb, Egennötte og Utroskab, forekommes og afskaffes. — 2) Een udi hvert Land bosat, forstandig og vederheftig Mand, til hvis Troskab og Redelighed han sig kan forlade, haver han paa sine Vegne, dog paa eget Ansvar, at substituere, som udi hans Absence hans Embede kunde forrette og med hannem, saa tidt Leilighed gives, correspondere, hvorved han om Landenes Tilstand, Beskaffenhed og indfaldende Forandringer, kan vorde underrettet. — 3) Dernæst bör han lade sig være angelegen, at alle Vores Forordninger, Instructioner og Befalninger, som allerede ere eller herefter vorder givne, saavidt hans Embede angaaer, udi alt tilhörligen efterkommes, og hvis hannem der udi befales, haver han med störste Flid at forrette. Iligemaade skal han nöie eftersee, at Amtmanden og andre Vores Betjentere med samtlige Indbyggere paa fornævnte Vores Lande sig efter bemeldte Vores Forordninger, Instructioner og Befalninger, udi alle deres Ord, Punkter og Clausuler, tilbörligen retter og forholder, hvorom han ved den anbefalede Nærværelse paa ethvert Land, samt ellers naar Leilighed gives, nöie maa inquirere. Skulde og nogen Betjente til sit Embedes Efterkommelse hans Assistence forlange, da haver han dertil straxen den fornödne Anstalt at forföie. — 4) Med Justitien skal han, ved Nærværelsen udi Landene, have tilbörlig Opsjun og nöie tilsee at den rettelig administreres efter Norske Lovs Indhold, saa ingen, være sig Geistlig eller Verdslig, Rig eller Fattig, med Billighed derover kan klage, og til den Ende skal han baade være anbefalet og tilladt, ved foranförte sin Nærværelse udi Landene, alle geistlige og verdslige Retter i egen Person at besöge, og da, saavel som ellers, tilsee og informere sig, om Retten paa ethvert Sted lovlig og tilbörlig administreres, om alle Rettens behövende Böger

og Protocoller ere rettelig igjennemdragne og forseiglede, samt om Thingene i rette Tider holdes af lovkyndige Laugmænd, Sysselmænd og Laugrettesmænd, som med alle Ting retteligen omgaaes; og saafremt nogen Rettens eller andre Betjente skulde befindes, der ikke, som det sig bör, forestaaer sit Embede, da haver han hannem ved Retten at lade tiltale og fra Bestillingen efter Sagens Beskaffenhed suspendere. Strax derpaa indberettes, hvad saaledes passeret er, udi Vores Danske Cancellie eller Rentekammer, til Vores nærmere allernaadigste Resolution. — 5) Naar nogen verdslig Bestilling paa enten af Landene ledig vorder, haver han samme udi Vores danske Cancellie eller Rentekammer, hvor det henhörer, at indberette, og tillige gjöre Os allerunderdanigst Forslag om nogle dögtige og vederheftige Personer, som den vacante Betjening til Vores Tjeneste best kunde forestaae, hvorefter han Vores allernaadigste Villie og Resolution derudinden afvarter. — 6) Og som Vi fornemme, at endeel Sysselmænd paa Island besidde deres Embede alene efter et Brev, enten fra Vores forrige Stiftamtmand Gyldenlew eller Vores Amtmand Müller, uden nogen Vores Bestalning og muligens uden Bevilgning forretter samme Embede, ja vel og afstaae det Syssel for en anden, hvortil de selv aldrig nogen Ret eller Bevilgning haft haver: saa skal han sig herom nöie informere, og naar han har udfunden paa hvad Maade de af Os Uauthoriserede ere komne til Embederne, maa saadant til Vores Cancellie eller Rentekammer indberettes, hvorhos han da sin sandfærdige og grundige Betænkning föier, enten de Personer som Embedet allerede betjener, vederheftige og duelige befindes, eller andre, de han da tillige Os allerunderdanigst foreslaaer, i disses Sted kunde antages, hvorpaa han siden Vores allernaadigste Resolution ervarter. — 7) Hvert Aar skal han til Vores Kammer-Collegium indsende en fuldkommen Relation om Landenes Tilstand og deres Fornödenheder, saa her om Landenes Beskaffenhed en fuldkommen og klar Underretning kan haves. —

1720.
27. April.

1720. 8) Paa Vores Vegne skal han have Tilsjun med den
27. April. geistlige Jurisdiction og Præsterne, samt Skolebetjenterne tilbörlig forsvare, ja, naar Behov gjöres, dennem til Rette befordre, samt ellers udi forefaldende Sager efter Norske Lovs Indhold, saavidt muligt, sig forholde. — 9) Ved Vores Kirker skal han, tillige med Superintendenterne og Provsterne udi Landene, have tilbörlig Indseende, at med deres Indkomster forsjunlig omgaaes, Kirkerne forsvarlig vedligeholdes, og alle Ting indrettes og fuldbyrdes efter den Anordning derom gjort er eller vorder. Isærdeleshed skal han tilholde dennem, som Kirkernes Indkomster og Oppebörseler ere betroede eller herefter anbetroet vorder, at de for Indtægter og Udgifter aarlig rigtig Regnskab gjöre og derfore nöiagtige Quitteringer tage. — 10) Hospitals og Fattighusers Forstandere skal han iligemaade efter Loven, tilligemed Superintendenterne og andre Vedkommende, tilholde, at de deres Embeder forsvarligen forestaae, i rette Tide tilbörlige Regnskaber aflægge og med Fattige Lemmers Indtagelse og Underholding efter Fundats og Skik, som ved ethvert Sted gjort, indgaaet og bevilget er, sig forholde. — 11) Han skal og tilsee, at de Genanter og Deputater, som af Landenes aarlige Indkomster til Kirker, Skoler, Præster, Hospitaler eller andre Fattige skal gives, i tilbörlig Tid af Vedkommende vorder betalte, og derefter saa rettelig og billig distribuere, at ikke Nogen bliver fornærmet eller forurettet. — 12) Naar Nogen hannem med Vores Höiesterettes Domme besöger, da skal han efter Loven og uden nogen Ophold, Vedkommende straxen til Execution befordre, efter Dommens Indhold, og hvis den Skyldige enten er tilfunden, Böder til Qvæsthuset eller i andre Maader at betale, da bör samme under Execution inddrives, paa det Vores Höiesterettes Domme allerunderdanigst, uden videre Proces, kan vorde efterlevede og Justitien uden Ophold befordret. — 13) Flittig Correspondence skal han paa alle Havne i begge Landene holde, og sig om Handelen nöie informere, ja ingenlunde

tillade, at Nogen imod den satte Taxt sine Vare forhandler eller falsk Maal og Vægt bruger, mens at dermed og ellers efter Vores allernaadigste udgangne Forordninger og meddelte Octroy i alle Maader af Vedkommende forholdes. Dersom og noget beviisligt Klagemaal hannem i saa Maader forekommer, haver han den, hvis Bröst saa findes, efter Loven og Vores allernaadigste udgangne Forordninger, tilbörligen at lade straffe og Sagens Beskaffenhed ufortövet i Vores Cancellie eller Rentekammer, efter Sagens Beskaffenhed, at tilkjendegive, dog at Landslov og Ret udi alle Ting for Enhver, som sig derhen skyder, i alle Maader haver sin Gjenge. — 14) Han skal og nöie observere, at ingen Fremmede, som den islandske og færöeske Handel ikke ere tilladte, driver nogen Negotie med Vores Undersaattere, mens, om det er muligt, skal han samme efter Octroyen anholde og lade forfölge, paa det Interessenterne kan nyde Handelen ubeskaaren. — 15) Han skal og tilsee, at Skandserne udi Landet Færöe vorder holdene i god og forsvarlig Stand, samt ved sin Nærværelse paa Landet inquirere og ellers informere sig om fornöden Krud, Lod og andre til Defension necessaire Ting udi Forraad haves, ligeledes om Constabler og de övrige af Garnisonen ialt efterkomme deres Pligt og Skyldighed, og endelig om Landfogden Constabelen og Guarnisonen til Ret og Billighed forhjelper, samt dennem den allernaadigste tillagte Lönning rigtig betaler. — 16) Alle Suppliquer om verdslige Sager, Fæstebreve og andet deslige, som Undersaatterne til Os ville indgive, bör til hannem först indleveres, hvorefter han deres allerunderdanigste Begjerings Beskaffenhed kan examinere og samme siden, med sin derpaa tegnede allerunderdanigste Erklæring, til Vores videre allernaadigste Resolutions Indhentelse, allerund. tilskikke. Om de Geistliges Suppliquer skal han med Biskoppen conferere, og den tillige med sin allerunderdanigste Erklæring paategnet indsende. — 17) Og som Vores elskelige Herr Fader, sal. Kong Christian den Femte,

1720. 27. April.

1720. höilovligst Ihukommelse, allernaadigst haver befalet Laugmændene paa Island og Biskopperne sammesteds, saavidt
27. April. den anden Bog i Vores Norske Lov angaaer, den Islandske Lov efter Vores nye Norske Lov, saavidt muligt, at indrette, paa det den Uorden, som nu gaaer i Svang, kunde vorde afskaffet, og de mange indlöbende Klagemaaler forekommed, saa skal han og flitteligen tilsee, at samme tilbörlig vorder fuldbyrdet og saa snart muligt en Project dertil indsendt, hvoraf dog förſt en Copie udi Landet maa forblive, paa det et nyt Exemplar igjen kunde bekommes, ifald det hidskikkende forulökkedes. — 18) Med al Flid skal han erkyndige sig, om nogen Metal eller Mineralier paa disse Vores Lande Island og Færöe kunde være at finde, og Os sin udförlige Relation derom allerunderdanigst tilstille, med hosföiet Forslag hvorledes samme Os og Landene til Nötte kunde geraade. Ligemaade skal han og allerunderdanigst indberette Alt, hvis til Vores Interesse og Landenes Nötte i andre Maader tjenligt eragtes, udi Særdeleshed ved hvad Middel Fiskeriet og Handelen kunde tiltage og forbedres, med hvis videre han til Landets Opkomst formaaer at observere og udfinde. — Hvorefter, og ellers i det övrige efter Loven, udgangne Forordninger og Anordninger fra Vores Cancellie og Kammer-Collegio, han og andre Vedkommende sig allerunderdanigst haver at rette og forholde udi alle de Poster og Tilfælde, som ei særdeles i denne Instrux ere forklarede. Givet paa Vores kongelige Residence udi Kjöbenhavn d. 27. April Anno 1720.

27. Mai. **Kongelig Resolution ang. Told- og Consumtionsfrihed for Salt til Fiskerie under Island.** Khavn 27. Mai 1720. — I Rentekammerets Forestilling 20. Mai refereres Andragende fra Ludolph Sprick, som med sin Hukkert Morgenstjernen vilde lade fiske paa Doggerie under Island og Færöerne, om at faae 4 à 6 Læster spansk og fransk Salt fri for Told og Consumtion udført, mod at han ved Indförselen af Fisken betaler tilbörlig Rettighed, hvilket

allerede för var tilstaaet ved Resol. 12. April 1687. — Rentek. Norske Relat. og Resol. Prot. 1, 749. 1720.

Vi approberer allernaadigst Kammercts Betænkning og bevillige, at Supplicant(en) i alt af spansk og fransk Salt 3 Læster toldfri maa nyde. Kjöbenhavns Slot den 27. Maji 1720. 27. Mai.

Gavebrev og Overdragelse af Gaardene Prestbakki og Brjámslæk til Beneficia. Brokey 13. Juni 1720. — Gavebrevet paategnet at være publiceret paa Mandtalsthing paa Bæ i Hrutafjord 29. April 1721 af Sysselmand Orm Daðason. Original i Bispe-Archivet i Island, Nr. 340: «Donationes in usus pios et publicos», publiceret i Synodo generali 16. Juli 1722; jevnf. Johnsens Jarðatal, S. 218. 13. Juni.

Með því svo stendur í þeirri Codicill, er sá eðla göfugi og loflegi höfðíngi Guðmundur sál. Thorleifsson hefir útgefið, og hans vili var að framkvæmast skyldi, sem fylgir:

«Í nafni og trausti heilagrar þrenníngar, og eptir leyfi míns allranáðugasta arvaherra og konúngs, gef eg Guðmundur Thorleifsson, ásamt minni egtakvinnu Helgu Eggertsdóttur, bóndaeign mína alla í jörðunum Prestbakka við Hrútafjörð innan Stranda sýslu, og Brjámslæk á Barðaströnd innan Barðastrandar sýslu liggjandi, guði og kirkjunum þar standandi, ásamt kúgildin bæði á heimajörðunum og kirkjukotunum, sem umfram kirkjukúgildi vera kunna og mín eign eru, og sèu þessar báðar jarðir í (upp?) hèðan með öllum sínum eignum æfinleg beneficia, guðs orða kenníngu til framkvæmdar og fálækum kennimönnum, sem þar þjóna eður þjónandi verða, til nauðsynlegs brauðs og uppheldis».

Og uppá það þess sál. manns góður vili og guðrækilegur áselníngur bæði hèr útí, svo vel sem öllu öðru er hann hefir skipað, fullkomlega framkvæmast skyldi: skjöder og afsalar Kóngl. Maj[ts] amtmann yfir Íslandi, eg Niels Fuhrmann, sem erfíngi Guðmundar sál. Thorleifssonar, og eg Helga Eggertsdóttir ýngri (eptirlátin ekkja þess

1720. 13. Juni. sáluga manns) og fullkomlega hèrmeð afhendi undan oss og vorum erfíngjum bóndaeignina alla Prestbakka við Hrútafjörð innan Stranda sýslu liggjandi, ásamt kúgildin bæði á heimajörðinni og kirkjukotinu, sem umfram kirkjukúgildi vera kunna, nefnilega jörðin 30 hundruð að dýrleika með 6 kúgildum, sem nú með rèttu fylgja ber, og Guðmundur sál. Thorleifsson var að eigandi, með öllum þeim gögnum og gæðum, hlutum og hlunnindum, vötnum og veiðistöðum til fjalls og fjöru, sem greindri jörðu fylgir og fylgt hefir að fornu og nýju, til æfinlegs beneficium, guðs orða kenníngu til framkvæmdar og fátækum kennimönnum, sem Prestbakka kirkju nú þjónandi er, eður þjónandi verða, til nauðsynlegs brauðs og uppheldis, og er þessi jörð nú hèðanaf með öllum sínum eignum æfinlegt beneficium, og ei til annars brúkast á, en fyrirskrifað er.

Þessu til fullkomlegrar staðfestu skrifum vèr vor nöfn hèr undir með eigin höndum og áþrykktum siðvanalegum zignetum, ásamt óskandi af nálægum góðum mönnum með oss til vitnis að undirskrifa. Actum Brochey þann 13da Junii Anno 1720.

N. Fuhrmann. Helga Eggertsdóttir.
N. Kier m. ppria. Jón Jónsson.

17. Juni. **Kongelig Resolution ang. Afgiftsfrihed for et Partie Salt til Fiskerie under Island.** Khavn 17. Juni 1720. — I Rentekammerets Forestilling 10. Juni bemærkes, at Stiftbefalingsmand Raben havde andraget, at han baade til sin Fregat og til Lods-Galioten, som skulde gaae paa Doggerie, behövede 2½ Læst spansk Salt, samt 1 Læst fransk Salt, som han havde taget af Abr. Klöchers og Wilh. Edingers Oplage, og anholdt om at maatte frit udpassere. — Rentek. Norske Relat. og Resol. Prot. 1, 883.

Vi approberer allernaadigst den af Kammeret forföiede Anstalt, anlangende den frie Udpassering af de 2½ Læster spansk og 1 Læst fransk Salt, og det med den Condition, at naar Fartöiet tilbage kommer, at der paa Toldboden skal blive observeret, om og saa megen

Vare af Fisk vorder indfört, at saa meget Salt dertil kunde være forbrugt. Kjöbenhavns Slot den 17. Junii 1720. 1720. 17. Juni.

Reskript til Stiftbefalingsmand Raben, Etatsraad og Justitiarius Rostgaard samt Professor Arne Magnusson, at undersöge nogle fra Island komne Documenter. Khavn 1. Nov. 1720. — Siell. Tegn. LXII, 647b. 1. Novbr.

Frederik den Fjerde &c. V. S. B. T. Eftersom du, Herr Peter Raben, haver med dig hjembragt fra Vort Land Island endeel Kister med Breve og Papirer udi, saa er hermed Vores allernaad. Villie og Befaling, at I strax med hverandre tilsammen træder, og alle i samme Kister befindende Breve og Papirer nöie efterseer, for at fornemme fra hvad Steder i Island de kan være kommen, hvem de kan tilhöre, saa og om hvad Materie de handler, og om de ere af nogen Værdie eller Raritet, og ellers hvorledes med dem kan være beskaffet, og Os saa derom eders allerunderd. Relation med forderligste at tilstille. Dermed &c. Hafn. den 1. Novembr. 1720.

Kongelig Resolution ang. Fremgangsmaaden med det islandske Svovl. (Novembr. 1720.) — Novembr.
I Forestilling 18. Novembr. beretter Rentekammeret, at i afvigte Aar er ankommet 3000 ℔ Svovl fra Húsavík, og i dette Aar ligeledes 12000 ℔. Det kunde leveres paa Husevig for 1 Sk. Specie pr. ℔, og i Khavn havde Kjöbmanden ladet sig nöie med 3 Sk. Pundet. — Rentekammeret havde nu, efterat flere forskjellige Mænd havde gjort Forsög, erholdt Pröve af renset islandsk Svovl fra Krudtmester David Rosen paa Christianshavn, som dog ikke skulde have saa fiint Udseende som det spanske, der solgtes i Kramboderne (efter Rosens Udsagn fordi det spanske skulde være blandet med Sölverts, men det islandske med Jernerts), men skulde være ligesaa tjenligt til Krudtfabrikation. Rosen tilböd at raffinere 100 ℔ for 1 Rd., og naar han selv skulde forskaffe Brændsel til Smeltningen, fordrede han endvidere 4 Mk. for 100 ℔. — Efter Overslag fra Krigs-Commissariatet behövedes 15000 ℔ reent Svovl aarlig til det

1720. kongelige Krudt-Arbeide, hvilket hidtil havde kostet 8 Sk.
Pundet, men nu under Krigen 12 Sk.; hvorefter Rentekammeret
Novembr. beregner, at der ved at raffinere Svovl fra Island kunde aarlig vindes 1266 Rd. 64 Sk. — Rentek. Norske Relat. og Resol. Prot. 2, 1979—1993.

Vi approberer allernaadigst Kammerets Betænkning, at det var bedre, det Kjöbmanden, som haver eller kunde bekomme Husevigs Havn, at han selv betaler Indbyggerne Svovlet for sin Regning i Vare og Penge, som de kan forenes om og behöve, og derefter nyder sin Betalning her ved Leverancen efter Accord, end at det skulde gaae for Vores Regning. — Vi bevilger allernaadigst, at Commerceraad Keysen det hjembragte Svovel med $2^1/_2$ Sk. for Pundet, saafremt det ikke billiger skulde kunne bekommes, at betale. — Vi bevilger ogsaa allernaadigst, at Krudmageren til een Svovel-Hyttes Opbyggelse 40 Rd. maa gotgjöres, og at Kammeret en Accord maa med hannem indgaae, nemlig for 100 ℔ at raffinere at betale ham 1 Rd., om det ikke for mindre er at slutte, samt derforuden til Brændeved og Torv til hver 100 ℔: 4 Mk.

25. Novbr. **Kongelig Resolution** ang. **den islandske Handels Forpagtning.** Khavn 25. Novembr. 1720. — I Forestilling 4. Novbr. fremstiller Rentekammeret Sagens Gang siden den kongel. Resol. 25. Marts d. A., at nemlig Interessenterne havde under 12. April undslaaet sig for at modtage Handelen paa de i Resol. antydede Vilkaar, hvorpaa en Auction blev holdt d. 25. April, og Handelen opbuden paa 6 Aar, men der bödes kun paa 5 Havne 4190 Rd., hvoraf hidtil var svaret 4810 Rd., paa de andre Havne skete intet Bud. Derefter skrev Rentekammeret til Norge under 27. April, men derfra meldte sig ingen. Auction berammedes paa ny til 30. Oktobr., men forinden gjordes Forsög med de forrige Interessenter, og böd de da 15000 Rd. i Croner, under Betingelse at beholde Handelen 16—20 Aar. Under disse Omstændigheder blev Auctionen udsat til 20. Novembr. og Stiftamtmand Rabens Betænkning indhentet. — Rentekammeret holder fast paa, at Islands Beseiling kun skulde skee fra Kjöbenhavn alene, og bemærker med Hensyn til Terminen, at en kort Tid er skade-

lig: «eftersom Interessenterne de tvende sidste Aar, för Forpagtningen ophörer, baade sparer paa Henförselen og tilbageholder den Forstrækning, Indbyggerne begjerer, naar de det ikke kan betale, men derimod afskriver paa Gjelden hvad Bonden fremförer, og derved lider han, saa at den, som træder til Havnerne igjen, med Bekostning atter maa sætte ham istand, som udkræver Tid, og ved det samme bliver Indbyggerne formedelst disse Omskiftelser altid udi en slet Tilstand». Rentekammeret foreslaaer derfor 12 Aars Termin, og at Jordebogs-Indkomsten tillige overdrages Interessenterne, anslaaet til 6000 Rd., foruden det Uvisse, idet Collegiet saaledes calculerer Afgiften til 18,440 Rd. Croner, eller 363 Rd. 72 Sk. mere end hidtil. Ligeledes indstilles, at naar Rugen gjelder i Khavn over 13 Mk. pr. Tönde [1], kan fremmed Rug indföres til den islandske Handel, og at udfört Fisk svarer 1 % i Told. I Henhold hertil indstilles Udkast til en Octroy til kongelig Approbation. — Rentek. Norske Relat. og Resol. Prot. 2, 2015—2031.

1720. 25. Novbr.

Vi have, hvis af det islandske Compagnie til en ny Forpagtning allerunderd. er bleven projecteret, tillige med Kammerets og Stiftamtmand Rabens Betænkende, allern. igjennemseet, og finder de islandske Kjöbmænds Bud for Havnenes Forpagtning ingenlunde tilstrækkelig, saasom de nu en mindre Summa offererer end de tilforne haver betalt, da dog i Consideration bör at komme: 1) At Prisen paa Varene, som de til Island sender, dagligen falder. — 2) At siden Fredens Slutning ingen Assecurantzpenge af dennem betales — 3) At de ei tör bie efter Convoyer, og saaledes kan profitere af Tiden. — 4) At paa Varene, som de fra Island bringer og her debiterer, ingen vis Priis, hverken i Contracten eller her i Byen er sat, hvorfore de ogsaa, uanseet Rugen nu ei er i höi Priis, 1 Lispund islandsk Fisk for 5 Mk. sælger, som for 1 Skippund gaaer over 16 Rd., hvilket i forrige Tider ei har kostet mere end 9 til 10 Rd., hvorfore ogsaa den gemene Mand ei endnu kan finde den Soulagement til hans daglig Subsistence, som Vi gjerne havde önsket,

[1]) Kjöbmændenes Andragende gik ud fra Priis til 10 Mk., Raben foreslog 2 Rd.

1720. og med al Flid stræber efter Enhver at forskaffe. Vi
25. Novbr. havde af forommeldte Aarsager forventet, at de Trafiquerende paa Island sig til en langt höiere Summa at offerere skulde have declareret, paa det de fra andre Steder kommende Propositioner om de islandske Havne at forpagte, ei kunde tages udi Consideration, mens aldeles blive rejiceret. Vi ville derfor allernaadigst, at Vores Deputerede for Finaneerne og udi Kammer-Collegio de Negotierende paa Island lader komme for sig, og dennem Ubilligheden af deres Tilbud, med de af Os hosföiede Omstændigheder, foreholder og dennem adspörger, om de enten ere intentionerede til Os aarligen 20,000 Rd. udi Croner for Havnenes Forpagtning at betale, naar de af dennem begjerte Friheder bleve accorderet, eller heller ville betale Told og Consumtion for Alt, hvis de fra fremmede Steder deres Handel at fortsætte lod komme, og derimod ikkuns betale 18,000 Rd. udi Croner til Forpagtning; naar Vi da derom haver bekommet deres udförlige Svar, ville Vi videre derpaa allernaadigst resolvere. Til Slutning haver Vores Deputerede for Finaneerne og udi Kammer-Collegio at fornemme hos de Trafiquerende, om de ei ville contrahere om en vis aarlig Leverance af hvid islandsk Uld og det for en vis Priis hver Aar; og er angaaende den 25. Punct at observere, saasom derudi er anfört, at om Krig skulde indfalde og de Trafiquerendes Skibe af Fjenden bleve borttagne, og Sligt noksom blev beviisliggjort, da den, som Ulykken i saa Maade treffede, sig Moderation i Forpagtningen kunde have at vente, at, om dette skal blive staaende, derimod hosföies: «hvorimod de Interesserende skal være pligtige, Varene, som Vi til Vores Flaade behöver, ei for höiere Priis at sælge end 1/3 Deel af Prisen, som den udi de tre sidste Aar för Krigen har været, eller i det höieste 1 Rd. for et Skippund Fisk höiere». Kjöbenhavns Slot den 25. Novembr. 1720.

REGISTER.

1690.	4. Marts.	For. ang. Moderation i Tiden til Arv og Gjelds Fragaaelse, m. v.
1697.	10. August.	For. om hvorledes med Stervboer skal forholdes.
1699.	2. Mai.	Aabent Brev om Arveret for Sösters Ægtebörn.
1704	10. Mai.	Reskr. ang. Kong Hakons Retterbod om Moders Arveret.
1706.	20. April.	Confirmation paa Fru Ragnheidur Jonsdatters Gavebrev.
1707.	13. Mai.	Bevilling paa at sidde i uskiftet Bo.
—	10 Juni.	Confirmation paa Testamente.
1708.	7. Mai.	Bevilling paa et Ægtepars gjensidige Arveret.
—	11. Mai.	Confirmation paa et Gavebrev.
1709.	27. April.	Reskr. ang. en Arvebevillings Cassation.
1710.	19. April.	Confirmation paa et Fledförings-Brev.
1711.	16. Febr.	Bevilling til Legitimation af uægte Barn.
—	15. Mai.	Reskr. at Jonsbogen skal gjelde i Arvesager.

Auctioner.

1693.	19. Decbr.	For. om Auctions-Værket i Danmark og Norge.

Bevillinger.

1660.	21. Marts.	Bevilling paa Handel i Island.
—	16. April.	Bevilling paa samme.
—	28. Mai.	Bevilling paa Handel paa Vapnafjord.
—	18. Juli.	Bevilling paa Hvalfangst m. v. under Island.
—	14. August.	Bevilling at kjöbe Fiske-Rogn i Island.
1661.	8. Marts.	Bevilling paa Handel i Island.
—	23. Marts.	Bevilling at handle paa Holmens Havn.
—	30. Marts.	Bevilling paa Handel i Island.
—	3. April.	Bevilling paa samme.
—	4. April.	Bevilling paa samme
—	26 April.	Bevilling paa samme.
—	6. Juli.	Bevilling paa directe Udförsel fra Island.
1662	29. Januar.	Bevilling at tage Varer til den islandske Handel fra hvilketsomhelst Sted.
—	19. Febr.	Bevilling paa Handel i Island.
—	5. Marts.	Bevilling paa samme.
—	10. April.	Bevilling at sende Orlogsskib til Island og Færöerne
—	13. April.	Bevilling og Pas til at handle paa Island.
—	29. April.	Bevilling og Pas til samme.

1662.	21. Mai.	Bevilling paa Fiskerie og Handel.
—	25. Oktbr.	Bevilling paa directe Vare-Udförsel fra Island til Udlandet.
1663.	28. April.	Bevilling og Pas til at före sort Træ fra Island.
—	30. Decbr.	Bevilling for Fyrsten af Curland paa Islands Beseiling i 12 Aar.
1668.	21. Mai.	Bevilling og Pas til at fiske og kapre under Island.
—	20. Decbr.	Bevilling til at holde Foged i Island.
1669.	15. Marts.	Bevilling og Pas til at fiske og kapre under Island.
—	8. Juni.	Bevilling paa Handel i Island.
1670.	26. Febr.	Confirmation og Forlængelse paa Bevilling at holde Foged i Island.
—	26. Marts.	Bevilling paa Handel i Island.
1671.	22. Marts.	Bevilling at fragte holsteinske og slesvigske Skibe.
1672.	12. Marts.	Bevilling og Pas til at fiske og kapre under Island
—	20. Marts.	Bevilling ang. Islands Afgift.
—	27. Juni.	Bevilling ang. en Hustrues Arv.
1674.	31. Marts.	Bevilling at fragte fremmede Skibe.
—	7. Septbr.	Bevilling for Fyrsten af Curland paa Islands Beseiling i 12 Aar.
1675.	10. Marts.	Bevilling at fragte fremmede Skibe.
1676.	12. Mai.	Bevilling at bruge fremmede Skibsfolk.
1677.	30. Marts.	Bevilling at fragte fremmede Skibe.
—	6. April.	Bevilling at fiske under Island.
—	2. Mai.	Bevilling at fragte fremmede Skibe.
—	8. Juni.	Bevilling paa samme.
1679.	18. Marts.	Bevilling paa samme.
—	29. Marts.	Bevilling at fragte et af Saltcompagniets Skibe.
1683.	21. April.	Bevilling at fragte fremmede Skibe.
—	5. Mai.	Bevilling paa samme.
1685.	14. Febr.	Bevilling ang. Bogtrykkeriet.
1686.	2. Marts.	Bevilling at fragte fremmede Skibe.
—	8. Mai	Bevilling paa Fiskerie m. m.
1688.	7. April.	Bevilling ang. Bogtrykkeriet.
—	7. April	Alders-Bevilling til at ordineres til Capellan.
1691.	14. Febr.	Bevilling ang. nyt Oplag af Bibelen.
—	10. Marts.	Bevilling at fragte fremmed Skib.
1692.	2. April.	Bevilling at fragte fremmede Skibe.
1701.	30. April.	Bevilling at holde Efterliggere.
1707.	13. Mai.	Bevilling paa at sidde i uskiftet Bo.

Collect.

1695. 16. April.	Aab. Brev ang. Collect af Kirkerne til Ingjaldshol Kirkes Opbyggelse.

Commissioner.

1661. 11. Juni.	Commissorium i en Sag mellem det islandske Compagnie og Trellund.
— 3. August.	Commissorium til samme Sags mindelige Afgjörelse.
1662. 3. Marts.	Commissorium ang. Beretning om Trellunds Handelsforslag.
1701. 22. Oktbr.	Commissorium ang. Gottrups Andragender med Hensyn til Island.
1702. 25. Marts.	Commissorium ang. Gottrups Forslag til Politie-Ordning.
— 25. April.	Reskr. ang. Arne Magnussons Reise til Island.
— 22. Mai.	Ordre til Arne Magnusson og Paul Vidalin at reise i Island som Commissarier.
— 22. Mai.	Instruction for de samme som Commissarier.
— 22. Mai.	Reskr. ang. de islandske Commissariers Lönning.
— 22. Mai.	Patent ang. Commissionen udi Island.
— 22. Mai.	Reskr. ang. Commissairernes Sendelse til Island.
1703. 5. Mai.	Commissorium ang. Supplicationer om Islands slette Tilstand.
— 8. Decbr.	Reskr. ang. samme (S. 596 Anm.).
— 18. Mai.	Reskr. ang. Commissionens Fremgang i Island.
1704. 16. Mai.	Reskr. til Commissarierne ang. Udförelsen af deres Hverv.
1705. 15. Mai.	Reskr. til Commissarierne ang. nogle Punkter i deres Hverv.
1706. 11. Juni.	Kgl. Resol. angaaende Commissariernes Diæter.
1708. 21. Mai.	Reskr. ang. Commissionens Tilendebringelse.
1710. 28. Januar.	Kgl. Resol. ang. Beregning af Commissariernes Diæter.
— 8. Decbr.	Commissorium i en Sag mellem Islands Kjöbmænd.
1720. 1. Novbr.	Reskr. ang. Undersögelse af nogle fra Island komne Documenter.

1609.	25. Febr.	Reskr. ang. Ansættelse af en Sysselmand paa Vestmannöerne.
—	25. Febr.	Forbud mod at forhaane Laugmanden.
1619.	20. April.	Aab. Brev om Sysselmænds Embedseed.
1633.	22. Oktbr.	Reskript ang. Ansættelse af en Sysselmand paa Vestmannöerne.
1650.	10. Mai.	Aab. Brev ang. Friskyds for Lensmanden.
1657.	21. Mai.	Reskr. ang. at hver Sysselmand skal boe inden sit Syssel m. v.
1662.	23. Decbr.	Reskr. ang. Tilladelse for Bjelke at bortforpagte Islands Indkomster.
—	23. Decbr.	Ordre ang. Bjelkes Indkomster af Island.
1664.	7. Mai.	Aabent Brev ang. Opreisning for en Sysselmand og Meddommere.
1668.	20. Decbr.	Bevilling for Bjelke at holde Foged i Island.
1670.	26. Febr.	Confirmation og Forlængelse paa samme.
1672.	20. Marts.	Bevilling ang. samme.
1683.	17. Januar.	Kgl. Resol. ang. Ansættelsen af en Landfoged i Island.
—	3. Marts.	Reskr. ang. Henrik Bjelkes Lönning.
—	5. Mai.	Bestalling for Landfogden over Island.
—	16. Mai.	Rentekamm. Instruction for Landfogden.
1684.	26. Januar.	Bestalling for Gyldenlöve som Stiftbefalingsmand.
1688.	31. Marts.	Reskr. ang. at indsende Fortegnelse over verdslige Embedsmænd.
—	31. Marts.	Reskr. ang. at indsende Fortegnelse over geistlige Embedsmænd.
—	21. April.	Bestalling for Chr. Müller som Amtmand.
—	5. Mai.	Instruction for samme.
1691.	31. Januar.	For. om Stemplet-Papir (Afdrag af Gager).
1692.	23. Febr.	For. om ubillige Afkortningers Exactioners Afskaffelse.
—	30. April.	Reskr. ang. en Sysselmands Bopæl.
1698.	29. Marts.	Reskr. ang. Amtmandens Vinter-Ophold i Danmark.
1701.	30. April.	Reskr. ang. at en af Laugmændene reiser til Khavn.
1707.	24. Mai.	Rentek. Resol. ang. Betalingsmaaden af Lönninger m. v.
—	30. Decbr.	Reskr. ang. Tilladelse for Amtmanden at tage fast Hjem i Khavn.
1708.	24. Septbr.	For. om Betlere i Danmark.
1709.	4. Mai.	Reskr. ang Afdrag i Civil-Betjenters Gage (S. 658, Anm. 1).

1652.	12. Mai.	Reskr. ang. Hospitalernes Indtægter samt Christfæjorder.
1655.	14. Sept.	Gavebrev paa endeel af Gaarden Drápuhlíð.
1656.	15. Febr.	Gavebrev paa Gaarden Hamar i Húnavatns Syssel.
1657.	30. Juni.	Althings-Resolution ang. Tiende-Ydelse af Fattiges Jorder.
1674.	4. Juli.	Althings Resolution ang spedalske Fattiglemmer.
1677.	4. Juni.	Fundats og Skjödebrev paa Gaarden Vaðal til Fattige.
1679.	4. Juli.	Althings-Resol. ang. Fattiges Omgang.
—	5. Juli.	Althings-Vedtægt ang. omvankende Betlere.
1693.	20. Juli.	Gavebrev og Fundats paa Gaarden Ytra-Vallholt som Christfæ.

Fiskerie *jevnf.* Handel og Skibsfart.

1545.	30. Juni.	Althingsdom om Handel, Fiskerie m. v.
1564.	13. Mai.	Dom om Skibsleie m. m. (Paul Stigssons skipadómr).
1630.	1. Juli.	Althings-Resolution om Skibslodder.
1631.	16. Decbr.	Privilegium for det islandske Compagnie paa Hvalfiskerie under Island.
1634.	18. Juni.	Privilegium paa Hvalfangerie under Island og Færöerne (S. 215).
1636	16. April.	Bevilling for Compagniet paa Hvalfiskerie.
1652.	15. April.	Privilegier paa Grönlands Beseiling.
1660.	18. Juli.	Bevilling paa Hvalfangst m. v.
—	14. August.	Bevilling at kjöbe Fiske-Rogn.
1662.	21. Mai.	Bevilling paa Fiskerie og Handel.
—	23. Decbr.	Ordre ang. Bestemmelse af Bjelkes Indkomst af Island.
1668.	21. Mai.	Bevilling og Pas til Fiskerie under Island.
1669.	15. Marts.	Bevilling og Pas til samme.
1672.	12. Marts.	Bevilling og Pas til samme. Paul Baastad
1677.	6. April.	Bevilling at fiske under Island.
1680.	12. Febr.	For. om et vist Compagnies Indrettelse.
1686.	8. Mai.	Bevilling for Landfogden paa Fiskerie m. v.
1687.	5 Febr.	Aabent Brev ang. Fiskevirkningen.
1691.	7. April.	Reskr. ang. Fiskevirkningen.
1693.	11. April.	Reskr. ang. Fiskevirkningen.
1699.	6. Juli.	Althings-Resolution om Lodliners Brug til Fiskerie omkring Akranes.

1700. 1. Juli. Althings-Vedtægt om Forandringer i Almanakken.

Forstrandsret *jevnf.* Vrag.

1604. Juli Althingsdom om Leilændingers Ret til Drivtömmer.

Forsvarsvæsen.

1667. 3. Juli. Aabent Brev ang. Landets Defension.
— 7. Juli. Ordre om Ammunition til Island.
— 8. Juli. Ordre ang. en Commando Soldater til Island.
— 10. Juli. Reskr. ang. Islands Defension.
— 27. Juli. Reskr. ang. Tilbagesendelsen af Soldater fra Island.
— 26 August. Reskr. ang. Soldaternes Tilbagekaldelse fra Island.
1668. 6 Mai. Reskr. ang Afhentelse af Soldater fra Island.
1679. 31. Mai. Aabent Brev ang. extraordinair Krigshjelp af Island.
1696. 28. Marts. Reskr. ang. Lösgængeres Bortsendelse.
1697. 5. Mai Skrivelse fra Over-Secretairen ang. Udskrivning af Island.
1698. 9. April. Reskr. ang. Tilbagesendelse af udskrevne Söfolk.

Friskyds.

1650. 10. Mai. Aabent Brev ang. Friskyds for Lensmanden.
1651. 3. Mai. Reskr. ang. Undersögelse af Islands Havne m. v.

Fundatser, *see* Legater.

Fæsteforhold, *see* Jordegods-Administration, Landbovæsenet.

Gavebreve, *see* Legater.

Geistligheden *jevnf.* Embedsmænd, Kirker, Tiende.

1537. 2. Sept. Ordinants, hvorledes Kirketjenesten skal holdes (Christian III.* Kirke-Ordinants).
1542. 4. Mai. Sex og tyve Artikle, paa Religions Vegne samtykkede i Ribe (Riber-Artikle).
— 19. Novbr. Anordn. om Præsternes Underholdning i Skalholts Stift
1545. 13. Marts. Aabent Brev om Arveret for Præsters Hustruer og ægte Börn.

1545. 7 Sept.	Dom om Fisketienden til Præsterne paa Vestmannö.
1551. 20. Febr.	Aabent Brev om Arveret for Præsters Ægtebörn.
1556. 16. April.	Instruction for Knud Stenssen som Lensmand.
1563 27. Marts.	For. at Præsterne paa Island skulle söge Collats af Lensmanden.
1566. 1. Mai.	Dom om Tiende, Gjaftold, Lysetold og Ligsang (samt om Helligdage).
1571. 28. April.	Reskr. ang. Uddeling af et Hundrede Daler til fattige Præster i Holum Stift.
1573. 20. Marts.	Reskr. ang. samme.
— 20. Marts.	Aabent Brev til Holum Stift, at kun lærde Mænd skulle beskikkes til Provster.
1574. 31. Januar.	Aabent Brev til Holum Stift, om samme Gjenstand.
1575. 21. Marts.	Anordning om Præsternes Indtægter i Holum Stift.
1576. 9. Mai.	Reskr. om Udarbeidelse af et Forslag om Forbedring af Præsternes Kaar i Skalholt Stift.
1579. 12. Mai.	Reskr. ang. Uddeling af de til fattige Præster bevilgede tre Hundrede Daler.
1580. 3. Oktbr.	Lensmandens Brev, hvorved Jordegods udlægges til fattige Præster.
1594. 2. Juli.	Althingsdom om Præsters Mensale af Proprietairkirker.
1595. 4. Marts.	For. om Collation til Præstekalde i Island.
1596. 14. Juli.	Brostrup Geddes Brev om Præster, som lade deres Præstegaarde forfalde.
1598. 24. April.	Reskr. om Udarbeidelse af en ny Ordinants for Island.
1602. 17. August.	Gavebrev paa Gaarden Staður i Aðalvík til Beneficium.
1604. 30. Juni.	Althings-Resol. ang. Præsters Pligt at svare Kongetiende.
1605. Juli.	Althingsdom ang. Tiendeydelsen til Præster og Fattige.
1607. 2 Juli.	Kirkeordinants for Norge.
1617. 6. Mai.	Reskr ang. Præsternes Kaldelse m. v.
1621. 16. Febr.	For. om Præstekald.
1622. 29. Novbr.	For. om Præsternes Kald og Ordinantsen.

1629.	30. Juni.	Althings-Resol. ang. Straf for Præster, som begaae Hoer eller Leiermaal.
—	1. Juli.	Althingsdom om Præsters Mensale af Proprietairkirker.
1633.	11. Marts.	Aabent Brev om at Attestati fortrinsviis skulle erholde Præstekald.
1635.	22. April.	Aabent Brev ang. Catechisation og Huusbesögelse.
1640.	30. Juni.	Althings-Resol. ang. Præste-Enkers Skatfrihed.
1641.	30. Juni.	Althings-Resol. ang. Præstetiende af Kirkegodser.
1646.	10. Decbr.	Reskr. ang. Præsters Leiermaal.
1650.	30. Mai.	Anordn. om Præste-Enkers Naadsens Aar.
1651.	10. Mai.	Reskript ang. Præsternes Underholdning m. v.
1664.	7. Mai.	Aabent Brev, hvorved Gaarden Vindás henlægges til Kaldet Reynivellir.
1668.	1. Marts.	Gavebrev paa Gaarden Ás i Fellum til Beneficium.
1674.	7. Febr.	Reskr. ang. Overdragelse af Jordegods til Henrik Bjelke.
—	11. Marts.	Patent ang. Bededage.
—	3. April.	Aabent Brev, hvorved Jordegods henlægges til fattige Præstekalde.
1676.	28. April.	Patent ang. Bededage.
1677.	15. Febr.	Patent om Bededage.
1678.	7. Marts.	For. om trende almindelige Bededage.
1679.	3. Marts.	Patent om Bededage.
1680.	1. Juli	Althings-Resolution om Fisketienden paa Vestmannöerne.
1682.	18. Marts.	Patent om Bededage paa Island og Færöe.
1683.	24. Marts.	Kgl. Majts aabne Brev og Patent om trende almindelige Bededage.
1684.	8. Marts.	For. om trende almindelige Bededage.
1685.	25. Juli.	Danmarks og Norges Kirke-Ritual.
1686.	27. Marts.	For. om en extraordinarie Bededag aarligen.
—	27. Marts.	Reskr. ang. den almindelige Bededag
—	8. Mai.	Reskr. ang. Bispe-Enkers Naadsens-Aar.
1688.	31. Marts.	Reskr. angaaende at indsende Fortegnelse over geistlige Embedsmænd.
—	7. April.	Alders-Bevilling for at ordineres til Capellan.

1688. 14. April.	Reskr. til Biskopperne ang. Lovens Revision.
— 14. April.	Reskr. ang. Tilbagekaldelse af et Kaldsbrev.
1691. 14. Marts.	Reskr. ang. Bispevalg til Holum.
1702. 11. April.	For. om extraordinair Bededag aarligen.
— 15. April.	Kgl. Resol. i Anl. af Gottrups Andragende om Islands Tilstand.
1703. 18. Mai.	Reskr. ang. Commissionens Fremgang i Island m. v.
1705. 14. Febr.	Reskr. ang. Emerit-Præsters Underholdning i Skalholt Stift.
— 14. Febr.	Reskr. ang. samme i Holum Stift.
1707. 16. Mai.	Reskr. ang. Emerit-Præsternes Understöttelse.
— 24. Mai.	Rentek.-Resol. ang. Betalingsmaaden af Lönninger m. v.
1708. 11. Mai.	Reskr. ang. Combination af Undirfell og Thingeyrar.
— 11. Mai.	Reskr. ang. Forholdsregler mod Præster, som lade deres Præstegaarde forfalde.
1709. 20. April.	Opreisning for Præsten Stephan Hallkelsson.
1712. 11. Juni.	Reskr. ang. Anordning om Naadsens-Aar for Bispers og Præsters Enker.
— 23. Septbr.	Reskr. ang. at Kaldene Thvottá og Hof skulle separeres.
— 23. Septbr.	Reskr. ang. en Præsts Cassation.
1715. 15. Marts.	Reskr. ang. Formular til en Bön for Hedningenes Omvendelse.
1716. 25. Septbr.	Reskr. ang. Forandring i Bönnen for Hedningenes Omvendelse.
1717. 12. April.	Reskr. ang. Jubelfestens Afholdelse.
— 18. Juni.	Reskr. ang. Geistlige Sagers Appel.
— 2. Juli.	Reskr. (til Biskoppen i Skalholt) ang. Forhandlinger og Forslag om Islands kirkelige Anliggender.
— 2. Juli.	Reskr. (til Biskoppen paa Holum) ang. samme.
— 2. Juli.	Reskr. (til Stiftsbefalingsmanden) ang. samme.
— 4. August.	Reskr. ang. Jubelfestens Afholdelse.
1719. 29. Mai.	Reskr. (til Biskopperne) ang. Revision af den geistlige Lov og Ritualet.
1720. 13. Juni.	Gavebrev og Overdragelse af Gaardene Prestbakki og Brjámslæk til Beneficia.

1646.	8. Mai.	Instruction for det islandske Compagnies Betjente.
1651.	3. Mai.	Reskr. ang. Undersögelse af Islands Havne m. v.
1652.	15. April.	Privilegier ang. Grönlands Beseiling.
1658.	6. Juni.	Aabent Brev om Ophævelsen af det hundredste Kjöb.
1660.	21. Marts.	Bevilling paa Handel i Island.
—	16. April.	Bevilling paa samme.
—	28. Mai.	Bevilling paa Handel paa Vapnafjord.
—	14. August.	Bevilling at kjöbe Fiskerogn.
1661.	8. Marts.	Bevilling paa Handel i Island.
—	23. Marts.	Bevilling at handle paa Holmens Havn.
—	30. Marts.	Bevilling paa Handel i Island.
—	3. April.	Bevilling paa samme.
—	4. April.	Bevilling paa samme.
—	26 April.	Bevilling paa samme.
—	28. April.	Reskr. ang. at undersöge Compagniets Besværinger.
—	28. April.	Reskr. ang. Möde i Stats-Collegio paa Compagniets Vegne.
—	11. Juni.	Commissorium i en Sag mellem Compagniet og Trellund.
—	6. Juli.	Bevilling paa directe Udförsel fra Island.
—	3. August.	Commissorium i Sagen mellem Compagniet og Trellund.
—	22. Oktbr.	Reskr. ang at undersöge det islandske Compagnies Besværinger.
1662	29. Januar.	Bevilling paa Udredningen til Island.
—	19. Febr.	Bevilling paa Handel i Island.
—	3. Marts.	Commissorium ang. Forslag om Handelen.
—	5. Marts.	Bevilling paa Handel i Island.
—	7. Marts	Forordn. hvorved det islandske Compagnie ophæves.
—	30. Marts.	Reskr. ang. Plan til et nyt isl Compagnie.
—	2. April.	Reskr. ang. Trellunds Forslag til Handelens og Skibsfartens Opkomst.
—	5. April.	For. ang. Gyldighed af Part-Overdragelse i det islandske Compagnie.
—	10. April.	Bevilling for Compagniet at sende Orlogsskib til Island.
—	13. April.	Bevilling og Pas til at handle paa Island.
—	29. April.	Bevilling og Pas til Handel paa Island.
—	30. April.	Reskr. ang. Islands Deling i Handels-Distrikter.

1662.	3. Mai.	Aabent Brev ang. Trellunds Handel paa Island.
—	21. Mai.	Bevilling paa Fiskerie og Handel.
—	31. Mai.	Reskr. ang. Beskyttelse for Trellunds Handel.
—	16. Juni.	Reskr. ang. Plan om Islands Beseiling.
—	31. Juli.	Privilegier for det islandske Handels-Compagnie paa 20 Aar.
—	25. Oktbr.	Bevilling paa directe Udförsel fra Island til Udlandet
—	23. Decbr.	Reskr. ang Bortforpagtning af Islands Indkomster.
—	23. Decbr.	Ordre ang Bestemmelsen af Islands Indkomster m. v.
1663.	8. Januar.	Reskr. ang. en hollandsk Prise.
—	26. Januar.	Aabent Brev om Deling af Compagniets Activer.
—	23. Febr.	Reskr. ang. Accise- og Consumtionsfrihed for Compagniet.
—	23. Febr.	Reskr. ang. Overholdelsen af Compagnicts Privilegier
—	27. Marts.	Aabent Brev ang. Handelen.
—	25. April	Reskr. ang. Forkyndelse af Forbudet mod Handel med Fremmede.
—	25. April.	Aabent Brev ang. Jurisdictionen i Kjöbmændenes Sager.
—	30. Decbr.	Bevilling for Fyrsten af Curland paa Islands Beseiling i 12 Aar.
1664.	12. Juli.	Reskr. ang. Fyrsten af Curlands Handel i Island.
—	14. Juli.	Reskr. ang Sundtold af Fyrsten af Curlands Skib.
1668.	14. Febr.	Reskr. ang. Optagelse af Vraget af et hollandsk Skib.
—	2. April.	Reskr. ang. Tilladelse at fragte hollandske Skibe.
1669.	4. Marts.	Reskr. ang. at undersöge Sagen om den islandske Handel.
—	8. Mai.	Reskr. ang. Handels-Privilegium for Poggenberg m. fl.
—	8. Juni.	Bevilling paa Handel i Island.
1670.	26. Marts.	Bevilling paa samme.
—	11 Juli.	Forbunds og Handels-Traktat mellem Christian V. og Carl II.
—	30. Septbr.	For. om det islandske Compagnie.
1671.	22. Marts.	Bevilling at fragte slesvigske og holsteinske Skibe til Handel paa Island.

1671. 19. Mai.	Reskr. ang. Overförsel af Falke og Heste fra Island.	
1672. 8. Novbr.	Aab. Br. ang. Told og Consumtions-Godtgjörelse for Compagniet.	
1673. 23. Mai.	Leidebrev for Handelsskibenes Convoy.	
1674. 31. Marts.	Bevilling at fragte fremmede Skibe til Handel paa Island.	
— 5. Mai.	Aabent Brev ang. Forbud mod Handel med Fremmede.	
— 7. Septbr.	Bevilling for Fyrsten af Curland, paa Islands Beseiling i 12 Aar.	
1675 10. Marts.	Bevilling at fragte fremmede Skibe.	
1676. 1. Mai.	Reskr. ang. Hverving af Baadsfolk.	
— 6. Mai.	Patent om fremmede Skibe at fragte.	
— 12. Mai.	Bevilling at bruge fremmede Folk i den islandske Fart.	
1677. 30. Marts.	Bevilling at fragte fremmede Skibe.	
— 2. Mai.	Bevilling paa samme.	
— 8. Juni.	Bevilling paa samme.	
1678. 6. Novbr.	Reskr. ang. Forbud mod Udförsel af Fisk.	
1679. 18. Marts.	Bevilling at fragte fremmede Skibe.	
— 29. Marts.	Bevilling at fragte et af Saltcompagniets Skibe.	
1680. 12. Febr.	For. om et vist Compagnies Indrettelse m. v.	
1682. 25. April.	Reskr. ang Taxtens Forandring.	
— 13. Mai.	Plakat om den isl og færö. Handels Forvaltning udi et Compagnie.	
— 5. Decbr.	Aabent Brev om Islands Handels Forpagtning.	
1683. 21. April.	Bevilling at fragte fremmede Skibe.	
— 5. Mai.	Bevilling paa samme.	
1684. 26. Januar.	Kgl. Resol. ang. den islandske Handels Forpagtning.	
— 29. Januar.	Octroy paa den isl. Handel paa 6 Aar.	
— 16. Febr.	Reskr. ang. Udarbeidelsen af den isl. Handelstaxt.	
— 4. Mai.	Reskr. ang. Forebyggelse af Prang og Aager.	
— 6. Mai.	For. om den islandske Taxt og Handel.	
1685. 14. Novbr.	Reskr. ang. en hollandsk Prise.	
1686. 2. Marts.	Bevilling at fragte fremmede Skibe.	
1687. 26. Marts.	Reskr. ang. Beseiling af Olafsvig istedenfor Revet.	
— 16. Juli.	Reskr. ang. Udredningen til Island.	

1688. 31 Marts. For. om Misbrugs Afskaffelse med Vexler imellem indenbyes Folk.
1689. 2. April. Octroy paa den islandske Handel.
1690 31. Januar. Instruction for Consumtions-Directeuren i Khavn.
1691. 10. Marts. Bevilling at fragte fremmed Skib.
— 28. Marts. Reskr. ang. Uldengodsets Forarbeidelse.
— 7 April. Reskr. ang. Fiskevirkningen.
— 19. Decbr. Kgl. Resol. ang. Udförselstold af Törfisk.
1692. 2. April. Bevilling at fragte fremmede Skibe.
— 30. April. Reskr. ang. en Sysselmands Bopæl.
1693. 11. April. Reskr. ang. Fiskevirkningen.
1694. 29. Decbr. Forlængelse af den islandske Handels-Octroy paa 10 Aar.
1697. 30. August. Kgl. Resol ang. Tilförsel af fremmed Korn.
1698. 17. Septbr. Ordre ang Afgift paa Indförsel af Fisk og Tran fra Caldin.
— 23. Septbr. Kgl. Resol. ang. Indförsel af fremmed Rug.
1700. 20. April. Reskr. ang. Tilförsel til Kjöbenhavn af islandsk Fisk.
— 19. Oktbr. Kgl. Confirmation paa den islandske Handels-Octroy.
— 25. Decbr. Reskr. ang. Foretagelsen af en Smuglersag fra Island.
1701. 8. Marts. Reskr. ang. Realiseringen af en hollandsk Prise.
— 30. April. For. om ulovlig Handels Afskaffelse m. v.
— 30. April. Bevilling for de Handlende at maa holde Efterliggere i Island.
1702. 10. April. For. om den islandske Taxt og Handel.
— 15. April. Kgl. Resol. i Anl. af Gottrups Andragende om Islands Tilstand.
— 9. Mai. Reskr. til Bisperne ang. Publication af Taxt-Forordningen.
— 9. Mai. Reskr. til Amtmanden om samme.
— 9. Mai. Reskr. ang. Taxt-Forordningens Overholdelse.
1704. 16. Mai. Reskr. til Commissarierne ang. Udförelsen af deres Hverv.
1705. 31. Marts. Reskr. ang. Ordningen af et islandsk Handels-Compagnie.
— 3. Juli. Reskr. ang. den islandske Handel.
— 24. Novbr. Reskr. ang. Indretningen af et islandsk Handels-Compagnie.

1706.	25. Januar.	Kgl. Resol. ang. den islandske Handels midlertidige Indretning.
—	1. Febr.	Kgl. Resol. ang. Opbud til Auction af den islandske Handel.
—	13. April.	Octroy for de samtlige islandske Havners Beseiling paa sex Aar.
—	10. Mai.	Kgl. Resol. ang. Moderation i Handels-Afgiften m. v.
—	14. Mai.	Reskr. ang. Kjöbmændenes udestaaende Restancer.
1707.	Januar.	Octroy paa Handelen paa Grindavík Havn.
—	7. Marts.	Octroy paa Handelen paa Isafjords Havn.
—	5. Decbr.	Octroy paa Handelen paa Bausands Havn.
1709.	30. Septbr.	Reskr. ang. Undersögelse af Forraadet af islandsk Fisk.
1710.	8. Decbr.	Commissorium i en Sag mellem Islands Kjöbmænd.
1711.	13. Marts.	Reskr. ang. Forsyningen med islandsk Fisk.
—	7. April.	Kgl. Resol. ang. Udförsel af islandsk Fisk.
—	28. April.	Kgl. Resol. ang. den islandske Handels-Octroys Forlængelse.
1712.	30. April.	Kgl. Resol. ang. nogle Punkter vedkommende den islandske Handel.
—	26. Mai.	Rk. Skriv. ang. Handelens Forpagtning.
—	18. Juni.	Kgl. Resol. ang. den islandske Convoy.
1714.	14. Juni.	Kgl. Resol. ang. Udförsel af islandsk Fisk.
—	27. Juni.	Kgl. Resol. ang. Moderation i den islandske Handels Afgift.
1715.	2. Marts.	Kgl. Resol. ang. Handelens Forpagtning paa tre Aar.
—	11. Marts.	Kgl. Resol. ang. Forlængelse af den islandske Handels-Octroy m. m.
—	6. Juni.	Octroy paa den isl. Handel i sex Aar.
—	12. Juni.	Rentek. Skriv. ang. Handelen m. v.
1716.	30. Marts.	Kgl. Resol. ang. Udförsel af isl. Fisk.
1717.	28. Juni.	Reskr. ang. Afgiften af den isl. Handel.
1718.	21. Marts.	Kgl. Resol. ang. Indförsel af russisk Meel.
—	1. April.	Reskr. ang. Tilladelse at sælge islandske Varer paa Torvet.
1719.	14. Febr.	Plan ang. Forbud mod Udförsel af Uld m. v.
—	4. Septbr.	Kgl. Resol. ang. Udförsel af isl. Fisk.
—	11. Decbr.	Reskr. ang. Forbud mod at sælge Uldskind.

1680. 3. Juli.	Althings-Beslutning om de Spedalskes Underholdning paa Möðrufell.
1704. 2. Decbr.	Reskr. ang. Regnskabs-Aflæggelsen for Haugshus Hospital.
1707. 16. Mai.	Reskr. ang. Haugshus Hospitals Regnskaber.

Instructioner.

1552. 13. Marts.	Instruction for Paul Hvitfeldt, som Lensmand i Island.
1555. 20. Marts.	Instruction for Knud Stenssen, som Lensmand i Island.
1556. 16. April.	Instruction for Knud Stenssen, som Lensmand i Island.
1645. 31. Januar.	Instrux for kongelig Foged paa Island Jens Söffrensen.
1646. 8. Mai.	Instruction for det islandske Compagnies Betjente.
1681. 7. Juni.	Bestalling og Instruction for Antiquarius regius.
1683. 16. Mai.	Rentek. Instruction for Landfogden i Island.
1688. 5. Mai.	Instruction for Amtmanden i Island.
1690. 31. Januar.	Instruction for Consumtions-Directeuren i Kjöbenhavn.
1702. 22. Mai.	Instruction for Arne Magnusson og Paul Vidalin som Commissarier i Island.
1717. 26. Juni.	Rentek. Instruction for Landfogden i Island.
1718. 30. Mai.	Instruction for Amtmanden i Island.
1720. 27. April.	Instruction for Stiftbefalingsmanden for Island og Færöerne.

Jagten *jevnf.* Fiskerie, Handel.

1314. 14. Juni.	Retterbod ang. adskillige Punkter i den islandske Landslov.
1563. 20. Marts.	Aabent Brev at Klipper (Heste) og Vildvare först tilbydes Lensmanden.
1614. 30. April.	Reskr. ang. Falkefangst m. v.
1662. 17. Mai.	Reskr. ang. Falkes Udförsel.
1668. 6. Mai.	Reskr. ang. Afhentelse af Falke fra Island.
1671. 19. Mai.	Reskr. ang. Overförsel af Falke og Heste fra Island.
1680. 1. Juli.	Althings-Vedtægt om Rævefangst og Rævetold.

Jordebog, *see* Landbovæsenet, Commissioner.

Jordegods-Administration
jevnf. Landbovæsenet, Regnskabsvæsenet.

1556. 16. April.	Instruction for Knud Stenssen som Lensmand.
1580. 3. Oktbr.	Lensmandens Brev, hvorved Jordegods udlægges til fattige Præster.
1591. 8. Mai.	For. om Kronböndernes Ret til at beholde deres Gaarde.
1607. 14. April.	For. at Klostre, Kronens Jorder m. v. fæstes paa Livstid.
1619. 21. April.	For. ang. Fæsteforholdene paa de kongelige Godser.
1622. 29. Novbr.	For. om Laugbud, Trættekjöb, Rettens Spilde og Gaardfælde.
1635. 29. April.	Reskr. ang. Qvilder paa Kronens Jorder.
1650. 10. Mai.	Reskr. at Jordafgifter paa Krongodserne ikke maa forhöies.
1651. 3. Mai.	Reskr. ang. Belönning for Angivere af fordulgte Krongodser m. v.
1653. 30. Juni.	Reskr. ang. Salg af Jordqvilder og Jordegods.
1674. 7. Febr.	Reskr. ang. Jordegodses Overdragelse til Henrik Bjelke.
— 6. Juni.	Reskr. ang. Overdragelse af Jordegods til Henrik Bjelke.
1681. 17. Oktbr.	Kgl. Resol. ang. Bortforpagtning af Landets Indtægter.
1685. 8. Mai.	Forpagtnings-Contract om Jordebogs-Indkomsterne af Island.
1691. 12. Januar.	Rk.-Bestemmelser ang. Forpagtning af Jordebogs-Afgiften paa Island m. v.
1695. 15. April.	Rentek. Resol. ang. Sagefald, Fæsteforhold m. v.
— 3. Mai.	Rentek. Bestemmelser ang. Forpagtning af Jordebogs-Afgiften.
1702. 15. April.	Kgl. Resol. i Anledning af Gottrups Andragende om Islands Tilstand.
1704. 16. Mai.	Reskr. til Commissarierne, ang. Udförelsen af deres Hverv.
1706. 10. Mai.	Kgl. Resol. ang. Moderation i Handels- og Forpagtnings-Afgiften.
— 16. Juni.	Rentek.-Skriv. ang. Jordebogs-Afgifterne i Island.
1707. 1. April.	Kgl. Resol. ang. Realisationen af de kgl. Jordafgifter.

Kirker, *jevnf.* Geistlighed, Tiende.

1096.	— —	Islands ældste Tiendelov.
1123.	— —	Kristinréttr þorláks og Ketils.
1275.	— —	Kristinréttr Árna biskups.
1297.	2. Mai.	Aabent Brev ang. Kirkegodsernes Bestyrelse.
1480.	30. April.	Retterbod ang. Gjeld til Kirkerne m. v.
1555.	20. Marts.	Instruction for Knud Stenssen som Lensmand.
—	1. Juli.	Forslag til Anordning om geistlig Administration (Bessastaða-samþykkt).
1556.	16. April.	Instruction for Knud Stenssen som Lensmand.
—	16. April.	Forbud imod at afhænde Domkirkernes Jordegods.
1565.	27. Sept.	Anordning om Sogne-Inddelingen og Kirkerne i Sneefjeldsnæs Syssel.
1566.	1. Mai.	Dom om Tiende, Gjaftold, Lysetold og Ligsang.
1579.	22. April.	Reskr. ang. Forbud imod at afhænde Domkirkernes Jorder.
1579.	Juli.	Althingsdom om Tiende til Fattige af Kirkernes Gaarde.
1595.	Juli.	Althings-Resolution om Tiende af Kirkernes Jorder.
1604.	30. Juni.	Althings Resolution om Tiende til Præster og Fattige af Kirkejorder.
—	Juli.	Althingsdom om (Leilændingers Ret til Drivtömmer, samt om) Begravelsespenge.
1607.	2. Juli.	Kirkeordinants for Norge.
1617.	6. Mai.	Reskr. ang. Vindication af en Domkirkejord m. v.
1618.	1. April.	Reskr. ang. Revindication af frakomne Jorder.
1622.	1. Juli.	Althings-Resolution om Tiende til Fattige af Kirkejorder.
1636.	12. Decbr.	Reskr. ang. Kirkernes Rettigheder (Eiendomme).
1638.	28. April.	Kgl. Resol. paa adskillige Foregivelser ang. Island.
1641.	30. Juni.	Althings-Resolution ang. Præstetiende af Kirkegodser.
1647.	1. Juli.	Althings-Resolution om Kirketiende af Jorder.
1650.	3. Mai.	Reskr. ang. Kirkers Overflödige Inventarium.

1650.	3. Mai.	Aabent Brev om Vrag paa Kirkernes Grunde.
1651.	10. Mai.	Reskr. ang. at Jord kun vindes ved Lov og Dom.
1655.	14. Septbr.	Gavebrev paa endeel af Gaarden Drápuhlíð til Helgafell Kirke og de Fattige.
1672.	21. Mai.	Reskr. ang. Mageskifte af Holum Domkirkes Jord Laxamýri.
1680.	1. Juli.	Althings-Resolution om Tiende af Kirkejorder.
1682.	3. Juli.	Althings-Resol. ang. Capellers Vragret.
1684.	6. Mai.	Reskr. ang. Kirkernes gamle Klokker, samt Kirkeregnskaber m. v.
1686.	20. Febr.	Reskr. ang. Mageskifte af nogle Skalholt Domkirkes Jorder.
1690.	15. Febr.	Reskr. ang. Mageskifte af Jorder.
1692.	30. April.	Reskr. ang. Salg af overflödigt Inventarium fra Kirkerne.
1695.	16. April.	Aab. Brev ang. Collekt til Ingjaldshol Kirkes Opbyggelse.
1702.	22. Mai.	Reskr. ang. Straf for Sognefolks Modvillighed.
1708.	13. April.	Bevilling at holde Capel i Grenivík.
—	11. Mai.	Reskr. ang. Combination af Undirfell og Thingeyrar Sogne.
1712.	23. Septbr.	Reskr. at Kaldene Thvottá og Hof skulle separeres.

Ketterie = Blodskam, *see* Lösagtighed.

Kongen *jevnf.* Jagten.

1262.	— —	Den ældste Forenings-Akt mellem Island og Norge.
1302.	— —	Fornyelse af Overeenskomsten med Norge.
1319.	— —	Anden Fornyelse af samme.
1563.	20. Marts.	Aabent Brev, at Klipper (Heste) og Vildvare först tilbydes Kongens Lensmand.
1662.	5. Januar.	Reskr. ang. Henrik Bjelkes Sendelse til Island og Færöerne.
—	24. Marts.	Missive ang. Arve-Hyldingen.
—	25. Marts.	Reskr. ang. Bjelkes Reise til Island til Arvehyldingen.
—	23. Mai.	Reskr. ang. Bjelkes Reise til Island til Hyldingen.
—	28. Juli.	Arvehyldingseden for Island.

1646. 10 Decbr. For. om Jordegodses Opbydelse og Afhændelse.
1651. 10. Mai. Reskr. ang. at Jord kun kan vindes ved Lov og Dom.
1652. 25. April. Reskr. ang. Lovbydelse af Jordegods m. v.
— 29. Juni. Althings-Dom ang. tiltrædende Leieres Ret til Jorden.
1657. 21. Mai. Reskr. ang. Forfattelsen af en Jordebog m. v.
1680. 1. Juli. Althings-Vedtægt om Rævefangst og Rævetold.
1682. 5. Juli. Althings-Vedtægt om Lammedrift og Fjeldgang.
1700. 1. Juli. Althings-Vedtægt ang. Forandringer i Almanakken.
1702. 22. Mai. Instruction for Arne Magnusson og Paul Vidalin som Commissarier i Island.
1705. 15. Mai. For. om adskillige Misbrugers Afskaffelse udi Island.
1707. 24. Mai. Reskr. ang. Leieqvilders Aabod.

Laugmandstold, *see* Skatter og Afgifter.

Legater.

1602. 17. August. Gavebrev paa Gaarden Staður i Aðalvík til Beneficium.
1655. 14. Sept. Gavebrev paa endeel af Gaarden Drápuhlið til Helgafell Kirke og de Fattige.
1656. 15. Febr. Gavebrev paa Gaarden Hamar til Fattige i Húnavatns Syssel.
1662. 26. Juni. Gavebrev og Fundats paa Gaarden Reynir til Enker og faderlöse Börn.
1663. 1. Juli. Stadfæstelse paa Biskop Thorlak Skulasons Legat.
1668. 1. Marts. Gavebrev paa Gaarden Ás i Fellum til Beneficium.
1677. 4. Juni. Fundats og Skjödebrev paa Gaarden Vaðal til Fattige.
1693. 20. Juli. Gavebrev og Fundats paa Gaarden Ytra-Vallholt som Kristfæ.
1709. 29. Juni. Facultas Testandi for Professor Arne Magnusson og Hustru.
1712. 26. Marts. Facultas Testandi for Gudmund Thorleifsson og Hustru.
1720. 13. Juni. Gavebrev og Overdragelse af Gaardene Prestbakki og Brjámslæk til Beneficia.

Lovbydelse, *jevnf.* Odelsret.

1646. 10. Decbr. For. om Jordegodses Opbydelse og Afhændelse paa Island.
1652. 25. April. Reskr. ang. Lovbydelse af Jordegods m. v.

Leiermaal, *see* Lösagtighed.

Love, Lovrevision m. v.

1262. — — Den ældste Forenings-Akt mellem Island og Norge.
1294. 15. Juli. Retterbod ang. Ændringer i den islandske Lov.
1302. — — Fornyelse af Overeensk. med Norge.
1305. 23. Juni. Retterbod om adskillige Punkter i den islandske Landslov.
1314. 14. Juni. Retterbod ang. adskillige Punkter i den islandske Landslov.
1316. 28. Juli. Retterbod ang. den gamle Kristenrets Gyldighed.
1319. — — Anden Fornyelse af Overeenskomsten med Norge.
1354. 19. Oktbr. Anordning om Kristenrettens Gyldighed i Holum Stift.
1550. 28. Januar. Aabent Brev om Landets Segl.
1563. 20. Marts. For. om Afgjörelsen af de Tilfælde, som ikke omtales i Islands Lov.
1593. 9. Mai. Reskr. om Landets Segl.
1598. 24. April. Reskr. ang. Udarbeidelsen af en ny Ordinants for Island.
1607. 14. April. For. om Rettens hurtige Pleie efter Islands Lov.
1688. 14. April. Reskr. (til Laugmændene) ang. Lovens Revision.
— 14. April. Reskr. (til Biskopperne) ang. samme.
1719. 29. Mai. Reskr. (til Biskopperne) ang. Revision af den geistlige Lov og Ritualet.
— 29. Mai. Reskr. (til Laugmændene) ang. Udarbeidelsen af en Lovbog for Island.

Lösagtighed, *jevnf.* Criminalvæsen, Hoer.

1558. 13. Decbr. Den koldingske Reces.
1563. 20. Marts. For. om Afgjörelsen af de Tilfælde, som ikke omtales i Islands Lov.
1564. 2. Juli. Store-Dommen.
1587. 2. Juni. Ordinants, hvorledes paa Island udi Ægteskabssager dömmes skal.
1594. 25. April. Reskript ang. Aflösning for Hoer og Skjörlevnet.

Regnskabsvæsenet,

jevnf. Embedsmænd, Jordegods-Administration.

Retterne, Retsvæsenet og Rettergangsmaaden.

1607. 14. April.	For. om Rettens hurtige Pleie efter Islands Lov.
1622. 29. Novbr.	For. om Laugbud, Trættekjöb, Rettens Spilde og Gaardfælde.
1635. 8. Januar.	For. om utilladelige Gaver m. v.
1663. 25. April.	Aabent Brev ang. Jurisdictionen i Kjöbmændenes Sager.
— 27. April.	Aabent Brev at Underdommere ei maa dömme i Livs og Æres Sager.
1664. 7. Mai.	Aab. Brev ang. Opreisning for en Sysselmand og Meddommere.
1676. 20. Marts.	Forbud paa Skjenk og Gave.
1683. 18. Mai.	Reskr. ang. en Sags Paadömmelse ved Althinget.
1688. 5. Mai.	Reskr. ang. Foretagelsen af en Retssag.
1690. 17. Mai.	For. om Afskeders og Interlocutoriers Indstævning samt Namsdommes Execution.
1695. 1. Juli.	Bestemmelser om Forretningsordenen paa Althinget.
1700. 23. Oktbr.	Forbud paa Skjenk og Gave at give og tage.
1704. 19. April.	Reskr. ang. Overretten.
— 10. Mai.	Reskr. ang. Rettens Administration i Hunavatns Syssel.
— 13. Mai.	Reskr. ang. Appell af en Sag.
1705. 3. Febr.	Reskr. ang. Laugmandens Afgivelse af skriftligt motiveret Votum i en Sag.
— 3. Febr.	Reskr. ang. skriftlig Underretning om Laugrettens Medlemmers Vota i en Sag.
— 3. Febr.	Reskr. ang. Commissariernes Sæde i Overretten i en Sag.
— 24. Marts.	Reskr. ang. at Commissarierne möde og dömme i Overretten i en Sag.
1707. 13. Mai.	Reskr. til Commissarierne at dömme i en Sag.
1709. 2. Febr.	Reskr. ang. en Sags Indstævning.
— 4. Mai.	Reskr. ang. Appell af Commissariernes Domme.
— 18. Mai.	Reskr. ang. en Sags Indstævning for Höiesteret.
1710. 20. Oktbr.	For. ang. Sorenskriveres Pligt at levere beskrevne Domme.
1711. 27. Febr.	Reskr. ang. en Sags Indstævning for Höiesteret.
— 27. Febr.	Reskr. ang. Samme.

1713. 10. Juni.	Reskr. ang. Tilveiebringelse af nogle Retsdocumenter.
1714. 7. Juli.	Reskr. ang. Indstævning af en Sag for Overretten.
— 7. Juli.	Reskr. ang. Dommes Beskrivelse fra Overretten m. v.
1719. 31. Marts.	For. ang. Adskilligt Justitien vedkommende.

Skatter og Afgifter m. v.,
jevnf. Communalvæsen, Hospitaler, Tiende.

1294. 15. Juli.	Retterbod om nogle Ændringer i den islandske Lov.
1314. 14. Juni.	Retterbod ang. adskillige Punkter i den islandske Landslov.
1490. 1. Juli.	Anordning om Nævningsmænds Skatfrihed m. v. (Píníngsdómr).
1566. 1. Mai.	Dom om Tiende, Gjaftold, Lysetold og Ligsang.
1579. Juli.	Althingsdom ang. Gjaftold.
1585. Juli.	Althings-Resol. ang. Erlæggelsesmaaden af Tiende og Skat.
1590. 30. Juni.	Althingsdom om Erlæggelsen af Mandtalsfisk.
1596. 23. April.	Forbud mod Handel för end de kongelige Afgifter ere betalte.
1600. Juli.	Althings-Vedtægt om Ydelsen af Gjaftold.
1608. 30. Juni.	Althings-Vedtægt om Penges Værdie i forskjellige Ydelser.
1619. 20. April.	Reskr. ang. Oppebörsel af Gjaftold og Gjaffisk.
1622. 1. Juli.	Althingsdom om Skat, Gjaftold m. v.
1630. 1. Juli.	Althings-Resol. om Mandslaan.
1640. 30. Juni.	Althings-Resol. om Præste-Enkers Skatfrihed.
1654. 1. Juli.	Althings-Resolution ang. Erlæggelsen af Mandtalsfiske.
1669. 1. Juli.	Althings-Resolution ang. Erlæggelsen af Mandtalsfiske.
1672. 1. Juli.	Althings-Resol. om samme (S. 328 Anm.).
1678. 6. Juli.	Althings Resol. om samme (S 328 Anm.).
1679. 31. Mai.	Aabent Brev ang. extraordinair Krigshjelp af Island.
— 31. Mai.	Reskr. ang. Krigshjelpen.
— 5. Juli.	Althings-Vedtægt om Gjaftold.
1680. 6. Juli.	Althings-Vedtægt om Beregningsmaaden af Gjaftold.

1686.	— —	Althings-Vedtægt ang. Tyendes Gjaftolde (S. 380 Anm.).
1681.	17. April.	Reskr. ang. Nedsættelse af Krigsskatten.
—	4. Juli.	Althings-Resolution om Klosterholderes Skatfrihed.
1685.	30. Juni.	Althings-Vedtægt ang. nogle Ydelsers Afskaffelse paa Vestmannöerne m. v.
1688.	7. April.	Aabent Brev ang. Laugmandstolden.
1691	31. Januar.	For. om Stemplet-Papir.
1692.	23. Febr.	For. om ubillige Afkortningers Exactioners Afskaffelse.
1695.	15. April.	Rentek.-Resol. ang. Sagefald, Fæsteforhold m. v.
1698.	7. Juli.	Althings-Resol. ang. Mulkter for dem som ikke erlægge offentlige Afgifter i rette Tid.
1699.	10. Oktbr.	For. om Stemplet-Papir.
1705.	15. Mai.	For. om adskillige Misbrugers Afskaffelse udi Island.
1719.	23. Januar.	For. om det stemplede Papirs Brug i Danmark og Norge.

Skibsfart, *see* Handel og Skibsfart.

Skolevæsen.

1552.	13. Marts.	Instruction for Paul Hvitfeldt som Lensmand.
1552.	— —	Hvitfeldts Reglement for Skolerne i Island.
1560.	29. Marts.	Aabent Brev om Tiendes Henlæggelse til Holum Skole.
1565.	13. April.	Aabent Brev om Tiendes Henlæggelse til Skalholt Skole.
1614.	30. April.	Reskr. ang. Skolerne m. v.
1618.	1. April.	Reskr. om Skoleferien m. v.

Spedalskhed, *see* Hospitaler.

Strandinger, *see* Vrag.

Suppliquer.

1685.	5. Febr.	For. om ulovlig Paalægs Afskaffelse i Norge.
1686.	13. Marts.	Reskr. ang. Erklæringer paa Supplicationer.
1717.	20. Febr.	Anordning ang. Memorialers Indleverelse, saa og ang. Expeditionerne.
—	20. Febr.	Plakat om Memorialer og Supplicationer.
—	12. Juni.	Kgl. Resol. ang. at For. 20. Febr. 1717 ogsaa skal gjælde for Island.

1717. 18. Juni. Rentek. Skriv. ang. Publication af samme Forordning.
1718. 15. August. Reskr. ang. Suppliquer.
1719. 10. Marts. For. ang. Indretningen af Suppliquer til Kongen og Collegierne.

Surtarbrand, *jevnf.* Mineralier.

1663. 28. April. Bevilling og Pas for Niels Jörgensen at före sort Træ fra Island.

Tiende, *jevnf.* Skatter og Afgifter

1096. — — Islands ældste Tiendelov (Biskop Gizurs Tiende-Statut).
1123. — — Kristinrèttr þorláks ok Ketils.
1275. — — Kristinrèttr Árna Biskups.
1489. Juli. Anordning om Tiende m. m. (Píníngsdómr).
1545. 7. Septbr. Dom om Fisketiende paa Vestmannöerne.
1552. 13. Marts. Instruction for Paul Hvitfeldt, som Lensmand.
1555. 20. Marts. Instruction for Knud Stenssen, som Lensmand.
— 1. Juli. Bessastads-Anordning (Bessastaða-samþykkt).
1556. 16. April. Instruction for Knud Stenssen som Lensmand.
1558. 28. Febr. Aabent Brev om Tiendes Henlæggelse til Skalholts Bispestol.
1560. 29. Marts. Aabent Brev om Tiendes Henlæggelse til Skolen paa Holum.
1565. 13. April. Aabent Brev om Tiendes Henlæggelse til Skalholt Skole.
1566. 1. Mai. Dom om Tiende, Gjåftold m. m.
1574. Juli. Althings-Resol. om Tiende m. v.
1575. 21. Marts. Anordning om Præsternes Indtægter i Holum Stift.
1579. Juli. Althingsdom om Tiendeydelse til Fattige af Kongens og Kirkernes Gaarde.
1585. Juli. Althings-Resol. om Erlæggelsesmaaden af Tiende og Skat.
1595. Juli. Althings-Resol. om Tiende af Kongens og Kirkernes Jorder.
1601. Juli. Althings-Dom ang. Tiende af Lösöre og Straf for Tiendesvig.
1604. 30. Juni. Althings-Resol. om Tiende-Ydelse af öde Gaarde.

1604.	30. Juni.	Althings-Resol. om Tiende af Kongens og Kirkernes Jorder.
—	30. Juni.	Althings-Resol. ang. Præsters Pligt at svare Kongetiende.
1618.	1. April.	Reskr. ang. Tiendens Erlæggelse m. v.
1619.	21. April.	Aabent Brev ang. Jordtiendens Erlæggelse.
—	30. Juni.	Althings-Beslutn. om Jordtiendes Ydelse.
1622.	1. Juli.	Althings-Resol. om Tiende til Fattige af Kongens og Kirkernes Jorder.
1625.	30. Juni.	Althings-Resol. om Fortolkning af Ordet «bús-afleifar» i Tiendeloven.
1641.	30. Juni.	Althings-Resol. ang. Præstetiende af Kirkegodser.
1647.	1. Juli.	Althings-Resol. om Kirketiende af Jorder.
1651.	3. Mai.	Reskr. ang. Straf for Tiendesvig m. v.
1657.	30. Juni.	Althings-Resol. ang. Tiende-Ydelse af Fattiges Jorder.
1671.	4. Juli.	Althings-Resol. ang. Tiende af Bøndergods.
1672.	29. Juni.	Althings-Vedtægt ang. Kongetienden paa Vestmannöerne.
1680.	30. Juni.	Althings-Resol. ang. Fisketienden paa Vestmannöerne.
—	1. Juli.	Althings-Resol. om Tiende af Kirkejorder.
1683.	3. Juli.	Althings-Resol. om Samme (S. 378, Anm. 2).
1687.	8. Juli.	Althings-Resol. ang. Tiende af Kongens Jorder.
1695.	3. Juli.	Althings-Resol. ang. Tjenestefolks Tiende.
1698.	9. Juli.	Althings-Resol. ang. Tiendepligten.

Tractater og Conventioner.

1262.	— —	Den ældste Forenings-Akt mellem Island og Norge.
1302.	— —	Fornyelse af Overeenskomsten med Norge.
1319.	— —	Anden Fornyelse af samme.
1432.	24. Decbr.	Traktat mellem Erik af Pommern og Henrik VI. af England.
1449.	— —	Tractat mellem Christian I. og Henrik VI. af England.
1465.	— —	Traktat mellem Christian I. og Edvard IV. af England.
1490.	20. Januar.	Traktat mellem Kong Hans og Henrik VII. af England.

1583. 22. Juni. Traktat mellem Frederik II. og Elisabeth af England.
1670. 11. Juli. Forbunds- og Handels-Traktat mellem Christian V. og Carl II. af Stor-Britannien.

Tyende, *jevnf.* Politievæsenet.

1404. — — Althings-Beslutning, indeholdende Bestemmelser om Tjenestefolk m. v.
1651. 10. Mai. Reskript ang. Præsternes Underholdning m. v. (om at forfatte Anordn. om Tjenestefolk).
1685. 2. April. Anordning om Adskilligt Politievæsenet m.v. vedkommende (Bessastaðapóstar).
1686. — — Althings-Vedtægt ang. Tyendes Gjaftolde (S. 380, Anm.).
1695. 3. Juli. Althings-Resolution ang. Tjenestefolks Tiende.
1700. 1. Juli. Althings-Resol. ang. Forandringer i Almanakken.

Underviisningsvæsenet, *see* Geistligheden, Skolevæsenet.

Universitetet.

1579. 23. Decbr. Reskr. ang. islandske Studenters Optagelse som Communitets-Alumner.
1618. 1. April. Reskript ang. Studerendes Nedsendelse aarlig til Universitetet.
1633. 11. Marts. Aabent Brev om at Attestati fortrinsviis skulle erholde Præstekald.
1663. 1. Juli. Stadfæstelse paa Biskop Thorlak Skulasons Legat.

Veivæsenet.

1294. 15. Juli. Retterbod ang. Ændringer i den islandske Lov.
1650. 10. Mai. Reskr. ang. Veivæsenet.
1651. 10. Mai. Reskript ang. Præsternes Underholdning m. v. (deri om Veivæsenet).
1672. 5. Juli. Althings-Resol. ang. Bekostningerne ved Broen paa Jökulsá.
1692. 4. Sept. Reglement for Færgevæsenet i Arnæs Syssel.

Vestmannöerne, *jevnf.* Handel.

1545. 7. Septbr. Dom om Fisketienden paa Vestmannöerne.
1555. 20. Marts. Instruction for Knud Stenssen, som Lensmand.

1555.	1. Juli.	Bessastads-Anordning (Bessastaða-samþykkt).
1609.	25. Febr.	Reskr. ang. Ansættelse af en Sysselmand paa Vestmannöerne.
1619.	16. Decbr.	Det islandske Compagnies Privilegier.
1633.	22. Oktbr.	Reskr. ang. Ansættelse af en Sysselmand paa Vestmannöerne.
1662.	31. Juli.	Privilegier for det islandske Handelscompagnie paa 20 Aar.
1672.	29. Juni.	Althings-Vedtægt ang. Kongetienden paa Vestmannöerne.
1680.	30. Juni.	Althings-Resol. ang. Fisketienden paa Vestmannöerne.
1685.	30. Juni.	Althings-Vedtægt ang. nogle Ydelsers Afskaffelse paa Vestmannöerne.
1691.	16. Mai.	Reskr. ang. Tilstanden paa Vestmannöerne.
1692.	11. Juni.	Kgl. Resol. ang. Eftergivelse af Landskyld m. m. (S. 499, Anm.).
1699.	5. Juli.	Althings-Resol. ang. Fodring af Tyre til Brug for Reppen.
1714.	16. April.	Kgl. Resol. ang. Jordebogs-Afgiften af Vestmannöerne.

Vrag, Vragret, *jevnf.* Forstrandsret.

1595.	20. Mai.	Forordn. om Vrag.
1650.	3. Mai.	Aabent Brev om Vrag paa Kirkernes Grunde.
1682.	3. Juli.	Althings-Resol. ang. Capellers Vragret.
1705.	21. Marts.	For. om strandede Skibe.

Ægteskab.

1294.	15. Juli.	Retterbod ang. nogle Ændringer i den islandske Lov.
1305.	23. Juni.	Retterbod om adskillige Punkter i den islandske Landslov.
1314.	14. Juni.	Retterbod ang. adskillige Punkter i den islandske Landslov.
1537.	2. Septbr.	Ordinants hvorledes Kirketjenesten skal holdes (Kirke-Ordinantsen).
1587.	2. Juni.	Ordinants hvorledes udi Ægteskabssager paa Island dömmes skal.
1626.	1. Juli.	Althings Resol. om Betydning af Ordet «Tilgjöf» i Ægteskabs-Contracter.
1685.	25. Juli.	Danmarks og Norges Kirke-Ritual.
1695.	31. August.	For. om Skudsmaale og Löfter for Ægteskabs Trolovelser og Vielser.

Rettelser.

S. 5^{5} e *l.* er. — S. 33^{36} all *l.* allt. — S. 59 Anm. 16. Oct. 1551 *l.* 20. Febr. 1551. — S. 78^{34} birnaskinu *l.* birnaskinn. — S. 170 i Margen: 1608. 30. Juli *l.* 30. Juni. — S. 224^{22} hvor *l.* her. — S. 224^{31} hver *l.* hun. — S. 225^{20} hjem *l.* hen. — S. 226_{19} ogsaa *l.* Os og. — S. 313_{20} naadgiste *l.* naadigste. — S. 426^{30} Agril *l.* April. — S. 468 i Margen: 1688. 13. Marts *l.* 31. Marts.